Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DANMARKS RIGES BREVE

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

UDGIVET MED STØTTE AF

UNDERVISNINGSMINISTERIET

DEN RABEN-LEVETZAUSKE FOND

CARLSBERGFONDET

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

DANMARKS RIGES BREVE

UDGIVET AF

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

UNDER LEDELSE AF

FRANZ BLATT

2. RÆKKE 6. BIND

1306-1312

UDARBEJDET AF

KÅRE OLSEN

EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN 1948

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tilsynsførende:

POUL JOHS. JØRGENSEN (død 31/7 1947) og PETER SKAUTRUP

PAVEBULLERNE OVERSAT AF

ALFRED KRARUP

COPYRIGHT 1948 BY

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB, COPENHAGEN
PRINTED IN DENMARK, FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dette Bind tilegnes Mindet om

POUL JOHANNES JØRGENSEN

Professor i Retshistorie ved Københavns Universitet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

For Danmarks Riges Breve er POUL JOHANNES JØRGENSENS Død et uerstatteligt Tab.

Af stor Betydning var det, at han gennemgik hvert enkelt Brev. I Henvisninger til Retskilder, i forklarende Noter og i Oversættelsens Ordvalg har hans Lærdom sat sig Spor.

Af endnu større Betydning for Virkeliggørelsen af netop dette Værk var hans personlige Autoritet. Tidlig erkendte han Oversættelsens Berettigelse i en Tid, da historisk Interesse ikke er ensbetydende med Kendskab til Latin. Men han forstod ogsaa at en saadan Oversættelse, der tvinger til bestandig Stillingtagen, trods Famlen og Fejl kan være af videnskabelig Værdi.

Af størst Betydning var hans Eksempel: til det sidste gjorde denne uforlignelige Kender af verdslig og af gejstlig Ret sin Del af Arbejdet ved Danmarks Riges Breve med ufortrøden Præcision. Selv da Synet svigtede, gav han ikke op.

Hans Minde vil leve i hans Værk.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INDHOLDSFORTEGNELSE

Manuskript- og Bogfortegnelse ..... p. VII

Breve 1306—1312 ..... - 1—352

Personregister ..... - 353—375

Stednavneregister ..... - 376—385

Ordliste ..... - 386—392

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

MANUSKRIPT- OG BOGFORTEGNELSE

Aakjærske Registratur = Registratur over Brevene paa Aakjær, trykt ÆA II 113—166.

Aarhusbogen = Kgl. Bibliotek Additamenta fol. 53.

Antvorskov Klosters Registratur = Registratur over Antvorskov Klosters Breve (1607), trykt ÆA IV 57—274.

Ahrnung, J. O. = Arhnung, J. O., Roskilde Domkapitels Historie I. Tiden indtil 1416.

Arup, E., Danmarks Historie = Erik Arup, Danmarks Historie I (til 1282). Kbhvn. 1925 II (1282—1624). Kbh. 1932.

Bartholin = Th. Bartholins Collectanea, Kgl. Bibl. E don. var. fol. I—VII.

Braun, Jos., Die liturgische Gewandung im Occident und Orient. Freiburg 1907.

Bull. Dan. = Bullarium Danicum. Pavelige Aktstykker vedrørende Danmark 1198—1316. Udg. af Alfr. Krarup. Kbh. 1932.

Bunge = Liv-, Esth- und Curländisches Urkundebuch nebst Regesten. Hrsg. von F. G. v. Bunge. I—VI. Reval 1853—73.

Danmarks gamle Landskabslove = Danmarks gamle Landskabslove med Kirkelovene udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Johs. Brøndum-Nielsen. Kbh. 1932 ff.

Daugaard, Danske Klostre = J. B. Daugaard, Om de danske Klostre i Middelalderen. Kbh. 1830.

Dipl. Norv. = Diplomatarium Norvegicum I ff. Christiania (Oslo) 1849 ff.

Dipl. Suec. = Diplomatarium Suecanum. Ed. J. G. Liljegren etc. 1 ff. Stockholm 1829 ff.

DRB = Danmarks Riges Breve, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Franz Blatt. 2. Række I ff. Kbh. 1938 ff.

Esrombogen = Codex Esromensis, Kgl. Bibliotek E don. var. 4to, 140.

Gertz, Historisk Læsebog i Middelalderslatin = M. Cl. Gertz, Historisk Læsebog i Middelalderslatin. 2. Udg. Kbh. 1931. — Kommentar til Historisk Læsebog i Middelalderslatin. Kbh. 1924.

Hamsfort = Cornelius Hamsfort, Chronologia rerum Danicarum secunda, trykt SRD I 266—334.

Hans. UB = Hansisches Urkundebuch I ff. Halle 1876 ff.

Hinschius = P. Hinschius, Das Kirchenrecht der Katholiken und Protestanten. I—VI. (Berlin 1869 ff.).

Hardsyssels Aarbog = Hardsyssels Aarbog udgivet af Historisk Samfund for Ringkøbing Amt. Kbh. 1907 ff.

Hvitfeld = A. Hvitfeld, Danmarks Riges Krønike, 4to, I—X. Kbh. 1595—1604. Fol. I—II. Kbh. 1650—52.

Jyske Lov = Den jyske Lov, Text med Oversættelse og Kommentar ved Peter Skautrup. Udg. af Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur. Aarhus 1933—40.

Jørgensen, Ellen, Erik Klipping og hans Sønner = Ellen Jørgensen. Erik Klipping og hans Sønner. Rigets Opløsning. Udvalg af Kilder til Tidsrummet 1275—1340. Kbh. 1927.

Jørgensen, Poul Johs. = Poul Johs. Jørgensen, Dansk Retshistorie. Kbh. 1940.

Kalkar = O. Kalkar, Ordbog til det ældre danske Sprog I—V, Kbh. 1881 ff.

Kalundborgske Registratur = Registratur

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

over Breve fra Kalundborg Slot (1476), trykt i ÆA I 1—86.

Kinch, Ribe Bys Historie = J. Kinch, Ribe Bys Historie og Beskrivelse. Ribe 1869.

St. Knuds Klosters Registratur = Registratur over Breve i Odense St. Knuds Klosters Arkiv (1548), trykt ÆA V 1, 175 ff.

Koch, Hal = Hal Koch, Danmarks Kirke i den begyndende Højmiddelalder. Kbh. 1936.

Lagerbring = Sven Lagerbring, Swea Rikes Historia I—IV. Stockholm 1769—83.

Lucoppidan = Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. fol. 561.

Lundebogen = Registrum ecclesie Lundensis. Riksarkivet. Stockholm.

Lundegaards Registratur = Registratur over Lundegaards Breve, trykt ÆA IV 291—364.

Lundekapitlets Registratur = Registratur over Breve i Lunde Kapitels Arkiv (1425), trykt ÆA V 123 ff.

Løgumbogen = Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. fol. 881.

Lüb. UB. = Codex diplomaticus Lubecensis. Urkundenbuch der Stadt Lübeck 1843 ff.

Mekl. UB. = Meklenburgisches Urkundenbuch I ff. Schwerin 1863 ff.

Moltesen, De avignonske Pavers Forhold til Danmark = L. Moltesen, De avignonske Pavers Forhold til Danmark. Kbh. 1896.

Munch, P. A. = P. A. Munch, Det norske Folks Historie I—IV. 2. Afd. I—II. Chria. 1852—63.

Nielsen, O., Codex Esromensis = Codex Esromensis. Esrom Klosters Brevbog, udg. ved O. Nielsen. Kbh. 1880—81.

Næstved Klosters Registratur = Næstved St. Petri Klosters Registratur (1528), Herlufsholms Arkiv. Trykt SRD IV 335—406.

Olai, Ericus = Scriptores rerum Svecicarum medii aevi . . . 2 : 1 ed. E. G. Gejer et J. H. Schröder. Upps. 1828.

Petri, Olaus = Olaus Petri, En swensk cröneka (Samlade skrifter IV 98).

Reg. Dan. = Regesta diplomatica historiæ Danicæ. Series I—II. Kbh. 1847—1907.

Rep. = Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen, udg. ved Kr. Erslev I—IV. Kbh. 1894—1912.

Ribe Kapitels Registratur = Registratur over Breve i Ribe Kapitels Arkiv (1553), trykt i ÆA V 319 ff.

Ringstedbogen = R.A. Topografisk Samling paa Papir. Ringsted Kloster 1.

Rosén = Jerker Rosén, Striden mellan Birger Magnusson och hans bröder. Diss. Lund 1939.

Roskilde Agneteklosters Registratur = Registratur over St. Agnete Klosters Breve i Roskilde (1575), trykt ÆA IV 275 ff.

Roskildebispens Jordebog = Uppsala Universitetsbibliotek, de la Gardie fol. 51.

Roskildegaards Registratur = Registratur over Brevene paa Roskildegaard, trykt ÆA III 313 ff.

Schirren = C. Schirren, Verzeichnis livländischer Geschichtsquellen in schwedischen Archiven und Bibliotheken. Dorpat 1861.

Skanderborgske Registratur = Skanderborgske Registratur (1606), trykt ÆA I 161—276.

Sorø Gavebog = Kgl. Bibl. G. kgl. Saml. 4to, 2485.

SRD = Scriptores rerum Danicarum ed. J. Langebek etc. I—IX. Kbh. 1772—1878.

Stephanius = Stephanius Systema, Univ. Bibl. Uppsala, de la Gardies Donation B, 25—29.

Svavstedbogen = R.A.

Suhm = P. F. Suhm, Historie af Danmark. I—XIV. Kbh. 1782—1828.

Terpager = P. Terpager, Ripæ Cimbricæ. Flensborg 1736.

Tomarp Klosters Registratur = Registratur over Tommerup Klosters Breve, trykt ÆA IV 365—382.

ÆA = De ældste danske Arkivregistraturer, udg. ved T. A. Becker o. fl. I—V. Kbh. 1854—1910.

Æbelholtbogen = Kgl. Bibl. Additamenta fol. 51.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1306-1312

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1306. 7. Januar. Stade. 1

Ærkebiskop Giselbert af Bremen advarer Ditmarskens Befolkning imod at fortsætte med at udplyndre Købmændene fra de nordtyske Stæder, naar de færdes ved Elben og Ejderen.

Efter Tryk i Hans. UB. (Original brændt 1842).

Giselbert, af Guds Naade Ærkebiskop i Bremerkirken, til sine elskede Fogeder, Raadmænd, Domsmænd[1]) og hele Folket i Ditmarskens Land Hilsen, Hengivenhed og Velvilje.

Vi har ofte modtaget alvorlig Klage fra mange Stæder og Købmænd ... over, at nogle af Eders Landsmænd, forglemmende sig selv og uden nogen Frygt for Gud, ikke aflader med at udplyndre forskellige Købmænd saavel ved Elben som ved Ejderen, og hvorsomhelst de kan træffe dem ... Givet i Stade i det Herrens Aar 1306 den 7. Januar.

1) den latinske Tekst har *iurati*, der ofte bruges ensbetydende med *scabini* (échevins, Schöffen); jf. DRB II 5 Nr. 168, Note 2.

1306. 9. Februar. Roskilde. 2

Bjørn Pedersen erklærer, at han har solgt og skødet sit Fædrenegods i Taagerup, Merløse Herred (nu Løve Herred), til St. Claras Kloster i Roskilde.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Bjørn, kaldet Pedersen, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg bekendtgør for Eder alle ved dette Brev, at jeg har solgt noget Gods, der tidligere var mit fædrene Arvegods og er beliggende i Merløseherred i den Landsby, der hedder Taagerup, til St. Clarasøstrenes Kloster i Roskilde for den rette Pris, nemlig for 80 Mark gængs Mønt, at besidde evindelig, uden Tiltale, Svig eller Fortrædigelse fra nogens Side,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og at jeg har faaet Prisen betalt fuldt og helt for dette Gods, som jeg har skødet i Overensstemmelse med Landets Love paa Herredstinget og i egen Person til nævnte Kloster i mange Menneskers Nærværelse. Til Vidnesbyrd herom er dette Brev beseglet med mit eget Segl. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 Onsdag efter Søndagen Sexagesima.

3 1306. 6. Marts. Aarhus.

Biskop Jens 1. af Aarhus stadfæster den gamle Sædvane, at Præsterne i Aarhus Stift efter modtagen Præstevielse skal være forpligtede til i to Aar at gøre Tjeneste i Domkirken som Vikarer.

Afskrift (Aarhusbogen).

Jens, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da man i vor Kirke fra gammel Tid har iagttaget en prisværdig Sædvane, der gaar ud paa, at de gejstlige i vort Stift efter at have modtaget Præstevielsen er pligtige til i vor nævnte Kirke om fornødent at gøre Vikartjeneste i to Aar for det sædvanlige Honorar, stadfæster vi i Betragtning af, at fornævnte Sædvane med god Grund er indført lige saa meget til Gejstlighedens Nytte som til Hæder for Kirken, samme Sædvane ved vor Myndighed, idet vi paabyder, at ingen maa driste sig til at overtræde fornævnte Sædvane, saafremt vedkommende vil undgaa at suspenderes fra sit Embede, medmindre han af os og vort Kapitel i Nødsfald maatte have gjort sig fortjent til at opnaa Tilladelse til at trække sig tilbage. Til Bevis herfor er vort Segl vedhængt dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1306 paa den Søndag, da der som Indgangsbøn synges Oculi mei.

4 1306. 11. Marts. Bergen.

Bisperne Erland af Færøerne og Arne af Bergen tillige med Bergens Kapitel vidimerer Grev Jakob af Hallands Brev af 1305 8. Marts (= DRB II 5 Nr. 356).

Afskrift hos Bartholin.

Erland, af Guds Naade Biskop paa Færøerne, Arne, af Guds Naade Biskop i Bergen, og samme Kirkes Kapitel i Bergen til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Alle skal vide, at vi har set og omhyggeligt gennemlæst den Herre, Grev Jakobs Brev, uskrabet, ustunget og ubeskadiget i enhver Henseende, indeholdende Ord til andet nedenstaaende Ordlyd under den nævnte Herr Greves store Segl, der bærer følgende Omskrift: Greven af Guds Naade af Hallands Segl, og Seglbilledet er følgende: i den øvre Del er anbragt en gaaende Leopard set fra Siden, og under Leoparden er en Mark bestrøet med de Blomster, der kaldes Søblad: Jakob, af Guds Naade Grevė af Halland, til alle, der ser dette Brev o. s. v. *(= DRB II 5 Nr. 356)*. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl vedhængt dette Brev. Givet i Bergen Aftenen før den hellige Pave Gregors Dag i det Herrens Aar 1306.

1306. 20. Marts. Stralsund. 5

Ridderne Nicolaus og Teze af Borantenhagen sælger Jordegods til Bergen Kloster.

Afskrift i Stettin.

Nicolaus og Teze, Riddere, kaldet af Borantenhagen, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser . . ., at vi med vor ældre Broder Herr Pridbors Samtykke og Vilje for 700 Mk. vendiske Penge i gængs Mønt til de fromme Fruer, Priorinden og hele det menige Nonnekonvent af Cistercienserordenen i Bergen i Roskilde Stift har solgt Landsbyen Altenkamp i Casnevitz Sogn . . . Vidner herpaa er Herr Jakob, Abbed i Eldena, Herr Gotfred, Provst paa Rygen, Herr Nicolaus, Forstander for de fornævnte Fruer, Eckhard og Heinemann, Brødre, kaldet af Preetz, og mange andre paalidelige Mænd, saavel gejstlige som verdslige. Givet i Stralsund i det Herrens Aar 1306, Søndagen, da der synges: Judica.

1306. 26. Marts. [Reval]. 6

Et af den danske Konges Vasaller i Estland udvalgt Nævn vedtager forskellige Retsregler.

1. Udtog hos Hvitfeld:

Aar 1306 den 26. Marts var følgende Adelsmænd, Kong Eriks Vasaller[1]) i Estland, forsamlede for at holde Raad og gøre vis og god Orden blandt dem selv: Valdemar Rosen, Henrik Lode, Didrik af Thoyz,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Didrik af Kivel, Bruno af Dolen, Ludolf Parenbeke, Johan af Lewenwolde, Johan Yxkyll, Valdemar af Vangelin, Johan af Wagithæ, Leo Orghys, Johan Wachholz, Niels Assersen, Johan Wesenberg, Otto af Kivel, Nicolaus af Haversforde, Odvard af Reval, Konrad Sage, Henrik af Lechtes, Albrecht og Nicolaus af Dolen. Disse berørte de hellige Evangelier og svor en Ed paa fast at ville overholde, at for et hemmeligt Drab, Mordbrand og Rov, skal Partierne møde for Dommeren[2]). Og hvis det ikke bliver bevist, da skal Dommeren henvise Sagen til Landsraadet[3]). Og hvis de finder ham skyldig ved deres Ed, da skal han stille Kongen og dem, som indklager, tilfreds. Den, som tiltaler, maa ikke være en af samme Dommere, men den trettende udnævnte; hvis de er uenige, skal det gælde, som Flertallet beslutter. Alle Kongens Vasallers Brødre, Børn og Tyende, som beskyldes for saadanne Sager, er under samme Ret og Dom. Men om Esterne gælder denne Ret: Hvis nogen sigter en anden for saadan Sag, da skal den anklagede[4]) sværge ham saadan Sag paa, at han ved ikke rettere, end at den Ester har gjort det og det; da kan denne Ester kun rense sig ved Jernbyrd. Tilmed maa ingen optage anden Mands Kvæg paa Adelvej eller i By. Den, der gør det, holdes for en Røver. Men kommer det i Skov, Mark eller Eng[5]), maa man optage det og gaa frem efter Lovens Bud. Dette har hans Majestæts Vasaller efter Herr Henrik, Biskop af Revals, Vilje, besluttet skal holdes i to Aar til Landets bedste. Og Tiden kan med kongelig Majestæts Samtykke forlænges, hvis det synes for godt.

2. Registratur hos Stephanius:

Forhandlingen i Estland, da man valgte Raader paa Kongens Vegne.

3. Udtog hos Bartholin:

Om de Raader, som blev udvalgte af alle Slægter i Estland til Kongen af Danmarks Raad ved Forhandling mellem alle Kongens Vasaller, og som svor paa Evangelierne med Hensyn til at afsige Dom i bestemte Sager.

1) Vasallerne optræder her — som ved flere Lejligheder — helt paa egen Haand uden den kongelige Høvedsmand, men med Tilslutning af Bispen, der rimeligvis har foranlediget Vedtagelsen af Bestemmelserne. — 2) herved menes vistnok de under Høvedsmanden ansatte stedlige Fogeder samt Vasallerne, der udøvede Domsmyndighed paa deres Godser. — 3) om de kongelige Raader i Estland, se DRB II 3 Nr. 44,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Note 3. Raaderne kaldtes ogsaa Landraader *(consules terrae)*. Raadet dannede anden Instans. — 4) saaledes Huitfeldt, der maa have misforstaaet den latinske Tekst; Meningen maa være, at den, der sigter en anden, skal sværge ham, der for Sagen er, saadan Sag paa osv. — 5) der maa underforstaas: som er anden Mands Ejendom.

1306. 8. April. Aarhus. 7

Ærkedegnen Karl og Kapitlet i Aarhus giver deres Samtykke til, at Provst Jens, deres Medkannik, mageskifter det Gods i Ommersyssel, som han tidligere har skænket til Oprettelse af et Alter i Aarhus Kirke, med noget andet.

Afskrift (Aarhusbogen).

Karl, Ærkedegn, og hele Kapitlet ved Aarhuskirken til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da noget Gods beliggende i Ommer Syssel, som vor Medkannik, den Herre Provst Jens, i Nærværelse af den ærværdige Fader, salig Ihukommelse, Herr Jens, af Guds Naade fordum Biskop af Aarhus, og i hans Haand skødede til Grundlæggelse af og som Gave til et Alter, der skulde opføres i Aarhuskirken, ikke er bekvemt beliggende for den Kapellan, som for Tiden gør Tjeneste ved samme Alter, saa erklærer vi som vor Vilje og samtykker efter nævnte Herr Provsts Anmodning i, at samme Herr Provst kan afhænde det nævnte Gods og mageskifte det med Gods, der er lige saa godt og ligger mere bekvemt for fornævnte Kapellan. Til Vidnesbyrd herom er vort Kapitels Segl vedhængt dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1306 Fredagen efter Paaske, da Bispesædet var ledigt.

1306. 12. April. Roskilde. 8

Biskop Oluf af Roskilde vidimerer Pave Bonifacius 8.s Bulle af 1302 18. December, der fritager Cistercienserne for at betale Tiende (= Bull. Dan. Nr. 944).

Afskrift (Esrombogen).

Oluf, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har set og gennemlæst nedenstaaende Brev, uforderet, ustunget og uden Fejl i enhver Henseende, der af den højhellige Fader, den Herre Pave Bonifacius 8., var bevilget hele Cistercienserordenen; dets Ordlyd er følgende: Bonifacius, Biskop, Guds Tje-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

neres Tjener *(o. s. v. = 1302 18. Decbr.)*[1]). Vi har ment, at vort Segl til Vidnesbyrd herom burde vedhænges dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 12. April.

1) Brevet er ikke medtaget i DRB, men er trykt paa Latin i Bull. Dan. 832 Nr. 944.

9 1306. 16. April. Roskilde.

Niels Rane erklærer, at han af St. Claras Kloster i Roskilde har købt en Gaard i Sønder Jernløse, som Fru Margrete Jakobsdatter havde givet Klostret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels, kaldet Rane, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at jeg har købt en Gaard med alt, løst og fast, af de fromme Fruer og Søstre af den hellige Claras Orden i Roskilde, hvilken Gaard de fik i Sønder[1]) Jernløse med den hæderværdige Frøken Margrete Jakobsdatter[2]), for 300 Mark Penge af den gængse Mønt, af hvilke jeg har betalt 23 Mark lødigt Sølv, 1 Mark regnet for 8 Mark Penge af den gængse Mønt, og jeg forpligter mig i dette Brev til at betale 102 Mark Kobberpenge tilligemed 2 Mark (lødigt Sølv)[3]) førstkommende Torsdag efter den forestaaende Pinse uden nogensomhelst Modsigelse. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl vedhængt dette Brev. Givet i Roskilde Lørdagen før den Søndag, da der synges: Misericordias domini i det Herrens Aar 1306.

1) Teksten har »Øster«. — 2) jf. DRB II 5 Nr. 265. 266. 267. — 3) disse Ord findes ikke i Teksten, men maa underforstaas; herved bliver den samlede Sum 300 Mark.

10 1306. 17. April. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde vidimerer Pave Innocens 4.s Bulle af 1249 22. September (= Bull. Dan. Nr. 432), der giver Cistercienserordenen Ret til at forlange Tiende af nyopdyrket Jord i de Sogne, hvor den fra gammel Tid har Ret til Tiende.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Vi kundgør for Eder alle og enhver ved dette Brev, at vor fromme Bro-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der Bo, Munk i Nydala Kloster, af Cistercienserordenen, i Linköping Stift, i vor Nærværelse har fremlagt og oplæst et Pavebrev forseglet med den rigtige Bulle og Silkesnor, ubeskadiget, ufordærvet og uden nogen Fejl og Mistanke med følgende Ordlyd: Innocens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener *(o. s. v. = 1249 22. Sept.)*[1]. Efter at dette Brev var fremlagt og omhyggeligt gennemlæst, har vi paa fornævnte Broder Bos Anmodning ladet det afskrive uden Tilføjelse eller Ændring og indføre i dette aabne Brev. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl vedhænge dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 den 17. April.

1) ikke medtaget i DRB, men trykt paa Latin i Bull .Dan. 335 Nr. 432.

1306. 17. April. Roskilde. 11

Biskop Oluf af Roskilde vidimerer Pave Innocens 4.s Privilegier for Cistercienserordenen af 1249 19. September.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi meddeler Eder, hver og en, ved dette Brev, at vor fromme Broder Bo, Munk i Nydala Kloster, af Cistercienserordenen, i Linköping Stift, i vor Nærværelse har fremlagt og oplæst et Pavebrev forsynet med den rigtige Bulle og Silkesnor, ubeskadiget, ufordærvet, uden al Fejl og Mistanke, af følgende Ordlyd: Innocens, Biskop, Guds Tjeners Tjener *(o. s. v. = 1249 19. Sept.)*[1]. Efter Brevets Fremlæggelse og omhyggelige Undersøgelse har vi paa fornævnte Broder Bos Anmodning ladet det afskrive Ord til andet uden Tilføjelse eller Forandring og indføre i dette aabne Brev. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl vedhængt nærværende Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 den 17. April.

1) ikke medtaget i DRB, men trykt paa Latin i O. Nielsen, Codex Esromensis 29 Nr. 12.

1306. 1. Maj. København. 12

Biskop Oluf af Roskilde vidimerer Pave Alexander 4.s Stadfæstelse (1257 20. Juli) af Pave Lucius 3.s Privilegium for Cistercienserordenen af 1185 21. Marts.

Original i det svenske Rigsarkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi har set og gennemlæst et Pavebrev, forsynet med den rigtige Bulle og Silkesnor, ubeskadiget, ufordærvet, uden Fejl og uden Mistanke, af følgende Ordlyd: Alexander, Biskop, Guds Tjeneres Tjener *(o. s. v. = 1257 20. Juli)*[1]. Vi har derfor til Vidnesbyrd herom ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i København i det Herrens Aar 1306 paa de hellige Apostle Filips og Jakobs Dag.

1) ikke medtaget i DRB, men trykt Bull. Dan. 414 Nr. 535.

13 1306. 1. Maj. København.

Biskop Oluf af Roskilde vidimerer Pave Bonifacius 8.s Privilegier for Cistercienserordenen af 1302 18. December.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi har set og gennemlæst et Pavebrev forsynet med den rigtige Bulle og Seglsnor af Silke, ubeskadiget, ufordærvet, uden enhver Fejl og Mistanke, med følgende Ordlyd: Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener *(o. s. v. = 1302 18. Decbr.)*[1]. Vi har derfor ment, at til Vidnesbyrd om denne Sag burde vort Segl vedhænges nærværende Brev. Givet i København i det Herrens Aar 1306 paa de hellige Apostle Filips og Jakobs Dag.

1) ikke medtaget i DRB, men trykt Bull. Dan. 832 Nr. 944.

14 1306. 27. Maj. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde og Ridderne Niels Herlugsen og Knud Jul afsiger Voldgiftskendelse i Sagen mellem Sorø Kloster og Ridder Ove Saksesen.

Referat (Sorø Gavebog).

Da der var udbrudt Strid mellem Vor Frue Kloster i Sorø og den velbyrdige Mand, Herr Ove Saksesen om den Oversvømmelse, der kom fra Spangager Mølle og som skadede Engene i Dalbyfang og Stenkelstrupfang; og da der omsider med Samtykke af og i Nærværelse af begge

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Parter var truffet Aftale om Voldgift ved den højærværdige Fader Herr Oluf, Biskop af Roskilde, og de velbyrdige Mænd, Herr Niels Herlugsen og Herr Knud Jul, Riddere, blev der afsagt en endelig Dom af samme Voldgiftsmænd, nemlig saaledes at det Lukke, som kaldes Stigbord, i Spangager Mølle hvert Aar skal tages helt op fra Pinselørdag, saa at Vandet, der har samlet sig der, eller som løber til, frit kan strømme ud, lige til førstkommende Mikkelsdag, og at de Jorder og andre Besiddelser, der kaldes Mekt[1]), og som forhen blev givet for nævnte Oversvømmelse[2]), overalt hvor de findes, skal gaa tilbage til Klostrets evige Eje.

Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 Fredag før Trinitatis Søndag.

1) Kalkar har blot et Spørgsmaalstegn. — 2) Klosteret maa tidligere have ydet Vederlag for Ret til Opstemning af Vandet.

1306. 10. Juli. 15

Kong Erik 6. Menved giver Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus Stadfæstelse paa Aarhusbispens og hans Kirkes Privilegier som Belønning for hans Troskab og de Udgifter, han har haft under sit Ophold ved Kurien.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi ønsker at ophøje den ærværdige Fader i Kristus Herr Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, med vor særlige kongelige Gunsts Privilegium og at hædre ham højt med Naader og Friheder i Betragtning af hans urokkelige Troskab og hans talrige byrdefulde Anstrengelser og bekostelige tyngende Udgifter, som han har paataget sig for vore og vort Riges Anliggender ved den romerske Kurie og andetsteds i lang Tid paa en rosværdig og ærefuld Maade mod en passende Godtgørelse. Derfor skænker vi ham og gennem ham hans Kirke alle Friheder, Naader og Immuniteter i aandelige og verdslige Sager, som hans Forgængere, Aarhusbisperne, og selve Aarhuskirken vides at have haft i deres største Omfang, friest og naadigst, og vi stadfæster dem ved dette Brevs Ordlyd, især da den samme Herr Biskop har aflagt Mandsed til os og svoret os Troskabsed. Vi forbyder derfor strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres befuldmægtigede eller nogen anden, ligegyldigt af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvilken Stilling eller Stand han er, paa nogen Maade hindrer eller krænker ham, hans Kirke eller hans Officialer, hvem det end er, med Hensyn til det fornævnte eller noget af det fornævnte, saafremt vedkommende vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1306 den 10. Juli i vor Nærværelse.

16 **1306. 25. Juli. Roskilde.**

Biskop Oluf af Roskilde forbyder Indbyggerne i Roskilde Stift at anlægge Retssag mod Roskilde Clara Kloster ved verdslig Domstol.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle Indbyggerne i Roskilde Stift, Hilsen evindelig med Gud.

I Gud den almægtiges, den hellige Moder Kirkens og vort eget Navn forbyder vi strengt under Trusel om Banlysningsstraf, at nogen paa nogen Maade indlader sig paa under Paaskud af nogensomhelst hjemlig Sædvane eller Lov at rejse Sag om eller søge sig tildømt paa verdsligt Ting eller ved en verdslig Domstol og Dommer Jorder eller Besiddelser, der tilhører Søstrene i St. Claras Kloster i Roskilde, ligegyldigt hvor de er beliggende i vort Stift, eller sagsøge deres undergivne[1]). Men enhver, der maatte have nogen Trætte med Hensyn til nævnte Søstres undergivne eller Gods, skal give Møde for deres gejstlige Dommer for at modtage en fuldstændig Retfærdigheds Fuldbyrdelse. Givet i Roskilde under vort Segl i det Herrens Aar 1306 paa den hellige Apostel Jakobs Dag.

1) *impetere* kan ikke have den samme Betydning i Relation til *terris* og *familiis*, idet Meningen uden Tvivl er, at de sidste ikke skal kunne sagsøges ved verdslig Ret, medens man jo ikke kan sagsøge et Stykke Jord.

17 **1306. 25. Juli.**

Jon Jonsen Lille skænker Esrom Kloster Landsbyen Uvelse.

Afskrift (Esrombogen).

Jon Jonsen, kaldet Lille, til alle troende kristne, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles sande Frelser.

Da den fromme Gavmildheds Gaver, naar de overføres til Himlens Skatte ved de fattiges Hænder, der ydmygt tjener Kristus, stemmer den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

evige Dommers Domstol gunstig, gør jeg vitterligt for Eder alle ved dette Brev, at jeg, der er karsk af Sjæl og stærk af Legeme, i Ønsket om at træde i mine Forfædres og Forældres fromme Fodspor, har givet og skænket til Herrerne og Brødrene, Abbeden og det menige Konvent i den hellige og altid jomfruelige Jomfru Maries Kloster i Esrom af Cistercienserordenen i Roskilde Stift, en Landsby Uvelse i Lyngeherred at besidde i Fred og Ro med Rette til evig Tid. Nemlig to Brydegaarde i samme Landsby, en stor og en lille med Marker, Enge, Græsgange, Lunde, Bygninger og Kvæg og alt Tilbehør af Brugsgenstande og af alt, hvad der tilhører mig, løst og fast; fremdeles 16 Landbotofter og alle Gaardsædetofter sammesteds med Marker, Enge, Græsgange, Rørskær, og ogsaa deres Mølle, der ligger til samme Landsby, med dens gamle Grænser og frit Vandtilløb, med alle dens Redskaber og Brugsgenstande paa den Betingelse, at der af fornævnte Landsbys eller Besiddelses Frugter og Indtægter hvert Aar først skal udtages saa meget, som rundeligt svarer til en Dags Maaltid for nævnte Konvent, og som jeg maatte blive enig med de samme om, bestaaende af Hvedebrød og godt dansk og tysk Øl og veltilberedte og velkrydrede Mælke- og Fiskeretter; paa den Dag, dette Maaltid skal finde Sted, eller Dagen derefter, hvis det er en Helligdag, beder jeg ydmygt alle Præster, der er i Klostret, om efter min Død at holde aarlige Messer for mig og for alle mine fornævnte Forfædre og min elskede, nu afdøde Hustru Ingefred og vore Børn og for min Datter Fru Cecilie, Enke efter Herr Peder Ebbesen. De øvrige Indtægter fra samme Gods skal fuldstændig anvises til Brødrene, nemlig Indtægterne af Rug og Hvede til Brød, af Byg til Øl og af Havre til Grød. Men de andre Indtægter, nemlig af Kvæg, Faar og Svin fra de nævnte Bryder og 16 Mark rede Penge fra Landboerne og 12 Mark fra Møllen sammesteds, skal ubeskaaret benyttes til Opførelse af Bygninger paa samme Gods og til Udstyr af Ladegaardene og Brydegaardene. Men hvad der bliver tilovers af Mælkeprodukter udover den fornævnte Dags Maaltid, skal altsammen anvendes til det Smør, som jeg allerede tidligere har fastsat evigt skal udredes til fornævnte Kloster af andet Gods. Da jeg ved den guddommelige Mildheds Naade altid har næret Bekymring for og haft til Hensigt at forøge Gudstjenesten og efter Evne at skabe Trøst for alle troende Sjæle, har fornævnte Herr Abbed og menige Konvent besluttet at støtte min ydmyge Bøn og inderlige Følelse i dette Anliggende derved, at de ved et Alter, der skal opføres i deres egen Kirke evigt vil lade

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

afholde Messe hver Uge Aaret igennem, hver Søndag til Højtideligholdelse af samme, hver Tirsdag for den Helligaand, om Lørdagen for vor Frue, men Mandag, Onsdag, Torsdag og Fredag vil de evigt afholde Dødsmesse til Frelse for mine Synder og for alle mine ovenfor nævnte paarørende, med Undtagelse af de Festdage og andre Dage, hvor den hellige Kirke ikke plejer at holde Messe for de døde. Men ved et andet Alter, der skal opføres i samme Kirke, har de bestemt, at der hver Uge skal afholdes to Dødsmesser til Frelse for alle deres Sjæle, hvis Beneficier og Gods er erhvervet som Laan eller paa nogensomhelst anden Maade og benyttet i dette Liv, og hvem jeg maaske ikke har ydet passende Godtgørelse; gid saa den guddommelige Naade, naar den ydmygt bønfaldes derom, vil værdiges at tilfredsstille dem for mig. Alt det ovenfornævnte uden Undtagelse har oftnævnte Herr Abbed og menige Konvent udtrykkeligt lovet at ville holde, saaledes som det fuldstændig erklæres i deres forskellige originale Breve bekræftet med deres (Segl) med Udelukkelse af et hvertsomhelst Tilfælde af Salg eller hvilkensomhelst anden Anvendelse af det fornævnte Gods af dem eller deres Efterfølgere undtagen den, som ovenfor er fastsat. Men jeg giver ved dette Brev for mig og mine Arvinger, hvemsomhelst end det er af nulevende og tilkommende, Afkald paa enhver Klage om Svig og Bedrag og paa ethvert Retsmiddel, der maatte have Hjemmel saavel i den kanoniske som i den romerske Ret, som kunde gavne mig og mine fornævnte Arvinger med Hensyn til det forudskikkede og skade de omtalte Brødre, da jeg vil og bestemmer ved dette oftnævnte Brev, at hvis det skulde være nødvendigt at tilføje noget yderligere fra min Side for at stadfæste og bekræfte alt det fornævnte, skal det betragtes som tilføjet. Men hvis der er noget Menneske, ligegyldigt af hvilken Stand eller Stilling, som maatte gøre min fornævnte Gave ugyldig, forandre den eller fratage de fornævnte Brødre den, skal den almægtige Gud fratage ham hans Del i sit Rige, og forbandet ved den yderste Dom fra alle helliges Samfund skal han overgives til Helvedes Flammer for at brænde der i al Evighed. Til klart Vidnesbyrd om min ovenfor nævnte Gave og Overdragelse har jeg derfor besluttet, at lade dette Brev bekræfte med den ærværdige Fader, Herr Biskop Oluf af Roskildes og hans Kapitels og min altid elskede Datter Cecilies og mit eget Segl. Givet og forhandlet i Aaret 1306 efter Herrens Menneskevorden paa den hellige Apostel Jakobs Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1306. 26. Juli. Roskilde. 18

Biskop Oluf af Roskilde eftergiver alle dem, der i St. Claras Klosterkirke beder for de afdøde troendes Sjæle eller yder Hjælp til Kirkens Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder, mener vi, at vi øver en kærkommen og Gud velbehagelig Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi barmhjertigt i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som besøger den hellige Claras Søstres Kloster i Roskilde og for alle troende afdødes Sjæle med fromt Sind paa den Dag fremsiger Fadervor og Ave Maria[1]), eller som rækker nævnte Klosterkirkes Bygningsfond en hjælpende Haand, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod, idet vi ved dette Brev stadfæster de Afladsbreve, der ligegyldigt af hvem er indrømmet samme Kloster[2]). Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 Dagen efter den hellige Apostel Jakobs Dag.

1) egtl. Herrens Bøn tilligemed Hilsen til den hellige Jomfru. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 205. 259. 261. 336. II 2 Nr. 21. 341. II 4 Nr. 43. II 5 Nr. 221. 227. 381.

1306. 1. August. Roskilde. 19

Bent Esbernsen, forhenværende Foged i Roskilde, bevidner, at han personlig har deltaget i Forligsforhandlinger mellem Klaus Teglbrænder og Roskilde Clara Klosters Svende.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Bent, forhenværende Foged i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt for alle og erklærer ved dette Brev, at jeg personlig har været til Stede ved Forliget mellem Klaus Teglbrænder paa den ene Side og St. Clara Søstrenes Svende, som saarede ham, paa den anden

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Side. Imellem dem opnaaedes der følgende Forlig, nemlig at for al den Skade, der paa enhver Maade maatte være tilføjet dem, nemlig Klaus og hans Hustru, skulde han have de ti Mark Penge af ovenfor nævnte Svende, som han fik paa Ramsø Herredsting, hvorefter han lod de nævnte Svende gaa fri for enhver Anklage. Men da fornævnte Klaus har krænket Søstrene føleligt og imod deres Forbud tilsaaet deres Marker og ført Kornet væk derfra[1]) og afhændet Bygningen uden deres Tilladelse[2]); thi for Guds Skyld eftergav Søstrene og deres Guardian hele dette Overgreb paa den Betingelse[2]), at han for Teglsten og Arbejdsredskaber og andre Ting, som han havde modtaget[3]) til sit Brug ved det Arbejde for Søstrene, skulde aflægge skyldigt og fyldestgørende Regnskab i Overensstemmelse med det Brev, som samme Klaus har, beseglet med Provst Peder Saksesens og mit Segl[4]). Givet i det Herrens Aar 1306 den 1. August.

1) dette er overstreget i Originalen. — 2) Teksten er anakoluthisk; Meningen maa være, at 'skønt Klaus Teglbrænder har krænket Søstrene, fandt disse sig i Overgrebet, vel at mærke paa den Betingelse, at osv.' — 3) egtl. hævet. — 4) DRB II 5 Nr. 201.

20 1306. 14. August. Sønderborg.

Grev Gerhard 2. af Holsten afsiger en Voldgiftsdom mellem Hertug Valdemar 2. Eriksen af Sønderjylland og hans Søn Erik paa den ene og Kong Erik 6. Menved paa den anden Side om de fredløses Jordegods i Hertugdømmet.

1. Udtog hos Hvitfeld.

Paa denne Tid opstod der Tvist mellem Kong Erik og Hertugerne Valdemar og Erik af Sønderjylland om de fredløses Gods, som tilhørte hans Faders Drabsmænd i Fyrstendømmet. Grev Gerhard blev udvalgt til Voldgiftsmand. Han dømte, at det fornævnte Gods skulde overgives til Biskop Kristian af Ribe, og siden skulde det menige Rigens Raad afsige Dom; hvem det blev tildømt, han skulde beholde det. Det skete saaledes, at Biskop Kristian modtog Godset. Og det blev tildømt Kongen, da de havde begaaet Majestætsforbrydelse imod Kongen, ikke imod Hertugen (!), skønt en Del af Godset laa under dem. Denne Grev Gerts Dom fældedes i Sønderborg Dagen før vor Frue Himmelfart.

2. Stephanius:

Om Striden mellem Kong Erik og Hertug Valdemar om de fredløses Gods i Hertugdømmet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1306. 15. August. Vordingborg. 21

Kong Erik 6. Menved bevidner, at Bent Valdemarsen har tilskødet sin Svoger, Ridder Peder Mogensen, alt sit Gods i Vejby.

Afskrift (Esrombogen).

Erik)[1]), af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Det er en Følge af vore første Forældres Synd, at den menneskelige Hukommelse er svag og skrøbelig, med mindre Begivenhedernes Rækkefølge bekræftes med Skriftens levende Vidnesbyrd; i Betragtning heraf vil vi stadfæste det, der forhandles for os ved vort aabne Brev til evig Amindelse. Derfor har vor elskede Svend, Bent Valdemarsen[2]), for os i Vordingborg i det Herrens Aar 1306 paa vor Frues Himmelfartsdag i vor Nærværelse og i Overværelse af mange velbyrdige troværdige Mænd til nærværende Brevviser, Herr Peder Mogensen, vor Ridder, med al lovlig Ret skødet alt det Gods i Vejby, Holbo Herred i Sjælland, der tilhører ham som Arv efter hans Søster Fru Ingeborg, nævnte Herr Peders afdøde Hustru, salig Ihukommelse, nemlig en Hovedgaard med Gaardsæder, Virning, Marker, Enge, Græsgange, Skove, vaadt og tørt og alt andet Tilliggende af enhver Slags, intet undtaget, saadan som Fru Kristine samme Bents og Fru Ingeborgs Moder vides at have besiddet dette Gods med fri Raadighed, til Vederlag for Virning og andre Gældsposter, hvis Beløb udgør 678 Mark nye sjællandske Penge, som samme Bent offentlig erkendte at skylde nævnte Herr Peder; og han overgav Godset ved Skødning i hans Hænder at besidde evindelig, idet han fast forpligtede sig og sine Arvinger til at hjemle fornævnte Herr Peder og hans Arvinger det oftnævnte Gods med de enkelte ovenfornævnte Tilliggender overfor Krav fra en hvilkensomhelst Side, hvilket vi ved nærværende Brev erklærer for alle, i hvis Interesse det er. Til Vidnesbyrd og uomstødelig Sikkerhed for denne Skødning er vort Segl hængt under dette Brev sammen med vor elskede Broder, Hertug Kristoffers, som da var til Stede. Givet paa ovennævnte Aar, Dag og Sted.

1) Kongens Navn er udeladt i Ms. — 2) jf. Nr. 22.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

22 1306. 15. August. Vordingborg.

Bent Valdemarsen bevidner, at han har tilskødet sin Svoger Peder Mogensen en Hovedgaard i Vejby, Holbo Herred.

Afskrift (Esrombogen).

Bent Valdemarsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at jeg til nærværende Brevviser, Herr Peder Mogensen, tidligere min elskede Svoger, — for min Herre Erik i Vordingborg og i Nærværelse af mange troværdige Mænd — har skødet og i hans Hænder overgivet at besidde evindelig, de Ejendomme, alle som en i Vejby, Holbo Herred i Sjælland, som jeg har arvet efter min Søster Ingeborg, samme Herr Peders Hustru, nemlig en Hovedgaard, i hvilken min Moder boede, med Gaardsæder og alt andet Tilliggende af enhver Art, intet undtaget, saaledes som samme min Moder vides at have besiddet de nævnte Ejendomme med fri Raadighed, for 678 Mark nye sjællandske Penge som jeg visselig skyldte ham, alt saaledes som det fyldigere staar i samme min Herre Kong Eriks aabne Brev[1]) som fornævnte Peder Mogensen besidder. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl vedhængt nærværende Brev. Givet i det Herrens Aar 1306 vor Frue Himmelfart.

1) Nr. 21.

23 1306. 6. September. Sagard.

Biskop Oluf af Roskilde tillader Hiddensee Kloster at oprette et Baptisterium i Hiddensee.

Afskrift i Rigsarkivet (Vidisse af 1347 16. April).

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi ved dette Brev giver de gode og fromme Mænd Herr Abbeden og det menige Konvent i Hiddensee, Fuldmagt og Frihed til at oprette et Baptisterium i Landet Hiddensee paa et pænt og passende Sted, hvor der kan holdes Gudstjeneste, og til at indføre i Kirken saadanne Mænd og Kvinder fra selve Øen Hiddensee, der med Rette er udelukket fra Gudstjenesten, naar de har ydet en passende Bod inden et Aar. Givet i Sagard under vort Segls Sekret i det Herrens Aar 1306 Tirsdagen før vor Frues Fødselsdag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1306. 15. September. Rydkloster. 24

Abbed Niels og Konventet i Ryd Kloster erklærer, at Meinseth, Enke efter Mæ i Ulkebøl, har skænket Brødrenes Bord forskelligt Jordegods paa Betingelse af, at det aldrig afhændes.

Original i Kiel.

Broder Niels, Abbed i Ryd og det menige Konvent sammesteds til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med den glorrige Jomfrus Søn.

Ved dette Brevs Ordlyd vil vi, at det skal være vitterligt for alle, at Meinseth, Enke efter Mæ, der boede i Ulkebøl, har overdraget vort Kloster 24 Demat[1]) og to bebyggede og beboede Tofter og en tredje, der er ubebygget og ubeboet, paa følgende Vilkaar, tilføjet med vort og vort Konvents Samtykke, at de samme Demat med nævnte Tofter evindeligt bør tilhøre vort Klosters Konventbord, uden at der af fornævnte Kloster maa foretages nogetsomhelst Mageskifte eller Salg af eller træffes nogen Bestemmelse med Hensyn til de nævnte Demat og Tofter til noget andet Brug for samme Kloster. Givet i fornævnte Kloster i det Herrens Aar 1306 den 15. September. Til Vidnesbyrd herom har vi til yderligere Stadfæstelse ladet dette Brev besegle med vort Segl.

1) Flademaal i den nordvestlige Del af Slesvig; dets Størrelse er varierende.

1306. 22. September. Wesenberg. 25

Johan af Reval og 34 andre estniske Riddere erklærer, at Biskop Henrik af Reval, efter at have faaet overleveret de kongelige Borge og Befæstninger i Estland, ikke har beskattet nogen uretmæssigt.

Afskrift i Rigsarkivet.

Johan af Reval, Didrik af Thoys, Henrik og Herman af Lode, Didrik og Otto af Kivel, Valdemar af Rosen, Johan og Odvard af Dolen, Johan af Lewenwolde, Johan af Yxkyll, Peter af Haudes, Johan af Wagithæ, Konrad af Sage, Valdemar og Frederik af Wrangel, Odvard af Reval, Klaus af Haversforde, Bertold og Henrik af Lechtes, Bertold af Körbis, Nicolaus af Dolen, Ludolf og Jakob af Parembeke, Niels Assersen, Leo af Orghys, Albrecht af Alwen, Johan af Wachholtz, Gotfred, Daniel og Henrik af Brakel, Vilhelm af Embeke, Johan af Wesenberg, Gerhard af Virkes og Johan Diser, Riddere, og alle Kongens Vasaller i Estland til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den berømmelige og stormægtige Fyrste deres Herre Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge evigtvarende Troskab i Fremtid saavel som i Fortid med altid redebon Tjeneste.

For at Sandhedens Straaler kan bryde klarere igennem Fornægtelsens tætte Taager og Fornægterens Blik kan lammes, naar Sandheden udsender sit uimodstaaelige og for alle aabenbare Lys, gør vi vitterligt for Eder, høje Konge, ved dette Brev, at vi — efter at vi, som det rettelig er vor Pligt, efter Eders Vilje og Befaling har maattet oplade Eders Borge og Befæstninger, som vi til Ære for den danske Krone har bevaret for at blive afhændet fra denne — hellere og med større Beredvillighed (oplader dem) til vor Herre Biskop Henrik af Reval end til nogen anden saavel paa Grund af hans aabenlyst prøvede Troskab over for Eders Højhed som ogsaa paa Grund af hans utvivlsomme og allerede prøvede Paalidelighed over for vort Land. Derfor har han indtil denne Dag trofast med Mildhed inddrevet alt, hvad der skyldtes Eder og ham paa lovlig Maade, idet han paa hæderlig og fredelig Vis fremmede alle Eders Anliggender baade indenfor og udenfor Hertugdømmet uden dog at beskatte nogen uretmæssigt i hele Estland; og ingen har henvendt sig til os, og der er ingen, der paa nogen Maade kan beskylde vor nævnte Herr Biskop eller hans Mænd for nogle Overgreb, og dette erklærer vi ved dette Brev. Derfor bønfalder vi Eders ædle Stormægtighed om, at Eders Majestæt, dersom noget i modsat Retning er blevet eller maatte blive meddelt Eders Herlighed, vil se bort fra det. Til Vidnesbyrd om det forudskikkede er vore Segl tillige med vort Fællesskabs[1]) Segl hængt under dette Brev. Givet i Wesenberg i det Herrens Aar 1306 paa den hellige Mauritius' og hans Fællers Dag paa det almindelige Ting.

1) denne Gengivelse er tvivlsom; i Begyndelsen af Brevet tales om Vasallernes *universitas* — det er muligvis den, der tænkes paa med *communitas*, der ellers betyder 'Borgerskab'.

26 1306. 30. September. Galtenkær.

Asser Rampe giver Jon Præst Fuldmagt til at skøde tre Gaarde i Spørring, Folby og Kasted til Aarhus Domkirke til Oprettelse af et Alter for Jomfru Maria og Apostlen Jakob.

Afskrift (Aarhusbogen).

Asser, kaldet Rampe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Alle skal vide, at jeg med dette Brev sætter Jon kaldet Præst, nærværende Brevviser, i mit Sted og giver ham Fuldmagt til at skøde nedennævnte Gods, nemlig min Gaard i Spørring, min Gaard i Kasted og min Gaard i Folby med alt Løsøre, der hører til de nævnte Gaarde, med Korn, Kvæg og andet, der er i de nævnte Gaarde, til et Alter til Ære for vor Frue og den hellige Apostel Jakob i Aarhuskirken nær mit Alter, som jeg tidligere har opført der, og som skal opføres paa ny af mig og mine Arvinger til Frelse for min Sjæl. Til Vidnesbyrd herom er Segl tilhørende de Herrer Jens, Ærkedegn i Aarhus, Provst Karl i Djursland, Diakonen Niels, Diakonen Elav og mig selv hængt under dette Brev. Givet i Galtenkær i det Herrens Aar 1306 Dagen efter Mikkelsdag.

1306. 2. Oktober. Vordingborg. 27

Kong Erik 6. Menved bevidner, at Jens kaldet Franz paa sin Hustrus Vegne har tilskødet Kammermester Niels Olufsen Bild alt sit Jordegods i Vindinge, som han havde købt af Torben Jonsen.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen og Naade.

Vi gør vitterligt for alle, at Jens kaldet Franz i vor Nærværelse personligt i sin Hustrus Navn har opladt alt sit Gods i Vindinge, Sværdborg Sogn, som han med et Købs gyldige Adkomst havde erhvervet af Herr Torben Jensen, til nærværende Brevviser, vor Kammermester Herr Niels Bild, og at han har overdraget det at besidde evindelig frit for hans egen og hans Arvingers Tiltale. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1306 Søndagen nærmest efter den hellige Ærkeengel Mikaels Dag.

1306. 5. Oktober. Stralsund. 28

Biskop Oluf af Roskilde eftergiver alle dem, der yder Bidrag til det Fyrtaarn og Bolværk, som Borgerne i Stralsund vil opføre ved Gellen ved Rygen, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Stralsund.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle troende kristne, hvem dette Brev kommer i Hænde, Hilsen med vor Herre Jesus Kristus.

Efterdi vi alle, som Apostlen siger[1]), skal staa for Jesu Kristi Domstol for at faa igen efter det, der af hver enkelt ved Legemet er gjort, det være sig enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu de gode Mænd, Borgerne i Stralsund i Schwerin Stift paatænker ved Skibenes fælles Overfartssted ved Gellen ved Rygen, der hører til vort Stift, at opføre et Bolværk og anbringe en Lygte sammesteds til Brug for de overfarende, opfordrer, beder og formaner vi Eder alle med Gud til, at I til Eders Synders Forladelse, naar de selv eller deres Udsending kommer til Eder for at bede om en Gave, giver dem fromme Almisser og kærkommen Støtte hertil, for at de kan fuldføre deres fromme Værk ved Eders Hjælp, og I ved disse og andre gode Gerninger, som I ved Guds Tilskyndelse maatte øve, kan opnaa de evige Glæder. Men vi eftergiver barmhjertigt i Tillid til Gud den almægtiges Miskundhed og de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker fornævnte Værk en hjælpende Haand, fyrretyve Dage af den dem paalagte Kirkebod, idet vi ved dette Brev stadfæster den Aflad, der ligegyldigt af hvem er blevet indrømmet og maatte blive indrømmet til dette, saa vidt som vor Myndighed strækker sig, idet dette Brev ikke skal have nogen Gyldighed, naar Værket er fuldført. Givet i Stralsund under vort Segl i det Herrens Aar 1306 den 5. Oktober.

1) Rom. 14,10. Kor. 5,10.

29 1306. 10. Oktober. Stralsund.

Biskop Oluf af Roskilde godkender den af afdøde Bernhard af Schaprode, Borger i Stralsund, trufne Beslutning om at skænke en Tredjedel af Landsbyen Rothenkirchen paa Rygen til Oprettelse af et Alter i en af Stralsunds Kirker.

Original i Stettin.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, der ser nærnærende Brev, Hilden evindelig med Gud.

Da en vis Bernhard af Schaprode, salig Ihukommelse, forhenværende Borger i Stralsund, for evigt har skænket en Tredjedel af Landsbyen Rothenkirchen i Rambin Sogn paa Rygen, der ligger i vort Stift, med Marker, Enge, Græsgange, Vande og dens Tilliggender, alle og enhver, til et Alter, han vilde opføre i en af Kirkerne i Stralsund efter at have bedt om og modtaget Stiftbispens Samtykke dertil, erklærer vi hans fornævnte Handling for gyldig og tager fornævnte Tredjedel af samme Landsby under vor og Roskildekirkens Beskyttelse, saaledes at Lambert, Bernhards Søstersøn og hans Arvinger for os og vore Efterfølgere skal præsentere en egnet Præst til nævnte Alter, og efter at have faaet det overdraget skal samme Præst frit bruge det fornævnte Gods uden Skade for Sognepræsten. Givet i Stralsund under vort Segl i det Herrens Aar 1306 Dagen efter den hellige Dionysius' Dag.

1306. 10. Oktober. Stralsund. 30

Biskop Oluf af Roskilde godkender den af Præsten Henrik kaldet af Brakel i Schwerin Stift trufne Beslutning om at skænke en Tredjedel af Landsbyen Rothenkirchen paa Rygen til Oprettelse af et Alter i en af Stralsunds Kirker (jf. Nr. 29).

Original i Stettin.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da Præsten Henrik kaldet af Brakel, i Schwerin Stift, for evigt har skænket en Tredjedel af Landsbyen Rothenkirchen i Rambin Sogn paa Rygen, der ligger i vort Stift, med Marker, Enge, Græsgange, Vande og alle dens andre Tilliggender, alle og enhver, til et Alter, som Henrik selv vilde opføre i en af Kirkerne i Stralsund efter at have bedt om og modtaget Stiftsbispens Samtykke, erklærer vi hans fornævnte Handling for gyldig og tager fornævnte Tredjedel af samme Landsby under vor og Roskildekirkens Beskyttelse, saaledes at Præsten Henrik selv og hans Arvinger for os og vore Efterfølgere skal præsentere en egnet Præst til nævnte Alter, og efter at have faaet det overdraget skal samme Præst frit bruge det fornævnte Gods uden Skade for Sognepræsten. Givet i Stralsund under vort Segl i det Herrens Aar 1306 Dagen efter den hellige Dionysius' Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

31 1306. 14. Oktober. Nykøbing.

Kong Erik 6. Menved paalægger alle dem, der har Ejendom eller driver Handel i Sakskøbing, at betale de kongelige Afgifter, naar saadanne opkræves.

Afskrift i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til Indbyggerne i Sakskøbing Hilsen og Naade.

Vi paalægger alle og enhver af vore Mænd, Møntmestre, Opkrævere[1]) og alle andre, uanset Stilling og Embede, naar de har Ejendom i Byen Sakskøbing og driver Handel i samme i Forhold til deres fornævnte Ejendoms Størrelse, fuldt at deltage i og betale til de Ydelser, hver og een, der af nævnte By skal erlægges til os saavel nu som i Fremtiden efter at være blevet opfordret dertil; de skal paa ingen Maade undlade det, saafremt de ønsker at undgaa Tab af deres Ejendom og vor kongelige Vrede. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1306 paa den hellige Pave og Martyr Kalixtus' Dag i vor Nærværelse.

1) Oversættelsen er tvivlsom; *cassarius* forekommer i Betydningen *pecuniarum exactor* og det overleverede *quassarius* kan meget vel være en Variant for *cassarius*; det kan dog ogsaa tænkes afledt af *quassare* og betegne en til Møntprægningen knyttet Embedsmand. Det sidste er vel mest sandsynligt, da der næppe paa denne Tid var særlige Embedsmænd til i Købstæderne at opkræve Afgifter til Kongen, idet Opkrævningen paahvilede Fogeden.

32 1306. 14. Oktober.

Svantepolk Knutsson, Søn af Hertug Knud, testamenterer 20 Mark rent Sølv til Domkirken i Linköping og en Gaard i Källstad til det Kanonikat, som hans Farmoder oprettede.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Svantepolk, Søn af den afdøde Hertug til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt for alle ved dette Brev, at jeg i mit Testamente til Kirken i Linköping overdrager 20 Mark rent Sølv og til det Kanonikat, som min Faders, Hertug Knuds, Moder har grundlagt, overgiver min Gaard i Källstad. Til yderligere Bevis herpaa er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1306 paa den salige Pave Kalixtus' Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[1306. 25. Oktober. Roskilde][1]). 33

Biskop Oluf af Roskilde og Fyrst Vizlav 3. af Rygen slutter Overenskomst om Bispetienden paa Rygen.

Afskrift (Roskildebispens Jordebog).

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, og Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at det med Roskildekirkens Kapitels Samtykke og efter Anmodning af mange velbyrdige Mænd paa Rügen af særlig Naade er bifaldet, at Indbyggerne paa Rügen i Anledning af den Bispetiende, som de aarligt efter Retten er pligtige at erlægge fuldt ud, skal betale aarligt uden at gøre Vanskeligheder 2 Pund mindre end 35 Læster[2]) god og lovlig Rug efter de gamles Vurdering og Sædvane og 12 Ørtug for hver Læst for Befordring af samme Rug til Bispen, med Undtagelse af de Mænd der bor paa det biskoppelige Gods, og som ikke er pligtige at bidrage til nævnte Tiendes Beløb. Og hvis Roskildebispen bliver tilfredsstillet med de nævnte 35 Læster minus 2 Pund lovlig Rug og de fornævnte 12 Ørtug, saadan som det er nævnt foroven, skal samme Biskop være tilfreds hermed og for sig og sine Efterfølgere, som til enhver Tid er Bisper i Roskilde, fritage samme Rygboere og deres Efterkommere for alle Krav med Hensyn til at erlægge den store Bispetiende[3]). Hvis de derimod ikke opfylder fornævnte Betaling, faar samme Biskop og hans Efterfølgere, Bisperne i Roskilde, igen fri Adgang til af samme Rygboere fuldt ud at kræve den Tiende, der med Rette tilkommer Bispen, ved Udpantning, som bør udføres af Fyrsten af Rügens Foged. Men de, der ikke vil give Pant, skal banlyses, indtil de erlægger Tienden og en Bøde. Dog skal samme Biskop kærligt med Gud opfordre og formane alle Indbyggerne paa Rügen til ikke at undlade at tilfredsstille Præsterne og Sognekirkerne i det, de er dem skyldige[4]), og ikke bedrage dem heri paa nogen Maade til stor Fare for deres Sjæle. Til Vidnesbyrd herom o. s. v.

1) Brevet er uden Aar og Dag i Afskriften; der kan dog ikke være Tvivl om dets Placering, da det paa det nøjeste hører sammen med det i Jordebogen efterfølgende Brev af 1306 25. Oktober (Nr. 34). Udstedere af dette Brev er Biskop Oluf og Fyrst Vizlav, mens Biskop Oluf er Eneudsteder af det andet. Diktatet er ens i de to Breve; derfor har Afskriveren kun skrevet fuldstændig Vidneformular og Datum i det ene Brev, mens han i det foreliggende nøjes med: Til Vidnesbyrd herom o. s. v. — 2) 1 Læst er 12 (Skip)pund *(talentum)*. — 3) herved menes Bispetienden, som den egentlig ifølge

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kirkeretten tilkom Bispen, dvs. en Tredjedel af den samlede Tiende eller hvert tredivte Neg paa Marken. I Steden for har Bispen maattet nøjes med et fast Vederlag af ringere Værdi. — 4) der er herved bl. a. tænkt paa Præstetienden og Kirketienden, der altsaa skulde udredes paa sædvanlig Vis.

34 1306. 25. Oktober. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde giver efter Anmodning af Fyrst Vizlav 3. af Rygen og Rygens Adel Regler for Rygboernes Erlæggelse af Bispetiende.

Afskrift (Roskildebispens Jordebog).

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi med Samtykke af vort Kapitel og efter Anmodning af den højbaarne Mand, Herr Vizlav, Fyrste af Rügen, og mange andre velbyrdige Mænd fra Rügen af særlig Naade har bifaldet, at Rygboerne i Anledning af den Bispetiende, som de hvert Aar efter Retten er skyldige at betale fuldt ud, aarligt uden at gøre Vanskeligheder skal erlægge 2 Pund mindre end 35 Læster god og lovlig Rug efter de gamles Vurdering og Sædvane og 12 Ørtug for hver Læst for at befordre Rugen til os, med Undtagelse af de Mænd, der bor paa vort Gods, og som ikke er skyldige at bidrage til nævnte Tiendes Beløb. Og hvis de nævnte 35 Læster, minus to Pund i lovlig Rug og de ovenfor tilføjede 12 Ørtug erlægges, saadan som det staar foroven, er vi tilfredsstillet dermed; og vi fritager ved dette Brev nævnte Fyrste og Rygboerne og deres Efterkommere, hvem det til enhver Tid maatte være, for ethvert Krav fra vore og vore Efterfølgeres Side med Hensyn til Betaling af den store Bispetiende. Hvis de derimod ikke opfylder fornævnte Betaling, forbeholder vi os og vore Efterfølgere fri Adgang til fuldt at indkræve den Tiende, der med Rette tilkommer os. Dog opfordrer og formaner vi kærligt med Gud alle Indbyggerne paa Rygen til ikke at undlade at tilfredsstille deres Præster og Sognekirker i det, som de er dem skyldige og ikke heri paa nogen Maade bedrage dem til stor Fare for deres Sjæle. Til Vidnesbyrd herom er vort og vort Roskildekapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 den 25. Oktober.

35 1306. 4. November. Middelfart.

Kong Erik 6. Menved slutter Forlig med Hertug Valdemar 2. Eriksen af Sønderjylland og hans Broder Erik af Langeland.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1. Udtog hos Hvitfeld.

Aar 1306 ottende Dagen før Mortensdag blev der forhandlet i Middelfart mellem Kong Erik paa den ene Side og Hertug Valdemar af Sønderjylland og Hertugens Broder, Hertug Erik af Langeland paa den anden Side. De skulde lade alt det Gods, som tilhørte de dømte i Fyrstendømmet, følge Kongen efter hans Raads Raad. De lovede ligeledes ikke at besvære hans Bønder i Fyrstendømmet. Og hvis det skete, skulde de søge Værn hos ham og faa Dom ved Urne Ting. Handler de herimod, skal deres efterskrevne Forlovere være løste fra deres Ed. Hertug Erik, som han havde taget i sin Tjeneste, skal foruden den sædvanlige Tjeneste af Langeland yderligere tjene ham med 200 Mand, samlede eller delvis, saa mange som han lod tilsige; de skulde tjene i 12 Uger og tilsiges 6 Uger i Forvejen. Kongen skal holde dem skadesløs for Fængsel og Skade. Med disse skal han tjene ham paa den anden Side Kolding og Bælt og Grubenmühle ved Wismar. De fornævnte Herrer lovede ligeledes, at hvis det skete, at de arbejdede paa Kongens Død, Fængsel, Landes eller Slottes Fortabelse, skulde alt deres Gods og Friheder være fortabt, og de maatte straks sættes i Ban. Iværksætter de noget imod Hertug Kristoffers Liv og Velfærd, da skal det regnes under samme Aftale, saa længe han er i Kongens Tjeneste; ligeledes maa de ikke lade sig bruge imod ham, hverken inden eller uden for Riget. Men hvis Hertug Kristoffer tjener andre udenlandske Herrer, da er de fri for dette Løfte, som angaar hans Person, indtil han kommer i Riget. De og 60 Riddere skal love dette med dem. Hertug Erik skal være medindbefattet i denne Forhandling. Kong Erik skal mægle et Forlig, saa godt som han kan, mellem ham og Herr Skjalm Hvides Arvinger, fordi fornævnte Hertug Erik Langben ihjelslog Drosten Herr Skjalm Hvide.

2. Registratur hos Stephanius:

Overenskomsten om de fredløses Gods.

1306. 18. November. 36

Biskop Kristian 2. af Ribe henlægger Sognekirken i Jerne til Provstiet i Vardesyssel.

Original i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Den omsorgsfulde Bekymring, vi skylder vort Hyrdehverv, paaminder os om at give Agt paa vore undergivnes Fornødenheder og med faderligt Forsyn efter Evne at hjælpe alt efter Forholdenes og Menneskenes Trang. Dette er Grunden til, at vi — da Provstiet i Vardesyssel i vort Stift i Fortiden har haft dels ingen, dels i den Grad smaa og usle Indtægter, at de ingenlunde var tilstrækkelige til at bære samme Provstis Byrder, hvoraf der fulgte Lejlighed til at rase mod de undergivne, til at undertrykke Kirker og kuldkaste Domme, da vi ønsker at forebygge saadanne Farer, idet Hensyn til det nyttige gør det tilraadeligt, ja snarere Nøden kræver det, og da vi ønsker at sørge for nævnte Provsti, — efter at have holdt højtidelig og omhyggelig Forhandling og Raad med vort Kapitel med Samtykke af Herr Jakob, Kannik ved vor Kirke i Ribe og Præst ved Kirken i Jerne, og med den's Sognefolks enstemmige Samtykke har ladet samme Kirke henlægge til fornævnte Provsti for evigt med vort fornævnte Kapitels Raad og Samtykke, dog med Forbehold af en passende Del til Præsten eller Vikaren, som til enhver Tid er eller gør Tjeneste der. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl sammen med vort Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1306 den 18. November.

37 1306. 22. November. Lund.

Ærkebiskop Isarn af Lund henlægger Sognekirken i Burlöv, til hvilken han har Patronatsret, til den Præbende, der indehaves af Lundekanniken Thomas.

Afskrift (Lundebogen).

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til sin elskede Søn Thomas, Kannik i Lund, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Du har i en underdanig Ansøgning paavist over for os[1]), at Din Præbende, som Du for Tiden sidder inde med paa kanonisk Vis ved Kirken i Lund, i den Grad er ussel og fattig med Hensyn til sine Indtægter og Afgifter, at Du ikke kan have et passende Underhold deraf, som det sømmer sig. Men da det er rimeligt og saare nødvendigt for samme Lundekirke, som overgaar de øvrige Kirker i Kirkeprovinsen Lund ved sin Fornemheds og Værdigheds Rang, at den har velegnede Kanniker, der udmærker sig ved Sædernes Renhed og Kyndighed i Videnskaben,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og at det er med god Grund, at der bliver tildelt saadanne Kanniker passende og gode Embeder, henlægger vi efter omhyggeligt at have overvejet samme Kirkes Tarv og Nytte med Raad og Samtykke af vort Kapitel i Lund Sognekirken i Burlöv, til hvilke vi har fuld Patronatsret, med alle dens Rettigheder, Frugter og Tilliggender, dog med Forbehold for os og vore Efterfølgere af den biskoppelige Ret[2]) i samme, til Din fornævnte Præbende til evig Tid, idet vi erklærer som vor Vilje, at Du ifølge de kanoniske Regler skal holde en egnet og evig Vikar, indsat paa kanonisk Vis[3]), ved fornævnte Kirke, som til sit Underhold skal have en passende Del af samme Kirkes Indtægter. Fremdeles vil vi, at dette under Aflæggelse af legemlig Ed[4]) skal overholdes til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl og vort fornævnte Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1306 den 22. November.

1) lignende Anneksionsskrivelse DRB II 5 Nr. 364. 394. — 2) bl. a. de Embedet paahvilende Ydelser til Bispen. — 3) c. un. in VI^to de capellis monachorum III 18. c. 12 X de prebendis et dignitatibus III 5. — 4) dvs. Kanniken Thomas skal aflægge Ed paa at ville overholde det nævnte Vilkaar.

1306. 23. November. Vordingborg. 38

Kong Erik 6. Menved bekræfter, at Mads Laale har tilskødet Niels Tinde fire Ørtug Skattejord i Hellested.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Mads kaldet Laale i vor Nærværelse til nærværende Brevviser Niels kaldet Tinde, vor Svend, har skødet og frit overgivet 4 Ørtug Skattejord i Stevns Herred i Hellested at besidde evindelig, idet han erkendte fuldt og helt at have hævet den fulde Pris som begge Parter var enige om, nemlig 40 Mark gode Kobberpenge for samme Gods. For at der nu ikke for nævnte Niels eller hans Arvinger i Anledning af fornævnte Jorder i nogen Retning skal opstaa nogen Anledning til Uro, stadfæster og bekræfter vi ved dette Brev, at fornævnte Skødning er sket paa rigtig og gyldig Vis i vor og vore Raaders Nærværelse, og vi forbyder strengt, at nogensomhelst, af hvad Stilling han end maatte være, vover paa nogensomhelst Maade at krænke Niels selv og hans Arvinger, hvis vedkommende ønsker at undgaa vor kongelige Straf.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Vordingborg i vor Nærværelse i det Herrens Aar 1306 paa den hellige Clemens' Dag.

39 1306. 25. November. Vadstena.

Hertug Erik af Sverige opfordrer de norske Bisper, Abbeder og Stormænd til at bevæge Kong Haakon 5. til ikke paa Grund af det med Danmark sluttede Forlig at fordrive sine tro Tilhængere, da den danske Konge allerede har brudt det med Norge indgaaede Forlig.

Afskrift af Bartholin.

Erik, af Guds Naade de Svenskes Hertug[1]), til alle sine Fædre i Kristus, Herrerne Jørund, af Guds Naade Ærkebiskop af Nidaros, Erland af Færøerne, Kjeld af Stavanger, Helge af Oslo, Arne af Bergen og Ingjald af Hamar, af Guds Naade Bisper, til Abbeder, Baroner og Raader hos den stormægtige Fyrste, Herr Haakon, af Guds Naade Norges berømmelige Konge, vor højtelskede Fader, til Riddere og Svende og de øvrige gejstlige og verdslige Mænd i Norge Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom den stormægtige Fyrste, vor højtelskede Herre og Fader, Herr Haakon, af Guds Naade Norges fornævnte Konge, ønskede at holde alt det for Fredens Skyld, som var blevet aftalt mellem ham og den herlige Fyrste, Herr Erik, Danmarks berømmelige Konge, men eftersom den samme Herre Konge af Danmark uden Tanke paa sit eget Forlig og det paa Tro og Love afgivne Løfte, der var blevet fæstet mellem dem selv og deres Riger, saadan som det alt staar i det Brev, der er udfærdiget herom[2]), med en Hær fuldstændig nedbrændte og nedbrød vor Herre, fornævnte Kong Haakons Borg[3]) under Vaabenstilstanden og mod Forligets Bestemmelser til ikke ringe Forargelse og Tab for ham og hans Folk, og eftersom han herved klart og offentligt brød det paa gyldig Maade sluttede Forlig, der var blevet bekræftet ved hans egen og hans Riges Stormænds Haandslag, raader vi Eder, hver og en paa vor gode Tro til, at I kraftigt tilskynder samme Herre, vor Konge, til ikke at fordrive eller udelukke fra sit Rige nogen af sine Tilhængere eller af dem, der vil slutte sig til ham, paa Grund af dette Forlig, men at samle, holde i Ære og behandle godt alle dem, som han kan vinde. Givet i Vadstena i det Herrens Aar 1306 paa den hellige Jomfru Katerinas Dag.

1) yngre Søn af den svenske Konge Magnus Ladelaas, forlovet med Ingeborg, Datter

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Kong Haakon 5. Magnussøn af Norge, der i Brevet kaldes hans Fader. — 2) DRB II 4 Nr. 184 (Hindsgavlforliget). — 3) Hjelm.

1306. 1. December? Roskilde. 40

Abbedissen Hildeborg og Konventet i Roskilde Clara Kloster bortforpagter en af Klostrets Gaarde i Allerslev til Torkil Amundsen.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Søster Hildeborg, Abbedisse, og hele Konventet i St. Clarasøstrenes Kloster i Roskilde til alle, der ser dette Brev, Trøst og Hilsen med den Helligaand evindelig.

Vi gør vitterligt og erklærer, at den anden af vore Gaarde[1]), som vi har i Allerslev, nemlig ti Ørtug og 6 Penninge Skattejord, har vi bortfæstet til Torkil Amundsen for 20 Mark Penge paa følgende Betingelse. Han skal betale en Tredjedel hvert Aar til Paaske, en anden Tredjedel til Pinse og en tredje Tredjedel uden nogen Modsigelse til St. Hansdag, eller ogsaa skal han bøde for Overskridelsen af Terminerne med tre Marks Bøde. Vi forbyder ogsaa strengt, at han skænker eller sælger vor Skov til nogen; han kan kun tage til sit eget Brug til Istandsættelse og Opførelse af Bygninger og Træ, der ikke bærer Frugt, til Brænde. Ydermere har samme Torkil af vort Gods i Virning $7^1/_2$ Mark. Gaarden har vi overladt ham paa Livstid. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 Dagen efter St. Andreas' Dag.

1) Jf. Udtrykket »den ene Gaard« i Nr. 41. Enten er Datum »Dagen efter St. Andreas' Dag = 1. Dec. galt i Nr. 40 eller ogsaa er Nr. 41 udstedt en Dag senere end beregnet.

1306. 2. December. Roskilde. 41

Abbedissen Hildeborg og Konventet i Roskilde Clara Kloster bortforpagter en Gaard i Allerslev til Peder Læk.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Søster Hildeborg, Abbedisse, og hele Konventet i St. Clarasøstrenes Kloster i Roskilde til alle, der ser dette Brev, Trøst og Hilsen med den Helligaand evindelig.

Vi gør vitterligt og erklærer, at den ene Gaard, som vi ejer i Allerslev, nemlig 6 Øre Skattejord, har vi bortfæstet til Peder Læk paa Livstid for 24 Mark Penge paa følgende Betingelse. Han skal betale een Tredjedel hvert Aar til Paaske, en anden Tredjedel til Pinse og en tredje Tredjedel til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

St. Hansdag uden nogen Modsigelse, eller ogsaa skal han bøde for Overskridelsen af Terminerne med tre Marks Bøde. Vi forbyder ogsaa strengt, at han skænker eller sælger vor Skov til nogen, men han kan kun tage til sit eget Brug til Istandsættelse og Opførelse af Bygninger og Træ, der ikke bærer Frugt, til Brænde. Til Bevis herfor har vi givet ham dette Brev og til Vidnesbyrd og Sikkerhed forsynet det med vort Segl. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306 den 2. December.

42 1306. u. D. Roskilde.

Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus eftergiver alle dem, der yder Hjælp til eller besøger St. Clara Kloster i Roskilde, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

Efterdi vi alle — som Apostelen siger[1]) — skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu vore elskede Nonner i Kristus af den hellige Damianus' Orden i Roskilde saavel til deres Klosters Kirke og Bygninger som ogsaa til Understøttelse af det nøjsomme Liv, der føres af dem, som for Kristi Skyld har besluttet at underkaste sig Klosterlivets store Strenghed, behøver at hjælpes med Almisser af de troende, hvem de til Gengæld søger at yde deres Bønners Hjælp, retter vi vor Bøn og Opfordring til Eder alle med Herren, idet vi paalægger Eder til Syndernes Forladelse, at I skænker dem fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at med Eders Bistand dette Værk kan fuldendes og paa anden Maade deres Nød afhjælpes, og I ved disse og andre gode Gerninger, som I gør paa Herrens Tilskyndelse, bistaaet af deres Bønner, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. Idet vi ogsaa ønsker, at de samme Nonners Kirke hædres med passende Æresbevisninger, eftergiver vi barmhjertigt med Stiftsbispens Samtykke i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker en hjælpende Haand til Fuldførelsen af nævnte Værk eller Afhjælpning af deres Nød, eller som fromt og ærbødigt besøger deres Kirke, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1306.

1) Rom. 14,10. 2. Kor. 5,10. Smlgn. med dette Brev fx. DRB II 5 Nr. 381.

1306. **43**

St. Peders Kloster i Næstved mageskifter Jordegods med Asser Jonsen.

Næstved Klosters Registratur.

Vi har faaet ved Mageskifte af Asser Jonsen 12 Øre 2 Ørtug Skattejord i Blangslev. Ligeledes $4^1/_2$ Ørtug Skattejord i Spjellerup; og selv fik han til Gengæld af os to Bol Jord i Saltø. 1306.

1306. **44**

Tyge Impe pantsætter Jordegods i Holsted til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Tyge Impe pantsætter for 52 Mark Penge 2 Øre Skattejord til Klostret, hvilke skulde tilfalde Klostret, hvis han ikke betalte til rette Tid. 1306.

1306. **45**

Biskop . . . bekræfter, at Lime er blevet solgt til Ring Kloster.

Skanderborgske Registratur.

Et latinsk Bispebrev indeholdende, at Lime blev solgt til Ring Kloster. Dateret 1306.

1306. Roskilde. **46**

Roskilde Byting bevidner, at Knud Bosen har stadfæstet sin Faders Overdragelse af Jordegods til Jens Fod.

Referat i Sorø Gavebog.

Dette Salg har ydermere hans[1]) Søn Knud Bosen bevidnet, da han paa Roskilde Byting erklærede Herr Jens Fod fri at være for enhver

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tiltale fra hans og hans Arvingers Side med Hensyn til dette Gods[2]); angaaende dette haves der et Vidnebrev givet af de samme Roskildeborgere i det Herrens Aar 1306.

1) Bo Dues. Jf. DRB II 4 Nr. 279. — 2) en Gaard i Vinde-Helsinge.

47 Før 1307 22. Januar. Lund[1]).

Kong Erik 6. Menved forlener sin Broder Hertug Kristoffer med Hertugdømmet Sønderhalland og Samsø.

1. Udtog hos Hvitfeld.

Aar 1307 har Kong Erik efter Raad af Biskop Isarn af Lund, Sveriges Primas, Bertold af Slesvig, Kristian af Ribe, Peder af Viborg, Esger af Aarhus, Bisper, og med hans Raads Raad, nemlig med Raad og Samtykke af Hertug Valdemar af Jylland, Jon Lille, Aage, forhenværende Drost, Niels, hans Kammermester, Jens, hans Marsk, Knud, forhenværende Kammermester, Oluf Tagesen, Peder Jonsen, Niels Rane, Niels Lende, Gunnulv Svendsen, Svend Bonde, Jens Nielsen af Kaas, Esger Apesen, Ove Saksesen, Peder Saksesen, Niels Brok, Lars Jonsen, Lave Aagesen, Ingvar Hjort, Jens Nielsen Saltense, Niels Ubbesen, Peder Ubbesen, Henrik Albertsen og Niels Hartvigsen forlenet sin Broder Kristoffer, fordum Hertug af Estland, og efter ham hans ældste Søn og saaledes fremdeles i Fremtiden, at den ældste Søn følger efter Faderen, med det hele Sønderhalland og Samsø, som var blevet ledigt efter Hertug Erik Knudsen, som døde Aar 1304, med alle Kronens Tjenere, med Undtagelse af Ærkebispen af Lunds og Aarhus Domkirkes Rettighed og Tilhørende, som nu er eller komme skulde, med al kongelig Ret og Rettighed i Udbudspenge[2]), Sagefald og kongelig Domsmyndighed. Dog skal de Privilegier, Kongen har givet nogen, og andre Breve[3]) staa ved Magt. Han skal give 1000 Mark skaansk deraf aarligt, Halvdelen Pinsedag i Lund, den anden Halvpart vor Frue Dag[4]) paa Skanør Marked. Dette Gods har vi givet ham fanelensvis til et Fyrstendømme. Hvis han dør barnløs og uden mandlig Arving, skal det samme Gods igen komme til Kronen. Han skal intet have med Mønten at gøre. Han og hans Arvinger skal inden tre Maaneder efter, at et Kongeskifte sker, søge deres Len hos os og vore Efterkommere og gøre os deres Ed, med mindre de er lovligt forhindrede; ellers skal alt det fornævnte Gods med al Ret tilfalde os.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Han og hans Efterkommere maa ikke tage sig nogen Tjenere[5]) uden for deres Herredømme; han skal ikke uden vor Vilje og Samtykke tage nogen i sin Tjeneste, der ved Ed er bundet til os. Hans Undersaatter skal nyde saadan Frihed med Hensyn til deres Gods og Tjenere udenfor Hertugdømmet, som vi og vore Tjenere har med Hensyn til vort Gods i Hertugdømmet. Naar Leding udbydes, skal han og hans Folk, Skibe og Undersaatter i Fyrstendømmet komme os til Hjælp som andre Indbyggere. Ligeledes skal han møde til almindelige Herredage, som paabydes, og som andre Kronens Vasaller og Tjenere af yderste Magt (gaa) imod alle Rigets Fjender[6]). Han skal ikke slutte Forbund med nogen Fyrste eller Herrer, hvorved vi og Riget kan lide Skade. Han skal ikke bygge nye Fæstninger uden vor Vilje. Naar vi og vore Efterkommere paalægger en almindelig Skat, skal de, der bor i hans Fyrstendømme, skatte os i lige Maade som andre Indbyggere, ikke ham. Opstaar der Tvist imellem ham og hans Undersaatter, da maa de frit appellere til os og vore Efterkommere. Opstaar der andre Vanskeligheder mellem os og vor Broder, mellem ham og hans Efterkommere og vore Efterkommere, som ikke er forudset i dette Brev, da har vi besluttet, for at der ikke skal være nogen Anledning til Uenighed, at der skal udnævnes kyndige Folk fra vort Rige, for at de ved deres Ed skal afsige Kendelse derom; hvad de siger, derved skal det blive. Hvis vor Broder ikke vil rette sig derefter, skal han stævnes for os og vore Efterkommere og staa til Rette efter Landsloven. Og hvis han endda ikke vil møde eller gøre, hvad Ret er, da skal han staa til Rette derfor efter Lovens Strenghed, som Rigens Raad bestemmer. Og eftersom vi har den Forhaabning, at han skal skikke sig efter vor Befaling som en god Broder og tro Vasal, saa vil vi ogsaa vide hans Bedste, ophøje ham og beskytte ham mod alle hans Uvenner, som en god Herre bør beskytte sin Lensmand.

2. *Registratur hos Stephanius:*

Forhandlingen imellem Hertug Kristoffer og hans Broder Kong Erik.

1) Dette og de tre næste Breve maa være udstedte i Tidsrummet mellem 1306 4. November (da Kong Erik og Hertug Valdemar sluttede Forlig; Hertug Valdemar nævnes i Brevet som siddende i Kongens Raad, hvad der forudsætter et fredeligt Forhold imellem Kongen og Hertugen) og 1307 22. Januar, da Kristoffer forpligtede sig til at aflægge Ed paa at ville overholde Lunde- og Aarhuskirkens Privilegier i sit Hertugdømme, jf. Nr. 49. — 2) dvs. Ledingspenge. — 3) udstedte af Kongen. — 4) Marie Himmelfartsdag den 15. August. — 5) dvs. Mænd, der skulde tjene ham som Herremænd. —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

6) de sidste Ord ('af hans yderste Magt gaa imod alle Rigets Fjender') har aabenbart i Hvitfeldts Gengivelse af Brevet faaet en urigtig Plads; de hører til ovenfor efter 'som andre Indbyggere'.

48 Før 1307 22. Januar[1]).

Hertug Kristoffer udsteder et Genbrev til sin Broder Kong Erik 6. Menved for Forleningen med Sønderhalland og Samsø.

1. Udtog hos Hvitfeld:

Hertug Kristoffer gav Kongen et Genbrev derpaa, lydende, at han har modtaget Hertugdømmet Halland og Samsø for sig og sine mandlige Arvinger med saadanne Artikler og Vilkaar, som ovenfor skrevet staar.

2. Registratur hos Stephanius:

Hertug Kristoffers Forsikring og Godkendelse.

1) om Dateringen jf. Nr. 47 Note 1.

49 Før 1307 22. Janar[1]).

Markgreverne Otto og Herman af Brandenborg, Hertugen af Pommern, Herrerne af Rygen, Werle og Meklenborg, Grev Gerhard 2. af Holsten og Hertug Valdemar 2. af Sønderjylland samt Rigets bedste Mænd lover for Hertug Kristoffer, at han vil være Kong Erik 6. Menved huld og tro.

1. Udtog hos Hvitfeld:

Ydermere maatte Hertug Kristoffer sætte Borgen og Sikkerhed med Markgrev Otto og Herman, Bugislav, Vizlav, Nicolaus af Werle, Henrik af Meklenborg, Grev Gerhard af Holsten, Hertug Valdemar af Jylland og med Bisperne og de fornemste i Riget under deres Segl, at han ikke vilde konspirere imod Kongens Liv, (arbejde paa hans) Fængsling og Rigets Formindskelse med Raad og Daad, hemmeligt eller aabenbart. Hvis han blev befundet skyldig heri, da skulde han have forbrudt al Rettighed til at succedere i Riget. Og hans Arvinger skulde være udelukkede fra alt deres Arvegods og Købegods her i Riget, som de har eller kan faa; og det skal lægges til Kronen. Og hvis det sker, da skal hans Arvinger være landflygtige fra Riget til evig Tid og tilmed straffes. Hele Adelen og Bisperne i Danmark skulde forfølge ham og hans Slægt, som var det gjort imod dem. Han skal ikke lokke nogen af Kongens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mænd til sig, uden at det sker med hans Vilje. Han skal ikke selv hævne sig paa nogen af Kongens gode Mænd, som han har fattet eller kan fatte Vrede til. Men de Sager, han har imod dem, skal han ad Rettens Vej fremføre for Kongen. Han skal ikke besvære Lunde Stifts eller Aarhus' Stifts Tjenere eller Klerke imod gammel Brug og Rettighed; men de Friheder, som er givet dem, skal han overholde. Han skal lade forelægge Kongen alle de Privilegier og Breve, som det ses, at de har faaet, uskadte under sin Ed Søndagen Circumdederunt[2]). Ligeledes skal hans Fæstninger staa Kongen og hans Folk aaben, naar der er Krig imellem Danmark, Sverige og Norge. Og vilde de angribe Kongen, skulde han staa ham bi som en tro Vasal og Broder imod hvem som helst, hemmeligt og aabenbart.

2. Registratur hos Stephanius:

Kristoffer stiller sin Broder Sikkerhed for at ville være ham tro.

1) om Dateringen jf. Nr. 47 Note 1. — 2) Søndagen Septuagesima d. v. s. 9. Søndag før Paaske (22. Januar 1307).

Før 1307 22. Januar[1]). 50

Hertug Kristoffer giver sin Broder Kong Erik 6. Menved et Forsikringsbrev om at være ham huld og tro i Overensstemmelse med det foregaaende Brev.

1. Udtog hos Hvitfeld:

Hertug Kristoffer gav ydermere sit aabne Brev paa disse Artikler og svor ved sin Ed at ville holde dem saaledes og at have antaget forskrevne Hertugdømme paa Vilkaar[2]).

2. Registratur hos Stephanius:

Kristoffers Forpligtelse i Overensstemmelse med foranskrevne Form.

1) jf. Nr. 47 Note 1. — 2) Teksten har *per modum Vilkaar*. Udtrykket sigter til, at han skulde forbryde Lenet, hvis han ikke overholdt de paatagne Forpligtelser, jf. Udtrykket 'Vilkaarspant', et Pant der tilfalder Panthaveren som Ejendom, naar den laante Sum ikke tilbagebetales.

1307. 20. Februar. 51

Biskop Henrik af Reval vidimerer Pave Martin 4.s Brev af 1282. 13. September.

Original i det svenske Rigsarkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Broder Henrik, af Guds Naade Biskop i Reval, til alle troende kristne, hvem dette Brev kommer i Hænde, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

I skal vide, at vi har set den højhellige Fader og afdøde Pave Martins Brev, der er udstedt den 20. Februar i Aar 1307 efter vor Herres Menneskevorden med den rigtige Bulle, og at vi omhyggeligt har undersøgt det og fundet det ubeskadiget i enhver Henseende og af følgende uforkortede Ordlyd: Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v.[1])).

For at der ikke skal opstaa nogen Tvivl hos noget Menneske med Hensyn til dette Stadfæstelsesbrev, har vi til yderligere Bekræftelse ladet dette Brev forsyne med vort Segl til synligt Vidnesbyrd. Givet i ovennævnte Aar efter Kristi Menneskevorden og paa ovennævnte Dag.

1) ikke optaget i DRB; trykt paa Latin i Bull. Dan. 652 Nr. 758.

52 1307. 28. Februar. Falkenberg.

Hertug Kristoffer af Halland og Samsø bemyndiger sin Drost Anders Andersen Højby og sin Kapellan Jens Tostesen til at optage Forligsforhandlinger med Grev Jakob af Nørrehalland, hans Søn Junker Niels, Peder Jakobsen og andre paa Betingelse af, at de med Kong Haakon 5. af Norges Hjælp er rede til at gøre Hertug Kristoffer til Konge i Danmark.

Afskrift i Schwerin (Vidisse af 1315 27. Juni).

Kristoffer, af Guds Naade Hertug af Halland og Samsø, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi ved dette Brev under vor Naade og Gunst strengt har befalet nærværende Brevvisere, de os elskelige Herrer, vor Drost Anders Andersen og vor Kapellan Jens Tostesen, at de skal drage til Herr Jakob, Greve af Halland, hans Søn Junker Niels, Herr Peder Jakobsen, Anders Stigsen, hans Broder Niels og deres Tilhængere, hver og een, for at forhandle i vort Anliggende for os med samme, hver og een, saaledes som det altsammen fyldigere staar i vort i den Anledning udfærdigede Brev[1]), om alle Stridigheder og Tvistigheder mellem dem paa den ene Side og os paa den anden Side, uanset paa hvilken Maade de er fremkaldt og opstaaede; vi giver samme Herrer, vor Drost Anders og vor Kapellan Jens, Fuldmagt og Frihed til at skænke alle de nævnte vort Venskab og vor særlige Gunst paa den Betingelse, at de, naar Herr Haakon, af Guds

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Naade Norges Konge, og vore andre Venner yder Hjælp og Raad, godkender og gaar ind i en stor Krig eller Fejde med vor Broder, Herr Erik, Danmarks Konge, og aldrig bør (slutte Fred), førend de overvinder ham, og vi i hans Sted indsættes som regerende Konge i Danmark. Gør de det, bør vi i deres og vor Levetid holde dem, alle og een, i Ære hos os, idet vi yder dem Sikkerhed mod alle verdslige Herrer, men de bør ogsaa tjene os fremfor alle andre Herrer. Ydermere skal den Herre Kongen af Norge, saalænge som vi anser det for nødvendigt, overgive os Borgen Varberg eller Kungälv eller en anden Borg i Norge med 2000 Marks Indtægter i hans egen Mønt paa den Betingelse, at vi, naar vi kommer i Besiddelse af Kongeriget Danmark, efter Evne og Kræfter skal holde samme Herr Haakon, Norges Konge, skadesløs for alt, hvad han har lagt ud for os. Vi lover ogsaa ved dette Brev med Haandslag fuldstændigt at holde de nævnte Herrer Anders og Jens skadesløse for ethvert Tab, for Arbejde og Udgifter, som de har haft eller vil faa for os i fornævnte og andre Sager, og at vi altid, saalænge vi lever og har Magt, vil holde dem i vor Tjeneste, Gunst, Kærlighed og særlige Befordring. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Sekret hænge under dette Brev. Givet paa Falkenberg i det Herrens Aar 1307 den 28. Februar.

1) dette Brev er gaaet tabt.

Efter 1307. 28. Februar[1]). Oslo. 53

Anders (Andersen) Højby, Hertug Kristoffers Drost, tager Kong Haakon 5. af Norge og Hertug Erik af Sverige til Voldgiftsmænd mellem sin Herre, Hertug Kristoffer, og Grev Jakob af Nørrehalland, Peder Jakobsen og de øvrige fredløse.

Udtog hos Hvitfeld.

Anders Højby, Hertug Kristoffer af Hallands Drost, forhandlede paa sin Herres Vegne med Grev Jakob, Peder Jakobsen og andre, der var anklagede for Kong Eriks Død. Da overgav han sin Herres Sag til Kong Haakons og Hertug Eriks Voldgift, hvilken Undskyldning de vilde paalægge Manddraberne at gøre[2]), som de kunde forsvare for deres Samvittighed, at den kunde være ærefuld for Hertug Kristoffer. Han forpligtede sig ogsaa til, at hans Herre ikke skulde hindre, hemmeligt eller aabenlyst, det som de[3]) vilde sige; til Gengæld skulde de fremme hans Herres og Tjeneres Sag i Overensstemmelse med det Brev, som var udvekslet imellem hans Herre og dem. Forhandlet i Oslo.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Brevet, der hos Hvitfeld er uden Dagsangivelse, maa i hvert Fald være efter 1307 28. Februar, da Hertug Kristoffer gav sin Drost Anders Højby og sin Kapellan Jens Tostesen Fuldmagt til at optage Forhandlinger med Grev Jakob og hans Tilhængere (jf. Nr. 52). — 2) ved 'Undskyldning' tænkes vistnok snarest paa et Befrielsesbevis, f. Eks. Aflæggelse af Ed med Mededsmænd paa deres Uskyldighed. — 3) Voldgiftsmændene.

54 1307. 2. Marts. Roskilde.

Kong Erik 6. Menved tager den af Jon Lille til Esrom Kloster skænkede Landsby Uvelse under sin Beskyttelse.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har taget det Gods i Uvelse med dets undergivne sammesteds, der tilhører de gode Mænd, Abbeden og det menige Konvent i Esrom, og som de har faaet fra Herr Jon kaldet Lille ved retmæssig Skødning[1]), under vor Fred og Beskyttelse, for særligt at forsvare det. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogen anden, af hvad Stilling og Stand han end maatte være, mod dette Brevs Ordlyd i nogen Henseende vover at krænke samme Herrer Abbeden og det menige Konvent med Hensyn til fornævnte Gods og undergivne, saafremt vedkommende vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i vor Nærværelse i Herrens Aar 1307 Torsdag umiddelbart før Midfaste Søndag.

1) jf. ovf. Nr. 17.

55 1307. 21. Marts. Neu-Kalen.

Herr Henrik 2. af Meklenborg og Herr Nicolaus af Werle sælger Landsbyen Alt-Kalen til Dargun Kloster med Forpligtelse til at nedrive den der opførte Borg og lover Klosteret deres Hjælp, hvis bl. a. Kongen af Danmark skulde forsøge at sætte sig i Besiddelse deraf.

Original i Schwerin.

I Guds Navn Amen. Henrik, af Guds Naade Herre af Meklenborg, og Nicolaus, af Guds Naade Herre af Werle, til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Da intet af det, som sker ved Menneskers Handling, forbliver i Virkeligheden, plejer forstandige Mænd klogt at forevige det ved originale Breve og Vidnesbyrd. Derfor skal Nutidens hæderværdige Slægt og vore lykkelige Efterkommere i Fremtiden vide, at vi af vor gode Vilje, med vore Brødres og Arvingers Samtykke og ogsaa med vore tro Mænds fornuftige Raad har solgt ved et gyldigt og rigtigt Køb og Salg til den hæderværdige Mand, Abbeden i Dargun Kloster, og Brødrene i samme Kloster den hele og fulde Ejendomsret[1]) til Landsbyen Alt-Kalen, og vi har modtaget følgende Godtgørelse, nemlig 17 Mark gængse Penge[2]) for hver Marks Afgift, som vi maatte kunne paavise og bevise er indbefattet i den, naar Afgifterne af hver enkelt Hufe er fastsat til $3^1/_2$ Mark; (vi har solgt den) med al Brug og Frugten deraf, med Jorder, dyrkede og udyrkede, Vande og Vandløb, Træer, Skove, Krat, Lunde, Fiskefangst, Møller, saavel de, der nu er der, som fremtidige, saaledes som den afgrænses af sine Grænser og Skel, og saaledes at Maalerebet ikke i Fremtiden skal berøre de Jorder, der hører til samme Landsbys Areal, med den Ret og den Fortrinsstilling, som det er bekendt, at de fornævnte Munke hidtil har besiddet deres øvrige Gods med, med Patronatsret til fornævnte Landsby, (alt) at besidde frit til evig Tid uden Svig og Bedrag. Gods paa 6 Hufen i selve Landsbyen medregnes og omfattes af dette Køb, medens de samme Munke derimod skal være pligtige at betale os en passende Pris for Ejendomsretten til andre Hufen, hvis der er nogen. Og den Borg i selve Landsbyen Alt-Kalen, som vi har opført, bør fuldstændig afbrydes og nedbrydes, og der bør ikke bygges en anden Borg paa dens Grund ved nogen Tilbygning i Fremtiden; dog er det viseligt aftalt, at hvis i Fremtiden Danskernes Konge eller vor Onkel, Herren i Rostock, Herr Nicolaus, vækker Strid om det fornævnte Gods eller om Ejendomsretten dertil og angriber de oftnævnte Munke paa Grund af dette af os foretagne Køb og Salg, lover vi ved dette Brev at bistaa dem imod saadan Strid og Angreb. Men for at ikke nogen af vore Efterkommere skal vove at ophæve Virkningen af vor rigtig begrundede Handling, har vi til sikker Stadfæstelse af selve Handlingen ladet vore Segl, som det ses, hænge under dette Brev. Vidner er Johan af Zernin, Konrad af Kramon, Raven af Woosten, Markvard af Lohe, Henrik af Stralendorf, Herr Johan Rosenthal af Plessen, Helmold af Plessen, Herr Eckhard af Quitzow, Herr Johan Sturm, Albrecht af Dewitz, Frederik Mund, Henrik Maltzan, Konrad Büne, Johan Normann, Bernhard af Bellin, Ludolf af Oldenburg, Tesmar, Konrad Voss,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Frederik af Lobek, Bertold af Osten, Grube, Konrad af Lankow, Johan af Büren, vore Riddere, og saare mange troværdige Mænd. Givet og handlet i Neu-Kalen i det Herrens Aar 1307 Tirsdag efter Palmesøndag.

1) jf. DRB II 5 Nr. 153 Note 1. Nr. 162 Note 2. — 2) egtl. 'vi har for 17 Mark gængse Penge solgt hver Marks Afgift'.

56 1307. 25. Marts.

Brødrene Matthias og Johan af Axekow, Riddere, Sælger til Doberan Kloster en Bede i tre Landsbyer, som de havde i Pant af den danske Konge.

Original i Schwerin.

Brødrene Matthias og Johan af Axekow, Riddere, til alle, hvem dette Brev kommer i Hænde, Hilsen med alles Frelser.

Mange og store Ulykker forebygges, naar den fuldbyrdede Sag betros til skriftligt Vidnesbyrd. Derfor ønsker vi, at det skal komme til Fremtidens Kundskab, at vi med vore Brødres og Arvingers Samtykke har opladt og frit overdraget til Abbeden, Herr Gerhard og det menige Konvent i Doberan den Bede, som i Landsbyerne Parkentin, Bartenshagen og Stöbelow, der tilhører Abbediet Doberan, paa denne Side af Søen, var blevet pantsat til os for 300 Mark vendiske Penge af den berømmelige Herre, de Danskes og Venders Konge, for ovennævnte Beløb, som de fuldt ud har betalt til os, og vi erkender intet at eje i fornævnte Bede, men ovennævnte Konvent skal lige til Erlæggelse af ovennævnte Pengesum, alt efter som det skønner det nyttigst for sin Kirke, træffe Bestemmelse vedrørende nævnte Bede, saaledes som det klart kan bevise det med samme Herre Konges Brev. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte med vore Segl. Og Vidner er vore Brødre Henrik, Schilt, Otto, Gerhard, Amilius og mange andre tro Mænd. Givet i det Herrens Aar 1307 Paaskelørdag.

57 1307. 1. April. Nykøbing.

Kong Erik 6. Menved giver Nakskov det Privilegium, at fremmede ikke maa overtage Værgemaal for Bymændene i Nakskov, ligesom de heller ikke maa drive Handel til Skade for Stadens Borgere.

Afskrift i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi tager nærværende Brevvisere, vore elskede Bymænd i Nakskov, tilligemed al deres Ejendom og de dem tilhørende undergivne under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem; og vi forbyder strengt ved dette Brev, at nogen, af hvad Stand og Stilling han end maatte være, undtagen disse Bymænd, i Sager, der rejser sig i Byen eller berører Bymændene eller deres undergivne, drister sig til paa nogens Vegne at paatage sig eller i nogen Retning at modtage Stilling som Værge, som paa Dansk kaldes Værgemaal, saafremt vedkommende vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Vi skænker ogsaa de samme Bymænd i Nakskov denne særlige Naade og tilstaar dem ved dette Brev, at ingen, undtagen de selv og de, som er pligtige at deltage i Erlæggelse af Ydelser til samme By og stadigt opfylder dette, maa driste sig til at rejse Bænke[1]) indenfor den samme Bys Grænser for at sælge nogle af deres Varer eller paa nogensomhelst Maade udøve deres Handel til Skade for disse Bymænd imod de gamle og hævdvundne Privilegier, som hver enkelt Stad og Købing i vort Rige nyder, og imod vore Naadesbevisninger, der er skænket dem af særlig Naade, og som vi gerne under fornævnte By og Bymænd ved dette Brev og stadfæster i det fornævnte, saafremt vedkommende vil undgaa Fortabelse af alt det, som de har ført med derhen. Til Vidnesbyrd om alt dette har vi givet Bymændene dette Brev og til yderligere Sikkerhed bekræftet det med vort Segl. Givet i Nykøbing i vor Nærværelse i det Herrens Aar 1307 Lørdagen lige for Søndagen Quasimodogeniti.

1) til at fremlægge Varer paa.

1307. 10. April. Roskilde. 58

Ærkebiskop Isarn af Lund henlægger med Patronatsejerens Samtykke Sognekirken i Källstorp til den Præbende, der indehaves af Lundekanniken Niels Bunkeflo.

Afskrift (Lundebogen).

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til sin elskede Søn Niels Bunkeflo, Kannik i Lund, Hilsen evindelig med Gud.

Du har i en underdanig Ansøgning paavist over for os[1]), at den Præbende, som Du for Tiden sidder inde med paa kanonisk Vis ved Kirken

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i Lund, i den Grad er ussel og fattig med Hensyn til sine Indtægter og Afgifter, at Du ikke kan have et passende Underhold deraf, som det sømmer sig. Men da det er rimeligt og saare nødvendigt for samme Lundekirke, som overgaar den lundensiske Kirkes øvrige Provinser ved sin Fornemheds og Værdigheds Rang, at den har velegnede Kanniker, der udmærker sig ved Sædernes Renhed og Kyndighed i Videnskaben, og det er med god Grund, at der bliver tildelt saadanne Kanniker passende og gode Embeder, henlægger vi efter omhyggelig at have overvejet samme Kirkes Tarv og Nytte med Raad og Samtykke af vort Kapitel i Lund og med Patronatsindehavernes Indvilgelse og Samtykke[2]) Sognekirken i Källstorp i vort Stift med alle dens Rettigheder og Tilliggender, dog med Forbehold for os og vore Efterfølgere af den biskoppelige Ret[3]) i samme, til Din fornævnte Præbende til evig Tid, idet vi erklærer som vor Vilje, at Du ifølge de kanoniske Regler skal holde en egnet evig Vikar, indsat paa kanonisk Vis[4]) ved fornævnte Kirke, som til sit Underhold skal have en passende Del af samme Kirkes Indtægter. Fremdeles vil vi, at dette under Aflæggelse af legemlig Ed skal overholdes til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom er vort eget og vort fornævnte Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1307 den 10. April.

1) lignende Anneksionsskrivelse DRB II 5 Nr. 394. Se ogsaa foroven Nr. 37. — 2) c. 8 X de iure patronatus III 38. — 3) jf. Nr. 37 Note 2. — 4) jf. Nr. 37 Note 3.

59 1307. [10. April?]

Lunde Kapitel vidimerer Ærkebiskop Isarn af Lunds Brev af 1307 10. April (Nr. 58).

Referat i Lundebogen.

Af dette Brev er der to Vidisser; den ene af Lundekapitlet under dets Segl, udstedt i Aaret 1307 (10. April)[1]).

1) Datoen beror paa Konjektur, idet Teksten har 29. Marts *(quarto kalendas Aprilis)*, hvilket er umuligt, eftersom selve det vidimerede Brev er udstedt den 10. April. Der henvises desuden til en Vidisse af Ærkebiskop Peder af Lund fra Aar 1346.

60 1307. 1. Maj.

Roskildekanniken Jens Fod skøder Jordegods til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herr Jens Fod, Kannik i Roskilde, arvede efter sin Faders, den Herre Kannik Jon Fods Død det Gods i Vinde-Helsinge, Løve Herred[1]), som i mange Aar havde været pantsat til samme Herr Jon Fod og ikke var blevet tilbagekøbt; thi ved Arvens Fordeling mellem ham og hans Søstersønner, nemlig Præsten Herr Niels og Vilhelm, Roskildeborgeren Alards Søn, fik Herr Jens Fod fornævnte Gods i Vinde-Helsinge som sin Part, og til sidst testamenterede han det vidnefast til Vor Frue Kloster i Sorø, idet han nemlig skødede en Gaard paa syv Øre Skattejord paa Kong Eriks Retterting til Abbeden, Herr Hemming, ved Herr Herman, Provst paa Femern, i det Herrens Aar 1307 paa den hellige Filips og Jakobs Dag.

1) jf. DRB II 4 Nr. 279.

1307. 2. Maj. Nidaros. 61

Kong Haakon 5. af Norge erklærer, at Kong Erik 6. Menved ved at lade Borgen paa Hjelm nedbryde og norske Købmænd tilbageholde har brudt det sluttede Forlig, og tager derfor Grev Jakob og Herr Peder Jakobsen og de fredløses Børn under sin Beskyttelse.

Afskrift af Bartholin.

Haakon, af Guds Naade Norges Konge, Kong Magnus' Søn, til alle, som ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen med Gud.

Det er vitterligt for Gud og de bedste Mænd i Riget, der som Regel har været i vor Nærhed, hvor meget det har ligget os paa Sinde, og hvorledes vi hos Kongen af Danmark har bestræbt os for, at der kunde blive Fred og Fordragelighed mellem Rigerne Norge og Danmark, idet vi har besværet os selv og vore gode Mænd med mange Rejser for at søge Fred, og hvad vor Ære krævede, ligesom vi ogsaa har sendt de Mænd, vi havde hos os, og som Kongen af Danmark anklagede for sin Faders Død, til ham, for at de kunde bevise deres Uskyld og rense sig for de Beskyldninger, han rejste mod dem. Men da de var paa Vej, fik de de Breve at se, der var udstedt imod dem, og som de har den Dag i Dag, hvori man ikke tillod dem at nyde den Lov, der gælder i Norge eller Danmark eller andre Lande, saa vidt man har hørt omtale. Tilmed udsattes de for saa alvorlige og voldsomme Efterstræbelser, at visse af dem ikke paa nogen Maade kunde komme derhen. Og de, som kom, kunde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke føre noget lovligt og retmæssigt Forsvar, men Kongen af Danmark udnævnte og lod dem aflægge Ed mod dem paa det, han ønskede[1]). Dette strider baade mod Guds og hele Kristenhedens Lov, som de fleste fornuftige Folk kan forstaa, efter den Fremfærd, man anvendte imod dem i Begyndelsen, da man rejste Sag imod dem, saadan at de straks blev jaget ud af Riget, deres Gods inddraget, deres Frænder og Svende dræbt og nogle fængslede; og (Kongen) bragte dem saaledes i Vanry i alle Lande med sine Breve og anden Bagtalelse og vilde ikke høre paa det lovlige og retmæssige Forsvar og den Gendrivelse, som de tilbød for sig. Siden da de saa, at de ikke kunde føre noget retmæssigt Forsvar, paa Grund af den altfor store Partiskhed mod dem, henskød de deres Sag til Paven og gav sig selv og hele deres Sag under hans Dom. Alt dette lod vi da ske efter Kongen af Danmarks Vilje og føjede os derefter og vilde ikke mere have disse Mænd hos os, og mente med dette og med alt andet at kunne bevirke, at vi og vore Undersaatter kunde faa Fred og Ro. Skønt der senere endnu en Gang blev truffet den Aftale mellem os og Kongen af Danmark, at der blev sluttet og stadfæstet Forlig og evig Fred mellem Rigerne[2]), saa blev denne Fred og al anden Overenskomst ikke bedre overholdt overfor os, end at Kongen af Danmark straks derefter lod Folk gaa hen og nedbryde, tilintetgøre og brænde vor Borg Hjelm, tværtimod hvad der før var aftalt og dagtinget mellem os, og nogle norske Købmænd, der var sejlet til Danmark, lod han holde tilbage og fratage dem det Gods, de førte med sig, og lod paa forskellig Vis handle ilde med dem af dem, der ikke kunde undslippe. Derfor kan vi ikke erkende, at vi i nogen Henseende er Kongen af Danmark skyldig at holde den Overenskomst, og vi gør vitterligt for alle, at vi efter vor tilkommende Svigersøn, Hertug Erik af Sveriges, Raad, vore Bispers og andre Raadgiveres Raad har taget vor kæreste Frænde, Herr Grev Jakob og Herr Peder Jakobsøn og deres Børn samt Børn af alle andre gode Mænd, som var kommet til os fra Danmark, og alle deres Svende, som følger dem, og alt, der hører dem til, i Guds Vold og vor Beskyttelse og kongelige Værn til alle retfærdige Sager, idet vi strengt forbyder enhver at forurette dem i nogen Henseende, hindre dem eller staa dem i Vejen paa ulovlig Vis, med mindre den, der gør det, ønsker at paadrage sig vor Vrede og Straf og den haardeste Medfart, saa at det kan tjene andre til Advarsel mod at forurette vore Frænder og de øvrige, som vi saa særdeles har taget under vor Beskyttelse. Det er ogsaa vitterligt for Gud og de bedste Mænd i Riget,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der vil sige Sandheden derom, at denne Ufred og Uro, som har staaet paa en Tidlang, havde sin Begyndelse og Oprindelse i min Broders og min Umyndighedsalder, skønt nogle taabelige Mennesker, saadanne som ikke ved saa nøje Besked siger forskelligt andet derom. Dette Brev blev udstedt i Nidaros Korsmesseaften om Foraaret i vort ottende Regeringsaar og beseglet i vor Nærværelse. Ivar Klerk skrev Brevet.

1) DRB II 5 Nr. 386. — 2) 1305 eller 1306; se Dipl. Dan. II 6 Nr. 147 Indledningen.

1307. 6. Maj. Morup. 62

Hertug Erik og Hertug Valdemar af Sverige indgaar Forbund med Hertug Kristoffer af Halland og Samsø og lover ham deres Hjælp til at erobre Danmark.

Afskrift af Bartholin.

I Guds Navn Amen. I Aaret efter sammes Fødsel 1307 førstkommende Lørdag efter Herrens Himmelfart har vi Erik og Valdemar, af Guds Naade de svenskes Hertuger, sluttet Forlig med den stormægtige Fyrste, Herr Kristoffer, af Guds Naade Hertug af Halland og Samsø, paa Gaarden Morup og enstemmigt givet vort Samtykke dertil paa følgende Maade. ⟨1⟩ Nemlig for det første, at enhversomhelst af os bør, saa længe han lever, nyde den andens virksomme Hjælp, og der bør fra nu af mellem selve den Herre Hertug Kristoffer og os være uforanderligt Venskab, en inderlig Kærligheds Forening og sand Samdrægtighed, der skal vare med evig Hengivenhed. Ogsaa skal for Fremtiden al Uenighed og Strid, hvis der hidtil er opstaaet nogen mellem os, være udryddet og fuldstændigt tilintetgjort. Vi Erik og Valdemar lover derfor, at vi tro vil bistaa selve Herr Kristoffer og hans Børn, idet vi hjælper samme mod den Herre Kongen af Danmark, hans Broder, med 400 Stridsheste, idet vi særligt af al Kraft yder Hjælp til samme Herre, Hertug Kristoffer, og ingen anden for at opnaa Danmarks Riges Krone. ⟨2⟩ Fremdeles lover vi, at vi paa ingen Maade vil slutte Forlig eller Vaabenstilstand med fornævnte Konge af Danmark uden selve den Herre Hertugens Samtykke eller i noget komme overens med samme uden ham. ⟨3⟩ Ydermere vil vi hjælpe samme Herr Hertug med efter Beslutning af os tre at opføre Borge i Skaane og paa andre Steder, der er gunstige for ham, og hvor vi bekvemt kan. ⟨4⟩ Fremdeles vil vi, ligegyldig hvilken Landsdel i Danmark, det være sig Skaane eller nogen anden der beliggende, vi rykker ind i ved Krigens Begyndelse og hærger eller brænder, selv forsyne os og vore

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Folk med Proviant fra samme Landskab, indtil det er underlagt Herr Kristoffer. Men hvis een af Danmarks Landsdele tro vil slutte sig til fornævnte Herr Hertug, skal selve den Herre Hertug senere forsyne os og vore Tilhængere med Proviant. ⟨5⟩ Fremdeles hvis det kommer til aaben Krig, og i samme Krig nogle af vore Modstandere tages til Fange, skal hversomhelst af os fornævnte faa Del i samme i Forhold til det Antal Personer, han har. ⟨6⟩ Paa samme Maade skal der forstaas om Borge, hvis vi erobrer nogle, Fangerne paa samme Borge skal deles som ovenfor. ⟨7⟩ Fremdeles skal vi ved Krigens Begyndelse overgive samme Herr Kristoffer 300 Mark rent Sølv. ⟨8⟩ Ydermere hvis fornævnte Hertug af Halland, hvad Gud forbyde, skulde blive landflygtig fra sine Borge og andet Gods i Danmark, skal han have fri Adgang til vort Riges Lande og de Borge, der staar under vort Herredømme, idet der dog skal træffes tilstrækkelige Forholdsregler imod, at der ikke i nogen Henseende pønses paa List imod os, og at alt Bedrag er udelukket, idet vi anviser samme Herre Hertug Kristoffer Borgen Lödöse eller Kungälv og 1000 Mark svenske Penge, der skal udbetales fuldt ud inden 12 Uger fra den Dag, han har modtaget samme Borg; samme Afgifter lover vi hans Børn og dem, der tjener ham, hvis den Herre Hertugen, hvad Gud forbyde, skulde dø i Landflygtighed, indtil vi ved Forhandling kan skaffe dem deres Gods i Danmark, som de bør have tilbage. ⟨9⟩ Fremdeles hvis nogen af hans undergivne efter at have paadraget sig hans Unaade kommer til os, kan vi frit tage imod dem og forhandle for dem med nævnte Hertug, naar blot de ikke tilføjer fornævnte Herre og hans Folk Tab og nogen Vold. Paa samme Maade kan omvendt den oftnævnte Herr Hertug Kristoffer gøre med vore Mænd, hvis det sker saaledes. ⟨10⟩ Men hvis nogen af samme Herre Hertugs Svende har noget Gods i vort Omraade, skal de i alt nyde de Friheder med Hensyn til disse som vore Svende. Og hvis nogen angriber deres Gods eller dem selv, saa vil vi bistaa dem i alt ligesom vore egne Mænd, saa at de kan forsvare sig efter Fædrelandets Love. Men hvis fornævnte Hertugs Borge bliver belejret af hans Fjender, vil vi ufortøvet yde Hjælp, hvis vi paa nogen Maade kan, for at fordrive dem. ⟨11⟩ Vi lover ydermere, at vi begge personligt bør deltage i nævnte Krigs Begyndelse, og i det mindste skal den ene af os være tilstede, hvis maaske den anden ved et Tilfælde bliver forhindret. ⟨12⟩ Hvis ydermere nogen af Indbyggerne i Danmark skulde forsøge at forhandle og slutte Forlig, hvad der paa Dansk hedder »tinge«, for sig og sit Gods, at det ikke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skal hærges og brændes, idet de byder Sølv og Penge eller andet, bør alt det særskilt tilhøre Herr Kristoffer. ⟨13⟩ Fremdeles skal alle Borge i Danmark, der erobres med vor Hjælp tilfalde fornævnte Hertug Kristoffer med alt deres Tilliggende og Jorden, hvorpaa de ligger, at besidde evindelig. Og aldrig vil vi gaa ud af Krigen mellem ham og hans Broder, Kongen af Danmark, eller i nogen Retning ophøre dermed, førend Kristoffer selv har fuldført sit Forehavende i Danmark efter sit eget Forgodtbefindende. ⟨14⟩ Men hvis den samme Herre Hertug ved vor Hjælp opnaar mere Gods i samme Land Danmark, end han nu har, skal han af samme Gods ogsaa forsyne os med mere Hjælp end tidligere. Og hvis han underlægger sig noget ved egen Hjælp uden os, skal han bistaa os dermed, saameget som han vil. Og i den Hensigt, at alt det ovenforskrevne fast og ubrydeligt skal overholdes, lover vi Erik og Valdemar med tolv af vore Riddere, nemlig Herrerne Arnbjørn Sigstenson, Filip Ulvsson, Gudmar Magnusson, Knut Jonsson, Folke Jonsson, Peter Ragnvaldsson, Filip Ingvaldsson, Bent Hafridson, Bent Algotsson, Lydar af Küren, Ivan af Küren og Ivan af Sandberg og 24 af vore Væbnere under den Herre Pavens Banlysningsstraf urokkeligt, idet vi aflægger legemlig Ed derpaa, at ingen, hvis vi bryder de fornævnte Løfter, skal løse os af det nævnte Ban, undtagen selve den Herre Paven og heller ikke han, hvis vi ikke forinden er blevet udsonet med fornævnte Herr Kristoffer. Fremdeles hvis vi ikke holder de fornævnte Løfter, skal vore fornævnte Riddere og Væbnere enten undfly og forlade vor Tjeneste og vort Hof eller ogsaa fremme forskrevne Enighed mellem os, der urokkeligt bør overholdes, eller ogsaa skal selve Ridderne og Væbnerne hjemfalde til ovenfor skrevne Banlysning. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl med samme Ridderes Segl hængt under dette Brev. Givet fornævnte Aar, Dag og Sted.

1307. Omkr. 6. Maj. 63

Hertug Erik af Sverige udsteder et Brev om Opførelse af en Borg.

Registratur af Stephanius.

Hertug Eriks[1]) Brev om et velegnet Sted til at opføre en Borg paa.

1) den i Registraturen nævnte Erik er Hertug Erik af Sverige, hvilket fremgaar af de Breve, som dette Brev er registreret sammen med. Hvornaar det er udstedt, er tvivlsomt, men det synes rimeligst at antage, at det er udstedt i Tiden efter Hertug Eriks

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og Hertug Valdemars Forbund med Hertug Kristoffer i Morup 1307 6. Maj, hvor de svenske Hertuger lovede at være ham behjælpelig med 'at opføre Borge i Skaane og paa andre Steder, der er gunstige for ham, og hvor vi bekvemt kan'.

64 **1307. 10. Maj.**

Fyrst Henrik 2. af Meklenborg giver Hertugerne af Sachsen og Jylland, de landflygtige Riddere og Svende fra Holsten og Raadmændene i Lübeck frit Lejde til at møde den danske Konge til Forhandling paa Femern.

Original i Lübeck.

Henrik, af Guds Naade Fyrste af Meklenborg og Stargard, til alle, hvem nærværende Brev kommer i Hænde, Hilsen med Gud.

Vi bevidner ved dette Brev, at vi har givet de berømmelige Fyrster, Hertugerne af Sachsen og Jylland, de Riddere og Svende, der er drevne ud af Holsten og nu opholder sig i Lübeck, og ligeledes Raadmændene i Lübeck frit Lejde for os og vor højtelskede Farbroder, Herr Nicolaus af Werle, for vore Undersaatter, for alle vore Medhjælpere og overhovedet for alle, der er pligtige at adlyde vore Befalinger, til at drage til Femern til et Forligsmøde, som skal afholdes der efter Bestemmelse af den glorrige Herre, Kongen af Danmark, og til frit at vende tilbage til deres egne Lande fra Mødet. Ligeledes skal alle de, der er i Følge med selve Hertugerne, Ridderne og Væbnerne, der er drevne ud af Holsten, og de lybske Raadmænd have Sikkerhed og Lejde til at drage derhen og vende hjem for os og for vor Onkel, Herr Nicolaus af Werle, og for alle de fornævnte. Dette Lejde tager sin Begyndelse med Solopgang Pinselørdag. Givet i det Herrens Aar 1307 Onsdag før Pinse.

65 **[1307][1]. 17. Maj. Femern.**

Lübecks Gesandt paa Femern sender Indberetning til Staden med Meddelelse om, at den danske Konge ikke er kommet.

Original i Lübeck.

Til hans Herrer Raadmændene deres Gesandt paa Femern skyldig Tjeneste.

Pinsemandag ved Middagstid kom vi til Femern, men Kongen var endnu ikke kommet. Han kom heller ikke den følgende Dag. Saa om

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aftenen kom Herr Knud og Herr Timme til os og bad os om ikke at tage det fortrydeligt op; thi de havde forladt Kongen med den Overbevisning, at han sluttelig vilde komme. Han var heller ikke kommet endnu Onsdag ved Solopgang. Hvad Grunden er hertil, ved vi ikke. Men vi svarede nævnte Riddere, at vi gerne skulde vente paa Kongen. For man tror, at han vil komme. Paa Femern gaar der de Rygter, at Hertugen af Jylland skulde være kommet overens med Greverne af Holsten, og at han har paalagt sine Mænd, at de skal afskedige deres Lejetropper, og at Greverne af Holstens Mænd drager imod Eders Stad. Vi tror, det er nyttigt, at I til rette Tid sender Eders Gesandter til Markgrevskabet til Forhandlinger angaaende Udfaldet (af dette Møde), hvad enten der opnaaes noget her eller ikke. Grev Gerhard og Herren af Meklenborg ligger, efter hvad vi har hørt, ikke langt fra Femernsund og venter ogsaa paa Kongen. Det er ogsaa nyttigt, at en af de Gesandter, som sendes til Markgrevskabet, drager videre til den Herre, vor Konge, og at den Gesandt afventer vor Tilbagekomst i Markgrevskabet, for at det der kan meddeles ham, hvorledes det er gaaet os her hos Kongen, da det synes os godt, hvis vi ikke kan opnaa Fred her, at vi beder vor Herre om, at han stævner for sig de Herrer, som er vore Fjender og uretfærdigt angriber os og her kuldkaster Rigets Ret[2]). Givet Onsdag i den første Time.

1) Brevets Datering er ufuldstændig, da der kun angives 'Onsdag' uden nærmere Bestemmelse; men om denne kan der ikke være Tvivl, da Indholdet klart viser, at det drejer sig om den Forhandling, der fandt Sted paa Femern i Pinsen 1307 (jf. Nr. 66 og de efterfølgende Breve). Den Onsdag, der er Tale om, maa følgelig være Onsdagen efter Pinselørdag 1307: 17. Maj. — 2) der menes det tyske Riges Ret.

1307. 17. Maj. Glambek[1]). 66

Kong Erik 6. Menved, seks Bisper og udenlandske Prælater afsiger Voldgiftskendelse mellem Grev Gerhard 2. af Holsten og den holstenske Adel.

1. Efter Udtog hos Hvitfeld:

1307 Onsdag i Ugen efter Pinse fandt der paa Femern en Forhandling Sted mellem Grev Gerhard af Schauenburg og Holsten paa den ene Side og den svorne og forbundne og siden fordrevne Adel af Holsten paa den anden Side, efter begge Parters Voldgiftsaftale, at Kong Erik skulde tage 6 Bisper og andre udenlandske Prælater til sig; de skulde komme sammen i Glambek og gøre en Ende paa al deres Kiv og Strid; hvad

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kongen sagde, skulde staa ved Magt. Da gjorde Kongen dette Forlig, at Greverne herefter skulde have al lydig Tjeneste af samme sine svorne Mænd og Undersaatter, som hans Formænd havde haft. De skulde paa deres Side nyde al deres Ret og Frihed under ham, som de og deres Forfædre havde haft. Om deres Trætter har Kongen forordnet saaledes imellem dem: hver skal have sit Gods igen, som det nu forefindes; hver maa opbygge sine Borge og Fæstninger, som han har haft dem tilforn; og hvis nogen vil bygge endnu mere, end han har haft, og Greven vil forhindre det, skal det ikke være ham tilladt at nedbryde et saadant Byggeri, men han skal rejse Tiltale mod vedkommende efter Landsloven. Alle Fanger, som er taget efter at (Greven)[2]) førte sin Krigsmagt mod Eiderstedt, skal være fri paa begge Sider. Har nogen betalt Løsepenge for sig, skal han have dem igen; udlovede Løsepenge skal ikke betales. Alle tilfangetagne Bønder skal løslades, med Undtagelse af dem, som er solgte; de skal tilbagegive den, som købte dem, saa mange Penge, som de blev solgt for, og ikke flere. Alt det, som begge Parter har gjort og handlet i denne Krig, skal de kvitte hinanden. Alle Breve, som Krigsfolket har givet hinanden i denne Krig, skal være magtesløse. Men den Gæld, som de ellers har, og som ikke vedkommer denne Krig, skal staa ved sit fulde Værd. Hvis nogen Vasal vil sælge sit Gods og drage af Lande, har Greven ingen Ret til at forhindre det, men han skal efter holstensk Ret tillade Køberen at bruge det.

2. *Efter Registratur hos Stephanius:*

Forhandling mellem Grev Gerhard og Landets sammensvorne. 1307.

1) engang i tiden før 1307 17. Maj vedtog Grev Gerhard af Holsten paa den ene Side og den holstenske Adel paa den anden Side at tage Kong Erik, seks danske Bisper og andre udenlandske Prælater til Voldgiftsmænd til endelig Afgørelse af deres Strid; selve Voldgiften fandt Sted 1307 17. Maj. Om der har foreligget to Breve: a) Grev Gerhard og den holstenske Adels Brev, hvori de enes om Voldgiftsretten, b) selve Voldgiften, er vanskeligt at afgøre. Hvitfeld og Stephanius har kun kendt eet Brev. — 2) hos Hvitfeld staar: Hertugen.

67 1307. 21. eller 28. Maj. Ribe.

Ærkebiskop Isarn af Lund eftergiver alle dem, der yder Bidrag til Opførelsen af Allerup Kirke, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Registratur hos Stephanius.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ærkebisp Isarn skænker paa Ribe Byting den 28. Maj, (Søndagen efter)[1]) Trinitatis Søndag, Allerup Kirke 40 Dages Aflad, der kan tildeles dem, som viser Gavmildhed mod dens Bygning. Thi den blev opført af Sten, og han opfordrer til at yde Hjælp til Opførelsen.

1) Trinitatis Søndag er 21. Maj (XII kal. iunii); derfor maa 'Søndagen efter' være bortfaldet, hvis 28. Maj er rigtig.

1307. Omkring 21. Maj. 68

Herr Knud, Sognepræst i Lyngby, Odense Stift, tilskøder paa Herfølge Ting Sorø Kloster sit Gods i Gummersmark og Bjæverskov, som var pantsat til Klosteret.

Referat i Sorø Gavebog.

Den ærværdige Mand, Sognepræsten, Herr Knud i Lyngby, Odense Stift, modtog af Vor Frue Kloster i Sorø 160 Mark gængse Penge og pantsatte for dem sit Gods i Gummersmark og i Bjæverskov. Og omtrent tre Aar efter, da der var betalt 40 Mark af de fornævnte Penge, solgte han til Klostret for det resterende Beløb, nemlig 120 Mark, sin Gaard i Bjæverskov paa to Øre Skattejord med alt Tilliggende og skødede den paa Tinget i Herfølge[1]) lovligt til evig Besiddelse i det Herrens Aar 1307 omkring Trinitatis Søndag.

1) dvs. Bjæverskov Herredsting.

1307. 22. Maj. 69

Jens Mist, Peder Munk, Tord Lille, Mogens Pedersen, Sune Gjordsen, Ebbe Aggesen, Troels Tygesen, Jens Haagensen og Peder Mogensen udtager efter Kongens Befaling paa Hanherreds Ting femten Mand, som bevidner, at Fiskeriet i den østlige Del af Torslevdyb tilhører Bratskovgaard, hvorfor Ejeren af Bratskovgaard skal have fri Passage til sin Aalegaard, ligesom det forbydes andre at opstille Aalegaarde paa hans Vand.

Afskrift i det kgl. Bibl. (Bircherods Dagbøger).

Vi Jens Mist, Peder Munk, Tord Lille, Mogens Pedersen, Sune Gjordsen, Ebbe Aggesen, Troels Tygesen, Jens Haagensen, og Peder Mogensen bevidner over for vor Fyrste og Hersker, den Herre Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, en skyldig Underkastelses Tjeneste og Hilsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter Eders kongelige Majestæts Befaling har vi besøgt Hanherreds Ting og taget til os de kyndige og troværdige Mænd[1]), nemlig Peder Saksesen, Gunnulv Svendsen, Jens Eskesen, Jens Gunnesen, Niels Glob, Visti Stagesen, Niels Askansen kaldet Kraft, Peder Munk, Niels Friis, Niels Pedersen, Amme Aggesen, Niels Gunnulvsen, Peder Nielsen, Palle Jensen, og Niels Elavsen, der alle som een med deres Ed og med Løfte om at tale Sandhed forsikrede og vidnede, at en Aalegaard, der ligger mod Øst i Torslevdyb fra Arilds Tid rettelig tilhører Bratskovgaard, og at ingen anden har nogen Magt eller nogen Ret imellem Holmsø Aa og fornævnte Aalegaard end Arvingerne efter Herr Ugod af Bratskov, salig Ihukommelse. Derfor fastsatte de fornævnte gode Mænd endeligt, at ingen, af hvilken Stilling eller Stand han end maatte være, paa nogen Maade fremtidig med Bygninger, der paa nogen Maade er til Skade for Herr Ugods nævnte Arvinger, naar de vil fange Fisk og Aal, skal have Magt til at hindre deres fri og lovlige Passage, som kaldes Strog, til deres fornævnte Aalegaard. De gode Mænd erklærede fremdeles ved deres Ed, at ingen fremtidigt maa driste sig til at bygge eller opstille Aalegaarde paa Bunden af samme Vand paa den nordlige Side, for at nogen kan fiske paa nogen Maade. Ligeledes skal ingen driste sig til at bygge fra Syd dybere ud end til fire Alens Dybde til Tab og Skade for nævnte Arvinger. Eders kongelige Majestæt skal altsaa vide ved dette Brev, at vi personligt nærværende har set dette ske saaledes, og til tydeligt Vidnesbyrd har vi bekræftet og bestyrket dette Brev ved at hænge vore Segl under det. Dette er gjort under det Herrens Aar 1307 Mandagen lige efter Trinitatis Søndag.

1) se Jyske Lov I 58, jf. I 57.

70 1307. Omkr. 28. Maj.

Kong Erik 6. Menved stadfæster den Skødning, Herr Knud, Sognepræst i Lyngby, Odense Stift, har foretaget til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Dette Salg[1]) bekræftede den berømmelige Herre, Kong Erik, fyldestgørende syvende Dagen efter Skødningen.

1) jf. Nr. 68.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1307. 31. Maj. Falkenberg. 71

Hertug Kristoffer af Halland og Samsø tager Borgerne i Halmstad under sin Beskyttelse og giver dem de samme Rettigheder, som alle andre Købinger har faaet af Kong Erik 6. Menved.

Original i Halmstad.

Kristoffer, af Guds Naade Hertug af Halland og Samsø, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi tager nærværende Brevvisere, de os elskelige Bymænd i Halmstad, under vor Beskyttelse for særligt at værne dem; og da vi ønsker at vise dem en særlig Naade, under og skænker vi dem ved dette Brev alle de samme Rettigheder, som hver enkelt Købing i Kongeriget Danmark vides at have af vor elskede Broder og Herre, Kongen af Danmark, indtil vi vil træffe anden Bestemmelse med dem. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogensomhelst anden, af hvad Stand eller Stilling han end maatte være, drister sig til at tilføje dem nogen Uretfærdighed imod dette Brevs Ordlyd, saafremt vedkommende vil undgaa vor Vrede og Straf. Givet paa Falkenberg i det Herrens Aar 1307 paa den hellige Jomfru Petronilles Dag i Nærværelse af os og vor Drost.

1307. 1. Juni. Herrenfähre. 72

De holstenske Grever Gerhard 2., Adolf 6., Valdemar, Grev Gerhard 2.s Søn, Henrik 1. af Schauenburgs Sønner, samt Adolf 5. af Segeberg og Johan 2. af Kiel slutter Fred med Lübeck og træffer Aftale om Taarnet i Travemünde og de andre Befæstninger, som er blevet bygget under Krigen mellem Greverne og Lübeck, hvorved Sagen henskydes til endelig Afgørelse af den romerske Konge Albrecht 1.

Afskrift i Lübeck (Vidisse af 1307. 21. September).

I Guds Navn Amen. Gerhard og Adolf, hans Broder, og Valdemar, hans Søn, ligeledes Henriks Sønner, af Guds Naade Greve af Holsten og Schauenburg, . . ligeledes Adolf og Johan, af samme Naade Grever af Holsten og Stormarn.

. . . Med Hensyn til den faste og urokkelige Overholdelse af alt det fornævnte har vi lovet paa vor Tro og sammen med os lovede paa deres

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tro de ædle Herrer Henrik af Meklenborg og Nicolaus af Werle og nedenfor nævnte Riddere, nemlig Herrerne Ditlev af Buchwald, Vollrath af Züle, Hildelev af Brockdorf, Ditlev Wolf, Siegfried af Gikow, Ditlev Both, Emeke Hake, Vollrath Stein, Henrik af Rixdorf, Johan af Rönnow, Hartvig af Hummersbüttel, Herman af Lasbek, Bertold af Rönnow, Otto af Galenbek, Otto Spliet, Emeke af Barsebek, Ditbern af Ho, Henrik af Rastorf, Reimar af Russee, Eckhard af Doren, Markvard af Lohe, Frederik af Maltzan, Henrik af Stralendorf, Eckhard af Quitzow, Rosendal, Valdemar Schütz, Johan af Möhlen, Johan Preen, Ulrich Barnekow, Tesmar, Grube, Konrad Voss, Johan af Gützkow, Bertold af Osten, Helmold af Plessen, Johan af Platen, Johan af Zernin, Raven af Metzeke, Lüder af Ganzow og Johan Sturm. Og til Vidnesbyrd er Segl tilhørende alle os fornævnte og de fornævnte Herrer Henrik af Meklenborg og Nicolaus af Werle hængt under dette Brev. Givet og forhandlet i det Herrens Aar 1307 i Herrenfähre Torsdagen efter Urbans Dag.

73 [Efter 1307. 1. Juni][1]).

Timme Larsen, den danske Konges Høvedsmand i Rostock, forespørger Foged og Borgere i Lübeck om, hvorfor de ikke nedriver Borgen paa Priwall, som de har lovet det i Forliget med Fyrst Henrik 2. af Meklenborg, Fyrst Nicolaus af Werle og Grev Gerhard 2. af Holsten.

Original i Lübeck.

Timme Larsen, Høvedsmand for den berømmelige Fyrste, de Danskes Konge i Landet Rostock, til Fogeden og de øvrige Borgere i Lübeck Hilsen med alles Frelser.

Det er for lang Tid siden kommet til vor Kundskab, at I ikke vil holde Forliget med Herren af Meklenborg, Herr Nicolaus af Werle og Grev Gerhard, det Forlig, der da blev sluttet endeligt mellem Eder, nemlig angaaende hin forbandede Bygning, der hedder Priwall, af saavel min Herre Kongen som af Eder og aftalt mellem Eder og min Ledsager og mig; og da vi naturligvis undrer os over, for hvem og hvorfor I gør dette, beder vi Eder indtrængende ved dette Brev om at meddele os, hvorfor I ikke vil lade det nedrive, og af hvad Aarsag I undlader det, og hvorfor det hele Forlig, der er ordentligt indgaaet, ikke maa staa ved Magt, og hvad Grunden er dertil. I kan være aldeles fast overbeviste

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

om, at vi altid vil være klare og rede til at gøre alt til Eders Nytte, hvis I er stedt i en eller anden Nød, saavel paa vor Herre Kongens Vegne som paa vore egne Vegne. Levvel.

1) Brevet er uden Aar og Dag, men maa være udstedt efter 1307 1. Juni, da den i Brevet omtalte Nedbrydning af Borgen paa Priwall aftaltes imellem Lübeck og de holstenske Grever (jf. Lüb. UB II 187 Nr. 217) og senest i Løbet af 1309, i hvilket Aar Timme Larsen rømmede fra Kong Erik.

1307. 6. Juni. Roskilde. 74

Biskop Oluf af Roskilde, Adam Bosen, Kannik i Roskilde, Ingvar Hjort og Herlug Jakobsen, Riddere, og Broder Aage af Sorø Kloster afsiger en Voldgiftskendelse i en Strid mellem Sorø Kloster og Ridderen Asser Jonsen om det Gods, som de besidder i Søstrup og Søstrup Fang.

Original i Rigsarkivet.

Oluf, af Guds Naade Biskop i Roskilde, Adam Bosen, Kannik i samme Kirke, Ingvar Hjort og Herlug Jakobsen, de Danskes berømmelige Konges Riddere, og Broder Aage, Lægbroder i Sorø Kloster af Cistercienserordenen, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig.

Da der for lang Tid siden udbrød Strid mellem paa den ene Side de fromme Mænd, Abbeden og det menige Konvent i Sorø, af Cistercienserordenen, i Roskilde Stift og paa den anden Side den velbyrdige Mand, Herr Asser Jonsen, Ridder, boende i samme Stift, om Gods i Søstrup og Søstrup Fang, og da Sagen længe var blevet behandlet saavel for Retten som udenfor, ønskede begge Parter omsider, som det syntes, at vælge Fredens og Samdrægtighedens Vej; samdrægtigt valgte de da os til en Slags Voldgiftsdommere og venskabelige Forligsmænd i første og sidste Instans med Hensyn til fornævnte Gods og fremdeles i alle Sager, Stridigheder og Trætter, der paa Grund af nævnte Gods er opstaaet og udbrudt imellem dem; og de lovede fra begge Parter under Aflæggelse af legemlig Ed urokkeligt at overholde, hvad vi eller Flertallet af os maatte bestemme eller dømme i ovennævnte Sag. Da saa vi fornævnte Voldgiftsdommere samtidigt kom sammen, efter at Parterne var stævnet og fremstillet for os i Roskilde i det Herrens Aar 1307 Dagen før den hellige Apostel Bartholomæus Dag, og efter at deres Grunde var omhyggeligt hørte, prøvede og undersøgte, tildømte vi samdrægtigt ovennævnte Kloster den fjerde Part af alt Gods i Søstrup og Søstrup Fang, som hidtil var

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

udelt, overalt hvor det ligger, saavel i Krøjerup som i Søstrup, i Skov og Eng, nært og fjernt; men hvis samme Kloster har nogen Ret med Hensyn til de tre andre Fjerdedele af det nævnte Gods eller med Hensyn til andre Sager, der er opstaaet eller vil opstaa imellem dem paa Grund af samme Gods, skal denne Ret ikke desto mindre fuldt og ubeskaaret forblive for samme Kloster. Men da der efter dette ligesom før var Strid og Trætte mellem Parterne med Hensyn til det samme Gods og Sager, og den ene Retssag begyndte at afføde den anden, og vi ønskede at bringe en Slutning paa deres Retssager, har vi endelig fastsat og bestemt efter at have forlangt Parternes Billigelse og Samtykke, at fornævnte Herr Asser Jonsen skal overdrage og overgive fornævnte Abbed og menige Konvent alt fast Gods, som han uanset paa hvilken Maade havde og besad i Søstrup og Søstrup Fang, nemlig hele Gaarden i Søstrup og alt dens Tilliggende, nemlig Marker, Enge og Græsgange, med Skove, Vande og Mølle og med al den Rettighed, som han selv havde eller troede at have i alt det fornævnte Gods eller i noget af det fornævnte Gods, og at fornævnte Abbed og menige Konvent uden nogen Genydelse frit og fuldstændigt skulde faa og have Fjerdeparten af alt det fornævnte Gods, saadan som vi allerede tidligere havde dømt. Men til Gengæld for de resterende tre Fjerdedele af samme Gods og til Gengæld for alt fast Gods, som samme Herr Asser ejede i Lyng, skulde samme Abbed og menige Konvent overdrage og overgive samme Herr Asser alt fast Gods, som de ejede i Tersløse, og paa denne Maade skulde de udligne og kvittere paa begge Sider al Ret, som begge Parter hver for sig syntes at have i fornævnte Gods i Søstrup, og Tab og Udgifter, der var opstaaede under Retssager og udenfor Retssager, og de Frugter, der var oppebaarede i Mellemtiden, og ogsaa de, som kunde oppebæres. Denne Ordning og Overenskomst godkendte de fornævnte, Abbeden i sit eget og sit Konvents Navn, og samme Herr Asser udtrykkeligt i vor Nærværelse, idet de paa begge Sider gav Afkald for sig selv, deres Efterkommere og Arvinger paa al Ret, som hidtil var tilkommet fornævnte Kloster med Hensyn til fornævnte Gods i Tersløse, og samme Herr Asser og hans Arvinger i fornævnte Gods i Søstrup og Lyng. De lovede ogsaa aldrig at paaføre hinanden indbyrdes og deres Efterfølgere eller Arvinger Retssag og Trætte med Hensyn til fornævnte Gods i Søstrup eller at bifalde den, der paafører saadan Retssag og Trætte, men at anse og holde fornævnte, stort som smaat, for sikkert, gyldigt og urokkeligt og ikke gøre eller gaa imod de jure eller de facto af nogen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Grund eller Aarsag, Og efterdi det er mere guddommeligt end menneskeligt at huske alt og ikke at fejle i noget, vil vi, at hvis noget, som nødvendigvis maatte indføjes for dette Brevs Gyldighed, de jure eller de facto er udeladt i samme Brev, skal det anses for indføjet og udtrykt heri. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vore Segl og Parternes Segl hænge under dette Brev. Forhandlet og givet i Roskilde i det Herrens Aar 1307 den sjette Dag i Juni.

1307. 4. Juli. Odense. 75

Kong Erik 6. Menved tager Staden Lübeck under sin Beskyttelse.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Ved dette Brevs Vidnesbyrd erkender og kundgør vi for alle, at vi efter at have holdt Raad med og opnaaet Samtykke af vort Riges Fyrster, Herrer og ædle Mænd har taget Raadet og Borgerne i Staden Lübeck og Staden selv i de kommende ti Aar under vor Beskyttelses Værn for at bevare dem med al Rettighed, Indtægt og Frihed, saadan som vi nu har forefundet dem, og for at forsvare dem i alle Henseender som vore Stæder og vore Vasaller og Mænd, som vi har taget i Arv. Og hvis nogen, mægtig eller mindre mægtig, krænker dem i den Tid, vor Beskyttelse varer, mod Ret og Billighed, bør vi tage det op ved Forhandling, Breve, Gesandter og andre passende Maader; og hvis vi ikke paa den Maade kan fremskaffe en Afslutning, som de kan være tjent med, paa de Uretfærdigheder, de lider, vil vi bistaa dem med en hjælpende Haand, og vi vil gøre dette fuldstændigt paa vor egen Fordel, Tab og Bekostning, indtil de opnaar en passende Afslutning paa disse Tynger. Men hvis vi i Mellemtiden, hvad Gud forbyde, skulde dø, da er denne Beskyttelses Værn dermed ophørt, og da skal der mellem vort Rige og vort Riges Mænd og nævnte Stad og Raadmænd og Borgere ikke i Kraft af det fornævnte være noget Baand fra nogen Side, men ligesom vi har forenet os i Venskab, saaledes bør vi ogsaa da skilles i Venskab. Til Gengæld skal de yde os hvert Aar 750 Mark lybske Penge, de halve til Jul og de halve til St. Hansdag. Og hvis vi maaske ikke selv oplever Betalingsterminen, skal de dog til vor Efterfølger . . . udrede saa meget, som er forfaldet indtil det Tidspunkt, hvor vi dør. Hvis vi fremdeles af den ro-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

merske Kejser kunde opnaa, at Staden selv (skal) tilhøre (os), bør de nævnte Raadmænd med alle Midler støtte os deri. Fremdeles maa de samme Raadmænd ikke tillade, at vore Fjender erhverver Proviant eller Vaaben mod os eller lejer Tropper i samme Stad, eller taale, at den Slags Ting udføres imod os. Hvis vi skulde beskylde dem herfor, skal to Raadmænd med deres Ed i alles Navn, der er i Staden, bekræfte deres Uskyld. Fremdeles: ligegyldigt hvilke Fjendtligheder vi har mod Konger, Fyrster, Riger, Provinser og Lande, skal dog samme Stads Borgere paa Købmands Vis kunne begive sig med deres Varer til de Lande. Enhver, der anklages for, at han der er optraadt paa Fjendevis, skal bevise sin Uskyld ved sin egen Ed. Vort Riges Mænd og Borgerne i Lübeck skal ligesom forenet til eet Menneskepar allevegne trofast paa begge Sider støtte hinanden i deres Ret. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Odense i det Herrens Aar 1307 Tirsdagen i Ugen efter de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Dag i vor Nærværelse.

76 [Efter 1307. 4. Juli][1]). Næstved.

Kong Erik 6. Menved opfordrer Grev Gerhard 2. af Holsten til at drage Omsorg for, at de lybske Købmænd ikke lider Overlast, naar de drager gennem Holsten.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til den stormægtige Fyrste, hans kære Maag, Herr Gerhard, af samme Naade berømmelig Greve af Holsten, oprigtig Kærlighed med Gud og Hilsen med alles Frelser.

Dengang da vi opholdt os paa Femern lod vi slutte en fast Fred og sikker Overenskomst mellem Eder og Eders Tilhængere og Borgerne i Lübeck og deres Tilhængere. Men nu er det ikke des mindre blevet meddelt os, at Eders Folk overalt, hvor de kan, hindrer og angriber dem, naar de drager gennem Eders Herredømmes Omraade. Derfor beder vi Eders Kærlighed inderligt om, at I ikke hindrer dem, som I ved, at vi har taget under vor Beskyttelses Værn, eller lader dem hindre af Eders Folk, men bevarer en ærlig Fred og Overenskomst med dem, da vi ikke paa nogen Maade kan eller bør taale, at de lider Trængsel og Tynge. Fremdeles har vi bedt og beder Eder nu om, at I ingenlunde tillader nogle Folk at drage gennem Eders Riges Lande til Sverige, endskønt vi

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ser, at en stor Del af de nævnte Folk allerede er draget igennem Eders Rige. Givet i Næstved under vort Sekret.

1) Brevet er uden Aars- og Dagsangivelse; at det er udstedt af Erik 6. Menved, fremgaar bl. a. af Sekretet. Men det kan da først være udstedt efter 1307 4. Juli, da Kongen tog Lübeck under sit Værn (jf. Nr. 75), eftersom det hedder om Borgerne: som I ved, at vi har taget under vor Beskyttelses Værn.

1307. 21. Juli. Vordingborg. 77

Kong Erik 6. Menved forlener Herr Arnold af Vitzen med alt kongeligt Gods i Wilmshagen.

Afskrift i Schwerin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi til nærværende Brevviser Herr Arnold af Vitzen og hans sande Arvinger har overdraget som Len alt vort Gods, løst og fast, beliggende i Wilmshagen i vort Land Ribnitz med alle dets Tilliggender, Marker, Enge, Skove, Græsgange og Vande og ogsaa Fiskeri at besidde til evig Tid. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogensomhelst anden imod dette Brevs Ordlyd paa nogen Maade hindrer og krænker Herr Arnold selv og hans fornævnte Arvinger med Hensyn til fornævnte Gods, hvis han vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl vedhængt dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1307 paa den hellige Jomfru og Martyr Praxedis' Dag i vor Nærværelse.

1307. 25. Juli. 78

Niels Rane indgaar Forbund med Herr Tue Vindsen mod Kong Erik 6. Menved.

Afskrift i Schwerin (i Vidisse af 1315. 22. Marts).

Niels Rane til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal alle vide, at jeg fuldt og helt har givet nærværende Brevviser Herr Tue Vindsen mit Ord, eftersom jeg ved dette Brev erkender, at jeg fuldt og helt har handlet sammen med ham, hvis der i Raad og Gerning skulde udbryde Oprør imod Kong Erik. Jeg sværger mig fra nu af i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Broderskab med ham med alle mine Venner, som de ønsker skal følge mig, idet der er fastsat den Betingelse, at jeg aldrig bør svigte fornævnte Tue, hvad enten det gælder mit Liv eller Gods. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1307 paa den hellige Apostel Jakobs Dag.

Vordingborg. 1307. 25. Juli.
Reg. Dan. Nr. 1673* medtages ikke, da det er en Forfalskning.

79 1307. 25. Juli. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved giver St. Michaels Kloster i Reval Tilladelse til at købe 30 Hageplove Land i Hertugdømmet Estland.

Original i Dorpat.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt ved dette Brev for nulevende og tilkommende, at vi i Betragtning af den guddommelige Gengældelse og paa Grund af de Fortjenester, Abbedissen for St. Michaels Nonnekloster i Reval, den velbyrdige Fru Kristine, har indlagt sig og efter hendes Anmodning til os, med Raad og Samtykke af vore Raader vil vise nævnte Klosters Abbedisse og Konvent en særlig Naade og derfor giver dem Fuldmagt og Frihed til at købe tredive Hageplove i vort Hertugdømme Estland til deres Brug og til Underhold for de Nonner, der sammesteds tjener Gud; dog med det Forbehold, at de absolut ikke køber Gods tilhørende nogen af vore Vasaller og ej heller Gods, der da lovlig skal tilfalde os paa Grund af Anfall[1]). Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogen anden, af hvad Stilling og Stand han end maatte være, paa nogen Maade hindrer eller krænker samme Fruer eller deres Prokurator med Hensyn til Købet af de nævnte Hageplove, saafremt vedkommende vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1307 paa den hellig Apostel Jakobs Dag i vor Nærværelse og med vore Raader som Vidner.

1) plejer at betegne Lensherrens Ret til at nyde Lenet paa Grund af Lentagerens Mindreaarighed *(usus feudi)*, der har tilfølge, at Lenet midlertidigt 'tilfalder' Lensherren. Bunge S. 248 Note 81, hvor Aktstykket citeres, mener aabenbart, at det her betyder Hjemfald til Lensherren paa Grund af Mangel af Lensarvinger. Det sidste er maaske den naturligste Forstaaelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1307. 25. Juli. Vordingborg. 80

Kong Erik 6. Menved stadfæster den Frihed, hans Forgængere har skænket St. Michaels Nonnekloster i Reval.

Original i Dorpat.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da vi som Følge af det os overdragne Embede ikke alene bør ledes til at bevare Guds Huses Stilling, men ogsaa stadig opfordres til at forøge Dyrkelsen af Guds Navn, og da vi bør medvirke til de Kvinders Underhold og gode Stilling, der i samme Hus tjener Gud, vil vi skænke Nonneklostret af Cistercienserordenen i Reval og de Kvinder, der sammesteds tjener Gud, vor kongelige Gunst, og vi indrømmer og skænker dem af særlig Naade baade Frihed og Ejendomsret over Stedet, hvor de bor, med Haver, Abildgaarde, Brønde, Enge og det øvrige, der har ligget til Klostret fra Arilds Tid og ligger dertil, saaledes som de frit har haft det i vore Forgængeres Tid[1]), og desuden at de maa have fuld og fri Lejlighed til at skære Træ i den fælles Skov og slaa Hø paa den fælles Eng. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogensomhelst anden, af hvad Stilling eller Stand han end maatte være, paa nogen Maade hindrer eller krænker dem eller deres undergivne med Hensyn til det fornævnte, saafremt de vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1307 paa den hellige Apostel Jakobs Dag i vor Nærværelse og med vore Raader som Vidner.

1) jf. DRB II 2 Nr. 80. II 3 Nr. 246. 247. II 5 Nr. 125.

1307. 25. August. Orléans. 81

Kanniken, Magister Johannes i Uppsala opretter sit Testamente. Blandt Vidnerne nævnes bl. a. Jens Duus, Kannik i Lund, og Herr Jens Ulstrup.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv (Uppsala Kirkes Brevbog).

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Jeg Magister Johannes af Sverige, Kannik i Uppsala, der — karsk i min Sjæl, skønt noget svag af Legeme — overvejer og betænker, at intet er vissere end

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Døden, men intet mere uvist end Dødens Time, gør og opsætter mit Testamente eller min sidste Vilje, da jeg ikke vil dø uden at have gjort Testamente, paa følgende Maade og i følgende Form . . . Og hertil har jeg kaldt og bedt som Vidner særligt Nils Magnusson og Ingvald Magnusson, mine Brødre, Herr Jens Duus, Kannik i Lund, Herr Alf, Kannik i Hamar, Herr Jens kaldet Ulstrup, Johannes, Sognepræst ved Kirken S. Vincent i Orléans' Vinbjærge, Præst, og Johannes de la Croix, gejstlig ved Bispegaarden i Orléans, edsvoren Notar, og jeg har bedt dem om at hænge deres Segl under dette Dokument tilligemed mit til Vidnesbyrd om ovenstaaende. Givet i Orléans i det Herrens Aar 1307 Fredagen efter den hellige Apostel Bartholomeus' Dag.

82 1307. 31. August. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved udsteder Kvittering til Raadet i Lübeck for Modtagelsen af de Julen 1307 forfaldne Beskyttelsespenge.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt, at hvis de gode Mænd, Raadet og Borgerne i Lübeck til nærværende Brevviser Tidemand, kaldet Alen, betaler de 375 Mark Penge, som de er pligtige at betale os før Jul, erklærer vi dem for fri og fuldstændig løste at være for vort Krav. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i vor Nærværelse i Vordingborg i det Herrens Aar 1307 Torsdag lige efter den hellige Johannes den Døbers Henrettelsesdag.

83 1307. 8. September. Helsingborg.

Kong Erik 6. Menved stadfæster Staden Kampens Privilegier paa Skaanemarkedet.

Original i Kampen.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at da vi ønsker at vise vore elskede Borgere i Kampen, nærværende Brevvisere, vor Gunst og hædre dem med en særlig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Naade, under, overdrager og stadfæster vi dem ved dette Brev alle de Naadesbevisninger, Friheder og Immuniteter, som de med vore Forgængeres Breve[1]) kan bevise frit at have haft af vore Forgængere, saavel med Hensyn til deres Sted paa Skaanemarkedet, det saakaldte Fed, som med Hensyn til andet af enhversomhelst Art. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller enhver anden, af hvad Stilling og Stand han end maatte være, i nogen Henseende hindrer eller besværer samme eller nogen af dem med Hensyn til fornævnte Sted, Naadesbevisninger, Friheder eller Immuniteter, saafremt vedkommende vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1307 paa den hellige Jomfrus Fødselsdag i Nærværelse af vore Raader.

1) disse Breve synes at være gaaet tabt.

1307. 9. September. Lübeck. 84

Hertug Valdemar af Sverige lover Raadet og Borgerne i Lübeck at undlade at transportere Krigsfolk eller Krigsmateriel til Skade for Kong Birger og hans Forbundsfæller gennem Lübeck eller lybsk Territorium.

Original i Lübeck.

Valdemar, af Guds Naade Hertug af Sverige, til alle, hvem nærværende Brev kommer ihænde, Hilsen med Gud . . .

Vi erklærer . . . ved dette Brev, at vi hverken i deres Stad eller i deres Havn . . . skal sejle eller indlade i Skibe Krigsmænd eller til Krig egnede Mænd, hverken Vaaben eller Heste eller noget andet, der kan geraade vor Broder Herr Birger Konge og hans Medhjælpere til Skade. Angaaende den faste og ubrødelige Overholdelse af ovenstaaende erklærer vi at have forpligtet os selv og vore Herrer Riddere, Arnbjørn, vor Drost, og Lyder af Küren. Givet i Lübeck i det Herrens Aar 1307 Dagen efter vor Frues Fødselsdag.

1307. 15. September. Örkelljunga. 85

Kong Erik 6. Menved giver Raadet, Borgerne og Købmændene i Lübeck og Stadens Udsendinge Tilladelse til at drage igennem hele Danmarks Rige og specielt igennem Estland og Virland.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle nulevende saavel som tilkommende, at vi har givet de kyndige og gode Mænd, vore elskede Raadmænd, Borgere og Købmænd i Staden Lübeck og deres Udsendinge Fuldmagt og Frihed til i Sikkerhed og med frit Lejde at drage igennem og at drive Handel i hvilkesomhelst af vort Riges Lande, hvad enten de ønsker at drage til Flandern eller til andre Landskaber eller Provinser over Vesterhavet, eller de ønsker at drage over Østersøen og at opholde sig i hvert enkelt af vort Riges Lande og især i hele Estland og Virland lige til Floden Narva og paa den Maade hen mod Novgorod, hvad enten de i det forudskikkede foretrækker at benytte Landevejen eller Søvejen; og paa samme Maade giver vi dem den samme Tilladelse til at gøre det overalt i vort Rige, hvor de maatte ønske, og Tilladelse til at vende tilbage til deres eget Land derfra uden Hindring fra vor, vore Fogeders, deres befuldmægtigedes og enhversomhelst andens Side, der staar under vor Vilje og Befaling. Vi erklærer fremdeles ved dette Brev, at hvis nævnte Borgere eller deres Udsendinge indenfor vort Riges Grænser ved Vold eller Rov skulde miste noget Gods, hvad Gud forbyde, skal vi i hvert Tilfælde gaa frem med Rettens fulde Strenghed mod dem, der har forurettet dem, indtil de opnaar passende Oprejsning og fuld Erstatning, som om det var vort eget Gods eller vore egne Sager, som de havde røvet ved dette Røveri. Iøvrigt tilstaar vi dem naadigt, at hvis de selv eller nogen af deres Folk lider Skibbrud, det Gud forbyde, nogetsomhelst Sted indenfor vort Riges Grænser eller Omraade, skal de have Fuldmagt og Frihed til, saa længe de kan redde deres Sager og Skibe selv eller ved Hjælp af andre, at gøre dette, og de bør ikke paa nogen Maade hindres heri af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogensomhelst anden af vort Riges Indbyggere, ligegyldigt hvilket Navn de nævnes med. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede og enhver anden, af hvad Stilling og Stand han end maatte være, vover imod dette Brevs Ordlyd at krænke dem eller nogen af dem med Hensyn til det forudskikkede eller noget af det forudskikkede, saafremt han vil undgaa vor Vrede og den kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Örkelljunga i det Herrens Aar 1307 Ottendedagen efter den hellige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jomfrus Fødselsdag i Nærværelse af de ærværdige Fædre, de Herrer Bisperne Oluf af Roskilde og Esger af Aarhus og vore øvrige Raader.

1307. Omkr. 15. September?[1]). 86

Hertug Erik og Hertug Valdemar af Sverige indgaar Forlig med Kong Erik 6. Menved af Danmark.

1. Efter Udtog hos Hvitfeld:

Begge Herrerne Erik og Valdemar mødte Kong Erik, da han drog ned, og sagde, at de gerne vilde gaa ind paa alle taalelige[2]) Vilkaar; de stillede ogsaa Gidsler for, at de vilde møde førstkommende Jul ved Örkelljunga i Göingeherred for der videre at drøfte, hvad der kunde tjene til en bestandig Fred. Da blev der dem imellem truffet følgende Aftale, som dog ikke blev overholdt. For det første skulde der være evig Fred og Forsoning mellem Hertugerne og Kong Birger af Sverige, deres Broder; (denne) skulde beholde Borgholm, Stäkeborg, Östergötland, Värend, Gotland, Öland, Möre og alt andet Gods i Linköping Stift og Växiö Stift. De skulde beholde deres Fyrstendømme og alt andet, som tilhører Sveriges Rige, undtagen Kongens Fædrenearv, og hvad der er givet Dronning Margrete som Medgift[3]). Fornævnte Fædrenearv og Medgifts Gods skal Kongen og Dronningen beholde, hvor det ligger, eftersom det er tilfaldet dem. Otte Dage før Jul skal Kongen og de mødes, og ingen af Parterne maa tage over 200 Mand med sig, hvilke Herrer man end medfører; Mødet skal staa i Göingeherred imellem Örkelljunga og Markaryd. Der skal vi forhandle om Fred. Kan vi ikke selv enes, da skal Kongen af Danmark tage fire paa sin og Kongen af Sveriges Side, to Danske og to Svenske. Vi skal ogsaa tage fire; disse skal aflægge deres Ed, og hvad de siger, skal staa ved Magt. Og saa skal Kongen og hans Børn atter komme fri, og Slotte, Stæder og Befæstninger skal igen overgives med Indtægter, som det før er sagt. Den Del af vort Fyrstendømme, som ligger inden for Kongens Omraade, har vi overladt Kongen paa Livstid, om det er ham kært. Belejringen af de Slotte, der tilhører vor Broder, skal ophæves; vi skal heller ikke beskatte de Bønder, der nu er tillagte ham, men kun tage den Skat, der denne Gang er paalagt. Alle Kongens Tilhængere skal være sikre for Hertug Erik og Hertug

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Valdemar, og vi og vore Folk skal være sikre for Kongen af Danmark og Sverige og (de kan) vandre, hvorhen de har Lyst i begge Riger. Alle Fanger, som ikke har betalt deres Løskøbelsessum, skal være fri paa begge Sider. — For Kongen af Norge er der forhandlet saaledes, at der skal være en Stilstand mellem Danmark og Norge indtil St. Mikkelsdag. Om det passer Kongen af Norge, derom skal vi erkyndige os hos Kongen af Danmark i rette Tid[4]), enhver anden Aftale ubeskaaret, som er gjort mellem Danmark og Norge. Om Hertug Kristoffer af Halland er der forhandlet saaledes, at han og alle hans Tilhængere undtagen hans Faders Drabsmænd og landflygtige skal nyde alt deres Gods overalt i Danmark, indtil St. Mikkelsdag i det kommende Aar, dog saaledes at Hertug Kristoffer ikke maa drage nogetstedshen undtagen i sit Hertugdømme uden Kongens Vilje, Tilsagn, Forskrivning eller Løfte, for at han ikke i Mellemtiden skal gøre Kongen Fortræd. Alle de fornævnte Herrer Riddere og Svende skal med os nyde en sikker Fred og Stilstand indtil St. Mikkelsdag om et Aar for deres Personer og Gods. Hvis den Fred, der nu er sluttet, ikke passer Hertug Kristoffer, skal vi i rette Tid lade Kong Erik det vide.

2. Efter Registratur hos Stephanius:

Den svenske Konge Birgers Forsoning med hans Brødre Erik og Valdemar i Aaret 1307.

1) Munch, Det norske Folks Historie IV 2, 462 Anm. har villet henføre dette Brev til 1308. Herimod taler for det første, at baade Hvitfeld og Stephanius og Olaus Petri, der har kendt Brevet i en fra Rigsbrevbogen uafhængig Overlevering (jf. Nr. 86 a), daterer Brevet til 1307. Naar der dernæst i Brevet tales om, at der skal være evig Fred og Forsoning mellem Hertugerne og Kong Birger, deres Broder, saa blev en saadan sluttet 1308 26. Marts (jf. Nr. 116). Følgelig maa det Forligsmøde, der aftaltes i Brevet og som fastsættes til 'otte Dage før Jul' ligge før 1308 og har formodentlig fundet Sted engang i Løbet af Efteraaret 1307; Kong Erik udstedte et Brev i Örkelljunga 1307 15. September (jf. Nr. 85) og 21. og 22. September Breve i Helsingborg (jf. Nrr. 89 og 90). Ved denne Lejlighed kan de svenske Hertuger have mødt ham 'da han drog ned' og aftalte det kommende Møde i Örkelljunga 'førstkommende Jul' — der dog vist ikke blev til noget, bl. a. fordi de svenske Hertuger den 17. December (Nr. 95) sluttede Forbund med Kong Haakon og lovede ham at angribe Danmark. — 2) Teksten har 'lydige', der sikkert skal være 'lidelige'. — 3) jf. DRB II 5 Nr. 120. — 4) Teksten er vistnok forvansket. Meningen maa være, at Hertugerne skal forhøre hos Kongen af Norge, om han vil tiltræde Aftalen, og i modsat Fald underrette Kongen af Danmark derom i rette Tid.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1307. [Omkr. 15. September?[1]]) 86 a

Kong Erik 6. Menved slutter Forlig mellem Kong Birger og hans Brødre.

Registratur hos Olaus Petri.

... og det blev vedtaget, at Kong Birger skulde blive fri og faa en Del af Riget, og der findes Brev, som lyder paa, at Kong Erik havde sluttet et Forlig mellem Kong Birger og hans Brødre, hvilket skete Aar 1307 efter Kristi Fødsel.

1) m. H. t. Dateringen se Nr. 86. Da dette Brev er blevet opbevaret i et svensk Arkiv, maa det antages at have været udstedt af Kong Erik og altsaa være et Genbrev til Nr. 86.

Efter 1307. Omkr. 15. September?[1]). 87

Kong Erik 6. Menved slutter Forlig med Kong (Haakon 5.) af Norge.

Registratur hos Stephanius.

De Danskes Konge slutter Forlig med Kongen af Norge.

1) i den middelalderlige Rigsbrevbog var dette Brev afskrevet efter de svenske Hertugers Overenskomst med Kong Erik (Nr. 86). Det bestemtes ogsaa i Overenskomsten, at 'der skal være en Stilstand mellem Danmark og Norge indtil Mikkelsdag 1308', og det tilføjes 'enhver anden Aftale ubeskaaret, som er gjort mellem Danmark og Norge'. Maaske har der i den Anledning været udvekslet Breve mellem Danmark og Norge, hvoraf et følgelig skulde være afskrevet i Brevbogen. Alt er dog ganske usikkert. Det kan ikke engang siges med Bestemthed, om det virkelig er Kong Haakon, eller om det ikke er hans Broder Kong Erik, der er Tale om, idet der intet er til Hinder for, at det omtalte Forlig kan være fra 1290'erne ligesom det ogsaa kan være senere end 1307.

[Efter 1307. 15. September. Lübeck]. 88

Dominikanerkonventet og Franciskanerkonventet i Lübeck vidimerer Nr. 85.

Original i Lübeck.

Prioren og Dominikanerkonventet i Lübeck og Viceguardianen og hele Franciskanerkonventet sammesteds til alle, hvem nærværende Brev kommer i Hænde, med ydmyge Bønner i Kristus Jesus.

Vi erklærer og bevidner ved dette Brev, at vi har set den glorrige Fyrstes, Herr Eriks, de Danskes berømmelige Konges Brev, ustunget, uskrabet og ubeskadiget i enhver Henseende og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge *(o. s. v. = Nr. 85)*.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

89 1307. 21. September. Helsingborg.

Kong Erik 6. Menved vidimerer Nr. 72.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi erkender og erklærer ved dette Brev, at vi har set og hørt det Privilegium, der er udfærdiget angaaende Forliget mellem de højbaarne Herrer, Greverne af Holsten paa den ene Side og Raadet og Borgerskabet i Staden Lübeck paa den anden Side, ustunget, uskrabet og ubeskadiget i enhver Henseende og af følgende Ordlyd: I Guds Navn, Amen. Gerhard og Adolf, hans Broder, og Valdemar, hans Søn, ligeledes Henriks Sønner, af Guds Naade Grever af Holsten og Schauenburg, og Adolf og Johan, af samme Naade Grever af Holsten og Stormarn *(o. s. v. = Nr. 72).* Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1307 Apostlen Mathæus' Dag under vort Segl.

90 1307. 22. September. Helsingborg.

Kong Erik 6. Menved tillader Borgerne i Kampen i Markedstiden at benytte det Areal i Skanør, som de fra gammel Tid plejer at rejse deres Boder paa.

Afskrift i Kampen.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt ved dette Brev for nulevende og tilkommende, at vi under og overdrager vore elskede Borgere i Kampen til Beboelse hvert Aar i Markedstiden den Plads i Skanør mellem Borgen der og Höl, der paa vore Vegne er udlagt dem og afmærket af vor nuværende Borgfoged og mange andre troværdige Mænd, og som de plejer at have i nævnte Markedstid. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden, af hvad Stilling han end maatte være, hindrer eller besværer dem paa nogen Maade med Hensyn til nævnte Plads eller bebor den uden deres Samtykke og Tilladelse, saafremt han vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1307 Dagen efter den hellige Apostel og Evangelist Matthæus' Dag i vor Nærværelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1307. 9. Oktober. Hørsholm. 91

Cecilie, Datter af Jon Jonsen Lille, opretter sit Testamente.

Afskrift (Esrombogen).

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. Som Følge af de første Forældres Syndefald, lider vi alle af, at den menneskelige Hukommelse er usikker og skrøbelig, hvis ikke alt hvad der sker, bekræftes ved skriftligt Vidnesbyrd. Derfor opretter jeg, Cecilie, Datter af Herr Jon Jonsen kaldet Lille, salig Ihukommelse, alvorligt bundet til Sygelejet, men af et karsk Sind og ved god Bevidsthed, i Betragtning af, at intet i denne Verden, naar den store Dommens Dag kommer, vil findes (at have været) mere frelsebringende og mere nyttigt end at sky det jordiske, give Almisse og uden Ophør tænke paa det himmelske Riges Glæde, af det Gods og de Ejendomme, som Gud har tilstaaet mig, mit Testamente paa følgende Maade. Først af alt testamenterer og overdrager jeg Esrom Kloster, hvor jeg vælger mit Gravsted, min Gaard i Smørum med alle Agre, Enge og den nævnte Gaards Tilliggende og 60 Mark Penge; der er dog fastsat den Betingelse, at Overskud og Indtægt af nævnte Gaard, naar fornævnte Klosters Konvent hvert Aar holder min Aartid, aarligt skal ligge til nævnte Konvents Bespisning. Fremdeles skænker jeg Abbeden der, Herr Jens Hvid 10 Mark Penge, Broder Henze kaldet Krabbe, 4 Mark Penge. Fremdeles til Vor Frue Kirke i København 5 Mark Penge, de fattige Peblinge sammesteds 3 Mark Penge, Franciskanernes Kirke sammesteds 5 Mark Penge, til Konventet 5 Mark Penge, til Niels kaldet Grønning 4 Mark Penge, til Broder Lars 4 Mark Penge, til Broder Jens kaldet Paaske 3 Mark Penge, Broder Peder kaldet Fly 2 Mark Penge, til Broder Augustin 2 Mark Penge, til Lægbroder Bo 1 Mark Penge. Fremdeles til Helligaandshuset i København en Mark Penge, til de syge sammesteds en Mark Penge, til de spedalskes Hospital sammesteds en Mark Penge, til de spedalske 2 Mark Penge. Fremdeles til Æbelholt Kloster 4 Mark Penge. Fremdeles til Helsinge Kirke 2 Mark Penge, til Præsten sammesteds en Mark Penge, til Kirketjeneren sammesteds en Mark Penge. Til Birkerød Kirke to Mark, til Præsten to Mark og til Kirketjeneren en Mark. Fremdeles til Nonnernes Kirke i Slangerup 6 Mark Penge og til Nonnerne sammesteds 6 Mark Penge. Fremdeles til Fru Cecilie Salmedatter 10 Mark Penge, til Elsebet sammesteds 3 Mark Penge. Fremdeles til Kirken i Smørum 1 Mark Penge, til Præsten samme-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

steds en halv Mark og til Kirketjeneren 2 Øre Penge. Fremdeles til St. Lucius' Kirke i Roskilde 5 Mark Penge, til de fattige Peblinge sammesteds 3 Mark Penge, til Franciskanernes Kirke sammesteds 5 Mark Penge, til Konventet sammesteds 5 Mark Penge, til Vor Frue Kirke sammesteds 4 Mark Penge, til Nonnen Fru Inge sammesteds 4 Mark Penge, til Dominikanernes Kirke sammesteds 3 Mark Penge, til St. Agnetes Kirke sammesteds 5 Mark Penge, til Nonnernes Konvent 5 Mark, til Søster Katrine Mortensdatter sammesteds 8 Mark Penge og et Psalter, som jeg har givet hende. Fremdeles til St. Clara Kirke sammesteds 4 Mark Penge, til de spedalskes Hospital sammesteds 1 Mark Penge, til de spedalske 2 Mark Penge. Fremdeles til de syge i Helligaandshuset sammesteds 2 Mark Penge, til St. Laurentius' Kirke sammesteds 1 Mark Penge, til St. Olufs Kirke sammesteds 1 Mark Penge, til St. Mortens Kirke sammesteds 1 Mark Penge. Fremdeles til Herslev Kirke 1 Mark Penge, til Lyngby Kirke i Volborg Herred 1 Mark Penge, til Selsø Kirke 1 Mark Penge. Fremdeles til Kirken i Ruds-Vedby 2 Mark Penge. Fremdeles til Ringsted Kloster 2 Mark Penge, til Prædikebrødrene i Holbæk 1 Mark Penge, til Franciskanerne i Kalundborg 3 Mark Penge. Fremdeles til Sorø Kloster 5 Mark Penge. Fremdeles til Franciskanerne i Næstved 3 Mark Penge, til Dominikanerne sammesteds 2 Mark Penge. Fremdeles til St. Peders Kloster ved Næstved 2 Mark Penge. Fremdeles til de spedalskes Hospitaler i Kalundborg, Ringsted og Slagelse 1 Mark Penge til hvert af dem. Fremdeles skænker jeg til hver især af Kirkerne i Aalestrup, Gedsted, og Bølle i Nørrejylland, i hvilke Sogne mit Gods er beliggende, 1 Mark Penge, og til hver Præst sammesteds en halv Mark Penge og til hver Kirketjener i de nævnte Kirker 2 Øre Penge. Fremdeles til Franciskanerne i Viborg 5 Mark Penge og til deres Bygningsfond 3 Pund Korn, til Dominikanerne sammesteds 2 Mark Penge. Fremdeles til St. Mathæus Kirke sammesteds 1 Mark Penge. Fremdeles til Vor Frue Kirke i Ribe 4 Mark Penge, til de fattige Peblinge sammesteds 3 Mark Penge, til Franciskanerne sammesteds 5 Mark Penge, til Dominikanerbrødrene sammesteds 3 Mark Penge, til St. Hanskirke sammesteds 1 Mark Penge, til St. Clemenskirke sammesteds 1 Mark Penge. Fremdeles til Helligaandshuset sammesteds 1 Mark Penge. Fremdeles til Fru Tyra i samme Hus ti Mark Penge. Fremdeles til St. Peders Kirke i Hedeby i Sønderjylland 3 Mark Penge, til de fattige Peblinge sammesteds 3 Mark Penge, til Dominikanerne sammesteds 3 Mark Penge, til Broder Vagn

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sammesteds 3 Mark Penge, til Nonnerne sammesteds 4 Mark Penge. Fremdeles til Hospitalet i Sønderborg paa Als 7 Mark Penge. Fremdeles til Kvidinge Kirke i Skaane 1 Mark skaanske Penge, til Præsten sammesteds en halv Mark Penge, til Kirketjeneren 2 Øre. Til Broder Sven i Helsingborg 2 Mark Penge, til Broder Peder Tovesen af Franciskanernes Orden 3 Mark Penge, til Broder Oluf af samme Orden 1 Mark skaanske Penge. Fremdeles til Kirken i Brönnestad 1 Mark skaanske Penge, til Præsten sammesteds, Herr Niels, min forhenværende Klerk og Kapellan, mit Breviar. Fremdeles overdrager jeg til Vor Frue Kirke i * Takæn 2 Mark rent Sølv. Fremdeles testamenterer jeg 20 Mark Penge til Slangerup Kirkes Bygningsfond af de 60 Mark sjællandske Penge, som en særlig Ven har betroet mig til at give for hans Sjæl; fremdeles til St. Agnes Kirke i Roskilde 20 Mark Penge; fremdeles til Franciskanerkirkens Bygningsfond i København 20 Mark Penge. Fremdeles overdrager jeg min elskede Frænke Fru Edle, gift med Herr Niels kaldet Rane et Skrin med Relikvier og en Altertavle. Ydermere skænker jeg til mine undergivne i min Gaard for det første til min Klerk, Anders Degn, 10 Mark Penge og en Fole af de gode, som jeg har i mine Stod i Jylland. Fremdeles til Jens kaldet Hvid, nu min højtelskede Søn Niels' Svend, 30 Mark Penge saavel for de Penge, som jeg skylder ham, som for lang og tro Tjeneste. Fremdeles til min Svend Lars 15 Mark Penge og den store graa Hest i min Gaard. Fremdeles til Hildebrand kaldet Jyde 5 Mark Penge og min lille graa Hest. Fremdeles til Jens Lille 3 Mark Penge og en brun Hest. Fremdeles til Mogens en sort Hest. Fremdeles til Lægen Vilken i København en Fole fra Jylland. Til Hardbo, min Løber, en Fole sammesteds. Fremdeles til Jens, Prokurator i Helsinge, en Okse og en Ko. Fremdeles til Bo Æsesen sammesteds en Okse og en Ko. Fremdeles til min Pige Bodil 16 Alen godt gentisk Klæde med et Foder af forskellige Skind, liggende i min Kiste, en Seng med Linklæder og Sengetæppe og en langærmet Kaabe af blaa Farve. Fremdeles til Margrete Nielsdatter min Kaabe og Kjortel af sort, morbærfarvet Klæde og en Seng med Linklæder og Sengetæppe og en blaa langærmet Kaabe. Fremdeles til Margrete Klemensdatter 14 Alen Nivellesklæde, 2 Køer, 2 Pund Korn, 1 Seng med Sengeklæder og Linklæder. Fremdeles til Kristine Poulsdatter min blaa Kaabe og Kjortel og en Ko. Fremdeles til Kristine Jensdatter, en fattig Enke, 1 Ko. Fremdeles til en fattig Enke Cecilie en Ko. Fremdeles til en fattig Enke efter Kullfet fra Gaarden Hørsholm 4 Faar. Fremdeles til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vaskerkonen Ingeborg sammesteds en Ko. Fremdeles til Kristine Pedersdatter, min tidligere Pige, 10 Mark Penge; til Margrete Jakobsdatter, der før har tjent mig, 5 Mark Penge. Fremdeles til Peder, kaldet Spurv, Anders Degns Løber, 1 Mark Penge. Fremdeles til Mikkel Kaare en Hoppe; til Peder kaldet Bug en Okse, til Tyge, der er blind, en Seng med Linklæder og Sengetøj. Fremdeles til Jakob Fisker, min tidligere Svend, en Fole i Helsinge. Ydermere er det efterfølgende den Gæld, som jeg skylder bort. For det første min højtelskede Ægtefælles, salig Herr Tyge Jurissens Gæld til Kirken i Vedby sønder, nemlig 12 Mark Penge for 2 Okser, til Kirken i Selsø 8 Mark, som resterede for noget Kirketiende. Fremdeles skylder jeg paa min nævnte Ægtefælles Vegne 40 Mark Penge, der skal udbetales gennem mine Arvinger, og 20 Mark til Uddeling overalt til fattige Kirker og trængende. Fremdeles til ovennævnte Fru Edle 6 Mark Penge, til Jakob kaldet Lang 5 Ørtug skaansk. Fremdeles skylder jeg den velbyrdige Frue, der hedder Maie og er gift med Herr Jens kaldet Dampe i Sønderjylland, 6 Skilling Sterling. Men de følgende er pligtige at betale mig efterskrevne Penge: for det første Niels Tømrer i København 18 Øre Penge; Ketilløg sammesteds 6 Mark Penge. Og som Testamentseksekutorer indsætter jeg Herr Peder Nielsen fra Taasinge og min højtelskede Søn Niels af mine Arvinger og min højtelskede Frænde Herr Peder Væder, som jeg indtrængende har bedt og anmodet derom, og i hvis Hænder jeg overgiver og tilskriver uden nogen Tilbagekaldelse og Modsigelse af mig og mine Arvinger alt mit Gods i Jylland, løst og fast, for at udrede dette Testamentes Betalinger og den fornævnte Gæld, idet jeg paaminder og opfordrer dem ved vor Herre Jesu Kristi Blodsdraaber til, at de helt og fuldt af Overskud og Afgifter fra det fornævnte Gods betaler alt det fornævnte i Overensstemmelse med, hvad de vil svare for Gud og den højeste Dommer. For at der ikke i Fremtiden skal opstaa nogen Tvivl om dette Testamentes Udfærdigelse, har jeg ladet dette Brev bekræfte med følgende ærværdige Fædres og Herrers Segl, nemlig Oluf, af Guds Miskundhed Biskop af Roskilde, Broder Jens, Abbed i Esrom, som jeg indtrængende beder derom, og fremdeles med fornævnte Ridderes Segl: Peder Nielsen, Peder kaldet Væder og min fornævnte Søn Niels' og mit eget Segl. Ydermere beder jeg ydmygt og underdanigt dem af mine højtelskede Arvinger, som jeg ikke har kunnet besøge paa Grund af min Sygdom, nemlig de Herrer Johan Moltke den unge, Henrik Albertsen og min elskede Søn Peder, om at anse alt det ovennævnte for fast og gyl-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

digt og om at bekræfte dette Brev med deres Segl. Forhandlet paa Hørsholm i det Herrens Aar 1307 St. Dionysius' Dag i Nærværelse af de fromme Mænd, Herrerne Albert, tidligere Abbed i Esrom, Broder Niels, kaldet Grønning, af Franciskanernes Orden og min oftnævnte Søn Niels og andre troværdige Mænd. Fremdeles beder jeg de ovenfor skrevne og nævnte Testamentseksekutorer af Kærlighed til Jesus Kristus og vor glorrige Frue, hans Moder Marie, at de mandigt bestræber sig for at hjælpe med til, at det Gods, der er anvist til Betaling af dette Testamente, ikke overgives til mine Arvinger, førend det heri skrevne fuldtud er erlagt til de ovenfor nævnte fromme Stiftelser og Personer.

1307. 24. November. Preetz. 92

De holstenske Grever Johan 2., Kristoffer og Adolf af Kiel aftaler med Grev Gerhard 2. og Grev Adolf 6. af Schauenburg at dele Grev Adolf 5. af Segebergs Land, deriblandt hans Besiddelser i Dänischwohld, naar han dør.

Original i Rigsarkivet.

Johan, Kristoffer og Adolf, af Guds Naade Grever af Holsten og Stormarn, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

. . . Ligeledes skal de Herrer Gerhard og Adolf, vore Onkler, og deres Arvinger have hele den Del af den Herre Grev Adolf af Segebergs Land, der er beliggende i Dänischwohld og hvert enkelt af den sammes Godser, hans Herredømme og Ret til Lensed, hvor de end maa være beliggende med Undtagelse af det ovenfor nævnte Gods. . . . Til Bevis og fast Overholdelse af dette er vore Segl hængt under dette Brev. Givet ovennævnte Herrens Aar, Tid og Sted.

1307. 25. November. Stralsund. 93

Hertug Valdemar 2. (Eriksen) af Jylland giver Borgerne i Stralsund forskellige Friheder i Hertugdømmet.

Original i Stralsund.

Valdemar, af Guds Naade Hertug af Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle, der faar dette Brev at se, skal vide, at vi har skænket de hæderværdige Mænd, Raadmændene og deres Medborgere i Stralsund, den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Frihed, at naar de nævnte Medborgere kommer til vort Land, og hvis de begaar en Lovovertrædelse der, skal de ikke for den Lovovertrædelse bøde strengere end vore Medborgere plejer at gøre det. Hvis fremdeles de nævnte Borgere dør i vort Land, tillader vi ved dette Brev de samme af særlig Naade frit at nyde deres Gods uden at købe vor Ret, som paa Folkesproget kaldes Arvekøb[1]). Vi tilføjer fremdeles, at samme Borgere har Fuldmagt til at fortøje deres Fartøjer overalt ved vore Broer uden nogensomhelst Tilladelse af vore Embedsmænd og Fogeder, naar de kommer til vore Havne med deres Skibe og Gods; og vi forbyder strengt, at nogen af vore Fogeder eller deres befuldmægtigede paa nogen Maade hindrer dem med Hensyn til det fornævnte. Og da vi ikke har vort store Segl hos os, har vi til Vidnesbyrd om det sagte ladet vort Sekret og vor elskede Søn Eriks Segl hænge under dette Brev til Forvaring og fyldigere Bevis. Givet i Stralsund i det Herrens Aar 1307 Jomfru Katarines Dag.

1) en i Købstæderne, i hvert Fald de jyske, forekommende Afgift til Kongen, hvorved gifte Borgere og fremmede købte Retten til, at deres efterladte Formue kunde falde i Arv til deres Arvinger og undgaa Konfiskation.

94 1307. 17. December. Åby.

Asser Jonsen og Ivar, Kannik i Bergen, lover under Ed de svenske Hertuger Erik og Valdemar, at Kong Haakon 5. af Norge vil overholde de aftalte Løfter, ligesom Grev Jakob af Halland edeligt forpligter sig til at overholde Aftalen.

Afskrift af Bartholin.

Asser Jonsen og Ivar, Kannik i Bergen, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Ved dette Brev bringer vi til alles Kundskab, at vi som befuldmægtigede for den stormægtige Fyrste, vor Herre Haakon, af Guds Naade Norges berømmelige Konge, paa vor gode Tro lover paa hans Vegne og i Kraft af den os overdragne Fuldmagt ubeskaaret at overgive og udbetale til de stormægtige Fyrster, de berømmelige Hertuger af Sverige, Herrerne Erik og Valdemar eller deres visse Sendebud et Tusind Mark lødigt Sølv inden Fjerdedagen efter vor Herres nu kommende Fødselsdag og at anvise dem et Tusind Mark gammel Norsk i behørige Varer i Tønsberg paa nukommende Midfastesøndag og snarest muligt at udbetale samme de Afgifter, der hedder Leding og Landskyld, for dette

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aar af Elfsyssel og Ranrige, og at stille dem tilstrækkelig Sikkerhed for Betalingen af disse. Vi lover fremdeles paa vor gode Tro, at den nævnte vor Herre Konge af Norge aldrig skal slutte Forlig med Kongen af Danmark uden de fornævnte Herrer Hertugers Samtykke og Vilje, og at alt, hvad der for Fredens Skyld er aftalt mellem samme vor Herre, Kongen af Norge, og de samme Herrer Hertuger, ukrænkeligt skal overholdes af ham. Og hvis det sker, at det fornævnte i nogen Maade ikke opfyldes over for de samme Herrer Hertuger eller deres Udsendinge, lover vi at være deres Medhjælpere og kraftige Fortalere, indtil de i denne Sag opnaar fuldstændig og skyldig Erstatning. Endvidere erklærer vi Jakob, af Guds Naade Greve af Halland, at vi har aflagt legemlig Ed med Hensyn til det fornævntes Overholdelse og Ukrænkelighed. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Åby i det Herrens Aar 1307 den tredje Søndag i Advent.

1307. 17. December. Åby. 95

Hertug Erik og Hertug Valdemar af Sverige lover Kong Haakon 5. af Norge at angribe den danske Konge, saasnart de har modtaget en aftalt Sum foruden andre Ydelser.

Afskrift af Bartholin.

Erik og Valdemar, af Guds Naade Hertuger af Sverige, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi — efter at de kyndige Mænd, Herrerne Asser Jonsen og Ivar, Kannik i Bergen, befuldmægtigede Udsendinge for den stormægtige Fyrste, Herr Haakon, af Guds Naade Norges berømmelige Konge, vor højtelskede Fader[1]), har stillet os passende Sikkerhed[2]) for et Tusind Mark lødigt Sølv, der snarest skal anvises os, og for et Tusind Mark gammel Norsk i behørige Varer, der skal overgives os eller vor Udsending i Tønsberg førstkommende Midfaste, og for dette Aars Leding og Landskyld af Elfsyssel og Ranrige, der ogsaa skal udbetales os snarest muligt — paa vor gode Tro lover med al vor Magt at overfalde og angribe Kongen af Danmark med vore egne Folk og med tyske Lejetropper og paa ingen Maade at slutte Forlig med ham uden Samtykke af vor fornævnte Herre, Kongen af Norge. Til Bevis herfor er vore Segl og vore elskede Raaders Segl, som sammen med os paa deres gode Tro har afgivet Løfte i denne Sag, nemlig den ærværdige Fader Karl, af Guds Naade

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Biskop i Linköping, Herr Arnbjørn, vor Drost, Herr Filip Ulfsson, Herr Sigge Halstensson, Herr Arvid Gustavson, Herr Ivan af Küren, Herr Lyder af Küren og vor Sekretær, Klerken Herr Tyrgils, hængt under dette Brev. Givet i Åby i det Herrens Aar 1307 tredje Søndag i Advent.

1) dvs. hans Svigerfader. — 2) jf. Nr. 94.

96 1307. 20. December. Poitiers.

Pave Clemens 5. giver Karl Eriksen, Provst i Gamtofte, Tilladelse til ogsaa at beklæde Stillingen som Provst uden Sjælesorg i Lunds Domkirke med dertil hørende Kanonikat og Præbende.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Karl Eriksen, Provst ved Lundekirken. Selv om man ikke overfor nogensomhelst bør undlade at iagttage, hvad der paabydes i de almindelige Bestemmelser, bør man dog en Gang imellem for særlige Fortjenester tage personlige Hensyn, for at de, der begunstiges med særlig Naade, i ringere Grad skal bindes af Rettens Lænker. Da derfor nylig vor ærværdige Broder Ærkebiskop Isarn af Lund, som det ses af den Ansøgning, Du har rettet til os, med sin almindelige Myndighed, saaledes som det tilkommer ham, paa kanonisk Vis ved Domkirken i Lund har overdraget Dig et Provsti, som ikke har Sjælesorg og da var ledigt, som det tilkom ham at besætte, og som ingen anden havde retsligt Krav paa, endskønt Du besad Provstiet i Gamtofte i Odense Stift, som har Sjælesorg, men som Du endnu ikke har oppebaaret nogen Indtægt af, ønsker vi i Betragtning af Din adelige Herkomst, Din boglige Kundskab, Din gode Vandel og mangfoldige andre fortjenstfulde og retsindige Egenskaber, paa Grund af hvilke Du siges at være værdig til særlig Gunst og Naade, baade paa Grund af dette og af Hensyn til Ærkebispen, der i denne Sag ydmygt har ansøgt os for Dig, som er i hans Tjeneste, at vise Dig vor naadige Gunst og — idet vi bøjer os for Din og Ærkebispens Ansøgning — giver vi Dig med apostolisk Myndighed Dispensation til lovlig at kunne beholde de ovennævnte Provstier samtidig og sammen med dem det Kanonikat og den Præbende, som Du besidder i samme Lundekirke, uanset det almindelige Kirkemødes og enhver anden Bestemmelse, som strider derimod[1]), forudsat at den skyldige Tjeneste ved Provsti, Kanonikat og Præbende ikke forringes, og Sjælesorgen i det ovennævnte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Provsti ved Kirken i Gamtofte ikke forsømmes. Intet Menneske maa driste sig til at bryde denne vor Dispensation eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Poitiers den 20. December i vort Pontifikats 3. Aar.

1) c. 28 X de prebendis et dignitatibus III 5 (jf. DRB II 1 Nr. 48).

1307. 28. December. Kungälv. 97

Sigge Halstensson, Høvedsmand paa Kungälv Slot, og Hertug Erik af Sveriges Klerk Karl vidimerer Nr. 94.

Afskrift af Bartholin.

Sigge Halstensson, Slotshøvedsmand paa Kungälv, og Karl, Klerk hos Herr Erik, af Guds Naade de Svenskes berømmelige Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Kristus.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har modtaget et Brev, udstedt af de gode Mænd, Herr Asser Jonsen og Ivar, Kannik i Bergen, den stormægtige Fyrste, Herr Haakons, af Guds Naade Norges berømmelige Konges befuldmægtigede, uskrabet, ufordærvet, ustunget og ubeskadiget og af følgende Ordlyd: Asser Jonsen og Ivar, Kannik i Bergen *(o.s.v. = Nr. 94)*. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Kungälv i det Herrens Aar 1307 Fjerdedagen efter vor Herres Fødsel.

1307. Ribe. 98

Biskop Kristian 2. af Ribe tilskøder Ribe Kapitel alt Jordegods i Randerup, som han har erhvervet af Tue Mikkelsen og dennes Svigersøn Bjørn Bondesen, til en Aartid for Tue Sasser Ærtling.

Original i Rigsarkivet.

Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har skødet alle de Jorder, vi har haft i Randerup efter Tue Mikkelsen og hans Svigersøn Bjørn Bondesen, til vore elskede Herrer, Kannikerne i Ribe, for at de hvert Aar til evig Tid i Ribe Dom-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kirke kan holde en Sjælemesse for Herr Tue Sasser kaldet Ærtling, salig Ihukommelse. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribe det Herrens Aar 1307.

99 **1307**

Henning Bønstrup skøder to Gaarde i Ørting.

Aakjærske Registratur over Aarhus Bispestols Breve.

Et Skødebrev af Pergament, som Henning Bønstrup har givet paa to Gaarde i Ørting, to Gaarde i Serridslev og fem Gaarde i Olstrup, som er paa Latin. Dateret 1307.

100 **1307.**

Kong Erik 6. Menved paabyder Raadet og Borgerne i Næstved at overholde de gamle Love og Sædvaner med Hensyn til Ind- og Afsættelse af Raadmænd og Fogeder i Staden.

Næstved Klosters Registratur.

Kong Erik skriver og siger til Borgerne i Næstved: Da vi ønsker, at al Aarsag til Strid mellem vore elskede Herrer, Abbeden og Munkekonventet i St. Peders Kloster i Næstved og Raadmændene og Borgerne hos Eder, skal fjernes og at Love og Sædvaner, der fra Arilds Tid har haft Gyldighed mellem Eder, skal iagttages i alle Henseender, saavel med Hensyn til Indsættelse og Afsættelse af Fogeder og Indsættelse og Afsættelse af Raadmænd, som overhovedet med Hensyn til alle andre Tjenester, forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af Raadmændene, Borgerne eller nogensomhelst andre hos fornævnte Herr Abbed og Konvent paa nogen Maade, hvad angaar nogetsomhelst af det fornævnte, vover at hindre det fornævnte og at blande sig deri uden deres Vilje og Samtykke, udover hvad der fra Arilds Tid har været Sædvane, saafremt (han vil undgaa vor kongelige Vrede o. s. v.) 1307.

101 **1307.**

Peder Truedsen giver Næstved St. Peders Kloster en Gaard i Ring.

Næstved Klosters Registratur.

Peder Truedsen undte og gav Klostret en Gaard i Ring for sin Sjæls Tarv. 1307.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1307. 102

Ridder Niels Bild pantsætter en Gaard i Kalby til St. Peders Kloster i Næstved.

Næstved Klosters Registratur.

Niels Bild, Ridder, gav i Kong Eriks Nærværelse Klostret sin Gaard i Kalby for 100 Mark Penge. 1307.

1307. 103

Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus forbyder, at nogen fisker i Mossø, medmindre Abbeden i Vorkloster har givet Tilladelse dertil.

Skanderborgske Registratur.

Aarhusbispens Forbud mod, at nogen fisker i Vorklosters Rettighed i Mossø, medmindre Abbeden sammesteds har indvilget og samtykket deri. Dateret 1307.

1307. 104

Kong Erik 6. Menved stadfæster, at Esger kaldet Mudel har skødet Jordegods i Søballe i Venge Sogn. Dateret 1307.

Skanderborgske Registratur.

Kong Eriks latinske Stadfæstelse paa Esger Mudels[1]) Skøde paa hans Gods, løst og fast, i Søballe i Venge Sogn. Dateret 1307.

[1]) jf. 1334 28. Maj.

1308. 5. Januar. Oslo. 105

Biskop Helge af Oslo vidimerer to Breve af Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige (1307 17. December) og et af Herr Sigge Halstensson (1307 29. December).

Afskrift af Bartholin.

Helge, af Guds Barmhjertighed Biskop i Oslo, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har set to Breve af de ærværdige Herrer Erik og Valdemar, af Guds Naade Hertuger af Sverige, og et Brev af Herr Sigge Halstensson, og at vi har gennemlæst dem omhyggeligt Ord til andet;

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de har følgende Ordlyd: Erik og Valdemar, af Guds Naade Hertuger af Sverige (o. s. v. = *Nr. 95*), Erik og Valdemar, af Guds Naade Hertuger af Sverige (o. s. v. = *Dipl. Suec. II 1568 [1307 17. December]*), Sigge Halstensson, Foged paa Kungälv, til alle, som ser dette Brev (o. s. v. = *Dipl. Norv. III Nr. 68 [1307 29. December]*). Men vi har til Vidnesbyrd herom ladet vort Segl hænge under dette Brev.

Givet i Oslo i det Herrens Aar 1308 Dagen før Helligtrekonger.

106 **1308. 20. Januar. Eutin.**

Biskop Burchard af Lübeck og Kapitlet sammesteds overdrager Arnold af Brylon, Kannik i Slesvig, en af Kantoren Herman af Morum stiftet Præbende.

Original i Lübeck.

Burchard, af Guds Naade Biskop, Johannes, Dekan, og hele Kapitlet ved Kirken i Lübeck til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

.... Men da vi ikke vil glemme eller være utaknemmelige overfor en modtagen Velgerning, men ønsker, at den fornævnte Herr Herman lønnes med en rimelig Belønning for sin store Gave, har vi taget den gode Mand Arnold af Brylon, Kannik i Kirken i Slesvig, som er blevet præsenteret os paa kanonisk Vis af den oftnævnte Kantor Herr Herman, til Kannik og Broder, idet vi overdrager ham samme Præbende[1]) med alle den kanoniske Rets Virkninger ... Forhandlet og givet i Eutin i Nærværelse af os Biskop Burchard, Jens af Bocholt, Dekan, Hildemar, Kældermester, Herman Kantor, Johannes Kreck, Magister Segeband, Skatmester, Alwin vom Hause, Johannes af Klüz, Magister Helembert, Skolastiker, Magister Henrik af Bocholt, Alard af Estorf, Henrik af Hattorf, Johannes Hake, Rötger af Cammin, Kanniker ved vor Kirke, i det Herrens Aar 1308 paa de hellige Martyrer Fabianus' og Sebastians Dag. Til Vidnesbyrd om alt dette er vore Segl hængt under dette Brev.

1) refererer sig til Omtalen af Præbenden i det udeladte Stykke.

107 **1308. 23. Januar. Poitiers.**

Pave Clemens 5. meddeler Bisperne af Ribe, Roskilde og Odense, at Diakonen Kjeld Pedersen fra Odense Stift, som opholder sig ved Kurien, har beklaget sig over,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at han paa Rejsen til Rom er blevet fængslet og berøvet sine Ejendele af Kong Erik 6. Menveds Vasal, Morten Due, øjensynligt med Kongens Billigelse, og at Bisperne skal sørge for, at Kjeld Pedersen faar Oprejsning og Skadeserstatning, da Morten Due og hans medskyldige i modsat Fald skal banlyses.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore ærværdige Brødre Bisperne (Kristian) af Ribe, (Oluf) af Roskilde og (Peder) af Odense. Vor elskede Søn Diakonen Kjeld Pedersen fra Odense Stift [1]), som er her til Stede, har for os fremsat en alvorlig Klage over følgende: da han for nogen Tid siden havde begivet sig paa Vej til det apostoliske Sæde af Fromhed og for at besørge nogle Forretninger, han havde der, og da han næsten var naaet til Danmarks yderste Grænse, lod Morten, kaldet Due, Vasal hos vor elskede Søn i Kristus Erik, Danmarks berømmelige Konge, i gudsforgaaende Forvovenhed efter først at have frataget samme Kjeld hans Heste, Bøger, Sølv, Penge, Klæder og de andre Ting og det Gods, han havde med sig, ham tage tilfange og sætte i Fængsel. Og skønt denne Morten efter at have hjemsøgt ham med mange Pinsler, Plager og Trængsler lod ham drage videre, nægtede han dog at tilbagegive Kjeld hans Heste, Bøger, Sølv, Penge, Klæder og de Ting og det Gods, han som ovenfor anført havde plyndret ham for. Og da nævnte Kjeld i den Anledning havde taget sin Tilflugt til Kongen, efter hvis Befaling Morten sagde, at han havde gjort det, lod Kongen sig ikke nøje dermed, men han tilføjede den skadelidte ny Skade ved at lade samme Kjelds hele rørlige Gods, som han havde i de Egne, beslaglægge, og han optraadte ganske, som han lystede, til Haan for Kirkens Frihed, til ikke ringe Tab og Tynge for samme Kjeld og tillige til Forargelse for mange. Derfor har nævnte Kjeld ydmygt ansøgt os om, at vi i denne Sag vilde tage os af ham og yde ham passende Hjælp. Da nu de, som drister sig til at tage til Fange, udplyndre og holde i Fangenskab gejstlige, der er paa Vej til eller paa Hjemvejen fra dette Sæde, foruden den Dom, den kanoniske Bestemmelse [2]) har fældet over dem, der øver Vold mod de gejstlige og Kirkens Mænd, skal være ifaldne den Banlysning og Ekskommunikation, som flere Gange hvert Aar paa bestemte Dage offentligt forkyndes af dette Sæde, paalægger vi Eder, Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse, at I enten to eller en af Eder selv eller ved en anden eller andre, hvis I kan fastslaa ovennævnte Tilfangetagelse, Fængsling, Fangenskab, Udplyndring og Beslaglæggelse som en Kendsgerning, i vort Navn kraftigt skal formane Kongen,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som vi tilskriver herom, og bevæge ham til i fuldt Omfang at tilbagegive til denne Kjeld eller hans befuldmægtigede ovennævnte Heste, Bøger, Sølv, Penge, Klæder, Ejendele og andet Gods, som denne Morten saaledes har frataget ham, og dertil det ham tilhørende Gods, Kongen som ovenfor anført har beslaglagt, indenfor en bestemt Frist, som I ansætter for ham, og ydermere give ham fuldstændig og behørig Erstatning for de Overgreb, han har været udsat for. I modsat Fald skal I efter Udløbet af denne Frist offentligt forkynde Banlysningen[3]) over denne Morten og alle andre, som med Vidende har gjort sig skyldige i fornævnte Tilfangetagelse, Fængsling, Udplyndring og Fangenskab, under Ringning med Kirkeklokkerne og ved tændte Lys paa alle Søn- og Festdage — ligesom I skal lade andre offentligt forkynde Banlysningen paa alle Steder i Riget, hvor I finder det passende — saa længe indtil Morten og de andre fornævnte skyldige kan fortjene af samme Sæde at opnaa Absolutionens Velgerning i denne Sag; tillige skal I med Udelukkelse af Appel paa vore Vegne med Kirkens Straf tugte dem, der modsætter sig og er genstridige, om saadanne findes, uanset om nogen af dette Sæde har faaet bevilget, at de ikke kan belægges med Interdikt, Banlysning eller Suspension ved apostoliske Breve, som ikke fuldt, udtrykkeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling. Tidspunktet for denne Formaning og alt, hvad I finder at maatte foretage med Hensyn til det forudskikkede, skal I troværdigt lade os meddele gennem Eders Breve indeholdende hvert enkelt Punkt heri. Givet i Poitiers den 23. Januar i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jf. DRB II 5 Nr. 246. — 2) c. 29 C. XVII qu. 4, jf. DRB II 4 Nr. 178 Note 1. — 3) han var nemlig allerede forud i Ban i Henhold til den i Note 3 anførte Bestemmelse, jf. ogsaa de i Brevet omtalte Banlysninger i Rom.

108 1308. 7. Februar. Roskilde.

Kong Erik 6. Menved tager Roskilde Clara Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen og giver det Sagefaldsret over dets Bryder, Landboer, Gaardsæder og øvrige undergivne i Fyrremarkssager og mindre Sager.

Original i Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi tager nærværende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brevvisere[1]), nemlig Fru Abbedissen og Nonnerne, i St. Clara Kloster i Roskilde tillige med alt deres Gods og deres undergivne, under vor Fred og Beskyttelse for særlig at værne dem, idet vi tilstaar dem alt deres Gods, hvorsomhelst paa Landet det er beliggende, og som de nu er i Besiddelse af, frit og undtaget at være for enhver Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de andre Afgifter og Tjenester, der er vor kongelige Ret; vi tilføjer den særlige Naade, at alle deres Bryder, Landboer og Gaardsæder og alle deres øvrige undergivne for Fremtiden saavel i Fyrremarkssager som i mindre Sager for de os tilkommende Bøder for deres Forseelser ikke skal svare nogen anden end dem eller deres befuldmægtigede. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogensomhelst paa nogen Maade hindrer eller krænker de nævnte Fruer eller nogen af deres undergivne imod dette Brevs Ordlyd med Hensyn til noget af det fornævnte, saafremt vedkommende ønsker at undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1308 Onsdagen nærmest efter den salige Jomfru Marias Renselse i Overværelse af de ærværdige Herrer Bisperne Oluf af Roskilde og Esger af Aarhus og Herr Aage Jonsen, vor forhenværende Drost og Ingvar Hjort.

1) jf. DRB II 3 Nr. 308.

1308. 14. Februar. Helsingør. 109

Kong Erik 6. Menved forbyder i et aabent Brev til Indbyggerne paa Sjælland sine Fogeder og deres undergivne ethvert Overgreb mod de Friheder, der fra gammel Tid er tilstaaet Roskilde Domkapitel med Hensyn til dets undergivne.

Original i Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til Sjællands Indbyggere, Hilsen og Naade.

Vi forbyder strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres befuldmægtigede (eller nogensomhelst anden)[1]), af hvad Stilling og Stand han end maatte være, foruroliger, paa nogen Maade tynger eller krænker Roskildekannikernes undergivne med Hensyn til de Friheder, som de vides indtil nu at have modtaget af vore Forfædre og os, saafremt vedkommende ønsker at undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Thi vi under dem disse, hver og en, ligesaa fuldstændige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og fri, som de nogensinde før har besiddet dem frit og fuldstændigt, idet vi paa enhver Maade vil, at de fornævnte Friheder, hver og en, ukrænkeligt skal bevares for dem i alle Ting. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Helsingør i det Herrens Aar 1308 paa den hellige Martyr Valentins Dag i vor Nærværelse.

[1]) mangler i Teksten, men fast Led i den overleverede Formel.

110 1308. 14. Februar. Roskilde.

Herlug, Niels Oplændings Søn, af Gundsølille pantsætter sin Gaard i Gundsølille til Roskildekanniken Jakob Mortensen for 24 Mark Sølv efter Roskildevægt at betale paa sidste Sømme Herredsting før 29. September.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Herlug, Niels Oplændings Søn, af Gundsølille til alle, der faar dette Brev at læse, se eller høre, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg til den gode Mand, nærværende Brevviser, Herr Jakob Mortensen, Kannik i Roskilde, har pantsat min Gaard i Gundsølille paa tre Øre Skattejord med Enge, Marker, Skove og Huse for 24 Mark Sølv af den rette Roskildevægt, at betale paa det nærmestkommende Ting i Sømme Herred efter førstkommende Pinsedag eller paa det nærmestkommende Ting før nu kommende St. Mikkelsdag med saa mange Mark Penge, som 24 Mark lybsk rent Sølv gælder til nævnte Pinse; der er fastsat følgende Bestemmelse, at hvis jeg ikke betaler nævnte Sum paa 24 Mark i nævnte Sølv paa samme Ting før St. Mikkelsdag til samme Herr Jakob fuldstændigt, saa skal min ovennævnte Gaard med sine Huse og sit øvrige Tilbehør uigenkaldeligt og frit overgaa til fornævnte Herr Jakob at besidde evindelig paa den Betingelse, at i samme Grad som nævnte Gaard er mere værd i Sølv efter Vurdering af to gode Mænd paa Herr Jakobs Vegne og lige saa mange paa mine Vegne, er nævnte Herr Jakob pligtig virkelig at udbetale mig Værdien. Fremdeles lover jeg samme Herr Jakob min Gaard saaledes, at hvis jeg maa afhænde nævnte Gaard, saa vil jeg ikke overlade eller sælge samme Gaard til nogen anden end til ovennævnte Herr Jakob. Til Vidnesbyrd herom er efter min Opfordring Segl tilhørende de gode Mænd Herr Magister Mogens, Provst i Roskilde og Fogeden sammesteds Poul Jakobsen sammen med mit eget hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1308 Onsdagen efter Søndagen Septuagesima.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1308. 15. Februar. Søborg. 111

Kong Erik 6. Menved udsteder Kvittering til Lübeck for Modtagelse af det Beløb, som Staden er ham skyldig førstkommende St. Hansdag.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at hvis de velbyrdige Mænd, vore elskede Herrer Raadmænd og Borgere i Staden Lübeck erlægger 250 Mark Penge i deres egen Mønt, som de er pligtige at betale os førstkommende St. Hansdag, til deres Medborger, nærværende Brevviser Herr Tidemand af Alen i vort Navn paa ovennævnte Termin, saa erklærer vi dem fri og undtagne og fuldstændig undskyldte at være for vort Krav paa de samme Penge. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Søborg i vor Nærværelse i det Herrens Aar 1308 Dagen efter St. Valentin Martyrs Dag.

1308. 20. Februar. Lund. 112

Kong Erik 6. Menved udsteder et Gældsbrev til Bymændene i Åhus paa 1200 Mark skaanske Penge, som han forpligter sig til at betale 8. September samme Aar.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi skylder vore elskede Bymænd i Åhus for den Kost, som de har laant os, 1200 Mark nye skaanske Penge, der alle skal udbetales dem paa førstkommende vor Frues Fødselsdag. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1308 paa den nærmest kommende Tirsdag før den hellige Apostel Petrus' Dag, som kaldes Cathedra, med vor Kammermester Herr T. som Vidne.

1308. 4. Marts. Roskilde. 113

Ridder Jakob Olufsen skænker Æbelholt Kloster sit Gods i Birkerød og Hammersholt som Sjælegave.

Afskrift (Æbelholtbogen).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jakob Olufsen, Ridder, til alle troende kristne, der faar dette Brev at se eller høre det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Det skal gøres vitterligt for nulevende og tilkommende, at jeg anerkender, at jeg med sundt Sind, af fri Vilje og med min højtelskede Søn Jens' Samtykke til de fromme Mænd, Kannikerne i St. Vilhelms Kloster ubeskaaret har skænket, overdraget og hjemlet mine Ejendomme, hver og en, beliggende i Hammersholt og alle mine Ejendomme beliggende i Birkerød med alt deres Tilbehør, nemlig Marker, Enge og Lunde og en Særdel af Skoven ved Birkerød med det øvrige Tilliggende til de nævnte Landsbyer, intet undtaget, at besidde med Rette evindelig til Bod og Frelse for min elskede Faders og min Moders og mine øvrige Forfædres Sjæle med den Aftale, at de nævnte Kanniker altid skal nævne mig og mine Arvinger i deres ydmyge Bønner, indtil den yderste Dag og een Gang aarligt ydmygt skal afholde en Messe med Vigilier og de øvrige ydmyge Bønner for at fri vore Sjæle. Fremdeles forbyder jeg mine Slægtninge og Arvinger at bryde eller paa nogensomhelst Maade at hindre denne Gave og Overdragelse, hvis de vil undgaa den yderste Doms Straf og den evige Forbandelses Gru. Til Forvaring og sikkert Bevis herpaa er mit Segl hængt under dette Brev sammen med følgende gode Mænds Segl, nemlig den Herre Grev Albert, Herr Jens Olufsen og Herr Gunzelin, Riddere. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1308 paa selve den hellige Pave Lucius' Dag.

114 1308. 11. Marts. Poitiers.

Pave Clemens 5. giver Bertrand de Canavelli, Kannik i Lund, der allerede tidligere har opnaaet Dispensation for uægte Fødsel, Tilladelse til at beklæde det Kanonikat og den Præbende ved Domkirken i Lund, hvortil han for et Aar siden er blevet valgt, og giver ham desuden Ret til at beklæde endnu to gejstlige Embeder, hvoraf det ene maa være forbundet med Sjælesorg.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Bertrand de Canavelli, Kannik i Lund. Din Godheds Fortjenester kræver, at vi viser Din Person særlig Gunst og Bevaagenhed. Det fremgaar af den Ansøgning, Du har rettet til os, at Du — efter i sin Tid ved apostolisk Myndighed at have faaet Dispensation for den Mangel ved Din Fødsel, hvorunder Du lider ved at være Søn af en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ugift Mand og en ugift Kvinde[1]), til uanset denne Mangel at lade Dig ordinere til alle Grader og faa et gejstligt Embede, selv med Sjælesorg —, iøvrigt i Overensstemmelse med de kanoniske Regler omsider i Kraft af denne Dispensation har opnaaet at faa et Kanonikat og en Præbende ved Domkirken i Lund, hvis aarlige Indtægter og Indkomster ikke overskrider en Sum paa 10 Guldfloriner om Aaret, hvilke Du vides at have oppebaaret et Aar igennem. Da Din Samvittighed er tynget heraf, har Du forlangt af os, at vi i dette Anliggende velvilligt skulde skaffe Dig en passende Dispensation. Idet vi bøjer os for Dine Bønner, renser vi Dig af apostolisk Magtfuldkommenhed for enhver Vanærens Plet eller Lyde, der som Følge af det foran anførte var sat paa Dig, og giver Dig med apostolisk Myndighed af særlig Naade Dispensation til lovligt at beholde fornævnte Kanonikat og Præbende med de ovenanførte Frugter, som vi af særlig Naade gerne eftergiver og skænker Dig, og dertil frit at modtage og lovligt at beholde sammen med nævnte Kanonikat og Præbende to andre gejstlige Embeder[2]), eet med og et andet uden Sjælesorg, selv om det ene af dem er en Dignitet[3]) eller Personat[3]), forudsat at deres aarlige Indtægter og Indkomster ikke overskrider Summen 100 Pund i smaa Toursmønter efter Tiendevurdering, om de blot tilbydes Dig med Iagttagelse af de kanoniske Regler, uanset fornævnte Mangel og det almindelige Kirkemødes[4]) og en hvilkensomhelst anden Bestemmelse, som strider derimod, forudsat at den skyldige Tjeneste i nævnte Præbende og disse Embeder ikke forringes, efter at Du har faaet dem, og Sjælesorgen, som paahviler det andet af de nævnte Embeder, ikke forsømmes. Intet Menneske maa bryde dette vort Eftergivelses-, Renselses-, Gave- og Dispensationsbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Poitiers den 11. Marts i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jfr. c. 1. 11. 14. 18 X de filiis presbyterorum ordinandis vel non I 17 omhandler uægtefødte i Almindelighed og Præstebørn i Særdeleshed (lignende Sager DRB II 5. 281. 304. 314). — 2) jf. c. 28 X de prebendis et dignitatibus III 5, jf. DRB II 1 Nr. 48. — 3) se DRB II 1 Nr. 122 Note 1. — 4) Laterankonciliet; der sigtes til den i Note 2 nævnte Bestemmelse.

1308. 20. Marts. Bergen. 115

Kong Haakon 5. af Norge giver de danske Prælater og Riddere, der paa Kong Erik 6. Menveds og Hertug Kristoffers Vegne skal forhandle med ham angaaende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Junker Niels, Søn af Grev Jakob af Nørre Halland, frit Lejde til at komme til Viken i Tiden omkring 23. Maj.

Afskrift af Bartholin.

Haakon, af Guds Naade Norges Konge, til alle o. s. v.

Vi gør vitterligt for alle, at vi ved dette Brev giver og skænker alle Prælater og Riddere fra de stormægtige Fyrster Herrerne Kong Erik af Danmark og Kristoffer, hans Broder, frit og sikkert Lejde til frit at komme til os i Viken for at forhandle med os den 23. Maj eller inden den Tid angaaende Junker Niels' Frigivelse[1]), og til at opholde sig sammen med os, mens Forhandlingerne staar paa, og tillige til fra den Dag, da Forhandlingerne er sluttet til tyvende Dagen efter frit at vende hjem for os og vore Folk, hver og en af dem; og vi paalægger under Dødsstraf hver og en, saavel fremmede som indfødte, der opholder sig indenfor vort Myndighedsomraade, at de ikke maa bryde eller krænke dette Lejdebrev med dumdristig Forvovenhed, men de skal venligt modtage dem alle, mens nærværende Lejde varer, og behandle dem med Hæder.

Til Vidnesbyrd herom er Segl tilhørende den ærværdige Fader Herr Arne, af Guds Naade Biskop i Bergens Kirke, og de gode Mænd i vort Raad de Herrer Erik Valdemarsen, Bjarne Erlingsøn af Bjarkö og Snare Aslaksøn, vore Baroner, tilligemed vort eget Segl hængt under dette Brev.

Givet i Bergen i det Herrens Aar 1308 Onsdag før Søndagen Lætare.

1) jf. DRB II 5 Nr. 220.

116 1308. 26. Marts. Örebro.

Kong Birger af Sverige slutter Fred og Forlig med sine to Brødre, Hertug Erik og Hertug Valdemar af Sverige.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Birger, af Guds Naade de Svenskes og Goters Konge, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindeligt med Gud.

... Vi lover ogsaa i Kraft af samme Ed, at vi med al mulig Omhu og Iver vil sørge for og foranledige, at de stormægtige Fyrster, de Herrer Kongerne af Danmark og Norge, Herrerne Gerhard og Adolf, Brødre, Grever af Holsten og Schauenburg, og Fyrst Henrik af Meklenborg sammen med os vil garantere alt det fornævnte, og at de vil overholde alt det, vi her har lovet ... Men at alt det fornævnte og hvert enkelt Punkt deraf fast og ukrænkeligt vil blive overholdt af os og vore Folk, har de Herrer

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bisper lovet sammen med os, nemlig Bispen af Skara, og andre nedenfor skrevne velbyrdige og ædle Mænd i Riget, nemlig Svantepolk, Henrik, Borggreve, Karl Tydiske, Bent Bosson, Ragnvald Puke, Henrik Glysing, Gudserk Bosson, Johan Huvud, Riddere, og desuden Junker Ernst, Sigmund Keldorsson, Anund Likvidsson, Toke Bosson, Stefan Röriksson, Kristian, forhenværende Foged, og hans Søn Kristian. Til Vidnesbyrd herom er de ovenfor nævnte velbyrdige Mænds Segl hængt under dette Brev sammen med vort Segl. Forhandlet og givet i Örebro i det Herrens Aar 1308, Dagen efter Marie Bebudelsesdag.

1308. 6. April. Poitiers. 117

Pave Clemens 5. overdrager paa Anmodning af Ærkebiskop Isarn af Lund et Kanonikat i Lunds Domkirke til Magister Jens Franz, Kannik i Roskilde og Sognepræst i Sværdborg, Hammer Herred, og forbeholder sig at give ham en Præbende ved samme Kirke.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Præsten Magister Jens Franz, Kannik i Lund. Med Glæde udstrækker vi vor Gavmildheds Haand for at sørge for[1]) dem, der anbefales ikke blot ved deres egne Fortjenester, men ogsaa iøvrigt ved velfortjent rosende Omtale. Da derfor vor ærværdige Broder Ærkebiskop Isarn af Lund for nylig ved sit aabne Brev[2]) har ansøgt os om, at vi af apostolisk Velvilje vilde værdiges at give Dig Provision paa et Kanonikat ved Domkirken i Lund, i hvilken han hævder at have Ret til at besætte Præbenderne, og en Præbende, naar en saadan er eller bliver ledig der, som Du vilde tage imod, og da han i dette aabne Brev i rigt Maal roser Din Person for boglig Kundskab, hæderlig Vandel og andre Dyder, som er Dig givet, ønsker vi i Betragtning heraf at vise Dig en særlig Naade: vi overdrager Dig med apostolisk Myndighed et Kanonikat ved samme Kirke med fuld kanonisk Ret og giver Dig ogsaa Provision derpaa, og vi forbeholder os i Kraft af vor apostoliske Magtfuldkommenhed at overdrage Dig en Præbende, som ingen anden har berettiget Krav paa, hvis der for Øjeblikket er eller fremtidig bliver en saadan Præbende ledig ved denne Kirke, forudsat at Du personlig eller ved Din dertil særlig beskikkede befuldmægtigede, inden der er forløbet en Maaned, efter at Du eller Din befuldmægtigede har hørt, at den er ledig, tager imod den; vi forbyder paa det strengeste samme Ærkebiskop og hans Efterfølgere, paa nogensomhelst Maade at driste sig til i Mellemtiden,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ogsaa før Du saaledes har taget imod den, imod dette vort Forbehold at træffe Bestemmelse angaaende denne Præbende, idet vi erklærer det fra nu af ugyldigt og uden Betydning, om nogen under Henvisning til en eller anden Myndighed med eller uden Viden herom, maatte forsøge at foretage noget anderledes med Hensyn hertil, — uanset Kannikernes Antal iøvrigt og hvilke andre Bestemmelser og Sædvaner ved denne Kirke, som strider herimod, selvom de er sikrede ved Ed, apostolisk Stadfæstelse eller anden Bekræftelse, — uanset om nogen med apostolisk eller nogen anden Myndighed, hvori vi ikke vil, at der herved skal ske noget Indgreb, er bleven anerkendt eller bestræber sig paa at blive anerkendt som Kanniker ved denne Kirke, — uanset om samme Ærkebiskop eller vore elskede Sønner Kapitlet ved Kirken eller hvilkesomhelst andre i Fællesskab eller særskilt har faaet bevilget af det apostoliske Sæde, at de ikke skal være bundne til Anerkendelse eller Provision af nogen eller skal kunne tvinges dertil, og at ingen ved apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt, tydeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling, skal kunne faa Provision paa Kanonikater og Præbender ved denne Kirke eller gejstlige Embeder, som de i Fællesskab eller særskilt har Ret til at overdrage eller paa anden Maade raade over; — uanset ogsaa enhver anden almindelig eller særlig Begunstigelse af nævnte Sæde, hvilken Ordlyd den end maatte have, der, naar den ikke er tydeligt omtalt eller fuldstændigt optaget i dette Brev, kan hindre eller blot udsætte Virkningen af denne vor Naadesbevisning, og hvorom — og om hvis fulde Ordlyd der i vort Brev skal finde særlig Omtale Sted, — uanset om Du ikke har været til Stede for at aflægge den vanlige Ed paa at ville overholde Kirkens Bestemmelser og Sædvaner, naar Du blot under Din Fraværelse aflægger den gennem en egnet befuldmægtiget, og naar Du kommer til Kirken, personligt aflægger den, — uanset endelig at Du vides at besidde et Kanonikat og en Præbende ved Domkirken i Roskilde og Sognekirken i Sværdborg i Roskilde Stift. Intet Menneske maa bryde dette vort Overdragelses-, Forbeholds-, Forbuds- og Bestemmelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge derpaa, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede.

Givet i Poitiers den 6. April i vort (Pontifikats) 3. Aar.

1) Tekstens latinske Ord er et teknisk Udtryk *(provisio)*, der anvendes om pavelig Besættelse af et kirkeligt Embede. — 2) der skelnes mellem aabne Breve med vedhængende Segl og lukkede Breve, der er forseglede saaledes, at de ikke kan læses undervejs.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1308. 6. April. Poitiers. 118

Pave Clemens 5. paalægger Biskop Oluf af Roskilde, Florentius, Kannik i Roskilde, og Petrus Barrerie, Kannik i Verdun, at sørge for at Magister Jens Franz selv eller ved en befuldmægtiget optages som Kannik i Lunds Domkirke og straks eller ved førstkommende Lejlighed opnaar en Præbende der.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor ærværdige Broder (Oluf), Biskop af Roskilde, og vore elskede Sønner Florentius af Danmark, Kannik ved Kirken i Roskilde, og Petrus Barrerie, Kannik ved Kirken i Verdun. Med Glæde udstrækker vi o. s. v. som ovenfor indtil vides at besidde et Kanonikat og en Præbende ved Domkirken i Roskilde og Sognekirken i Sværdborg i Roskilde Stift[1]). Derfor paalægger vi Eder personlig eller ved een eller flere andre[2]) med vor Myndighed at lade denne Magister Jens eller hans befuldmægtigede paa hans Vegne anerkende i denne Domkirke i Lund som Kannik og Broder med umiddelbar Virkning, efter at I har anvist ham Plads i Koret og Sæde i denne Kirkes Kapitel; fremdeles paalægger vi Eder, at I sørger for, naar han har taget imod den, at overdrage og anvise samme Magister Jens den Præbende, vi som ovenfor anført har forbeholdt ham, saafremt nogen Præbende paa det Tidspunkt, da vi gjorde dette Forbehold, var ledig eller senere blev det, eller saa snart en Præbende bliver ledig, idet I indfører ham eller nævnte befuldmægtigede i faktisk Besiddelse af den og derefter forsvarer hans Rettigheder samt sørger for, at alle Frugter, Indtægter, Indkomster, Afgifter og Afkastninger af dette Kanonikat og denne Præbende svares ham i fuldt Omfang, uanset alt det ovenfor anførte og uanset om samme Ærkebiskop og Kapitel eller nogen anden i Fællesskab eller hver for sig har faaet bevilget af dette Sæde, at de ikke skal kunne rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning ved apostolisk Brev, der ikke fuldstændigt og udtrykkeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling. Dem, der ikke retter sig herefter, skal I med Udelukkelse af Appel tugte med vor Myndighed. Givet som ovenfor[3]).

1) jf. Nr. 117. — 2) Teksten har 'Eder osv. indtil eller andre'. — 3) jf. Nr. 117.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

119 **1308. 8. April. Roskilde.**

Niels Bosen af Taastrup pantsætter sin Brydegaard i Torslundemagle til Roskildekanniken Herr Jakob Mortensen for 200 Mark Penge at betale paa det første Lille Herredsting efter 29. September.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Bosen af Taastrup til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at en Gaard, som jeg har arvet efter min Fader i Torslundemagle, og som har tre Ottinger af et helt Bol i Skattejord, og som bebos af min Bryde Havhede, med alt rørligt og urørligt, nemlig Huse, Enge, Marker, Skove, Fiskevand, Tofter, Gaardsædetofter og Værdien af Inventar og Besætning, d. v. s. Virning, nemlig 4 Pund Byg og 4 Skæpper Byg, $^1/_2$ Pund Havre, en sort Hest, to Hopper, og alt andet, der hører til nævnte Gaard, af hvad Art det maatte være, har jeg paa Lille Herreds Ting lydeligt og fast pantsat til den gode Mand, nærværende Brevviser Herr Jakob Mortensen, Kannik i Roskilde, for 200 Mark nye Penge til Indløsning paa det nærmestkommende Ting i samme Herred efter den nu umiddelbart kommende Mortensdag paa følgende Betingelser: hvis nævnte Gaard ikke tilbagekøbes fuldstændigt for nævnte Pengesum paa fornævnte Termin, saa bør den nævnte Gaard med alt dens ovenfor nævnte Tilbehør og Frugter eller Afgrøder i indeværende Aar og hvert følgende Aar nu og i Fremtiden i Kraft af dette Brev frit med umiddelbar Virkning overgaa til nævnte Herr Jakob og hans Arvinger i Steden for mig og mine Arvinger til evig og fredelig Besiddelse med al Ejendomsret og alle Retsvirkninger. Og hvis nævnte Gaard ikke bliver tilbagekøbt af mig paa nævnte Termin, vil jeg hjemle Herr Jakob den uden Krav fra nogensomhelst Side med Erstatning for Tab og Rente af enhver Art. Til Vidnesbyrd herom er efter min Anmodning Staden Roskildes og de gode Mænd Roskildekanniken Herr Jens Sejersens, Jakob An(i)sens og mit eget Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1308 Mandagen efter Palmesøndag.

120 **1308. 16. April. (Odense).**

Biskop Peder 2. af Odense giver Allerup Kirke et Afladsbrev.

Registratur af Hamsfort.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Biskop Peder af Odense giver et Afladsbrev til Fremme af Opførelsen af Kirken i Allerup d. 16. April Tirsdag efter Paaske.

1308. 1. Maj. Knardrup. 121

Kong Erik 6. Menved overlader under sin Regeringstid Æbelholt Kloster de kongelige Afgifter paa det Marked, der holdes foran Klosteret.

Afskrift (Æbelholtbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Paa Grund af den Hengivenhed, som Brødrene i St. Thomas' Kloster[1]) har lagt for Dagen overfor os og vore paarørende i deres Bønner, ønsker vi mildt at føje dem i deres fromme Andragender for at gengælde Gunst med Gunst og tilstaar dem derfor, at de med Hensyn til Told af Heste og andet i alle vore Levedage ved vor Myndighed fredeligt skal besidde og selv eller gennem deres Ombudsmænd frit skal udøve den fulde kongelige Ret paa Markedet, der fra Dagen for St. Vitus og St. Modestus[2]) indtil Dagen for Apostlene Petrus og Paulus[3]) plejer at afholdes inden og uden for deres Porte. Vi forbyder derfor under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt, at nogen af vore Fogeder, deres Officialer eller nogen anden, af hvad Stilling og Stand han end maatte være, paa nogen Maade hindrer eller besværer nævnte Brødre mod dette Brev, saafremt han mener at burde undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Knardrup i det Herrens Aar 1308 paa den hellige Jomfru Valborgs Dag i vor Nærværelse.

1) jf. DRB II 1 Nr. 159 og 461 (Forlæg for nærværende Brev). — 2) 15. Juni. — 3) 29. Juni.

Før 1308. 2. Maj[1]). 122

Kong Erik 6. Menved anklager sin Broder, Hertug Kristoffer af Halland.

1. Udtog hos Hvitfeld.

Kongen fremsatte disse Beskyldninger imod ham. Efter at han har faaet Hertugdømmet Halland, har han lokket hans Mænd til sig og beholder dem hos sig, imod Kongens Vilje. Fremdeles holder han imod

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sit Løfte dem (i sin Tjeneste), som har fortørnet Kongen, saaledes som Herr Tor[2]). Han har gjort fælles Sag med Kongen af Norge og Hertugerne af Sverige, Rigets Fjender. Fremdeles har han ikke taget Hensyn til den Appel, som skete til os med Herr Lave[3]) og andre som er straffede, og hvis Gods er beslaglagt[4]). Fremdeles maa vore og Lundekirkens Bønder i Halland ikke nyde deres gamle Frihed, og Lundekirken maa ikke bestemme over sit Gods, som den har gjort fra Arilds Tid. Jo større Haab vi har sat til ham, des mindre Troskab har vi og vore Mænd fundet hos ham. Fremdeles har han brændt Landsbyer og gjort vort Løfte til intet, da han drog tilbage efter sammen med os at have sluttet Vaabenstilstand med Hertugerne af Sverige[5]). Da vi kom tilbage til Halland efter Felttoget, blev vore Folk frarøvet deres Heste og andet. Fremdeles skulde vi slaas ihjel eller fanges ved hans Raad og Hjælp. Fremdeles har han hadet alle, som vi elskede, og omvendt. I Vordingborg Kirke er der blevet forhandlet saaledes om en Sag, som vi havde mistænkt ham for, at Hertug Kristoffer svor, at han, hvis det kunde bevises, at han har stræbt og tragtet efter Kongens Frihed og Liv, skulde han aldrig blive Konge, og alt hans Gods skulde være hjemfalden til Kronen, og han skulde være fredløs fra Riget evindeligt. Men da Hertug Kristoffer i Sandhed er mistænkt af alle Mennesker for at have haft sligt i Sinde, bør han efter dansk Lov ogsaa værge sig ved Ed. Har han nogen Beskyldning mod Kongen, skal han fremsætte den for Prælaterne og Rigets Raad; da skal han faa sin Ret. Men hvis han vil begynde Krig, skal han have forbrudt sit Gods og aldrig blive Konge.

2. Registratur hos Stephanius.

Kongens Artikler mod sin Broder Hertug Kristoffer af Halland.

1) Artiklerne er udaterede baade hos Hvitfeld og Stephanius. Hvitfeld anbringer dem umiddelbart efter den Aftale, der blev truffet mellem Kong Erik og de svenske Hertuger i Berga Kirke 1308. 2. Maj (Nr. 125). Afgørende for Dateringen af dette Aktstykke er Bemærkningen i Kristoffers hermed sammenhørende Artikler, Nr. 123, 'for en af Kongens Raader, som nu er i Sverige, med hans Krigsmagt', der kun kan hentyde til Eriks andet Tog, der fandt Sted i Vinteren og Foraaret 1308. Herimod strider ikke Bemærkningen om, at Kristoffer 'Fremdeles har han brændt Landsbyer og gjort vort Løfte til intet, da han drog tilbage efter sammen med os at have sluttet Vaabenstilstand med Hertugerne af Sverige', en Begivenhed der lige saa godt kan passe til Tiden efter Bogesundstilstanden 1307 som Bergastilstanden 1308. Hverken under det første Tog i 1306/07 eller det tredje i 1309 kendes der noget til aabent Fjendskab mellem Brødrene. Danmark var heller ikke da i Krig med Norge, som det forudsættes i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Artiklerne: 'Han har gjort fælles Sag med Kongen osv., hvad der var Tilfældet i Vinteren 1307/08. Da Hertug Kristoffer deltog som Forhandler paa sin Broder, Kong Eriks Vegne i Berga, maa der inden dette Møde være blevet sluttet Forlig mellem Brødrene. I Virkeligheden maa man antage, at Erik og Kristoffer var udsonede før 20. Marts 1308, da Kong Haakon gav dem Lejde i Fællesskab, se Nr. 115. — 2) er ellers ikke kendt. — 3) 'med Herr Lave' betyder formentligt: i Herr Laves Sag. — 4) om Herr Lave og hans Sag vides intet. — 5) jf. Nr. 125.

Før 1308. 2. Maj. 123

Hertug Kristoffer af Halland anmoder Sjællands Landsting om at sikre ham frit Lejde af Kong Erik, saa at han for denne kan bevise sin Uskyld, og om at kræve Parlamentet sammenkaldt.

1. Udtog hos Hvitfeld.

Hertug Kristoffer lod et aabent Brev udgaa til Sjællands Landsting; deri takker han alle Indbyggerne for den Godhed de hidtil har vist ham; han vil gengælde den med alt godt, idet han beder dem tilgive, hvis han har gjort nogen af dem noget imod. Han beklager ogsaa over for dem, at han er faldet i sin Herr Broders Unaade paa Grund af nogle af hans Fjenders Bagtalelse. Han tager Gud til Vidne paa, at han aldrig har tragtet efter andet end hans Broders Ophøjelse; han vil ogsaa give sit Liv i hans Tjeneste. Han har nu tre Gange haft sit Bud hos Kongen for at opnaa Tilladelse til at komme til ham i Sikkerhed og forsvare sig overfor ham og lide, hvis han er skyldig. Først har han sendt Bud til ham paa Taarnborg, hvor der for kort Tid siden er holdt Parlament. Siden har han sendt Tyge Ebbesen til ham paa Søborg og derefter atter sin Kapellan til Søborg; men han kan ikke faa Lejde. Han tør ikke møde uden Lejde; for en af Kongens Raader, som nu er i Sverige, med hans Krigsmagt, har offentligt sagt, at han vil fange ham eller dræbe ham ved hans Arnested og i Ledingsfærd, hvor han havde haabet paa Sikkerhed; derfor tør han ikke komme. Han beder derfor om, at de ikke vil svigte ham, men vil forhandle hos hans Herr Broder, for at han maa faa Lejde, komme til Stede og lide Retten og forsvare sig, og at de vil fordre, at der maa blive holdt Parlament. Han beder ogsaa om deres Bistand; han vil til Gengæld staa og gaa med dem. Han besværer sig ogsaa over, at Kongen fordrer hans egne Mænd fra ham; hvis de ikke forlod ham, skulde de straffes; disse Mænd mente han at have frit, da han i egen Person med sine Mænd, Liv og Gods er pligtig at tjene Kongen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. Registratur hos Stephanius.

Kristoffers Undskyldningsbrev angaaende nogle Artikler og for hans Opførsel imod Kongen.

1) jf. Nr. 122 som dette Brev er Hertug Kristoffers Svar paa.

124 Før 1308. 2. Maj[1]).

Hertug Kristoffer af Halland fremsætter Anklagepunkter mod sin Broder Kong Erik 6. Menved af Danmark.

Registratur hos Stephanius.

Kristoffers Artikler mod Kong Erik.

1) Da vi mangler Holdepunkter for en nærmere Datering af disse Artikler, er de indsat her, idet vi følger Rækkefølgen i den gamle Rigsbrevbog (D 10), hvor de kom efter Nrr. 122 og 123.

125 Efter 1308. 2. Maj. Berga Kirke.

Kong Erik 6. Menved af Danmark og Hertug Erik og Hertug Valdemar af Sverige slutter Vaabenstilstand[1]).

1. Udtog hos Hvitfeld.

Samme Tid 1308 Dagen efter Filips og Jakobs Dag blev der ved Bergakirke efter 13 Ugers Belejring i Kulde og Frost forhandlet ved Hertug Kristoffer af Halland og Samsø, Hertug Valdemar af Sønderjylland, Hertug Erik af Langeland og Grev Henrik af Gleichen paa Kong Birgers Vegne imellem Kongen af Danmark og hans Tilhængere paa den ene Side og Hertugerne af Sverige paa den anden Side. Det blev vedtaget for det første, at der fra den Dag til Vor Frues Fødsel[2]) Aar 1309 skulde være stadig Fred imellem Kong Birger af Sverige, (Kong Erik af Danmark) og deres Mænd og Tilhængere (paa den ene Side) og imellem fornævnte Hertuger af Sverige, deres Mænd og Tilhængere paa den anden Side, undtagen de, der er flygtede fra Danmark for hans Faders Død. Indbyggerne og Købmændene i begge Riger maa besøge hverandre, handle og købslaa med hverandre. Adelsmænd i begge Riger maa nyde deres Gods, undtagen de landflygtige. Hvis Kongen af Norge ønsker det, da maa hans Mænd i lige Maade nyde deres Gods, handle og købslaa her i Riget, undtagen hans Herre Faders Drabsmænd og deres Tilhængere; dog skal dette være uden Indflydelse paa de Breve, som er udvekslet mellem Kongen af Norge og ham. Med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hensyn til den Misforstaaelse, som er opstaaet imellem os om den Dagtingning, som fandt Sted i Örkelljunga, imellem os paa Kongen af Sveriges Vegne paa den ene Side og Hertugerne paa den anden Side, da vil vi og Kongen af Sverige indgive den Sag for en Voldgift, der kan afsige Kendelse derom i Mindelighed eller efter Rettens Bestemmelser fjortende Dagen efter Vor Frues Himmelfart[3]) Aar 1309. Hertugerne skal bestemme, hvem de vil tage til deres Voldgiftsmænd. Kong Erik vil møde i Örkelljunga, de i Markaryd; Voldgiftsmændene skal møde ved Esringe Bæk fjorten Dage efter Vor Frues Himmelfart[3]) Aar 1309 for at tale og forhandle om den Misforstaaelse. Vi indbefatter i denne Vaabenstilstand alle vore Venner, som om de var nævnte. Alle Fanger skal nyde samme Vaabenstilstand. De svenske Gidsler skal i Mellemtiden blive hos os.

2. *Registratur af Stephanius.*

Kongen af Danmarks Stadfæstelse af Overenskomsten. Eller: Overenskomst eller Vaabenstilstand mellem Hertugerne af Sverige og Kongen Aar 1308.

1) Naar Stephanius kalder Brevet en 'Stadfæstelse', maa det sikkert senere være blevet ratificeret af Udstederen, Kong Erik. At Brevet virkelig er udstedt af Kongen selv, og ikke af Underhandlerne, fremgaar af de Steder i det, hvor han nævnes i første Person. Da Kong Erik ikke selv var tilstede i Berga, som det fremgaar af Nr. 121, maa hans Bekræftelse være udstedt efter 2. Maj, da Forhandlingerne fandt Sted, og det maa antages, at Hvitfeld foruden Bekræftelsesformularen ogsaa har udeladt Brevets Datering. — 2) 8. September. — 3) 15. August.

1308. 23. Maj. Roskilde. 126

Fru Kristine, Enke efter Herr Jakob Blaafod, opsætter sit Testamente.

Original paa Universitetsbiblioteket.

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. Da jeg Kristine, Enke efter Herr Jakob, kaldet Blaafod, ser, at af det forgængelige Gods det alene ikke forgaar, som skænkes til fromme Gaver, bestemmer og fastsætter jeg, karsk paa Sjælen skønt svag paa Legemet, mit Testamente over det Gods, som Gud har skænket mig, til Frelse for min Sjæl, paa følgende Maade. For det første giver og overdrager jeg følgelig til Søstrene i St. Clarakloster i Roskilde mine to Gaarde i Havnelev, i hvilke bor Niels Gris og Peder Jyde, hos hvilke Søstre jeg vælger mit Gravsted uigenkaldeligt. Fremdeles til nævnte Søstres Klosterbygning 60 Mark Penge. Frem-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deles til Søster Hildeborg sammesteds 6 Skilling Sterlinger. Fremdeles til min Datter, Søster Margrete sammesteds, mit bedste Guldspænde og fire Guldringe og mit sølvprydede Bælte; jeg er ogsaa pligtig at betale hende 26 Mark Penge, som er betalt hende af hendes Venner[1]). Fremdeles til Søstrenes Klæder i Fællesskab sammesteds 18 Alen rødt Skarlagen, min bedste Kiste, en Sobel, et nyt sammensyet Bordtæppe og 80 Alen fint Linned. Fremdeles til Broder Henrik Staalbug 4 Mark Penge. Fremdeles lige saa meget til Broder Bernhard. Fremdeles lige saa meget til Broder Morten. Fremdeles til Lægbroderen Bo 1 Mark. Fremdeles 10 Mark Penge til Nonnerne i Vor Frue Kloster i Roskilde. Til Søstrene Gertrud Jonsdatter og hendes Søster Kristine sammesteds 4 Mark. Fremdeles til Franciskanerbrødrene i Roskilde 8 Mark Penge. Fremdeles ligesaa meget til Dominikanerbrødrene der. Fremdeles 6 Mark Penge til Søstrene i St. Agnetes Kloster sammesteds. Til Søster Aleke den ældre sammesteds 1 Mark Penge. Fremdeles til Helligaandshospitalet i Roskilde 1 Mark Penge. Ligesaa meget til de spedalskes Hospital sammesteds. Fremdeles til Dominikanerne i Aarhus 10 Mark Penge. Til Broder Andreas sammesteds 2 Mark. Fremdeles til Herr Didrik i Sjelle 3 Mark Penge. Fremdeles til Franciskanerne i Randers 10 Mark Penge. Til Broder Lydbert sammesteds 4 Mark Penge. Fremdeles til Søster Inge Jakobsdatter og hendes Søster i Nonneklostret sammesteds 6 Mark Penge. Fremdeles til Franciskanerne i Viborg 10 Mark Penge. Fremdeles ligesaa meget til Franciskanerne i Aalborg. Fremdeles ligesaa meget til Nonnerne i Vor Frue Kloster sammesteds. Fremdeles 6 Mark Penge til Fru Kristine Torkilsdatter sammesteds. Fremdeles en Guldring til min Søster Fru Edle. Fremdeles en Guldring til enhver af hendes Døtre. Fremdeles til Margrete Truedsdatter min Kappe af Brunert, foret med forskelligt Pelsværk, min blaa Kjortel, alle Puder, Hynder, Dyner, Linklæder og Sengetæppe og min Kaabe med lange Ærmer og 10 Mark Penge. Fremdeles til min Pige Grete min blaa Kjortel. Ligeledes til Peder Tordsen 2 Mark, fremdeles ligesaa meget til Jens Vadde. Fremdeles 8 Mark Penge til Jens Poulsens Hustru Cecilie ved Randers. Fremdeles 6 Merk Penge til Huset eller Hospitalet i Antvorskov. Fremdeles til Ose Helmiks Datter, der er hos Drost Ivers Hustru, 10 Mark Penge. Fremdeles 4 Mark Penge til Margrete Larsdatter. Fremdeles til fattige Enker, umyndige og forældreløse, som lever i trange Kaar, en Læst Byg at dele imellem dem. Og jeg indsætter til Eksekutorer af denne min sidste Vilje og mit Testamente min elskede Svigersøn Herr Niels Rane og min elskede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Frænde Niels Bonde paa følgende Maade, at fornævnte Herr Niels Rane skal udføre og udbetale alt, hvad der skal udlægges i Sjælland. Men for at dette kan ske hurtigt, tildeler jeg samme Herr Niels min Gaard i Havnelev med alt det Gods, der hører den til, i hvilken bor min Bryde Alban. Men det, der skal udbetales i Jylland, skal min fornævnte Slægtning Niels Bonde udlægge og udbetale. Men for at det hurtigt kan udlægges og min Gæld betales, har jeg tildelt samme mine tre Gaarde i Jylland med alt det Gods, der hører dem til. Ydermere tildeler jeg fornævnte Herr Niels Rane tre Mark Byg i Havnelev, saa at Testamentet fuldt ud kan betales ogsaa deraf. Jeg besværger fornævnte Eksekutorer ved Jesu Kristi udgydte Blod, at de ordner og udfører denne min sidste Vilje og mit Testamente paa en saadan Maade og saa hurtigt, at man sørger for min Sjæls Frelse, og de selv kan undfly deres Sjæls Fortabelse. Og til Sikkerhed og urokkelig Stadfæstelse beder jeg ydmygt for Guds Skyld den ærværdige Fader i Kristus og Herre Oluf, af Guds Naade Biskop af Roskilde, og den ærværdige Mand Herr Oluf, Dekan i Roskilde, og den gode Mand Herr Jens Tybjerg, Kannik i Roskilde, og de velbyrdige Herrer Niels kaldet Rane og Peder Væder om at lade deres Segl sammen med mit eget Segl hænge under dette Brev. Forhandlet og givet i Roskilde i Nærværelse af de fromme Brødre Henrik Staalbug og Bernhard og andre troværdige i det Herrens Aar 1308 Kristi Himmelfartsdag.

1) det maa antagelig være underforstaaet, at Pengene skulde tilbagebetales Vennerne.

1308. 24. Juni. Roskilde. 127

Kong Erik 6. Menved tager Esrom Kloster under sin Beskyttelse og bestemmer, at alle Retssager mod Klostret skal anlægges ved Kongens Retterting.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle[1]), at vi tager nærværende Brevvisere, vor elskede Abbed og vort elskede Konvent i Esrom, tillige med alt deres Gods og deres undergivne, under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi strengt forbyder under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres befuldmægtigede eller nogen anden, af hvad

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stilling han end maatte være, paa nogen Maade med Hensyn til Liv eller Gods vover at fortrædige dem eller nogen af deres undergivne mod dette Brev. Ydermere er det vor Vilje, at enhver, der har nogen Klage eller noget Kæremaal imod dem, rejser Sagen imod dem for os[2]) eller for den, som vi i vort Sted maatte udnævne dertil, og sammesteds modtager, hvad der er Ret. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1308 ved St. Hansdagstid[3]) i vor Nærværelse.

1) Om tidligere Privilegier til Esrom, se DRB II 3 Nr. 382 og DRB II 5 Nr. 113. — 2) d. v. s. paa Kongens Retterting. — 3) d. v. s. paa St. Hansdag.

128 1308. 28. Juni. Nykøbing.

Kong Erik 6. Menved udsteder Kvittering til Staden Lübeck for Modtagelsen af de Penge, som Staden har udbetalt til Meinrich von Stein paa Kongens Vegne.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi ved dette Brev erklærer vore elskede og gode Mænd, de Herrer Raadmændene i Lübeck, nærværende Brevvisere, for fri, undtagne og fuldstændig undskyldte at være for Betaling af 125 Mark lybske Penge, som de var pligtige at betale os, men som de har betalt til Meinrich, kaldet von Stein, paa vore Vegne paa den sidst forgangne St. Hansdag. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1308 Dagen før de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Dag i vor Nærværelse.

129 1308. 29. Juni. Kirkerup.

Kong Erik 6. Menved tager Esrom Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen og giver Klostret Sagefaldsret over dets undergivne.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi i Ønsket om at følge i vore Forfædres fromme Spor[1]) har taget vore elskede Herrer Abbeden og det menige Konvent i Esrom tillige med alt deres Gods og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi tilstaar dem alt deres Gods, som de for Tiden har, frit og undtaget at være for enhver Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de øvrige Afgifter, Byrder og Tjenester, som er vor kongelige Ret. Vi giver dem ogsaa den særlige Naade, at alle deres Bryder og Landboer og Gaardsæder og deres øvrige undergivne for alle deres Forseelser med Hensyn til alle de Bøder, der tilkommer Kongen, saavel Fyrremarks Bøder som vore mindre Bøder, for Fremtiden ikke skal svare nogen anden end Herr Abbeden og de ovennævnte Munke.

Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres befuldmægtigede eller nogen anden vover at fortrædige dem eller nogen af deres undergivne mod dette Brev.

Den, som i ubesindig Forvovenhed forsøger det, vil uden Tvivl ikke undfly vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Kirkerup i det Herrens Aar 1308 paa de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Dag[2]) med den Herre, vor Raad, Grev Henrik af Gleichen som Vidne.

1) jf. DRB II 3 Nr. 382 med Henvisninger. — 2) se Nr. 127 Note 3.

1308. 13. Juli. Ørkil. 130

Biskop Peder 2. af Odense erklærer ved en Dom den afdøde Kammermester Herr Knuds Mageskifte med Dalum Kloster for dødt og magtesløst at være.

Udtog hos Stephanius.

Han skriver paa Ørkil 13. Juli til Fynboerne, at det Mageskifte, som Herr Knud, den afdøde Kammermester, gjorde med Fruerne i Dalum, skønt ingen Prælat gav sit Samtykke dertil, dømmer vi ved nærværende Ordlyd for dødt og magtesløst, idet vi strengt forbyder nævnte Kammermesters Arvinger, at de paa nogensomhelst Maade befatter sig med det nævnte Gods, som Klostret har erhvervet sig ved Mageskifte, da de hidtil har besiddet det uretmæssigt, saafremt de vil undgaa en passende Gengældelse o. s. v.

1308. 25. Juli. Vordingborg. 131

Kong Erik 6. Menved tager Tvis Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, (Ombudsmandens Krav), Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen og giver Klostret Sagefaldsret over dets undergivne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (af Oversættelse) i det kgl. Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at vi i Ønsket om at følge i vore Forfædres fromme Spor, tager vor elskede Abbed og vort elskede Konvent i Tvis tillige med alt deres Gods og alle deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse[1]) for særligt at forsvare og værne dem; vi stadfæster med dette vort aabne Brev alle deres Privilegier, Rettigheder, Friheder og Naader, som de frit har haft af vore kongelige Forfædre i Danmark og Hertug Buris, deres første Grundlægger. Vi erklærer dem selv, deres Ejendom og alt deres Gods, hvor som helst det maatte være beliggende enten i Birker, Købinger eller paa Landet, hvilke som helst Personer der end maatte bebo det, det være sig Bryder[2]), Landboer[3]) eller Gaardsæder[4]) for fri og undtagne at være til evig Tid for enhver Ledingsbyrde[5]) Skat og Tynge[6]), Inne, Stud og de øvrige Afgifter og Tjenester, som er vor kongelige Ret. Vi giver dem yderligere den særlige Naade, at alle deres Bønder og undergivne og alle som tilhører dem enten i Birker eller andetsteds paa Landet ikke skal svare nogen anden for alt kongeligt Sagefald, baade 40 Markssager og de Sager, som ringere er, og som er vor kongelige Ret, end Herr Abbeden og de fornævnte Munke. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres befuldmægtigede og dem, de har under deres Befaling eller nogen anden vover at hindre og plage nogen af dem, der tilhører fornævnte Abbed og Munke imod disse Friheder og Privilegier, som vi har undt og givet dem. Dersom nogen drister sig til at handle herimod, skal han visselig ikke undgaa kongelig Straf og Hævn. Til Vidnesbyrd er vort Segl hængt under dette Brev, givet i Vordingborg i Aaret 1308 efter Guds Fødsel paa Apostlen St. Jakobs Dag i Nærværelse af Herr Agge vor . . . .[7]).

1) om Tvis Kloster, se Hardsyssels Aarbog 9 (1915) 1 ff. En Gengivelse 'med Nutids Skrivemaade' af den danske Oversættelse findes sammesteds S. 32 f.; Tekstgrundlaget er dog der et andet. — 2) Oversættelsen har 'fogeder', der antagelig gengiver den latinske Teksts *villici*. — 3) Oversættelsen har 'bønder', der antagelig gengiver *coloni*. — 4) Oversættelsen har 'tjenere', svarende til *inquilini*. — 5) Teksten har 'Udbud for Leding'. — 6) svarer formentligt til 'Ombudsmandens Krav'. — 7) hvortil den gamle Oversættelses 'bysser' svarer, er uklart.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1308. 11. August. Poitiers. 132

Pave Clemens 5. paalægger Ærkebiskop Isarn af Lund og hans Stiftsbisper at lade prædike Korstog og at lade foretage Indsamling til Støtte for det af Johanniterordenen organiserede Femaarskorstog.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 12. August. Poitiers. 133

Pave Clemens 5. meddeler Kong Erik 6. Menved af Danmark, at han paa Begæring af den franske Konge har ladet afholde Forhør over Tempelherrerne, deres Magister, Præceptorer og Brødre, hvoraf det fremgaar, at de er skyldige i de mod dem rejste Sigtelser, hvorhos han og Kardinalerne har besluttet at lade afholde et almindeligt Koncil, der skal tage sin Begyndelse 1310 den 1. Oktober og finde Sted i Vienne, og ved hvilket han opfordrer Kongen til at give Møde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 12. August. Poitiers. 134

Pave Clemens 5. meddeler Ærkebiskop Isarn af Lund, Bisperne og hele Gejstligheden i Lunde Stift, at der er indkaldt til almindeligt Kirkemøde i Vienne 1310 den 1. Oktober, og paalægger Ærkebispen og Bisperne af Odense og Roskilde at give Møde, mens de andre Bisper i Stiftet skal blive hjemme.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 12. August. Poitiers. 135

Pave Clemens 5. meddeler, at han har ladet Tempelherrerne fængsle og anstille Undersøgelse imod dem, at de rejste Beskyldninger er blevet bekræftede, at alle Anklagede har bedt om Naade og faaet Kirkens Absolution, og at han har udvidet Undersøgelsen til at omfatte alle Ordenens Medlemmer. Da der under de deraf følgende Arrestationer og Processer er Fare for, at uvedkommende forbryderisk skal tilegne sig Ordenens Ejendom og Indtægter, forbyder Paven under Trusel om Ekskommunikation enhver paa nogen Maade at tilegne sig Penge eller andet rørligt Gods, der tilhører Ordenen.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

136 1308. 12. August. Poitiers.

Pave Clemens 5. paalægger Patriarken af Jerusalem, Ærkebisperne af Canterbury og York og Bispen af Lincoln, der er udnævnte til at bestyre Tempelherrernes Gods i England, selv eller ved paalidelige Udsendinge at skaffe sig Oplysning om Tempelherrernes Ejendom i England, Skotland, Irland, Norge og Danmark.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

137 1308. 12. August. Poitiers.

Pave Clemens 5. paalægger de to skotske Bisper af Saint-Andrews og af Whithorn Galloway, der er udnævnte til Bestyrere af Tempelherrernes Gods i Skotland, at anstille Undersøgelse i Skotland, England, Irland, Norge og Danmark angaaende Tempelherreordenen.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

138 1308. 12. August. Poitiers.

Pave Clemens 5. indsætter Ærkebiskop Isarn af Lund og Ærkebiskop Jørund af Nidaros og Biskop Arne af Bergen som Bestyrere af al Tempelherrernes Ejendom i Danmark og Norge, for at den i fuldt Omfang kan tilbagegives Ordenen, hvis den paabegyndte Proces falder ud til Ordenens Gunst, eller i modsat Tilfælde bruges efter Givernes oprindelige Bestemmelse i Kampen for det hellige Lands Befrielse, ligesom de skal varetage alle Ordenens Rettigheder, verdslige og aandelige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

139 1308. 12. August. Poitiers.

Pave Clemens 5. bestemmer, at Abbeden for Klostret St. Germain des Prés ved Paris, der skal foretage Undersøgelser vedrørende Tempelherrerne i England, Skotland, Irland, Norge og Danmark, skal have seks Guldfloriner i Dagpenge til sig og sit Følge; hvis han udnævner en anden eller andre til at udføre Hvervet udenfor England, skal vedkommende til sig og sit Følge have tre Guldfloriner om Dagen, hvilket Beløb skal udredes af Tempelherrernes Gods; hvis nogen nægter at udbetale dem, kan han banlyses derfor.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

140 1308. 12. August. Poitiers.

Pave Clemens 5. paalægger Magister Siccardus de Vauro, Kannik i Narbonne, at foretage Undersøgelse vedrørende Tempelherrerne i England, Skotland, Irland,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Norge og Danmark og fastsætter Dagpengene til ham og hans Følge til fire Guldfloriner.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 12. August. Poitiers. 141

Pave Clemens 5. paalægger Magister Guido de Vichio, Sognepræst i Hoshe, London Stift, at foretage Undersøgelse vedrørende Tempelherrerne i England, Skotland, Irland, Norge og Danmark og fastsætter Dagpengene til ham og hans Følge til tre Guldfloriner.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 12. August. Poitiers. 142

Pave Clemens 5. paalægger Abbeden i Lagny Kloster, Paris Stift, at foretage Undersøgelse vedrørende Tempelherrerne i England, Skotland, Irland, Norge og Danmark og fastsætter Dagpengene til ham og hans Følge til fire Guldfloriner.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 12. August. Poitiers. 143

Pave Clemens 5. ønsker, at alle skal vide Besked om Processen mod Tempelherrerne og paalægger derfor Ærkebiskop Isarn af Lund enten selv eller ved Stedfortræder og ved hans Stiftsbisper og andre gejstlige, der staar under ham selv eller under disse, i alle Kirker paa Dansk at lade oplæse ved Gudstjenesten, eller hvor det ellers synes nyttigt, Bullen om Tempelherrernes Forbrydelser og Arrestation[1]).

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1) jf. Nr. 133.

1308. 12. August. Poitiers. 144

Pave Clemens 5. paalægger Antonius, Patriark af Jerusalem, Vilhelm, Ærkebiskop af York, og Bisperne Johannes af Lincoln, Johannes af Chichester, Bertrand af Orléans og Abbeden i Lagny-sur-Marne Kloster og flere at anstille Undersøgelse mod Tempelherreordenen i Lunde By, Stift og Provins og hos Ærkebispen af Lunds Lydbisper i Kongeriget Danmark.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 12. August. Poitiers. 145

Pave Clemens 5. paalægger Ærkebiskop Isarn af Lund og hans Lydbisper i Forening med Antonius, Patriark af Jerusalem, Vilhelm, Ærkebiskop af York, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bisperne Johannes af Lincoln, Johannes af Chichester, Bertrand af Orléans og Abbeden i Lagny-sur-Marne Kloster og flere at anstille Undersøgelse mod Tempelherreordenen i Danmark.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 12. August. Poitiers.

I en Bulle stilet til Patriarken af Jerusalem, Ærkebispen af York, Bisperne af Lincoln, Chichester og Orléans og flere, og hvori det paalægges Modtagerne at anstille Undersøgelse mod Tempelherreordenen 'i Staden, Stiftet og Provinsen London ... indtil beliggende i Kongeriget Danmark' er *Danmark* Fejl for *England*, hvilket fremgaar baade af *London* og af, at Bullen til Lund er afskrevet andensteds (jf. Nr. 144).

146 1308. 14. August. Søborg.

Kong Erik 6. Menved tilstaar sin Tjener Rostockborgeren Henrik Barnewin alt Fiskeri mellem Rostock og Schwan og nogle Øer og Græsgange.

Originaler i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi til nærværende Brevviser, Henrik kaldet Barnewin, vor elskede Tjener, Borger i Rostock og hans sande Arvinger til Gengæld for deres hengivne Fortjenester af os har tilstaaet hele vort Fiskeri mellem Rostock og Schwan med Øer og Græsgange og vor Eng i Nærheden af Ratele i hele deres Bredde og Længde med en lille Eng sammesteds med den hele og fulde Brugsret at besidde frit evindelig, saaledes som vor Slægtning, Nicolaus, Herre til Rostock, først besad den og vi senere. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet paa Søborg 1308 Dagen før Vor Frues Himmelfart i vor Nærværelse.

147 Før 1308. 29. August[1]).

Kong Haakon 5. af Norge fremlægger en Række Klagepunkter mod den danske Konge.

Referat hos Hvitfeld.

I dette Aar 1308 fremsatte Kong Haakon af Norge denne Bebrejdelse mod Kong Erik af Danmark, at han ikke havde holdt det, som var forhandlet og aftalt imellem dem. Og han fremlagde dette Skrift, hvori han ansaa sig for forurettet paa adskillige Maader. Dette er vor første

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bøn, som vi beder om, at der ydes os Erstatning for det, som under disse Vaabenstilstande er forbrudt imod os og vore Mænd, efter at vor Broder Kong Erik og vi først drog til København og Herr Vizlav var tilstede[2]), og det samme tilbyder vi at gøre til Gengæld. ⟨§ 1⟩ Det første, der blev brudt imod os, var den Vaabenstilstand, som vor Broder Kong Erik vedtog i Aalborg, at vore Mænd skulde drage med Fred i Jylland for Kong Erik af Danmark, og hans Mænd i Ro for vore Mænd[3]). Og herfor lovede Biskop Niels af Vendsyssel og Biskop Jens af Aarhus, Herr David, der dengang var Kongens Drost, Herr Lars, Marsk, Herr Ove Saksesen, Herr Peder Nielsen, Herr Jens Andersen og saa mange andre Riddere, at der i alt var 24 foruden de to Bisper. Da lod Kongens Drost Herr David, Herr Svend Friis fange i Horsens og sammen med ham disse Mænd Jon Pallesen og Jon Fod og tog alt deres Gods. Og de dræbte til samme Tid en af vore Mænd, som hed Trued Laale; og det gjorde Jens Tingløs, og han tog hans Heste og Ejendom og tog to Heste med mange andre Ting og gode Heste, som tilhørte vore Mænd, Vaaben og andre Ting. Og da vi hørte dette, sendte vi vore Breve til Forloverne og manede dem i Overensstemmelse med det paa deres Tro givne Løfte, at de skulde slippe Fangerne løs og raade Bod paa det, som var forbrudt; men det gjorde de ikke noget af. Derefter kom vi til Svendborgsund og der kom Biskop Gisike af Fyn og Herr Erik af Langeland, Drost David og mange andre Riddere, som var Forlovere for den Stilstand. Og vor Broder Kong Erik manede ogsaa disse Forlovere, at de skulde slippe Fangerne løs og give Erstatning for det, som var forbrudt. Og vi to Brødre[4]) tilbød vort Raad[5]) til Bedring med fuld Garanti, hvis det nogetsteds kunde findes, at vore Mænd havde forbrudt sig; men det blev os ikke tilladt. Men de førte Fangerne til Kongen af Danmark, og han lod dem alle, Herr Svend, Jon Pallesen og Jon Fod, omkomme ved en haard Død, saaledes som det er tilstrækkelig kendt i alle Lande. Nu beder vi om, at vi og deres Frænder og den hellige Kirke maa faa vor Ret, fordi de ikke blev dræbte i Krig, men mens de havde sikkert Lejde og Sagen var for Retten. ⟨§ 2⟩ Fremdeles, da vor Frænde Hertug Valdemar blev sendt op til Sommerstedhede[6]), var nogle af vore Mænd hos ham, og der blev truffet den Overenskomst med Kongen af Danmark, at alle vore Mænd og Undersaatter, baade Danske og Norske skulde nyde Sikkerhed i og uden for Danmark for Kongen af Danmark og hans Mænd og Undersaatter og alle hans Hjælpere. Og vi og vore Mænd skulde i Sikkerhed komme til Forhand-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ling med Kongen af Danmark i Middelfart paa den senere Vor Fruedag[7]). Og den, som han ikke kunde overbevise under den Forhandling om de Sager, som han rejste imod ham, skulde nyde sit Gods og have hans Venskab, og der skulde være en fuld Fred. Og da lovede Kongen af Danmark dette og gav sit aabne Brev derpaa. Og et halvt hundrede Riddere afgav det samme Løfte sammen med ham i Sommersted. Og et halvt hundrede Svende lovede i Middelfart, at Overenskomsten skulde holdes[8]). Under den Overenskomst kom vor Mand Herr Ove Kage og andre gode Mænd med ham til Viborg i Tillid til den Sikkerhed og Fred. Og da kom Bymændene over ham og saarede ham saaledes, at han døde deraf, og de dræbte fire Mænd, som var sammen med ham, i samme Stund, og førte dem i uindviet Jord, hvor man plejer at jorde Tyve og Forbrydere. Og sammen med ham fangede de hans Broder, Henrik Assersen, og seks Væbnere og saarede mange Mennesker, baade Præster og Lægmænd, og mange andre, og de tog alle deres Ting fra dem. Og en Væbner blev pint saaledes i Fængslet, at han døde deraf. Og siden førte de ham ud paa Marken og jordede ham med de andre; og de andre fem, som var levende, førte de til Kongen af Danmark; og han paalagde dem den højeste Bod, som de kunde taale, og ingen fik Erstatning for sin Skade; for de døde Mænd blev der ikke fastet, og der blev ikke vist Kirken nogen Hæder[9]); og de agtede ikke paa Fangernes Vrede, og disse fik ikke nogen Bedring, skønt det var gjort i Fredstid. ⟨§ 3⟩ Fremdeles mens den Overenskomst ved Middelfart gjaldt, og alle Mænd skulde have Fred efter det Løfte, som før er nævnt, da drog Kongen af Danmarks Mænd, Herr Tule Ebbesen og hans Frænder og mange (andre) og Herr Lale Præst og hans Sønner afsted; og de red til Ås Kloster i Halland og sendte Bud til Niels Jakobsen, Grevens[10]) Foged, at han skulde komme til dem i Tillid til det Lejde, der var aftalt imellem de to Konger, og tale med dem. Og de fornævnte Mænd stillede ham endnu større Sikkerhed[11]) ved dem selv, idet de sendte ham deres aabne Brev og gav ham og de Mænd, der kom sammen med ham, Lejde. Da red Niels Jakobsen med faa Ledsagere til dem i Tillid baade til det Lejde, der var aftalt mellem Kongerne, og den Sikkerhed[11]), som de havde stillet ham baade med aabent Brev og anden Sikkerhed[11]), som det endnu kan ses, og det maatte de ikke nyde, og de red til en Aa, som hedder Viskan, ved en Munkegaard, som hedder Iderås, og sendte Bud til dem og lod dem adspørge, om de hellere vilde drage til ham,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eller om han skulde komme til dem. Da bad de ham drage ind hos sig og gav ham bindende Løfte og Sikkerhed. Og han drog ind uden nogen som helst Vaaben og disse Mænd sammen med ham, som var Væbnerne Tord Labesen, Herman Pumog, og Markus Uffesen og to Skytter, Peder og Tilemand, og en Bonde og deres Svende med dem, saa at de i alt var 13. Og da Herr Niels Jakobsen sad og talte med Herr Tule Ebbesen og hans Broder Herr Agge Ravn og drak af Niels Jakobsens Lejle, saa sendte Herr Tule sine Ledsagere bort, nemlig Herr Agge Ebbesen, Lale Præst og mange andre Ledsagere, der væbnede opholdt sig i Nærheden. Da de nu sad og talte med Herr Tule, kom de løbende, og Herr Tule og de andre sammen med ham fangede dem paa Trods af deres Løfter og Sikkerhed. Og ved samme Lejlighed halshuggede de to Skytter og en fattig Bonde. Fire Hyrdedrenge og de andre Fanger sendte de til Lale Præsts Hus undtagen Niels Jakobsen og Herman Pumog. De red til Borgen Hunehals med dem og mente at tage Borgen med Svig ved Hjælp af dem, fordi Niels var Foged paa den. Og da de ikke kunde tage Borgen, tog de en god Hest, som tilhørte Herr Stig Nielsen, og nogle Svende og red derefter op i Herredet og fangede en Bonde, som var Grevens Foged og hed Tolv, i hans egen Gaard og beslaglagde alt hans Gods og førte ham bort med sig. Dette skete altsammen under den Fred, som blev lovet paa Sommerstedhede, og imens Hindsgavl-Overenskomsten bestod. Da Grev Jakob hørte det, klagede han derover for vor Broder, Kong Erik, og ligeledes for Hertug Valdemar og hans Broder og Grev Henrik af Holsten og andre af dem, der havde modtaget den Sikkerhed paa Sommerstedhede. Da paamindede de Kongen af Danmark og hans Brødre om deres Tilsagn, og at de skulde frigive Mændene, og at de skulde have deres Gods igen, og at det, som var forbrudt, skulde gøres godt igen. Da vedgik Kongen af Danmark, at det var ubilligt gjort og gav sit lukkede Brev til Herr Tule og Lale Præst og andre af deres Ledsagere, at de skulde give de fangne fri og give dem deres Gods igen. Samme Tid og paa samme Time, som den Forhandling fandt Sted ved Hindsgavl, afgav Kongen af Danmark Løfte for sig, sine Brødre, og alle sine Mænd, og sammen med ham afgav tre Bisper og 20 Riddere deres Løfte. Og Kongen udstedte sit aabne Brev, bekræftet med Bispernes og Riddernes Segl. I samme Brev og Sikkerhed[11]) var det lovet, at de fornævnte Fanger skulde gives fri, og deres Gods tilbagegives dem, og at de frit skulde have Mulighed for at forsvare sig for de to Konger, naar de kom sammen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Trods al denne Sikkerhed[11]) førtes Niels Jakobsen og Herman Plumog til Kalundborg, for at de alle skulde miste deres Liv, med mindre de stillede Sikkerhed[11]) med deres Frænder for, at de aldrig mere vilde tjene os eller nogen af vore Mænd. Og ydermere løste Niels Jakobsen sig da for 800 Mark Penge og Herman sig for 100 Mark hvidt Sølv, og Bonden Tolv blev paalagt en Bod paa 140 Mark, og dog stod den ham i godt 300 Mark. Og den Bøde opkrævede Herr Tule Ebbesen, Lale Præst og deres Ledsagere, og Markus Uffesen maatte bøde 60 Mark skaanske Penninge. Herr Tule Ebbesen og hans Ledsagere tog det, som tilhørte dem. Alt dette skete under den Fred, som sluttedes ved Hindsgavl. Efter at Hoffet var sluttet ved Hindsgavl, og Kongen af Danmark sendte sine Breve til alle Landsting, at alt vort mødrene Gods og det mødrene Gods, som tilhørte de fordrevne fra Danmark, skulde overgives dem, da overgav Kongen det, som han havde, og Junker Kristoffer det, som han havde, og hver Mand det, som han havde, og de lod det staa saaledes, til Kornet var tærsket, og der skulde opkræves Skat. Da røvede de atter Godset og Skatten fra dem med alt det, som de havde i Skaane og paa Sjælland, paa Fyn eller i Halland, saaledes tog Kongen Ormslev, Grevens Gods paa Sjælland, til sig, og Grevens Gods Munkholm tog Grev Gerhard til sig; og alt andet som tilhørte Greven paa Sjælland tog dels Junker Kristoffer, dels andre af Kongens Mænd. Under alle disse Stilstande, som har været sluttet, har Anders Tagesen taget alt det Gods fra Herr Peder Jakobsen[12]), som han ejede i et Kirkesogn, der hedder Vejlev. Siden i alle disse Sager har Herr Niels Brok af Hylke røvet fra Herr Peder Jakobsen[12]) alt det Gods, som han ejede i Nissum i Hardsyssel i en By, der hedder Hinge, og alt det Gods, som han ejede paa Fyn, saa godt Gods, at det skylder[13]) aarligt 400 Mark Penge. Foruden dette tog fornævnte Herr Niels Brok af Herr Peders Børns mødrene Gods 16 Mark Korn og 20 Mark Penge. ⟨§ 4⟩ Fremdeles blev der sluttet et Forlig med vore Mænd paa Kongen af Danmarks Vegne, at de skulde være i Sikkerhed paa alle Øer, men ikke komme paa Fastlandet. Da sendte Herr Torkil Magnussøn sine Svende til Læsø i sit Ærinde, og da kom Peder Pram og Palle Vognsen og hans Broder Lave og fangede alle hans Svende og en af hans Frænder, Jens Tordsen, som var Væbner, og førte ham til Aalborg. Og Iver Bentsen lod ham henrette under den Stilstand. Og ved samme Lejlighed fratog de Herr Torkil Gods til en Værdi af saa godt som 300 Mark. Siden bød Kongen Herr Karl Aggesen og Henze Slapermule at ride til Herr Torkils Gods, og de tog saa godt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gods ud som 40 Mark for nogle Penge, skønt han kan bevise, at Gælden blev betalt for 23 Aar siden. Under den Stilstand, som blev sluttet ved Hindsgavl, kom Herr Niels Brok af Hylke til og tog en Søsterdatter til Herr Torkil, der var hendes nærmeste Værge, uden hans Vilje; dette skete uden andre Frænders Samtykke, og han giftede hende med en Mand, og dette skete uden hendes egen Vilje. Og den, der fik hende, hed Knud Friis, han tog Herr Torkils Gods i Fyn, som da skyldte 100 Mark Penge[13]), og han forødte det saa længe, at det nu ikke skylder en Mark Korn[13]). Siden fratog Jon Friis ham en halv Mark Korn af hans Gods, som hedder Dovns. Siden fangede Jon Friis en fornem Ridders Søn, som var vor Mand, og førte ham til sin egen Borg, da han red til ham for at gæste ham under Lejde; han førte ham til Tinge og lod ham hænge uden al Ret og Skel. ⟨§ 5⟩ Fremdeles efter at den Stilstand var blevet sluttet i Balgö, fangede Herr Peder Ebbesen Herr Jakob Nielsen Blaafods Svend, som han aftvang en høj Pengebod. Og efter at der var sluttet Stilstand ved Fænø Kalv[14]), og vi to Konger skulde mødes der ved Skelskør, red Herr Peder Ebbesen til Herr Jakobs Gaard, som var hans tredje Gaard, og han borttog alt, hvad der var i den, saa meget, at det beløber sig til omkring 600 Mark Penge. ⟨§ 6⟩ Fremdeles har Kannikerne i Viborg i deres Besiddelse et Gods for Herr Jakob, som hedder Klarup; det gav og skødede Kong Erik, denne Konges Fader, ham med sit aabne Brev, som eksisterer endnu. Og Kannikerne siger at den nuværende Konge har givet det til dem.

Stephanius.

Nogle Klager af Kong Haakon, (Eriks) Broder, paa Dansk.

1) Kong Haakon 5.s Klagepunkter medtages, skønt de ikke udgør noget egentligt Diplom, fordi de er medtaget i den gamle Rigsbrevbog; i Stephanius' Registratur er de uden noget Aarstal, mens Hvitfeld anbringer sit udførlige Referat under Aar 1308 før Fredstraktaten af 29. August. Klagepunkterne maa være udarbejdet før 1303, da Kristoffer blev Hertug, og efter Aar 1300, da dette Aar nævnes i Kong Eriks Modklage (Nr. 148). — 2) Mødet maa have fundet Sted før 1295, antagelig 1289. — 3) 1290 jf. Erik Klipping og hans Sønner . . . ved Ellen Jørgensen S. 8. — 4) de to Konger. — 5) det er uklart, om der herved er tænkt paa en Voldgift ved Medlemmer af Kongernes Raad, jf. Ordene 'og Sagen var for Retten' nogle Linjer nedenfor. — 6) i Sommeren 1295, jf. DRB II 4 Nr. 184. — 7) 8. September. — 8) Forliget i Hindsgavl 25. Sept. 1295 (DRB II 4 Nr. 184). — 9) dvs. Drabsmændene undgik Kirkestraf. — 10) Grev Jakob af Halland. — 11) gengiver det ældre danske 'wissen', der egl. betyder 'Borgen', 'Kaution'. — 12) en af de for Mordet paa Kong Erik 5. Glipping dømte. — 13) dvs. svarer som Landgilde. — 14) 1300 16. Juli, se DRB II 4 Nr. 122.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

148 Før 1308. 29. August[1]).

Kong Erik 6. Menved af Danmark svarer paa de af Kong Haakon 5. fremsatte Klagepunkter og fremsætter forskellige Modklager mod Kongen og Grev Jakob.

1. Referat hos Hvitfeld.

Dette har Grev Jakob gjort og handlet imod Kongen. Den 10 Aars Fred og Vaabenstilstand, som blev sluttet paa Søborg[2]), blev kun holdt paa andet Aar, da Kongen af Norge faldt ind i Danmark med en Krigshær. Grev Jakob har aarligt opkrævet 400 Mark vendisk i Ledingspenge af Halland, som tilhører Kongen. Han har paalagt og beskattet Bønderne i Halland udover deres rette Pligt, med 240 Pund Smør, mens der var Vaabenstilstand. Den samme Greve har Aar 1300 af Bønderne krævet 800 Mark skaansk. Imedens alle fredløse og landflygtige skulde nyde deres Gods, har han haft 11 Gaarde og 4 Møller, som tilhørte Svend Fjærebo og opkrævet Afgifterne deraf. Han har fanget Ture Stage og holdt ham i Fængsel i 17 Uger; han maatte endda give 40 Mark i Løsepenge. Han har fanget Kjeld Baad paa Getinge Landsting, fordi han appellerede til Kongen, at han paalagde de hallandske Bønder Byrder udover deres Pligt. Arvid Kyrning har lemlæstet Bjørn Tømrer, saa han aldrig siden kunde gaa paa sine Ben. Fremdeles har han 20 Gange røvet fra Munkene i Morup[2]), mens der var Fred, fordi Kongen har taget dem under sin Beskyttelse.

2. Registratur af Stephanius.

Artiklen om det, som Grev Jakob gjorde til den danske Konges Skade.

1) se Nr. 147. Som Indledning til Kong Eriks Modklage har Hvitfeld følgende: Derimod lagde Kong Erik al Skylden over paa hans Faders Manddrabere, fordi de ikke holdt sig i Fred, men viste stor Genstridighed, saa de tit og ofte ved deres Gerninger havde forbrudt den 10 Aars Vaabenstilstand og andre Overenskomster, som var aftalt mellem Kongerne. Der var intet foretaget imod Kongen af Norges Person. Og han overrakte nogle Artikler, hvori Grev Jakob og nogle af de andre fandtes skyldige. — 2) Esrom Klosters Gods.

149 Før 1308. 29. August[1]).

Kong Erik 6. Menved af Danmark fremlægger et nyt Anklageskrift mod Kong Haakon 5., Grev Jakob af Nørrehalland og andre af de fredløse.

1. Referat hos Hvitfeld.

Ligeledes fangede Herr Peder Jakobsen Oluf Mogensen og en af hans Hofmænd[2]), mens der var Fred. Ligeledes oppebar han, mens der var

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fred, alle Herr Simon Kams Indtægter af 14 Gaarde med 6 Læster Rug, Borg og Gaarde nedbrød han. Af Jens Most oppebar han 5 Pund Korn. Fornævnte Grev Jakob har i mange Aar oppebaaret Indtægten af Herr Peder Egesides Gods i Halland; den beløber sig aarlig til 50 Mark skaansk. Knud Skrub blev slagen og taget til Fange i sin egen Gaard, og hans Karl fik sine Ben afhugget af Peder Jakobsen. Peder Nielsen Billing fængslede og røvede fra Knuds Broder i den samme Gaard. Han slog tilmed Peder Nødde og hans Kone i deres egen Gaard og tog hans Svende til Fange. Han tog alt Niels Kunes Gods i hans Gaard. Fremdeles tog han Herlug Kristiansen til Fange og røvede fra ham. Fremdeles aftvang han Eskil Frændesen en Bod paa 20 Mark. Bjørn Tømrers Ben blev lemlæstet af Arvid Kyrning. Fremdeles tog Peder Jakobsen fra Borgerne i Næstved to Skibe og alt deres Gods. Han paalagde alle i Halland Skat og brød sig ikke om, hvad han gjorde. Grev Jakob har ogsaa i mange Aar taget de Penge, som Svend Fjærebo skulde oppebære af sit Gods[3]). Han aftvang Lars Gudmandsen en Bod paa 20 Mark skaansk. Ture Biskopsen har han udplyndret ved Samsø. Halmstad Borgere har han frataget 3 Skibe og Gods, som tilhørte dem. Han har frataget Niels Andersens Karl ved Fynshoved Gods i Skind, Silke og Klæde for 400 Mark, som tilhørte Herr Anders. Samme Karl mistede 100 Mark af sine egne Penge. Samme Anders' Karl mistede ogsaa Gryder for 12 Mark ved Aarhus Kirkegaard. Fremdeles ihjelslog Arvid Knudsen Godmars Broder i hans eget Hus. Borgerne i Rostock har mistet: Johan Lange 60 Mark vendisk, Lübke 50, Johan Bremer et Skib til 55 Mark, der var Gods om Bord for 90 Mark. Alt dette har Grev Jakob og hans Folk taget i Egholm Havn. Fremdeles mistede Oluf Assersen og hans Broder Gods for 400 Mark sjællandsk paa Samsø; Ture Biskopsen, Magister Bjørn og Anders Stigsen tog det. Fremdeles mistede Svend et Skib ved Fynshoved til en Værdi af 120 Mark. Niels Skaaning mistede ved Taasinge et Skib, vurderet til 60 Mark. Svend Djærv mistede et Skib som var 12 Mark værd. Asser mistede et Skib med Gods som var 100 Mark værd. Fremdeles har Kongen af Norge brandskattet Kongens Bønder paa Taasinge. Fremdeles brændte han Herr Mogens Langs Gods paa Taasinge, mens der var Fred. Han har frataget Hamund Lille hans Gods i Rodnæs. Fremdeles fratog han sammesteds Peder Tille hans Gods, og Bonden druknede han. Hvad angaar det Gods i Nim, svarer vi saaledes, at vor Herr Fader forlenede det til Marsk Stig og derfor ophørte den Forlening, da vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fader døde. Vi ved intet om Anders Stigsens Gods, som Niels Brok og Niels Andersen har taget. Men vi vil skrive til dem, at de skal give det tilbage, med mindre de har særlige Grunde dertil.

2. Registratur hos Stephanius.

Svar til forskellige om forskellige Artikler.

1) se Nr. 147 Note 1. — 2) det samme som 'Svende'.

150 1308. 29. August. København.

Kong Erik 6. Menved og Kong Haakon 5. af Norge slutter Fred og Forbund.

1. Afskrift af Bartholin.

Erik af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at i det Herrens Aar 1308 paa Dagen for Johannes den Døbers Halshuggelse er der mellem den ærværdige Fader i Kristus Herr Helge, af Guds Naade Biskop i Oslo, og den velbyrdige Mand Herr Erik, Søn af Sveriges afdøde Konge, vor elskede Frænde[1]), og Herr Ivar, Kannik i Bergen, befuldmægtigede og særlige Udsendinge for den stormægtige Fyrste Herr Haakon, Norges berømmelige Konge, paa samme Herre Konges Vegne paa den ene Side og os paa den anden Side forhandlet, sluttet Forlig og Aftale paa følgende Maade.

⟨§ 1⟩ For det første nemlig, at der mellem den Herre Kongen af Norge og os og vore Riger paa begge Sider skal holdes en fast Fred og fuldstændig Sikkerhed evindeligt. Og for at samme Fred og Sikkerhed kan holdes evindeligt paa begge Sider fast og ukrænkeligt, skal fornævnte Herre Konge af Norge trolove og give i Ægteskab sin førstefødte, ægtefødte Datter Ingeborg til Junker Magnus, Søn af Herr Birger, de Svenskes berømmelige Konge, vor Søstersøn[2]). Samme Herre Konge af Norge skal ogsaa indsætte samme sin Datter til Arving efter sig af Norges Rige, hvis han ikke faar en ægtefødt Søn. Men hvis han faar en ægtefødt Søn, skal han med samme sin Datter anvise fornævnte Junker Magnus seks Tusind Mark Sølv som Medgift, og ligesaa meget i Sølv skal samme Junker anvise sin fornævnte trolovede som den Bryllupsgave, der hedder Morgengave[3]), eller anvise Gods eller sikre Indtægter for samme. Men hvis hun bliver Rigets Arving, skal han[4]) give til samme otte Tusind Mark rent Sølv til Bryllupsgave; og med Hensyn til det vil vi stille Sikkerhed med vore tro Mænd. Vi er pligtige til og lover paa vor Tro, at vi omhyggeligt vil tilstræbe og af al vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Evne trofast vil medvirke til, at Herr Birger, de Svenskes Konge, vender tilbage til sit Riges Kongemagt og Kongeværdigheden; og at hans Søn, den oftnævnte Junker, skal efterfølge ham i dem, saaledes som han med Rette bør. ⟨§ 2⟩ For at fremdeles ovenfor nævnte Fred og Sikkerhed mellem os og vore Riger fra nu af kan knyttes ved et stærkere Baand, og hver enkelt af de andre Ting, der nævnes foran, let og gunstigt kan iværksættes, tilskriver vi noget Gods og nogle Indtægter i Halland nord for Ätran til den Herre Kongen af Norge som en rimelig og passende Arvelod i Steden for alt hans mødrene Gods i Danmarks Rige; og Resten af samme Land paa samme Side af Ätran, nemlig fire Herreder, giver vi ham i Forlening med de Rettigheder, Besiddelser, Friheder og Tilliggender, som Grev Jakob vides frit at have haft dem af vore Forfædre, og efter at der for samme Herreder er aflagt os Lensed af den samme Herre Kongen af Norge, skal omtalte Herre Kongen af Norge med samme Herreders Mænd og Indbyggere paa Forlangende gøre os og vort Riges Krone Tjeneste; med den Tilføjelse, at de, der er dømte for vor Faders Død, deres Arvinger og danske Tilhængere paa ingen Maade maa samle sig sammesteds; og at vi trofast af al vor Magt sammen med ham bør medvirke til, at samme Herreder og Borge dér erhverves til den Herre Kongen af Norges Haand. ⟨§ 3⟩ Ydermere har vi efter den Herre Kongen af Norges Bøn og Anmodning af særlig Naade tilladt, at de ni for vor Faders Død domfældtes Hustruer og Børn og de samme nis Tilhængere og deres Børn, der paa Grund af deres[5]) Forbrydelser lovligt mistede deres Ejendom, førend de aflagde Mandsed til den Herre Kongen af Norge, dog maa bruge deres mødrene Ejendom. Men alle deres andre Tilhængere og disses Hustruer og Børn, som, førend de var kommet til Norge i den Herre Kongen af Norges Tjeneste, ikke har mistet deres Gods paa Grund af deres Forbrydelser, som det foran staar, skal nyde Riget og alt deres fædrene og mødrene Gods, dog kun de, som har stillet os en Sikkerhed, som vi har ment at burde modtage. Men de øvrige skal sælge deres Gods og forblive udenfor Riget med deres Købesummer; dog med den Tilføjelse, at Hustruer og Børn til de ni, der er domfældte for vor Faders Død, evindeligt skal blive udenfor Danmarks Rige og inden tre Aar sælge deres fornævnte Ejendom. Med Hensyn til de øvrige skal det afhænge af vor Vilje og Naade, hvem af dem vi ønsker skal nyde Riget tilligemed deres Gods, som det nævnes ovenfor, og hvem af dem vi ønsker skal blive udenfor Riget og hæve Indtægter og Afgifter af deres fornævnte Gods, og hvem af dem vi ønsker evindeligt skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forblive udenfor Riget og sælge deres ovennævnte Gods og føre Betalingen for samme ud af Riget. Vi tillader ogsaa, at Grev Jakob af Halland sammen med Kongen af Norge møder for os til den føromtalte[6]) Forhandling. ⟨§ 4⟩ Fremdeles, for at der ikke skal blive noget tilbage, som kan krænke fornævnte Fred og Enighed eller kan blive Aarsag til en ny Strid, skal den omtalte Herre Kongen af Norge til fri Bestemmelse for vort Brug give Afkald paa sit mødrene Gods, for hvis Skyld der hidtil ofte har været Strid og Uenighed, til os og vor Krone, overalt hvor det er beliggende indenfor Danmarks Rige, saasnart han har modtaget de fire fornævnte Herreder i Halland. ⟨§ 5⟩ Fremdeles skal vi nu med umiddelbar Virkning frit opgive til den velbyrdige Mand, vor Frænde, fornævnte Herr Erik[1]), alt hans mødrene Gods[7]), overalt hvor han rimeligt kan bevise det i vort Rige. ⟨§ 6⟩ Vi lover ydermere naadigt at støtte samme Herr Birger, de Svenskes Konge, af al vor Magt. ⟨§ 7⟩ Det er ogsaa aftalt og lovet, at den nævnte Herre Kongen af Norge og vi personligt ved Isefjord paa Sjælland skal mødes paa Apostlen St. Barnabas Dag[8]), nu førstkommende, for at udføre alt det ovennævnte, hvert og et. ⟨§ 8⟩ Men for at alt det fornævnte ukrænkeligt skal holdes paa vor Side, underkaster vi os[9]) den Afgørelse, som vor ærværdige Fader, Herr Helge, Biskop af Oslo, maatte træffe saaledes, at han, hvis vi overtræder noget af det fornævnte, kan lyse os i Ban og erklære os for banlyst, indtil denne Overtrædelse gøres god. Men samme Herre Kongen af Norge har omvendt paa samme Maade underkastet sig den Dom, som vor ærværdige Fader, Biskop Oluf af Roskilde, maatte træffe, naar den Herre Kongen af Norge og vi første Gang træffer sammen. ⟨§ 9⟩ Vi lover ydermere, at fornævnte Herre, Kong Birger af Sverige, skal skaffe Dispensation ved Kurien med Hensyn til Afslutning af Ægteskab mellem samme Junker Magnus og Kongen af Norges Datter, da samme er beslægtede i fjerde Grad[10]).

Til Vidnesbyrd herom er vort Segl vedhængt nærværende. Forhandlet og givet i København fornævnte Aar og Dag.

2. Registratur af Stephanius.

Forbund mellem Erik Menved og Kong Haakon af Norge. 1308.

1) Erik Valdemarsen, Søn af den svenske Konge Valdemar Birgersen og Erik 4. Plovpennings Datter Sofie. — 2) Birger Magnussen var gift med Erik 6. Menveds Søster Margrethe. — 3) se DRB II 9 Nr. 51, Noterne 2 og 3. — 4) Junker Magnus. — 5) de ni domfældtes. — 6) formentlig den nedenfor i § 7 omtalte Forhandling. — 7) Gods, han havde arvet efter sin Moder, jf. Note 1. Om Godset se iøvrigt DRB II 9 Nr. 421. 8) 11. Juni. — 9) Erik 6. Menved. — 10) jf. DRB II 1 Nr. 91 Note 2.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1308. 8. September. Søborg. 151

Kong Erik 6. Menved frafalder alle Krav paa det Gods, som afdøde Ridder Jakob Olufsen har skænket Æbelholt Kloster.

Afskrift (Æbelholtbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at det Gods i Hammersholt og Birkerød med alt dets Tilliggende, nemlig Enge, Marker, Skove og Fiskevande, som Jakob Olufsen salig Ihukommelse, testamenterede til St. Vilhelms Kloster i Æbelholt[1]), har vi overladt og opladt til vore elskede Herrer, Abbeden og Brødrene i nævnte Kloster, at besidde frit evindelig uden noget Krav fra vor og vore Efterfølgeres Side. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet paa Søborg i det Herrens Aar 1308 paa den hellige Jomfru Maries Fødselsdag i vor Nærværelse.

1) jf. Nr. 113.

1308. 27. September. Roskilde. 152

Kong Erik 6. Menved tager Roskilde Agnete Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen og giver Klostret Sagefaldsret over dets undergivne.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi tager vore elskede Søstre i Kristus i St. Agnetes Kloster i Roskilde tilligemed alt deres Gods og de dertil hørende undergivne under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, og at vi overlader dem alt deres Gods paa Landet frit og undtaget at være for enhver Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Afgifter og Tjenester, som er vor kongelige Ret. Vi giver dem yderligere denne særlige Naade, at alle deres Bryder og Landboer og andre af deres undergivne for deres Forseelser med Hensyn til enhver kongelig Ret ikke skal svare nogen undtagen ovennævnte Søstre, saa længe de personligt opholder sig paa det Sted, hvor de nu bor. Derfor forbyder vi strengt ved vor Naade, at nogen af vore Fogeder eller deres befuldmægtigede eller nogen anden vover at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

krænke dem eller deres undergivne mod dette Brev. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev.

Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1308 paa de hellige Martyrer Cosmas' og Damianus' Dag i vor Nærværelse.

153 1308. 30. September.

Biskop Peder 2. af Odense paalægger Indbyggerne i Odense ikke at fortrædige Dominikanerbrødrene med deres Møddinger.

Referat af Hamsfort.

Den 30. September opfordrer han Indbyggerne til og befaler dem, at de ikke maa fortrædige Dominikanerbrødrene med deres Møddinger, idet han tilføjer Trusler om Banlysning.

154 1308. 30. September. Taarnborg.

Kong Erik 6. Menved paalægger Raadet i Lübeck at udbetale Herr Jakob Flæb det Beløb, Staden skal erlægge til Kongen Mortensdag.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til de kloge og gode Mænd, vore i Kristus elskede Raadmænd i Lübeck, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Vi beder Eder alle indtrængende om til Herr Jakob, kaldet Flæb, vor elskede og tro Mand, nærværende Brevviser i vort Navn at betale de Penge, I er pligtige at betale os førstkommende Mortensdag, for hvilke Penge, naar de er overgivet til ham, vi erklærer Eder frie, undtagne og helt undskyldte at være. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Taarnborg i Herrens Aar 1308 Dagen efter Mikkelsdag i vor Nærværelse.

155 1308. 21. Oktober. Kolding.

Jens Pedersen, Jens Lavesen, Ture Pedersen, Jens Friis, Jens Holbæk, Gøde Nielsen, Oluf Eskilsen og Jens Turesen bevidner, at Niels Tap paa Kongens Ting har tilskødet Margrete, Hugnes Søster, hendes to Sønner Jens og Niels og en Datter Katrine to Gaarde i Hostrup Mark til lige Deling mellem dem, at samme Niels Tap har tilskødet to andre Sønner, Peder og Gøde, to Gaarde i Stenderup Mark, og at Jens Lavesen har tilskødet Peder og Gøde Jordegods i Eltang.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Rigsarkivet.

Jens Pedersen, Jens Lavesen, Ture Pedersen, Jens Friis, Jens Holbæk, Gøde Nielsen, Oluf Eskilsen og Jens Turesen til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har overværet, hørt og set, at en Mand Niels Tap paa vor Herres, de Danskes berømmelige Konge Eriks, Ting i Kolding i det Herrens Aar 1308, paa de 11,000 Jomfruers Dag til nærværende Brevviser, Margrete, Hugnes Søster og hendes to Sønner Jens og Niels og en af deres Søstre ved Navn Katrine har skødet og ved ret Skødning og evig Afhændelse med tilbørlig Overgivelse har overdraget to Gaarde i Hostrup Mark med alt deres Tilliggende, som samme Niels før fik med ret Skødning af en Præst Sebbe, saaledes at de skal deles ligeligt mellem nævnte Margrete og hendes fornævnte Sønner og ene Datter, og saaledes at en ligelig Del af samme Gods skal tilfalde hver enkelt af dem.

Ydermere skødede og overdrog samme Niels Tap med evig Afhændelse paa samme Ting ved samme Lejlighed to Gaarde i Stenderup Mark med alt deres Tilliggende, som han ogsaa vides at have faaet ved ret Skødning af samme Herr Sebbe, til Peder og Gøde, der ogsaa er Sønner af fornævnte Margrete. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev. Givet fornævnte Sted Aar, og Dag.

Jeg fornævnte Jens Lavesen har ogsaa tilskødet de nævnte Peder og Gøde fem og en halv Mark Sølv i Jord i Eltang Mark paa fornævnte Ting, hvilket jeg gør vitterligt for alle og bekræfter ved at hænge mit Segl under dette Brev; de andres Segl er hængt under dette Brev til Vidnesbyrd og yderligere Sikkerhed herfor.

1308. 29. Oktober. Ribe. 156

Kong Erik 6. Menved bekræfter, at Biskop Kristian 2. af Ribe i hans Nærværelse har tilskødet Præsten ved det af ham stiftede Kapel i Ribe Domkirke en Otting Jord i Randerup Mark.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at den ærværdige Fader Herr Kristian, Biskop af Ribe, i vor Nærværelse har skødet til Præsten ved sit Kapel, som han har stiftet i Ribe Domkirke, en hel Otting Jord i Randerup Mark at besidde med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Rette evindelig. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1308 Dagen efter Apostlene Simon og Judas' Dag i vor Nærværelse.

157 1308. 29. Oktober. Ribe.

Kong Erik 6. Menved anmoder Raadet i Lübeck om til Fyrst Henrik 2. af Meklenborg at udbetale 350 Mark af det Beløb, Staden er ham skyldig Mortensdag.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til Raadmændene i Lübeck Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Vi beder Eder indtrængende om, at I af de Penge, som vi har tilgode af Eder førstkommende Mortensdag, vil overgive Fyrsten af Meklenborgs Udsending, Overbringeren af dette Brev, 350 Mark, for hvilket Beløb, naar det er overgivet ham, vi vil anse Eder for fri og fuldstændig undtagne at være. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1308 paa Dagen efter Apostlene Simon og Judas' Dag i vor Nærværelse.

158 1308. 14. November.

Roskildeborgeren Klaus Romeldsen kvitterer for Modtagelsen af 100 Mark Penge af Niels Torbensen for Jord, han har solgt ham i Provstrup.

Original i Rigsarkivet.

Klaus Romeldsen, Borger i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at jeg af den gode Mand Niels Torbensen har modtaget 100 Mark Penge for den Jord i Provstrup, som han har købt af mig. Til Vidnesbyrd herom har Ærkedegnen i Roskilde, Tord, efter min indtrængende Anmodning hængt sit Segl under dette Brev og jeg mit Segl.

Givet i det Herrens Aar 1308 Dagen efter den hellige Biskop Briccius' Dag.

159 1308. 15. November. Lübeck.

Hertug Valdemar 2. af Jylland bevidner, at Raadet i Lübeck har betalt til Ridder Jakob Flæb paa Kong Erik 6. Menveds Vegne den halvaarlige Afgift paa 375 Mark lybsk, og erklærer, at han vil drage Omsorg for, at Kongen udsteder Kvittering for Beløbet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Lübeck.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, hvem dette Brev kommer i Hænde, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt ved dette Brev, at de velfortjente Mænd, Raadmændene i Lübeck, har overgivet vor stormægtige Fyrste, de Danskes og Venders berømmelige Konge, Erik gennem den gode Ridder Herr Jakob Flæb[1]), særlig beskikket af selve vor Konge hertil, 375 Mark lybsk, som skal udbetales samme Herre, vor Konge, for Værnet af fornævnte Stad Lübeck nu førstkommende Jul. Vi forpligter os derfor til dette, at vi paa alle Maader bør fremskaffe vor oftnævnte Herres aabne Kvitteringsbrev for det nævnte Pengebeløb, der forfalder omkring førstkommende Jul, til Vidnesbyrd om at de nævnte Raadmænd er fri og løste med Hensyn til denne Sum. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under denne Skrivelse. Givet i Lübeck i det Herrens Aar 1308 første Fredag efter Mortensdag.

1) jf. Nr. 154 og 157, hvor Beløbet dog kun er 350 Mark.

1308. 30. December. Toulouse. 160

Pave Clemens 5. anmoder Kong Erik 6. Menved om at lade alle Medlemmer af Tempelherreordenen arrestere og overgive til de gejstlige Dommere, da Ordenens Forbrydelser er blevet bevist ved en Undersøgelse, Paven og Kardinalkollegiet har anstillet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1308. 161

Pave Clemens 5. bekræfter alle Roskilde Kirkes og Kapitels Friheder.

Registratur hos Lucoppidan.

Aar 1308 gav Pave Clemens 5. en almindelig Bekræftelse paa Roskilde Kirkes og Kapitels Friheder.

1308. u. D. Ribe. 162

Ribe Kapitel bevidner, at Abbed Jens af Løgumkloster og Sognepræst Langsom Tule i Hvidding som Fuldmægtig for sin Broder Mikkel Tule har erklæret at ville underkaste sig den Voldgiftskendelse, der afsiges af Biskop Kristian 2. og Ærkedegn Jens i Ribe i deres Strid om noget Gods i Bedstedterp og Arndrup.

Afskrift (Løgumbogen).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vor Frue Kirkes Kapitel i Ribe til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at den fromme og gode Mand, Abbeden i Løgum Kloster Herr Jens, paa den ene Side og Langsom kaldet Tule, Sognepræst i Hvidding, paa sin Broder Mikkel Tules Vegne paa den anden Side personlig fremstillede sig i vor Nærværelse i Anledning af, at der var opstaaet Strid eller Trætte mellem dem angaaende noget Gods eller nogle Besiddelser i Bedstedterp og Arndrup med Møllen og deres Tilliggende; og efter at Sagen i nogen Tid var blevet behandlet for de gode Mænd Provst Jens af Almindsyssel og Magister Aastred, Kanniker i Ribe, der af den ærværdige Fader Herr Isarn, Ærkebisp af Lund, Sveriges Primas var delegerede som Dommere, valgte de sluttelig den ærværdige Fader, vor Biskop Herr Kristian og Ærkedegnen Jens til Voldgiftsmænd, idet de højtideligt paa deres Tro lovede, at de vilde rette sig efter deres Kendelse eller Afgørelse og anse alt, hvad de lod afsige eller bestemme om det fornævnte Gods for gyldigt. Ydermere afgav den nævnte Langsom for sin nævnte Broder Mikkel under en Bøde af 100 Mark gængse Penge til ligelig Deling mellem de nævnte Voldgiftsmænd og den ovenfor nævnte Herr Abbed Garanti for, at nævnte Mikkel evigt vilde godkende Voldgiftsdommen og de nævnte Voldgiftsmænds Kendelse og ingensinde gaa imod den. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Forhandlet i Ribe 1308.

163 **1308. Ribe.**

Biskop Kristian 2. af Ribe og Ærkedegn Jens i Ribe afsiger Voldgiftskendelse i en Strid mellem Løgum Kloster og Mikkel Tule om Gods i Bedstedterp og Arndrup.

Afskrift (Løgumbogen).

I Guds Navn Amen! Da der for lang Tid siden er opstaaet Trætte mellem Lægmanden Mikkel Tule som Sagsøger paa den ene Side og Abbeden i Løgum Kloster, den fromme Mand Herr Jens, paa den anden Side angaaende noget Gods eller nogle Besiddelser i Bedstedterp og Arndrup med Mølle og øvrige Tilliggender[1]), og da Sagen længe er blevet behandlet hos Herr Jens, Provst i Almindsyssel, og Magister Aastred, Kannik i Ribe, der (begge) af den ærværdige Fader Herr Isarn, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas, var blevet delegerede som Dommere, saa blev da omsider vi, Biskop Kristian af Ribe og vor Ærkedegn Jens valgte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Voldgiftsmænd af fornævnte Abbed og Præsten Langsom, Sognepræst i Hvidding Kirke, der mødte paa sin Broders, den nævnte Mikkel Tules, Vegne og som under en Bøde af 100 Mark gængse Penge garanterede for hans Godkendelse. Efter at begge Parter havde aflagt Ed paa at de vilde rette sig efter og efterkomme vor Afgørelse eller Kendelse angaaende det fornævnte, saa har vi, idet vi paatog os fornævnte Voldgift eller Kendelse for Fredens Skyld, efter at have set den nævnte Mikkels Paastande og Søgsmaalsgrunde og læst den nævnte Abbeds Svar og Forsvarsgrunde fundet, at Løgum Kloster med fuld Ret besidder de ovennævnte Besiddelser, hver og en, og har besiddet dem gennem 40 Aar[2]) og længere, saaledes som det udtrykkeligt fremgaar af et offentligt Dokument[3]), og vi forkynder, afsiger og afgør efter Raadslagning og med Paakaldelse af Gud ved denne Voldgiftskendelse, at det oftnævnte Gods i Bedstedterp og Arndrup med Mølle og øvrige Tilliggender med fuld Ret tilhører fornævnte Kloster, idet vi paalægger fornævnte Mikkel evig Tavshed herom og fuldstændig frikender nævnte Abbed for hans Krav. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vore Segl hænge under nærværende Brev.

Givet i Ribe i vor Gaard i det Herrens Aar 1308.

1) jf. Nr. 162. — 2) se Jyske Lov I 44 med Biskop Knud Mikkelsens Glosse, Danmarks gamle Landskabslove Bd. 4 S. 61. — 3) jf. DRB II 2 Nr. 93.

1308. Ribe. 164

Ribe Kapitel bevidner, at Mikkel Tule har anerkendt den af Biskop Kristian 2. og Ærkedegn Jens af Ribe afsagte Voldgiftskendelse i Striden mellem ham og Løgumkloster.

Afskrift (Løgumbogen).

Ribe Kirkes Kapitel til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Mikkel kaldet Tule efter i den Anledning personlig at have fremstillet sig i vor Nærværelse godkendte den Voldgiftsaftale, som hans Broder, Præsten Langsom i hans Navn har indgaaet i den Sag, som han havde mod Abbeden og Konventet i Løgum Kloster angaaende noget Gods i Bedstedterp og Arndrup med Mølle og øvrige Tilliggender; og den Kendelse, som Bispen af Ribe, den ærværdige Fader Herr Kristian og Ærkedegnen Jens, udvalgte til Voldgiftsmænd i omtalte Sag, afsagde, modtog og godkendte han fuldstændigt med Løfte om

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke i Fremtiden at gaa imod den. Til Vidnesbyrd herom har vi efter Anmodning af fornævnte Abbed ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1308.

165 **1308.**

Niels Ravn pantsætter sit Gods i Raagelund.

Antvorskov Klosters Registratur.

Niels Ravn pantsatte til Jens Bruun sit Gods i Raagelund for 40 Mark dansk. Aar 1308.

166 **1308.**

Priorinden i Vor Frue Kloster i Roskilde sælger sit Gods i Ramsø(magle).

Antvorskov Klosters Registratur.

Priorinden i Vor Frue Kloster i Roskilde solgte med Samtykke af Abbeden i Sorø til Peder Jakobsen alt sit Gods i Ramsø (magle). Samme Brev er meget i Stykker. 1308.

167 **1308.**

Kong Erik 6. Menved forlener to Brødre med Landet mellem Slien og Ejderen.

Kalundborgske Registratur.

Fremdeles et latinsk Brev, at det Land, som ligger mellem Slien og Ejderen, tilhører Kronen i Danmark, og har gamle Kong Erik[1]) fordum efter Lensretten forlenet det til to Brødre[2]), som var Hertuger.

Givet i 1308.

1) Erik 5. Glipping. — 2) den ene maa være Hertug Valdemar 2. Eriksen; hans Broder var Erik Langben, som var forlenet med Langeland.

168 **1308.**

Kong Erik 6. Menved stadfæster de Privilegier, St. Peders Kloster i Næstved har modtaget af Kongen i 1289.

Næstved Klosters Registratur.

Kong Erik tilstod os alle de Friheder som fornævnte Erik[1]) i 5[2]).

1) jf. DRB II 3 Nr. 386. — 2) dermed sigtes til det foranstaaende Nr. 5 i Registraturen, se DRB II 3 Nr. 386.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1308. **169**

Peder Degn indgiver sig i St. Peders Kloster i Næstved med alt sit Gods.

Næstved Klosters Registratur.

Peder kaldet Degn indgav sig hos os med sit Gods nemlig 3 Øre Skattejord i Nørre Vedby paa Falster. 1308.

1308—1321. 22. Juli[1]). **170**

Jens Bocholt, Biskop af Slesvig, stadfæster sine Forgængeres Overdragelse af Bispetiender i Bylderup Sogn til Løgumkloster.

Afskrift (Løgumbogen).

Jens, af Guds Naade Biskop af Slesvig Kirke, til alle den hellige Moder Kirkens Sønner, saavel nulevende som tilkommende, hvem Kundskab om nærværende Brev kommer i Hænde o. s. v. som ovenfor.

1) Da Brevet mangler Datering og ikke lader sig nøjere tidsfæste ved Hjælp af andre Breve, er det indsat under 1308, det Aar, da Jens Bocholt blev Biskop i Slesvig. Ribe Kapitel vidimerede det 1321. 22. Juli.

1309. 13. Januar. Aalevad. **171**

Biskop Peder 2. af Odense erklærer over for Guido, Dekan i Lund, at den ham af Ærkebiskop Isarn overdragne Undersøgelse har ført til det Resultat, at Retten til at udnævne Dekaner er Lundekapitlets, saaledes at Guidos Valg til Dekan er gyldigt efter kanonisk Ret.

Afskrift (Lundebogen).

Broder Peder, af Guds Naade Biskop i Odense, til sin elskede Søn Guido, Dekan i Lund, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Fornylig har den ærværdige Fader i Kristus og Herre, Herr Isarn, ved Guds Forsyn Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, overdraget os Sagen angaaende det paa Dig faldne Valg til Dekan i Lundekirken. Og da vi ønsker at gaa frem i denne Sag efter den os overleverede formelle Fremgangsmaade, har vi omhyggeligt ladet undersøge om Valget af Dekan i Lundekirken hørte til Lundekapitlet efter Sædvane eller efter Retten, eller om Overdragelsen eller Besættelsen af nævnte Dekanat tilhører nævnte Herr Ærkebisp, og om det fornylig stedfundne Valg af Dig til Dekan i Lund har fundet Sted efter de kanoniske Regler. Vi har ogsaa offentligt og hemmeligt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ladet stævne for os alle som een i nævnte Kirke, om der maaske var nogen, som vilde fremsætte nogen Klage mod den formelle Fremgangsmaade vedrørende Dit fornævnte Valg eller den udvalgtes Person. Og da vi har fundet, at Valget af Dekan i oftnævnte Lundekirke baade efter Sædvane og Ret hører til Lundekapitlet, at det nyligt stedfundne Valg af Dig til Dekan i Lund har fundet Sted i Overensstemmelse med de kanoniske Regler, og at der paa den Dag, der i Forvejen blev fastsat, da Stævningen fandt Sted i fornævnte Kirke i Odense, hvilket Sted vi havde anvist som Mødested for dem, der vilde modsætte sig Valget, ikke er mødt nogen, som vilde modsætte sig Valget af Dig ved at gøre Indvending mod Formen eller mod Din Person i Overensstemmelse med alt det, der staar udførligt i det herom udfærdigede Brev, vil vi skride til Stadfæstelse af Dit fornævnte Valg, da Retfærdigheden tilskynder dertil. Efter at alt altsaa er taget i Betragtning, som med Rette burde tages i Betragtning i en saadan Sag, og Vælgernes enige Ønsker og Dine retskafne Handlinger kræver det, stadfæster vi med føromtalte Myndighed, der er os overdraget i denne Sag, Dit fornævnte Valg, der er sket i Overensstemmelse med de kanoniske Regler, og vi indsætter ved vor Ring Dig i samme Dekanat, der er blevet ledigt, efter at den ærværdige Mand Herr Jens Kalv, forhenværende Dekan i samme Kirke, er død. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl vedhænge. Givet i Aalevad i det Herrens Aar 1309 Ugedagen efter Helligtrekongersdag i Nærværelse af de Herrer Provst Torkil af Lolland, Niels Sognepræst i Eveby og mange andre troværdige Mænd, gejstlige og verdslige.

172 1309. 24. Januar. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde overdrager Sognekirken i Kværkeby til Ringsted Kloster med Forbehold af Bispestolens Rettigheder.

Afskrift (Ringstedbogen).

Oluf, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Det skal være vitterligt for Eder alle ved dette Brev, at vi i Betragtning af de mangfoldige Udgifter, Ringstedbrødrenes Kirke har, og i Ønsket om at yde dem en barmhjertig Haandsrækning af Hensyn til deres Fromhed og tilskyndet ved deres Bønner har overdraget dem Sognekirken i Kværkeby i vort Stift med Samtykke af vort Kapitel efter den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kanoniske Ret at besidde evindeligt, idet vi dog forbeholder os vor Ret i alle Ting. Men de lovede som Tak for denne Overdragelse evindeligt at holde vor, vore Efterfølgeres og vore Forældres Aartid i fornævnte Kirke i Ringsted. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl og vort Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1309 Fredag næst efter St. Agnetes Dag.

1309. 24. Januar. Horsens. 173

Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus henlægger Lime Kirke til Provstiet i Ommersyssel.

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi med vort Kapitels Samtykke og Vilje ved dette Brev henlægger Kirken i Lime til Provstiet i Ommersyssel, som beklædes af den gode Mand, nærværende Brevviser, Herr Provst Jens, Kannik ved vor Kirke i Aarhus og vor Generalofficial[1]), at besidde med Rette evindelig tilligemed alt dens Tilbehør. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl og vort ovennævnte Kapitels Segl hænge under dette Brev. Givet i Horsens i det Herrens Aar 1309 Dagen før Apostlen St. Paulus' Omvendelse.

1) Generalofficialen repræsenterede Bispen i hele Stiftet særlig med den Opgave at udøve Bispens Straffemyndighed og Jurisdiktion i Retssager. Ved Siden af ham kunde der ogsaa findes Officialer i enkelte Dele af Stiftet, f. Eks. i hvert Herred.

1309. 2. Marts—1. December[1]). 174

Godskalk Preen, Foged hos Grev Henrik 2. af Schwerin, aflægger Regnskab for sin Herre.

Original i Schwerin.

Jeg Godskalk kaldet Preen, Foged hos den Herre Grev Henrik af Schwerin, har aflagt Regnskab for ham den Søndag, da der synges: Oculi . . . Dette har jeg særskilt modtaget . . . . . og to Heste i Danmark, som han mistede, for 26 Mark.

1) Regnskabet er paabegyndt 2. Marts og afsluttet 1. December.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

175 1309. 4. Marts. Bergen.

Biskop Arne af Bergen og Kapitlet sammesteds appellerer til Paven i Anledning af, at Ærkebiskop Jørund af Nidaros ved Provision har udnævnt Sognepræsten Ludvig i Borgund til Biskop paa Færøerne.

Afskrift hos Bartholin.

I Guds Navn Amen. Da Appellens Hjælpemiddel er opfundet til Hjælp for dem, der lider Uret, paakalder og appellerer vi Arne, af Guds Naade Biskop, og Kannikerne og Kapitlet i Bergen for vort Vedkommende til det apostoliske Sæde i Betragtning af, at Herr Jørund, af Guds Naade Ærkebiskop i Nidaros, har besat Kirken paa Færøerne, der for nylig stod ledig, med Ludvig, Sognepræst ved St. Peters Kirke i Borgund, til ikke ringe Skade for Bergens Kirkes Ret . . . Vi indlagde denne Appel . . . i samme Herr Ærkebiskops Bopæl i Staden Bergen den 4. Marts i Aar efter Herrens Fødsel 1309 i Nærværelse af de ærværdige og gode Mænd, Aastred, Provincialminister for Franciskanerne i Provinsen Dacia, Oluf, Kannik i Uppsala, Torsten, Provst paa Öland, og Hugo, Kannik i Stavanger, og andre troværdige Vidner, der særlig var kaldede og opfordrede hertil.

176 1309. 9. Marts. Lübeck.

Dominikanerne og Franciskanerne i Lübeck vidimerer Kong Erik 6. Menveds Brev af 1307 15. September.

Original i Lübeck.

Prioren og Prædikebrødrenes Konvent i Lübeck, Guardianen og hele Franciskanerkonventet sammesteds til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Vi erkender og erklærer ved dette Brev, at vi har set et Brev udstedt af den glorrige Fyrste Herre Erik, de Danskes og Venders Konge, ustunget, uskrabet og ubeskadiget i enhver Henseende og med følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Nr. 85*).

Til Bekræftelse af denne Vidimering er vore Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1309 paa Søndagen Lætare.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1309. 11. Marts. Viborg. 177

Kong Birger af Sverige appellerer til Paven, da Bisperne Brynjulf af Skara og Karl af Linköping vil banlyse ham for at have krænket den Overenskomst, han har sluttet med sine Brødre Hertugerne Erik og Valdemar.

Afskrift i Vidisse af 1309. 19. Marts (Nr. 179).

I Guds Navn Amen! I det Herrens Aar 1309 11. Marts, da vi Birger, af Guds Naade de Svenskes og Goters Konge, opholdt os i Viborg i Jylland, forstod vi for første Gang af mange tro, gode og værdige Mænd, at de ærværdige Fædre, de Herrer Bisper Brynjulf af Skara og Karl af Linköping, har til Hensigt at gaa frem imod os ad Rettens Vej og at udslynge en eller anden Slags Dom imod os . . .

Vidner til denne vor Appel er disse Mænd: den stormægtige Fyrste Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge, de ærværdige Fædre, Herr Kristian, Biskop af Ribe, Peder, Biskop af Viborg, og Niels, af Guds Naade Biskop af Børglum, og den ærværdige Mand, Herr Broder, samme Herre Konges Kansler; og deres Segl er hængt under dette Brev. Forhandlet fornævnte Aar, Dag og Sted.

1309. 12. Marts. 178

Biskop Jens Bocholt og Slesvig Kapitel stadfæster Haderslev Kapitels Rettigheder.

Afskrift paa Det kongelige Bibliotek[1]).

⟨§ 1⟩ Haderslev Kapitel skal frit vælge Kannikerne med Forbehold af Bispens[2]) ubeskaarne Ret, som skal stadfæste Valget efter den kanoniske Rets Bestemmelser. Og alle skal adlyde nævnte Biskop eller hans Vikar, hvis han i længere Tid er fraværende. ⟨§ 2⟩ Provsten i Barvidsyssel skal hverken have Domsmyndighed overfor Kannikerne[3]) eller Sæde i Kapitlet paa Grund af Provstiet. Kantorens Stemme skal have Forrang i alle Kapitlets Handlinger; han skal have den øverste Plads i Koret og paa samme Maade de øvrige Kanniker i Overensstemmelse med Indsættelsens Rækkefølge. Kantoren skal lede Kirken og Koret med passende Sæd og Tugt og rette dem, der læser og synger forkert, saaledes som han mener, at det er brugeligt. ⟨§ 3⟩ En optagen Kannik skal betale 6 Mark lybsk for Korkaaben inden tre Maaneder under Trusel af at betale det dobbelte; en fraværende skal betale 10 Skilling Sterling til Løn til Gejstligheden[4]) St.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Andreas' Dag. ⟨§ 4⟩ Ingen skal have Adgang, med mindre han selv eller ved en anden Langfredag har meddelt, at han vil residere, hvilket han skal begynde at udføre inden en Maaned; og derefter skal han residere i 12 Uger uden Afbrydelse med Modtagelse af de kontante Indtægter[5]) alene. Og i de Uger skal han daglig give Møde i Koret, og efter deres Forløb skal han have Adgang til Fællesskabet[6]); men den som ikke residerer, skal benytte en Kannik som Stedfortræder, der skal yde Bistand i alle Ting, saavel gejstlige som verdslige. ⟨§ 5⟩ Alle skal være nærværende paa hver enkelt Festdag, naar der læses 9 Lektier. Hvis de er fraværende, skal de bøde $^1/_2$ Skilling Sterling; paa Grund af Procession, Messe, Morgen- og Aftenbøn ligesaa meget hver Gang. ⟨§ 6⟩ Og der skal ikke holdes Messe enten læst eller sunget i Kirken, saaledes at den celebrerende holder den i Messekoret under Trusel af 1 Skilling Grots Straf, medmindre han er Kannik[7]). Hvis en saadan ikke overholder det og ikke synger sin Messe i Koret, skal han bøde 1 Skilling Sterling, hvis det har været en Ikke-Festdag; har det været en Festdag, 1 Skilling Grot. ⟨§ 7⟩ Ligeledes skal enhver, der er født i Barvidsyssels Provsti og bliver forfremmet til Præst, gøre Tjeneste i Haderslev Kor i 2 Aar og erlægge en Afgift af Slesvig Kors Indtægter. ⟨§ 8⟩ Fremdeles skal enhver af de residerende, naar han er fraværende udenfor Kirken 10 hele Uger paa engang eller flere Gange, ikke deltage i Fællesskabets[6]) Uddelinger, medmindre han er paa Pilgrimsrejse med sit Kapitels Tilladelse, eller han er Prokurator for gejstligt Gods. Men hvis en residerende Kannik i en Uge har forsømt Kortjenesten, har han mistet sin Del i Fællesskabet, med mindre han er syg. ⟨§ 9⟩ Naar en residerende Kannik dør, skal hans Arving have Ret til nogen Del af Fællesskabet[6]). ⟨§ 10⟩ Ingen af Kannikerne maa anlægge Sag mod en Kannik, førend han har stævnet sin Fælle ved lovlig Stævning i Kapitlet. ⟨§ 11⟩ Fraværende Kanniker, som hverken selv eller ved deres Prokuratorer har betalt deres Korsalær[8]) inden Ugedagen efter St. Andreasdag, er pligtige at betale det dobbelte, og hvis De ikke har betalt inden en Maaned, skal de ikke have Ret til at residere, med mindre Beløbet er blevet betalt. ⟨§ 12⟩ Kannikerne skal holde Messe paa de store Højtider og prædike paa Festdagene for Kristi Fødsel, Fremstilling, Kyndelmisse og andre Fester for den hellige Jomfru Maria, Paaske, Himmelfart, Pinse, Kristi Legemsfest, Apostlene Peters og Pauls Dag, Alle Helgens Dag og Kirkens Indvielsesdag. Hvis nogen kommer for sent paa disse Dage, skal han for Aftenbønnen bøde 2 Skilling Grot, for en Messe lige saa meget og paa samme Maade for en Prædiken. ⟨§ 13⟩ Naar en Kannik optages,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skal han med Haanden paa Evangeliet sværge Kapitlet Troskab, og at han vil overholde Statuterne, at han ikke vil røbe Kapitlets Hemmeligheder, men vil forsvare Kirkens Ejendom som sin egen. ⟨§ 14⟩ Hvis en af Kannikerne dør, og hans Gaard staar ledig, skal en anden efter Kapitlets Bestemmelse købe den for Penge, der skal anvendes til hans Aartid. ⟨§ 15⟩ En Kannik, der ved samme Kirke har et Vikariat til en Værdi af 10 Mark, skal holde en Kapellan, der skal besøge Koret sammen med ham, under Trusel om Fortabelse af Fællesskabet[6]). Fremdeles skal Gammel Haderslev og Starup Kapel, hvor Kapitlet i Haderslev har Ret til at indsætte og afsætte Præster, være fritaget for Kathedratafgift og Gæsteri og Bispens andre Rettigheder. Hvilket alt er blevet stadfæstet, bekræftet og beseglet af Slesvig Biskop og Kapitel.

1) Afskriften indledes med følgende Ord: 'Denne (Jens Bocholt) bekræfter med Kapitlets Samtykke Haderslevstatutterne ... Aar 1309 paa den hellige Martyr Gregorius' Dag i Slesvig Kirke ...' og slutter med Ordene 'Det foregaaende er blevet bekræftet af Bispen og Kapitlet, der har vedhængt deres Segl'. — 2) Teksten har *ordinarius*, der hyppigt brugtes som Betegnelse for Bispen. — 3) Tidligere havde det været anderledes, se DRB II 3 Nr. 274. — 4) Teksten har *clerus*. Der menes vel gejstlige ved Kirken. — 5) de saakaldte *distributiones quotidianae* ('daglige Uddelinger') eller *distributiones in choro* ('Uddelinger i Koret'), der paa Stedet udbetales til de Kanniker, der den Dag gjorde Tjeneste. — 6) Kapitlets fælles Indtægter. — 7) Bestemmelsen vil formentlig slaa fast, at kun Kannikerne havde Lov til at holde Messe i Koret. — 8) saaledes benævnes det Honorar, Kannikerne skulde betale deres Vikarer under Fraværelse (jf. Dipl. Suec. Nr. 1903).

1309. 19. Marts. Viborg. 179

Kong Birger af Sverige oversender Ærkebiskop Niels af Uppsala sin Appel til Paven, jf. Nr. 177.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Birger, af Guds Naade de Svenskes og Goters Konge, til den ærværdige Fader i Kristus Herr Nils, af Guds Naade Ærkebiskop af Uppsala, Frelse og Kærlighed med Gud ... Skrevet i Viborg i Jylland Onsdagen lige før Abbed Benedikts Dag.

1309. 31. Marts. Blangstedgaard. 180

Biskop Peder 2. af Odense erklærer det Mageskifte, Knud Kammermester har foretaget med Dalum Kloster, for ugyldigt.

1. Registratur hos Hamsfort (Chronica secunda).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Biskop Peder af Odense erklærer paa Blangstedgaard Kammermester Knuds Mageskifte med Jomfruerne i Dalum for ugyldigt. Mandag og Tirsdag efter Paaske 31. Marts og 1. April.

2. Registratur hos Hamsfort (Kall).

Omkring Foraarets Begyndelse skrev han fra Blangstedgaard om den samme Sag[1]) og erklærede Kammermester Knuds Mageskifte for ugyldigt, og at hans Arvinger ingen Ret har til det Gods, som ligger i *Boatinge og *Tokeborg.

1) jf. Nr. 130.

181 1309. 1. April. Blangstedgaard.

Biskop Peder 2. af Odense udsteder et Brev angaaende Knud Kammermesters Mageskifte med Dalum Kloster, jf. Nr. 180.

Registratur hos Hamsfort.

182 1309. 10. April.

Abbed Henrik i Eldena bevidner, at Henrik Westfal, Borger i Greifswald, har stiftet et Alter i St. Nikolaj Kirke i Greifswald.

Original i Stettin.

I den hellige og udelelige Treenigheds Navn Amen. Broder Henrik, Abbed i Eldena, og hele det menige Konvent sammesteds til alle troende kristne, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Og Vidner er vore Herrer og Munke: Herman, Prior, Henrik og Jakob, vore Forgængere, Marsilius, Gotfred Kældermester, Herman, Underprior, og ydermere de ikke regelbundne Mænd, de Herrer Godskalk Ummelandsfar og Godskalk Bornholm, Præster, Lambert af Letzenitz, Johan Hufnagel og hans Søn Lambert, Johan Oldenfleth og adskillige andre troværdige Mænd. Givet Aar 1309 efter Guds Byrd 10. April.

183 1309. 27. April. Omø.

Kong Erik 6. Menved paalægger Raadet i Lübeck at udbetale til Bernhard Kopman i Rostock 375 Mark lybsk, som Staden er Kongen skyldig til St. Hansdag.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til de kyndige og gode Mænd, vore i Kristus elskede Raadmænd i Lübeck, oprigtig Kærlighed med Gúd og evig Frelse.

Vi opfordrer og beder Eder alle indtrængende om uden noget Fradrag at angive de 375 Mark lybsk, som I ved at I skal betale os førstkommende St. Hans Dag, til nærværende Brevviser, vor Borger Bernhard Kopman i Rostock, paa vore Vegne nævnte Dag, for hvilket Beløb vi efter dets Erlæggelse til ham ved dette Brev erklærer Eder for fri, undtagne og fuldstændig undskyldte at være. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Omø i det Herrens Aar 1309 Søndagen før de hellige Apostle Filip og Jakobs Dag i vor Nærværelse.

1309. 4. Maj. Roskilde. 184

Biskop Oluf af Roskilde tillader, at der i Roskilde Domkirke holdes en Aartid for Asser Simplex, Kannik i Roskilde.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi ved dette Brev med vort Kapitels Samtykke tilsteder, at der aarlig holdes en Aartid for vor elskede Kannik Herr Asser, kaldet Simplex, i vor Kirke i Roskilde for 2 Mark af Indtægterne af det Gods i Ballerup, som samme Asser har overladt til Bygningsfonden ved fornævnte Domkirke i Roskilde. Givet i Roskilde under vort Segl i det Herrens Aar 1309 den 4. Maj[1]).

1) egtl. Dagen efter Søndagen Inventio crucis.

1309. 20. Maj[1]). 185

Sorø Kloster mageskifter Jordegods med Ringsted Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Med Tilladelse af den ærværdige Fader Herr Oluf, Biskop i Roskilde, og enstemmigt Samtykke af hele det menige Konvent i Ringsted er der foretaget følgende Mageskifte med Vor Frue Kloster i Sorø: Brødrene i Ringsted Kloster overgav os i Sorø deres Besiddelser i Skullerup, der har Skattejord paa $^1/_2$ Mark, tilligemed nogle Marker, der kaldes Tokke, og hele den Skov, der ligger til samme Besiddelser, med alt øvrigt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tilliggende. Til Gengæld overgav vore Brødre i Sorø dem til Erstatning Besiddelser i Skovrup, der har Skattejord paa 13½ Ørtug med alt deres Tilliggende, saavel i Jord som Skov, og 60 Mark gængs Mønt; og begge Parter skødede paa Landstinget i Ringsted med bestemt Løfte om at forsvare samme Besiddelser mod og befri dem for Angribere og om evig Godkendelse af Mageskiftet og med Afkald paa at rejse Retssag herom og fremføre Paastande og alt andet, som almindeligt hører Retten til. Forhandlet i det Herrens Aar 1309 den 20. Maj i den Herre Abbed Hemmings Tid. Om dette er der to Breve, det ene om Mageskiftet meget anseeligt og smukt, og det andet om Erlæggelsen af de nævnte 60 Mark.

1) Referatet dækker egentlig 2 Breve, se Slutningen.

186 1309. 21. Maj. Rostock.

Ridder Johan Moltke den ældre testamenterer til Doberan Kloster den Hals- og Haandsret og Bede, som han besidder i Gross-Bölkow og Gross-Grenz, med samme Frihed, med hvilken han selv har modtaget dem, først af Fyrst Nicolaus af Werle og derefter af Kong Erik 6. Menved af Danmark.

Original i Schwerin.

Ridder Johan kaldet Moltke den gamle til alle troende kristne, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig.

For at ikke det, der sker i Tiden, skal blegne i Tidens Løb og gaa Efterkommerne af Minde, maa det bekræftes ved Segl og Vidners Underskrift. Derfor gør vi vitterligt saavel for nulevende som for tilkommende, at vi efter moden Overvejelse og med vore Venners Samtykke til Oprettelse af vort Testamente har overgivet og overladt Doberan Kirke Haands- og Halsret og en Bede i Landsbyen Gross-Bölkow og i Landsbyen Gross-Grenz med enhver Ret og Frihed, saaledes som vi først har haft den fri for al Tjeneste af den velbyrdige Herr Nicolaus af Werle og derefter af den ophøjede Herr Erik, de Danskes og Venders Konge; det skal dog være en Betingelse, at Kirken i Doberan giver og udreder til Betaling af vort nu oprettede Testamente 600 Mark vendiske Penge, der skal fordeles saaledes. For det første i vor Levetid 100 Mark Penge og efter vor Død 200 Mark Penge til Dargun Kirke til Erhvervelse af to evigtvarende Tjenester til Konventet sammesteds. Af de resterende 300 Mark skal han udrede Udgifterne ved vor Begravelse. Ydermere to evigtvarende Tjenester, hver af dem paa 10 Mark, for at der deraf evindeligt kan holdes en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aartid for os og vore Forældre. For at ikke denne vor forstandige og frelsende Handling fremtidigt skal brydes af nogen af vore Arvinger eller af nogen anden, har vi givet Doberan Kloster dette Brev, der er forfattet herom og bekræftet med vort Segl og Segl tilhørende vore Venner, nemlig vor elskede Broder Ridder Konrad kaldet Moltke og Ridder Eberhard, vor Frænde, og vor elskede Søn Frederik kaldet Moltke. Og Vidner paa denne Handling er Herr Niels Bild, Ridder og den Herre Kongen af Danmarks Slotshøvedsmand, Herr Konrad kaldet Preen, vor Svigerfader, Herr Ridder Sigfred kaldet von Plön, Herr Bolte, vor Kapellan og Notar, Johan kaldet Zöllner, Gerhard kaldet Blöming, Borgere og Raadmænd i Staden Rostock, Broder Johannes kaldet Nym og Broder Arnold af Goslar, Munke i Doberan, og saare mange andre troværdige Mænd, som var tilstede, da dette skete. Forhandlet og givet i Rostock i det Herrens Aar 1309 den 21. Maj, Onsdagen i Pinseugen.

1309. 21. el. 22. Maj. Rostock. 187

Fyrst Nicolaus af Rostock stadfæster Johan Moltkes Gave til Doberan Kloster, jf. Nr. 186.

Original i Schwerin.

Nicolaus, af Guds Naade Fyrste af Rostock, til alle troende kristne, der faar dette at se, Hilsen evindelig.

Vi gør vitterligt for alle troende kristne, saavel nulevende som tilkommende, at vi ved dette Brev erklærer den Gave, som vor tro og elskede Ridder Johan kaldet Moltke har skænket Doberan Kirke til Oprettelse af sit Testamente for sin Sjæls Frelses Skyld, er sket med vor Billigelse, Naade og Gunst — han oplod nemlig i levende Live til fornævnte Kirke Hals- og Haandsret og en Bede og al Tjeneste i Landsbyen Gross-Bölkow og i Landsbyen Gross-Grenz ligesaa fuldstændigt og ubeskaaret, som han har haft det af den velbyrdige Herr Nicolaus af Werle først og dernæst af den glorrige Herr Erik, de Danskes og Venders Konge; ydermere stadfæster vi gavmildt denne Gave evindelig. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte ved vort Segl. Vidner herpaa er ogsaa: Ridderne Konrad, Eberhard og Frederik kaldet Moltke, Herr Ridder Konrad kaldet Preen, Herr Ridder Sigfred kaldet von Plön, Johan kaldet Zöllner, Gerhard kaldet Blöming, Borgere og Raadmænd i Staden Rostock, og saare mange andre tro Mænd, som var til Stede, da dette skete. For-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

handlet og givet i Rostock i det Herrens Aar 1309 den 22. Maj, Onsdagen i Pinseugen[1]).

1) Onsdagen i Pinseugen er den 21. Maj; der maa altsaa foreligge en Fejl i Overleveringen.

188 **1309. 9. Juni.**

Provst Karl i Slesvig opfordrer Indbyggerne i Utland til at støtte Nonnerne i Slesvig St. Johannes Kloster.

Original i Slesvig.

Karl, Provst ved Kirken i Slesvig, til alle gode og retfærdige Mennesker i Utland Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Efterdi vi alle — som Apostlen siger[1]) — skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet, enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje her paa Jorden saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar af Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu Nonnerne i St. Johannes den Døbers Kloster i Holm, Slesvig Stift, ikke har tilstrækkelige Midler til deres Underhold, formaner og opfordrer vi Eder alle i Herren og paalægger Eder til Syndernes Forladelse, at I af det Gods, Gud har givet Eder, yder dem fromme Almisser og Kærlighedens velkomne Støtte, for at der ved Eders Hjælp kan raades Bod paa deres Fattigdom, og I paa Grund af denne og andre gode Gerninger, som I ved Guds Tilskyndelse har gjort, kan naa den evige Glæde. Givet i det Herrens Aar 1309 paa de hellige Martyrer Primus og Felicianus' Dag.

1) jf. Rom. 14,10. 2. Kor. 5,10. Se DRB II 5 Nr. 6.

189 **1309. 11. Juni. Flensborg.**

Erik, Søn af Hertug Valdemar 2. af Jylland, stadfæster de Privilegier og Rettigheder, som hans Fader, Hertug Valdemar 2., har givet Borgerne i Stralsund.

Original i Stralsund.

Erik, Søn af Herr Valdemar, Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi gør vitterligt for alle, at de Friheder og Naader, som af vor højtelskede fornævnte Fader er givet Brevviserne, de gode Mænd, Borgerne i Stralsund, som det staar fuldstændigt i hans herom udfærdigede Brev, vil vi, saavidt som det staar til os, godkende og bekræfte ved dette Brev. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Flensborg i det Herrens Aar 1309 paa Apostlen Barnabas' Dag.

1309. 28. Juni. 190

Roskildeborgeren Niels Torstensen pantsætter Jordegods i Aasø, Glumsø S., Tybjerg H., til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Den gode Mand Niels Torstensen, Borger i Roskilde, pantsatte til Sorø Kloster Gods i Aasø, Tybjergherred, nemlig Skattejord paa $5^1/_2$ Ørtug i Skyld med Skov og alt Tilliggende for 100 Mark gængs Mønt paa Betingelse af, at Klostret aarligt, saalænge Pantsættelsen varede, skulde give ham 3 Mark Penge, for at der ikke skulde begaas Rentesynd[1]). Forhandlet i Abbed Hemmings Dage i det Herrens Aar 1309 Dagen før Apostlene Peter og Povls Dag.

1) jf. X de usuris V 19; c. 1, 2 in VIto de usuris V 5; c. 1 Clem. de usuris V 5; jf. ogsaa DRB III 167 Note 3.

1309. 28. Juni = Rep. Nr. 891 er lig 1329 28. Juni, se DRB. II 10 nr. 125,

1309. 17. Juli. København. 191

Kong Haakon 5. af Norge slutter Forlig og Forbund med Kong Erik 6. Menved af Danmark.

1. *Afskrift af Bartholin.*

Haakon, af Guds Naade Konge af Norge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at i det Herrens Aar 1309 Torsdag før St. Marie Magdalenes Dag er der i København mellem den stormægtige Fyrste Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge, paa den ene Side og os paa den anden blevet forhandlet, sluttet Forlig og afgivet Løfter paa følgende Maade. ⟨§ 1⟩ For det første at der mellem os og vore Riger paa begge Sider bør være urokkelig Fred og fuldstændig Sikkerhed til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

evige Tider, og for at selve denne Fred og Sikkerhed kan holdes paa begge Sider urokkeligt og ukrænkeligt i Evighed, bør vi trolove og overgive til ægteskabelig Forening vor førstefødte, ægtefødte Datter Ingeborg til Junker Magnus, Søn af Herr Birger, Svenskernes berømmelige Konge, Søstersøn af Herr Erik[1]), af Guds Naade Danskernes fornævnte Konge. Vi bør ogsaa indsætte samme Datter som Arving efter os til Kongeriget Norge, hvis vi ikke faar en ægtefødt Søn. Men hvis vi faar en ægtefødt Søn, saa bør vi med samme vor Datter give fornævnte Junker 6000 Mark Sølv i Medgift; og lige saa meget i Sølv skal samme Junker anvise sin fornævnte trolovede som den Bryllupsgave, der kaldes Morgengave[2]), eller Gods eller sikre Indtægter for samme. Men bliver hun Arving til Riget, skal han[3]) give samme 8000 Mark rent Sølv i Morgengave; og for dette stillede den Herre Kongen af Danmark med sine tro Mænd os Sikkerhed. Fremdeles er det den Herre Kongen af Danmarks Pligt, hvilket han har lovet paa sin Tro omhyggeligt at bestræbe sig for og af al sin Magt trofast at medvirke til, at Herr Birger, Sveernes Konge kan vende tilbage til sit Riges Kongemagt og Kongeværdighed, og at hans Søn den oftnævnte Junker Magnus, kan efterfølge samme sin Fader i dem, saaledes som han med Rette bør. Samme Herr Birger, Sveernes fornævnte Konge, skal ved Pavestolen skaffe Dispensation for Ægteskabs Indgaaelse mellem Junker Magnus og vor fornævnte Datter, da samme er beslægtet i fjerde Grad[4]). ⟨§ 2⟩ Fremdeles: for at fornævnte Fred og Sikkerhed mellem os og vore Riger fra nu af kan holdes med et fast Baand og hver enkelt af de andre Ting, der foran er nævnte, kan gennemføres paa en heldig og gunstig Maade, skal han anvise os nogle af Besiddelserne og Indtægterne i Halland Nord for Ätran som en rimelig og passende Arvelod i Steden for alt vort mødrene Gods, der er beliggende i Danmark; og Resten af Landet paa samme Side af fornævnte Ätran, nemlig fire Herreder, har den Herre Kongen af Danmark givet os til Len med de Rettigheder, Besiddelser, Friheder og Tilliggender, saadan som Grev Jakob vides frit at have besiddet dem af samme danske Konges Forgængere; og for denne Rest, som den er beskrevet ovenfor, vil vi aflægge Mandsed til den Herre Kongen, og med Mænd og Indbyggere fra de samme Herreder vil vi paa Forlangende gøre den Herre Kongen og Danmarks Riges Krone Tjeneste; med Tilføjelse af, at de, der er dømte for Drabet paa den Herre Kongen af Danmarks Fader, deres Arvinger og danske Tilhængere, paa ingen Maade skal samle sig der; og den Herre Kongen af Danmark skal tro og af al Magt sammen med os medvirke til, at de samme

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herreder og Borge der kan vindes tilbage til vor Haand. ⟨§ 3⟩ Fremdeles vil den Herre Kongen af Danmark efter vore indtrængende Bønner og af særlig Naade tillade, at Hustruer og Børn af de ni domfældte for hans Faders Død og de nis Tilhængere og deres Børn, som paa Grund af deres[5]) Forseelser vides lovligt at have mistet deres Gods, førend de aflagde Mandsed til vor Broder og os, maa bruge deres Gods, dog kun deres mødrene, men alle deres andre medskyldige, disses Hustruer og deres Børn, som førend de var gaaet i vor Tjeneste i Norge, ikke havde mistet deres Gods paa Grund af deres Forseelser, som det staar foran, de maa nyde Riget og alt deres fædrene og mødrene Gods, dog kun de, der stiller saadan Sikkerhed til den Herre Kongen af Danmark, som han mener at kunne modtage; men de andre skal sælge deres Gods og med Betalingen for samme forblive uden for Riget; med Tilføjelse af, at Hustruer og Børn af de ni sammensvorne, der blev domfældte for den Herre Kongen af Danmarks Faders Død, evigt skal forblive udenfor Danmarks Rige og i Løbet af tre Aar sælge deres fornævnte Gods. Men med Hensyn til de øvrige skal det bero paa den Herre Kongen af Danmarks Vilje og Naade, hvem af dem han vil skal nyde Riget og deres Gods, som det staar foran, og hvem af dem han ønsker skal blive udenfor Riget og modtage Afgifterne af deres fornævnte Gods, og hvem af dem han ønsker altid skal forblive uden for Riget og sælge deres ovennævnte Gods og føre sammes Værdi uden for Riget. ⟨§ 4⟩ Fremdeles for at der ikke skal blive noget tilbage, som kan krænke ovennævnte Fred og Enighed eller kan blive Aarsag til nogen Tvist, vil vi oplade de mødrene Godser, paa Grund af hvilke der hidtil ofte er opstaaet Strid og Tvivl, til den Herre Kongen af Danmark og Rigets Krone overalt, hvor de er beliggende i Kongeriget Danmark, til fri Raadighed efter hans Tarv, naar vi er kommet i Besiddelse af de føromtalte Borge og de fire Herreder i Halland[6]). ⟨§ 5⟩ Fremdeles skal alle Dokumenter eller Breve angaaende vore mødrene Godser i Danmark gives os tilbage, som Kongen af Danmark har, eller som han kan komme i Besiddelse af. ⟨§ 6⟩ Fremdeles skal Kongen af Danmark sørge for, at vi faar vor Ret over hvilkesomhelst Personer, der opholder sig i Kongeriget Danmark, mod hvem vi maatte ønske at rejse Tiltale, efter hvad Landets Love kræver og Retsordenen forlanger. Saaledes vil ogsaa vi omvendt gøre i vort Rige for den Herre Kongen af Danmark. ⟨§ 7⟩ Ligeledes har den Herre Kongen af Danmark fra nu af opladt alle vore mødrene Godser til os, ligegyldig hvor i Danmark de er beliggende, til fri Raadig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hed efter vort Tarv[7]). Og hvis der med Hensyn til Frugterne af de samme Godser fra St. Johannes den Døbers Halshuggelsesdag[8]) i det Herrens Aar 1308 lige til nu, ligegyldig af hvem de er modtagne eller maaske modtages i Fremtiden, i vort Navn skulde blive rejst Klage over dem for den Herre Kongen af Danmark, skal samme Herre Kongen af Danmark gøre over for os, hvad Landets Love kræver, indtil vi har faaet og er i Besiddelse af de fornævnte Borge og fire Herreder i Halland. ⟨§ 8⟩ Fremdeles skal den Herre Kongen af Danmark, saa hurtigt han kan, angribe Hertugerne af Sverige; og ikke skal vi med de samme Hertuger slutte eller modtage Fred, Vaabenstilstand eller nogen Forhandling uden den Herre Kongen af Danmarks Samtykke. Og sker det, at vi af nogen Grund modtager en Forhandling eller Vaabenstilstand med nævnte Hertuger, bør den Forhandling og Vaabenstilstand være kort, og den Herre Kongen af Danmark og hans Rige medindbefattes i samme Forhandling og Vaabenstilstand; og vi bør meddele ham det i rette Tid; med Hensyn til det skal der senere ske, hvad vi begge anser for gavnligt. Fremdeles bør den Herre Kongen af Danmark og vi ikke særskilt slutte Fred med nogen af de fornævnte Herrer Hertugers Tilhængere undtagen med dem, som vi kan vinde til Tjeneste og Hjælp for os og Herr Birger, Konge af Sverige. ⟨§ 9⟩ Fremdeles skal Købmænd fra begge Riger, nemlig Danmark og Norge, der lider Skibbrud her eller der, frit bjerge deres Gods selv eller ved andres Hjælp og frit raade over det bjergede efter deres fri Vilje. ⟨§ 10⟩ Fremdeles bør der paa ingen Maade tages nogen Told i Danmark og i Norge af samme Rigers Købmænd undtagen det, som plejer at betales fra Arilds Tid. ⟨§ 11⟩ Fremdeles skal alle Varer, der er købt af begge Rigers Købmænd i samme Riger før Forkyndelsen sammesteds af et Forbud mod, at de udføres, frit udføres mod Erlæggelse af Told som ovenfor. Men hvis der købes nogle Varer efter Forkyndelsen af noget Forbud af denne Art, hvornaar Forkyndelsen end maatte være sket, skal de ikke kunne udføres uden særlig Tilladelse, førend der gives almindelig Udførselstilladelse. ⟨§ 12⟩ Men for at alt det ovennævnte urokkeligt skal overholdes af os, underkaster vi os den ærværdige Fader Roskildebispens Afgørelse, hvem han end til enhver Tid maa være, saaledes at han, hvis vi har overtraadt noget af det fornævnte, kan afsige Banlysningsdom imod os og erklære os for banlyste, indtil denne Forseelse gøres god. Paa samme Maade har ogsaa den omtalte Herre Kongen af Danmark omvendt paa samme Maade underkastet sig den ærværdige Faders, den Herre Bispen af Oslos,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afgørelse, hvem han end ogsaa til enhver Tid maatte være. Og sammen med disse har desuden, for at alt det ovennævnte kan overholdes urokkeligt, følgende lovet paa deres Tro: de ærværdige Fædre, de Herrer Bisper af Guds Naade Kjeld af Stavanger, Helge af Oslo, Arne af Bergen og Ingjald af Hamar og Herr Erik, Søn af den tidligere Kong Valdemar af Sverige, Herr Finn, Magister i vore Kapeller[9]), og de velbyrdige Mænd, Herr Bjarne af Bjarkö, Tore Haakonsøn, Snare Aslaksøn, Baroner, og Herrerne Torvald Toresøn, Elav Eilifsøn, Sigvard af Random, Trond Halvardsøn, Sigvard af Lejrholm, Tore Harfer, Sigvard Haareksøn, Brynjulf Storm, Trond Gunulvsøn, Gunnar Thomassøn, Birger Torkilsøn, Serk Petersøn, Ivar Steinarsøn, Eivind Simonsøn, Augustin Arnesøn, Andreas Sigvardsøn, Riddere, og fremdeles Håkon Toresøn, Johan Gudbrandsøn, Ivar Arnesøn, Brynjulf Agmundsøn, Agmund Øjvindsøn, Johan af Strand, Audun Guttormsøn, Håkon Agmundsøn, Peter Petersøn, Gudbrand Gudbrandsøn, vore Væbnere, hvis Segl er hængt under dette Brev sammen med vort Segl. ⟨§ 13⟩ Fremdeles er det blevet aftalt, at 270 af vore Riddere og Væbnere skal love paa deres Tro og give deres aabne Brev herom, at de paa vore Vegne vil overholde alt og hver enkel Ting deraf, som foran skrevet staar, og dette Brev skal vi, hvis Vejen er sikker, sende til Tønsberg nu førstkommende St. Hansdag, at overgive det til den Herre Kongen af Danmarks Udsendinge sammesteds. Men hvis Vejen ikke er sikker, skal det fornævnte Brev paa den Tid saavel i hans Navn som i vort sendes til København at overgives der samme Dag til vore Udsendinge indbyrdes fra begge Sider[10]). Ligeledes hvis en eller nogle af vore Forlovere, nemlig de fornævnte Riddere og Væbnere, skulde dø i Mellemtiden, skal vi udnævne en anden eller andre, som i vort Navn kan gøre et lignende Løfte i hans Sted. Forhandlet og givet Sted, Aar og Dag, der er nævnt ovenfor i Indledningen.

2. *Registratur af Stephanius.*

Forhandling i København mellem Kongen af Danmark og Kongen af Norge. 1309.

1) se DRB II 6 Nr. 150 Note 2. — 2) se DRB II 9 Nr. 51, Noterne 2 og 3. — 3) Junker Magnus. — 4) se DRB II 1 Nr. 91 Note 2. — 5) de 9 domfældtes. — 6) nærværende Brevs §§ 1—4 svarer i det hele til §§ 1—4 i Freds- og Forbundsbrevet af 1308 29. August (DRB II 6 Nr. 150) med de Ændringer, som følger af, at sidstnævnte Brev er udstedt af den danske Konge. Desuden er § 9 i Nr. 150 her i Nr. 191 indføjet i § 2. Fortsættelsen af nærværende Brev er derimod ny bortset fra § 12, der har et Modstykke i § 8 i det ældre Brev. — 7) denne Bestemmelse virker overraskende, da den synes at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stride bestemt imod den ovenforstaaende § 4. Forklaringen er muligvis den, at det Forbehold, der findes i Slutningen af nærværende § 7 ('indtil vi har faaet . . . fire Herreder i Halland'), ikke blot skal gælde den umiddelbart foregaaende Bestemmelse om Frugterne, men ogsaa Bestemmelsen om Opladelsen af Mødrenegodset. — 8) 29. August, se DRB II 6 Nr. 150. — 9) Siden 1308 5. Februar havde Provsten ved Apostelkirken i Bergen Titel af *magister capellarum regis*. Han forestod de 14 Kapeller paa Kongsgaardene rundt om i Landet, se Taranger »Udsigt over den norske rets historie«, I—II p. 225. — 10) dette noget uklare Udtryk skal maaske forstaas saaledes, at Brevet, der skulde føres til København under begge Kongers Garanti, i København først skulde overgives til den norske Konges Udsendinge og derefter af disse til den danske Konges.

192 1309. 22. Juli. København.

Hertug Magnus af Sverige giver Biskop Peder 2. af Viborg, Provst Jens af Odense og Ingvar Hjort Fuldmagt til at begære Kong Haakon 5.s Datter til Ægte.

Referat af Hvitfeld.

Biskop Peder af Viborg og Provst Jens af Odense og Ingvar Hjort kom til Oslo paa Hertug Magnus af Sveriges Vegne. Deres Fuldmagt, dateret København 22. Juli 1309, indeholder, at Hertug Magnus indkom i Kong Eriks og Kong Birgers Nærværelse og udnævnte fornævnte Biskop Peder, Provst Jens og Ingvar Hjort til sine befuldmægtigede at begære Kong Haakons Datter til Ægte paa Hertug Magnus's Vegne[1]) med al Fuldmagt, som dertil hører, at forhandle og træffe Beslutning.

1) se Nr. 191 § 1.

193 1309. 29. Juli. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved bekræfter, at Ribe Kapitels Bryder og Landboer er fritaget for Leding og al kongelig Ret.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Viden om det forbigangne er sikrest og plejer at bevares længst, naar den bevidnes af det skrevne Ord. Da alle vore Forfædre[1]) har tilstaaet vore elskede Herrer, Kannikerne ved Ribe Kirke, den Frihed — saaledes som det indeholdes i deres autentiske Breve[2]) —, at deres Bryder og Landboer skal forblive fri og undtagne fra Ledingsbyrde og ethvert Krav, der tilhører vor kongelige Ret, og da vi ikke ønsker i nogen Maade at formindske deres Frihed, men tværtimod at forøge den paa alle Punkter, stadfæster vi derfor ved dette Brev det ovennævnte Værn, som vore Forfædre

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har tilstaaet dem. Derfor forbyder vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogen anden, af hvad Stilling han end maatte være, paa nogen Maade hindrer eller besværer de Herrer Kanniker i Ribe eller nogen af deres undergivne med Hensyn til Liv eller Gods mod dette Brev, saafremt han mener at burde undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1309 paa hellig Olavs, Konge og Martyrs, Dag. I vor Nærværelse.

1) jf. DRB II 1 Nr. 74 (Forlæg); se ogsaa II 2 Nr. 216, II 4 Nr. 273. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 74 Note 2.

1309. 30. Juli. Avignon. 194

Pave Clemens 5. paalægger Ærkebisperne og Bisperne i Danmark, Sverige og Norge skriftligt at meddele, naar de har modtaget den pavelige Bulle, der indkalder dem til Konciliet i Vienne.

Afskrift af Bartholin.

Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener hilser de ærværdige Fædre i Kristus Ærkebisperne og Bisperne i Danmark, Sverige og Norges Riger med den apostoliske Velsignelse.

Idet vi sender Eder et apostolisk Brev, hvorved vi gennem nærværende Brevvisere, vore elskede Sønner Petrus de Signeriis og Johannes fra Treviso eller en af disse vore Kurerer særlig indkalder Eder til det Kirkemøde, vi med Guds Hjælp agter at afholde paa den dertil berammede Tid, paalægger vi Eder alle ved vor apostoliske Skrivelse, at I eller hver enkelt af Eder, som faar dette Brev overbragt, ved Eders aabne Brev, forsynet med Eders Segl, gennem samme Ilbud eller et af disse skal meddele os Datoen for Overbringelsen. Givet i Avignon den 30. Juli i vort Pontifikats 4. Aar.

1309. 30. Juli. Avignon. 195

Pave Clemens 5. anbefaler sin Udsending Petrus de Signeriis til den hele Gejstlighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1309. 9. August. 196

Tue Atenmark opretter sit Testamente.

Ribe Kapitels Registratur.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn. Jeg Tue kaldet Atenmark ønsker — skønt svag paa Legemet, saa dog karsk paa Sjælen — at sørge for min Sjæl paa en frelsebringende Maade, hvorfor jeg opretter mit Testamente paa følgende Maade. For det første giver (og) testamenterer jeg en Grund, jeg har købt af Henneke Hare, og som ligger overfor Dominikanernes Indgang og er 12 Alen bred og i Længden som de andre omkringliggende Grunde, til at holde og vedligeholde en Lampe eller brænde Vokslys ved Kristi Legeme i St. Hans Kirke i Ribe evindelig. Fremdeles en Grund, der støder op til fornævnte Grund mod Nord, som jeg har købt af Herr Ripe Præst og Jakob Rød, ogsaa 12 Alen i Bredden til at sætte Vokslys foran Kristi Legeme i Vor Frue Kirke i Ribe evindelig paa Højaltret, dog saaledes at mine Arvinger skal have de nævnte Grunde i Hænde, saa længe som de ærefuldt hvert Aar sørger for de fornævnte Vokslys. Men hvis de svigter med Hensyn til disse Vokslys af Ligegyldighed eller paa anden Maade, skal de Herrer Ærkedegnen og Kantoren, hvem de end til enhver Tid er, med Kapitlets Raad frit bestyre den nævnte Grund til fornævnte Brug med de der opførte Huse. Fremdeles en Eng i Rejsby Mark, der er beliggende paa to Steder, der yder efter den gamle Vurdering[1]) 14 Læs Hø, til at brænde Vokslys foran St. Hans Alter i hans Kirke i Ribe og foran St. Mikaels Alter i Ribe evindeligt ved at dele Indtægterne fra nævnte Eng mellem de nævnte Altre, jeg mener St. Mikaels Alter, der nyligt er oprettet i hans Kirke af den Herre Biskop Kristian. Da fremdeles mit Gods skal deles mellem mine Arvinger, giver og betaler jeg til min elskede Hustru Margrete 120 Mark gængse Penge for hendes Del til Gengæld for hendes eget Gods, der er bortsolgt[2]), for hvilke 120 Mark jeg sætter hele Gaarden, i hvilken jeg plejer at bo, i Pant, indtil samme Margrete erholder nævnte Beløb fuldstændigt. Til Vidnesbyrd herom og om min sidste Vilje har jeg ladet nærværende Testamente bekræfte med Segl tilhørende den ærværdige Fader Herr Biskop Kristian af Ribe og Kapitlet sammesteds og mig selv. Men jeg ønsker at have nærværende Brev i to Afskrifter, saaledes nemlig at mine Arvinger har et Eksemplar og et andet er i Kapitlets Værn til Forvaring. Vidner til dette Testamente er følgende, som var til Stede, Herrerne Jens Rohde (Herod), og Magister Fader, Kanniker i Ribe, Vilken Grastop, Gerhard Nyborg, Henneke Hedding, Lars Bælteslaaer og Jens Pedersen[3]). Til executores testamenti indsætter jeg de Herrer Ærkedegnen Jens og Magister Fader, Kanniker i Ribe, idet jeg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

beder dem handle i denne Sag, som de vil svare for Gud. Forhandlet i det Herrens Aar 1309 Dagen før St. Laurentius' Dag.

1) sigter til den saakaldte Guldvurdering, se herom bl. a. Poul Jhs. Jørgensen, Dansk Retshistorie p. 258. — 2) ifølge Jyske Lov I 35 maatte en Mand ikke sælge sin Hustrus Særjord, medmindre han havde Børn med hende, hvad han i dette Tilfælde næppe har haft, da Udtrykket 'Arvinger' rimeligvis sigter til Udarvinger. Hvis det alligevel skete, skulde Hustruen have Erstatning for Jorden. — 3) efter Kejsertidens Romerret krævedes til Oprettelsen af Testamente Nærværelse af 7 Vidner; den kanoniske Ret lod sig nøje med to, se c. 10, 11 X. de testamentis et ultimis voluntatibus III 26.

1309. 17. August. Stege. 197

Kong Erik 6. Menved udsteder et Gældsbrev til nogle Borgere i Rostock for det Beløb paa 5056½ Mark vendisk, som Fyrst Nicolaus af Rostock er dem skyldig.

Original i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi til de gode Mænd, nærværende Brevvisere, Borgerne i Rostock, som Restbeløb af den gamle Gæld, som Herr Nicolaus, Herre af Rostock, skyldte dem, paa samme Herres Vegne skylder 5056 Mark 8 Skilling vendisk: Kristine, Johan Roths Enke, 297½ Mark Penge, Henrik Runge 462 Mark Penge, Johan Haupts Enke 212½ Mark, Stendal 50 Mark Penge 8 Skilling, Burchard von der Grubes Hustru 238 Mark Penge, Henrik fra Gotland og hans Medinteressenter 348 Mark Penge, Arnold Kopman og hans Medinteressenter 278½ Mark Penge, Gerhard Blömeke og Didrik af Lage 330 Mark Penge, Henrik af Möhlen 305 Mark Penge, Johan vom heiligen Geist 473 Mark Penge, Albrecht Spiessnagel 574 Mark Penge, Henrik Thondorf 170 Mark Penge, Henrik Kröpelin 710½ Mark, Johan Zöllner 297 Mark Penge, Johan Lise 116 Mark Penge og Henrik Mönch 94 Mark Penge. Fremdeles skylder vi dem alle 100 Mark vendisk for den Fempenning, som ikke blev betalt dem fra først af. Men saalænge dette Beløb forbliver ubetalt, skal der i vort Navn udbetales til dem for hver hundrede Mark, der ikke er betalt af selve Beløbet, 10 Mark vendisk til Skadesløsholdelse hvert Aar fra nu kommende St. Mikkels Dag af vor Told i Staden Rostock, der ikke skal fradrages i Hovedstolens Beløb[1]), og saaledes at de 10 Mark aarligt skal betales dem først af samme Told og Resten tilfalde os. Fremdeles skal oftnævnte Told samles og opbevares under Laas og Lukke med to Nøgler, af hvilke Nøgler vor Slots-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

høvedsmand sammesteds skal opbevare een, og den anden Arnold Kopman og Henrik af Möhlen, som Kreditorerne selv har udpeget dertil, indtil selve Beløbet, som ovenfor bestemt, udbetales fuldstændigt til St. Mikkelsdag eller til Paaske, ligegyldigt naar vi maatte ønske at betale den. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Stege i det Herrens Aar 1309 Ugedagen efter St. Laurentius Martyrs Dag.

1) det var tilladeligt at betinge sig Morarenter, se DRB II 9 279 Note 3.

198 1309. 20. August. Stege.

Laasebrev, hvorved Kong Erik 6. Menved tilkender Jens, Søn af Sommer, fhv. Møntmester i Roskilde, hans Faders Gods i Roskilde, der allerede er tildømt ham ved fire Kongebreve og senere paa det kongelige Retterting, men som Roskildeborgeren Gunzelin uretmæssigt har taget i Besiddelse.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at det i Roskilde beliggende Gods, som har tilhørt Sommer, fordum Møntmester i Roskilde, og som er tildømt nærværende Brevviser Jens, samme Sommers Søn, først ved fire af os udstedte, enslydende Breve og siden paa vort Retterting af vor Kammermester Herr Niels Herlugsen med vor Myndighed — hvilket Gods Borgeren Gunzelin i Roskilde i lang Tid paa uretmæssig Vis satte sig i Besiddelse af —, dette Gods tildømmer vi ved nærværende Brev fornævnte Jens, hans Søn, med alle de Frugter og Indtægter, som er oppebaaret deraf fra den Tid, da den nævnte Gunzelin fra først af lagde Haand paa dem, at besidde evindelig, idet vi paalægger ovennævnte Gunzelin og hans Arvinger evig Tavshed[1]). Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen, af hvilken Stilling eller hvilken Stand han end maatte være, vover for Fremtiden at krænke samme Jens med Hensyn til ovennævnte Gods, saafremt han vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Stege i vor Nærværelse i det Herrens Aar 1309 Onsdagen i Ugen efter Vor Frues Himmelfart.

1) se DRB II 5 Nr. 209 Note 11 (om Laaseforfølgning).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1309. 22. August. Ribe. 199

Biskop Kristian 2. af Ribe, Broder Niels, Dominikanerprior i Ribe, og Broder Jakob, Franciskanerguardian sammesteds, vidimerer Kong Erik 6. Menveds Privilegium til Ribe Domkapitel af 1309. 29. Juli (Nr. 193).

Original i Rigsarkivet.

Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, Broder Niels, Prior for Prædikebrødrene i Ribe, og Broder Jakob, Guardian for Franciskanerne sammesteds, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi har set og omhyggeligt gennemlæst nedenfor nævnte, berømmelige Konges Brev og Privilegium uskrabet, ustunget og ubeskadiget i enhver Henseende og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge o. s. v. *(= Nr. 193)*. Og vi Biskop Kristian af Ribe har efter vort Kapitels Bøn og Anmodning, da det er farligt at bringe selve Originalen fra Sted til Sted paa Grund af de farlige Veje, ladet fornævnte Original afskrive Ord til andet af vor Klerk Mikkel, der er taget i Ed og særlig beskikket hertil. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl tillige med fornævnte Brødres Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1309 Ugedagen efter Vor Frues Himmelfart.

1309. 1. September. Avignon. 200

Pave Clemens 5. paalægger den samlede Gejstlighed i England, Skotland, Irland, Norge og Danmark at udbetale til Abbeden i Lagny Kloster i Paris' Stift, som er udsendt for at anstille Undersøgelser mod Tempelherreordenen, seks Guldfloriner om Dagen, hvorimod hans Stedfortræder kun skal have tre Guldfloriner.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1309. 2. September. Avignon. 201

Pave Clemens 5. stadfæster Esrom Klosters Privilegier.

Registratur i Esrombogen.

Og et enslydende Privilegium[1]) giver Pave Clemens 5. Givet i Avignon den 2. September i hans Pontifikats 4. Aar.

1) jf. DRB II 1 Nr. 97.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

202 1309. 4. September. Avignon.

Pave Clemens 5. paalægger Dekanen i Slesvig at forsvare Cistercienserordenens Medlemmer, da de er udsatte for Forfølgelser.

Afskrift i de pavelige Kopibøger og i Esrombogen.

Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin elskede Søn . ., Dekan ved Domkirken i Slesvig, med den apostoliske Velsignelse.

Selv om det apostoliske Sæde bør bistaa og beskytte alle gejstlige Personer og da især dem, der tjener Herren i Klosterdragt, tager vi i særlig Grad Cistercienserordenens Medlemmer af begge Køn under vor Beskyttelses Værn, for at de ikke skal fortrædiges ved slette Menneskers Anslag; thi vi omfatter med særlig Kærlighed fornævnte Orden, der indtager en saa anset Plads i Guds Kirke, og berøres særlig af den Uret, der overgaar dem. Da derfor vore elskede Sønner . . Abbed i Citeaux og hans Medabbeder og vore elskede Døtre i Kristus . . Abbedisse og Søstrene og deres Konventer af denne Cistercienserorden, efter hvad der er kommet os for Øre, paa mangfoldige Maader fortrædiges med Hensyn til Liv og Gods af nogle Mennesker, der ikke betænker sig paa at tage Herrens Navn forfængeligt, paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse, da vi ønsker at skaffe nævnte Abbeder, Brødre, Abbedisser, Søstre og Konventer Fred og Ro og imødegaa de ondsindedes Bestræbelser, Dig, vise Broder, at Du, personlig eller ved een eller flere andre, bistaar samme Abbeder Brødre, Abbedisser, Søstre og Konventer ved virksomt at værne og forsvare dem og ikke tillader, at nogen paa utilbørlig Maade fortrædiger dem paa deres Liv og Gods imod Bevillinger, som er dem givet ved det apostoliske Sædes Privilegier, saaledes at I paa vore Vegne med Udelukkelse af Appel tugter dem, der fortrædiger dem, hvem det saa end maatte være, hvilken Orden de maatte tilhøre, og hvilken Stand eller Stilling de end maatte have, selvom de straaler med Bispeværdighedens Glans, uanset vor Forgænger, salig Ihukommelse Pave Bonifacius 8.s Bestemmelse, hvorved der drages Omsorg for, at hverken Anklageren eller den anklagede, naar de er fra samme Stad eller Stift, skal kunne stævnes for Retten udenfor Staden eller Stiftet undtagen i visse bestemte Tilfælde[1]), og en anden Bestemmelse om, at Ombud[2]), der er beskikkede af fornævnte Sæde, ikke maa driste sig til at føre Proces mod nogen udenfor den Stad og det Stift[3]), i hvilke de er indsatte, eller overdrage een eller flere andre at optræde paa deres Vegne eller drage nogen mere end een Dagsrejse ud

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

over Grænsen for hans Stift, og at Ombudets Myndighed og Jurisdiktion med Hensyn til ikke paabegyndte Sager udløber ved den beskikkedes Død[4]); uanset ogsaa det almindelige Kirkemødes Bestemmelse om de to Dagsrejser[5]) og alle andre modstridende Bestemmelser desangaaende af denne Bonifacius eller vore andre Forgængere som romerske Paver, naar blot ingen i Kraft af dette Brev drages ud over den 3. eller 4. Dagsrejse udenfor sit Stift, — eller uanset om nogen i Fællesskab eller hver for sig har faaet bevilget af fornævnte Sæde, at de ikke skal kunne rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning eller stævnes for Retten udenfor eller ud over visse Steder ved noget apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt og tydeligt omtaler denne Bevilling og deres Personer, Klostre eller Ordener — uanset endelig alle andre almindelige eller særlige Begunstigelser af nævnte Sæde, hvorved Udfoldelsen af Din Jurisdiktion i dette Anliggende paa nogen Maade kan hindres. Du skal omhyggeligt sørge for, at Du ikke personlig eller ved een eller flere andre paa nogen Maade befatter Dig med Spørgsmaal, hvorom der maaske allerede er rejst Proces, eller som kræver en Retskendelse og ikke vedrører denne Bevilling. Hvis Du drister Dig til at optræde anderledes, bestemmer vi nemlig, at saavel dette Brev som ogsaa den Proces, som Du eller de i Kraft af dette Brev skulde skride til, skal være ganske ugyldig og uden Retskraft. Dette vort Paalæg skal Du altsaa udføre med saadan Klogskab og Troskab, at Du ikke paa nogen Maade maa gaa ud over dets Grænser. Forøvrigt er det vor Vilje, og vi bestemmer med apostolisk Myndighed, at fra nærværende Brevs Dato har Du faaet tillagt vedvarende Myndighed og Jurisdiktion i alt det anførte og paa hvert enkelt Punkt deraf, saa at Du kan gaa frem saa fast og kraftigt som ovenfor sagt paa vore Vegne i alt det foran anførte og for de forannævnte, som om Din Jurisdiktion i alt dette og paa hvert enkelt Punkt deraf var bleven erklæret vedvarende ved lovlig Stævning, Formaning eller paa anden Maade. Givet i Avignon den 4. September i vort Pontifikats 4. Aar.

1) der sigtes til c. 11 § 1 VI de rescriptis I 3. — 2) gengiver den latinske Teksts *conservatores*, hvorved forstaas pavelige Udsendinge, der har til Opgave at varetage Kirkers eller fromme Stiftelsers Interesser; deres Bemyndigelse omhandles VI de officio et potestate iudicis delegati I 14. — 3) jf. c. 11 VI de rescriptis I 3. — 4) jf. c. 15 VI de officio et potestate iudicis delegati I 14, ifl. hvilken det pavelige Ombuds Myndighed udløber ved Pavens Død undtagen for de Sagers Vedkommende, hvis Behandling er paabegyndt. — 5) c. 28 X de rescriptis I 3.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

203 **1309. 4. Oktober. Reval.**

Biskop Henrik af Reval, Henrik Postok, Dekan, og Kapitlet i Reval vidimerer seks Konge- og Pavebreve til St. Michaels Kloster i Reval.

Original i Dorpat.

Broder Henrik, af Guds Barmhjertighed Biskop i Reval, og Henrik, kaldet Postok, Dekan, og hele Kapitlet i Reval, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser.

Vi gør vitterligt for alle, at nedenfor skrevne Breve, saavel pavelige som kongelige, har vi set og omhyggeligt undersøgt Ord til andet, uskrabede, ufordærvede, ustungne og ubeskadigede i enhver Henseende med velbevarede Buller og Segl og Snore af Silke[1]). De havde følgende Ordlyd: Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, Frue til Estland (o. s. v. = *DRB II 2 Nr. 80)*, Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug (o. s. v. = *DRB II 3 Nr. 246)*, Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v. = *DRB II 3 Nr. 24)*, Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v. = *DRB II 3 Nr. 23)*, Urban, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v. = *Bunge II 43 Nr. 627)*, Alexander, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v. = *Bunge I Nr. 283)*.

Til Vidnesbyrd og Bekræftelse af dette Gennemsyn er vore Segl hængt under dette Brev. Givet i Reval i det Herrens Aar 1309 paa den hellige Franciskus Bekenderens Dag.

1) Oversættelsen er ikke sikker, da Teksten maaske er ufuldstændig.

204 **1309. 9. Oktober.**

Cecilie, Enke efter Marsken Jens Kalv, og hendes Søn Jakob Kalv giver Afkald paa den dem tilhørende Del af nogle Jorder i Lommamark, som afdøde Jens Kalv, Dekan i Lund, skænkede til Underhold for fattige Peblinge i Lund.

Afskrift (Lundebogen).

Cecilie, Enke efter Herr Jens kaldet Kalv[1]), den berømmelige Danske Konges Marsk, og hendes Søn Jakob kaldet Kalv, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal alle ved nærværende vide, at vi ved nærværende af de Jorder i Lommamark, som Dekanen ved Lundekirken, Jens kaldet Kalv, salig Ihukommelse, købte for deres rette Pris, og som han i levende Live af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

god Vilje og Kærlighed til Fromheden ønskede at skænke de fattige Peblinge i Lund til de Præbender, der var oprettet af den ærværdige Herre salig Ihukommelse, Ærkebiskop Jakob af Lund[2]), overdrager vor Del i samme Jorder til fornævnte Peblinge og deres nuværende eller fremtidige befuldmægtigede til enhver Tid, at raade derover efter deres Forgodtbefindende og Vilje. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl og Herr Peder Nielsen af Eljaröds Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1309 paa Martyren St. Dionysius' og hans Fællers Dag.

1) jf. DRB II 5 Nr. 309. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 186.

1309. 11. November. 205

Kong Erik 6. Menved paalægger Raadet i Lübeck at udbetale det Beløb, som Staden skal erlægge, til Fyrst Henrik af Meklenborg.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til de gode og hæderlige Mænd, sine i Kristus elskede Raadmænd i Lübeck inderlig Kærlighed med Gud og Frelse nu og evindelig.

Vi beder og anmoder indtrængende Eder alle, hvem vi tiltror alt godt, om i vort Navn uden noget Fradrag at overgive de Penge, som vi skal modtage af Eders Velvillighed førstkommende Jul, til den stormægtige Fyrste, Herr Henrik, Herre af Meklenborg, eller hans visse Bud, for hvilke Penge vi erklærer Eder for fri, undtagne og fuldstændig undskyldte at være, naar de er udbetalte til ham. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1309 Mortens Dag i vor Nærværelse.

1309. 11. November. 206

Karl Ragnfridson opretter sit Testamente og efterlader bl. a. en Mark Penge til Antvorskov Kloster.

Original i det svenske Rigsarkiv.

I Guds Navn Amen! Da Mennesket, mens det lever dette Liv, ved Guds Barmhjertighed kan erhverve sig den evige Glæde, naar det anvender sit timelige Gods paa tilbørlig Vis, bestemmer og opretter jeg, Karl Ragnfridson, af Bekymring for min Sjæls Frelse, medens jeg endnu er ved godt Helbred, mit Testamente paa følgende Maade . . . Til Brødrene i Ant-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vorskov en Mark Penge ... For at altsaa dette kan forblive ukrænket evindelig, har jeg ladet mit Segl og min Svigersøn Gudmunds Segl hænge under dette Brev. Forhandlet i det Herrens Aar 1309 Mortens Dag.

207 1309. 15. November. Nyköping.

Kong Erik 6. Menved giver de tre Brødre Ridderne Pridbor, Nicolaus og Teze af Podebusk og Johan Gristow, Løfte om arvelig Forlening med Øerne Wittow og Jasmund, hvis Fyrst Vizlaw 3. af Rügen dør uden Arving.

Original i Putbus.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi tilskyndet af vore tro Raaders gode Raad og efter fornøden forudgaaende Overvejelse i Overensstemmelse med den rette Fremgangsmaade med arvelig Ret har skænket, overdraget og givet de berømmelige Riddere, vore elskede Brødre Pridbor, Nicolaus og Teze af Podebusk og Johan af Gristow og deres sande Arvinger, Øerne Wittow og Jasmund, med alle Rettigheder og Indtægter og med al Rettighed og Domstol, med Vasalforholdet og Vasallers og Undersaatters Mandsed, med Bede og med de Penge, som gives af Mønten, og med Patronatsret til Kirkerne og overhovedet med al Nytte og Brug, som den stormægtige Fyrste Herr Vizlav, Rygboernes Fyrste, og hans Forgængere hidtil har holdt og besiddet dem i Længden og Bredden, saaledes at fornævnte Øer med alt Tilliggende, som foran staar, med Arveret kan og skal overgaa til fornævnte Ridderes Arvinger og Efterfølgere fra Slægt til Slægt evindelig, hvis samme Herr Vizlav, Rygboernes Fyrste, dør uden legitim Livsarving, naar hans Land falder tilbage til os og vore Efterfølgere, Kongerne af Danmark. For disse Øer og Indtægten af samme skal fornævnte Riddere og deres Arvinger til evig Tid være pligtige at tjene os og Danmarks Rige med ti udrustede Stridsheste, og vi skal ikke paa nogen Maade besidde nogen Ejendomsret paa samme Øer undtagen fornævnte Tjeneste. Ydermere skal de med alle deres Venner og andre, som de kan vinde herfor, hvor de kan gøre det med Ære, heldigt og trofast af alle Kræfter og al Magt tilstræbe vor og Kongeriget Danmarks Fordel, Fremgang og Ære. Vidner herpaa er den velbyrdige Mand Henrik, af Guds Naade Herre til Meklenborg og Stargard, fremdeles Ridderne Johan af Zernin, Niels Herlugsen, vor Kammermester, Lave Aagesen, vor Marsk, Konrad af Kramon og Herman af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Örtzen, Riddere, og mange andre troværdige. Til Vidnesbyrd om alt foranstaaende og for at ikke vor Handling skal brydes af nogensomhelst af vore Efterfølgere, har vi ladet dette Brev skrive og besegle med vort Segl. Givet og forhandlet for Nyköping[1]) Slot i Herrens Aar 1309 Lørdag efter Mortensdag.

[1]) jf. II 5 Nr. 212 Note 14.

1309. 22. November. Stralsund. 208

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Sønderjylland fritager Borgerne i Greifswald for Arvekøb og giver dem Ret til at anløbe alle Havne i Hertugdømmet.

Original i Greifswald.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi paa Grund af de mange Tjenester, som de gode og hæderlige Mænd, alle Borgerne i Staden Greifswald, hyppigt har ydet os, og paa Grund af den særlige Gunst, som vi har for dem, erklærer dem for fri og undtagne at være fra en af vore Rettigheder, nemlig Køb af Arv, der paa Folkesproget kaldes Arvekøb[1]). Fremdeles giver og tilstaar vi de samme af særlig Naade Bemyndigelse og fri Tilladelse til med deres Skibe uden nogen Ansøgning om Tilladelse at besøge enhversomhelst af vore Havne, der ligger i vort Hertugdømme, og til frit at lade deres Skibe anløbe samme Havnes Kyster med deres Gods og Varer. Vi forbyder ogsaa strengt alle vore Fogeder og deres befuldmægtigede under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af dem paa nogen Maade utilbørligt fortrædiger, tynger eller beskatter nævnte Borgere med Hensyn til den Naade, vi har skænket dem. Og til Tegn paa denne Frihed og til klart Vidnesbyrd derom har vi overgivet samme Borgere dette Brev og beseglet det med vort Sekret. Givet i Stralsund i det Herrens Aar 1309 paa Jomfruen og Martyrens St. Cecilies Dag.

1) se DRB II Ordlisten til Bind 3, samt Bind 9 Nr. 290 Note 2.

1309. 21. December. Helsingborg. 209

Bernhard Plessen skøder i Kongens Nærværelse alt sit Gods i Nielstrup, Musse H., til Kongens Kammermester Niels Herlugsen.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bernhard kaldet Plesse til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, saavel Efterkommere som nulevende, at jeg i Nærværelse af min Herre Kongen af Danmark til nærværende Brevviser, den gode og ærlige Mand Herr Niels Herlugsen, Kammermester hos de Danskes berømmelige Konge, helt og fuldt har skødet og solgt alt mit Gods i Nielstrup paa Lolland som Herr Peder kaldet Hoseøl, salig Ihukommelse, tidligere havde ejet, med Vandløb, Eng, Ager, Græsgang, Huse og Fiskevand og med alt sit Tilliggende, løst og fast, at besidde evindelig, saadan som jeg har haft det af min Herre, Kong Erik af Danmark. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1309 paa den hellige Apostel Thomas' Dag.

210 **1309.**

Biskop Henrik af Reval og Biskop Engelbert af Dorpat og den danske Konges Vasaller i Estland bevidner, at Staden Riga har besluttet at bevare Forbundet med de hedenske Litauere, saalænge den tyske Orden beholder Borgen Dünamünde.

Efter Tryk hos Schirren.

Bisperne af Reval og Dorpat og alle den danske Konges Vasaller i Estland bevidner, at de i et Møde har hørt af Sendebud fra Staden Riga, at denne Stad har besluttet ikke at opgive Forbundet med de hedenske Litauer, saalænge den tyske Orden beholder Borgen Dünamünde. 1309.

211 **1310. 9. Januar. Avignon.**

Pave Clemens 5. stadfæster Ribe Kapitels Privilegier.

Afskrift af Bartholin.

Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder Bispen og sine elskede Sønner Ærkedegnen og Kapitlet i Ribe med den apostoliske Velsignelse.

Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Billighed og Fornuft, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. Derfor giver vi gerne vort Samtykke til Eders retfærdige Bønner, idet vi med vor apostoliske Myndighed bekræfter overfor Eder og gennem Eder overfor fornævnte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kirke og ved dette Brevs Værn stadfæster alle de Friheder og Begunstigelser, der enten ved Privilegier eller andre Bevillinger er tilstaaet Eder og fornævnte Kirke af vore Forgængere, de romerske Paver[1]), saavel som de Friheder og Lettelser for verdslige Krav, som paa gyldig Vis er bevilget Eder af Konger[2]) og Fyrster og andre troende kristne, og saaledes som I paa retfærdig og fredelig Vis besidder dem. Intet Menneske maa bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Avignon den 9. Januar i vort Pontifikats 5. Aar.

1) Alexander 3. (1169 8. November). — 2) Erik 6. Menved (1297 30. Oktober = DRB II 4, 273), Erik 5. Glipping (1273 27. September = DRB II 2 Nr. 216), Kristoffer 1. (1252 9. August = DRB II 1 Nr. 74), (1242 Maj, Rep. 147, Ribe Oldemoder Nr. 45).

1310. 13. Januar. Aarhus. 212

Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus stadfæster den gamle Sædvane, at Aarhus Stifts gejstlige med Undtagelse af Kanniker og klostergivne efter modtagen Præstevielse skal være forpligtet til at gøre Tjeneste i Domkirken som Vikar i tre Aar mod en nærmere fastsat Betaling.

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da det i vor Kirke i vore Forgængeres Tid har været godkendt som en prisværdig Skik, at alle gejstlige i vort Stift, med Undtagelse af Kannikerne ved vor Kirke og Klosterfolk, efter modtagen Præstevielse i de tre umiddelbart paafølgende Aar er pligtige at gøre Vikartjeneste i vor ovennævnte Kirkes Kor, saaledes at de efter den der modtagne Øvelse i Præstegerningen blev mere skikkede til Sjælesorgen, har vi bestemt, idet vi godkender samme Sædvane med vort elskede Kapitels Samtykke, at samme Sædvane for Fremtiden skal overholdes ukrænkeligt; vi ønsker og bestemmer ikke desto mindre, at Vikarerne skal være tilfredse med, at der paa de sædvanlige Terminer, nemlig dels Andreas' Dag og dels St. Hansdag, udbetales dem 12 Mark gængse Penge, hvis de er Præster, 8 Mark gængse Penge, hvis de er Diakoner, og 6 Mark gængse Penge, hvis de er Underdiakoner, saaledes som det har været overholdt fra Arilds

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tid. Ydermere skænker vi samme Vikarer den særlige Naade, at de kan gøre Tjeneste ved Altrene i vor Kirke, dog saaledes at Koret paa ingen Maade berøves sine skyldige og sædvanlige Gudstjenester. Forhandlet og givet i Aarhus i det Herrens Aar 1310 Ugedagen efter Helligtrekonger.

213 **1310. 13. Januar.**

Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus henlægger Framlev Kirke til Provstiet i Aarhus.

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da Provstiet ved Aarhuskirken intet har i fast Indtægt og i den Grad er knap og fattig med Hensyn til de uvisse Indtægter, saa at Provsten paa ingen Maade kan leve deraf i Overensstemmelse med Embedets Krav, har vi paa den foreskrevne Maade, kanonisk og frit, henlagt Kirken i Framlev til samme Provsti med vort elskede Kapitels enstemmige Bifald og Samtykke, efter at Præsten Peder Clemmensen, tidligere Sognepræst ved samme Kirke, efter eget Ønske og frit havde opladt den i vore Hænder, og da den retsligt og faktisk er ledig i Øjeblikket. Til Bevis for denne Henlæggelse er vort og vort elskede Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1310 Ugedagen efter hellig Trekongers Dag.

214 **1310. 16. Januar. Lund.**

Cecilie, Enke efter Marsken Jens Kalv, giver sin Broder Peder Nielsen af Eljaröd Fuldmagt til at skøde St. Laurentius' Kirke i Lund alt hendes Gods i Vragerup.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Cecilie, Enke efter Herr Jens Kalv, fordum den berømmelige danske Konges Marsk, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg ved dette Brev til min elskede Broder den velbyrdige Mand Herr Peder Nielsen af Eljaröd giver og overdrager fri og fuld Myndighed til at skøde til St. Laurentiuskirken i Lund alt mit Gods, løst og fast, i Vragerup med Ager, Eng, Græsgang og alt, hvad der tilhører mig i den saakaldte Vragerupmark paa det Vilkaar, at den nuværende Lundedekan Herr Guido og alle hans Efterfølgere som Dekaner i Lund, hvem det til enhver Tid maatte være, skal have fri Dispositionsret

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

over det nævnte Gods, og at de af Indtægterne af samme Gods afholder min Aartid paa følgende Maade:

For det første skal de paa min Aarsdag give 2 Øre Penge i Offer, fremdeles til Kannikerne, der er tilstede ved Vigilierne og Messen, en Mark Penge; fremdeles til Vikarerne 2 Øre; fremdeles til det evige Lys foran Kristi Legeme i Dominikanernes Kirke i Lund 14 Øre Penge, fremdeles til Dominikanerne 2 Øre, fremdeles til Franciskanerne 2 Øre, og, hvis der er noget tilovers af Frugterne af det fornævnte Gods, skal det aarligt frit tilfalde nævnte Herr Dekan og hans Efterfølgere. Jeg lover ydermere, at jeg vil anse den Skødning, som omtalte Herre, min elskede Broder Peder, foretager til nævnte Kirke i Lund, for god og gyldig til evig Tid, og jeg erklærer som min Vilje, at der hverken fra min egen Side eller fra mine Arvingers nogensinde skal rejses nogen Hindring imod den, men jeg vil, at nævnte Herre Dekan straks med umiddelbar Retsvirkning skal træde ind i og tage alle de nævnte Godser i legemlig Besiddelse. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet mit Segl tilligemed Dominikanerpriorens Segl i Lund hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1310 paa St. Marcellus' Pave og Martyrs Dag.

1310. 18. Januar. Østrup. 215

Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus henlægger Hundslund Kirke til Kannikebordet i Aarhus.

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide saavel Efterkommere som nulevende, at vi med vort elskede Kapitels enstemmige Samtykke og Vilje har henlagt Kirken i Hundslund til vore Kannikers Bord i Aarhus evindelig. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl og vort Kapitels Segl hænge under dette Brev. Givet i Østrup i det Herrens Aar 1310 paa St. Priska Jomfru og Martyrs Dag.

1310. 8. Februar. Roskilde. 216

Broder Aastred, Provincialminister for Franciskanerordenen i Dacia, godkender, at Roskilde Clara Kloster har mageskiftet sin Mølle ved Rødeport med to Møller tilhørende Vor Frue Kirke i Roskilde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original paa Universitetsbiblioteket.

Broder Aastred, Franciskanernes Minister i Provinsen Dacia, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

I skal vide, at St. Claras Søstre i Roskilde offentligt og lovligt har mageskiftet en dem tilhørende Mølle nær Rødeport for to Møller, nemlig Korsmølle og Strandmølle, tilhørende Fruerne eller Søstrene hos Vor Frue i nævnte By. Derfor godkender og stadfæster jeg de fornævnte Søstres Mageskifte af begge Dele, forsaavidt som Bestyrelsen af de verdslige Anliggender for de nævnte Søstre i St. Clara tilhører mig[1]). Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1310 den 8. Februar. Til Vidnesbyrd herom er mit Embedssegl hængt under dette Brev.

1) Nonnerne i Claraklostrene dannede en Søsterorden til Franciskanerne, under hvis Tilsyn de stod.

217 1310. 11. Februar. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler Biskop Jens Grand, forhenværende Ærkebiskop af Lund, nu udvalgt til Ærkebiskop af Bremen, at han ved Provision er udnævnt til Ærkebiskop.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Biskop Jens, tidligere Ærkebiskop i Lund, nu udvalgt til Ærkebiskop i Bremen. Blandt andre Bekymringer, som Udøvelsen af vor sorgfulde og af mangfoldige Anstrengelser tyngede Hyrdeembede lægger som en Byrde paa vore Skuldre, optages, plages og nages vort Sind dog navnlig af, at vi skal stille egnede Hyrder i Spidsen for de forladte Kirker, for at de ikke skal udsættes for Ulemperne ved længere Ledighed og lide Tab ved, at ondsindede Personer med graadig Haand splitter og slette Mennesker i forvoven Dumdristighed tilegner sig deres Gods og Rettigheder, medens de er berøvet deres Beskytters Værn; (vi opfyldes af Bekymring ved Tanken om), at vi skal give dem kloge Ledere, saa at Kirkerne ført frem ved deres frelsebringende Styrelse, støttet til deres Værn og ledet ved deres rosværdige Styre kan gaa frem baade i det aandelige og det timelige. Da nu Kirken i Bremen allerede længe har staaet ledig paa Grund af salig Ihukommelse Ærkebiskop Giselbert af Bremens Død, valgte vore elskede Sønner Kapitlet ved samme Kirke i Enighed Kirkens Dekan, den nu afdøde Henrik, som da endnu levede,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Ærkebiskop i Bremen. Men da samme Henrik paa Grund af de krigeriske Forviklinger, som da truede i hine Egne, ikke selv kunde komme til det apostoliske Sæde for at søge Stadfæstelse paa dette Valg, og da derfor baade han og fornævnte Kapitel havde udsendt deres særlige befuldmægtigede til dette Sæde for at søge fornævnte Stadfæstelse, afgik ovennævnte Henrik ved Døden, medens samme befuldmægtigede opholdt sig her ved nævnte Sæde for at virke for denne Sag. Og saaledes mødtes da ovennævnte Kapitel efter forud at have berammet en Dag til Valget af den kommende Ærkebiskop; da de var til Sinds at skride til Valget ved Afstemning[1]), endte Valget i Uenighed, idet fem af Kapitlet stemte paa Provst Bernhard og seks af nævnte Kapitel paa samme Kirkes Skolastiker[2]), nu afdøde Florentius, som da endnu levede, medens de andre Medlemmer af Kapitlet ikke vilde vælge nogen til Ærkebiskop i Bremen. Nævnte Provst og Skolastiker[2]) gav deres Samtykke til de paa dem faldne Valg og drog ned til samme Sæde her for at varetage deres Interesser med Hensyn til disse deres Valg. Men da samme Sag var forelagt os i Konsistoriet, overgav vi den til vor elskede Søn Thomas, Kardinalpræst af Sta. Sabina, for at han skulde paahøre Sagen og siden referere den for os, men i Tidens Løb forlod fornævnte Bernhard, inden Sagen angaaende Valget var afgjort, og uden vor Tilladelse, den romerske Kurie og vendte hjem, medens ovennævnte Skolastiker afgik ved Døden ved samme Sæde. Idet vi dernæst fastslog, at fornævnte Provst paa Grund af sin Bortrejse havde forspildt den Ret, han ved det nævnte Valg maatte have opnaaet, og idet vi omhyggeligt betænkte Kirkens sande Vel og tog os for med Omhu at skride til en hastig Provision af Kirken, saaledes som vort Embedes Skyldighed kræver det, for at den ikke skulde udsættes for Ulemperne ved yderligere Ledighed, providerer vi — i nøje Betragtning af Din Retsindigheds mangfoldige Fortjenester, eftersom Du vides at udmærke Dig ved boglig Kundskab, hæderlig Vandel, adelig Byrd, omsigtsfuld Dygtighed og de andre Dyder, hvormed Du er smykket —, ovennævnte Kirke i Bremen med Din Person, som er fremsynet i det aandelige og timelige, som har Evne og Vilje til paa nyttig Maade at forsvare og beskytte nævnte Kirkes Ret, og som paa Grund af Dine Fortjenester er os og vore Brødre bekendt og velbehagelig; skønt Du er fraværende, stiller vi Dig, efter fornævnte Kardinal Thomas' og vore andre Brødres Raad i Spidsen for denne Kirke som dens Ærkebiskop og Hyrde, idet vi betror Dig dens fulde Sjælesorg og Styrelse i aandelige og timelige An-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

liggender, da vi har faaet den faste Tro og fattet det sikre Haab, at samme Kirke ved Din kloge Omsigt og omsigtsfulde Klogskab med Guds Hjælp vil opnaa den ønskede Fremgang og krones med mangfoldig Hæder. Tag derfor med Ærbødighed Herrens Aag paa Dig, bøj Din Nakke for hans kære Byrde og led trofast og klogt den nævnte Kirke saaledes, at den kan glæde sig over at have faaet en nyttig Husbond og klog Styrer, og vi med Rette kan glæde os i Herren, naar vi ikke skuffes i det Haab, vi har fattet om Din Retsindighed. Givet i Avignon den 11. Februar i vort Pontifikats 5. Aar.

1) se fx. DRB II 1 Nr. 295. — 2) Leder af Domskolen.

218 1310. 11. Februar. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler Kapitlet i Bremen, at han ved Provision har udnævnt Biskop Jens Grand, fhv. Ærkebiskop af Lund, til Ærkebiskop der og paalægger Kannikerne at vise ham Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Kapitlet ved Domkirken i Bremen. Blandt andre o. s. v. indtil 'krones med mangfoldig Hæder'[1]). Derfor paalægger vi Eder alle, at I fuldt og ydmygt bøjer Eder for samme udvalgte Biskop som Eders Fader og Sjælehyrde og viser ham den skyldige Lydighed og Ærbødighed, saaledes at der mellem Eder og ham i rigt Maal maa kunne herske aandelig Glæde og den ønskede Fremgang maa kunne opnaas. Ellers vil vi godkende den Dom, som han paa retmæssig Vis maatte fælde over de genstridige og med Guds Hjælp lade den ukrænkeligt overholde, indtil han har faaet den Oprejsning, han fortjener. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 217.

219 1310. 11. Februar. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler Bremerkirkens Vasaller, at han ved Provision har udnævnt Biskop Jens Grand til Ærkebiskop af Bremen, og paalægger dem at aflægge Troskabsed til ham og yde ham de sædvanlige Rettigheder og Afgifter.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner samtlige Bremerkirkens Vasaller. Blandt andre o. s. v. indtil 'krones med mangfoldig Hæder'[1]).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Derfor paalægger vi Eder alle, at I fromt modtager og med Hæder behandler samme udvalgte Biskop og ydmygt bøjer Eder for hans frelsebringende Befalinger og Formaninger og — idet I yder samme den sædvanlige Troskabsed — sørger for at opfylde de tilvante Tjenester og svare samme de Rettigheder og Afgifter, I skylder ham, saaledes at han kan have fromme Sønner i Jer og I en altid naadig Fader i ham. Ellers vil vi godkende den Dom eller Straf, som han aandeligt og timeligt af denne Grund retmæssigt maatte fælde og fastsætte over de genstridige, og med Guds Hjælp lade o. s. v.[2]). Givet som ovenfor.

1) jf. Nr. 217. — 2) jf. Nr. 218.

1310. 11. Februar. Avignon. 220

Pave Clemens 5. meddeler alle Bisper i Bremen Stift, at han har udnævnt Biskop Jens Grand til Ærkebiskop af Bremen, og paalægger dem at vise ham den skyldige Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore ærværdige Brødre samtlige Bremerkirkens Lydbisper som ovenfor indtil 'krones med mangfoldig Hæder'. Derfor paalægger vi Eder, Brødre, at følge nævnte udvalgte Biskop, ligesom Lemmerne følger Hovedet, og vise ham tilbørlig og from Lydighed og Ærbødighed, saaledes at et gensidigt godt Forhold mellem Eder og ham kan faa gode Virkninger, og vi paa dette Grundlag kan prise Eders Fromhed med Gud. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 217.

1310. 11. Februar. Avignon. 221

Pave Clemens 5. meddeler Kejser Henrik 7., at han har udnævnt Biskop Jens Grand til Ærkebiskop af Bremen og beder ham yde Ærkebispen sin Hjælp til at opretholde og udvide Romerkirkens Rettigheder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor kære Søn i Kristus Henrik, Romernes berømmelige Konge. Da Du af Kærlighed til Gud plejer at vise Dig naadig over for Kirker og kirkelige Personer, henvender vi os, naar det tjener deres Tarv, til Fordel for disse med saa meget desto større Tillid til Din kongelige Majestæt. Da nu Kirken i Bremen allerede længe o. s. v.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ligesom foroven indtil 'krones med mangfoldig Hæder'[1]). Derfor beder og opfordrer vi indtrængende Dig, høje Konge, til af Ærbødighed for os og det apostoliske Sæde at antage Dig samme udvalgte Biskop og den ham betroede Kirke og navnlig med Hensyn til Generhvervelsen, Forøgelsen og Bevarelsen af dens Rettigheder vise Dig gavmild paa en saadan Maade, at samme udvalgte Biskop ved Din Naades Hjælp med Henblik paa det ham betroede Styre af fornævnte Kirke kan vise sig nyttig, og Du derfor i rigere Maal fortjene baade Guds og vor og nævnte Sædes Velvilje. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 217.

222 **1310. 2. Marts.**

Ødbern Tolvsen mageskifter sin Hustru Helenes (Troels Arnketelsens Datters) Gods med Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Den velbyrdige Mand Ødbern Tolvsen mageskiftede Gods med Vor Frue Kloster i Sorø med sin Hustru Helenes, Troels Arnketelsens Datters, Vilje og Samtykke og overgav ærlig og oprigtig Klostret i Bytte til evig Eje det, han sammen med samme Hustru ejede i Topshøj, nemlig otte Ørtug Skattejord med alt deres Tilliggende i Toft, Ager, Eng og Skov og to Tredjedele af Skovene, der kaldes Skovlodder, i *Hemedale Ore og nær Tvede Skov. Og til Erstatning for alt det fik han af Klostret Jorder og Besiddelser i Solbjerg, nemlig en Gaard i Katebol med et lille Stykke Jord, kaldet Mekt. Fremdeles tre Øre Skattejord i Vesterbol med en Toft paa to Øre Skattejord i samme Vesterbol. Fremdeles tre og en halv Ørtug Skattejord i Ornumbol. Fremdeles en Øre Skattejord i Vimannebol. Fremdeles en Del af Skoven i Børnelod. Dette Mageskifte gjorde han med Løfte om at hjemle Ejendommen og om Forsvar mod Personer, der rejser Krav og med det sædvanlige Afkald. I det Herrens Aar 1310 den 2. Marts.

223 **1310. 2. Marts.**

Ødbern Tolvsen og hans Svoger Ingemar, Troels Arnketelsens Søn, forpligter sig til at tilbagebetale Sorø Kloster alt, hvad det har erlagt ved Mageskiftet med Ødbern Tolvsen, hvis Mageskiftet bliver ugyldigt.

Referat i Sorø Gavebog.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Men det bør ogsaa bemærkes, at Abbeden Herr Hemming paa Klostrets Vegne gav denne Ødbern Okser, Køer, en Hest og Klæde til en Værdi af 44 Mark Penge efter god Vurdering og 10 Mark Penge i rede Penge og 6 Øre Korn blot for den Sags Skyld, at dette Mageskifte[1]) skulde gaa lettere og have (fuld) Virkning. Efter at have modtaget dette forpligtede samme Ødbern og Ingemar, Troels Arnketelsens Søn og Broder til Ødberns Kone, sig hver for sig og begge in solidum til uden Fradrag at tilbagelevere og til fuldstændigt at refundere alt dette, hvis Mageskiftet skulde brydes eller ophæves, eller ogsaa de mageskiftede Ejendomme lovligt blev fravundet (det). Angaaende dette er der udfærdiget god Sikkerhed under deres begges Segl. Aar og Dag som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 222.

1310. 5. Marts. Helsingør. 224

Kong Birger af Sverige skænker sin tro Mand Herr Folke Jonsson for hans Fortjenesters Skyld Algögaard med Tilliggende.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Birger, af Guds Naade de Svenskes og Goters Konge, til alle, der ser dette Brev, saavel nulevende som tilkommende, Hilsen evindelig med Gud.

. . . Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev sammen med Segl tilhørende den stormægtige Fyrste, Herr Erik, af Guds Naade de Danskes berømmelige Konge, og andre ædle Herrer, nemlig Herr Magnus, Biskop af Växiö, Herr Lennart, Drost, Herr Ture Ketilsson, Kammermester, Herr Håkon Läme, vor Marsk, Herr Knut Jonsson, Herr Tyge Jonsson, Herr Peder Likvidsson, Herr Ture Birgersson, Herr Hakon Haraldsson, Herr Holmvid Elefsson, vore elskede Raader. Givet i Helsingør i det Herrens Aar 1310 den 5. Marts.

1310. 10. Marts. Ribnitz. 225

Verner, Præst i Ribnitz, og forskellige Riddere grundlægger med Tilladelse af Kong Erik 6. Menved og Biskop Gotfred af Schwerin en Datterkirke til Ribnitz Kirke i Landsbyen Kuhlrade.

Efter Tryk i Mekl. UB.

Verner, Præst i Ribnitz, Konrad Moltke, Ridder, Frederik Moltke, Günther af Levetzow, Riddere, Matheus, Eberhard, Johan, Sønner

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Ridder Eberhard Moltke, salig Ihukommelse, ønsker, at det skal være alle, der ser dette Brev, saavel nulevende som tilkommende, vitterligt, at vi efter vore Forældres modne Overvejelse og enstemmige Samtykke og med Tilladelse af de Danskes Konge Erik og den ærværdige Biskop Gotfred af Schwerins Gunst har fundet de passende at lade dette Nyanlæg opføre, nemlig en Datterkirke af Kirken i Ribnitz i Landsbyen Kuhlrade . . .

Vidner er Anton von der Lühe, Johan Preen, Riddere, Martin af Starkow, Johan Niemann, Reddag mit der Nase, Frederik Moltke, Svende og andre troværdige. Givet og forhandlet i Ribnitz Aar 1310 efter Guds Byrd Tirsdagen før Søndagen Reminiscere.

226 1310. 15. Marts. Søborg.

Kong Erik 6. Menved fritager Esrom Kloster for Inne, Stud og Leding og stadfæster derved tidligere Privilegier.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi ved dette Brev stadfæster alle Naader og Friheder, som de fromme Mænd, de Herrer Abbeden i Esrom og Konventet sammesteds, vides at have af os og af vore Forfædre[1]), nemlig Inne, Stud og Leding, idet vi erklærer dem for gyldige og urokkelige. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogen anden, af hvad Stilling han end maatte være, paa nogen Maade drister sig til imod dette Brevs Ordlyd at krænke de ærværdige Mænd, de ovennævnte Herrer Abbeden og Konventet, eller deres undergivne, saafremt de vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Søborg i det Herrens Aar 1310 Søndag efter den hellige Pave Gregors Dag. I vor Nærværelse.

1) jf. DRB II 5 Nr. 113.

227 1310. 15. Marts. Søborg.

Kong Erik 6. Menved fritager i visse Tilfælde Esrom Kloster for Told.

Afskrift (Esrombogen).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi erklærer de fromme Mænd, de Herrer Abbeden og Brødrene i Esrom Kloster, og deres Tjenere og Udsendinge, for fri og undtagne at være for Told, saa ofte de kommer med ham til Overfarten[1]). Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller af deres befuldmægtigede paa nogen Maade mod dette Brevs Ordlyd hindrer eller krænker samme Herrer Abbeden og Brødrene og deres Tjenere, saafremt de vil sætte Pris paa vor Naade og Gunst. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Søborg i det Herrens Aar 1310 Søndag næst efter den hellige Pave Gregors Dag. I vor Nærværelse.

1) der menes rimeligvis Overfarten over Øresund.

1310. 17. el. 22. Marts[1]). Oslo. 228

Kong Haakon 5. af Norge og Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige slutter Forbund.

1. Afskrift af Høier.

Haakon, af Guds Naade Norges Konge, til alle o. s. v.

Alle skal vide, at i det Herrens Aar 1310 den 22. Marts er der i Oslo forhandlet, sluttet Forlig og Aftale mellem os og den Herre, Hertug Erik af Sverige, paa følgende Maade. ⟨1⟩ For det første, at der mellem os, vore Mænd og vore Undersaatter paa den ene Side og de Herrer, Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige, deres Mænd og Undersaatter paa den anden Side altid urokkeligt skal være en evig, sikker Fred og en fast, ubrydelig Enighed. ⟨2⟩ Fremdeles er det bestemt, at de nævnte Hertuger ufortøvet 14 Dage efter førstkommende Filips og Jakobs Dag[2]) skal overdrage os eller vore Stedfortrædere vore Borge Varberg og Hunehals med Armbrøster, Kastemaskiner, Skyts og alle andre Vaaben og Kost til et halvt Aar for hundrede Riddere og Væbnere tilligemed selve Landet Halland, saaledes som vi har overgivet dem det, og ogsaa Borgen Kungälv med Halvdelen af Elfsyssel til fri Raadighed efter vort Forgodtbefindende. ⟨3⟩ De nævnte Hertuger forpligtede sig ogsaa til at frigøre os og faa os løst med vor Ære og Anseelse i Behold paa alle Punkter med Hensyn til den Overenskomst, der er sluttet mellem os og den Herre, Kong Erik af Danmark, i København i det Herrens Aar 1309, og de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skal forsvare os i denne Sag, saa ofte og naar det er nødvendigt. ⟨4⟩ Ydermere lover vi Haakon højtideligt, at vi tre Aar efter nævnte Filip og Jakobs Dag bør give vor Datter Ingeborg til fornævnte Herre, Hertug Erik af Sverige, til Ægteskabs Indgaaelse, og at vi vil tillade, at der straks uden nogen som helst Opsættelse holdes Bryllup mellem samme Herre og hende. Samme Hertug skal ikke forlange nogen Brudegave med vor Datter, med mindre vi naadigt vil give ham en. Og med Hensyn til den Gave, der kaldes Morgengave, skal samme Hertug i Danmarks Rige og i Sverige give vor Datter, hvad der er rimeligt efter vort Forgodtbefindende. ⟨5⟩ Vi har ogsaa lovet at trolove den afdøde Herre Kong Eriks, vor Broders, ægtefødte Datter med Herr Valdemar, Hertug af Finland, saadan som det staar i vort Brev[3]) med en Medgift paa tre Tusinde Mark rent Sølv, som samme Herr Erik paatog sig at frigøre og løse os og vore Arvinger fra, idet han forpligtede sig ved sit Brev til at forlige sig med samme Herr Valdemar med Hensyn til samme. Med Hensyn til Morgengave skal samme Hertuger Erik og Valdemar lade anvise samme Prinsesse i Sveriges Rige efter vort Ønske i alt. ⟨6⟩ Ydermere har de nævnte Hertuger lovet at give vor Herre Erik, Kong Valdemars Søn[4]), Landskabet Mark med alle Rettigheder og Tilliggender for Retten til alt det, som han vides at have besiddet i Sveriges Rige, og efter Bryllupet mellem Herr Erik og vor Datter Ingeborg skal han give og anvise samme Erik Valdemarsen[4]) endnu mere i Jord og Indtægter, som vi Kong Haakon maatte bestemme. ⟨7⟩ Fremdeles skal de samme Hertuger for Tab og Uret, der er tilføjet os og Riget ved Hertugerne og deres Mænd, tjene os med 400 Stridsheste i Norges Rige paa deres Risiko og vor Kost, men hvis de stævnes fra den østlige Side af Øresund og fra denne Side af Øresund, skal de tjene paa egen Risiko og Kost. Men hvis nævnte Hertuger eller deres Mænd tages til Fange, skal de hurtigst muligt i begge Tilfælde løskøbes af os. Men hvis vi sender dem i en anden Herres Tjeneste, skal de tjene paa den Herres Risiko og Kost, som de er kommet til, saaledes at han skal erstatte dem Tab og løskøbe Fanger hvis de selv eller deres Mænd tages til Fange. Ydermere hvis vore Borge bliver belejrede eller vort Rige bliver angrebet, skal samme Hertuger som de bedst kan og af al Magt komme til Undsætning af vore Borge og Riget med Ryttere og en Flaade; ogsaa vi skal omvendt, saalænge nærværende har Gyldighed, komme dem til Undsætning af deres Borge og Riget med en Flaade. ⟨8⟩ Fremdeles har vi lovet samme urokke-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ligt, at Fru Eufemia, Norges Dronning, hvis vi dør uden en legitim Søn før den nævnte Eriks Bryllup, med de Raader, som vi maatte indsætte dertil i vort Testamente, skal give vor nævnte Datter Ingeborg tilligemed Norges Rige som Hustru til samme Herre Hertug Erik, som det ovenfor er sagt. ⟨9⟩ Og samme Hertug har ogsaa højtideligt lovet, at han ikke vil indføre fremmede i Kongeriget Norge til at forestaa Fogedierne[6]), Syslerne og de andre Embeder i nærværende Riges og nævnte Raaders Raad og heller ikke paa nogen Maade paalægge nye Sædvaner og Tynger, men holde Landets hidtil holdte Love og Sædvaner og ogsaa de Breve, der er skænket af Dronningen Fru Eufemia til Steder og Personer af enhver som helst Art, i alle Punkter evindeligt uden Svig[6]). ⟨10⟩ Vi lover ogsaa at møde de nævnte Hertuger ved Balgö Ugedagen efter førstkommende Filips og Jakobs Dag for ogsaa sammesteds at give og modtage andre større Garantier angaaende det forannævnte, saaledes som det synes os og dem gavnligt. Det er ogsaa blevet aftalt, at alle Fanger paa begge Sider uden nogen som helst Løsesum skal være fri Ugedagen efter samme Filips og Jakobs Dag, hvis alt det fornævnte holdes, saaledes som de har lovet med Hensyn til alt det fornævnte.

2. *Registratur hos Stephanius.*

Overenskomst mellem Kongen af Norge og Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige i Kristi Aar 1310.

1) Hvitfeld har Datoen 1311 17. Marts, der næppe kan være rigtig. Se herom P. A. Munch, Det norske Folks Historie IV 2 532 Note, der henviser til 'de islandske Annaler' og til et Udtog af den latinske Original, hvoraf den svenske Historiker Lagerbring i sin Tid fik en Afskrift, som refereres i Svea Rikes Historia III cp. 1 § 31. Begge disse Kilder henfører Hertugens og Kong Haakons Møde til 1310. Ogsaa Stephanius har Overenskomsten under 1310. Derefter kan der kun være Tvivl om, hvorvidt Brevet er udstedt 17. Marts, som Hvitfeld siger, eller 22. Marts, som i Høiers Afskrift paa Universitetsbiblioteket. — 2) 1. Maj. — 3) ikke bevaret — 4) se DRB II 6 Nr. 150 Note 1. — 5) Teksten har egentlig 'Fogederne'. — 6) om denne Bestemmelse se P. A. Munch S. 533 ff.

1310. 4. April. Avignon. 229

Pave Clemens 5. meddeler Ærkebiskop Isarn af Lund og hans Lydbisper, at Konciliet, der var sammenkaldt til Vienne 1310 1. Oktober, grundet paa Undersøgelsen mod Tempelherreordenen er blevet udsat til 1311 1. Oktober.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

230 1310. 4. April. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler Kong Erik 6. Menved af Danmark, at Konciliet i Vienne er udsat et Aar.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

231 1310. 10. April. Rostock.

Kong Erik 6. Menved overdrager Bernhard Kopman, Borger i Rostock, og hans Arvinger Landsbyen Sanitz.

Original i Schwerin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi efter vor egen og vore Mænds modne Overvejelse har opladt og lovformeligt overdraget vor elskede Borger i Rostock, nærværendes Brevviser, Bernhard Kopman og hans sande Arvinger Landsbyen Sanitz med fuld Ejendomsret[1]) og Ret og med Hals- og Haandsret, med Bede og alle samme Landsbys Indtægter og Tilliggender, nemlig Ager, Eng, Græsgang, Skov og Vand og Fiskevand uden Tjenester til nogen Herrer, fra Slægt til Slægt at besidde frit med Rette evindelig. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Rostock i det Herrens Aar 1310 næstkommende Fredag før Palmesøndag med Niels Olufsen vor Foged som Vidne og i Nærværelse af de Herrer Niels Herlugsen vor Kammermester og Lave Aagesen vor Marsk.

1) jf. DRB II 5 Nr. 162 Note 2.

232 1310. 12. April. Ribnitz.

Kong Erik 6. Menved slutter Forlig med Fyrst Vizlav 3. af Rygen.

1. Referat af Hvitfeld.

Aar 1310 Palmesøndag er der sluttet følgende Forlig imellem Kong Erik af Danmark paa den ene Side og hans Frænde Hertug (!) Vizlav af Rygen paa den anden Side i Ribnitz. Først at vi har overdraget Hertug Vizlav Halvdelen af Landet Gnoien for det Krav, som han havde til os paa Møn[1]) og alt andet med Undtagelse af hans Pantegods i Danmark. Forskrevne halve Land Gnoien skal Hertug Vizlav have i Pant for 2000 Mark rent Sølv. Vi og vore Efterkommere skal, naar det behager os, have Ret til atter at indløse forskrevne Land for fornævnte Pengesum.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Har nogen Pantegods i det halve Land skal vi indløse det. Vi har ogsaa tilladt, at fornævnte Hertug Vizlav maa indløse den anden Halvpart af Landet Gnoien, som er pantsat til Herr Nicolaus af Werle for den samme Sum, som Pantebrevet lyder paa. Han maa ogsaa lade bygge Fæstninger der; dog naar vi atter indløser Landet, skal alle Fæstninger overgives os. Vi skal tilfredsstille Hertug Vizlav for det, som det koster ham at bygge disse Fæstninger efter Kendelse af Herr Henrik af Meklenborg og nogle af vore Riddere. Vil nogen hindre ham i at bygge, skal vi yde ham Bistand. Vi har befalet vore Vasaller at tjene ham sammesteds som deres rette Lensherre. Han skal til Gengæld være dem en gunstig Herre, især Familien Barnekov, at de kan nyde deres Slot og Gods frit, og at de kan tjene ham som tro Vasaller. Bønder og Lensmænd i Landet Gnoien skal ikke yde større Tjenester, end de har ydet fra Arilds Tid. Familien Falkenhagen, som staar under Hertug Vizlav, maa sælge deres Gods paa den Betingelse, at han ikke mister sin Tjeneste deraf, og at samme Gods ikke sælges til Købstæder eller gejstlige Folk. Han skal ogsaa unde Familien Kröchern deres Gods som Len, hvis de ikke inden Aar og Dag kan eller vil afhænde fornævnte Gods, og (lade dem) roligt blive boende under ham og tjene ham, som andre tro Lensfolk gør det. Han skal ogsaa være dem en gunstig Herre, som andre, der nyder Gods i Landet Gnoien og ikke gøre dem nogen Skade. Hvis han ønsker det, maa han nedbryde Slottet Grammendorf. Vil nogen hindre ham deri, skal vi hjælpe ham. Han skal ogsaa nyde alle sine Panter i Danmark og træffe Bestemmelser derom, indtil han modtager 800 Mark rent Sølv og bliver udløst af os og vore Efterkommere, dog saaledes, at hvis vi nøjagtigt kan bevise, at der er blevet betalt hans Fader af de 800 Mark, skal det afkortes. Vi og vore Folk i Riget skal forsvare ham som en tro Vasal; han skal til Gengæld forsvare os og vore Arvinger. Han skal ogsaa lade forkynde for alle, at hvis han dør uden Arvinger, tilhører alle hans Lande arveligt os. Dette skal han bekræfte med 20 af hans fornemste Ridderes Indsegl og alle hans Stæders Forskrivning. Hvis Borgerne i Stralsund vil hænge deres Segl under det, skal det ske efter Kongens og Hertug Vizlavs Raad. Derimod overlader Hertug Vizlav Kongen alt det Gods i Danmark, som han kræver, undtagen det, som er pantsat. Han skal ogsaa afstaa Møn, sin Hustrus Medgift, naar det behager os at indløse fornævnte Land, og det er særligt bekræftet og undtaget, at det ikke skal medregnes i de 2000 Mark Sølv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. Registratur hos Stephanius.

Overenskomst mellem Kongen og Vizlav, Rygboernes Fyrste.

1) se Dipl. Dan. II 4 Nr. 210.

233 1310. 14. April. Ribnitz.

Kong Erik 6. Menved overdrager Fyrst Vizlav 3. af Rygens Gemalinde Fru Margrete de to Landsbyer Tribsees og Grimmen som Medgift med Ret til Tilbagekøb, hvis Vizlav dør uden Arvinger.

Afskrift i Stettin (Codex Rugianus).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi til den berømmelige Frue, Fru Margrete, Herr Vizlavs, Rygboernes berømmelige Fyrstes, vor højtelskede Slægtnings Hustru, som Medgift ved dette Brev har overdraget følgende Landsbyer: Tribsees og Grimmen med sammes tilliggende Jorder og med al Ret, saadan som samme Vizlav holder og besidder det, nemlig saaledes at hvis fornævnte Herr Vizlav dør uden ægtefødt Afkom[1]), kan vi skænke nævnte Frue i Stedet for nævnte Medgift to Tusind Mark rent Sølv; naar den nævnte Sum Sølv er udbetalt, skal hun fra da af opgive de nævnte Landsbyer og Jorder til Fordel for os. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribnitz i det Herrens Aar 1310 Tirsdag efter Palmesøndag i Nærværelse af de Herrer Hertug Valdemar af Jylland, Grev Gerhard af Holsten og Herr Henrik af Meklenborg og mange andre troværdige Mænd.

1) jf. Nr. 232.

234 1310. 16. April. Rostock.

Kong Erik 6. Menved stadfæster, at Herr Konrad Moltke har overdraget Kirken i Kuhlrade Jord sammesteds.

Efter Tryk af Schröder (1. Bd. des papistischen Mecklenburgs).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har overdraget til Besiddelse en Ejendom paa to Hufen i Kuhlrade, som Herr Konrad Moltke skænkede Kirken i Kuhl-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rade i følgende Brev. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Rostock i det Herrens Aar 1310 Skærtorsdag med Jakob Flæb, vor Høvedsmand i Fyrstendømmet Rostock, som Vidne.

1310. 17. April. Roskilde. 235

Biskop Oluf af Roskilde bekræfter, at Sasser, Forstander for de spedalskes Hospital ved St. Clemens Kirke i Roskilde, med Samtykke af Hospitalets Værge Roskildedekanen Oluf Bjørnsen har solgt og tilskødet Clara Kloster i Roskilde et Møllested med Vandløb, først i Bispens Nærværelse og dernæst paa Roskilde Ting.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at en Mand ved Navn Sasser, Forstander for de spedalskes Hospital ved St. Clemens Kirke i Roskilde, med Samtykke og Billigelse af Herr Oluf Bjørnsen, Dekan i Roskilde og daværende Værge for nævnte Hospital, har solgt en Mølletoft med Vandløb og øvrige Tilbehør, der hører til nævnte Hospital, hvilken Toft støder op til St. Clarasøstrenes Kloster sammesteds mod Nord, til ovennævnte Kloster for 30 Mark Penge; han har skødet den offentligt i vor Nærværelse og dernæst paa Roskilde Ting at besidde evindelig. Denne Handling eller dette Salg bekræfter og stadfæster vi ved dette Brev. For at ikke nogen i Fremtiden skal rejse Trætte mod nævnte St. (Clara)[1]) Søstre paa nogen Maade med Hensyn til dette saa forstandige Køb, har vi til større Bevis og sikrere Forvaring ladet vort Segl tilligemed Roskildedekanen, nævnte Herr Olufs, Segl hænge under dette Brev. Givet ovennævnte Sted i det Herrens Aar 1310 den 17. April.

1) mangler i Teksten.

1310. 20. April. Rostock. 236

Kong Erik 6. Menved sælger til Bernhard Kopman, Borger i Rostock, Indtægterne af to Vandmøller i Ribnitz, Afgiften af en Vindmølle og Tolden i Ribnitz.

Original i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi efter vor og vore Mænds modne Overvejelse til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nærværende Brevviser, vor elskede Bernhard Kopman, Borger i Rostock, og hans sande Arvinger for 900 Mark vendiske Penge paa tilbørlig og rette Maade har solgt til evig Besiddelse vore Indtægter af vore to Vandmøller med deres Fiskevand i Ribnitz, nemlig ti Læster Malt aarligt at erlægge til deres bestemte Terminer, nemlig den første Halvdel til hver St. Mortensdag[1]) og den anden Halvdel til Valborgsdag[2]), saaledes som de har haft for Skik at betale fra Arilds Tid, og Indtægterne paa en Mark vendiske Penge af en Vejrmølle i Nærheden af Ribnitz og vor Told i selve Staden Ribnitz, saaledes som vi og den velbyrdige Herr Nicolaus af Rostock har haft den med alle Rettigheder, Friheder og Ejendomsret. Disse Indtægter og fornævnte Told kan samme Bernhard og hans sande Arvinger uden enhver Hindring fra vore Arvingers og Efterfølgeres Side pantsætte og sælge til hvem som helst, og naar som helst det maatte passe dem. For at der ikke i Fremtiden angaaende dette Køb, der er sket med vor Naade, paa nogen Maade kan eller skal opstaa nogen Grund til nogen Tvivl eller Modstand for ham eller hans Arvinger, har vi givet samme nærværende Brev og stadfæstet det med vort Segl til Vidnesbyrd og Forvaring. Givet i Rostock i det Herrens Aar 1310 Dagen efter Paaske i vor Nærværelse og med Herr Niels Herlugsen, vor Kammermester, og Lave Aagesen, vor Marsk, som Vidne.

1) 11. November. — 2) 1. Maj.

237 1310. 23. April. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde tilbagegiver Risby Kirke Jord i Nørre-Mern, som Bispens Fogeder i Lekkende med Urette havde sat sig i Besiddelse af.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Da vore Fogeder i Lekkende uretfærdigt i Roskildebispens Navn har sat sig i Besiddelse af og tilbageholdt en Øre Skattejord i Nørre Mern, der tilhører Kirken i Risby, har vi, da Ærbødighed nøder os dertil og Retfærdighed kræver det, tilbagegivet samme Jord til ovennævnte Kirke at besidde frit af samme i Fremtiden, idet vi under Straf om Banlysning bestemt forbyder, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden befatter sig med at dyrke samme Øre Jord uden efter Ønske og Samtykke af fornævnte Kirkes Sognepræst. Givet i Roskilde under vort Segl i det Herrens Aar 1310 Torsdag efter Paaske.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1310. 24. April. Roskilde. 238

Biskop Oluf af Roskilde udfærdiger en Statut for Kapitlet, hvorved han bl. a. bestemmer, at ingen maa nyde en Præbende under Roskilde Bispestol, medmindre han residerer personligt.

Afskrift af Bartholin.

I Herrens Navn Amen! Vi Oluf, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til Sagens evindelige Ihukommelse.

Det er uretfærdigt at give den Okse, der tærsker[1]), og den, der er uvirksom, lige meget fra Laden, ligesom hverken Retfærdigheden tilraader eller Fornuften tillader at give med samme Mønt til den, der har Rædsel for Arbejdet, som til den, der stønner under Dagens Byrde. ⟨1⟩ Da vor Embedspligt opfordrer os dertil, og da vi, saaledes som det fra det høje er overdraget os, har til Hensigt i højeste Grad at sørge ikke blot for dem, der gør sig Anstrengelse for Guds Navn i vor Roskildekirke Dag og Nat, men ogsaa for andre, der, skønt de ved et Embede er bundet til deres Pligt, dog hidtil muligvis har levet i Ro og Uvirksomhed, bestemmer og forordner vi derfor med vort Kapitels enstemmige Samtykke, at det skal overholdes ubrødeligt af alle i Fremtiden, at enhver, der fremtidigt opnaar en Præbende i vor nævnte Roskildekirke, ingenlunde maa modtage Frugterne af samme enten fra Præbendens Grundstamme eller dens Del af Fællesbordet[2]), uanset af hvilke Ting de bestaar, hvis han ikke residerer personligt, med mindre en af Kannikerne er hos os eller med vort og Kapitlets Samtykke er fraværende paa Studierejse eller Pilgrimsfærd eller i vort eller vor Kirkes Ærinde ved den romerske Kurie eller andet Steds, hvem vi ikke ønsker, at nærværende Bestemmelse skal udstrækkes til, uanset om nogen Ret eller Sædvane, der hidtil har haft Gyldighed i samme vor Roskildekirke, staar i Vejen herfor. Hvis iøvrigt en ikke residerende Kannik eller en Kannik, der ikke er fraværende af de fornævnte Grunde, paa nogen som helst Maade modtager noget af en Præbendes Indtægter, bestemmer vi, at det ikke maa overgaa til den modtagendes Ejendom, men i enhver Retning lige som fremmed Ejendom ubeskaaret skal gives tilbage. Men for at Byrden baade skal synes lettere for de bebyrdede, og de andre, der har taget Herrens Aag, endelig kan lære ikke at hengive sig til Vellevned hele Tiden, tilføjer vi den Bestemmelse, at Frugterne fra de ikke residerende Kannikers Præbender eller fra deres, der ikke er fraværende af de fornævnte Grunde, skal fordeles mellem dem, som deltager dagligt i Guds-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tjenesterne. ⟨2⟩ For at der fremdeles ikke ved Fordelingen af Korkapperne, naar der skal foranstaltes Processioner til sin Tid, paa nogen Maade skal gøres Skaar i de ældre Kannikers Ære, og for at ikke de yngre Kanniker, der maaske udmærker sig ved Velbyrdighed eller Uddannelse, skal mene sig ringeagtede, naar de undertiden er iførte Kapper, der er falmede eller slidte grundet paa Alder, saaledes som de nu for det meste er i samme Kirke, bestemmer vi paa samme Maade[3]), at en hvilken som helst ny Kannik inden et Aars Forløb efter sin Indsættelse bør give en Korkappe[4]) af saadan Art, som han i Betragtning af Kirkens Ære vilde anse for passende at iføre sig for sin egen Person, naar der holdes Gudstjeneste. ⟨3⟩ For at disse Statutter urokkeligt kan overholdes, ønsker og befaler vi, at en ny Kannik, førend han optages som Kannik eller som Broder, ved Ed forpligter sig til urokkeligt at overholde disse Statutter og Kirkens andre Statutter og Sædvaner fra Arilds Tid, uanset hvilken Stilling han senere opnaar. Til Vidnesbyrd og Bekræftelse af disse Statutter er vort og vort fornævnte Roskildekapitels Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Roskilde i det Herrens Aar 1310 Fredag før Søndagen Quasimodo geniti.

1) jf. 4. Mos. 25,4. 1. Kor. 9,19, 1. Tim. 5,18. — 2) se J. O. Arhnung, Roskilde Domkapitels Historie I S. 117 Note 115 og S. 88. — 3) det vil antagelig sige 'med Kapitlets enstemmige Samtykke', se J. O. Arhnung, Roskilde Domkapitels Historie I S. 338. — 4) det saakaldte *pluviale*, en liturgisk Pragtklædning, forarbejdet af Silke og forsynet med Broderier, se Jos. Braun, Die liturgische Gewandung S. 306. 309. 317 ff.

239 1310. 30. April.

Kristian (Tygesen) kaldet Pæz skænker og tilskøder Kannikerne i Ribe alt sit Gods i Orten Mark til Oprettelse af en Aartid for ham i Vor Frue Kirke i Ribe.

Original i Rigsarkivet.

Kristian kaldet Pæz, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at alt mit Gods, løst og fast, i Orten Mark har jeg skænket, skødet og givet til min Aartid, der aarligt skal holdes i Vor Frue Kirke i Ribe af Kannikerne sammesteds og bestyres af de fornævnte Kanniker. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet dette Brev besegle med Segl tilhørende den ærværdige Fader Herr Kristian, Biskop af Ribe, og Ribe Kapitel og mig selv. Givet i det Herrens Aar 1310 Dagen før Apostlene Filips og Jakobs Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1310. 13. Maj. Slesvig. 240

Hertug Valdemar 2. af Jylland fritager Slesvig Bispestols Gods, forsaavidt det er erhvervet før 1309 8. September, for Ombudsmandens Krav, Ledingsbyrde, Inne, Stud og Kværsæde og alle andre Byrder med Undtagelse af Beboernes personlige Værnepligt i Tilfælde af almindeligt Forsvarsudbud.

Afskrift i Vidisse af 1322 4. September.

I Herrens Navn Amen! Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, evindelig Hilsen med Gud.

For at det, der handles i Tiden, ikke skal svinde med Tiden, plejer man at bekræfte det til evig Tid ved Skriftens Vidnesbyrd. Til Sagens bestandige Ihukommelse vil vi derfor, at alle skal vide, at vi erkender og tilstaar, at alt Gods og alle Besiddelser, som Forgængerne for den ærværdige Fader Herr Jens, af Guds Naade nuværende Biskop i Slesvig, og som Bispen selv paa tilbørlig Maade i Kraft af Køb, Skødning eller Gave har erhvervet, ejet og retmæssigt besiddet lige til Dagen før Jomfru Maries Fødselsdag[1]) i Efteraaret, frit tilhører ham selv som nævnte Kirkes Biskop og hans Efterfølgere til evig Tid, til denne Kirkes Nytte, hvilket Gods og hvilke Besiddelser vi erklærer for fuldstændig fri og undtagne at være for Ombudsmandens Krav, Ledingsbyrde, Inne, Stud, Kværsæde og øvrige Afgifter og Tjenester henhørende til vor Ret, blot med den Begrænsning og Undtagelse, at naar til Landets fælles Forsvar et almindeligt Udbud udgaar eller sker, skal Beboerne paa nævnte Gods og omtalte Besiddelser straks alle indrette sig efter fornævnte Forsvar, og ligesom Landets øvrige Indbyggere i Almindelighed bør de ruste sig og handle i Forhold til, som det paa det Tidspunkt vil synes fornødent. For at der ikke i Fremtiden skal kunne opstaa nogen Tvivl eller Trætte med Hensyn til denne Handling, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort og vor højtelskede Broder, Herren af Langelands, og vor højtelskede Søn Eriks Segl. Givet i Slesvig i vor Nærværelse. I det Herrens Aar 1310 Dagen efter de hellige Martyrer Nereus og Achilles' Dag.

1) 8. September.

1310. 13. Maj. Avignon. 241

Pave Clemens 5. stadfæster paa Anmodning af Hiddensee Kloster det Forlig, der er kommet i Stand mellem Neuenkamp Kloster og Præsten Wulfrand paa Roskildebispens Foranledning.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Stettin.

Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Sønner . . Abbed og det menige Konvent i St. Nicolai Kloster paa Øen Hiddensee af Cistercienserordenen i Roskilde Stift med den apostoliske Velsignelse.

Naar man beder os om, hvad der er Ret og rigtigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. I en Ansøgning, som I har forebragt os, udtales, at der i sin Tid var opstaaet Strid mellem vore elskede Sønner . . Abbeden . . og det menige Konvent i Neuenkamp Kloster af Cistercienserordenen i Schwerin Stift paa den ene Side og Sognepræsten Wulfrand[1]) ved samme Kirke[2]) paa den anden Side om Opførelsen af Eders St. Nicolai Kloster[3]), som med fuld Ret er underlagt dette Neuenkamp Kloster, men at det tilsidst ved gode Mænds Mægling mellem Parterne om dette Spørgsmaal og med Samtykke af vor ærværdige Broder Biskop (Oluf) og vore elskede Sønner Kapitlet i Roskilde kom til en venskabelig Overenskomst, som det nærmere skal staa i et aabent Brev derom med Bispens, Kapitlets og Sognepræstens Segl. Idet vi bøjer os for Eders Bønner, bekræfter vi da med vor apostoliske Myndighed denne Overenskomst, eftersom vi anser den for ret og rigtig, som den retmæssigt uden Svig og forstandigt er afsluttet og frivilligt anerkendt af begge Parter uden at være til Skade for nogen, og vi bestyrker den ved nærværende Skrivelses Værn. Intet Menneske maa bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Avignon den 13. Maj i vort Pontifikats 5. Aar.

1) jf. DRB II 5 Nr. 25 og 26, hvor Sognepræsten hedder Wulfard. — 2) Kirken i Schaprode; det er uklart, hvortil 'samme' refererer sig. — 3) dette Kloster var grundlagt i 1296 som Datterkloster af Klosteret i Neuenkamp.

242 [Efter 1310. 13. Maj[1])].

Provst Johannes af Rygen og Provst Johannes i Bergen Kloster paa Rygen vidimerer Pave Clemens 5.s Brev af 1310 13. Maj.

Original i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi Johannes, Provst i Rygens Land, og Johannes, Provst for Vor Frue Kloster i Bergen, gør vitterligt for alle, der faar dette Brev at se, at vi har set og omhyggeligt undersøgt et af Pave Clemens udstedt Privilegium, der er forsynet med Bulle, uskrabet, ufordærvet og uskadt i enhver Henseende. Dets Ordlyd er følgende: Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener *(= Nr. 241)*. Til Vidnesbyrd herom har vi fornævnte Provster Johannes og Johannes ladet vore Segl hænge under dette Brev.

1) Vidissen er udateret. En dateret Vidisse findes fra 1347 16. April (Rep. 2102).

1310. 16. Maj. Marstrand. 243

Kong Haakon 5. af Norge bekræfter sammen med sin Dronning Eufemia og en Række Stormænd Prinsesse Ingeborgs Trolovelse med Hertug Magnus af Sverige.

1. Referat hos Hvitfeld.

Kong Haakon lod sin Datter Ingeborg kalde til sig i vor Frue Kirke i Oslo i Nærværelse af hendes Moder Dronningen, Fru Eufemia, Bisperne Helge af Oslo og Ingjald af Hamar, Erik Valdemarsen, fordum af Sverige, Bjarne af Bjarkö, Johan Ivarsön, Aage hans Kansler, Snare Aslaksön, Havtor Jonsen, Asser Jonsen, Svend Erik[1]) (!). Og da blev hans Datter trolovet ved Ringvielse *per uerba de præsenti*[2]) med sit Samtykke til Hertug Magnus. Og Frøkenen lagde derpaa sin Haand i Biskop Peders[3]) Hænder. Til Vidnesbyrd, at saa er sket, blev Kongens og deres Segl hængt under Brevet. Det Brev, som gjordes derom, er dateret Marstrand 13(10) den 16. Maj.

2. Registratur hos Stephanius.

Om det, at Kong Haakon af Norge erklærer, at han har set Junker Magnus' Fuldmagt. Marstrand 1310.

1) sikkert urigtigt, da ingen norsk Stormand (el. Stormænd) paa denne Tid bærer Navnet (Navnene). — 2) jf. DRB II 4 Nr. 174 Note 2; de latinske Ord (modsat '*per verba de futuro*') betegner en Aftale om 'nu' at ville være Ægtefæller. Forbindelsen var i Virkeligheden, skønt den kaldes 'Trolovelse', et begyndt Ægteskab *(matrimonium inchoatum)*, der vel ikke som et fuldbyrdet Ægteskab var ganske uopløseligt, men dog kun kunde brydes ved pavelig Dispensation. — 3) Peder 2. af Viborg, se 1309 20. Juli.

1310. 21. Maj. Aarhus. 244

Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus erklærer, at Esger Nielsen, Sognepræst i Hornslet, i Bispens og Aarhus Kapitels Nærværelse har tilskødet Kannikebordet i Aarhus alt, hvad han ejer i Fællesskab med sin Broder Haagen i Beringmark.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at Præsten Esger Nielsen, Sognepræst i Hornslet, i vor Nærværelse skænkede alt det Gods, løst og fast, som han havde i Fællesskab med sin Broder Haagen i Bering Mark til vore elskede Aarhuskannikers Fællesbord i Nærværelse af samme Kapitel; han skødede det i vor Kappeflig at besidde med Rette evindelig, idet han lovede med legemlig Ed i vor Haand at oplade alt Gods, løst og fast, der tilhørte hans Broder sammesteds, til Kannikernes ovennævnte Bord, hvis han kunde, men hvis han ikke kunde, lovede han at skøde andet Gods, jævngodt med hans ovenfor nævnte Broders i Bering, og at skøde det paa samme Maade at besidde med Rette evindelig for den Kost, som han bør have af oftnævnte Bord for sig og en Svend i alle hans Livs Dage, hvilket vi ved dette Brev meddeler alle, for hvem det har Betydning. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1310 den 21. Maj.

245 1310. 23. Maj. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler Bisperne Peder 2. af Viborg og Niels 2. af Børglum, at han efter Ansøgning af Biskop Kristian 2. af Ribe har tilladt ham at nedlægge sin Værdighed grundet paa Sygdom, og paalægger dem at modtage hans Embedsnedlæggelse samt sørge for, at der anvises ham en passende Del af Kirkens Midler til hans Underhold.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore ærværdige Brødre Bisperne (Peder) i Viborg og (Niels) i Børglum. Vor ærværdige Broder Biskop Kristian i Ribe har indtrængende anmodet os om, at vi, da hans Kræfter paa Grund af hans Legemes Svaghed ikke formaar at bære de Byrder, Bispeembedet paalægger ham, vilde tage imod hans Nedlæggelse heraf, eftersom han af den forudskikkede Grund ønsker at nedlægge ikke sin Værdighed, men sit Embede. I faderlig Medfølelse med hans Svaghed bevilger vi naadigt denne hans Ansøgning, hvorfor vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder, Brødre, at I, hvis I anser det for at tjene til Ribekirkens Tarv, paa vore Vegne skal tage imod hans Embedsnedlæggelse, naar han tilbyder den, efter at I først svarende til Bispens Fortjenester har anvist ham en passende Del

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Kirkens Gods efter samme Kirkes Midler og af det Gods, han selv har erhvervet, saa samme Biskop kan faa et passende Underhold deraf, og indføre ham eller hans befuldmægtigede i hans Navn i faktisk Besiddelse af dette Gods og derefter værne ham i dets Besiddelse, idet I med Udelukkelse af Appel tugter de genstridige med Kirkens Straf. Men I skal meddele vore elskede Sønner Kapitlet i Ribe, at de efter at have paakaldt den Helligaands Naade ved kanonisk Valg skal stille en egnet Person i Spidsen for sig som deres Hyrde. Givet i Avignon den 23. Maj i vort Pontifikats 5. Aar.

1310. 27. Maj. Vilmnitz. 246

Ridder Pridbor von Vilmnitz skænker to Hufen, beliggende i hans Skov i Nærheden af Dolgemost, til Bergen Kloster.

Afskrift i Stettin.

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen! Vi Ridder Pridbor kaldet af Vilmnitz, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

. . . . . .

til Vor Frue Kloster i Bergen paa Rügen, af Cistercienserordenen i Roskilde Stift . . . . . .

Og de tilstedeværende Vidner til denne Gave og Stadfæstelse er disse: Grev Henrik den unge af Gleichen, vor elskede Svigersøn, Gobelin, Provst paa Rygen, Johan, Ridder, kaldet af Zernin, Udo, Eckhard af Preetz og saare mange troværdige. Givet og forhandlet i Vilmnitz i det Herrens Aar 1310 Dagen før Vor Herre Jesus Kristi Himmelfart.

1310. 2. Juni. Avignon. 247

Pave Clemens 5. meddeler Jens Grand, ved pavelig Provision udnævnt til Ærkebiskop af Bremen, at han gennem tre Kardinaldiakoner har ladet ham tildele Palliet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop i Bremen. Nylig har vi efter vore Brødres Raad provideret Kirken i Bremen, som da stod ledig, med Dig, der tidligere var Biskop og Ærkebiskop i Lund, og vi har stillet Dig i Spidsen for Kirken i Bremen som dens Ærkebiskop og Hyrde. Og siden har vi ved vore elskede Sønner Kardinaldiakonerne Napoleon

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af S. Adriano, Jacobus af S. Giorgio in Velabro og Francisens af Sta. Maria in Cosmedin ladet Dig overrække Palliet, det biskoppelige Embedes Værdighedstegn, taget fra den hellige Petrus' Grav og af Dig begæret med tilbørlig Nidkærhed. Det skal Du bruge i Din Kirke, men kun paa de Dage, som udtrykkelig er nævnt i samme Kirkes Privilegier. Men for at ikke Tegnet skal staa i Modstrid med den, der har faaet det, og Du i Dit Indre kan bevare, hvad Du udadtil bærer til Skue, retter vi vor Anmodning og indtrængende Opfordring til Dig vor Broder, idet vi paalægger Dig ved denne apostoliske Skrivelse, at Du med den Herres Hjælp, som tilskikker Gaver og uddeler Belønninger, stræber efter at vise Ydmyghed og Retfærdighed, som bevarer og forfremmer den, der bevarer dem, og at Du med Guds naadige Bistand omhyggeligt drager Omsorg for, at Din Brud, Kirken i Bremen, kan gaa frem baade i det aandelige og det timelige. Givet i Avignon den 2. Juni i vort Pontifikats 5. Aar.

248 1310. 4. Juni. Lund.

Ingerd, Enke efter Mads af Åkarp, tilskøder med sin Søn Lars og sin Svigersøn Josefs Samtykke alt sit Gods i Åkarp til Lundekirkens Byggefond.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Ingerd, Enke efter Mads af Åkarp, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg med min elskede Søn Lars' og min elskede Svigersøn Josefs Samtykke og Vilje har overdraget og retmæssigt solgt alt mit Gods, løst og fast, i Åkarp i Oxieherred til de gode Mænd Herr Magister Thomas og Herr Oluf, Kanniker i Lund, paa Kirkens Byggefonds Vegne. Dette mit Gods overdrager jeg frit og tilskøder jeg ved nærværende med mine fornævnte paarørendes Samtykke og Vilje til de nævnte Herrer, der repræsenterer ovennævnte Institution, at besidde evindelig, og jeg hjemler dem dette Gods frit for Krav fra enhver Side og lover at hjemle dem det saaledes i Fremtiden; jeg lover fremdeles at ville holde de nævnte Herrer paa Kirkens Vegne og selve Kirken fuldstændigt skadesløse, hvis der paa noget Punkt rejses Indvending eller Indsigelse mod dette Skøde. Til Vidnesbyrd herom har jeg med min fornævnte Søns og Svigersøns Samtykke og Vilje ladet mit Segl sammen med deres sætte under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1310 Ottendedagen efter Kristi Himmelfartsdag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1310. 8. Juni. Vordingborg. 249

Kong Erik 6. Menved stadfæster Købet af 60 Hageplove Jord, som St. Michaelsklostret i Reval købte af Herr Jakob af Parembeke.

Original i Dorpat.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi anser det for rigtigt med den kongelige Gunsts særlige Naade at ophøje og med Udmærkelsernes Trøst rigeligt at hædre de Personer, der — idet de foragter og fuldstændigt forlader Verdens Ære med dens Tillokkelser — fromt har valgt at hengive sig til et Liv i Guds Tjeneste. Derfor vil vi vise de gudhengivne Fruer, Abbedissen og Nonnekonventet af Cistercienserordenen i St. Michael i Reval en særlig Naade og overlader samme Ejendomsret og Frihed til 60 Hageplove[1]) beliggende i Landsbyerne Tamsi med et Allodialgods[2]) sammesteds, Musteri, *Warele, Vaopere og Oblu, som de samme Fruer Abbedissen og Konventet har erhvervet ved retmæssigt Køb af den gode Mand Herr Jakob af Parembeke, og til alt deres Tilliggende, dyrket og udyrket, nemlig Ager, Eng, Græsgang, Skov, Vand og Fiskevand, saaledes som de hidtil vides at have haft det paa deres øvrige Gods af vore Forfædre og af os. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres befuldmægtigede eller nogen anden, af hvad Stilling eller Stand han end maatte være, hindrer eller drister sig til at krænke samme Fruer, Abbedissen og Konventet med Hensyn til fornævnte eller noget af fornævnte mod nærværende Brevs Naade, som vi har skænket dem, saafremt han vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet paa Vordingborg i det Herrens Aar 1310 paa 2. Pinsedag i vor Nærværelse.

1) se DRB II 1 Nr. 126 Note 5. — 2) se DRB II 2 Nr. 241 Note 1.

1310. 9. Juni. Roskilde. 250

Biskop Oluf af Roskilde tilstaar Antvorskov Kloster Præsentationsret til Stillinge Kirke, som Klosteret har overdraget Roskilde Bispestol, og henlægger Kimmerslev og Slots-Bjærgby Kirker til Klosteret.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oluf, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Fortidens Autoritet tillader, at Nutidens Handlinger stadfæstes ved skriftligt Vidnesbyrd, for at de ikke i Tidens Løb skal unddrages de tilkommendes Ihukommelse. Derfor vil vi, at nulevende skal vide, og at det skal komme til Fremtidens Kundskab, at vi til de fromme og gode Mænd, Broder Oliver af Seyn, Prior i Antvorskov, og det menige Konvent sammesteds — eftersom de har overdraget os og vore Efterfølgere Patronatsretten til Stillinge Kirke, som syntes at tilkomme dem, og indrømmet os og vore Efterfølgere, at vi kan henlægge evindelig samme Stillinge Kirke til den Dignitet ved Roskildekirken, som maatte passe os —, af den særlige Gunst, som vi har for dem, tillader og indrømmer, at samme Kirkes evige Vikar til enhver Tid skal vælges og præsenteres af dem, nemlig Prioren og det menige Konvent, og af samme Kirkes Sognebeboere og af os og vore Efterfølgere skal indsættes i samme. Men vi vil, at de Sager, der opstaar mellem samme Vikar paa den ene Side og samme Konvents undergivne paa den anden Side, skal behandles og komme til en endelig Afgørelse for Officialen i samme Herred[1]) i Nærværelse af samme Prior eller en anden paa hans Vegne, dog med Undtagelse af store Sager[2]), i hvilke han ikke kan udøve Jurisdiktion. Men Vikaren skal være tilfreds med den Præbende, der nu er anvist ham og paa samme Maade hans Efterfølgere, hvem det til enhver Tid maatte være. Vi henlægger og overdrager ogsaa med vort Kapitels Samtykke til fornævnte Konvents Kloster Kirkerne i Kimmerslev og Slots-Bjærgby at raade over evindeligt, dog med Forbehold af vore og vore Officialers Rettigheder i alt. Givet i Roskilde under vort og vort Kapitels Segl i det Herrens Aar 1310 Tirsdag efter Pinse.

1) der menes Bispens Official i Herredet. — 2) dvs. Sager, i hvilke Bispen havde forbeholdt sig selv at dømme.

251 1310. 11. Juni. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde udsteder en Fundats for det af ham stiftede Vor Frue Kapel ved Roskilde Domkirke.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, af Guds Barmhjertighed kaldet Biskop af Roskilde, til alle troende kristne, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Da vort nærværende Livsløb er skrøbeligt og usikkert, paaminder det os ved en saliggørende Lære om ikke at hengive os til det, der skal forgaa, men altid, saalænge vi lever paa Jorden, at virke for det, hvis Frugt varer evigt i Himlen, da Herren jo siger: Arbejder ikke for den Kost, som er forgængelig, men for den Kost, som varer til et evigt Liv[1]). Da jeg altsaa ønsker at sørge for min Sjæls Frelse, har jeg til Ære for den hellige og udelelige Treenighed, vor Herres højhellige Moder Jomfru Maria og Martyren St. Lucius til evindelig Ihukommelse om mig, mine Forgængere og Forældre ladet opføre for stor Udgift et Kapel i St. Lucii Kirke i Roskilde paa Sydsiden, i hvilket jeg, hvis Gud naadigt tillader det, vælger min Grav[2]). Til dette Kapels Kapellanbord skænker og skøder jeg, saaledes som jeg før personligt har gjort det paa en Synode offentligt i Nærværelse af gejstlige, saaledes ogsaa nu ved dette Brev i Nærværelse af verdslige nedennævnte Gods at besidde med Rette evindelig med alt dets Tilbehør, løst og fast, som jeg har erhvervet ved retmæssigt Køb dels af min Privatformue, som jeg havde før min Forfremmelse, og dels for de rede Penge af mine Indtægter, som jeg for Tiden har Krav paa, og som jeg alene af denne Grund har fradraget mine Fornødenheder nemlig: et Bol Jord i Taagerup, paa hvilket der bor to Bryder, og de giver en Tredjedel af Kornet. Fremdeles i Nybølle fem Øre Skattejord, paa hvilke der bor en Bryde, og han giver en Tredjedel af Kornet. Fremdeles i Ishøj et Bol Jord, paa hvilket der bor to Bryder, og de giver en Tredjedel af Kornet. Fremdeles i *Sighærstorp[3]) to Øre Jord, paa hvilke der bor en Bryde, og han giver en Tredjedel af Kornet. Fremdeles i Vinderup ti Øre Jord, paa hvilke der bor to Bryder, og de giver en Tredjedel af Kornet. Fremdeles i Lyngerup i Hornsherred 26 Ørtug Skattejord, paa hvilke der bor en Bryde, og han giver en Tredjedel af Kornet. Fremdeles en Vejrmølle sammesteds. Jeg ønsker derfor og befaler, at den, der til enhver Tid skal indsættes til Kapellan i nævnte Kapel, skal føre en god Vandel og være af uplettet Ry, og han skal være Præst, Diakon eller Subdiakon[4]), saaledes at han ved de førstkommende Indvielser kan modtage Præstevielse og inden tre Maaneder er pligtig at holde personlig Residens og holde Gudstjeneste i samme Kapel paa følgende Maade. Nemlig selv eller ved en anden daglig holde Messe med Sang straks efter Sakristanmessen[5]), paa Søn- og Helligdage over Dagens Tekst, Mandag, Tirsdag og Torsdag, medmindre der paa disse Dage fejres en Helgen, Messe for de afdøde, nemlig for alle mine Forgængeres og mine Forældres og min egen Sjæl,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

naar jeg er død. Enhver, der fromt vil holde Messe i nævnte Kapel, skal Kapellanen velvilligt være rede til at yde det nødvendige dertil. Nævnte Kapellan skal ogsaa være pligtig at antage til sin Hjælp en god Skolar, der vil uddanne sig og søge Skoler med Omhu, og han skal forsyne ham tilstrækkeligt med Livets Fornødenheder. Og hvis den indsatte Kapellan ikke holder Residens, som det er foreskrevet, skal han ikke modtage noget af Kapellets Frugter, og hvis han modtager noget, er han pligtig at tilbagelevere det inden et Aar, medmindre han for en Tid har været beskæftiget med Bispens eller denne Kirkes eller Roskildekapitlets Sager med Bispens Tilladelse[6]); og det skal være ham tilladt, naar blot det ikke varer længe, og samme Kapel i Mellemtiden betjenes tilstrækkeligt af en anden. Til nævnte Kapels Bygningsfond til at købe Voks til Kærter og Olje til en Lampe, som skal brænde hver Nat, giver og skøder jeg en Vandmølle beliggende ved Bispens Fogedi, der hedder Capella[7]), hvilken Mølle jeg har købt af Jens Syndesen, og som aarligt erlægger 24 Mark sjællandske Penge, dog saaledes at Kirkens Sakristan sammen med nævnte Kapellan skal inddrive Møllens Afgifter, og de skal forsynligt, saalænge jeg lever, henlægge af det fornævnte, hvad der bliver tilovers, til Kapellets Brug, naar det bliver nødvendigt. Men efter mine Livsdage vil jeg, at ti Mark af Møllens nævnte Betaling paa Dagen for min Aartid fordeles af samme Sakristan og Kapellan for min Sjæl paa følgende Maade: to Mark mellem Kannikerne, som overværede Vigilierne foregaaende Aften, og to Mark mellem dem, som Dagen efter overværede Sjælemessen og to Mark mellem Vikarerne og Skolarerne, som paa samme Maade overværede Vigilierne og Messen. Og de fire resterende Mark skal deles ligeligt mellem de fattige. Og de tiloversblevne Indtægter af nævnte Mølle skal henlægges, som det foran staar, dog paa den Betingelse, at det, der er nødvendigt til nævnte Mølles Istandsættelse, ufortøvet skal afholdes af det henlagte Beløb. Men for samme henlagte Penge skal der aarligt aflægges Regnskab i Nærværelse af Roskildedekanen eller de Kanniker, som for Tiden maatte have Omsorgen for Aartiderne. For at alt det forannævnte til evig Tid til Ære for min almægtige Gud, den højhellige Jomfru Maria og St. Lucius skal staa fast paa enhver Maade, har jeg ladet dette Brev bekræfte med mit og Roskilde Kapitels Segl, hvis Samtykke udtrykkeligt er givet til alt og hvert enkelt Punkt af det foranstaaende. Givet i det Herrens Aar 1310 den 11. Juni, Kapellets Indvielsesdag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Og jeg Oluf Bjørnsen, Dekan i Roskilde, samtykker i alt dette og underskriver. Og jeg Magister Jens, Provst i Roskilde, samtykker og underskriver egenhændigt.

1) jf. Joh. 6,27. — 2) om Vor Frue Kapel i Roskilde Domkirke se J. O. Arhnung, Roskilde Domkapitels Historie I S. 237 ff. — 3) fhv. Landsby i det fhv. Bistrup S., Sømme Hd. — 4) saaledes gengives Tekstens *infra sacros* (sc. ordines); der var fra 12. Aarh. fire *ordines sacri:* Bispens, Præstens, Diakonens og Subdiakonens. — 5) Messe, der læstes ved Sakristialteret, se Arhnung S. 79 f. — 6) jf. Nr. 238. — 7) Kappelgaarden i Kildebrønde Sogn, Tune Herred.

1310. 11. Juni. Roskilde. 252

Biskop Oluf af Roskilde eftergiver alle dem, der paa Fredage, Lørdage og Kirkens Hovedfestdage holder Andagt i det af ham stiftede Kapel i Roskilde Domkirke 40 Dage, og dem, der holder Andagt sammesteds paa alle andre Dage, 20 Dage, og alle Præster, der holder Messe sammesteds, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Vi, Oluf, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde.

Til Ære for vor Herre Jesus Kristus og hans højhellige Moder, Jomfru Maria, til hvis Ære vi har opført og indviet dette Kapel[1]), i Tillid til den almægtige Guds og hans højhellige Apostle Petrus' og Paulus' Barmhjertighed, eftergiver vi ved Gud alle, der viser sand Anger og bekender deres Synder, barmhjertigt 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod, naar de fromt besøger dette Sted og fremsiger Fadervor og Ave Maria paa alle Fredage og Lørdage og fremdeles paa de særlige Festdage, nemlig Kristi Fødsel[2]), Omskærelse[3]), Fremstilling[4]), Opstandelse, Himmelfart, Pinse, paa alle den glorrige Jomfru Marias Festdage, Alle Helgensdag[5]), dette Kapels aarlige Indvielsesdag, nemlig Torsdag efter Pinse, St. Marie Magdalenes Dag[6]), Apostelen St. Andreas Dag[7]) og St. Olaf, Konge og Martyrs Dag[8]), hvis Relikvier er indesluttede her paa Alteret. Men vi eftergiver dem, der paa samme Maade besøger dette Sted alle Aarets andre Dage, tyve og hver Præst, der fromt holder Messe i nævnte Kapel, fyrretyve Dages Kirkebod. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1310 Torsdag efter Pinse.

1) jf. Nr. 251. — 2) 25. December. — 3) 1. Januar. — 4) 6. Januar (Helligtrekonger). — 5) 1. November. — 6) 22. Juli. — 7) 30. November. — 8) 29. Juli.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

253 **1310. 12. Juni.**

Prioren i Antvorskov Kloster, Oliver af Seyn, overdrager Biskop Oluf af Roskilde Patronatsretten til Stillinge Kirke.

Referat af Bartholin.

Oliver af Seyn, Prior i Antvorskov, overdrager Patronatsretten til Stillinge Kirke, der tilhører ham og hans Konvent, til Biskop Oluf af Roskilde, dog med Forbehold af Præsentationsret til Vikaren ved samme[1]). Fredag før Søndagen Trinitatis.

1) jf. Nr. 250.

254 **1310. 12. Juni. Avignon.**

Pave Clemens 5. meddeler Isarn, fhv. Ærkebiskop af Lund, nu udvalgt til Ærkebiskop af Salerno, at han har løst ham fra Lundekirken og udnævnt ham til Ærkebiskop af Salerno.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Isarn, tidligere Ærkebiskop af Lund, udvalgt til Ærkebiskop af Salerno. Hin himmelske Hyrde og Sjælebiskop, der styrer alt paa rette Maade, har med den ham overgivne Fuldmagt i Spidsen for samtlige Kirker sat Romerbispen, hvis aarvaagne Omhu kræver, at han aarvaagent betænker enhver Kirkes Tilstand og flittigt sørger for, at der til de enkelte Kirker gennem hans forudseende Indsigt, snart ved en enkelt Provision[1]), snart ved en passende Forflyttelse, alt efter hvad Tid og Sted forlanger, kommer en egnet Hyrde og beskikkes en klog Leder, saaledes at Kirkerne med den himmelske Naades Støtte kan glæde sig over at opnaa den Fremgang, de ønsker. Da Kirken i Salerno allerede længe har staaet ledig paa Grund af salig Ihukommelse Ærkebiskop Berardus af Salernos Død, mødtes vore elskede Sønner Kapitlet ved Kirken efter forud at have berammet en Dag til Valget af den kommende Ærkebiskop; da de var til Sinds at skride til Valget ved Afstemning[2]), saa fandt der to Valg Sted, idet der opstod Uenighed, det ene af Franciscus Carotio, Kannik i Paris' Kirke, det andet af Johannes de Rogerio, Kannik i Kirken i Salerno. Da de to Kanniker begge gav deres Samtykke til de paa dem faldne Valg, kom Franciscus personlig, men nævnte Johannes ved sin befuldmægtigede til det apostoliske Sæde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for at varetage deres Interesser med Hensyn til disse deres Valg. Da samme Sag var forelagt os i Konsistoriet, overgav vi den til vor elskede Søn Arnaldus, Kardinalpræst af S. Marcello, for at han skulde paahøre Sagen og siden referere den for os. Men da samme Franciscus, efter at der en Tidlang var ført Proces i Sagen, ved sin befuldmægtigede, som hertil af ham havde faaet tilstrækkelig og særlig Fuldmagt, af egen Drift frit overgav os al den Ret, han som Følge af det paa ham faldne Valg maatte have faaet, modtog vi denne hans Overgivelse, og da Kardinalen havde givet os fuldstændig og paalidelig Beretning om Berettigelsen af Valget af samme Johannes, mente vi at burde erklære Valget af Johannes for umiddelbart retsligt magtesløst og ugyldigt, eftersom han ikke, saaledes som han burde, indenfor den af Retten paabudte Frist herfor personlig gav Møde her ved nævnte Sæde, og af adskillige andre sikre og retfærdige Grunde. Idet vi endelig var opmærksomme paa Salernokirkens sande Vel og tog os for med Omhu og Iver at skride til en Provision af Kirken, saaledes som vort Embedes Skyldighed kræver det, for at den ikke skulde udsættes for Ulemperne ved yderligere Ledighed, løser vi — i nøje Betragtning af Din Godheds mangfoldige Fortjenester, da Du vides at udmærke Dig ved boglig Kundskab, gode Sæder, rosværdigt Levned og ren Vandel, og da vi derfor har faaet en fast Tro til, at samme Kirke i Salerno med Guds Hjælp ved Din omsigtsfulde Dygtighed vil gaa lykkeligt frem — efter omhyggeligt at have holdt Raad desangaaende med vore Brødre Dig, som dengang var Ærkebiskop i Lund, fra det Baand, hvormed Du var knyttet til Kirken i Lund, og forflytter Dig til ovennævnte Kirke i Salerno; efter vore fornævnte Brødres Raad og af apostolisk Magtfuldkommenhed stiller vi Dig i Spidsen for Kirken i Salerno som dens Ærkebiskop og Hyrde, idet vi overdrager Dig Sjælesorgen ved og Forvaltningen af denne Kirke i aandelige og timelige Anliggender, og vi giver Dig Tilladelse til frit at overgaa til samme Kirke i Salerno. Vi paalægger derfor Dig, Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du med Ydmyghed, Fromhed og Ærbødighed gaar ind under Herrens Aag, som han har lagt paa Dig, ufortøvet begiver Dig til fornævnte Kirke i Salerno og, idet Du omhyggeligt drager Omsorg for den, beflitter Dig paa at belære Herrens Hjord, som er Dig betroet i denne Kirke, i Ord og Gerning, saaledes at samme Kirke i Salerno med Guds Hjælp ved Din omsorgsfulde Nidkærhed paa prisværdig Maade kan gaa frem baade i aandelig og timelig Henseende, og Du derved gøre Dig fortjent til i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rigere Maal at vinde den evige Gengældelses Løn og vor Velsignelse og Naade. Givet i Avignon den 12. Juni i vort Pontifikats 5. Aar.

1) saaledes blev Jens Grand ved Provision sat i Spidsen for Kirken i Bremen (jf. Nr. 217) ved et Brev, hvis Ordlyd kommer det foreliggende Translationsbrev ret nær. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 295.

255 **1310. 12. Juni. Avignon.**

Pave Clemens 5. meddeler Kapitlet i Salerno, at han har udnævnt Isarn, fhv. Ærkebiskop af Lund, til Ærkebiskop af Salerno og paalægger Kapitlet at vise ham den skyldige Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til vore elskede Sønner Kapitlet ved Kirken i Salerno o. s. v. Hin himmelske Hyrde o. s. v. som i nærmest foregaaende Brev med passende Ændringer i Ordene indtil 'at overgaa til samme Kirke i Salerno'. Vi paalægger derfor Eder alle ved denne apostoliske Skrivelse, at I fuldt og ydmygt bøjer Eder for samme udvalgte Biskop som Eders Fader og Sjælehyrde og, idet I viser ham den skyldige og hengivne Lydighed og Ærbødighed, sørger for fromt at udføre og virksomt opfylde hans frelsebringende Formaninger og Befalinger. Ellers vil vi godkende den Dom, som samme udvalgte Biskop paa retmæssig Vis maatte fælde over de genstridige og med Guds Hjælp lade den ukrænkeligt overholde, indtil han har faaet passende Oprejsning. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 254. — 2) jf. Nr. 218.

256 **1310. 12. Juni. Avignon.**

Pave Clemens 5. meddeler Gejstligheden i Salerno Stad og Stift, at han har udnævnt Isarn, fhv. Ærkebiskop af Lund, til Ærkebiskop af Salerno.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til vore elskede Sønner Gejstligheden i Salernos Stad og Stift o. s. v. Hin himmelske Hyrde o. s. v. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 254 og 255.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1310. 12. Juni. Avignon. 257

Pave Clemens 5. meddeler Indbyggerne i Salerno Stad og Stift, at han har udnævnt Isarn, fhv. Ærkebiskop af Lund, til Ærkebiskop af Salerno og paalægger dem at vise ham den skyldige Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til vore elskede Sønner Menigheden i Salernos Stad og Stift o. s. v. Hin himmelske Hyrde o. s. v. indtil 'at overgaa til samme Kirke i Salerno'[1]). Derfor retter vi indtrængende vor Formaning Bøn og Opfordring til Eder alle, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder, at I fromt vil tage imod samme udvalgte Biskop som Eders Fader og Sjælehyrde og — idet I viser ham tilbørlig Hæder — ydmygt retter Eder efter hans frelsebringende Formaninger og Befalinger, saaledes at han kan glæde sig over i Eder at have fundet fromme Sønner, og I kan fryde Eder over i ham at have fundet en velvillig Fader, og vi som Følge deraf ikke uden Grund kan prise Eders Oprigtighed. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 254.

1310. 12. Juni. Avignon. 258

Pave Clemens 5. meddeler Salernokirkens Vasaller, at han har udnævnt Isarn til Ærkebiskop af Salerno, og paalægger dem at vise ham Troskab og yde ham de sædvanlige Rettigheder og Afgifter.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til vore elskede Sønner samtlige Salernokirkens Vasaller o. s. v. Hin himmelske Hyrde o. s. v. indtil 'at overgaa til samme Kirke i Salerno[1]) o. s. v. Derfor paalægger vi Eder alle ved denne apostoliske Skrivelse at vise samme udvalgte Ærkebiskop den tilbørlige Hæder og beflitte Eder paa at yde ham den sædvanlige Troskab og de tilvante Tjenester og de Rettigheder, som I skylder ham, ubeskaaret. Ellers vil vi godkende den Dom eller Straf som samme udvalgte Biskop aandeligt og timeligt af denne Grund retmæssigt maatte fælde og fastsætte o. s. v. indtil 'han fortjener'[2]). Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 254. — 2) jf. Nr. 218 (og 219).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

259 1310. 12. Juni. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler alle Bisper i Salerno Stift, at han har udnævnt Isarn til Ærkebiskop af Salerno, og paalægger dem at vise ham den skyldige Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til vore ærværdige Brødre samtlige Salernokirkens Lydbisper o. s. v. Hin himmelske Hyrde o. s. v. indtil 'at overgaa til samme Kirke i Salerno'. Derfor paalægger vi Eder, Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse at følge samme udvalgte Biskop, ligesom Lemmerne følger Hovedet, og vise ham tilbørlig og from Lydighed og Ærbødighed, saaledes at et gensidigt godt Forhold mellem Eder og ham kan faa gode Virkninger, og vi paa dette Grundlag med Rette kan prise Eders Fromhed med Gud. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 254.

260 1310. 12. Juni. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler Kong Robert af Sicilien, at han har udnævnt Isarn til Ærkebiskop af Salerno og beder ham yde Ærkebispen sin Hjælp til at opretholde og udvide Salernokirkens Rettigheder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til vor kære Søn i Kristus Robert, Siciliens berømmelige Konge o. s. v. Da Du af Kærlighed til Gud plejer at vise Dig naadig over for Kirken og kirkelige Personer, henvender vi os, naar det tjener deres Tarv, til Fordel for disse med saa meget desto større Tillid til Din kongelige Majestæt. Da nu Kirken i Salerno allerede længe o. s. v. indtil 'at overgaa til samme Kirke i Salerno'[1]). Derfor beder og opfordrer vi indtrængende Dig, høje Konge, til af Ærbødighed for os og det apostoliske Sæde at antage Dig samme udvalgte Biskop og den ham betroede Kirke og navnlig med Hensyn til Generhvervelsen, Forøgelsen og Bevarelsen af dens Rettigheder vise Dig gavmild paa en saadan Maade, at samme udvalgte Biskop ved Din Naades Hjælp med Henblik paa det ham betroede Styre af fornævnte Kirke kan vise sig nyttig, og Du derfor i rigere Maal fortjene baade Guds og vor og nævnte Sædes Velvilje. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 254. Se ogsaa Nr. 221.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1310. 15. Juni. Avignon. 261

Pave Clemens 5. meddeler Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus, udvalgt til Ærkebiskop af Lund og Primas for Sverige, at han har løst ham fra Aarhuskirken og udnævnt ham til Ærkebiskop i Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Esger, tidligere Biskop af Aarhus, udvalgt til Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Blandt andre Bekymringer som Udøvelsen af vort sorgfulde og af mangfoldige Anstrengelser tyngede Hyrdeembede lægger som en Byrde paa vore Skuldre, optages, plages og nages vort Sind dog navnlig af, at vi med Hensyn til hver enkelt Kirkes Tilstand aarvaagent skal betænke og omhyggeligt sørge for, at der til de enkelte Kirker gennem vor forudseende Indsigt, snart ved en simpel Provision, snart ved en passende Forflyttelse, alt efter hvad Tid og Sted forlanger, kommer en egnet Hyrde og beskikkes en klog Leder, saaledes at Kirkerne med den himmelske Naades Støtte kan glæde sig over at opnaa den Fremgang, de ønsker[1]). Da nu Kirken i Lund er berøvet sin Hyrdes Trøst paa Grund af, at vor ærværdige Broder Isarn, udvalgt til Ærkebiskop af Salerno, tidligere Ærkebiskop af Lund, af os er blevet forflyttet til Kirken i Salerno, som da var ledig, er vi omhyggeligt betænkt paa en hastig Besættelse af Kirken i Lund, for at den ikke i lang Tid skal lide under Ulemperne ved sin Ensomhed; idet vi ønsker, at der ved vor nidkære Forsorg skal komme en saadan Mand i Spidsen for samme Lundekirke, om hvem vi sikkert ved, at hans tydelige og klart erkendte Fortjenester vil genløse ham, hvis Kærlighed til den Menighed, der skal betros hans Styre er hævet over enhver Tvivl, paa hvis Tro hans undergivne trygt og sikkert kan forlade sig, og ved hvis nidkære Omhu Kirken i Lund kan styres paa frelsebringende Maade i aandelige og timelige Anliggender og ved Guds Hjælp gaa frem efter Ønske, har vi rettet vor Sjæls Øje mod Din Person, hvis tydelige Fortjenester ved tilstrækkelig Erfaring ikke er os og vore Brødre ubekendte, og efter disse vore Brødres Raad og af apostolisk Magtfuldkommenhed har vi løst Dig, der da var Biskop i Aarhus, fra det Baand, hvormed Du var knyttet til Aarhuskirken, idet vi forflytter Dig til ovennævnte Kirke i Lund og, skønt Du er fraværende, stiller Dig i Spidsen for denne Kirke som dens Ærkebiskop og Hyrde. Vi overdrager Dig Sjælesorgen ved og Forvaltningen af denne Kirke i aandelige og timelige Anliggender og giver Dig Tilladelse til frit at over-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gaa til Ledelsen af Kirken i Lund, da vi har faaet en fast Tro til, at den ved Din omsigtsfulde Dygtighed vil blive omhyggelig bevaret for Skader og ledet af Dine frelsebringende Raad paa nyttig Maade vil blive øget og fremmet. Derfor paalægger vi Dig, vor Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du med ydmygt Sind gaar ind under den Byrde, Herren har paalagt Dig, i samme Kirke i Lund, idet Du omhyggeligt drager Omsorg for i Ord og Gerning at belære Herrens Hjord, som i denne Kirke er betroet Dig, saa den med Guds Hjælp ved Din omsorgsfulde Nidkærhed paa rosværdig Maade kan gaa frem i aandelig og timelig Henseende. Givet i Avignon den 15. Juni i vort Pontifikats 5. Aar.

1) denne Arenga kan sammenlignes med Arengaen i Nr. 217 og Nr. 254; den repræsenterer en Blanding af disse.

262 **1310. 15. Juni. Avignon.**

Pave Clemens 5. meddeler Kapitlet i Lund, at han har udnævnt den udvalgte Ærkebiskop Esger til Ærkebiskop af Lund og Primas for Sverige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Kapitlet ved Domkirken i Lund o. s. v. Blandt andre Bekymringer o. s. v. indtil 'kan gaa frem i aandelig og timelig Henseende'[1]). Vi paalægger derfor Eder alle ved denne apostoliske Skrivelse, at I fuldt og ydmygt bøjer Eder for samme udvalgte Ærkebiskop af Lund som Eders Fader og Sjælehyrde og viser ham den skyldige Lydighed og Ærbødighed, saaledes at han kan glæde sig over i Eder at have fundet fromme Sønner og I kan have en altid naadig Fader i ham. Ellers vil vi godkende den Dom, som han paa retmæssig Vis maatte fælde over de genstridige og med Guds Hjælp lade den ukrænkeligt overholde, indtil han har faaet Oprejsning. Givet som ovenfor[1]).

1) jf Nr. 261.

263 **1310. 15. Juni. Avignon.**

Pave Clemens 5. meddeler Gejstligheden i Lunds Stad og Stift, at han har udnævnt den udvalgte Ærkebiskop Esger til Ærkebiskop af Lund og Primas for Sverige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til vore elskede Sønner Gejstligheden i Lunds Stad og Stift. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 261. 262.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1310. 15. Juni. Avignon. 264

Pave Clemens 5. meddeler Indbyggerne i Lunds Stad og Stift, at han har udnævnt den udvalgte Ærkebiskop Esger til Ærkebiskop af Lund og Primas for Sverige og paalægger dem at vise ham den skyldige Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Menigheden i Lunds Stad og Stift o. s. v. indtil 'gaa frem i aandelig og timelig Henseende'[1]). Derfor retter vi vor indtrængende Bøn, Formaning og Opfordring til Eder alle, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder at tage fromt mod fornævnte udvalgte Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, og idet I behandler samme med den Ære, der tilkommer ham, ydmygt bøjer Eder for hans frelsebringende Formaninger, saaledes at han kan glæde sig over i Eder at have fundet fromme Sønner o. s. v. ligesom ovenfor[2]) indtil 'en naadig Fader i ham'. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 261. — 2) jf. Nr. 262.

1310. 15. Juni. Avignon. 265

Pave Clemens 5. meddeler Lundekirkens Lydbisper, at han har udnævnt den udvalgte Ærkebiskop Esger til Ærkebiskop af Lund og paalægger dem at vise ham den skyldige Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore ærværdige Brødre samtlige Lundekirkens Lydbisper o. s. v.[1]). Blandt andre o. s. v. indtil 'kan gaa frem i aandelig og timelig Henseende[1]). Derfor paalægger vi Eder, Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse at følge samme udvalgte Ærkebiskop i Lund, ligesom Lemmerne følger Hovedet, og vise ham tilbørlig og from Lydighed og Ærbødighed, saaledes at et godt Forhold mellem Eder og ham kan faa gode Virkninger, og vi paa dette Grundlag med Rette kan prise Eders Fromhed med Gud. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 261.

1310. 15. Juni. Avignon. 266

Pave Clemens 5. meddeler Kong Erik 6. Menved af Danmark, at han har udnævnt Biskop Esger af Aarhus til Ærkebiskop af Lund og Primas for Sverige og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

beder Kongen yde Ærkebispen sin Bistand til at opretholde og udvide Lundekirkens Rettigheder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor kære Søn i Kristus Erik, Danmarks berømmelige Konge o. s. v.[1]). Kongelig Højhed bør uafladelig elske Dyden og Dydens Gerninger, i Særdeleshed da den derved erhverver sig den guddommelige Velsignelses Løn og den menneskelige Lovprisnings Forherligelse. Da nu Kirken i Lund er berøvet sin Hyrdes Trøst paa Grund af, at vor ærværdige Broder Isarn, udvalgt til Ærkebiskop af Salerno, tidligere Ærkebiskop af Lund, af os er blevet forflyttet til Kirken i Salerno o. s. v. indtil 'kan gaa frem i aandelig og timelig Henseende'[1]). Derfor beder og opfordrer vi indtrængende Dig, høje Konge, til af Ærbødighed for os og det apostoliske Sæde at antage Dig samme udvalgte Ærkebiskop af Lund og den ham betroede Kirke og navnlig med Hensyn til Generhvervelsen, Forøgelsen og Bevarelsen af dens Rettigheder vise Dig gavmild paa en saadan Maade, at samme udvalgte Biskop ved Din Naades Hjælp med Henblik paa det ham betroede Styre af fornævnte Kirke kan vise sig nyttig, og Du derfor i rigere Maal fortjene baade Guds og vor og nævnte Sædes Velvilje. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 261. Skrivelsen er af lignende Art som Nr. 260.

267 [1310 efter 15. Juni—1325 17. Januar][1]).

Ærkebiskop Esger af Lund tildømmer Odense St. Knuds Kloster nogle Jorder, Biskop Peder 2. af Odense havde lagt til Blangstedgaard.

St. Knuds Klosters Registratur.

Ligeledes en Stævning af Ærkebispen af Lund, som hed Esger, mod Biskop Peder af Fyn, fordi han med Vold og Magt beholdt fornævnte Gods mod Kapitlets Vilje og Samtykke, og fordi fornævnte Biskop af Fyn ikke vilde møde paa samme Tid, og da blev fornævnte Gods fornævnte Kloster tildømt af fornævnte Ærkebiskop.

1) De i Registraturen nævnte to Bisper er Esger Jul 1310—1325 og Biskop Peder Pag af Odense 1304—1339. Brevet kan saaledes tidligst være udstedt 1310 efter 15. Juni, da Esger Jul udnævntes til Ærkebiskop. I en Marginalnote i Registraturen tilføjes: Item Dombrev paa noget Gods, som fordum laa i Ejby, men nu imod Lov og Ret ligger til Blangsted.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[Efter 1310. 15. Juni][1]). 268

Biskop Peder 2. af Odense erklærer at have lejet nogle Jorder af Odense St. Knuds Kloster.

St. Knuds Klosters Registratur.

Biskop Peders Bekendelsesbrev paa nogle Jorder, som han havde i Leje af Klosteret i sin Levetid, hvilke Jorder han brugte og lagde til sin Bispegaard Blangsted.

1) Da Biskop Peder i dette Brev vedgaar, at de Jorder, som han havde lagt til sin Bispegaard Blangsted, tilhørte St. Knuds Kloster, maa det vel snarest være udstedt efter foregaaende Nr. 267, hvor Ærkebiskop Esger tildømmer Klostret de omstridte Jorder.

[Omkring 1310. 15. Juni?][1]). 269

Breve vedrørende de Jorder, Biskop Peder 2. af Odense har lagt til Blangstedgaard.

St. Knuds Klosters Registratur.

Fremdeles nogle andre Breve, som findes ved disse samme fornævnte Breve og vedrører samme Sag.

1) jf. Nr. 267. 268.

[1310. 15. Juni—1325. 17. Januar.] 270

Ærkebiskop Esger af Lund vidimerer to Breve udstedte af Ærkebiskop Jakob Erlandsen (DRB II 1 Nrr. 185 og 186).

Afskrift (kun delvis) i Lundebogen.

Esger, af Guds Miskundhed Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

1. Lunde Kapitels Registratur 1425.

Bekræftelse af Gavebrevet paa Præbendegodset af Ærkebiskop Herr Esger.

2. Registratur i Lundebogen.

Det femte Brev er en Vidisse under Ærkebispen, den Herre Esgers Segl af de to tidligere Breve af Ærkebiskop, Herr Jakob angaaende Peblingenes Præbendegods.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

271 [1310. 15. Juni—1325. 17. Januar].

Ærkebiskop Esger af Lund skænker Tomarp Kloster Tiender i Nöbbelöv og Simris Sogn.

Tommerup (Tomarp) Klosters Registratur.

Fremdeles en Vidisse af Ærkebiskop Jakob af Lund lydende paa et Brev, i hvilket Esger, Biskop sammesteds, bekender, at han har givet den Tienden af Nöbbelöv og Simris Sogn til Tomarpkloster.

272 1310. 19. Juni. Avignon.

Pave Clemens 5. paalægger Ærkebiskop Jens Grand af Bremen og Magister Albertus af Milano, Kannik i Ravenna, at foranstalte en Undersøgelse i Anledning af de Anklager, der er fremsatte mod den tyske Orden i Livland.

Efter Tryk hos Bunge.

Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser den ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Bremen, og sin elskede Søn, Magister Albert af Milano, Kannik i Ravenna og vor Kapellan, med den apostoliske Velsignelse . . .

Givet i Avignon 19. Juni i vort Pontifikats 5. Aar.

273 1310. 27. Juni. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler Isarn, fhv. Ærkebiskop af Lund, udvalgt til Ærkebiskop af Salerno, at han har bevilget hans Ansøgning om Tilladelse til at optage et Laan paa 5000 Guldfloriner for at betale saavel sin egen som Salernokirkens Gæld til Pavehoffet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

(Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser) den ærværdige Broder Isarn, fordum Ærkebiskop af Lund, udvalgt Ærkebiskop af Salerno, . . . (med den apostoliske Velsignelse) . . .

Givet i Avignon den 27. Juni i vort Pontifikats 5. Aar.

274 1310. 2. Juli.

Raadmænd og Borgere i Ribe bevidner, at Møntmester Herman Hagmoth paa Bytinget har solgt en Grund i Ribe til Lars Skolemester.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter Tryk hos Terpager.

Raadmændene og de øvrige Borgere i Ribe til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Hvad Mennesker gør i Tidens Løb, bortrives af Glemsel, med mindre der er et levende Bogstav, som lader Gerningerne forblive urokkede. Derfor gør vi vitterligt for alle, at Møntmester Herman kaldet Hagmoth, til Herr Lars Skolemester i vor Stad har solgt Halvdelen af den Grund, der ligger lige over for Skolen mod Øst, og paa hvilken samme Herr Lars bor, og skødet den paa vort Ting og ved Skødning hjemlet den fri for Tiltale fra en hvilkensomhelst Side, idet Betalingen blev fuldstændigt erlagt og hævet. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1310 paa de hellige Martyrer Processus' og Martinianus' Dag.

1310. 11. Juli. Lund. 275

Skaane Landsting bevidner, at Fru Cecilie, Enke efter Marsken Jens Kalv, har tilskødet St. Laurentii Kirke i Lund alt sit Gods i Vragerup og Vragerup Mark til Oprettelse af en Aartid for sig.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Peder Jonsen, forhenværende Gælker i Skaane, Peder Nielsen af Borsjö[1]), Peder Nielsen af Simris og Sudman Helenesen, Riddere, Peder Allesen, Sognepræst i Mjällby Kirke i Lister, Asser, Præst og Sognepræst i St. Michaels Kirke i Lund, Niels Tuesen af Klågerup, Anders Pedersen af Bollerup, Niels Jacobsen af Harrie[2]), Jens Nielsen af Torup, Peder Uffesen, Foged i Lund, og Erland, Foged i Malmø, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at i det Herrens Aar 1310 paa første Lørdag efter den hellige Knud Konge og Martyrsdag har den velbyrdige Frue, Fru Cecilie, Enke efter den berømmelige danske Konges tidligere Marsk Herr Jens Kalv, paa Skaanes Landsting i mange troværdige Mænds Nærværelse til St. Laurentius' Kirke i Lund skødet alt sit Gods, løst og fast, i Vragerup og Vragerup Mark med Ager og Eng, Græsgange og alt deres Tilliggende at besidde med Rette evindelig[3]), saaledes at Herr Guido, som nu er Dekan i Lund, og alle hans Efterfølgere til enhver Tid som Dekaner i Lund frit skal kunne bestyre det nævnte Gods og af samme lade

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

afholde nævnte Frues Aartid paa følgende Maade: Først skal de paa Dagen for hendes Aartid give to Øre Penge i Offer, til de Kanniker, som har deltaget i Vigilierne og Messen, 1 Mark Penge, til Vikarerne to Øre Penge, for en brændende Lampe foran Kristi Legeme i Dominikanerbrødrenes Kirke i Lund 14 Øre Penge, til Dominikanerbrødrene sammesteds 2 Øre Penge, til Franciskanerne sammesteds 2 Øre Penge, og hvis der bliver noget tilbage af Indtægterne af det nævnte Gods, skal det frit tilfalde nævnte Herr Dekan og hans Efterfølgere hvert Aar. Den fornævnte Frue ønskede endvidere og erklærede, at hvis Indtægterne af nævnte Gods nogensinde paa Grund af Dyrtid eller andre Ulykker ikke skulde være tilstrækkelige til at betale alt det ovenfor beskrevne, skal de 14 Øre Penge til Lampen foran Kristi Legeme i Dominikanerkirken i Lund betales fuldtud hvert Aar uden noget Fradrag, mens det manglende skal afgaa i de andre fornævnte Uddelinger. Til Vidnesbyrd om dette er vore Segl tillige med den omtalte Frues Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund paa ovennævnte Tid og Sted.

1) siden 1644 Marsvinsholm, Balkåkra, Ljunits härad. — 2) Stora el. Lilla Harrie i Harjagers härad. — 3) jf. Nr. 214.

276 1310. 14. Juli. Avignon.

Pave Clemens 5. meddeler Isarn, Ærkebiskop af Salerno, at hans Bøn om Tildeling af Palliet er blevet opfyldt.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Isarn, Ærkebiskop af Salerno. Forlængst har vi forflyttet Dig, der da var Ærkebiskop af Lund, til Kirken i Salerno, der da stod ledig, saaledes som det staar udførligere i et af vore andre Breve desangaaende[1]), og vi har dernæst ved det apostoliske Sæde ladet Palliet, Bispeembedets Værdighedstegn, taget fra den hellige Petrus' Grav, og forlangt af Dig med tilbørlig Iver, overrække til Dig gennem vore elskede Sønner Napoleon af S. Adriano, Richardus af S. Eustachio og Petrus de Colonna, Kardinaldiakoner ved den hellige romerske Kirke. Du skal imidlertid i Din Kirke kun bruge dette paa de Dage, der udtrykkeligt staar i de Privilegier, der er bevilget den af samme Sæde. For at det ydre Tegn ikke skal staa i Modstrid med den, der er udmærket derved, men for at Du kan bevare i Dit Indre, hvad Du udadtil bærer til Skue, retter vi

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vor indstændige Anmodning og Opfordring til Dig, vor Broder, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Dig at bestræbe Dig for med den Guds Hjælp, som giver Gaver og uddeler den himmelske Løn, at vise den Ydmyghed og Retfærdighed, som bevarer og fremmer ham, der bevarer dem og at drage Omsorg for baade i aandelig og timelig Henseende med Guds Hjælp at øge samme Kirke i Salerno, Din Brud. Givet i Avignon den 14. Juli i vort Pontifikats 5. Aar.

1) Nr. 254.

1310. 17. Juli. Helsingborg. 277

Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige slutter Fred med Kong Erik 6. Menved af Danmark, Kong Birger af Sverige, Kong Haakon 5. af Norge, Hertug Kristoffer af Halland og Samsø, Grev Gerhard af Holsten og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg (jf. Kongernes Modbrev Nr. 280).

1. Referat af Hvitfeld.

Hertugerne af Sverige foreslog[1]) Aar 1310 Fredag før den hellige Marie Magdalenes Dag i Helsingborg følgende Forlig imellem Kong Erik af Danmark, Birger af Sverige, Haakon af Norge, Kristoffer af Halland og Samsø, Grev Gerhard af Holsten og Herr Henrik af Meklenborg paa den ene Side og dem selv paa den anden Side. De skal være de fornævnte Herrer tro, for at al Kiv og Trætte, som er imellem dem og deres Tilhængere, kan ophøre. Kongen af Danmark skal overdrage Hertug Erik[2]) Nørre Halland til Ätran som Forlening for ham og hans Arvinger, saaledes som Grev Jakob havde det. Han skal tjene med 40[3]) Mand af det. Han skal opgive[4]) den ægteskabelige Forbindelse, som han har indledt med Frøken Ingeborg, Kong Haakon af Norges Datter, og hun skal have Hertug Magnus, Kong Birgers Søn. Han skal erhverve sig Dispensation ved Kurien. Hertug Erik skal have Herr Nicolaus af Werles' Datter og erhverve Dispensation dertil. Alle Fanger skal komme fri, som endnu ikke har givet Løsepenge; hvad der mangler deraf, skal ikke betales. Kongen af Danmark skal frafalde den Tiltale, han kan have imod os i Anledning af nogle Breve, Løfter og Gaver, som vi har givet, saavel som Hertug Kristoffer. Hvis Kong Haakon vil antage dette Forlig, vil vi tilbagegive ham Kungälv og frigive alle Fanger. Hvis han ikke vil det, beholder vi Slottet og Fangerne. Kongen af Danmark skal ikke hindre os i dette overfor Kongen af Norge, at vi bruger vore Grænser, som de har været

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fra Arilds Tid. Det samme skal vi gøre overfor ham til Gengæld. Vi skal ikke huse eller antage dem, der er blevet kendt skyldige i hans Herr Faders Død. Vi skal ikke tage nogen til os, som flygter fra Kongen, for at forsvare ham. Lundekirken skal nyde sine Friheder i vort Grevskab Halland. Til Vidnesbyrd er dette bekræftet med alle vore Segl med Undtagelse af Kong Haakons[5]), da denne Forhandling har fundet Sted under Forudsætning af hans Godkendelse.

2. Registratur hos Stephanius.

Om det at Hertugerne af Sverige i Helsingborg fremsætter et Forligsforslag imellem Kongerne af Danmark, Sverige og Norge og andre Herrer og ligeledes lover at holde det paa alle Punkter. 1310.

3. Registratur hos Stephanius.

Hertugerne lover at holde de Forligsartikler, der blev fastsat mellem Kongerne af Danmark, Sverige og Norge i Aar 1310.

1) Vedrørende Overenskomsten af 17. Juli haves — foruden Nr. 279 — 3 Breve: 1. det foreliggende, der ifølge Bemærkningerne om Beseglingen i Slutningen af Brevet ikke godt kan være andet end Hertugernes Udfærdigelse af den endelige Overenskomst. 2. Brevet Nr. 278, der indeholder en Bekræftelse af Grev Gerhard og Fyrst Henrik af Hertugernes Udfærdigelse, jfr. Nr. 277. 3. Brevet Nr. 280, der indeholder Kongens Udfærdigelse af den endelige Overenskomst. Medens Nr. 1 og 2 kun foreligger i fejlfuldt Referat hos Hvitfeld, haves Nr. 3 i en fuldstændig Afskrift efter den latinske Original. Da Teksten saaledes i dette er langt fuldstændigere overleveret, kan den paa adskillige Punkter tjene til Forklaring af Enkeltheder i de to første Breve. — 2) se Nr. 280, 281 og 282, hvor det siges, at begge Hertuger blev forlenet med Nørre Halland. — 3) se Nr. 278 og 280, hvor Antallet angives til 60. — 4) Hvitfeld har 'faarestaa', der er fejlagtigt for 'franstaa', dvs. frafalde. — 5) da dette er de svenske Hertugers Udfærdigelse af Fredstraktaten, kan den kun have været beseglet af Hertugerne selv. Bemærkningen om, at Kong Haakons Segl manglede, er et Indskud af Hvitfeld, foranlediget ved Bestemmelsen om Kong Haakons Godkendelse.

278 1310. 17. Juli. Helsingborg.

Grev Gerhard af Holsten og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg bekræfter, at Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige har sluttet Fred og Forbund med Kong Erik 6. Menved, Kong Haakon 5. af Norge, Kong Birger af Sverige, Hertug Kristoffer af Halland og Samsø, Grev Gerhard af Holsten og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg.

1. Referat af Hvitfeld.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Samme Tid 1310 Fredag før den hellige Marie Magdalenes Dag blev der forhandlet i Helsingborg under Forudsætning af Kong Haakon af Norges Godkendelse og sluttet en evig Fred imellem Kong Erik af Danmark, Kong Haakon af Norge, Kong Birger af Sverige, Hertug Kristoffer af Halland og Samsø, Grev Gerhard af Holsten, Herr Henrik, Greve af Meklenborg paa den ene Side og Hertug Valdemar og Erik af Sverige paa den anden Side, gaaende ud paa, at de skal yde hinanden Hjælp imod hvemsomhelst. Al Kiv og Trætte, som hidtil har været imellem dem og deres Tilhængere skal være ophævet. Kongen af Danmark skal forlene (Hertug Erik)[1]) med Nørre Halland til Ätran, saaledes som Grev Jakob havde det. Falkenberg Bro skal danne Skellet, og Hertug Kristoffer skal beholde Falkenberg. Han skal aflægge Ed til Kongen af Danmark og hans Efterkommere. Han skal tjene ham med 60 Heste, naar han tilsiges en Maaned før, og naar de kommer fra Norge (!), skal de rejse paa Kong Eriks Bekostning i Danmark. Hertug Erik gav Afkald paa alle Krav, som han havde paa Norge og Frøken Ingeborg, Kong Haakons Datter, som var ham trolovet, men som nu skal have Hertug Magnus, Kong Birgers Søn, hvortil vi og vor Broder Valdemar skal yde vor bedste Hjælp; dog skal Hertug Magnus erhverve sig Dispensation ved Kurien. Vi Erik skal ægte Frøken Sofie, Nicolaus af Werles Datter, Kong Erik af Danmarks Søsterdatter. De af Fangerne paa begge Sider, som ikke allerede har løskøbt sig, skal være fri og løse. Alle Forhandlinger, Breve, Kontrakter og Gaver, som er aftalt mellem os fornævnte, om de er overgivet eller ikke, skal være døde og magtesløse. Hvis Kongen af Norge vil være tilfreds hermed, skal vi overgive Kungälv Slot og alle Fanger skal være fri. Vil han ikke, skal vi beholde fornævnte Slot og Fanger. Og Kongen af Danmark skal ikke hindre os imod Kongen af Norge, men skal lade os blive ved de gamle Grænser, vi skal paa den anden Side lade ham blive ved sine gamle Grænser. Vi skal ikke forsvare eller antage os dem, der er kendt skyldige i hans Faders Død eller deres Tilhængere eller handle sammen med dem paa nogen Maade. Lunde Kapitel skal nyde sin gamle Ret og Frihed i Grevskabet Nørre Halland. Til Vidnesbyrd lover vi Hertug Gerhard af Holsten og Henrik af Meklenborg at holde alt dette ved vor Ed. Forhandlet og givet Aar og Dag som ovenfor under deres Segl.

2. *Registratur hos Stephanius.*

Hertugerne af Sveriges Traktat med Kongen af Danmark og andre. 1310.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Hvitfelds Tekst frembyder visse Vanskeligheder. Det siges saaledes, at Kongen af Danmark skal forlene *Kong Haakon med Nørre Halland*, og længere nede i Forbindelse med Omtalen af de 60 Mand, han skal tjene Kongen af Danmark med, siges det *naar de kommer fra Norge*. Munch, IV 2, 543 Noten, har vist, at dette umulig kan være rigtigt, cf. Nrr. 277 og 280, og at denne Dobbeltfejl maa bero paa en Fejl fra Hvitfelds Side. Afgørende for Forstaaelsen af de to Steder er Bestemmelsen om, at de svenske Hertuger vil udlevere Kungälv, naar *Kong Haakon* giver sit Samtykke til, at Hertug Erik forlenes med Nørre Halland mod at give Afkald paa Ingeborg, som Magnus Birgersson i Stedet for skal troloves med. Forbeholdet m. H. t. Kong Haakons Godkendelse har kun Mening, hvis Bestemmelserne i dette Brev har været de samme som i Nr. 277 og Nr. 280, at Haakon kun skulde have Kungälv paa Betingelse af, at Hertug Erik fik Nørre Halland og opgav sin Trolovelse med Ingeborg.

En anden Vanskelighed frembyder Spørgsmaalet om, hvem der er Brevets Udstedere. De svenske Hertuger nævnes i 1. Person, hvoraf det synes at fremgaa, at de er Udstederne; Rigsbrevbogen kalder det ogsaa *Hertugerne af Sveriges Traktat*. Paa den anden Side slutter Brevet med, at Grev Gerhard og Fyrst Heinrich lover at holde *alt dette ved vor Ed. Forhandlet og givet Aar og Dag som ovenfor under Deres Segl*. Som det fremgaar af Brevets Indledning, slutter Erik og Valdemar i dette Brev Fred med bl. a. Gerhard og Henrik, cf. Nrr. 277 og 280, hvorfor det er umuligt at antage, at de har været Forlovere. Derfor kan dette Brev ikke være selve de svenske Hertugers Brev af 17. Juli 1310, men maa være en af Gerhard og Henrik udstedt Bekræftelse deraf, cf. Rosén 191 noten. Forudsat Hvitfelds Tekst er rigtig, er Bekræftelsen udstedt samme Dag, Freden sluttedes, som det fremgaar af *som ovenfor*, da *Forhandlet og givet* . . . maa angive Tidspunktet for Bekræftelsens Udfærdigelse. Imod denne Tolkning taler Stephanius' Registratur: *Hertugerne af Sveriges Traktat*, men da disse Registraturer er meget kortfattede og ikke altid korrekte, cf. Nr. 277, behøver man maaske ikke at lægge større Vægt derpaa. Det bør dog nævnes, at Hvitfelds Ord: *Til vidnesbyrd lover vi hertug Gert af Holsten / og Henrik af Meklenborg at holde alt dette ved vor Ed* svarer til Stephanius' Regest S. 570: *Grev Gerhard af Holsten og Fyrst Henrik af Meklenborg lover at holde fornævnte Forlig i enhver Henseende*. Hvitfeld har benyttet de Breve, som var afskrevet i Rigsbrevbogen S. 565 (Nr. 277), S. 569 (Nr. 282), S. 571 (Nr. 297) og bragt dem i Sammenhæng med de andre Breve i Rigsbrevbogen, som angik Forhandlingerne i Helsingborg: S. 156 (Nr. 285), S. 160 (Nr. 278), S. 166 (Nr. 279). Kun det som stod afskrevet S. 570 findes der intet tilsvarende til hos Hvitfeld, med mindre man vil antage, at han har nøjedes med at skrive Overskriften ud og derefter ved en forkert Henvisning sat den ind i dette Brev. I saa Fald er Brevet identisk med de svenske Hertugers Brev af 17. Juli og lig med Nr. 277. Som foreslaaet af Munch IV 2, 543[1] kan der i den danske Konges Arkiv have været opbevaret to Eksemplarer af Traktaten, nemlig foruden Kongens eget Birgers. Ved sin Flugt til Danmark bragte han sit Arkiv med, som det ses af Rigsbrevbogen.

279 [1310. 17. Juli eller senere.]

Kong Erik 6. Menved vidimerer en Udskrift af de svenske Hertuger Erik og Valdemars Brev af 1310 17. Juli, se Nr. 278.

1. *Referat af Hvitfeld.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bemærk: Kongen af Norge tog en Udskrift, beseglet af Kong Erik i Danmark, fordi han ikke fik Genparten deraf[1]).

2. *Registratur hos Stephanius.*

Se ogsaa forneden Side 166[2]).

1) Repertoriets Antagelse, at det Brev, der omtales i Stephanius' Registratur S. 166, skulde være identisk med de svenske Hertugers Brev til Kong Haakon, refereret hos Hvitfeld III 133 (Nr. 284), er næppe rigtig. Saaledes som Registraturen er affattet, kan der kun være Tale om, at det Brev der henvises til S. 166 indholdsmæssigt var ligt med det, der henvises fra S. 160 (Nr. 278). Dette fremgaar ogsaa af Hvitfeld, der efter at have oversat Brevet S. 160 i Rigsbrevbogen tilføjer, at Kong Haakon fik en af den danske Konge beseglet Genpart deraf. Hvitfelds Bemærkning kan ikke identificeres med andre Breve i Rigsbrevbogen; han har saaledes fortsat umiddelbart med det næste Brev deri, idet han blot indskrænkede sig til at nævne Udstederen og Modtageren, da Brevet iøvrigt var lig med det foregaaende.

Hvornaar og i hvilken Anledning Erik 6. har udstedt denne Bekræftelse vides ikke, men med Henvisning til hans Løfte til Haakon 22. April 1311 i Tranekær, Nr. 339, paa de svenske Hertugers Vegne at ville holde Helsingborgtraktaten har Rosén fremsat den Anskuelse, at dette Brev er udstedt ved det Møde mellem Erik og Haakon, som efter denne Aftale skulde finde Sted o. 8. Juli 1311 (Rosén 203[8]). Da Haakon ved den Lejlighed ratificerede Helsingborgtraktaten, se Nr. 347, er det sandsynligt, at han har modtaget et Eksemplar af Hertugernes Udfærdigelse, hvad der ikke var sket tidligere. — 2) derved henvises til Nr. 279.

1310. 17. Juli. Helsingborg. 280

Kong Erik 6. Menved, Kong Haakon 5. af Norge, Kong Birger af Sverige, Hertug Kristoffer af Halland og Samsø, Grev Gerhard af Holsten og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg slutter Fred og Forbund med Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Haakon Konge af Norge, Birger Konge af Sverige, (Kristoffer)[1]), Hertug af Halland og Samsø, Gerhard, Greve af Holsten, og Henrik Herre af Meklenborg, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at i det Herrens Aar 1310 Fredag lige før Marie Magdalenes Dag er der i Byen Helsingborg mellem os paa den ene Side og de Svenskes Hertuger, de Herrer Erik og Valdemar, paa den anden Side truffet følgende Aftale: at vi trofast bør staa ved Hertugernes Side mod hvilke som helst Personer i hvilke som helst Sager, og at al hidtil opstaaet og standende Strid, Uenighed og Fjendskab mellem os, vore Mænd og Tilhængere paa den ene Side og samme Hertuger, deres Mænd og Til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hængere paa den anden Side skal være fuldstændig ophørt og bilagt, saaledes at vi fornævnte Konge af Danmark til de nævnte Hertuger og deres sande Arvinger har anvist og overdraget Grevskabet Halland ved den retlige Forleningsmaade, som kaldes Fanelen[2]), at besidde i Fred til fælles Haand med alle Rettigheder, Friheder og Skel, der strækker sig til Ätran, hvis vor Broder Herr Kristoffer, Hertug af Halland[3]), hævder denne[4]) for sig ved sin Ed; men hvis han ikke gør det, skal det nævnte Grevskabs Grænser strække sig lige til fornævnte Flods Midte, saaledes som Grev Jakob besad samme Grevskab i rolig og uforstyrret Besiddelse, før det blev angrebet, med Befæstninger, Mænd og alt andet som tilhørte os i nævnte Grevskab, idet dog Broen (ved) Borgen Falkenberg, der er beliggende ved nævnte Flod, saadan som den nu ligger, frit er forbeholdt samme Herr Hertug af Halland. Og fornævnte Hertuger af Sverige og deres sande Arvinger skal for nævnte Grevskab aflægge Mandsed til os og vore Efterfølgere og tjene os i de Sager, der angaar os og vort Rige med tresindstyve Mand, udrustede med Vaaben og Stridsheste, naar som helst de en Maaned i Forvejen i vort Navn bliver stævnet, og naar de med samme har overskredet fornævnte Grevskabs Grænser, skal de tjene paa vor Fordel og Tab og Kost. Fremdeles skal fornævnte (Hertug) Erik frasige sig ethvert Krav, han har paa Norge og paa Prinsesse Ingeborg, Datter af den stormægtige Fyrste og Konge af Norge, Herr Haakon, der engang er blevet trolovet ham, men som skal indgaa Ægteskab med Junker Magnus, vor Broders, Kongen af Sveriges, Søn, hvortil nævnte Hertuger af Sverige er pligtige at yde virksom Bistand. Samme Junker Magnus skal dog, hvis det er muligt, opnaa Dispensation med Hensyn til Indgaaelsen af nævnte Ægteskab hos det apostoliske Sæde. Ydermere skal fornævnte Hertug Erik tage Frøken Sofie, Datter af Herr Nicolaus, Herre af Werle, og vor Søster, til sin Ægtehustru og være pligtig at søge opnaaet Dispensation hos det apostoliske Sæde angaaende Ægteskabets Indgaaelse. Fremdeles skal begge Parters Fanger sættes i Frihed, saaledes at de for Fremtiden paa ingen Maade skal være pligtige at udbetale det, som de ikke har udbetalt i rede Penge for deres Løskøbelse. Fremdeles skal fornævnte Herre, Kongen af Norge, frasige sig ethvert Krav paa os, ligegyldig af hvilken Art, hvad enten det drejer sig om Breve, der er givet ham, om Forløfter, Gaver eller om alle andre Breve, uanset deres Art, der maatte være givet mellem os, Kongerne af Danmark, Norge og Sverige og Hertug Kristoffer af Halland paa den ene Side og de fornævnte Hertuger paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den anden Side, der ubeskaarne er blevet givet tilbage. Hvis de ikke bliver givet tilbage, skal de være fuldstændig magtesløse. Fremdeles: hvis vi, Kongen af Norge, ønsker at overholde denne Overenskomst fast og urokkeligt, skal Hertugerne give os Kungälv Slot tilbage, og Fangerne paa begge Sider skal sættes i Frihed. Men hvis vi ikke vil holde denne Overenskomst, skal samme Hertuger beholde nævnte Slot Kungälv og Fangerne, og vi, Kongen af Danmark, skal ikke i noget hindre eller hjælpe de nævnte Herrer, Hertugerne af Sverige, mod samme Herr Haakon, Konge af Norge. Fremdeles tillader vi, fornævnte Konge af Norge, de nævnte Herrer Hertuger at bruge deres Grænser, som de har haft fra Arilds Tid, hvilket ogsaa omvendt skal staa os aabent. Fremdeles skal ovennævnte Hertuger ikke modtage eller understøtte de fredløse og fordrevne for vor Fader fornævnte Konge af Danmarks Død og deres Arvinger. Fremdeles skal de ikke tage vore, Kong Erik af Danmarks, Mænd til sig, hvis nogle har krænket os og paa ingen Maade forhandle for dem mod os. Fremdeles skal Lundekirken og gejstlige og verdslige Personer i nævnte Grevskab Halland bruge deres Gods, Ret og Frihed, som de plejer fra gammel Tid; og vi ovennævnte Konger og Fyrster lover, at alt det fornævnte og hvert enkelt Punkt deraf urokkeligt og ubrødeligt skal staa ved Magt, saaledes som det er udformet i disse Artikler, og derpaa har vi aflagt legemlig Ed. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1310 paa ovennævnte Sted og Tid.

1) Teksten har 'Erik'. — 2) Ved Forleninger til Fyrster anvendtes som oftest som Investitursymbol en Fane, der overraktes eller nedkastedes, og saadanne Forleninger kaldtes derfor jævnligt for Fanelen. Ved en Forlening til fælles eller samlet Haand forstodes en Forlening til flere Personer, saaledes at en enkelt stod som den aktuelle Lensmand, mens de andre kun havde en eventuel Ret til Lenet, der traadte i Kraft, naar den førstes Ret bortfaldt, navnlig ved hans Død. Len arvedes kun i nedstigende Linje, men ved Benyttelse af Samforleningsinstituttet kunde man komme uden om denne Indskrænkning, idet den eventuelt forlenede ikke arvede Lenet efter den førstes Død, men erhvervede det i Kraft af en for ham fra først af begrundet selvstændig Ret. — 3) Kristoffer var Hertug af Sønderhalland, dvs. den Del af Halland, der laa Syd for Floden Ätran. — 4) nl. Floden. Hvis Hertugen med Ed bekræftede, at Floden i hele dens Bredde hørte til hans Len, skulde den nordre Flodbred danne Grænsen, men ellers — som det ses af det følgende — Midtstrømslinjen.

1310. 17. Juli. Helsingborg. 281

Kong Erik 6. Menved udsteder et Forleningsbrev paa Grevskabet Nørre Halland til Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oversættelse af Hvitfeld.

Erik, de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle ved dette Brev, at vi har undt og forlenet de velbyrdige Fyrster af Sverige, Hertug Erik og Valdemar, og deres Arvinger med Grevskabet Halland og alle dets Rettigheder og Tilbehør, som et Fanelen[1]) og til samlet Haand[1]) paa den Betingelse, at de skal holde alle Aftaler, som er truffet mellem os og vore Tilhængere paa den ene Side og dem og deres Tilhængere paa den anden Side i Helsingborg Aar 1310 Fredagen før den hellige Marie Magdalenes Dag, saaledes som de Breve, der er udstedte under vort og andre Herrers Segl, ydermere indeholder og udviser. Givet Aar, Sted og Tid som ovenfor.

1) se DRB II 6 Nr. 281 Note 1.

282 1310. [17. Juli.]

Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige lover at aflægge Lensed til Kong Erik 6. Menved af Danmark for Grevskabet Nørre Halland.

1. Referat af Hvitfeld.

Begge Herrer af Sverige lovede og forpligtede sig til at komme til Kong Erik og aflægge Ed til ham for Grevskabet Halland, naar de blev opfordret dertil[1]). Og da skal Erik ægte Sofie af Werle, Kongens Søsterdatter, de Breve dog uforkrænkede, som fordum er udvekslede imellem dem og Kongerne af Danmark, Norge og Sverige, og som er udstedt Aar 1310 Fredagen før den hellige Marie Magdalenes Dag i Helsingborg. Under Hertugernes og de Herrers, Grev Gerhard af Holstens og Henrik af Meklenborgs Segl.

2. Registratur hos Stephanius.

Om det, at Hertugerne lover at aflægge Mandsed til Kongen for Grevskabet Halland. 1310.

1) jf. Nr. 280. — Da dette Brev er de svenske Hertugers Modbrev til Erik 6.s Forleningsbrev, Nr. 281, maa det antages at være udstedt samme Dag.

283 [Efter 1310. 17. Juli?].

Grev Gerhard 2. af Holsten og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg lover at overholde Forliget mellem Kong Erik 6. Menved og hans Forbundsfæller og Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige, se Nr. 280.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Registratur hos Stephanius.

Grev Gerhard af Holsten og Fyrst Henrik af Meklenborg lover at holde nævnte Forlig i enhver Henseende[1]).

1) Om Muligheden af, at dette Brev er registreret hos Hvitfeld III 129, se Nr. 278[1]).

[1310. 17. Juli?][1]). 284

Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige slutter Vaabenstilstand med Kong Haakon 5. af Norge.

Registratur hos Hvitfeld.

Forskrevne Hertuger af Sverige sluttede ogsaa en Vaabenstilstand for dem og Kong Haakon indtil Mødet i Helsingborg blev bragt til Afslutning, om ikke at volde den Herre Kongen Tab.

1) Registraturen hos Hvitfeld er uden nogen Dagsangivelse, men efter sit Indhold maa Brevet være udstedt under Forhandlingerne i Helsingborg 1310 omkring 17. Juli. Rep. III 829 anfører, at dette Brev maaske er det samme som det, der anføres i Stephanius' Fortegnelse over Rigsbrevbogens Indhold efter A 5: Se ogsaa forneden p. 166. Denne Antagelse er næppe rigtig, jf. Nr. 279.

1310. 17. Juli. Helsingborg. 285

Kong Birger af Sverige udsteder et Gældsbrev paa 10000 Mark rent Sølv til Kong Erik 6. Menved af Danmark.

1. Referat af Hvitfeld.

Aar 1310 samme Dag, Fredagen før den hellige Marie Magdalenes Dag, har Kong Birger, de Svenskes og Goters Konge, i Helsingborg laant 10000 Mark rent Sølv af sin Svoger, Kong Erik af Danmark. For dette er følgende Herrer gaaet i Borgen: hans Kammermester Ture, Lennart (Drost), Håkon Marsk, Knut Jonsson, Folke Jonsson, Peter Likvidsson, Håkon Haraldsson, Riddere, Torsten Gudfastson, Jedvard (Filipsson), Karl Turesson, (Anund) Sture, Konrad Isarsson, Birger Jonsson, Harald Vapne, Karl Magnusson, ... Kruse, Martin Houære, Ketil Puke, Erik Kristiansson og Karl Kristiansson. Denne Sum skal betales inden Mikkelsdag Aar 1313, hver Mikkelsdag skal der betales noget i Örkelljunga, indtil Summen er betalt. Naar Pengene kommer til Grænsen, skal Kongen lade dem ledsage til Örkelljunga. Hvis Summen ikke bliver betalt, skal Kong Birger drage ind i Söderköping og ikke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

drage ud derfra, førend Kong Erik er stillet tilfreds[1]). Hvis nogen af Forloverne dør, skal Kong Birger udnævne andre i deres Sted.

2. Registratur hos Stephanius.

Kong Birger af Sveriges Forskrivning til Kong Erik af Danmark. 1310.

1) se DRB II 5 Nr. 222 Note 3.

286 1310. 18. Juli. Helsingborg.

Grev Gerhard af Holsten erklærer, at Nicolaus af Werles Datter, som Hertug Erik af Sverige skal ægte, skal fremstilles for ham 11. November paa Falkenberg.

Referat af Hvitfeld.

Aar 1310 Lørdagen før Marie Magdalenes Dag har Grev Gerhard af Holsten i Helsingborg udstedt sit aabne Brev, at Nicolaus af Werles Datter, som Hertug Erik af Sverige skal tage til Hustru, skal fremstilles for denne Mortensdag paa Falkenberg.

287 1310. 20. Juli. Helsingborg[1]).

Kong Birger af Sverige og hans Brødre Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige slutter Forlig og indgaar et Forbund, i hvilket ogsaa Kong Erik 6. Menved, Hertug Kristoffer, Grev Gerhard af Holsten og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg optages.

1. Referat af Hvitfeld.

Og eftersom det før var lovet, at Kong Erik skulde udvirke, at Kong Birger igen kom til Styret i Sverige, forligte nu Kong Erik sine tre Svogre Birger, Erik og Valdemar saaledes i Helsingborg, som efterfølgende Brev meddeler. ⟨1⟩ Saaledes skal Kong Birger beholde Hälsingland, Fjädrundaland, tre Herreder i Vestmanland, som han havde tilforn, hele Strängnäs Stift, Nyköping Slot, Östergötland og Stäkeborg, Västbo og Visingsö, (Gränna), Vista og Tveta, Njudung, Finveden og Värend, Gotland med Visby og Viborg; dog skal han betale de Bekostninger, som de har gjort paa Nyköping Slot[2]). Paa samme Maade alt hans fædrene Gods og det, som han har købt, og hans Del i Kopparberget, som han har arvet, — med Undtagelse af Simonsö, Mörkö, som[3]) er forundt Borggreve Henrik af Stromberg, Harg, Sponga og de Møller, som han har mageskiftet med dem, hvorfor de fik Ekeby, ligeledes det Gods, som tilhørte Fru Hedvig, og som de havde undt hende og hendes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arvinger med deres aabne Brev, ligeledes Marsken Tyrgils Gods, nemlig Gaarden Follnäss, Bønderne i *Jetrum, to Gaarde i *Svenum, en Gaard som hedder Utnäs, *Trove, Sjöby, Åby, ligeledes *Kleffsa med det Gods, som er fradømt Ingvald. Ligeledes *Flesta, Åbylund med Bønder og en Gaard, som hedder *Åskelne, og fremdeles Halvdelen af Indtægten af Visby og Gotland til denne Forhandlingsdag. Alle andre Lande og Slotte, som tilhører Sverige, skal vore Brødre og deres Arvinger have til evindeligt Eje, dog skal de være forpligtede at aflægge Ed til os derfor. ⟨2⟩ Og hvis de dør, skal de forskrevne Lande og Steder komme til deres Arvinger. ⟨3⟩ Dog maa der ikke bygges ny Fæstninger i deres Lande, og vi maa heller ikke gøre det paa vort Omraade. Nyköping[4]) skal ogsaa nedbrydes. ⟨4⟩ Alle Sveriges Indbyggere skal nyde og blive ved deres gamle Friheder; dog maa der forlanges Skat, og efter Bevilling maa den opkræves i de enkelte Lande. ⟨5⟩ Fremdeles har hans Brødre ingen Ret til at byde, befale eller dømme uden paa deres eget Omraade, som det foran er nævnt. ⟨6⟩ De maa ikke sælge eller pantsætte Fæstninger i deres Lande paa lang eller kort Tid; det samme vil han love dem til Gengæld. ⟨7⟩ Alle Riddere og Svende skal nyde saadan Frihed, som de fordum har haft. ⟨8⟩ Alle Fyrster, Bisper, Riddere, Svende, Borgere, Bønder, Købmænd indenfor og udenfor Rigets Grænser, gejstlige og Prælater lover vi en sikker Tryghed, og vi vil dem det godt, idet vi afstaar fra al Ugunst og Mistanke, som vi har fattet imod dem, fordi de har tjent vore Brødre imod os. ⟨9⟩ Vi tilgiver af Hjertet alle vore Brødres undergivne deres Forseelse imod os. Og de og deres Arvinger skal beholde deres Jordegods, som de ejede, før den Strid kom imellem os. ⟨10⟩ Alle Fanger, som ikke har betalt Løsepenge, skal være fri og løste. ⟨11⟩ Det er ogsaa aftalt, at[5]) Kong Erik af Danmark, Hertug Kristoffer, Greverne[6]) af Holsten, Hertug[7]) Henrik af Meklenborg og vore Brødre skal hjælpe hinanden imod hvem som helst. At dette skal holdes saaledes, derfor er Forloverne den Herre Erik, de Danskes berømmelige Konge, Hertug Kristoffer, hans Broder, og de ærværdige Fædre, Herrerne Nils, Ærkebiskop af Uppsala, Brynjulf af Skara, Magnus af Växiö, Bisper, og nedenfornævnte Riddere og Væbnere Knut Jonsson, Folke Jonsson, (Leonard Ödesson)[8]), Håkon Läme, Ture Ketilsson, Karl Tydiske, Lars Ketilsson, Peter Likvidsson, Tyge Jonsson, Håkon Haraldsson, Rörik Birgersson, (Henrik) Glysing[9]), Bent Bosson, Hemming Ödgislesson, Holmvid Elofsson, Junker Ernst, Sigismund Keldorsson, Torsten Gudfastson, Johan Brunkow, Gregers Knuts-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

son, Jedvard Filipsson, Karl Orestesson, Stefan Röriksson, Odo Lindvardson, Gustav Karlsson, Holger Birgersson, Konrad (Isarsson)[10]), Magnus Sibbeson, Anund Sture, Lyder Foss, Martin Bänäson, Gustav Bernerson[11]), Halstan Birgersson, Nils Jonsson, Kristian og Erik Kristiansson, Tyge Bosson, Daniel Tangbaldsson[12]), Nils Torkilson, Dan Katarinesson, Ragnar Finvidson, Johannes Tuur, Harald Vapne, Tyrgils Benediktsson, Karl Bentson, Karl Turesson, Ingemar Hugisleson[13]), Anders Ragnvaldson, Henze Foss, Eringisle, Brud Bänesson, Peter Karlsson, Lars Skrubbe, Ketil Puke, Peter Andersson, Eringisle Magnusson, Lars Arnoldsson, Peter Tydiske, Birger Jonsson og andre Riddere og Væbnere og andre af Landets Indbyggere, som paa Opfordring herom lovede paa samme Maade. Forhandlet i Helsingborg den 15. Juli[14]) Aar 1310.

2. Registratur hos Stephanius.

Traktat imellem Birger og Brødrene. Aar 1310.

1) Brevet er overleveret i to Udfærdigelser: nærværende Brev udstedt af Kong Birger og Hertugens Modbrev (Nr. 288). Da det drejer sig om to ligelydende Breve, maa det vel antages, at de er udstedte samme Dag; der er intet Hensyn taget til, at Hvitfeld har 15. Juli som Udstedelsesdag, da Ericus Olai, der har overleveret Hertugernes Udfærdigelse, har 20. Juli som Udstedelsesdag. — 2) Iflg. Hertugernes Modbrev (Nr. 288) er det Borgen i Viborg, der er Tale om. — 3) Iflg. Nr. 288 var det nogle andre Øer, som Borggrev Henrik havde faaet. — 4) Iflg. Nr. 288 var det Norrköping; da Birger fik tildelt Nyköping, kan Hvitfelds Tekst ikke være rigtig. — 5) Kong Birger mangler i Hvitfelds Tekst, jfr. Nr. 288. — 6) Kun Grev Gerhard var til Stede. — 7) Henrik af Meklenborg var Fyrste, ikke Hertug. — 8) Hvitfeld: Bydenuardus. — 9) Henrik mgl. hos Hvitfeld. — 10) Hvitfeld: Kruse. — 11) kan ikke identificeres. — 12) er maaske = Dan Rangvaldsson. — 13) kan ikke identificeres. — 14) 15. Juli cf. Indledningen.

288 1310. 20. Juli. Helsingborg.

Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige slutter Vaabenstilstand med deres Broder Kong Birger af Sverige (jf. Kong Birgers Modbrev Nr. 287).

Tekst efter Ericus Olai, suppleret med Hvitfeld.

Erik og Valdemar, de Svenskes Hertuger, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at i det Herrens Aar 1310 den 20. Juli blev der i Helsingborg sluttet følgende Overenskomst mellem vor Broder, den stormægtige Fyrste Herr Birger, Sveriges Konge, og os angaaende de hidtil opstaaede og standende Stridigheder[1]). ⟨1⟩ For det første at han selv med en-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hver Rettighed og fuldt Herredømme uden nogen som helst Formindskelse skal have nedenstaaende Lande, nemlig Hälsingland, Fjädrundaland, de tre Herreder i Vestmanland, som han før havde, hele Strängnäs Stift og Nyköping Slot, Östergötland og Borgen Stäkeborg, Landet Västbo, Øen Visingsö, Gränna, Vista og Tveta, Landet Njudung, Landet Finveden, Landet Värend og Gotland med Visby og Borgen i Viborg dog saaledes, at han helt refunderer os vore Udgifter, hvis det er bevisligt, at vi har haft saadanne til samme Borgs Nytte. Fremdeles alt hans Gods, baade hans fædrene og hans købte Gods og den Del i Kopparberget, som tilkommer ham med Arveret, dog med Undtagelse af følgende Gaarde, nemlig Simonsø, Øen Mörkö, de Øer, der er overladt Borggrev Henrik af Stromberg, Gaardene Harg og Sponga og de Møller, som han ved Mageskifte har faaet af os, til Erstatning for hvilke han gav os Gaarden Ekeby. Fremdeles det Gods, der ved vore aabne Breve er overdraget Fru Hedvig og hendes Arvinger, og det Gods, der tilhører Herr Tyrgils, tidligere Marsk, Gaardene Follnäs, (Landboerne i *Jetrum), to Gaarde i *Svenum (en Gaard, som hedder Utnäs, *Trove, Sjöby, Åby, fremdeles *Kleffsa med det Gods, der er fradømt(?) Ingvald, fremdeles *Flesta, Åbylund med Bøndergaarde og en Gaard, der hedder *Åskelne) o. s. v. Fremdeles Halvdelen af Indtægterne fra Byen Visby og Gotland ved Tiden for nærværende Overenskomst. Men de andre Lande, Borge og Indtægter i Sveriges Rige skal forblive i vort Brug, dog saaledes at vi for de samme Lande, Borge og Indtægter forpligter os over for samme vor Broder ved Mandsed med lige Haand og Støtte og in solidum. ⟨2⟩ Og hvis en af os dør, skal fornævnte Lande, Borge og Indtægter fuldstændigt tilfalde den overlevende. Fremdeles er det fastsat, at samme vor Broder i de Lande, der er under hans Herredømme ikke maa opføre nye Borge og omvendt vi ikke i vore Lande. (Nyköping skal ogsaa nedrives). ⟨3⟩ Det blev ogsaa aftalt, at alle Sveriges Riges Indbyggere, ligegyldigt under hvis Herredømme de staar, skal nyde deres Friheder og Rettigheder, som de har nydt dem fra Arilds Tid, med det Forbehold, at der som Følge af rimelig Aarsag skal kunne bedes om og opnaas Støtte med Undersaatternes Velvilje og Samtykke. ⟨4⟩ Iøvrigt skal vor Broder, den Herre Kongen, intet foreskrive og paalægge eller dømme i vore Lande undtagen med Hensyn til hans egne Folk og det som ovenfor udtrykkeligt er opregnet. Ej heller skal han for evigt eller paa Tid til nogen sælge, pantsætte, afhænde eller bortgive paa nogen Maade nogen Borg eller Fæstninger eller Lande. Vi selv vil gøre og overholde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

alt dette over for vor Broder. ⟨5⟩ Fremdeles skal begge vores Riddere og Svende have de Friheder og Rettigheder, som de har nydt fra Arilds Tid. ⟨6⟩ Fremdeles er alt givet tilbage. ⟨7⟩ Fremdeles bør alle elske hinanden. ⟨8⟩ Alle Fanger er frit sendt bort. ⟨9⟩ Det er ogsaa blevet aftalt, at de stormægtige Fyrster og Herrer, Erik, af Guds Naade Danmarks Konge, og Birger, af Guds Naade Sveriges Konge, Hertug Kristoffer, Grev Gerhard af Holsten, Henrik af Meklenborg, og vi gensidigt vil hjælpe hinanden mod enhver nulevende med gode Raad og god Hjælp. ⟨10⟩ Men Borgen i Norrköping, der er paabegyndt, skal fuldstændigt nedrives. Givet og forhandlet fornævnte Dag og Sted.

1) jf. Nr. 287.

289 **1310. 24. Juli.**

Esger Aastredsen udsteder et Gældsbrev til Niels Tinde paa 55 Mark Penge, der skal betales paa Flakkebjærg Herredsting sidste Tingdag før Allehelgensdag.

Original i Rigsarkivet.

Esger Aastredsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at jeg skylder nærværende Brevviser, min elskede Ven Niels kaldet Tinde, 55 Mark Penge af den gængse Mønt, der ufortøvet skal erlægges paa Flakkebjærg Ting sidste Tingdag før Alle Helgens Dag. Til Vidnesbyrd om denne Sag er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1310, Dagen før St. Jakob Apostels Dag.

290 **1310. 24. Juli. Le Groseau.**

Pave Clemens 5. giver Ærkebiskop Jens Grand af Bremen Dispensation fra at visitere de under ham hørende Stæder, Stifter og Provinser, da der er Krig i Ærkebispestiftet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til den ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Bremen ... Givet i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 24. Juli i (vort Pontifikats) femte Aar.

291 **1310. 24. Juli. Le Groseau.**

Pave Clemens 5. paalægger Bisperne Nicolaus af Verden og Gotfred af Minden og Lübeckerkanniken Johannes Bule at lade foretage Visitation ved de gejstlige, som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ærkebiskop Jens Grand af Bremen udnævner til Visitatorer i det Treaar, da han selv er fritaget for at visitere.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til de ærværdige Brødre (Nicolaus), Biskop af Verden, og (Gotfred), Biskop af Minden, og vor elskede Søn Johannes Bule, Kannik i Lübeck o. s. v.

Givet i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift 24. Juli i (vort Pontifikats) femte Aar.

1310. 24. Juli. Le Groseau. 292

Pave Clemens 5. paalægger Provsten og Kapitlet i Bremen paa Ærkebiskop Jens Grand af Bremens Vegne at opkræve og modtage alle Afgifter og Indbetalinger, som forfalder til ham i den Tid, da han som Pavens Udsending opholder sig i Livland for at anstille Undersøgelse mod den tyske Orden.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore elskede Sønner . .[1]), Provst, og Kapitlet ved Kirken i Bremen.

Givet i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift 24. Juli i det femte Aar.

1) en vis Bernhard nævnes som Provst i 1306, Volquin i 1313; i den mellemliggende Tid nævnes Provsten ikke ved Navn.

1310. 30. Juli. 293

Provst Kristian i Hardsyssel udfærdiger sit Testamente.

Original i Rigsarkivet.

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen! Jeg Provst Kristian i Hardsyssel ønsker, frisk paa Sjæl og Legeme[1]), at drage Omsorg for min Sjæl og fastsætter mit Testamente paa følgende Maade. For det første giver og testamenterer jeg to hundrede Mark gængse Penge til Køb af Prydelser for Vor Frue Kirke i Ribe. Fremdeles overdrager jeg til en Messe, der skal holdes hver Dag til evig Tid i nævnte Kirke, og, hvis jeg skulde dø i Mellemtiden, skøder jeg med Virkning fra nu af alt mit Gods, løst og fast, i Horshave i Skrave Sogn. Fremdeles alt mit Gods, løst og fast, i Hygum Mark i Nebel Sogn, som min Broder Niels kaldet Hak og jeg har i Fællesskab og uskiftet, saaledes at han faar Erstatning af vort

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fælles Gods i Bork Sogn; men hvis det ikke skulde blive godkendt med Hensyn til hans Del i de nævnte Ejendomme i Skrave og Hygum, tilføjer jeg med Virkning fra da af til min Part i de fornævnte Ejendomme tyve Mark Gulds Jord i Nørre Bork af vort fælles og uskiftede Gods. Fremdeles skænker jeg til min Aartid, der evindelig skal holdes af Kannikerne i nævnte Vor Frue Kirke, alt mit Gods i Kærgaarde[2]). Fremdeles to hundrede Mark Penge til Køb af Jordegods, hvis Afgifter aarligt til evig Tid paa min Aartid skal uddeles blandt de fattige gennem Kantoren i Ribe. Fremdeles til min Herre, Biskop Kristian af Ribe et forgyldt Sølvkar med Fod, der skal vurderes efter sin Værdi. Fremdeles til Nonnerne i Gudum til deres Bord seks Mark Penge. Fremdeles lige saa meget til Nonnebordet i Ribe, fremdeles ligesaa meget til Franciskanerne sammesteds, fremdeles ligesaa meget til Dominikanerne sammesteds, fremdeles fire Mark til de syge i Helligaandshuset i Ribe, fremdeles ligesaa meget til de spedalske[3]) sammesteds, fremdeles til hver Sognepræst i Ribe en halv Mark, til hver Klokker sammesteds to Øre. Fremdeles til hver Sognekirke i Ribe een Mark. Fremdeles til Herr Jens, Ribebispens Staldmester, en Fole, til Herr Jens, Ærkedegn i Ribe, en Fole, til Herr Peder, Kantor i Ribe, en Fole, til Magister Aastred, Kannik i Ribe, en Fole. Fremdeles til Herr Jakob, Provst i Vardesyssel, en Fole. Fremdeles til min elskede Broder Niels min Del af Godset i Haveng[4]) og i det Gods, der er købt i Nørre Bork af Herr Niels Eriksen Fremdeles til hver Kirke i Nørbyholm[5]) to Mark, fremdeles til Kirken i Nørre Bork en Mark. Fremdeles lige saa meget til Kirken i Ikast og til hver af Præsterne ved de nævnte Kirker en halv Mark. Fremdeles ti Mark til Præsten Herr Mikkel, som har boet sammen med mig. Fremdeles tyve Mark og en Fole til min Forvalter[6]) Haske, fremdeles ti Mark til hans Søn Tord. Fremdeles en Fole til Herr Niels kaldet Prior, nu Official i Hardsyssel. Fremdeles 10 Mark til de fattige Peblinge i Pughus. Men til Opfyldelse af alt dette overdrager jeg alle Indtægter af alt mit Gods, overalt hvor det er beliggende, saaledes at intet maa oppebæres af dem, førend der er Godtgørelse for alt det fornævnte, der er indeholdt i dette Testamente. Men til Eksekutorer af dette Testamente udnævner og indsætter jeg min fornævnte Herre af Ribe, og de Herrer Ærkedegnen Jens og Kantoren Peder, begge af Ribe, og Jens, Staldmester hos den nævnte Biskop af Ribe, idet jeg beder dem om, at de vil udføre disse Ting tro og med deres fulde Virkning for Gud. Til Vidnesbyrd om alt dette har jeg anmodet om og ladet nærværende Brev besegle med de nævnte Ekse-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kutorers og Ribekapitlets Segl tilligemed mit eget Segl. Forhandlet og givet i det Herrens Aar 1310 den 30. Juli.

1) det hedder som Regel i de gamle Testamenter: 'karsk paa Sjælen, skønt svag paa Legemet'. — 2) antagelig Kærgaarde i Aal Sogn, hvor ogsaa Broderen Niels Hak, som døde 1331, gav Kapitlet en Indtægt for sin Aartid (se Kinch, Ribe Bys Historie I 140). — 3) St. Jørgens Gaard. — 4) Beliggenhed ukendt. — 5) det nuværende Holmsland med de to Kirker Gammel og Ny Sogn (Kinch, anf. St.). — 6) maaske den Procurator, som enhver Kannik, der ikke residerede ved Domkirken, skulde have i Ribe.

1310. 8. August. 294

Peder Jonsen pantsætter sin Gaard i Viken til Niels Tinde for 20 Mark skaansk.

Referat af Suhm.

Peder Jonsen pantsatte sin Gaard i Viken til samme Niels Tinde[1]) den 8. August for 20 Mark skaanske gængse Penge imod at blive betalt paa Tinge før Mortensdag; og skete det ikke, maatte han hæve det halve af 'Landgilden' i nævnte Gaard (Halvdelen af Gaardens Indtægter, som kaldes Landgilde), indtil alting var betalt.

1) jf. Nr. 289.

[Før 1310. 9. August][1]). 295

Cecilie, Enke efter Jens Sjællandsfar den unge, giver sin Svigersøn Jens Thomsen Fuldmagt til paa Tinge at tilskøde St. Agnete Kloster i Roskilde to Gaarde i Fakse og Tybjerg Herreder til Vederlag for, at hendes to Døtre er blevet optaget i Klosteret.

Original i Rigsarkivet.

Cecilie, Enke efter Herr Jens kaldet Sjællandsfar den unge, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg har overdraget min elskede Svigersøn Jens Thomsen Skødningen af de to Gaarde, der tidligere blev tilskødet St. Agnetes Kloster i Roskilde ved min fornævnte Svigersøns Haand i min Nærværelse over Søstrenes Alter der, da jeg til Tjenesten der mellem Søstrene overgav mine to Døtre, nemlig Lunde og Cecilie, for at de skulde forblive i Ordensdragten evindelig. Derfor ønsker jeg, at han skal gøre det paa mine Vegne og mine Sønners eller Arvingers Vegne, naar han bliver anmodet derom af nævnte Klosters Forvalter, nemlig at han skøder paa Tinge de samme Gaarde til ovennævnte Kloster, en i Værløse i Fakse

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herred og den anden i Fensmark i Tybjerg Herred med alt deres Tilliggende, saaledes som min fornævnte Herre ejede dem i Ro og Fred. Til Vidnesbyrd herom er min fornævnte Svigersøns Segl hængt under dette Brev.

1) Brevet er uden Aar og Dag, men maa i hvert Fald være udstedt før 1310 den 9. August, da Fru Cecilie omtaler, at Jens Thomsen har skødet den ene af de to nævnte Gaarde paa Fakse Herredsting, hvortil han bemyndiges i dette Brev.

296 1310. 9. August. Smidstrup.

Cecilie, Enke efter Herr Jens Sjællandsfar den unge, giver Uffe Jensen Fuldmagt til paa Tybjerg Herredsting at tilskøde St. Agnete Kloster i Roskilde en Gaard i Fensmark for Optagelsen af hendes Døtre Lunde og Cecilie i Klosteret, ligesom hendes Svoger Jens Thomsen tidligere paa Fakse Herredsting med lignende Fuldmagt har tilskødet Klosteret en Gaard i Værløse.

Original i Rigsarkivet.

Cecilie, Enke efter Herr Jens kaldet Sjællandsfar den unge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg bringer til alles Kundskab, som hører dette Brev, at jeg, dengang jeg overgav mine to Døtre, nemlig Lunde og Cecilie, med deres paarørendes Samtykke til et Liv i Guds Tjeneste mellem Søstrene i St. Agnetes Kloster i Roskilde, hvor de skulde forblive i Ordensdragt evindelig, lod jeg til nævnte Kloster over Søstrenes Alter[1]) ved min elskede Svigersøn Jens Thomsens Haand i mine Nærværelse paa mine og alle mine Sønners eller Arvingers Vegne skøde to Gaarde, den ene i Værløse i Fakse Herred og den anden i Fensmark i Tybjerg Herred, med alt deres Tilliggende for samme mine Døtres Optagelse. Af disse Gaarde skødede samme min Svigersøn senere efter min Anmodning som før[2]) den ene, nemlig Gaarden i Værløse, til fornævnte Kloster paa Fakse Herredsting; og den anden Gaard, nemlig den i Fensmark, overdrager jeg ved dette Brev mine fornævnte Døtres Slægtning Uffe Jensen at skøde paa mine Vegne paa Tybjerg Herredsting paa den vedrørende den anden Gaard foreskrevne Maade og efter Landets Lov. Ydermere tilføjer jeg til dette, at jeg, hvis mine Sønner, naar de er kommet til Lavalder, nægter at godkende denne Skødning og ikke vil anse den for gyldig, ved dette Brev forpligter samme mine Sønner til, at de selv frit skal give dem deres Arvelod ubeskaaret og skifte med dem[3]) efter Landets Lov. Til Vidnesbyrd herom er mit

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Segl hængt under dette Brev. Givet i Smidstrup i det Herrens Aar 1310 Dagen før den hellige Martyr Laurentius.

1) jf. DRB II 5 Nr. 73 Note 5. — 2) sigter maaske til den ham tidligere givne Fuldmagt, jf. DRB II 6 Nr. 295. — 3) dvs. deres klostergivne Søstre.

1310. 9. August. Arboga. 297

Hertug Erik af Sverige udsteder Brev om den Morgengave, han skal give sin Brud, Sofie af Werle, Kong Erik 6. Menveds Søsterdatter.

1. Referat af Hvitfeld.

Hertug Erik forpligtede sig til at give Frøken Sofie, Kong Eriks Søsterdatter, 1000 Mark uplandske Penge i Morgengave. Hvis han døde før hun, maa hun drage ud af Riget. Hans Efterkommere skal give hende 2000 Mark rent Sølv at betale i Roskilde, før hun afstaar sit Livgeding. Forlovere var Nils, Biskop af Uppsala, Bisperne Brynjulf af Skara, Karl af Linköping og Styrbjörn af Strängnäs og 24 Riddere og Væbnere, nemlig Herr Filip Ulvsson, Mathias Ketilmundsson, Birger Persson, Filip Ingvaldsson, Nils Björnsson, Torkil Djækn, Knut Lagmand, Sigge Hallstensson, Arvid Gustavsson, Magnus Karlsson, Gudmar Magnusson, Gunne Gris, Rörik Sture, Tyrgils Klemensson, Riddere, Nils Vemundsson, Matheus Thornirson, Karl Arneson[1]), Torkil Kane, Lars Ulfsson, Tord Bonde, Gisle Elinesson, Karl Tykesson, Erik Turesson, Johan Tolfsson, Væbnere. De lovede højtideligt ligeledes fast at overholde det forudskikkede. Vi forpligter os til at forhandle hos vor Broder Kong Birger, at han skal holde alt, som foran skrevet staar. Vi forpligter os ligeledes til inden to Aar at erhverve Dispensation hos Paven til det fornævnte Ægteskab. Hertug Valdemar af Finland lovede ligeledes for Broderen, at han selv skulde anse dette for sikkert. Givet i Arboga 1310 Dagen før Laurentius' Dag.

2. Registratur hos Stephanius.

Om det, at Hertugerne af Sverige lover at give Nicolaus af Werles Datter en Bryllupsgave. 1310.

1) Karl Arnesson = Karl Elineson?

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

298 1310. 14. August. Rostock.

Lübeck slutter Forsvarsforbund med Wismar, Stralsund, Greifswald og Rostock for fire Aar, idet Lübeck dog forbeholder sig ikke at ville angribe Danmark.

Original i Rostock.

Fogeden, Raadmændene og hele Borgerskabet i Staden Lübeck til alle, hvem dette Brev kommer i Hænde, Hilsen og Sandheds Erkendelse.

Ved nærværende Vidnesbyrd erklærer og ønsker vi at gøre vitterligt for alle, at vi — da Stæderne Wismars, Stralsunds og Greifswalds Udsendinge var forsamlede sammen med vor Stads Udsendinge i Staden Rostock i det Herrens Aar 1310 Dagen før St. Laurentius[1]) — med nævnte Stæders Sendebud for Fredens Gode og til Styrkelse af vor fælles Fordel har besluttet med samme, at samme Stæders Borgere i vor Stad skal nyde Sikkerhed for Liv og Gods og al Fred og Fordel, og at vore Borgere omvendt i nævnte Stæder skal nyde den samme Fordel. Fremdeles hvis en Fyrste eller Herre eller nogen anden skulde træde op imod nogen af de nævnte Stæder, hvad Gud forbyde, skal de andre efter at have modtaget Meddelelse derom straks sende deres Udsendinge og Breve til nævnte Fyrste, Herre eller hvilken anden det end maa være, at han ikke utilbørligt maa tynge eller krænke denne Stad, og hvis han nægter at gøre det, skal ingen af de fornævnte Stæder yde Støtte til fornævnte Fyrste, Herre og hvem som helst anden det maatte være, med Proviant, Vaaben, Heste, Raad, Penge eller nogen anden Slags Støtte eller Understøttelse. Og ingen Borger fra de nævnte Stæder og fra vor Stad skal hemmeligt eller aabenlyst paa nogen Maade ved Køb, Salg, Bytte eller paa nogen som helst anden Maade støtte den fornævnte Fyrste, Herre eller andre saadanne. Men hvis nogen overbevises herom efter den lybske Rets Procesmaade, skal han for denne Lovovertrædelse have fortabt de saaledes givne, laante eller solgte Sager eller deres Værdi, og det, der kommer ud deraf, skal fordeles mellem samme Stæder og os. Men hvis en anklaget ikke kan overbevises ved Retten, skal han rense sig ved sin egen Ed og i Kraft heraf derefter være fri for Brøde. Men Købmænd, der bor under en Herre, der er fjendtlig mod en Stad, har Lov til at købe noget Klæde for at skære det, som Købmænd gør, og saaledes som Klædeskærerne plejer at gøre; dog skal Købere af dette Klæde med deres Ed bekræfte, at intet deraf kommer den samme Herre til Nytte eller Fordel, som saaledes er fjendtlig mod Staden eller Stæderne. Fremdeles skal enhver af Stæderne trofast hjælpe

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de andre, som det er nævnt, men Staden Lübeck vil paa ingen Maade foretage noget imod den glorrige Herre, Kongen af Danmark, medens dette varer, idet fornævnte Forbund skal vare i fire samfulde Aar efter nærværende Udstedelse. Forhandlet fornævnte Aar og Dag. Derfor er vort Segl til Vidnesbyrd om alt det fornævnte hængt under dette Brev. Og dette er givet i Lübeck i det Herrens Aar som ovenfor Dagen før vor Frues Himmelfart.

1) 9. August.

1310. 6. September. Le Groseau. 299

Pave Clemens 5. meddeler Bertrand de Canavelli, Kannik i Lund, at han paa Anmodning af Ærkebiskop Isarn af Salerno, hvis Klerk Bertrand er, har reserveret ham et gejstligt Embede med eller uden Sjælesorg i Carcassonne Stift enten straks, hvis der er eet ledigt, eller ved førstkommende Lejlighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Bertrand de Canavelli, Kannik i Lund. Idet vi paa Grund af Dine Fortjenester, om hvilke vi har saa rosende Vidnesbyrd, ønsker at vise Din Person vor faderlige Bevaagenhed, og idet vi baade af ovennævnte Grund og af Hensyn til vor ærværdige Broder Ærkebiskop Isarn af Salerno, der i denne Sag ydmygt gaar i Forbøn for Dig, der er hans Klerk, ønsker at vise Dig en særlig Naade, forbeholder vi det apostoliske Sæde efter Din Godkendelse at overdrage til Dig et gejstligt Embede med eller uden Sjælesorg, som fra gammel Tid altid er blevet tildelt verdensgejstlige, og som ingen anden med Rette har Krav paa, hvis aarlige Indtægter og Afkastninger ikke overstiger 100 Pund i smaa Toursmønter efter Tiendeberegning, om noget saadant Embede i Carcassonne Stift for Tiden er ledigt, eller naar det bliver det, ligegyldigt hvem eller hvilke der i Fællesskab eller enkeltvis har Overdragelses- eller Præsentationsretten til dette Embede, forudsat at Du personlig eller ved Din dertil lovlig indsatte befuldmægtigede inden en Maaneds Frist, efter at Du eller den befuldmægtigede har faaet Vished for, at det er ledigt, tager imod det. Vi forbyder paa det strengeste vor ærværdige Broder Biskop Petrus af Carcassonne eller den eller dem, hvem eller hvilke Overdragelsen, Valget, Præsentationsretten og en hvilkensomhelst Dispositionsret med Hensyn til dette Embede i Fællesskab eller enkeltvis tilkommer, at driste sig til, ogsaa før en saadan Godkendelse, paa nogen Maade at træffe

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bestemmelse derom, medmindre de maaske har faaet Vished for, at Du eller fornævnte befuldmægtigede ikke har villet tage imod det, og vi erklærer det med Virkning fra nu af for magtesløst og ugyldigt, om nogen, hvilken Myndighed han end har, maatte forsøge at handle anderledes med Hensyn hertil, uanset alle Bestemmelser og Sædvaner i modsat Retning i den Kirke, hvori dette Embede er, selv om de er bekræftede ved Ed, det apostoliske Sædes Stadfæstelse eller en hvilkensomhelst anden Sikkerhed, uanset om nogen med Hensyn til at kunne modtage gejstlige Embeder ved Provision i nævnte Stift har opnaaet særlige eller i de Egne almindelige Breve, hvori vi ikke vil, at der herved skal ske noget Indgreb, hvad enten saadanne Breve er udstedt af det apostoliske Sæde eller dets Legater, uanset om nogen i Fællesskab eller enkeltvis af samme Sæde har faaet bevilget, at de ikke er bundne til og ikke kan tvinges til at finde sig i Modtagelse eller Provision af nogen, og uanset at ingen ved et apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt, nøjagtigt og Ord til andet omtaler denne Bevilling ved Provision kan indsættes i gejstlige Embeder, hvortil de i Fællesskab eller enkeltvis har Overdragelses-, Præsentations- eller anden Dispositionsret; uanset ogsaa enhver anden Begunstigelse fra nævnte Sæde, almindelig eller speciel, hvilken Ordlyd den end maatte have, hvorved, naar den ikke tydeligt er omtalt og fuldstændigt optaget i dette Brev, Virkningen af denne vor Naade kan hindres eller blot udsættes, og hvorom — og om hvis fulde Ordlyd — der i vort Brev skal finde særlig Omtale Sted, uanset endelig at Du besidder et Kanonikat og en Præbende i Lundekirken. Intet Menneske maa bryde dette vort Reservations-, Forbuds- og Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge derpaa, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Prioratet le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 6. September i vort Pontifikats 5. Aar.

300 1310. 6. September. Le Groseau.

Pave Clemens 5. meddeler Abbeden for Klostret i Alet, Narbonne Stift, og Prioren for Klostret i Bénévent-l'Abbaye, Creuse, Limoges Stift, og Ærkedegnen for Klostret i Eu, Rouen Stift, at han har reserveret et gejstligt Embede i Carcassonne Stift for Bertrand de Canavelli, Kannik i Lund, og paalægger dem at indføre ham heri, straks eller saasnart det bliver ledigt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Abbeden i Alet Kloster og Prioren i Bénévent i Narbonne og Limoges Stifter samt Ærkedegnen i Eu i Rouen Stift. Idet vi paa Grund af Dine Fortjenester, om hvilke vi har saa rosende Vidnesbyrd, ønsker at vise Din Person o. s. v. indtil 'besidder et Kanonikat og en Præbende i Lunds Stift'[1]). Derfor paalægger vi Eder, at I, eller to eller en af Eder personlig eller gennem en eller flere andre med vor Myndighed overdrager og hjemler nævnte Bertrand eller hans befuldmægtigede paa hans Vegne et saadant Embede, der af os som nævnt er forbeholdt ham, hvis det paa det Tidspunkt, da vi foretog vor Reservation, var ledigt eller da straks blev ledigt, eller saa saare det bliver ledigt, med alle Rettigheder og Tilbehør under Forudsætning af, at en saadan Godkendelse foreligger. I skal indføre ham eller nævnte befuldmægtigede for ham i legemlig Besiddelse af et saadant Embede, saadanne Rettigheder og fornævnte Tilbehør og derpaa værne ham og — idet I lader ham eller nævnte befuldmægtigede for ham, saaledes som Skik er, faa Adgang til et saadant Embede i den Kirke, hvori det var —, drage Omsorg for at der ubeskaaret svares ham af Embedets samtlige Frugter, Indtægter, Afkastninger, Rettigheder og Oppebørsler uanset alt det ovenstaaende eller uanset, om nogle i Fællesskab eller enkeltvis af samme Sæde har faaet bevilget, at de ikke kan rammes af Banlysning, Suspension eller Interdikt ved apostoliske Breve, der ikke fuldstændigt og udtrykkeligt og Ord til andet omtaler en saadan Bevilling, idet I med vor Myndighed under Anvendelse af Kirkens Straf tugter alle Overtrædere med Udelukkelse af Appel. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 299.

1310. 6. September. 301

Ove Saksesen godkender, at Oluf Tagesens Arvinger til Sorø Kloster overdrager den Gaard i Stenkelstrup, som han havde pantsat til Oluf Tagesen.

Referat i Sorø Gavebog.

Dernæst døde omkring 11 Aar senere Herr Oluf Tagesen og efterlod i sit Testamente til Vor Frue Kloster i Sorø de nævnte Penge; han overgav gennem sine Sønners, Jens Olufsens og Anders Olufsens, og sin Datter Margretes og sine andre Arvingers Hænder det nævnte Gods i Stenkelstrup til Klostret som Pant for samme Penge. Men da Herr Ove

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Saksesen, den sande Ejer, saa dette, at hans Gods saaledes var tilfaldet Klostret, roste han denne Handling, stadfæstede den velvilligt og skænkede Klostret Frugtoppebørselen deraf frit og uden Vederlag til Frelse for sin Sjæl. Ydermere pantsatte han da ogsaa paany samme nævnte Gods til Klostret for et hundrede Mark Penge, som han var skyldig for velbyrdig Mand Jon Andersens Sjæl, nemlig saaledes, at samme Gods efter Erlæggelse af tyve Pund Sterling og femten Mark Penge ikke desmindre skulde være pantsat Klostret for de et hundrede Mark Penge, og saa skulde den aarlige Indtægt beregnet til 16 Mark Penge fradrages i Hovedstolen af de samme hundrede Mark[1]). Forhandlet i det Herrens Aar 1310 den 20. September.

1) Brevet er ikke helt let at forstaa, men Meningen maa vel være, at de til 16 Mark Penge vurderede Frugter, skønt Frugtoppebørslen var skænket Klosteret, skulde fragaa i Hovedstolen, fordi Ove Saksesen havde betalt de tyve Pund Sterling og femten Mark Penge, uden at disse blev fradraget Hovedstolen.

302 1310. 9. September.

Biskop Esger 2. (Bonde) af Aarhus tilskøder Ribekannikerne alt sit Gods i Skast Sogn med Undtagelse af en Gaard, som han tidligere har skænket til sit Alter i Vor Frue Kirke i Ribe, for at der kan holdes Aartid for ham selv og hans Forældre.

Original i Rigsarkivet.

Esger, af Guds Barmhjertighed Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har skødet og skænket til de gode Mænd og ærværdige Kanniker i Ribe med fuld Ret alt vort Gods, som vi ejer i Skast Sogn med Undtagelse af en Gaard, som vi har skænket til vort Alter i Ribe i Vor Frue Kirke sammesteds paa det Vilkaar, at nævnte Kanniker skal holde vor Aartid, for vor Faders og vor Moders Sjæle, mens vi lever, paa Jomfru Eufemias Dag, det vil sige den trettende April, og efter vor Død ved at skifte til den Dag, da Gud værdiges at bortkalde os fra dette Liv. Til Vidnesbyrd om denne Gave er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1310 Dagen efter vor Frues Fødsel.

1310. 9. September.

Reg. Dan. Nr. 1735* medtages ikke i dette Bind, da det maa anses for uægte. Det vil blive trykt i DRB II sidste Bind.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1310. 16. September. 303

Jens Kande, den danske Konges Udsending i Estland, giver med kongelig Fuldmagt Regler for Revals Befæstning.

Original i Reval.

Jens kaldet Kande, udsendt som Gesandt til Landet Estland og Staden Reval af den vidtberømmelige Fyrste Herr Erik, Konge af Danmark, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom det rigtigt og fornuftigt udførte ofte ved Tidens Løb gaar i Glemme med Tiden, eller efter at være overgivet Glemselen drages i Tvivl, hvis det ikke kommer til Efterkommernes Kundskab ved retskafne Mænds visse og sande Vidnesbyrd og beseglede Breve, saa gør jeg vitterligt ved dette Brev for saavel tilkommende som nulevende, at jeg, da der vedrørende Ordningen og Indretningen af Befæstningerne omkring Staden Reval er overdraget mig fuld kongelig Myndighed, som det klart fremgaar af det kongelige Brev, der i den Anledning er givet mig, og da jeg har overvejet de mangeartede Farer, der truer samme Stad, som jo er ret udsat for Tyranners Baghold og krænkes ved Hedningenes hyppige Angreb, efter omhyggelig Overvejelse til Forøgelse af Kongens Ære og samme Stads Forsvar og Beskyttelse ved nærværende har givet Tilladelse til, at Raadmændene og Borgerne i Staden Reval kan overflytte den østre Stadsmur til den anden Side af Stadsgraven eller beholde den paa dens nuværende Plads eller trække den mere tilbage ind i selve Staden og saaledes lade samme Mur gaa op ad Skraaningen til den store Borghøj og strække sig over samme Høj, saalangt som de vil, dog saaledes, at samme Mur støder op til Vinklen eller Hjørnet ved den store Borg ved Porten, der ligger overfor den lille Høj, og at Muren yderligere fra samme Vinkel strækker sig med seks Alen i Højden mod Østsiden nedad samme lille Høj ligetil en Afstand af tre Alen til samme Stads Port sammesteds, som paa Folkemaalet kaldes Cyngele, og dette Mellemrum paa tre Alen mellem samme Mur og Porten, der kaldes Cyngele, skal lukkes med en Træbygning. Og den nordre Stadmur maa gaa udenfor Nonnernes Port og afsluttes ved Badstuen, hvor den støder op til Skraaningen af den store Borghøj. Fremdeles kan de forbedre oftnævnte Stadmur ved at gøre den større og højere og styrke den med Grave, Taarne og Fæstningsværker, saaledes som de tror, at det er nyttigt for Byens Tarv. Men Nonnerne bør bygge ud fra Stadsmuren paa egen Bekostning, saa langt deres Areal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

strækker sig, som Stadens Borgere finder for godt. Ydermere tillader jeg, at fornævnte Raadmænd og Borgere i Reval frit og evindeligt maa have to Porte, der paa Folkesproget kaldes Cyngelen, den ene foran Borgens lille Høj og den anden foran den store Høj, og at de ogsaa maa forbedre samme Porte, naar de vil. De skal ogsaa kunne udvide den oftnævnte Stad mod Havet, naar og saa meget de vil. Iøvrigt erklærer jeg ved dette Brev, at jeg har lovet fornævnte Raadmænd og Borgere i Reval, at min Herre Kongen af Danmark skal stadfæste hver og een af de ovenfor skrevne Naader overfor samme Raadmænd og Borgere i Reval ved sit aabne Brev, bekræftet med det kongelige Segl. For at ingen nogensinde skal hindre eller krænke oftnævnte Raadmænd eller Borgere i Reval med Hensyn til fornævnte Friheder eller nogen af samme Friheder, men for at de ovenstaaende Punkter, hvert og eet, sikret ved dette Brev kan gælde til evig Tid og staa fast uigenkaldeligt, har jeg bekræftet det med mit Segl. Givet i Reval i det Herrens Aar 1310 Dagen efter Ugedagen efter vor glorrige Frues Fødsel.

304 1310. 16. September. Reval.

Jens Kande, den danske Konges Udsending i Estland, kvitterer overfor Kongens Vasaller for Modtagelsen af 82 Mark Rigasølv.

Original i Dorpat.

Jens Kande, Udsending for den berømmelige Konge af Danmark og Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg ved dette Brev erklærer, at jeg af samme min Herre Konges velbyrdige Mænd og Vasaller i Estland ubeskaaret har modtaget og hævet 82 Mark Rigasølv af det Sølv, som de var pligtige at betale min Herre Kongen efter Herr Niels Ubbesens Afgang[1]) i det Herrens Aar 1310 Onsdag efter Korsets Ophøjelse; for denne Sum Sølv, som jeg har modtaget i min nævnte Herre Kongens Navn, erklærer jeg de samme for fuldstændigt fri og undskyldte at være. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Reval fornævnte Aar og Dag.

1) Niels Ubbesen havde en Tidlang været Høvedsmand i Reval, se DRB II 4 Nrr. 287, (323).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1310. 20. September. Lund. 305

Kong Erik 6. Menved bevidner, at Borgerne i Lund i hans Nærværelse har lovet at yde Bod for Drabet paa Josef Mogensen til hans Brødre og Slægt.

Afskrift af Bartholin.

Erik af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at de velbyrdige og gode Mænd Herrerne Juris Mogensen, Kannik i Lund, Esbern Mogensen og Lars Mogensen, hans Brødre, og deres øvrige Slægtninge og Venner paa den ene Side og Raadmændene og Borgerne i Lund paa den anden Side i vor Nærværelse har indgaaet følgende Aftale angaaende den Strid, der var opstaaet mellem dem paa begge Sider, for Drabet paa Josef Mogensen, salig Ihukommelse. For det første lovede nævnte Raadmænd og Borgere i Lund at lade opføre tre Altre med de Bøger, Klæder og Prydelser, der kræves til samme. I hvert af dem skal der højtideligt holdes Messe med Sang hver Lørdag for Vor Frue, om Søndagen for den hellige Treenighed, men paa de særlige Festdage for den Dags Højtid og paa de andre Dage for samme Herr Josefs og alle troende afdødes Sjæle, saaledes nemlig at de nævnte Messer skal tage deres Begyndelse, hver Dag straks efter at Messen for Vor Frue i Koret er endt. Det ene af de tre fornævnte Altre lovede de nævnte Raadmænd og Borgere at opføre i St. Laurentius' Kirke i Lund, til hvilket de til Underhold for samme Alters Præst, hvem det til enhver Tid maatte være, lovede at anvise aarlige Indtægter paa tredive Mark nye skaanske Penge. Men det andet lovede de at opføre i St. Lucii Kirke i Roskilde, til hvilket nævnte Raadmænd og Borgere ogsaa vil være pligtige at anvise aarlige Indtægter paa tresindstyve sjællandske Mark til Underhold for Præsten, der tjener ved samme Alter. Men det tredje Alter vil de være pligtige at opføre i Prædikebrødrenes Kirke i Lund, hvor samme Herr Josef hviler. Og til Bygningen af dette Alter og til at betjene det evindelig, som foran skrevet staar, lovede fornævnte Raadmænd og Borgere at stille samme Brødres Ønske tilfreds. Men Præsentationen af Præster til de to Altre i ovennævnte Katedralkirker skal tilhøre Lundekanniken Juris Mogensen, saalænge han lever, men efter hans Død successive hans da ældste Broder og efter dennes Død den efterfølgende Broder; naar disse tre er gaaet bort, skal Beskikkelsen af Præster til fornævnte Altre tilhøre Dekanen ved den Kirke, hvor Altret er opført, han som nu er og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til enhver Tid maatte være Dekan. Ydermere lovede nævnte Raadmænd og Borgere i Lund at skaffe samme Herr Josef Del i alt godt, som sker i Prædikebrødrenes og de smaa Brødres Ordener. Fremdeles lovede de at holde samme Herr Josefs Aartid ved hvert af de tre fornævnte Altre aarligt med Messer, Vigilier, femten Psaltre, Baldakin, fire Vokslys, Røgelse og højtidelig Klokkeringning. Men til en Begyndelse skænkede de et Pund Voks til de fire fornævnte Lys, og de lovede at forny dem, saa ofte det behøves; og til Udbetaling af to Mark Penge ved hvert af de fornævnte Altre, nemlig saaledes at der skal gives en halv Mark til de Lundekanniker, som er til Stede ved Aartiden, men til Prædikebrødrene sammesteds ligesaa meget, og til Vikarerne to Øre, til de fattige Peblinge som overværer Vigilierne og Messen to Øre og en Øre til dem, der ringer, dette skal da uddeles i St. Laurentius' Kirke i Lund. Men den øvrige Del af de fire Mark, som skal udbetales i Lund skal sammesteds fordeles mellem andre fattige. Og to Mark skal fordeles i Roskilde, nemlig, saaledes at der gives Kannikerne en halv Mark, Vikarerne to Øre, de fattige Peblinge to Øre, alt forudsat, at de overværer Vigilierne og Messerne, Ringerne en Øre. Og den øvrige Del skal fordeles mellem andre fattige. Men forøvrigt lovede nævnte Raadmænd og Borgere at stifte fire Præbender i Lund til tilstrækkeligt Underhold og Beklædning for fire Peblinge, som dagligt skal overvære Messen ved fornævnte Alter i St. Laurentius Kirke. Men naar de bliver præsteviede, eller de paa anden Maade afgaar, skal fire andre paa samme Maade vælges i deres Sted, og saadan skal det evindeligt holdes. Fremdeles skal Borgerne i Lund bære en Dødsbaare dækket af en Baldakin til den søndre Port i Lund, hvor Borgerskabet i Lund, Mænd og Kvinder, med bare Ben ydmygt og fromt skal møde den, og saaledes skal den bæres hen til Kirkerne i Staden Lund, saaledes som samme Herr Josefs Slægtninge og Venner da maatte anse det for tjenligt. Fremdeles skal samme Borgere paa den Dag, da Dødsbaaren saaledes bæres omkring, give fem Mark Penge til de fattige og som Offer i St. Laurentius' og Prædikebrødrenes Kirker. Fremdeles skal der den Dag i alle den samme Stads Kirker paa samme Borgeres Bekostning holdes Sjælemesser og ringes med alle Stadens Kirkeklokker ved Dødsbaarens Komme. Fremdeles skal nævnte Raadmænd og Borgere være pligtige at give Kirken i Tryde en Kalk, der holder tre Mark rent Sølvs Vægt og er forgyldt indvendig og udvendig. Ydermere skal fornævnte Raadmænd og Borgere sørge for, at der holdes en højtidelig Sjælemesse i indeværende Aar i alle

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Danmarks Katedralkirker. Fremdeles er samme Raadmænd og Borgere pligtige at fremstille sig paa Landstinget i Lund, for at bede samme Herr Josefs Brødre, Slægtninge og Venner om Tilgivelse[1]) ydmygt og fromt med bøjede Knæ, naar de anmodes herom af samme, for at der saaledes sammesteds mellem dem kan bekræftes en fast Sikkerhed[2]) ved Fredskys[3]). Fremdeles forpligter oftnævnte Raadmænd og Borgere sig til at leje fire Mænd af pletfri Vandel til alene for samme Herr Josefs Sjæl og ikke for Købmandsskabs Skyld at drage paa Pilgrimsfærd, nemlig to til St. Jakob[4]) og to til de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Dør[5]). Men Præsentation og Beskikkelse af de fire fornævnte Peblinge skal tilkomme Herr Dekanen ved Kirken i Lund paa den Maade, som ovenfor er nævnt med Hensyn til Altrene. Og samme Borgere i Lund er pligtige at forsyne de tre fornævnte Altre med Bøger, Klæder og alle andre Prydelser. Men hvis de er forsømmelige eller efterladende heri, kan Ærkebispen af Lund efter Anmodning af samme Herr Josefs Paarørende og Venner ved sin Dom tvinge dem dertil. Ydermere har nævnte Raadmænd og Borgere lovet paa deres Tro at opføre fornævnte Altre og at gøre alt andet, som foran staar, omkring Mikkelsdag i indeværende Aar, saavidt som samme Borgere har Mulighed derfor, saaledes at alt og hver enkelt Ting deraf faar en tilbørlig og passende Afslutning inden fire Aar at regne fra ovennævnte Mikkelsdag for derefter at vare evindeligt, som foran skrevet staar. Men de oftnævnte Raadmænd og Borgere ønskede — og hertil forpligtede de sig særligt, ikke ved en Fejltagelse, men med sikker Viden, ikke tvungne, men af deres egen fri Vilje —, at Ærkebispen af Lund, hvem han til den Tid maatte være, hvis fornævnte Punkter, hvert og eet, ikke indenfor fornævnte Frist lovligt var indstiftet og bragt i Orden med en tilbørlig og passende Afslutning, efter de fire ovennævnte Aars Udløb skal have Ret til ved Dom efter Anmodning af samme Herr Josefs Slægtninge og Venner at banlyse hver enkelt Raadmand og deres Hustruer og Sønner og lægge samme Bys Borgerskab under Interdikt. Men hvis fornævnte Ærkebiskop, skønt anmodet om at afsige denne Dom mod samme Raadmænd og oftnævnte Bys Borgerskab, ikke vil samtykke deri eller ikke kan deltage deri, underkastede oftnævnte Raadmænd og Borgere sig selv og fornævnte Borgerskab den ærværdige Fader, den Herre Bispen af Roskildes Interdikt, hvem han da maatte være, saaledes at han skal kunne afsige fornævnte Dom mod samme efter fornævntes Anmodning, idet de særligt udvidede hans ordinære Jurisdiktion mod dem, saavidt det vedrører denne Sag, og det saaledes at fornævnte Domme, hvis de saaledes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skulde udstedes mod dem og fornævnte Borgerskab, aldrig kan ophæves uden samme Herr Josefs Venners og Slægtninges Vilje og Samtykke. Fremdeles gav de Afkald paa alle Indsigelser, efter Retten eller som Følge af de faktiske Forhold[6]), om svigagtigt Forhold[7]), Tvang, restitutio in integrum[8]), paa enhver Klage, og paa al Retshjælp og Forsvar hentet fra kanonisk og romersk Ret, som tilkommer dem eller i Fremtiden kan tilkomme dem med Hensyn til det fornævnte eller noget af det fornævnte. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1310 Søndagen før Evangelisten St. Mathæus' Dag.

1) jf. Skaanske Lov, Kap. 118; Andreas Sunesens Parafrase Kap. 48. — 2) Udtrykket svarer til det gamle danske Retsudtryk 'trygd'. — 3) jf. Eriks sjællandske Lov 3. Bog, Kap. 27. — 4) Santiago di Compostella i Spanien. — 5) Rom. — 6) se DRB II 5 Nr. 90 Note 2. — 7) jf. DRB II 1 Nr. 22 Note 2. — 8) jf. DRB II 5 Nr. 282 Note 3.

306 **1310. 24. September.**

Jens Marsvin tilskøder Sorø Kloster først i Kongens Nærværelse i Vordingborg og derefter paa Løve Herredsting sit Gods i Vinde-Helsinge.

Referat i Sorø Gavebog.

En Mand Jens kaldet Marsvin, Søn af Bent Jonsen med en Frille, men lyst i Kuld og Køn for at kunne arve hans Gods, nægtede efter nogen Tid at udlevere dette Gods i Vinde-Helsinge paa Landstinget og alle andre Steder, indtil Magister Niels Rytze, den daværende Abbed, ved Forligsmænds Hjælp gav ham 140 Mark gængs Mønt. Da han havde modtaget dem, skænkede samme Jens Marsvin paany ligesom af sit eget dette Gods til Klostret og skødede det i Broder Knud Juls Hænder paa Klostrets Vegne, først i Vordingborg i fornævnte Herre Konges Nærværelse, anden Gang paa Løve Herredsting i det Herrens Aar 1310 Dagen før den hellige Jomfru Katrine, og naar det siges i hans Gave- og Skødebrev, at Jens Marsvin havde tilbagekøbt hint Gods og at Klostrets Forvalter, Broder Knud Jul, havde givet Afkald derpaa, maa det forstaas, at det ikke var i Overensstemmelse med Virkeligheden, men en Taalemaade, nemlig den Formel, der var paalagt begge Parter af Forligsmændene.

307 **1310. 13. Oktober. Aarhus.**

*Biskop Esger 2. (Bonde) af Aarhus mageskifter Jordegods i *Aspe og Ungstrupmark i Lysgaard Herred med Aarhus St. Clemens Kirkes Bygningsfond og paa-*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lægger Bønderne fremtidigt at erlægge deres Afgifter til Kirkens Prokurator Jens Degn.

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at alle vore Godser, hvert og eet, i *Aspe og Ungstrupmark, som Herr Eskil, salig Ihukommelse, Provst i Lysgaard Herred, i sin Tid ejede med alle deres Tilliggender, tilskøder vi ved nærværende til St. Clemens Kirkes Bygningsfond i Aarhus at besidde med Rette evindelig som Vederlag for det Gods i Laasby Mark, som vi anerkender at have faaet af fornævnte Kirke, idet vi paalægger de undergivne, der bor paa nævnte Godser, at de for Fremtiden ikke skal svare nogen anden af samme end Jens Degn, samme Kirkes Prokurator. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl og vort elskede Kapitels Segl hænge under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1310 Tirsdag efter de hellige Martyrer Dionysius' og hans Fællers Dag i Nærværelse af Herr Peder, Biskop af Viborg.

1310. 14. November. Avignon. 308

Pave Clemens 5. paalægger Ærkebisperne Humbertus af Montauro og Andreas Pandone af Capua og Biskop Otto (?) af Caserta at anstille Undersøgelse over for Kanniken Johannes de Rogerio og Kapitlet i Salerno, der i Tiden før Isarns Udnævnelse til Ærkebiskop af Salerno og i Tiden efter hans Død ved Pavehoffet har forbrugt Kirkens Indtægter.

Til de ærværdige Brødre Ærkebisperne . . af Napoli og . . af Capua og Biskop . . af Caserta . . . Givet i Avignon 14. November i vort (Pontifikats) 6. Aar.

1310. 18. November. Lund. 309

Ærkebiskop Esger af Lund stadfæster den Pligt, som de tyske, der bor i Lund og ikke besidder eget Hus, har til at benytte Domkirkens Krypt som Sognekirke.

Afskrift (Lundebogen).

Esger, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle mine elskede Sønner i Kristus, saavel de gejstlige som de verdslige Indbyggere i Staden Lund, Hilsen med alles Frelser.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efterdi langvarig Sædvane og Brug har ikke ringe Betydning, og nye Skikke for det meste avler Tvedragt, er det ikke vor Agt, at nogen Mands Ret skal forstyrres, naar vi ved et passende Lægemiddel kan raade Bod derpaa. Da det derfor er blevet os forelagt, at alle Tyske i Staden Lund, der ikke bor i deres egne Gaarde og heller ikke lejer andres Gaarde helt for sig selv, men bor i Boder og lejer enkelte Huse i andres Gaarde, er pligtige at søge Krypten i St. Laurentius' Kirke som deres Sognekirke og der modtage de kirkelige Sakramenter efter en Sædvane, der er blevet iagttaget fra Arilds Tid, ønsker og paalægger vi strengt ved dette Brev, at hvad der i fornævnte Tilfælde vides at være gjort af Forgængerne, urokkeligt skal iagttages af Efterfølgerne, idet vi ved dette vort Brev bekræfter en saadan forstandig Sædvane. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl og Lundekapitlets Segl hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1310 Ugedagen efter Mortensdag.

310 [1310.] 26. November. Bremen.

Ærkebiskop Jens Grand af Bremen paalægger Kapitlet og Gejstligheden i Hamborg at erlægge Tiende af samtlige deres kirkelige Indtægter inden 6. Januar 1311.

Original i Hamborg.

. . Jens, af Guds Barmhjertighed Ærkebiskop i den hellige Bremerkirke, til sine elskede Sønner i Kristus Dekanen og Kapitlet og Gejstligheden i Hamborg Hilsen med Gud . . . Givet i Bremen den 26. November.

311 [1310.] 26. November. Bremen.

Ærkebiskop Jens Grand af Bremen paalægger alle Sognepræster og deres Stedfortrædere i Hamborg Provsti at betale Tiende af alle deres kirkelige Indtægter inden 6. Januar 1311.

Original i Hamborg.

Jens, af Guds Barmhjertighed Ærkebiskop i den hellige Bremerkirke, til samtlige Sognepræster eller deres Stedfortrædere i Hamborg Provsti Hilsen med Gud . . . Givet i Bremen 26. November.

312 1310. 17. December.

Ridder Arnold von Vitzen og hans Søn Henrik sælger en Rente af deres Jordegods i Wilmshagen ved Ribnitz til Helligaandshuset i Lübeck og flere lybske Borgere, dog med Forbehold af Tilbagekøbsret[1]).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i Schwerin.

I Guds Navn, Amen. Arnold af Vitzen, Ridder, og hans Søn Henrik til alle, hvem dette Brev kommer i Hænde, Hilsen med alles Frelser.

Ved dette Brev erklærer og bevidner vi offentligt, at vi med alle vore Venners og Arvingers Raad og Samtykke for 840 Mark vendiske Penge paa rigtig og forstandig Vis af seksten Hufen af vort Gods i Wilmshagen ved Ribnitz beliggende overfor samme By Ribnitz har solgt til Helligaandshuset i Lübeck og de gode Mænd, Herrerne Segebod af Crispin, Arnold Pape, Johan Kaiser, Henrik af Pleskow, Didrik af Alen, Moritz Hammer og Johan Schwarz' Sønner, Borgere i Lübeck og deres sande Arvinger fire Læster Rug, fire Læster Byg og fire Læster og fem Drømt[2]) Havre af Indtægterne med al Ret og Oppebørsel, saadan som vi hidtil har besiddet samme Gods af vor stormægtige Herre, de Danskes og Venders Konge, og vor berømmelige Herre, Nicolaus, Herre af Rostock, at besidde frit uden nogen Tjeneste. Dog gav fornævnte Helligaandshus og lybske Borgere os og vore Efterkommere af særlig Gunst fri Tilladelse til at tilbagekøbe nævnte Indtægter for 840 Mark Penge i vendisk Mønt til St. Mikkelsdag, naar som helst vi vil; og da fire Mark vendiske Penge har samme Værdi som en Mark rent Sølv paa det Tidspunkt, da nævnte Penge blev givet os, skal vi være pligtige at betale samme Penge med samme Værdi, naar fornævnte Tilbagekøb finder Sted. Men til Vidnesbyrd om alt det forudskikkede er vore Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1310 Torsdag før St. Thomas Apostels Dag.

1) Retshandelen er et Rentekøb, jf. DRB II 2 Nr. 240 Note 1. — 2) saaledes gengives det latinske *tremodium*. Drømt er et nedertysk Udtryk for Ottendedelen af en Læst.

1310. 17. December. Middelfart. 313

Hertug Valdemar 2. af Sønderjylland og hans Søn Erik bilægger Striden med Kong Erik 6. Menved.

1. Referat af Hvitfeld.

I Middelfart Aar 1310 Torsdagen før den hellige Thomas' Dag blev der forhandlet imellem Kong Erik paa den ene Side, Valdemar og Erik, Hertuger af Sønderjylland, paa den anden Side, at al Trætte mellem dem især for hans Undersaatter af Rostocks Skyld skal være ophørt. Vi[1]) skal overgive Kongen ifølge det Løfte, som vi har givet ham, den Sum Penge[2]), som Hertugerne har Rostockernes Brev paa, og vi skal erklære

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Borgerne fri for vor Tiltale. Men er Rostockerne ikke tilfreds dermed, eller vil de ikke lade Ridderne af Maltzan og andre, der har tjent os, være fritagne for den Skade, de har tilføjet Borgerne, skal Kongen give os Brevet igen. Og ligesom vi har lovet Kongen i fyrstelige Personers Nærværelse at tjene ham med 50 Ryttere i Danmark, naar vi tilsiges, saaledes skal vi gøre det samme for ham i Venden og Tyskland, naar han forlanger det af os, dog med Undtagelse af dem, som i Løbet af en Maaned vil gaa paa Forlig[3]). I lige Maade skal vi ogsaa tjene ham med vore Fæstninger, som tro Vasaller bør tjene deres Herre; hans Skade og Fordærv skal vi hindre, hvor vi kan. Markgreve Valdemar af Brandenburg, Grev Gerhard af Holsten, Herr Henrik af Meklenborg, Hertug V(artislav) af Venden og Kassubien har afgivet Løfte sammen med os. Seksten af vore Riddere skal desuden afgive Løfte herom. Selvom Rostockerne ikke godkender denne Forhandling, skal der dog være Venskab imellem os. Kongen skal ogsaa være en gunstig Dommer imellem os og ikke slutte sig mere til den ene Part end til den anden.

2. Registratur hos Stephanius.

En anden Forhandling imellem Kongen og Hertugerne Aar 1310.

1) maa sigte til Hertugerne, der antageligt har udstedt Brevet. — 2) af Nr. 314 ses, at Kongen ikke skulde have Pengene, men kun Rostockernes Brev paa dem, idet Meningen aabenbart var, at Hertugerne skulde frafalde deres Krav mod Rostock, naar Rostockerne frafaldt deres Erstatningskrav mod Hertugens Folk. — 3) jfr. Nr. 314.

314 1310. 18. December. Middelfart.

Hertug Otto 1. af Pommern slutter Fred med Kong Erik 6. Menved, hvorved Striden om Rostock bilægges.

1. Referat af Hvitfeld.

Aar 1310 Fredag før den hellige Thomas' Dag fandt der i Middelfart en Forhandling Sted imellem Kong Erik og Hertug Otto, Hertug i Venden, Kassubien og Herre af Stettin, at al den Trætte, som havde været imellem dem og deres Tilhængere, især Rostockerne, skulde være ophørt paa følgende Maade. Han[1]) skulde overgive Rostockernes Brev til Kongen, beløbende sig til 510 Mark rent Sølv; og derfor erklærede han Borgerne fri. Dette Brev skal Kongen dog sende ham tilbage inden St. Hansdag, hvis Borgerne er tilfreds dermed, og Maltzanerne, som hidtil har været deres Fjender, er tilfreds dermed. Fremdeles har vi lovet Kon-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gen af Danmark i mange gode Folks og Herrers Nærværelse, at vi vil tjene ham i Danmark med 50 væbnede Mænd og aflægge vor Troskabsed til ham. I Tyskland og Venden skal vi paa samme Maade tjene ham imod enhver, undtagen Hertug (!)[2]) Valdemar af Brandenburg, Grev Gerhard af Holsten, Herr Henrik af Meklenborg og Hertug V(artislav) af Venden og Kassubien og Herr Nicolaus af Werle efter den Aftale, at vi, hvis de ikke inden en Maaned vil være tilfreds med venlig Forhandling og det, som Retten byder, skal tjene vor Herre og Konge saavel imod dem som imod andre. Men hvis Borgerne i Rostock ikke vil være tilfredse med dette Forlig, skal vor Herre og Konge være os begge en upartisk Dommer, ikke begunstige den ene mere end den anden.

2. Registratur hos Stephanius.

En anden Forhandling imellem samme Hertug Otto og Kongen i Middelfart. Aar 1310.

1) Hertugen. — 2) Valdemar af Brandenburg var Markgreve.

[1310. 18. December?][1]) 315

Kong Erik 6. Menved slutter Fred med Hertug Otto 1. af Pommern og lover at yde ham sin Beskyttelse.

1. Referat af Hvitfeld.

Kong Erik har udfærdiget et Brev til Hertug Otto af Stettin, Venden og Kassubien. Eftersom han nu har forpligtet sig over for ham og aflagt Troskabsed til ham i mange Herrers Nærværelse og forpligtet sig endnu mere til Kongen, har han afstaaet fra al Vrede, som han har haft imod ham og hans Tilhængere, især Maltzanerne, hans undergivne. Han vil beskytte ham som sin tro Vasal mod alle Modstandere, saaledes som en Herre bør gøre mod sin Vasal. Han[2]) vil tjene ham med 50 Stridshingste; behøves der større Hjælp, med alle sine Vasaller imod Rostock undtagen mod disse Herrer: Markgrev Valdemar, Hertug Erik af Sverige, Hertugen af Halland, hans Broder, Grev Gerhard af Holsten, Henrik af Meklenborg. Men hvis disse ikke vil lade sig nøje med venlig Forhandling og Rettergang, vil han tjene ham imod dem alle, undtagen Markgrev Valdemar, som han udtrykkelig undtager. Det er fremdeles forhandlet med Hertug Otto, at han skal tilbagegive ham Rostockernes Brev, som er udstedt paa 510 Mark for et Løfte, som de har gjort, hvorfor de og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deres Efterkommere skal være fri; men dette Brev skal han dog give Hertug Otto igen, hvis Rostockerne ikke vil være tilfreds med denne Forhandling for den Skade, som Maltzanerne har tilføjet dem. Han skal ogsaa lade Hertug Otto det vide inden 6 Uger, om de er tilfreds eller ikke. Kongen skal være upartisk over for begge Parter. Det, som nu er lovet, skal holdes. Med Kongen har beseglet Jakob Flæb Saltense[3]), Troels Splitaf og Henrik Albertsen.

2. Registratur hos Stephanius.

Forhandling imellem Kongen paa den ene Side og Hertug Otto paa den anden Side.

1) Brevet er af Hvitfeld sat under 1311, medens det er uden Aar og Dag hos Stephanius. Det maa dog være udstedt 1310 18. December eller i den nærmeste Tid deromkring, da det er Kong Eriks Modbrev til Hertug Otto af Pommern i Anledning af Fredsslutningen mellem Kongen og Hertugen 1310 18. December, jf. Nr. 314, der indeholder Hertugens Brev til Kongen. — 2) d. e. Hertugen. — 3) Jakob Flæb vides ikke at have ført Navnet Saltense; fra denne Tid kendes Jens Nielsen Saltense, se Nr. 47.

316 1310 u. D.

Kong Erik 6. Menved mægler et Forlig mellem Grev Gerhard af Holsten og den holstenske Adel og fastsætter, at den danske Konge i Tilfælde af Strid mellem de to Parter skal være deres Opmand.

1. Referat af Hvitfeld.

Dette Aar forligte han[1]) atter Grev Gerhard og den sammensvorne Adel. De skal have deres Gods igen, som det nu forefindes. De skal nyde deres Privilegier og Friheder, som deres Fædre har haft. Greven skal have saadan Rettighed og Tjeneste af dem, som hans Forgængere har haft. Vil han tiltale dem herefter for noget eller de ham, da skal de tiltale hinanden efter Landsloven. Bryder han den imod dem, eller vil de ikke nøjes med Retten, skal Kongen af Danmark være Opmand. Barfred maa bygges, saaledes som de fordum var, før Krigen begyndte, men de maa ikke bygges stærkere. Men hvis den holstenske Ret siger, at Barfred og Befæstninger skal nedbrydes, da skal det ske. Staar der intet i den holstenske Ret derom, skal de blive staaende, og de maa ikke bygges stærkere, end de før var. Hvis nogen vil bygge en ny Fæstning, hvor der ikke før var nogen, skal han gøre det i Kraft af sin egen Ret. Alle Fanger skal løslades, har nogen sat Pant eller givet Løsepenge, skal han være

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fri for Løsepenge, eller de skal gives tilbage. Bønder, som er taget til Fange, skal være fri, med mindre de er solgt, og da skal de give den, der har købt dem, lige saa mange Penge igen, som han gav for dem. Grevens Bønder, Købmænd og Borgere skal blive ved deres Ret. Greven skal være sine Undersaatter bevaagen med al Gunst, de skal omvendt være ham bevaagne, for at der skal være et godt Forlig imellem Herrerne af Holsten og de sammensvorne, saaledes at ingen maa paatale det, der før er sket, Breve og Forbund, som er gjort.

2. Registratur hos Stephanius.

Forlig med de sammensvorne i Landet Holsten.

1) Erik 6. Menved.

1310. 317

Eske Hemmingsen skænker Antvorskov Kloster $4^1/_2$ Ørtug Jord i Valby Vester.

Antvorskov Klosters Registratur.

Eske Hemmingsen gav til Klosteret $4^1/_2$ Ørtug Jord liggende i Valby Vester i Tretingsbol. 1310.

1310?[1]) 318

Niels Jensen pantsætter en Gaard i Nosaby.

Lundegaard Registratur.

Niels Jensens Pantebrev paa en Gaard i Nosaby. 1310.

1) Det er ifl. ÆA tvivlsomt, om Brevet virkelig er fra 1310, da Niels Jensen antages at være identisk med den Niels Jensen, fra Araslöf der nævnes ovenfor i Registraturen (F 3) som Udsteder af et Brev 1390. Rep. II 516 anbringer Registraturen blandt udaterede Breve fra 1350—1400.

1310. 319

Forbund mellem Danmark og England.

Roskildegaards Registratur.

Forbund imellem Danmark og England. Givet 1310.

1310. 320

Kong Birger af Sverige erkender at skylde Danmark 4000 Mark Sølv.

Roskildegaards Registratur.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Et andet Brev af Kong Birger af Sverige paa 4000 Mark Sølv, som de[1]) er Danmark skyldig. 1310.

1) d. v. s. Birger og Sveriges Riges Raad.

321 **1310.**

Brev paa Gods i Sjelle i Framlevherred.

Skanderborgske Registratur.

Brev paa Gods i Sjelle i Framlev Herred. Dateret 1310.

322 **1310.**

Abbed . . af Vitskøl vidimerer et Brev, hvori Abbed . . af Ømkloster bevidner, at Torben Kalv har pantsat alt sit Gods paa Egaamark til Ømkloster.

Skanderborgske Registratur.

Abbeden af Vitskøls Brev paa Latin, at Abbeden af Ømkloster bevidnede, at Torben Kalv pantsatte ham paa Øm Klosters Vegne alt hans Gods og alle hans Rettigheder paa Egaa Mark. Dateret 1310.

323 **[1310?]**

Kong Birger af Sverige køber Jordegods af sin Onkel Grev Gerhard 2. af Holsten.

Registratur hos Ericus Olai (Universitetsbibl. i Uppsala E 3).

Fremdeles købte han det Jordegods, der tilkom Greven af Holsten og Schauenburgs Børn med Ingeborg[1]), Datter af Kong Valdemar, for 1300 Mark Sølv kølnsk Vægt i Overensstemmelse med Forliget i Helsingborg.

1) Datter af Valdemar Birgersson og gift med Grev Gerhard 2. af Holsten. En af deres Sønner, Valdemar, besad Håtuna 1301, der har hørt til hendes Arvegods. Han døde 1310. Birger solgte Håtuna 1311 og maa have købt det her omtalte Jordegods i Tiden mellem 1301 og 1311. Den omtalte Overdragelse kan have fundet Sted enten ved Mødet 1305 i September eller snarere ved Forhandlingerne 1310 i Juli.

324 **[1310—1319][1])**

Ærkebiskop Jens Grand af Bremen anmoder Paven om at paalægge den norske Konge at tilbagebetale 2700 Mark Sølv, som han har undladt at betale til den aftalte Termin i Paris.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i Hamborg (Stadtbibliothek).

Samme erklærer, at Norges Konge skylder ham 2700 Mark Sølv, der tilkommer samme Ærkebiskop personligt. Dette Beløb har nævnte Konge lovet at erlægge og betale ham til en bestemt Frist i Paris, men han har endnu ikke overfor samme Ærkebiskop indfriet sit Løfte, skønt Betalingsfristen er udløbet. Han har erklæret sig villig og forpligtet til, dersom han var forsømmelig med Pengenes Betaling, at nævnte Ærkebiskop kunde stævne ham i Paris og i den romerske Kurie, og hvorsomhelst han maatte ønske det angaaende ovennævnte Pengesum. Da han ikke i hine Egne kan opnaa Retfærdighedens Fuldbyrdelse af nævnte Konge, og da der ikke findes nogen, der kunde stævne samme Konge angaaende dette, beder han derfor ydmygt om, at I ved Eders Brev vil minde samme Konge om, at samme Konge inden for en bestemt Frist i Paris vil yde nævnte Ærkebiskop Godtgørelse med Hensyn til ovennævnte Pengesum; og at I ellers ved samme Brev vil stævne samme Konge, saa at han selv eller ved en anden egnet Person vil indfinde sig for Paven med alle Akter, Rettigheder og Pligter for ved Guds Hjælp at modtage en retfærdig Dom. I skal meddele ham, at I, hvad angaar Overrækkelsen af dette Brev til samme Konge, vil lade det bero paa . . . Eders svorne Sendebud.

1) Dette og det følgende Brev er udstedt efter 1310 11. Februar, da Jens Grand blev udnævnt til Ærkebiskop af Bremen. Den i Brevet omtalte norske Konge er Haakon 5. (jf. DRB II 5 Nr. 97), der døde 1319 8. Maj.

[1310—1325][1]) 325

Ærkebiskop Jens Grand af Bremen anmoder Paven om, at der maa blive udnævnt en særlig befuldmægtiget, som efter foretagen Undersøgelse kan paalægge Ærkebispen af Lund at tilbagegive Jens Grand det Gods, som han har frataget ham i Roskilde Stift.

Afskrift i Hamborg (Stadtbibliothek).

Jens, Ærkebiskop af Bremen, erklærer overfor Eders Hellighed, at den ærværdige Fader Ærkebiskop (Esger) af Lund med Urette har taget i Besiddelse og stadig besidder visse Jorder, Besiddelser og andre Ting i Roskilde Stift tilhørende samme Ærkebiskop af Bremen personligt. Derfor beder nævnte Ærkebiskop af Bremen ydmygt om, at I ved Eders Brev officielt vil paalægge en eller anden kyndig Mand, at han, dersom

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det ligefrem og uden Formaliteter kan slaas fast, at det forholder sig saaledes, efter forudgaaende Paamindelse med Eders Myndighed vil tvinge nævnte Ærkebiskop af Lund til at erstatte hans ovennævnte Jorder, Besiddelser og Ting, saaledes som han er pligtig til, efter hertil om fornødent at have paakaldt den verdslige Arms Hjælp.

1) jf. Nr. 324 Note 1. Ærkebiskop Esger 1310 15. Juni—1325 17. Januar.

326 1311. 8. Januar. Roskilde.

Tord Knudsen, Ærkedegn i Roskilde, skænker Jordegods i flere Landsbyer til Roskildekirkens Bygningsfond.

Original paa Universitetsbiblioteket.

I den hellige og udelelige Treenigheds, Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn, Amen! Idet jeg Tord, Ærkedegn i Roskilde, betænker, at Mennesket kun beholder, hvad det ved fromme Gerningers Udførelse lader bringe i Herrens Lade, giver, testamenterer, og overdrager jeg til og indlemmer jeg i Roskildekirkens Bygningsfond ved dette Brev, i Betragtning af, at nævnte Roskildekirkes Bygningsfond, som jeg en Tid har bestyret, er stedt i saare mange Trængsler, for at forøge Gudshusets Pryd og til nogen Erstatning for de der modtagne Beneficier et Bol paa to Mark Jord i Gundsølille, paa hvilket der bor to Bryder, tilligemed Virning og Bygninger, Landboer og Gaardsæder, fremdeles tre Øre Jord i Kirke-Hyllinge med Dyr og Bygninger og fremdeles en Øre Jord i Himmelev med Bygninger. Og jeg bekendtgør det for alle, hvem det er af Interesse for, ved dette Brev, hvorunder mit Segl er hængt sammen med Kapitlets Segl. Givet og forhandlet i det Herrens Aar 1311 den 8. Januar i Roskilde Kapitel.

327 1311. 22. Januar og 6. Februar.

Kanniken Markvard Rusche indlægger som Prokurator for Kapitlet i Hamborg den 22. Januar i Buxtehude og den 6. Februar i Stade Appel til Paven i Anledning af den Tiende, som Ærkebiskop Jens Grand af Bremen har paalagt Kapitlet og Sognepræsten i Hamborg Provsti at erlægge.

Original i Hamborg.

Eftersom I, ærværdige Fader, Herr Jens, Ærkebiskop af Bremerkirken, med Eders Embedsmyndighed af . ., Provst, . ., Dekan, og Kapitlet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i Hamborgs Kirke og af dens gejstlige . . ., kræver en tung Skat, nemlig Tiende af alle kirkelige Indtægter, appellerer jeg Markvard Rusche, Kannik i Hamborg, til det apostoliske Sæde[1]).

Denne Appel er indlagt i det Herrens Aar 1311 den 22. Januar i den nye Stad Buxtehude i den ærkebiskoppelige Sal mundtligt før Forkyndelsen og Offentliggørelsen af enhver Dom, I maatte afsige, og fornyet og atter fremført skriftligt den sjette Dag, der fulgte umiddelbart efter i den samme Maaned i Staden Stade i det ærkebiskoppelige Palads i Nærværelse af Magister Burchard, Provst i Wildeshausen, Magister Johannes kaldet Klein, Magister Eberhard og Herr Ludolf Grove og saare mange andre paalidelige Mænd.

1) jf. Nr. 359.

1311. 1. Februar. Bergen. 328

Peter Haakonsøn, Peter Baardsøn, Poul Baardsøn og Tore Sigvardsøn, Kanniker i Bergen, bevidner, at de den 30. Januar i Nærværelse af Biskop Tord af Gardar og flere andre gejstlige har læst en Transsumpt af en Appel til Pavestolen angaaende Besættelsen af Færøernes Bispestol i Anledning af, at den udvalgte Biskop Ludvig, Sognepræst i Borgund, undlod at drage til Kurien, mens han bl. a. deltog i den norske Konges Tog til Danmark i 1309.

Afskrift af Bartholin.

I Guds Navn Amen. Det skal være klart for alle, at de gode Mænd Peter Haakonsøn, Peter Baardsøn, Poul Baardsøn og Tore Sigvardsøn, Kanniker i Bergen, udnævnte og særligt beskikkede i denne Sag af den ærværdige Fader i Kristus, Herr Arne, af Guds Naade Biskop i Bergen, (lod læse og oplæse) en Transsumpt i St. Hans Kloster i Bergen i Brødrenes Hus den 30. Januar Aar 1311 efter Herrens Fødsel . . .[1]), at fra den Tid, da han sammen med Kongen drog i Leding mod Danmark i det Herrens Aar 1309 . . . Givet i Bergen den 1. Februar i ovenfornævnte Herrens Aar.

1) om samme Sag se Nr. 378.

1311. 2. Februar. Randers. 329

Kong Erik 6. Menved gør vitterligt, at Herr Esger, udvalgt til Ærkebiskop af Lund, paa det kongelige Retterting har tilskødet Herr Broder (Degn), Kongens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vicekansler, Jordegods i Trollerup Mark, som Niels Bise paa Aabo Sysselting havde pantsat til Herr Esger.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at Herr Esger, af Guds Naade udvalgt til Ærkebiskop i Lund, personligt tilstede paa vort Retterting til nærværende Brevviser, vor Vicekansler Herr Broder, har skødet og overdraget de to Mark Gulds Jord i Trollerupmark, som Niels Bise paa Aabo Sysselting har pantsat til den samme udvalgte Ærkebiskop for 40 Mark Penge, at besidde med Rette evindelig. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl og Herr Jens Lavesens Segl hængt under dette Brev. Givet i Randers i det Herrens Aar 1311 paa vor Frues Renselsesfest.

1311. 12(?) Februar.

Rep. Nr. 939 udgaar, da det er = Rep. Nr. 1967 ɔ: 1343 10. Februar.

330 1311. 20. Februar.

Fyrst Henrik 2. af Meklenborg erklærer, at han med Samtykke af Nicolaus, Fyrste af Rostock, vil godkende Kong Erik 6. Menved af Danmarks Overladelse af Landsbyen Sanitz til Bernhard Kopman, Borger i Rostock.

Original i Schwerin.

Vi Henrik, af Guds Naade Fyrste af Meklenborg og Stargard, erklærer ved dette Brev, at vi vil anerkende den Gave, Overdragelse eller Overladelse af Landsbyen Sanitz og af det frie Gods, der hører til samme Landsby, som den berømmelige Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, paa rette Vis har foretaget til Bernhard Kopman, Borger i Rostock, og overholde den, naar vi er i Besiddelse af og har modtaget den ædle Herre Fyrst Nicolaus af Rostocks Samtykke og Tilladelse, saaledes som vi bevidner det ved dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1311 Lørdagen før Esto mihi[1]).

1) Sc. *in Deum protectorem* (Ps. 30, 3) Indledningsord til Introitusbønnen paa Søndagen Qvinquagesima (7. Søndag før Paaske), anvendt som Betegnelse for denne Søndag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1311. 9. Marts. Viborg. 331

Kong Erik 6. Menved erklærer, at Broder (Degn), Kongens Vicekansler, paa Kongens Retterting har mageskiftet forskelligt Gods med Jens Assersen af Grimskær og Asser Jonsen, samt at de har udpeget et Nævn paa fem Mand, der skal foretage Mageskiftet.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at Herr Broder, vor Vicekansler, paa den ene Side og Jens Assersen af Grimskær og Asser Jonsen paa den anden Side personligt tilstede paa vort Retterting besluttede at foretage følgende Mageskifte af deres Gods: samme Herr Broder, nærværende Brevviser, skal have samme Jens Assersens og Asser Jonsens hele Gods i *Brinne og Brinnemark og Grimskær til Vederlag for sit Gods i Torup og Jonstrup at besidde med Rette evindelig. Ydermere udnævntes Niels Lang og Jens Jotæn af nævnte Herr Broder og Selgern Tordsen og Gøde i Ajstrup af de nævnte Jens Assersen og Asser Jonsen til Voldgiftsmænd samt Herr Niels Kurv af begge Parter saaledes, at alt, hvad disse fem Mænd eller to af dem i Forening med samme Herr Niels Kurv indbyrdes maatte sige og gøre angaaende fornævnte Mageskifte og det Tillæg, der skulde gives den ene af de to til Forøgelse af Godset, det skulde samme Herr Broder og Jens Assersen og Asser Jonsen fuldstændig være tilfredse med. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1311 Tirsdag før Gregorius' Dag med Herr Jens Lavesen som Vidne.

1311. 15. Marts. Bruges. 332

Biskop Oluf af Roskilde giver den Munk, der gør Tjeneste ved Kapellet i Gellen ved Rygen, Tilladelse til at give Søfolk og fremmede de kirkelige Sakramenter.

Afskrift i Stettin.

Oluf, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi tillader den efter de kanoniske Regler indsatte Munk, som til enhver Tid gør Tjeneste ved Kapellet i Gellen ved Rygen i vort Stift, at han med Forbehold af hver enkelts Ret frit kan modtage Søfolk og alle andre, der kommer fra andre Lande, for at høre deres Skrifte-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

maal og give dem de andre kirkelige Sakramenter. Givet i Bruges i Flandern under vort Segls Sekret i det Herrens Aar 1311 den 15. Marts.

333 1311. 21. Marts. Viborg.

Kong Erik 6. Menved giver Raadet og Borgerne i Reval Tilladelse til at lade Bymuren udvide og forstærke, da Byen er særlig udsat for Angreb.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Som Følge af de første Forældres Fald er det almindeligvis Menneskeslægtens Lod, at Glemsel i Tidens Løb udsletter det, der rettelig bør huskes, hvilket medfører, at stedfundne Begivenheder ofte skændigt forvanskes. Derfor sørgede vore Forfædre med prisværdig Klogskab og Forudseenhed for, at alt, hvad der var Kundskab værd, skulde overgives Hukommelsen ved skriftligt Vidnesbyrd. Vi gør derfor ved nærværende Brev vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi vedrørende Ordningen og Indretningen af Befæstningerne omkring vor Stad Reval[1]) har afvejet samme Stads saa forskellige Farer (Staden er jo meget udsat for Tyranners Baghold og krænkes ved Hedningenes hyppige Angreb), og efter omhyggelig forudgaaende Overvejelse med vore Raaders Raad og Samtykke ved dette Brev har besluttet at tillade vor Stad Revals Raadmænd og Borgere til samme Stads Værn og Bevogtning, at overflytte den østre Stadsmur til den anden Side af Stadsgraven eller beholde den paa dens nuværende Plads eller trække den mere tilbage ind i selve Staden, og saaledes lade samme Mur gaa op ad Skraaningen til den store Borghøj og strække sig over samme Høj, saa langt som de vil, dog saaledes at samme Mur støder op til Vinklen eller Hjørnet af den store Borg ved Porten, der ligger overfor den lille Høj, og at Muren yderligere fra samme Vinkel strækker sig med seks Alen i Højden mod Østsiden nedad samme lille Høj ligetil en Afstand af tre Alen til samme Stads Port sammesteds, som paa Folkemaalet kaldes Cyngele, og at dette Mellemrum paa tre Alen mellem samme Mur og den saakaldte Cyngele, skal lukkes med en Træbygning. Og den nordre Stadsmur maa gaa udenfor Nonneklostret og afsluttes ved Badstuen, hvor den støder op til Skraaningen af den store Borghøj. Fremdeles kan de forbedre oftnævnte Stadsmur ved at gøre den større og højere og styrke den med Grave, Taarne og Fæstningsværker, saaledes som de tror, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det er nyttigt for Byens Tarv. Men Nonnerne bør bygge ud fra Stadsmuren paa egen Bekostning, saa langt som Borgerne bestemmer, at deres Grund strækker sig. Ydermere tillader vi, at fornævnte Raadmænd og Borgere i Reval frit og evindeligt maa have to Porte, der paa Folkesproget kaldes Cyngelen, den ene foran Borgens lille Høj og den anden foran den lange Høj, og at de ogsaa maa forbedre samme Porte, naar de vil. De skal ogsaa kunne udvide den oftnævnte Stad mod Havet, naar og saa meget de vil. Men for at alle og hvert enkelt af de fornævnte Punkter ukrænkeligt skal overholdes af os og vore Efterfølgere, giver vi samme (Raadmænd og Borgere) dette Brev og bekræfter det med vort Segl. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1311 Midfastesøndag i Nærværelse af vore Raader.

1) jf. Nr. 303, der er Forlæg for dette Brev.

1311. 21. Marts. Viborg. 334

Kong Erik 6. Menved erklærer, at han ikke længere nærer Vrede mod Klosteret i Dünamünde, stadfæster dets gamle Friheder og overdrager Klosteret Jordegods i Pikva og Nurme.

Afskrift i Vidisse af 1314 21. April.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug i Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi af vort Hjertes Dyb tilgiver nærværende Brevvisere, de fromme Herrer Prioren og Konventet i Dünamünde, (og lader) alt Nag og al Vrede (fare), som vi har næret over for dem, paa Grund af Salget af deres Kloster i Dünamünde; idet vi naadigt tager dem i vor tidligere Naade og Gunst, skænker og afhænder vi frit til de Herrer Prioren og Konventet alt deres Gods i vort Land Estland, som vi formedelst nævnte Salg af Dünamünde Kloster midlertidigt lod besætte, lige saa frit og undtaget at være for enhver Ydelse af den kongelige Ret, saaledes som de har besiddet det af Danmarks Riges Krone i svunden Tid[1]). Ydermere overdrager vi nævnte Herrer Prioren og Konventet Ejendomsret til tredive Hageplove beliggende i Landsbyerne Pikva og Nurme med al timelig Nytte og Fordel i Ager og Eng, Skov og Fægang, Vande og Fiskedamme at besidde evindelig med samme Frihed. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres Stedfortrædere eller nogen anden, uanset hans Stilling, paa nogen Maade hindrer eller krænker dem mod dette Brevs

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1311 Midfastesøndag i Nærværelse af vore Raader.

1) jf. DRB II 2 Nr. 41. II 3 Nr. 302.

335 1311. 22. Marts. Viborg.

Kong Erik 6. Menved stadfæster Randers Bys Privilegier og tillader, at alle Sager angaaende Drab og Vold, der har fundet Sted inden for Bygrænsen, dømmes paa Bytinget, og at 40 Marksbøder tilfalder Byen.

Afskrift i Stadfæstelse af 1436 10. Februar.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Fortidens Vise har fastsat, at højtidelige Handlinger skal foreviges ved skriftligt Vidnesbyrd, for at de ikke skal forsvinde med Tiden. Derfor ønsker vi at gøre vitterligt for alle, nulevende som tilkommende, at det i Betragtning af den Lydighed og de Tjenester, som vore elskede Bymænd i Randers ofte har vist og trofast ydet os og vore Forfædre[1]), er vor Vilje, at de fuldt og helt skal nyde alle Friheder, Begunstigelser og Rettigheder, som de uhindret plejede at nyde paa Kong Valdemars Tid og frit plejede at bruge, nemlig ⟨1⟩ at inden for deres Bys Grænse, d. v. s. Byomraadets Pæle[2]), skal der straffes strengt for Manddrab, for Skade tilføjet med Daggert[3]), for Lemlæstelse, for uretmæssigt Ran, for Vold, der tilføjes nogetsomhelst Menneske, og for voldeligt Indbrud i Huset. Med Hensyn til disse og alle andre Gerninger af denne Slags giver vi dem især den Frihed, at der for al Vold, som nogensomhelst fremmed udøver i samme Bysamfund, og som Gerningsmanden efter Loven fældes for af Sandemændene eller ogsaa erklærer sig skyldig i paa Tinge, skal erlægges som Bod til samme By 40 Mark Penge, ligesom til os[4]), ud over det, der er fastsat i Loven. ⟨2⟩ Det er ogsaa vor Vilje, at man skal have otte Sandemænd efter samme Bys gamle Sædvane, og der skal ikke uden videre udstedes eller erhverves Inkvisitionsbrev[5]) m. H. t. nævnte Sandemænds Gerning af dem, der bor udenfor samme By, med mindre Bymændene sammesteds afgiver Vidnesbyrd sammen med dem om Sandemændenes Ed[6]). Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, deres Stedfortrædere eller nogensomhelst anden, af hvilken Stilling

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

han end maatte være, drister sig til i nogen Henseende at hindre eller besvære disse Bymænd mod nærværende Naade, som vi har skænket dem, saafremt han vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1311 Mandagen næst efter Midfastesøndag i vor Nærværelse.

1) der sigtes maaske til Valdemar 1.s Ophold i Randers Aar 1157; efter Flugten fra Roskilde begav Valdemar sig til Randers, hvor han samlede en Hær mod Svend Grate. For at sikre sig Indbyggernes Velvilje synes Valdemar at have tilstaaet dem visse Fordele. Der er dog intet skriftligt bevaret herom, og de i Brevet nævnte særlige Privilegier, der skal have tilkommet Byen 'paa Kong Valdemars Tid', kan ikke godt være ældre end Valdemar 2. Sejrs Tid. — 2) Den latinske Tekst har 'Wibols pati' (vel forskrevet for 'Wibols pali'). Wibold er det nedertyske 'Wîkbelde', der baade betyder Grænserne for Byomraadet, Omraadet selv og Byen. Bygrænsen var ofte angivet ved et Fredskors. — 3) *trusile* i middelalderlige latinske Tekster svarer til det klassiske *pugio*, Dolk, Daggert. — 4) ifølge Jyske Lov 3,22 skulde der for Drab og Vold forøvet i Købstad udover de sædvanlige Bøder erlægges 40 Mk. til Kongen og iøvrigt ogsaa 40 Mk. til den forurettede. — 5) Herved forstaas vistnok i denne Forbindelse et af Bispen udstedt Brev, hvorved han indstævnede Parterne i Sagen til at møde for sig og bedste Bygdemænd, der i Jylland dannede en Instans for hvilken Sandemænds Eder kunde indbringes til Prøvelse; jvf. Poul Johs. Jørgensen i 'Tidsskrift for Rettsvidenskap', 1944, 1. Hefte p. 103. — 6) I Almindelighed kunde den, der følte sig forurettet ved en Sandemandskendelse, uden videre erhverve et Inkvisitionsbrev over Sandemændene.

1311. 30. Marts. Lübeck. 336

Erik, Hertug Valdemar af Jyllands Søn, lover i Tilfælde af sin Faders Død at betale en lybsk Borger, Johan af Verden og hans Arvinger, for 68 Tønder Smør den 12. November 1311.

Afskrift i Vidisse af 1366 12. Maj.

Vi Erik, Søn af Herr Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, erklærer i dette Brev og bevidner ved nærværende, at den herlige Fyrste, Herr Valdemar, Hertug af Jylland, vor elskede Fader, til Johan kaldet af Verden, Borger i Lübeck og hans sande Arvinger er pligtig at betale otte og tresindstyve Tønder Smør Dagen efter førstkommende Mortensdag, beregnet i lybsk Vægt. Hvis derfor, hvad Gud forbyde, vor nævnte Fader skulde dø i Mellemtiden, erklærer vi os ved nærværende forpligtet til i hans Sted at yde dette vort Smør paa alle Maader og Betingelser, saaledes som det staar i hans Brev, som han personligt vides at have givet vedrørende dette[1]). Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hænge under dette Brev. Givet i Lübeck i det Herrens Aar 1311 nærmeste Tirsdag før Palmesøndag.

1) ikke bevaret.

337 **1311. 18. April.**

Abbed.. i Øm Kloster, Oluf, Kannik i Aarhus, Prioren i Ring Kloster og Borgerne i Horsens vidimerer et Brev udstedt af Junker Kristoffer og Junker Valdemar, Sønner af Kong Erik 5. Glipping, med flere 1302 5. Marts, se DRB II 5 Nr. 178.

Original i Rigsarkivet.

Broder [. .], Abbed i Øm, Oluf, Kannik i Aarhus, Prioren i Ring Kloster og Borgerne i Horsens til alle, hvem dette Brev kommer i Hænde, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

I skal vide, at vi har set et Brev udstedt af Junkerne Kristoffer og Valdemar, Sønner af afdøde Kong Erik af Danmark, og de ærværdige Fædre Bisperne Kristian af Ribe og Peder af Viborg og andre troværdige Mænd, uskrabet, ustunget og ubeskadiget i enhver Henseende og med følgende Ordlyd: Kristoffer og Valdemar, Sønner af Erik, fordum de Danskes Konge, Kristian af Ribe og Peder af Viborg, af Guds Naade Bisper, Knud Esbernsen, den berømmelige danske Konges Kammermester, Lars Tygesen og Jens Lekke, Marsker, Svend Bonde, Gunnulv Svendsen, Jens Mist, Jens Nielsen af Aastrup og Esger Apesen til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud (o. s. v. = *DRB II 5 Nr. 178)*. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1311 paa Søndagen Quasi modo geniti[1]).

1) første Søndag efter Paaske.

338 **1311. 18. April. Aarhus.**

Svend Fynbo, Kongens Foged i Aarhus, giver Herr Jens, Provst i Aarhus, Kvittering for at have betalt den Plovskat, som Kannikebordet og Provsten skulde erlægge for Aaret 1311.

Afskrift (Aarhusbogen):

Sven Fynbo, den Herre Kongens Foged i Aarhus, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg af den gode Mand Herr Jens, Provst i Aarhus, nærværende Brevviser, har hævet og faaet fuldt og helt efter mit Ønske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

60 Mark Penge for Kannikernes Fællesbord ved samme Kirke og 10 Mark for ham selv i Plovskat, som blev givet min Herre Kongen dette Aar. Derfor erklærer jeg paa min Herre Kongens Vegne ved nærværende Herr Provsten for fri og helt undtagen at være med Hensyn til fornævnte Sum. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1311 Søndagen, da der synges Messen Quasi modo geniti[1]).

1) se Note til Nr. 337.

1311. 22. April. Tranekær. 339

Snare Aslaksøn, Baron, og Ivar (Olafsøn), Kannik i Bergen, Kong Haakon 5. af Norges Udsendinge, lover, at Kong Haakon vil møde til Forhandling med Kong Erik 6. Menved af Danmark i København 14 Dage efter St. Hansdag.

1. Oversættelse af Hvitfeld.

Snare Aslaksøn og Ivar Olafsøn, Kanniker[1]) i Bergen, Kongen af Norges Udsendinge, forpligtede sig til, at Kongen af Norge skulde møde i København 14 Dage efter St. Hansdag for at underhandle og høre Kong Eriks Underhandling mellem ham og Hertugerne af Sverige. Fremdeles lovede de, at der skulde være Fred og Stilstand imellem Hertug Erik og Hertug Valdemar i Sverige og deres Konge saavel med Hensyn til Kungälv Slot som andet indtil 14 Dage efter, at fornævnte Herrer skilles ad. At dette skal holdes saaledes, svor de ved deres Ed. Forhandlet paa Tranekær 1311 Torsdagen efter Quasi modo geniti[2]).

2. Registratur hos Stephanius:

En anden Traktat med de norske Udsendinge Aar 1311.

1) Snare Aslaksøn var ikke Kannik, men Baron og Ridder. — 2) se Note til Nr. 337.

[1311. 22. April.][1]) 340

Kong Erik 6. Menved lover at møde Kong Haakon 5. af Norge til Forhandling i København.

1. Oversættelse af Hvitfeld:

Kong Erik Menved samtykkede i at møde i København og lovede paa Hertug Erik og Valdemar af Sveriges Vegne, at de skulde holde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det Forlig, som blev sluttet i Helsingborg mellem Kongen af Danmark, Norge og dem.

2. Registratur hos Stephanius:

Kong Erik af Danmarks Forpligtelse angaaende Mødet i København. Aar 1311.

1) Brevets Datering fremgaar af den Forpligtelse, den norske Konges Udsendinge indgik for Kong Haakons Vedkommende m. H. t. den nævnte Forhandling, jf. Nr. 339.

341 1311. 29. April. Guldholm.

Biskop Jens 2. Bocholt af Slesvig vidimerer Biskop Bondes Brev til Vor Frue Kirke i Haderslev (DRB II 2 Nr. 219).

Afskrift i Vidisse af 1321 4. Juni.

Jens, af Guds Barmhjertighed Biskop i Slesvig, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har set et Brev, udstedt af vor Forgænger, den ærværdige Fader Bonde, Biskop i samme Kirke, ufordærvet, uskrabet og uskadt i enhver Henseende af følgende Ordlyd: Bonde, af Guds Naade Biskop af Slesvig, til Indbyggerne i Barvidsyssel (o. s. v. = *DRB II 2 Nr. 219)*. Vi bekræfter derfor dette Gave- og Overdragelsesbrev med denne Skrivelse. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under nærværende. Givet paa vor Gaard Guldholm i det Herrens Aar 1311 St. Peter Martyrsdag.

342 1311. 29. Maj.

Ærkebiskop Jens Grand af Bremen meddeler Raadet, Magistraterne[1]) *og de menige Borgere i Osnabrück, at alle, der besøger Obricusmarkedet i Wildeshausen den 4. Juli, har frit Lejde til og fra Staden fra ni Dage før til ni Dage efter Markedet.*

Original i Osnabrück.

1) jf. DRB II 5 Nr. 168 Note 2.

343 1311. 30. Maj.

Kong Erik 6. Menved befaler Raadet i Lübeck at udbetale Fyrst Henrik 2. af Meklenborg den Værneskat, som Staden skal erlægge til Kongen den 24. Juni.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til de kloge og gode Mænd, vore i Kristus elskede lybske Raadmænd, oprigtig Kærlighed med Gud tilligemed Frelse baade nu og i al Evighed.

Vi anmoder og beder kærligst[1]) Eder alle, som vi tiltror alt godt, om, at I til den stormægtige Fyrste, Herr Henrik, Herre til Meklenborg, eller hans visse Bud i vort Navn ubeskaaret anviser de Penge, som vi skal have udbetalt af Eders Naader førstkommende St. Hansdag, for hvilke Penge vi erklærer Eder for kvit og fri og fuldstændig undtagne at være, naar de er udbetalte til ham. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1311 Pinsedag i vor Nærværelse.

1) jf. Nr. 365, 427, 471.

1311. 6. Juni. Aarhus. 344

Aarhus Kapitel befuldmægtiger Herr Esger, udvalgt Ærkebiskop af Lund og fhv. Biskop af Aarhus, til at varetage Kapitlets og Aarhuskirkens Interesser paa det almindelige Kirkemøde, der skal afholdes i den nærmeste Fremtid.

Afskrift (Aarhusbogen).

Aarhus Kirkes Kapitel i Danmarks Rige til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi til den ærværdige Fader i Kristus, Herr Esger, af Guds Naade udvalgt til Biskop af Lund, forhen Biskop af vor Kirke, ved nærværende Brev giver og overdrager Frihed og Fuldmagt til i vort og fornævnte Aarhus Kirkes Navn at give sit Samtykke til det, der paa det førstkommende almindelige Kirkemøde fastsættes, vedtages og bestemmes og til at gøre alle og hver enkelt Ting, som paa fornævnte Kirkemøde maatte være hensigtsmæssigt, idet vi til evig Tid vil anse det for gældende og gyldigt, hvad fornævnte ærværdige Fader maatte gøre paa samme Kirkemøde paa vore og vor Kirkes Vegne. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1311 paa Søndagen Trinitatis.

1311. 30. Juni. Holma. 345

Hertug Erik af Sverige pantsætter sin Gaard Fivelstad i Östergötland til Herr Peder Porse for 400 Mark rent Sølv i kølnsk Vægt.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade Sveernes Hertug, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I Kraft af dette Brev erkender vi, at vi skylder den kyndige og velbyrdige Mand Peder kaldet Porse 400 Mark rent Sølv i kölnsk Vægt, for hvilken Pengesum vi pantsætter vor Gaard Fivelstad i Östergötland til samme . . . Til aabenbart Bevis paa ovenstaaende har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev sammen med den stormægtige Fyrste og Herre Herr Birgers Segl, af Guds Naade Sveernes berømmelige Konge, vor kære Broder, Fru Helvigs, vor elskede Moders og vor Broder Herr Hertug Valdemars Segl. Givet i Holma ved Västerås i det Herrens Aar 1311 Dagen efter de hellige Apostle Petrus og Paulus' Dag.

346 1311. 1. Juli. Antvorskov.

Oliver af Seyn, Prior i Antvorskov Kloster, sælger, grundet paa Klosterets Nød, 7 Ørtug Skattejord i Svinninge tilhørende Klostret til Prioren og Præsterne ved Antvorskov Kirke.

Afskrift af Bartholin.

Broder Oliver af Seyn, Prior for St. Johannes af Jerusalems Ordens Hospital i Antvorskov[1]), og hele Kapitlet sammesteds til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

For at ikke stedfundne Begivenheder ved Tidens Løb skal glide ud af Menneskenes Erindring, plejer man at forevige de fleste ved skriftligt Vidnesbyrd. Saavel fra den Herre Kongens Side som grundet paa Brødrenes Underhold og deres Kost er vi trykket af forskellige Gældsbyrder i saa høj Grad, at vi maa sælge noget Gods tilhørende vort Kloster til Betaling af saa megen Gæld og søge en Lejlighed til at befri os for saa store Tynger. Idet vi derfor enstemmigt retter Opmærksomheden mod syv Ørtug Skattejord i Svinninge, som Broder Niels Ravn gav os, overvejer vi, at vi kunde sælge dem uden stor Skade for os til nogen, de var mere egnede for. Efter at alle vore Konventualbrødre og nogle andre har holdt kyndig Raadslagning desangaaende, har vi overladt de syv Ørtug til den Herre vor Kirkes Prior i Antvorskov, hvem han saa er nu eller senere i Fremtiden, og til Præsterne, der er Konventualbrødre sammesteds og holder Messer, for 140 Mark sjællandske gængse og gode Penge, for at de frit evindelig kan ordne og raade til deres eget Brug over de nævnte syv Ørtug Land med alt Tilliggende, Eng, Ager, Skov, Toft og alle andre Ret-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tigheder, der opstaar i Forbindelse med nævnte Jorder og Gods, idet vi i Forvejen træffer denne Bestemmelse enkelt og klart for alle tilkommende og udelukker den Mulighed paa en eller anden Maade at tilbagekalde denne Handling, der er overvejet med saa stor Omhu, saa meget mere som dette Salg ikke kan kaldes en Afhændelse til en fremmed, men snarere en indre Støtte og en Kærlighedshandling. Til sikkert Vidnesbyrd herom er vort og vort Kapitels Segl og vore Brødres Segl hængt under dette Brev, nemlig Jens, Præst og Forstander[2]) i Ribe, Markvard, Forstander i Odense, Jens, Forstander i Lund, Goswin, Forstander i Svenstrup[3]) og Niels Ravn. I det Herrens Aar 1311 i Antvorskov Ottendedagen efter St. Hans.

1) Johannitermunkenes Kloster, jf. Nr. 253. — 2) gengiver Tekstens *comendator* (Komtur). — 3) se Vilh. Lorentzen, De danske Johanniterklostres Bygningshistorie S. 7.

1311. [Omkring 7. Juli?][1]) København. 347

Kong Haakon 5. af Norge fortolker forskellige Artikler i Traktaten af 1310 17. Juli; se Nr. 280.

1. Oversættelse af Hvitfeld:

Aar 1310 Fredagen før Marie Magdalenes Dag[1]) har Kong Haakon udstedt et Brev, at eftersom han før har beseglet et Brev i Helsingborg imellem Kong Erik af Danmark, Birger af Sverige paa den ene Side[2]), sig selv, Hertug Kristoffer, Grev Gerhard af Holsten, Henrik af Meklenborg, Erik og Valdemar af Sverige og Finland paa den anden Side om adskillige Artikler, blandt andet, at de Breve, som før er udvekslet imellem dem, skal være døde og magtesløse og tilbageleveres, da forstaas herved kun de Breve, som er udvekslet imellem Hertug (Erik)[3]) og ham før den Tid, men de Breve, som ellers er udvekslet imellem Kongerne, hvad de end handler om, skal blive ved deres fulde Værd. Artiklen i Helsingborgaftalen om Grænserne imellem Norge og Sverrig skal forstaas saaledes, at de skal blive som de var i Kong Magnus 4. af Norges og Kong Valdemar af Sveriges Tid. Ydermere lovede Hertug Valdemar af Sverige, Greven af Holsten og Kongen af Danmark med oprakte Arme og Fingre[4]) paa Hertug Erik af Sveriges Vegne, at han ikke længere skal forlange hans[5]) Datter Ingeborg til Hustru, uanset de Løfter og Aftaler som kan være truffet imellem dem. Trætter, der herefter kan opstaa mellem Nordmænd og Svenske og omvendt imellem Danske og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nordmænd og Svenske, skal dømmes efter Landslöven, og der skal ligeledes blive en evig Fred imellem Danmark, Norge og Sverige, saaledes som det yderligere er aftalt i andre Forhandlingsbreve. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl og Segl tilhørende den ærværdige Fader Herr Kjeld, Biskop af Stavanger, Bjarne af Bjarkö, Tore Haakonsøn, Torben Holgersøn[6]), Aslak Torsen og Bjarne Audunsøns hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i København i det Herrens Aar som ovenfor.

2. *Registratur hos Stephanius:*

Kong Haakons Brev, i hvilket han fortolker mange Artikler, som blev forhandlet i Helsingborg imellem Kong Erik af Danmark og Birger af Sverige. 1311.

1) naar det i Begyndelsen af Hvitfelds Referat siges, at Brevet var udstedt 'Aar 1310 Fredagen før Marie Magdalene' (ɔ: 1310 17. Juli), og i Slutningen henvises hertil med Ordene 'forhandlet og givet i København i det Herrens Aar som ovenfor' kan det ikke være rigtigt, da det Brev, om hvilket det hos Hvitfeld hedder, 'at eftersom han før har beseglet et Brev i Helsingborg', netop er udstedt 1310 17. Juli (se Nr. 280). Det fejlagtige Datum er formodentlig indkommet fra det i Brevet citerede Brev af denne Dato, der ydermere hos Hvitfeld er placeret lige foran dette Brev, jf. Rep. Nr. 957. At Udstedelsesaaret er 1311, som Stephanius har, kan der ikke være Tvivl om; m. H. t. Udstedelsesdagen kan der henvises til, at der 1311 22. April aftaltes et Møde mellem Kong Erik og Kong Haakon i København det Aar 14 Dage efter St. Hansdag, se Nr. 339 og Nr. 340. Hvis denne Termin er blevet overholdt, er Brevet altsaa udstedt i Tiden omkring den 7. Juli. — 2) urigtigt; Freden sluttedes mellem Erik, Birger, Haakon, Kristoffer, Gerhard og Henrik paa den ene Side og Hertug Erik og Hertug Valdemar paa den anden Side, se Nrr. 277—80. — 3) Hvitfeld har *Kristoffer*; Bestemmelsen gaar ud paa, at Kong Haakon og Hertug Eriks Overenskomst 1310 17. eller 22. Marts, se Nr. 228, skal være ugyldig. — 4) under Ed. — 5) Kong Haakons, jf. Nrr. 243, 280. — 6) er ellers ikke kendt.

348 1311. 9. Juli.

Hertug Erik af Sachsen og Grev Nicolaus af Schwerin slutter Forlig med hinanden og aftaler et Forbund paa tre Aar, ifølge hvilket de, hvis det kommer til Krig med andre Fyrster, skal yde hinanden Hjælp, idet Grev Nicolaus dog tager Forbehold bl. a. med Hensyn til Hertugen af Jylland.

Original i Hannover.

Erik, af Guds Naade Hertug af Sachsen, Engern og Westfalen, og Nicolaus, af samme Naade Greve af Schwerin, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

... Endelig hvis en af Fyrsterne eller Herrerne vil yde dem, som vi har mistænkte for fornævnte Drab og Fangenskab[1]), Hjælp eller Støtte, skal vi hjælpe hinanden af al vor Magt mod denne, idet dog seks Fyrster og Herrer er udelukkede, af hvilke vi Hertug Erik undtager tre, nemlig Hertugen af Lüneburg, Herr Henrik af Meklenborg og Grev Gerhard af Holsten, og vi Grev Nicolaus af Schwerin undtager ligeledes tre, nemlig Herr Valdemar, Markgreve af Brandenburg og Hertugen af Jylland og Fyrsten af Rygen, imod hvilke den ene af os i intet Tilfælde vil yde den anden Hjælp og Støtte. Til fornævntes Overholdelse har vi Hertug Erik af Sachsen med vore Riddere Walraven af Krummesse, Konrad og Henrik Wackerbart og vi Grev Nicolaus af Schwerin med vor Søn Herr Gunzelin og Sprengel og Henrik og Gebhard af Aderstedt, Riddere, givet vort Haandslag. Til Vidnesbyrd om alle disse Ting, hver og een, har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vore Segl. Givet i det Herrens Aar 1311 Dagen efter Kilians og hans Fællers dag.

1) der sigtes til Drabet paa en Tjener ved Navn Roweder og til Ridder Henrik af Krummesses Fangenskab, som Hertug Erik har lagt Grev Nicolaus til Last.

1311. 14. Juli. Segeberg. 349

Kong Erik 6. Menved afsiger en Voldgiftskendelse i Striden mellem Grev Adolf, Søn af Grev Johan 2. af Kiel, og Grev Gerhard 4.(?) af Holsten om Retten til den ene Halvdel af Ütersen Taarn.

1. Oversættelse af Hvitfeld:

Aar 1311 Onsdagen næst efter Knud Konges og Martyrs Dag har Kong Erik som Forhandler og Voldgiftsmand i Segeberg dømt imellem Grev Adolf af Holsten paa den ene Side og Grev Gerhard[1]) paa den anden Side om Halvdelen i Ütersen Taarn. At Grev Gerhard med 10 Ridderes Ed skal bekræfte, at Grev Adolf eller hans Fader Grev Johan ikke har Lod eller Del deri, selvom der erlægges 1000 Mark derimod. At Grev Adolf den ældre af Segeberg med Rette har skødet det ved sit Brev til vor Farbroder Grev Johan førend til vor Fader og Farbroder, Grev Adolf og os, og før samme Grev Adolf af Segeberg afsluttede nogen Kontrakt om hans Herskab med os.

2. Registratur hos Stephanius:

Forhandling om forskellige Ting i Holsten.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Den i Brevet nævnte Grev Gerhard kan enten være Gerhard 2. eller hans Søn Gerhard 4. For Gerhard 2. taler Bemærkningen i Brevets Slutning: *samme Grev Adolf af Segeberg afsluttede nogen Kontrakt om hans Herskab med os*, der maa staa i Forbindelse med Overenskomsten 1307 24. November mellem Johan 2. af Kiel og hans Sønner paa den ene Side og Gerhard 2. og Adolf 6. paa den anden Side om Retten for de to sidstnævnte til en Del af Arven efter Adolf 5. af Segeberg, se Nr. 92. Men derved bliver Udtrykket: *førend til vor Fader og Farbroder*, hvortil maaske Grev Adolf hører, vanskeligt at forstaa. Gerhard 2.s Fader var Gerhard 1., der døde 1290; hans Farbroder var Johan 1., død 1263; hvis Farbroder, som saa ofte hos Hvitfeld, har Betydningen Fætter, kan der kun være Tale om Adolf 5. og Johan 2. Det kan umuligt være nogen af disse. Antager man derimod, at det drejer sig om Gerhard 4., bliver det lettere at forstaa Slægtskabsforholdet. Meningen er da, at Gerhard 4. ved 10 Ridderes Meded skal bevise sin Ret til den omstridte Halvdel af Ütersen, men at Grev Adolf 5. havde skødet det til Johan 2., inden han skødede det til Gerhard 2., dennes Broder Adolf 6. og Gerhard 4., og inden han i det hele taget sluttede nogen Aftale med Gerhard 4. om Delingen af hans Lande efter hans Død.

350 1311. 27. Juli. Ulstrup.

Peder Mule forpagter for et Tidsrum af fem Aar en Gaard i Gørlev og to Gaarde i Ulstrup af St. Agnete Kloster i Roskilde og erklærer, at hans Arvinger, hvis han dør i Mellemtiden, ingen Ret har til Gaardene, som hans Bedstemoder har tilskødet Klosteret.

Original i Rigsarkivet.

Peder kaldet Mule til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg erklærer ved dette Brev, at jeg har forpagtet nedenskrevne Gods, tilhørende St. Agnete Kloster i Roskilde, for et Tidsrum af fem Aar for fire og tredive Mark gængs Mønt hvert Aar, nemlig en Gaard i Gørlev med otte Ørtug Skattejord og to Gaarde i Ulstrup, af hvilke den ene har ti Ørtug Skattejord, den anden tre Øre. Og jeg har godkendt følgende Betalingsterminer for fornævnte Beløb, for det første nemlig at jeg er skyldig at betale tolv Mark til Kyndelmisse, elleve Mark til Valborgsdag og elleve Mark til St. Knud Konges Dag. Men hvis jeg ikke fyldestgør Klosteret for det fornævnte Pengebeløb paa de fornævnte Terminer, staar det fornævnte Klosters Søstre eller deres Forvalter frit for at raade over nævnte Gods. Fremdeles hvis jeg dør i Løbet af de nævnte fem Aar, bevidner og erkender jeg ved nærværende, at mine Arvinger ikke har noget retsligt Krav paa det fornævnte Gods, da min Bedstemoder gavmildt har overdraget og skødet det til fornævnte Kloster, hvilken Skødning jeg anser

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for gyldig og godkender ved nærværende. Givet i Ulstrup i det Herrens Aar 1311 Tirsdag efter Apostelen St. Jakobs Dag. Og til Vidnesbyrd om denne Godkendelse er de velbyrdige Mænd Ridderne Hemming Pedersens og Peder Nielsens, Jens kaldet Hvalps og mit eget Segl hængt under dette Brev.

1311. 30. Juli. Bremen. 351

Ærkebiskop Jens Grand af Bremen paalægger Provsten og Kapitlet i Bremen at indkalde og møde til Provincialsynode i Stade 1311 6. September.

Afskrift i Vidisse af 1311 9. August (Nr. 349).

Jens, af Guds Barmhjertighed Ærkebiskop i den hellige Bremerkirke til sine elskede Sønner i Kristus, . .[1]), Provst, og hele Kapitlet ved den samme Bremerkirke Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

. . . Givet i Bremen i det Herrens Aar 1311 den 30. Juli.

1) enten Bernhard, der sidst nævnes 1306 16. December eller Volquin, der omtales første Gang 1313 13. December.

1311. 9. August. Bremen. 352

Provsten og Kapitlet ved Bremerkirken meddeler Kapitlet i Hamborg Indholdet af Ærkebiskop Jens Grands Skrivelse af 1311 30. Juli, se Nr. 351, hvori han paalægger Bremerkapitlet at indkalde hele Gejstligheden i Bremen Stift til en Provincialsynode i Stade den 6. September s. A.

Original i Hamborg.

. .[1]), Provst, og hele Kapitlet ved den hellige Bremerkirke til de elskede Brødre i Kristus (Ludvig), Provst (Bertram), Dekan og hele Kapitlet ved Hamburgerkirken Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud . . . Vi har modtaget et Brev af den ærværdige Fader og Herre i Kristus, vor Herre Jens, den hellige Bremerkirkes Ærkebiskop, af følgende Ordlyd: Jens, af Guds Barmhjertighed (o. s. v. = *Nr. 351)* . . . Givet i Bremen i det Herrens Aar 1311 Dagen før den hellige Martyr Laurentius' Dag.

1) se Nr. 351 Note.

1311. 16. August. Warnemünde. 353

Kong Erik 6. Menved stadfæster Ribnitz' Privilegier og tillader Raadet at lade Køkkenbygningen i Kongens Gaard nedrive, da den spærrer Vejen ved Bymuren.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i Schwerin.

I Guds Navn Amen! Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi har hørt og set et Brev eller Privilegium, der er givet vore elskede Raadmænd og Indbyggere i Byen Ribnitz af den velbyrdige Herr Valdemar, den afdøde Fyrste af Rostock, med Hensyn til de Besiddelser, Friheder, Ejendomme, Rettigheder og Jurisdiktionsbeføjelser, som fornævnte Ribnitz By klarligt besad, nemlig at nævnte Raadmænd og Indbyggere i Ribnitz, saavel nulevende som tilkommende, skal besidde samme By og alle omkringliggende Besiddelser, saaledes som de omfattes af deres Grænseskel, nemlig i Marker, dyrkede og udyrkede, Vandløb, Buskadser, Græsgange, Enge, Moser og Tørveskær med al Frihed og Ejendomsret[1]) og lybsk Ret og Jurisdiktionsbeføjelser til evig Tid. Fremdeles den Sø, hvis Grænser strækker sig fra en Sten, der ligger i Søen mellem Byen Moissenstorp paa den ene Side og en Hageplov[2]) Land, der paa Folkesproget hedder Ahrenshoop, paa den anden Side, og som strækker sig endnu længere. Fremdeles skal Søen foran nævnte By Ribnitz og til Floden Reknitz fra begge Sider lige til samme Søs Bredder eller Strand med al Frihed, Ejendomsret, lybsk Ret og Adgang til Fiskeri tilhøre nævnte Raadmænd og Beboere af Byen Ribnitz, saa at intet Menneske har Ret til at fiske i nævnte Sø undtagen med deres særlige Tilladelse. Fremdeles hele den Skov, hvis Grænser paa den ene Side strækker sig fra Landsbyen Körckwitz' Grænseskel, saa langt som Vejen gaar til Bjerget, der hedder Bolsberg, og fra nævnte Bjerg i lige Linje til det salte Hav, og paa den anden Side den nævnte Skovs Grænser fra Landsbyen Dierhagens Grænseskel, og Grænserne gaar i lige Linje over til det salte Hav, og (vi skænker dem) alt, hvad der ligger indenfor nævnte Skovs fornævnte Grænser: Træer, Veje, Enge, Græsgange, Moser og Tørveskær. Og en særlig Eng, hvis Grænseskel gaar fra vor Eng, der hedder Hegewich, lige til Schwantewustrows Grænser og fra det salte Hav lige til Søen ved Byen Ribnitz, skal de oftnævnte Raadmænd og Indbyggere i Ribnitz besidde i Fred og Ro med enhver Frihed, Ejendomsret, lybsk Ret og Jurisdiktionsbeføjelser, saaledes at de til nævnte Skov og Eng har fri og fælles Veje, ad hvilke de kan transportere deres Træ, Hø og Tørv, naar og saa ofte de vil. Fremdeles er de oftnævnte Raadmænd og Indbyggere i Ribnitz pligtige at betale aarligt til Landet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Rostocks Herre, hvem det til enhver Tid maatte være, 20 Mark rostockske Penge som Anerkendelse af hans Herredømme. Men denne Afgift skal ingenlunde af nævnte Herre til Rostock eller nogen af hans Efterfølgere eller deres Fogeder eller af nogen som helst anden i deres Navn i Fremtiden forøges. Og efterdi vi har forefundet nævnte Privilegier paa en Maade beskadigede og ødelagte paa Grund af Forsømmelighed og slet Opbevaring, skænker, fornyer og godkender vi urokkeligt i Overensstemmelse med dette Brev efter Anmodning af nævnte Raadmænd og Indbyggere i Ribnitz og paa Grund af den tro Tjeneste, de ofte har ydet os, alle nævnte By Ribnitz' Gaver, Ejendomme, Friheder, Besiddelser, Rettigheder og Jurisdiktionsbeføjelser i Marker, Vande, Enge og Moser, saaledes som det udtrykkeligt kan ses af alle Bestemmelser. Vi indrømmer og tillader for vort Vedkommende nævnte Raadmænd og Indbyggere paa Grund af den tro Tjeneste, de ofte har vist os, at de, naar det behager dem, med vor fulde Tilladelse kan nedrive og nedbryde det gamle Hus og Køkken, der er beliggende i vor Gaard og opført ovenpaa fornævnte Bys Mur, og genopbygge det i vor nævnte Gaard, dog saaledes at Vejen er fri mellem Muren og nævnte Hus og strækker sig i samme Bredde som før mellem vort Køkken og Muren, og saaledes at nævnte Vej med samme Bredde uden nogen Hindring kan strække sig helt omkring mellem hele vor Gaard og Muren. Hverken skal vi eller vore Arvinger og Efterkommere eller nogen anden i vort Navn driste sig til at bygge eller have nogen Bygning paa nævnte Mur, men samme Raadmænd og Indbyggere skal frit besidde nævnte Mur og Vej, saaledes som det gavner dem. Ydermere vil vi, at det, der staar i nærværende Brev, i eet og alt ukrænkeligt skal holdes af os og vore Efterfølgere evindelig, og det skal ikke være tilladt nogen som helst paa noget Punkt med Hensyn til det fornævnte at hindre nævnte Raadmænd og Indbyggere i Ribnitz, nulevende og tilkommende. Til synligt Vidnesbyrd om alt det fornævnte er vort Segl hængt under dette Brev. Vidner derpaa er Niels Olufsen, Albert Albertsen, Jens Pedersen, Jakob, Filip og Gotfred Preen af Remplin, Matthias Birkolue og Frederik Moltke, Riddere, og flere troværdige Mænd. Givet i Warnemünde i det Herrens Aar 1311 Dagen efter Vor Frues Himmelfart.

1) jf. DRB II 5 Nr. 162 Note 2. — 2) gengiver Tekstens *uncus*, jf. DRB II 1 Nr. 126 Note 5; her brugt om selve Grunden.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

354 1311. 27. August. Roskilde.

Siewert Starkow erklærer, at han har forpagtet Roskildebispens Gods og Tiende paa Rygen af Magister Peder Urt paa Biskop Oluf af Roskildes Vegne for et Tidsrum af et Aar at regne fra 29. September 1311.

Original i Rigsarkivet.

Siewert kaldet Starkow til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at jeg af den ærværdige Mand, Herr Magister Peder Urt, den Herre Biskop Oluf af Roskildes Stedfortræder, har lejet for et helt Aar, som begynder førstkommende St. Mikkelsdag, alt Gods, hvert og eet, tillige med Bispetienden, som samme Herr Biskop besidder paa Rygen, nemlig saaledes at jeg af samme Gods betaler 130 Mark vendisk efter Bekenderen Mortens Dag, naar jeg anmodes derom, og af Tienden lover jeg at betale til samme Magister Peder paa samme Herre Biskops Vegne inden førstkommende Paaskedag, 30 Læster Rug, der skal føres til København eller andetsteds, hvor det maatte behage fornævnte Herre, helt og fuldt paa min Bekostning og hans Risiko. Pengene for Mønten og Prekarierne, som kaldes Bedepenge[1]), lover jeg rettidigt at indsamle og betale ham sammen med andet. Jeg vil ikke utilbørligt lægge Tynger paa dem, der bor paa den Herre Bispens Ejendom, og jeg vil ikke besvære dem med usædvanlige Afgifter, men jeg vil efter Evne forsvare og værne dem mod Voldsmænd og tro vogte den Herres Ejendom; jeg lover selv at bo paa Gaarden Ralswik, og jeg vil udbedre den paa egen Bekostning. Og hvor jeg end i hele Rygens Land finder, at man har beslaglagt den samme Herre Bispens Gods, vil jeg paa egen Bekostning og Udgift arbejde paa at generhverve det til hans Besiddelse. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1311 Fredag efter Apostelen St. Bartholomæus' Dag.

1) Bede betegner en paa Fyrstens Anmodning vedtagen Skat eller Ydelse.

355 1311. 6. September. Nakskov.

Fyrst Henrik 2. af Meklenborg tager Fyrstendømmet Rostock til Len af Kong Erik 6. Menved og lover at tilbagegive Fyrstendømmet med Borge og Lande, som hverken er ham pantsat eller paa anden Maade underkastet nogen Forpligtelse, til den danske Konge, naar han maatte ønske det.

Original i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Henrik, af Guds Naade Herre til Meklenborg og Stargard, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi med dette Brev erkender, at de Fæstninger og Lande i Fyrstendømmet Rostock, tilhørende den stormægtige Fyrste Herr Erik, Danmarks Konge, hvilke han med alt deres Tilbehør og fra samme hidrørende Tjenester nu havde overdraget os som Len, har vi som Len af samme Konge i hans Navn som hans Bestyrer og Høvedsmand herover og aldeles ikke for noget Pants eller nogen anden Forpligtelses Skyld eller i Kraft af eller paa Grund af nogen som helst Gæld eller Tjeneste. Vi lover paa vor Tro, at vi bør frit tilbagegive og uden nogen som helst Modsigelse eller Hindring overdrage disse Fæstninger og alle Jorder med alt deres fornævnte Tilbehør til samme Herre Konge, naarsomhelst vi anmodes derom af ham. Men hvis den samme Herre Konge af Danmark — hvad Gud forbyde — skulde dø, bør vi paa lignende Maade overdrage disse Fæstninger med deres fornævnte Tilbehør til hans Søn, hvis han faar en saadan, eller til hvem der ellers maatte være hans Efterfølger i Riget, naar vi bliver anmodede derom af denne, efter at vi fuldt og helt har faaet godtgjort alt det, som vi paa en forstandig Maade har kunnet bevise at have udgivet for den Herre Kongen af Danmark i Løbet af den Tid, i hvilken vi har haft de samme Fæstninger og Jorder, medmindre de — hvad Gud forbyde — berøves os ved Svig eller Vold. Dette har ogsaa den ædle Mand, Grev Gerhard af Holsten, paa lignende Maade lovet sammen med os; ydermere lover vi paa vor Tro at udvirke til den samme Herre Konge af Danmark inden førstkommende Mikkelsdag et Brev fra Herrerne Vizlav, Fyrste af Rygen, Otto, Hertug af Stettin, Vartislav, Slavernes og Kassubiens Hertug, Otto den Yngre, Hertug af Lüneburg, og Adolf, Greve af Schauenburg, ved hvilket de skal love, at alt det fornævnte fra vor Side ubrødeligt skal overholdes overfor den samme Herre Konge af Danmark og hans Efterfølger. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl sammen med fornævnte Herr Greve Gerhards Segl hængt under dette Brev. Givet i Nakskov i det Herrens Aar 1311 Mandag nærmest før den hellige Jomfrus Fødsel.

1311. 14. September. 356

Grev Adolf 6. af Holsten og Schauenburg gør vitterligt, at han med Samtykke af sine Slægtninge har solgt Landsbyen Klein Nüchel i Kirch Nüchel Sogn til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Magister Henrik Bocholt, Dekan i Lübeck, hvilket bevidnes bl. a. af Hertug Valdemar 2. af Jylland.

Original i Lübeck.

I Guds Navn Amen. Adolf, af Guds Naade Greve af Holsten og Schauenborg, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud . . .

Vidner herpaa er den berømmelige Fyrste, Herr Valdemar, Hertug af Jylland, Bertram Kühl og Johan Riek, Riddere, Brødre, Ditlev af Buchwald, Ridder, Gotfred kaldet af Morum, Kannik i Lübeck, Alexander kaldet Kreck, Johan af Morum og Johannes af Bocholt, evige Vikarer ved Kirken i Lübeck, Johan af Mundere og Burchard, vore Kapellaner og Notarer. Givet i det Herrens Aar 1311 paa Dagen for det hellige Kors' Ophøjelse.

357 **1311. 1. Oktober.**

Sofie, Enke efter Hertug Erik af Langeland, fraskriver sig alle Rettigheder til det Gods i Hesselby, som hendes afdøde Søster, Frøken Agnes, havde skænket Sorø Kloster.

Afskrift af Bartholin.

Sofie, Enke efter den afdøde berømmelige Herr Erik, Hertug af Langeland, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt ved dette Brev for alle, saavel nulevende som tilkommende, at vi af Ærbødighed for Gud og til Frelse for vor elskede Søsters, afdøde Frøken Agnes' Sjæl og tillige til Frelse for vor egen Sjæl til de fromme og gudhengivne Mænd, Herr Abbeden og det menige Konvent i Sorø har opladt og fuldt og helt uden Omsvøb og uden nogen som helst Betingelse givet Afkald paa al den Ret, som vi har haft eller kunde synes at have paa nogen Maade i det Gods i Hesselby, som vor fornævnte Søster, Frøken Agnes skænkede og tilskødede dem, idet vi giver Afkald paa ethvert Krav, som vi juridisk eller faktisk kunde rejse imod dem med Hensyn til samme Gods. Vi lover ydermere, at vi ikke i Fremtiden skal rejse Strid eller Kæremaal med dem, hverken paaføre dem nogen Hindring eller lade dem saadan paaføre eller medvirke dertil paa nogen Tid, selv eller ved en eller flere andre paa nogen Maade og af nogen Grund med Hensyn til fornævnte Gods. Givet i det Herrens Aar 1311 den 1. Oktober. Til Vidnesbyrd herom har vi givet dem dette Brev og beseglet det med vort Segl.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1311. 2. Oktober. Vienne. 358

Hugo Géraldy, Ærkedegn ved Kirken i Rouen og Pavens Kapellan, godkender den Fuldmagt, ved hvilken Aarhus Kapitel har overdraget Ærkebiskop Esger af Lund at repræsentere sig paa Konciliet i Vienne.

Afskrift (Aarhusbogen).

Alle skal vide, at den ærværdige Fader i Kristus, Herr Esger, af Guds Naade udvalgt til Biskop af Lund, befuldmægtiget og i Egenskab af befuldmægtiget for hver af de Personer, der er opførte i hans nedenfor skrevne Fuldmagt, som stævnede til det almindelige Kirkemøde, der afholdes den 1. Oktober[1]), i Kraft af denne Fuldmagt præsenterede sig for os Hugo Géraldy, Ærkedegn af Eu i Rouens Kirke, den Herre Pavens Kapellan og udnævnt specielt af samme Herre, vor Pave til at modtage saadanne Præsentationer, og han medbragte en Fuldmagt, hvis Ordlyd er følgende: Aarhus Kirkes Kapitel i Danmarks Rige til alle, der ser dette Brev (o. s. v. *Nr. 344)*. Til Godkendelse heraf har vi paa samme befuldmægtigedes Begæring udstedt dette Brev og ladet det besegle med vort Segl. Dette blev forhandlet i Vienne den 2. Oktober i det Herrens Aar 1311 i den niende Indiktion i sjette Aar af vor højhellige Fader og Pave Clemens 5.s Pontifikat.

1) jf. Nr. 134. 229.

1311. 4. Oktober. Hamborg. 359

Domkapitlet i Hamborg appellerer til Pave Clemens 5. i sin Strid med Ærkebiskop Jens Grand af Bremen og udnævner Kannikerne Henrik Klüz og Markvard Rusche til sine befuldmægtigede.

Original i Hamborg.

Ludvig, Provst, Bruno, Kantor, Henrik, Skatmester, Herman, Skolastiker, Hartvig af Herslo, Wolf af Kiel, Nicolaus Dietrichs, Magister Henrik af Bocholt, Bertram af Heimechude, valgt til Dekan, Unner af Stade, Herman af Heiligenstedt, Magister Peregrinus af Hamborg, Leo af Artlenburg og Magister Johannes af Kampe, Kanniker i Hamborgs Kirke i Bremen Stift, hilser ærbødigt den højhellige Fader i Kristus og deres Herre, Herr Clemens, den højhellige romerske Kirkes øverste Biskop med ydmyge Kys paa hans Helligheds Fod . . .[1]). Forhandlet og givet i Hamborg i det Herrens Aar 1311 den 4. Oktober.

1) Brevet omhandler den i Nr. 327 omtalte Appel.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

360 1311. 9. Oktober. Warnemünde.

Fyrst Henrik 2. af Meklenborg lover at tjene Hertug Erik af Sachsen med 40 Mand til Hest mod alle hans Fjender, herfra dog undtaget bl. a. Kong Erik 6. Menved af Danmark.

Original i Kiel.

I Guds Navn Amen. Vi Henrik, af Guds Naade Herre til Meklenborg og Stargard, erkender ved dette Brev og erklærer offentligt, at vi har sluttet Forlig med vor højtelskede Herre, Herr Erik, Hertug af Sachsen, og med Haandslag har lovet ham, at vi bør tjene ham med fyrretyve væbnede Mænd med udrustede Stridshingste mod alle hans Fjender dog undtagen Herr Erik, de Danskes Konge, Herr Valdemar, Markgreve af Brandenburg, Herr Otto, Hertug af Lüneburg, Herr Johan af Venden og vore Onkler, nemlig Greverne Gerhard, Adolf og Gerhard af Holsten paa den Betingelse, at hvis der truer ham nogen Strid, skal vi have Kundskab om den femten Dage i Forvejen, og hvis vi ikke i Mellemtiden kan ordne det for ham ad Rettens Vej eller venskabeligt, vil vi tjene og bistaa ham paa hans egen Bekostning med fyrretyve bevæbnede som foran staar, naar som helst vi bliver anmodede derom, dog skal vi bære Tabene, baade de særlige og de almindelige, men alle Fordele hidhørende fra Fanger, der tages i Slag og paa Fæstninger, skal vi dele ligeligt med ham efter Vasallernes Tal. Til Vidnesbyrd om det fornævnte har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Warnemünde i det Herrens Aar 1311 paa Dionysius' og hans Fællers Dag.

361 1311. 15. Oktober. Vienne.

Pave Clemens 5. meddeler Ærkebiskop Esger af Lund, at han har tildelt ham Palliet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Ærkebiskop Esger i Lund, Sveriges Primas. For nylig[1]) har vi efter vore Brødres Raad og af apostolisk Magtfuldkommenhed løst Dig, der da var Biskop i Aarhus, fra det Baand, hvormed Du holdtes knyttet til Kirken i Aarhus, og ladet Dig overføre til Kirken i Lund, der da var ledig, idet vi stillede Dig i Spidsen for Kirken i Lund som dens Ærkebiskop og Hyrde, betroede Dig Omsorgen for og Ledelsen af den i aandelige og timelige Anliggender og gav Dig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Frihed til at overgaa til Styrelsen af Kirken i Lund. Men efter at Du senere saa indtrængende, som det bør ske, har bedt os om Palliet, Ærkebispeværdighedens Tegn, har vi imødekommet Dine Bønner og besluttet gennem vore elskede Sønner Kardinaldiakonerne Napoleon af S. Adriano, Jakob af S. Giorgio in Velabro, Richard af S. Eustachio, Raymundus af Sta. Maria Nova og Bernhard af Sta. Agata, at overgive Dig dette Pallium, som er taget fra den hellige Peters Legeme[2]), for at Du kun kan bruge det i Din Kirke paa de Dage, der findes opregnet i Kirkens Privilegier. For at ikke Tegnet skal staa i Modstrid med den, der har faaet Tegnet, men Du ogsaa i Dit Indre kan bevare i Din Tanke, hvad Du bærer i det Ydre, retter vi vor indtrængende Bøn og Formaning til Dig, vor Broder, om at bestræbe Dig for med den Guds Bistand, der giver sine Naadegaver og tildeler Belønninger, at iagttage Ydmyghed og Retfærdighed, som bevarer og forfremmer den, der tjener dem, og med Guds Hjælp omhyggeligt drage Omsorg for at øge Kirken i Lund, Din Brud, saa den tager til baade i aandelig og timelig Henseende. Givet i Vienne den 15. Oktober i vort Pontifikats 6. Aar.

1) jf. Nr. 261 (1310 15. Juni). — 2) DRB II 3 Nr. 25 Note 2.

1311. 17. Oktober. 362

Raadet og Borgerne i Ribe bevidner, at deres Medborger Herman Bonde til sin Slægtning Herman Daddel har skødet Jordegods i Bodemændsgade paa Betingelse af, at han indstifter en Aartid i Ribe Domkirke for Herman Bondes afdøde Hustru.

Original i Rigsarkivet.

Raadmændene og de øvrige Borgere i Ribe til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, saavel nulevende som tilkommende, at vor Medborger Herman Bonde i vor Nærværelse erkendte, at han mundtligt og med gode Tingmænds Vidnesbyrd ved Skødning har overdraget sin Frænde Herman Daddel og hans Arvinger fornævnte[1]) Jorder i Bodemændsgade, hvor samme Herman Daddel bor, at besidde evindelig paa den Betingelse, at tre Mark Penge aarligt af Indtægterne lovligt paa rette Maade skal tilfalde de ærværdige Mænd, Kannikerne i Ribe, til en Aartid for Herman Bondes elskede Hustru Fru Valborg, salig Ihukommelse, indtil Herman Daddel anviser fornævnte Kanniker lige saa stor Indtægt i Jord af samme Værdi udenfor eller indenfor Staden til Befrielse og Genkøb af fornævnte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jorder. Til Sikkerhed herfor har vi ladet vort Bysegl hænge under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1311 Dagen før Evangelisten Lucas.

1) disse Jorder ses ikke at have været nævnt før. Teksten er utydelig her.

363 1311. 21. Oktober. Vienne.

Det pavelige Kammer opfordrer Ærkebiskop Esger af Lund til at indbetale det sædvanlige Beløb i Servispenge i Løbet af et Aar regnet fra Allehelgensdag 1311. (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

Original i Vatikanets Arkiv.

I det Herrens Aar 1311 den 21. i nævnte Oktober Maaned i Vienne blev Herr Esger, Ærkebiskop af Lund, manet til Betaling af de sædvanlige Servispenge inden eet Aar efter førstkommende Allehelgensdag[1]).

1) se DRB II 4 Nr. 305 Note 2—3.

364 1311. 6. November. Vienne.

Ærkebiskop Esger af Lund lover at betale 4000 Guldfloriner i Servispenge og de øvrige Ydelser til Kurien, fordelt paa to Terminer (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

1. Original i Vatikanets Arkiv:

I det Herrens Aar 1311 den 6. November i den niende Indiktion i Vienne lovede Herr Esger, Ærkebiskop af Lund i Kardinalen Herr Stefans Hus at betale i almindelige Servispenge[1]) til Kammeret og Kardinalkollegiet 4000 Guldgylden og de 5 sædvanlige Servitier til Tjenerskabet, Halvdelen inden førstkommende Allehelgensdag og den anden Halvdel til førstkommende 1. Maj. Og han besvor det efter Formularen[2]).

2. Afskrift i Vatikanets Arkiv:

Esger, Ærkebiskop i Lund, lovede i almindelige Servispenge[1]) til Paven og Kardinalkollegiet paa 22 Kardinaler i den romerske Kurie at betale 4000 Guldgylden og de 5 sædvanlige Servitier til deres Tjenerskab, Halvdelen inden førstkommende Allehelgensdag og den anden Halvdel til førstkommende 1. Maj.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

3. Original i Vatikanets Arkiv:

Samme Aar og Sted den 6. November lovede Herr Esger, Ærkebiskop af Lund, i almindelige Servispenge[1]) 4000 Guldgylden og de sædvanlige Servitier til Tjenerskabet, Halvdelen af alt det fornævnte inden førstkommende Allehelgensdag, og den anden Halvdel til førstkommende 1. Maj efter Allehelgensfesten o. s. v.

Ellers inden 4 Maaneder o. s. v.. Og han besvor det efter Formularen o. s. v. i Overværelse af Herr Petrus, udvalgt til Biskop af Spoleto og Magister Guillaume Chaurons, denne udvalgte Biskops Klerk o. s. v..

1) se Nr. 360 Note 1. — 2) En lignende Formular er trykt i Kirchengeschichtliche Studien II 4, 73—77.

1311. 11. November. 365

Kong Erik 6. Menved anmoder Raadet i Lübeck om at udbetale den Værneskat, Staden er Kongen skyldig den 25. December, til Fyrst Henrik 2. af Meklenborg.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til de kloge og gode Mænd, vore i Kristus elskede lybske Raadmænd, oprigtig Kærlighed med Gud tilligemed Frelse baade nu og i al Evighed.

Vi anmoder og beder kærligst Eder alle[1]), som vi tiltror alt godt, om, at I til den stormægtige Fyrste, Herr Henrik, Herre til Meklenborg, eller hans visse Bud i vort Navn ubeskaaret anviser de Penge, som vi skal have udbetalt førstkommende Juledag af Eders Naader, for hvilke Penge vi erklærer Eder for kvit og fri og fuldstændig undtagne at være, naar de er udbetalte til ham. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1311 Mortensdag i vor Nærværelse.

1) svarer nøje til Nr. 343. 427.

1311. 21. November. 366

Grev Adolf 6. af Holsten og Schauenburg sælger forskellige Indtægter af Plön Mølle til Dekanen i Lübeck Magister Henrik Bocholt. Blandt Vidnerne nævnes Hertug Valdemar af Jylland.

Afskrift i Lübeck.

I Guds Navn Amen. Adolf, af Guds Naade Greve af Holsten og Schauenburg, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

... Vidner herpaa er den berømmelige Fyrste, Herr Valdemar, Hertug af Jylland, Bertram Kühl og Johan Riek, Riddere, Brødre, Gotfred kaldet af Morum, Kannik i Lübeck, Arnold Papen, Sigfred af Bocholt, Henrik og Godskalk, Sønner af Konstantin, Borgere i Lübeck og saare mange andre paalidelige Mænd, gejstlige og verdslige. Givet i det Herrens Aar 1311 Dagen før den hellige Jomfru og Martyr Cecilies Dag.

367 **1311. 23. November.**

Pave Clemens 5. paalægger sine befuldmægtigede i Striden mellem den tyske Orden og Ærkebiskop Frederik af Riga, Ærkebiskop Jens Grand af Bremen og Magister Albert af Milano, Kannik i Ravenna, at opkræve de Diæter, der er dem bevilgede under deres Ophold i Landet, hos alle gejstlige og verdslige Personer i Riga Stad og Stift.

Afskrift i Königsberg.

368 **1311. 25. November. Ribe.**

Ribe Kapitel bevidner, at Franciscus Nicolai de Tibertis, Indsamler af Korstogstiende for Johanniterordenen i Landene nord for Alperne, i Kapitlets Nærværelse har udnævnt sin Ordensbroder Alamannus til sin Stedfortræder i Ribe Stift.

Original i Rigsarkivet.

Ribe Kapitel til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at den velbyrdige og gode Mand Herr Franciscus Nicolai de Tibertis[1]), befuldmægtiget for Brødrene fra St. Johannes af Jerusalems Hus, udpeget til at indsamle Almisser, der er givet eller gives i alle Lande nord for Alperne paa Grund af den Herre Pavens Aflad til Støtte for det hellige Land, saadan som det ses i hans Fuldmagtsbrev[2]), i vor Nærværelse i sit Sted indsatte den gode Mand Alamannus, Broder af fornævnte Orden og Hus, der var til Stede og gav sit Samtykke, til befuldmægtiget med alle sin egen Fuldmagts Beføjelser for i sit og fornævnte Brødres Navn at bede om og modtage alle Penge og andre Ting, der af ovennævnte Grund er blevet givet eller gives i Ribe Stift i Kongeriget Danmark, idet han lovede, at han af ovennævnte Grund vilde anse, hvad angaar det modtagne og det, der mod tages, gøres og ordnes, for gældende og gyldigt evindelig. Forhandlet og givet i Ribe i det Herrens Aar 1311 Jomfruen St. Katrines Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) hvad *de Tibertis* er, vides ikke (jf. Gertz, Kommentar til Historisk Læsebog i Middelalderslatin S. 238); mon det betyder *da Tivoli?* (*Tibertis* el. *Tiburtis* skulde da være en stivnet Form for *Tibur*). — 2) citeres i Nr. 369.

1311. 25. November. Ribe. 369

Ribe Kapitel transsumerer paa Begæring af Franciscus Nicholai de Tibertis, Skatmester og befuldmægtiget i Johanniterordenen, et Notarialinstrument af 1311 14. September, hvorved Leonardus de Tibertis, Prior i Johanniterklosteret i Venezia og samme Ordens Generalbefuldmægtigede ved den romerske Kurie og tillige Generalbefuldmægtiget for Indsamling af Korstogstiende i Landene nord for Alperne, giver den nævnte befuldmægtigede Fuldmagt til i sit Sted at foretage Indsamling af den Korstogs tiende, Clemens 5. i 1310 bevilgede Johanniterordenen.

Original i Rigsarkivet.

Ribe Kirkes Kapitel til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud. I skal vide, at vi har set et Brev, udstedt af den ærværdige Broder, Herr Leonardus[1]), Prior i Venezia og generalbefuldmægtiget for St. Johannes af Jerusalems Hospitalsorden[2]), med hans eget Segl, som man kunde se ved første Øjekast, udfærdiget ved en offentlig Notars Haand og af den Ordlyd, der følger umiddelbart: I Herrens Navn Amen. I Aar 1311 efter Herrens Fødsel den 9. Indiktion Tirsdag den 14. September i den højhellige Fader, Herr Pave Clemens den femtes sjette Pontifikatsaar. Alle, der faar denne offentlig udfærdigede Skrivelse at se, skal vide, at den velbyrdige og fromme Mand, Herr Broder Leonardus de Tibertis, den ærværdige Prior i St. Johannes af Jerusalems hellige Hospital i Venezia og generalbefuldmægtiget for fornævnte Hus ved den romerske Kurie, og ligeledes indsat, udnævnt og valgt til generalbefuldmægtiget, Syndicus, Skatmester og Sagfører[3]) i alle Lande paa denne Side[4]) af Alperne (o. s. v. = *Atlas 346 Nr. 504)*.

Vi har altsaa efter fornævnte Herr Franciscus' Opfordring og Anmodning ladet dette Brev afskrive og bekræfte med vort Kapitels Segl. Forhandlet i Ribe i det Herrens Aar 1311 den hellige Jomfru Katrines Dag.

1) Ribekapitlet har ikke set hans egenhændige Skrivelse, hvori han maa have talt om sig selv i første Person, men den Skrivelse, han har ladet Notaren affatte, og hvori derfor Leonardus omtales i tredje Person. — 2) gengives af Gertz som 'en af Staten Venezia beskikket Prior for Johannes-Hospitalet i Jerusalem' (Kommentar til Historisk Læsebog i Middelalderslatin S. 231), hvortil bemærkes, at Hospitalet synes at have haft flere — vel nominelle — Priorer, stillede af de forskellige Stater, der sørgede for dets Opretholdelse. Johanniterne blev imidlertid i 1291 fordrevet definitivt fra Palæstina og havde fra 1310 Sæde paa Rhodos. Dette Faktum tilligemed de lokale Johanniter-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

priorers Titel *prior domus hospitalis beati Iohannis Iherosolymitani* (se fx. Nr. 346 om Johanniterprioren i Antvorskov) gør det sandsynligt, at Leonardus slet og ret har været Prior i Venezia og Generalbefuldmægtiget for Johanniterordenen. — 3) Generalbefuldmægtiget, Syndicus, Skatmester *(yconomus)* og Sagfører *(actor)* angiver, at Leonardus har været Johanniterordenens 'Finansminister': han skal som saadan forsvare dens Pengerettigheder *(syndicus = defensor, advocatus)*, han skal i Retssager om dets Rettigheder optræde som dens Sagfører og anlægge Sag mod dem, der krænker disse *(actor)* og som Skatmester *(yconomus)* bestyre dens Ejendomme. — 4) da det citerede Brev er udstedt i Avignon, udtrykker denne 'Side af Alperne' Landene vest og nord for Alperne.

370 1311. 27. November. Ribe.

Ribe Kapitel vidimerer paa Begæring af Franciscus Nicholai de Tibertis, Skatmester og befuldmægtiget i Johanniterordenen, et Notarialinstrument, i hvilket Generalauditøren Raymundus de Monte Boerii 1311 29. April lader en Afskrift udstede af den Fuldmagt, som Johanniterordenens Magister Fulco de Villareto lod udfærdige for Leonardus de Tibertis 1310 13. Februar.

Original i Rigsarkivet.

Ribe Kirkes Kapitel til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud. I skal vide, at vi har set og modtaget, fuldstændigt og ubeskadiget i enhver Retning, et Brev af den ærværdige Fader Herr Raymundus de Monte Boerii, Kannik i Xanten, Generalauditør hos den ærværdige Fader Herr Bertrand, af Guds Naade Kardinalpræst af S. Giovanni e Paolo og den Herre Pavens Kammermester af den Ordlyd, der følger umiddelbart: I Herrens Navn Amen. Alle, der faar denne offentlige Skrivelse at se, skal vide, at den fromme Mand, Broder Leonardus de Tibertis, befuldmægtiget for St. Johannes af Jerusalems hellige Hospital i Nærværelse af os Raymundus de Monte Boerii, Kannik af Saintes, Generalauditør hos den ærværdige Fader Herr Bertrand, af Guds Naade Kardinalpræst af S. Giovanni e Paolo og den Herre Pavens Kammermester, foreviste og fremlagde for os et aabent Fuldmagtsbrev, som var tilstaaet ham af den fromme Mand, Broder Fulco de Villareto, af Guds Naade Stormester[1]) for førnævnte St. Johannes af Jerusalems hellige Hospital, ustunget (o. s. v. = *Dipl. Norv. VIII 55 Nr. 37)*. Vi har derfor paa fornævnte Herr Franciscus' Opfordring og Anmodning ladet dette Brev afskrive og bekræfte med vort Kapitels Segl. Forhandlet i Ribe i det Herrens Aar 1311 Lørdagen næst efter den hellige Jomfru Katrines Dag.

1) erobrede Aar 1309 Rhodos og gjorde denne Ø til Ordenens Sæde. Johanniterriddernes Bygninger paa Rhodos er bevaret. Fulco de Villareto var Stormester 1309—25.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1311. 7. December. 371

Kong Erik 6. Menved godkender og stadfæster, at Agnes, Erik 4. Plovpennings Datter, har overdraget Hesselby til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Og ligeledes[1]) godkendte og bekræftede den berømmelige Kong Erik, samme Agnes' og Sofies Frænde, det paa bedste Maade ved sin kongelige Myndighed i det Herrens Aar 1311 Dagen efter St. Nikolaj.

1) nml. ligesom Agnes' Søster Fru Sofie, Hertug Erik af Langelands Enke havde anerkendt Hesselbys Overdragelse. Angaaende Sagen se Nr. 357 og jf. DRB II 3 Nr. 228. 229. II 4 Nr. 246. II 5 Nr. 117. 138. 139.

1311. 15. December. 372

Fyrst Henrik 2. af Meklenborg slutter Fred med Staden Wismar. Blandt Vidnerne nævnes Hertug Valdemar af Jylland.

Afskrift i Wismar Stadtarchiv.

Vi Henrik, af Guds Naade Herre til Meklenborg og Stargard til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

. . . Vidner paa denne fornævnte Sag er: den berømmelige Fyrste, Herr Valdemar, Hertug af Jylland og Slesvig, og den højbaarne Mand, Herr Nicolaus, Fyrste af Werle, vor Farbroder, Henrik den gamle af Stralendorf, Eckhard af Quitzow, Helmold af Plessen, Storm, Herman af Mödenstein, Riddere. Og for at alt det fornævnte kan staa ukrænket og urokket ved Magt, er vort Segl hængt under dette Brev til større Sikkerhed og Forvaring. Givet i det Herrens Aar 1311 Onsdagen lige efter den hellige Jomfru Lucies Dag.

1311. 15. December. 373

Staden Wismar slutter Fred med Fyrst Henrik 2. af Meklenborg, ved bl. a. Hertug Valdemar af Jyllands Mellemkomst.

Original i Schwerin.

Raadmændene i Staden Wismar ønsker alle troende kristne, hvem dette Brev kommer i Hænde, at de maa opnaa den evige Lyksaligheds Glæder.

For at ikke det mindeværdige skal glide ud af Erindringen, vil vi ved Skriftens Vidnesbyrd bekræfte, hvad vi har foretaget paa behørig Maade.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nuværende og tilkommende skal derfor vide, at al Uenighed og Strid, som var mellem den højbaarne Mand, Herr Henrik af Meklenborg og Stargard, vor Herre, paa den ene Side og os paa den anden Side, er bilagt venskabeligt og endeligt formedelst Hjælp og Raad af den berømmelige Fyrste, Herr Valdemar, Hertug af Slesvig og den højbaarne Mand, Herr Nicolaus af Werle . . . Til Vidnesbyrd herom har vi givet dette Brev og bekræftet det med Stadens Segl. Givet i det Herrens Aar 1311 Onsdagen lige efter den hellige Jomfru Lucies Dag.

374 1311. 18. December. Vienne.

Pave Clemens 5. stadfæster alle Roskildekirkens Friheder for Afgifter til den verdslige Myndighed.

1. Afskrift af Bartholin:

Den Bulle, som Pave Clemens 5. udstedte samme Aar den 18. December, i hvilken han overfor Roskildekirken stadfæster alle Friheder og Undtagelser for verdslige Krav, nedlagde samme Magister Richardus i Nærværelse af samme Guido i Vienne Indsigelse imod, indtil man enedes om, at der ved samme Brev ikke skulde foregribes noget med Hensyn til Striden mellem Kongen og Bispen.

2. Registratur hos Stephanius:

Apostoliske Breve, som forskellige danske Bisper opnaaede.

375 [Efter 1311. 18. December]. Vienne.

Magister Richardus de Guallo, Kong Erik 6. Menveds befuldmægtigede i Vienne, protesterer paa Kongens Vegne mod Pave Clemens 5.s Bulle af 1311 18. December (Nr. 374).

Registratur hos Bartholin.

376 1311. 18. December. Ribe.

Ribe Kapitel vidimerer Pave Clemens 5.s Bulle af 1309 2. September.

Afskrift (Løgumbogen).

Ribe Kapitel til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har set et Brev af den højhellige Fader Herr Pave Clemens, med den rigtige Bulle og ubeskadiget Seglsnor, uskrabet, ustunget, ufordærvet og i enhver Henseende ubeskadiget af følgende Ord-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lyd: Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v. = *Bull. Dan. Nr. 1005)*. Til Minde herom er vort Segl vedhængt nærværende. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1311 den 18. December.

1311. 26. December. Søborg. 377

Kong Erik 6. Menved tager Slangerup Nonnekloster under sin Beskyttelse og fritager alt dets Gods for Skat og al anden Tynge samt giver Klosteret Ret til at oppebære 40 Marks Bøder foruden de mindre Bøder af Klosterets undergivne.

Oversættelse i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes Konge o. s. v. til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med vor Herre.

Vi gør vitterligt for alle, at vi tager vore elskede Klosterjomfruer i Slangerup og alt deres Gods, deres undergivne og Tjenere, som dem tilhører, og deres Gaards Forvalter under vor Fred og særlige Beskyttelse, idet vi giver dem alt deres fornævnte Gods frit og undtaget at være for alle Tynger og Afgifter og alle andre tyngende Betalinger, Tjenester og Besværinger, som hører til vor Ret. Og derudover tillægger og under vi dem den særlige Naade, at ingen af fornævnte Klosterjomfruers Tjenere, vornede eller Tjenestefolk, som gør sig skyldig i nogen Forbrydelse, som er en 40 Marksag eller derunder, for Fremtiden skal svare eller bøde til andre end de fornævnte Klosterjomfruer eller deres Godsforvalter i nogen Maade. Og ydermere under vi dem denne vor Gunst og Naade, at ingen af vore Fogeder eller Embedsmænd i fornævnte Slangerup og ingen anden, af hvilken Stand eller Stilling han end maatte være, skal driste sig til at gøre fornævnte Klosterjomfruer nogen Fortræd m. H. t. Torvegæld, Ølgæld, Skomagergæld, Bagergæld, Midsommergæld, Slagtergæld og al anden Skat og Betaling, som hører vor Ret til. Fremdeles forbyder vi strengt under Trusel om Fortabelse af vor Gunst og Naade, at nogen af vore Fogeder eller deres Embedsmænd eller nogen anden, af hvilken Stand eller Stilling han end maatte være, drister sig til mod disse Friheders Gunst og Naade, som vi har undt de fornævnte Klosterjomfruer, at gøre dem eller nogen af deres undergivne Fortræd, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn og Vrede. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette vort Brev. Givet i Søborg Aar 1311 efter Guds Byrd den hellige Stefans Dag i Julen i vor egen Nærværelse o. s. v.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

378 **1311. 26. December. Bergen.**

Peter Haakonsøn, Peter Baardsøn, Poul Baardsøn og Tore Sigvardsøn, Kanniker i Bergen, bevidner, at de i Overværelse af Biskop Tord af Gardar og flere andre gejstlige lod oplæse Biskop Arnes og Kapitlet i Bergens Appel af 1310 17. September til Pave Clemens 5. i Anledning af den færøske Bispestols Besættelse; Appellen var beseglet bl. a. af Broder Aastred, Provincialminister i Provinsen Dacia.

Afskrift af Bartholin.

I Herrens Navn Amen. Det skal være klart for alle, at de gode Mænd Peter Haakonsøn, Peter Baardsøn, Poul Baardsøn og Tore Sigvardsøn, Kanniker i Bergen, beskikkede og særligt udnævnte i denne Sag af den ærværdige Fader i Kristus Herr Arne, af Guds Naade Biskop i Bergen[1]), lod læse og oplæse en Transsumpt (= *Dipl. Norv. VII Nr. 60*) i St. Michaels Kloster i Bergen i Brødrenes Kapitel den 26. December Aar 1311 efter Guds Byrd . . . under Segl af den ærværdige Fader i Kristus, den Herre Ærkebiskop Nils af Uppsala og de ærværdige og gode Mænd Broder Aastred, Provincialminister for Franciskanerne i Provinsen Dacia. . . . Vi ovennævnte Tord, af Guds Naade Biskop i Gardar, Einar, Abbed i St. Michaels Kloster i Bergen, og Sigvard, Kustos for Franciskanerne i Norges Rige, har derfor hængt vort Segl under dette Brev til Vidne om foranstaaende. Givet fornævnte Sted, Dag og Aar.

1) jf. Nr. 328.

379 **1311.**

Kong Erik 6. Menved udsteder en Gældsforskrivning til Dækning af de Laan, han har optaget i Tyskland i Anledning af Festen for Markgrev Valdemar af Brandenburg uden for Rostock 1311.

Registratur hos Stephanius.

Om det, som de Danskes berømmelige Konge er pligtig at betale i Tyskland for det, han har modtaget sammesteds ved den Herre Markgrevens Fest i Aaret 1311.

380 **1311.**

Kong Erik 6. Menved udsteder en Gældsforskrivning til Staden Rostock.

Registratur hos Stephanius.

Kong Eriks Forpligtelse eller Gældsbrev, givet Borgerne i Rostock. 1311.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[1311?][1]). 381

Kong Erik 6. Menved udsteder et Gældsbrev til Borgerne i Ribnitz.

Registratur hos Stephanius.

Kongens Brev om hans Laan af Borgerne i Ribnitz.

1) Dette Brev, der i Rigsbrevbogen fulgte efter Nr. 380, er formodentlig ogsaa fra samme Tid; for at bestride de store Udgifter, som Kong Eriks Møde med Markgrev Valdemar i Rostock i Sommeren 1311 foraarsagede, maatte den danske Konge optage Laan i de nordtyske Byer.

[1311?][1]). 382

Kong Erik 6. Menved optager Laan hos Bernhard Kopman og andre Borgere i Rostock.

Registratur hos Stephanius.

For det fjerde er Kongen pligtig at betale Bernhard Kopman, Wasmund Finck og Herder Flicke.

1) jf. Noten til Nr. 381.

1311. 383

Det bevidnes, at Broder Orvar i Antvorskov Kloster pantsætter Jord i Bjærup.

Antvorskov Klosters Registratur.

Bjærup. Vidisse af et Brev, udstedt af Broder Orvar i Antvorskov. Hans Brev indeholder, at han til Brødrene i fornævnte Antvorskov Kloster har pantsat 3 Stykker Jord i fornævnte Bjærup, som var blevet pantsat ham selv for 180 Mk. af Mads Knudsen paa Flakkebjærg Herredsting. 1311.

1311. 384

Niels Ulv skøder to Gaarde til Antvorskov Kloster.

Antvorskov Klosters Registratur.

Niels Ulv gav sig ind i Antvorskov Kloster og skødede 2 Gaarde, hvoraf den ene ligger i Skørpinge, den anden i Kyndby og et Bols Jord med en Mølle sammesteds til fornævnte Kloster 1311.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

385 **1311.**

Tre Mænd bevidner, at Niels Ulv skøder to Gaarde til Antvorskov Kloster (Nr. 384).

Antvorskov Klosters Registratur.

Tre Mænds Vidne, at Væbneren Niels Ulv skødede til Antvorskov Kloster i sit Testamente en Gaard i Skørpinge og en Gaard i Kyndby, ligeledes en Mølle sammesteds. 1311.

386 **1311.**

Abbeden i St. Peders Kloster i Næstved erklærer at ville efterkomme Roskildebispens Befaling om paa hans Vegne at visitere Gejstlighed og Lægfolk, naar han kommer til Rygen, hvilket han dog ikke er forpligtet til.

Næstved Klosters Registratur.

Abbeden erklærede i Nærværelse af Roskildekirkens Prælater, at Roskildebispen under Lydighedspligt paalagde ham at drage til Rügen og visitere Gejstligheden og Menigheden paa sine Vegne. Dette vilde han gøre ikke som en Pligt, men til Ære for Roskildekirken. 1311.

387 **1311.**

Herr Tønne skænker Gods i Virring til Ring Kloster.

Skanderborgske Registratur.

To Pergamentskøder sammenbundne, lydende paa noget Gods i Virring, som blev skænket af en ved Navn Herr Tønne til Ring Kloster. Dateret 1311.

388 **[Omkring 1311][1]). Slangerup.**

Kong Erik 6. Menved tildømmer Roskilde Clara Kloster en Gaard i St. Jakobs Sogn i Vindebo.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hilsen og Naade til Borgerne i Roskilde.

Efter Vidnesbyrd af Bertold Stavnsen, Jakob Røriksen og Bjørn Bræk, Eders Medborgere, tildømmer vi Nonnerne i St. Clara i Roskilde en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gaard i St. Jakobs Sogn i Vindebo, i Anledning af hvilken en Søn af Kristine med Urette sagsøgte dem, at besidde med Rette evindelig. Givet i Slangerup med Herr Jens Lavesen som Vidne.

1) Jens Lavesen nævnes som Vidne i Kongebreve fra 1308 og 1311, jf. Nrr. 155, 329 og 331.

1312. 7. Januar. 389

Bonde Lille kundgør, at han paa Løgum Herredsting har tilskødet Løgum Kloster Jordegods i Løjtved Mark.

Afskrift (Løgumbogen).

Bonde Lille til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Det skal være alle, saavel nulevende som tilkommende, vitterligt ved dette Brev, at jeg har solgt og skødet til Munkene i Løgum Kloster paa Løgum Herreds Ting fire gamle Mark Penge i Jord, beliggende i Løjtved Mark, en Fjerdedel af en gammel Mark fraregnet, som min Broder, Herr Ivar, købte af Tyge Kjær for 25 Mark, idet fornævnte Pengesum er udredet til mig i Forskrivninger og i rede Penge[1]). Og jeg forpligter mig og mine Arvinger til at hjemle ovennævnte Munke nævnte Jorder evindeligt og frigøre dem for Krav og Kæremaal fra en hvilkensomhelst Side. Givet i det Herrens Aar 1312 Dagen efter Helligtrekonger.

1) der synes at mangle et Verbum i Perfektum Participium i Apposition til Tekstens *pecunia*.

1312. 8. Januar. Vienne. 390

Notaren Petrus Angeli de Amelia, bekræfter, at Prokuratorerne for Kapitlet i Strasbourg paa Konciliet i Vienne for en Forsamling af høje gejstlige, hvoriblandt Ærkebispen af Lund og Bispen af Roskilde, har krævet Ret til at deltage i Bispernes Forhandlinger, hvilket dog blev afslaaet.

Original i Strasbourg.

I Herrens Navn Amen. I Aar 1312 efter sammes Fødsel, den 10. Indiktion, i det 7. Aar af den højhellige Fader af Guds Forsyn, Herr Pave Clemens 5.s Pontifikat, Lørdagen den 8. Januar i Nærværelse af mig, der er offentlig Notar, og nedenfor skrevne Vidner, der var særligt kaldte og stævnede til dette, de kyndige og gode Mænd Magistrene Friedrich af Geudersheim, Kannik ved St. Thomas' Kirke i Strasbourg, befuldmægtiget som han sagde for de ærværdige Mænd . . Provst . . Dekan

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og Kapitlet ved St. Thomas' Kirke i Strasbourg ... og Rudolf, Sognepræst i Beinwil Kirke i Basel Stift, ogsaa befuldmægtiget for Kapitlet i Strasbourgs Kirke ... og nogle andre befuldmægtigede sammesteds og sammen med dem personligt nærværende med Fuldmagt for de fra Provinsen Mainz i Tysklands Rige til det almindelige og hellige Koncilium kaldede, hvis befuldmægtigede de erklærede at være, bad i Domkirken i Vienne med Fuldmagt for dem i Nærværelse af de ærværdige Fædre i Kristus Herrerne (Henrik), Ærkebiskop af Köln, (Burchard), Ærkebiskop af Magdeburg, (Jens), Ærkebiskop af Bremen, (Esger), Ærkebiskop af Lund, (Vilhelm), Ærkebiskop af York, og (Johannes), Biskop af Strasbourg, (Frederik), Biskop af Brandenburg, (Albert), Biskop af Chiemsee, (Oluf), Biskop af Roskilde, der var forsamlede i samme Kirke ydmygt de fornævnte Ærkebisper og Bisper, at de — da de saa, at de allerede havde haft hemmelige Samtaler flere Gange — vilde lade dem have Adgang til saadanne Forhandlinger, Raad og Samtaler med Fuldmagt for deres Herrer, hvis befuldmægtigede de er. (Jens), Ærkebispen af Bremen svarede i sit og de øvrige Ærkebispers og Bispers Navn de samme befuldmægtigede ... paa følgende Maade: I befuldmægtigede skal vide, at de Koncilforhandlinger, Raad og Samtaler, som vi har ført ... i disse Dage, dem har vi ført efter Herr Pavens Bud, der særligt var tilgaaet os, idet han foreslog os visse bestemte Artikler ... og forbød os under Trusel om Banlysning at kalde Eder befuldmægtigede til en saadan Overvejelse og saadanne Samtaler. Forhandlet i Domkirken i Vienne i Nærværelse af de gode Mænd, Herrerne Landulf af Diocha, Kannik i Köln, Kristian af Aachen, Kannik ved St. Peters Kirke i Utrecht, Konrad af St. Odeluc, Kannik ved St. Sebastians Kirke i Magdeburg, og Tancrinnus, befuldmægtiget hos Magister Guido af Novara ved den romerske Kurie, og mange andre Vidner, særligt kaldede og stævnede til fornævnte Sag. Og jeg Petrus Angeli de Amelia, offentlig Notar i Kraft af den Myndighed, der udøves af den højhellige romerske Kirke og den evige Stads Præfekt, har deltaget i det fornævnte og paa Opfordring skrevet det og offentliggjort det og undertegnet det med mit sædvanlige Tegn.

391 1312. 10. Januar. Vienne.

Pave Clemens 5. paalægger Biskop Kristian 2. af Ribe at drage Omsorg for, at Lundekirken paany kommer i Besiddelse af det Gods, som er de tidligere Ærkebisper frataget.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1. Afskrift af Bartholin:

Pave Clemens 5.s Befaling til Bispen af Ribe, at han skulde lade alt, der hører til Ærkebispen af Lunds Bord, men er afhændet af tidligere Ærkebisper, skønt det er bekræftet ved Breve, Eder o. s. v., tilbagekalde til samme Bords Ret og Ejendom. Givet i Vienne den 10. Januar i det 7. Pontifikatsaar.

2. Registratur hos Stephanius:

Apostoliske Breve opnaaede af forskellige Bisper i Danmark.

1312. 13. Januar. Skillinge. 392

Kong Erik 6. Menved og Hertug Kristoffer af Halland erklærer sig forpligtede til at betale Vizlav 3. af Rygen 1200 Mark vendiske Penge den 11. November eller stille Pant derfor til Indløsning af Gnoien.

Afskrift i Stettin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, og Kristoffer, af Guds Naade Hertug af Halland og Samsø, til alle, (der ser dette Brev,) Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi til vor højtelskede Frænde Herr Vizlav, af Guds Naade Rygboernes berømmelige Fyrste, for Gods i Landet Gnoien, som vi Kong Erik ved nogle Forhandlinger mellem os og samme Herr Vizlav har lovet at indløse, er pligtig at betale 1200 Mark vendiske Penge førstkommende Mortensdag paa Landet Møn, der skal udbetales endeligt i rede Penge eller i Pantegods og af nævnte Herr Vizlavs Sendebud kan føres udenfor vort Rige, frit for os og alle, der for vor Skyld vil gøre eller undlade noget.

Med Hensyn til dette har Herr Niels Olufsen og vore elskede tro Mænd Lave Aagesen, vor Marsk, Morten Due, Gælker i Skaane, og Lars Jonsen sammen med os afgivet Løfte med Haandslag. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev. Givet i Skillinge i det Herrens Aar 1312 Ottendedagen efter Helligtrekonger.

1312. 27. Januar. Vienne. 393

Richardus de Guallo, den danske Konges befuldmægtigede paa Konciliet i Vienne, protesterer mod Pave Clemens 5.s Bulle af 1312 10. Januar (Nr. 391).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Registratur af Bartholin.

Denne Bulle, som Ærkebiskop Esger opnaaede, nedlagde Magister Richardus de Guallo, den danske Konges befuldmægtigede, i Nærværelse af Pavens Kapellan Guido de Baysio Indsigelse imod den 27. Januar og bifaldt den kun paa en bestemt Betingelse.

394 1312. 3. Februar. Lund.

Guido, Dekan, og Lunds Kapitel vidimerer paa Begæring af Leonardus de Tibertis en Udskrift af 1311 29. April af den Fuldmagt, som Johanniterordenens Magister, Fulco de Villareto, udstedte til ham 1310 13. Februar, ved hvilken han bemyndigedes til at indsamle den af Paven til Ordenen bevilgede Korstogstiende.

Afskrift i Universitetsbiblioteket.

Guido, Dekan i Lund, og hele Kapitlet i Lund til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har set og omhyggeligt undersøgt nedenstaaende Brev, uskrabet, ustunget, ufordærvet, uden Skade i nogen Henseende og beseglet med den høje Herre Pavens Kammermesters Segl; det havde følgende Ordlyd: I Herrens Navn Amen. Alle, der faar dette offentlige Dokument at se, skal vide, at den fromme Mand, Broder Leonardus de Tibertis, befuldmægtiget for St. Johannes af Jerusalems hellige Hospital (o. s. v. = *1311 29. April)*. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Kapitels Segl hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1312 paa den hellige Martyr Blasius' Dag paa Begæring og Anmodning af Herr Franciscus de Tibertis, det fornævnte Hospitals Skatmester og befuldmægtigede, og den nævnte Ordens Brødre og befuldmægtigede, da de ikke kan sende Originalbreve til alle Lande.

395 1312. 19. Februar. Zehdenick.

Markgreverne Valdemar og Johan af Brandenburg slutter Forbund med Kong Erik 6. Menved og forpligter sig til sammen med Kongen at angribe Rostock.

1. Oversættelse af Hvitfeld:

Valdemar og Johan, Markgrever af Brandenburg og Lausitz, sluttede Aar 1312 en evig Fred med Kong Erik ved disse Artikler. Der skal være en evig Fred mellem dem. Ingen skal yppe Krig imod den anden. Hvis nogen vil angribe fornævnte Konge, skal vi skaffe ham et

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mindeligt Forlig eller hans Ret. Gør vi det, og synes det ham ikke taaleligt eller billigt, som vi har skaffet ham, skal Grev Albrecht af Anhalt og Fyrst Vizlav af Rygen forlige os. Og det, som de siger, skal vi hjælpe ham til. Kan vi ikke skaffe fornævnte Konge hans Ret eller et venligt Forlig, skal vi af al vor Magt hjælpe ham imod hvem som helst. Behøver han vor Hjælp over Havet, skal vi sende ham 50 Mand, som han skal forsyne med Kost og svare for al Skade. Den Fordel, som de udretter, hører ham til. Hvis vi paakalder ham i Pommern paa den anden Side Elben i Meissen, skal han til Gengæld sende os 50 Mand paa samme Betingelser; Gevinst og Tab fordeles paa begge Sider efter det Antal, som udsendes. Rostockerland, By og Borg, skal Kongen selv beholde. Vi undtager fra dette Forbund alle dem, som vi har sluttet særligt Forbund med. Dette Brev skal ligeledes ikke komme andre Breve, som vi har udgivet, til Skade eller Fortræd. Sker det, at der opstaar Trætte mellem os og Nicolaus af Werle, da skal Kongen forlige os venskabeligt ved retslig Afgørelse og Overenskomst. Vi skal hjælpe Kongen imod Rostock By og alle deres Tilhængere. Pinsedag skal Kongen komme for deres Fæstningsværker[1]) med al sin Magt. Vi skal komme der med 400 Ryttere paa vor egen Skade, Kost og Tæring. Kan vi ikke selv komme, skal vi sætte en fornem Høvedsmand i Spidsen for vort Folk. Hvis vi gør det, maa Kongen ikke indgaa nogen Forhandling med fornævnte By uden vort Samtykke. Vi skal have Halvdelen af alt det Bytte, som indsamles udenfor og i Byen, naar Fæstninger indtages eller overgives ved Forhandling. Hvis vi indtager Byen med Magt, skal vi have Halvdelen af Korn, Klæde, Proviant og af det, som gives (til Løskøbelse) af deres Arvegods. Hvis nogen angriber os, saaledes at vi ikke kan fuldføre eller fuldende dette vort Krigstogt med 400 Mand, skal vi alligevel sende Kongen 50 Mand, som skal have Andel i Byttet og Fordel efter Antallet. Og da maa Kongen uden Hensyn til dem forhandle med Byen og slutte Forlig, som han vil. Men inden Pinsedag maa han ikke forhandle med dem uden Markgrevernes Vilje. Slutter han Forlig med dem før Pinsedag, skal Markgreverne have Halvdelen deraf[2]). Og nu vil vi straks sende ham 20 Mand paa vor Bekostning, Skade og Gavn for at tjene ham, naar han forlanger dem. Men hvis Kongen bygger to Voldsteder og Fæstninger over for Fæstningsværket, som det før er bestemt, og vi da sender ham 400 væbnede, og de ikke kan udrette noget, men drager bort, og det bliver nødvendigt at gennemføre Krigen med en lang Be-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lejring, vil vi lægge vort Folk paa den ene 'Skanse' eller Vold, han sine paa den anden, og selv forsyne dem med Kost og Proviant. Men sender vi dem kun 50 Mand, skal der ikke overlades os noget Fæstningsværk eller Skanse, og de skal kun have Andel i Udbyttet efter Mandtallet. Herom har Grev Albrecht af Anhalt, Herr Tidemand af Barby[3]) og Grev Ulrik af Lindow og 16 Riddere afgivet Løfte. Forhandlet og givet i Zehdenick Aar 1312 Lørdag efter Søndagen Inuocauit.

2. Registratur hos Stephanius:

At Markgreverne Valdemar og Johan indgik Forbund med Kongen 1312.

1) Hvitfeld har herefter følgende Indskud: NB. De fra Wismar og Stralsund holdt med Rostockerne, og de fra Wismar havde kort forinden lukket deres By for Herr Henrik af Meklenborg og vilde ikke lade ham holde sit Bryllup der. — 2) d. v. s. Halvdelen af, hvad der vindes. — 3) en saadan kendes ikke ellers, formodentlig Fejlskrivning for den kendte Hermann v. Barby.

396 1312 [Omkring 19. Februar][1]).

Kong Erik 6. Menved slutter et Forbund med Markgreverne Valdemar og Johan af Brandenburg af samme Indhold som Nr. 395.

1. Registratur hos Hvitfeld:

Kongen gav dem et Brev af det samme Indhold. Med ham har beseglet Herr Valdemar af Jylland, Herr Kristoffer af Halland, Henrik af Meklenborg og 16 Riddere.

2. Registratur hos Stephanius:

Kongens Brev af samme Ordlyd.

1) Baade Hvitfelds og Stephanius' Registratur er uden Datum, men da Brevet er Kongens Genbrev paa Markgrevernes Brev af 1312 19. Februar, se Nr. 395, maa det være fra omkring samme Tid.

397 1312. [19. Februar—omkr. 26. Marts][1]).

Markgrev Valdemar af Brandenburg anmoder Kong Erik 6. Menved om at varetage sine Interesser hos Fyrst Vizlav 3. af Rygen, Biskop (Oluf af Roskilde) og Hertug Valdemar 2. af Sønderjylland og at tillade Udførsel af Korn til Stralsund, idet han erklærer at ville gøre Gengæld.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1. Oversættelse af Hvitfeld:

Markgreven bad ham, om han vilde forhandle med Hertug (!) Vizlav af Rygen, om han vilde udføre og gøre det, som var aftalt imellem Markgreven og ham. 2. At han sender Brev til Bispen af Rostock[2]), at han ikke skal bandsætte ham eller hindre dem[3]) med Ban, hvis Kirkens Gods lider Skade i Anledning af denne Krig med Rostock, efterdi de fordum venligt havde forligt sig med Kongen i gode Herrers Nærværelse[4]). 3. At Kongen vil skrive til Hertugen af Slesvig for at faa ham til at betale nogle Penge, som hans Sønner havde laant af Markgreven. 4. At Kongen vil tillade Tilførsel af Korn til Stralsund. Har han Brug for noget, kan han faa det igen. 5. At han kan befale over Markgreven, hvis han ved nogen Maade, han kan tjene ham.

2. Registratur hos Stephanius:

Markgrevens Anmodninger og Krav til Kongen.

1) i Rigsbrevbogen var dette Brev indført efter Forbundstraktaten mellem Markgreverne og Kong Erik af 1312 19. Februar (Nr. 395. 396). Da dette Brev ogsaa tager Sigte paa Krigen med Rostock, maa det være fra samme Tid; i hvert Fald er det udstedt før omkr. 26. Marts, da Hertug Valdemar 2. af Sønderjylland, der omtales i Brevet, døde. — 2) sikkert Fejl for Bispen af Roskilde. — 3) formentlig de forbundne Fyrster, derunder Kongen. — 4) nemlig ved det i Nrr. 395 og 396 omtalte Forbund.

[1312. Omkring 19. Februar][1]). 398

Kong Erik 6. Menved udsteder en Fuldmagt til Markgreve Valdemar af Brandenburgs Udsending, som bragtes ham af Fyrst Henrik 2. af Meklenborg.

Registratur af Stephanius.

M. H. t. den Fuldmagt, som Fyrsten af Meklenborg bragte ham fra den Herre Kongen.

1) Den i Brevet omtalte Fuldmagt blev udstedt af Kong Erik i Anledning af, at Johan af Kerckow skulde overbringe ham Markgrevens Artikler, se Nr. 399. Da Artiklerne formentlig er fra 1312, omkring 19. Februar maa Fuldmagten være fra samme Tid, men udstedt før Artiklerne.

[1312. Omkring 19. Februar][1]). 399

Markgrev Valdemar af Brandenburg lader nogle Artikler oversende til Kong Erik 6. Menved.

Registratur hos Stephanius.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

De Artikler, som Markgreven lod sende med en Fuldmagt til Kongen ved Herr Johan af Kerckow.

1) Disse Artikler staar formentlig i Forbindelse med Afslutningen af Forbundstraktaten mellem Kong Erik og Markgreverne af 19. Februar 1312 og maa være tilstillet Kongen i Tiden deromkring.

400 1312. 20. Februar. Stäkeborg.

Kong Birger af Sverige og nitten svenske Stormænd udsteder et Gældsbrev til Kong Erik 6. Menved, hvorved de forpligter sig til at tilbagebetale ham et Laan paa 2000 Mark Sølv i kölnsk Vægt den 29. September.

Original i Rigsarkivet.

Birger, af Guds Naade de Svenskes og Goters Konge, Knut Jonsson, Drost, Folke Jonsson, Håkon Läme, Marsk, Ture Ketilsson, Tyge Jonsson, Rörik Birgersson, der var sat i Stedet for Herr Leonard, salig Ihukommelse, Peter Likvidsson og Håkon Haraldsson, Riddere, Torsten Gudfastson, Stefan Röriksson, Jedvard Filipsson, Sture Sturesson, Karl Turesson, Ketil Puke, Karl Orestesson, Birger Jonsson, Martin Houære, Konrad Ysern og Magnus Sibbeson, Væbnere, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle og anerkender ved dette Brev, at vi i Forening fuldt og fast skylder den berømmelige Fyrste, Herr Erik, de Danskes og Venders berømmelige Konge, eller hans sande Arvinger, 2000 Mark rent og lovligt Sølv efter kölnsk Vægt. Saaledes nemlig, at de selvsamme fornævnte 2000 Mark rent, som vi var skyldige at betale den nævnte Herre Konge af Danmark førstkommende St. Hansdag, er vi paa Grund af Tidsfristens Forlængelse, tilstedt os af selve den Herre Kongen, paa vor Tro forpligtede til at betale førstkommende Mikkelsdag til ham eller hans sande Arvinger. Vi lover ligesaa paa vor Tro, at, hvis vi ikke har betalt nævnte Herre Kongen af Danmark eller hans Arvinger omtalte Sum Sølv til ovennævnte Termin, vil vi Birger, de Svenskes Konge, inddrage i Söderköping i Sverige, og vi Knut Jonsson, Drost, Folke Jonsson og de øvrige ovenfor nævnte Riddere og Væbnere vil inddrage i Roskilde i Danmark i Indlager[1]); fra de ovennævnte Steder vil vi ingenlunde gaa bort, inden den fornævnte Sum Sølv betales fuldt ud til den ovennævnte Herre Kongen af Danmark eller hans sande Arvinger. Yderligere tilføjes hertil, at hvis en af de tidligere nævnte Riddere eller Væbnere

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skulde dø eller gaa bort før Betalingen af ovennævnte Sølv, lover vi Birger, de Svenskes Konge, paa vor Tro at sætte en anden lige saa god Ridder eller Væbner i den ovennævnte afdøde Ridders eller Væbners Sted. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort, Birgers, de Svenskes Konges, og alle de ovennævntes Segl hænge under dette Brev. Givet i Stäkeborg i det Herrens Aar 1312, den anden Søndag i Fasten.

1) se DRB II 5 Nr. 222 Note 3; 9 Nr. 403 Note 1.

1312. 21. Februar. Vienne. 401

Henrik Klüz, Kannik i Hamborg, lader ved Lappus Recuperi fra Firenze, hans befuldmægtigede i de Sager, han havde mod Ærkebiskop Jens Grand af Bremen og den lybske Kannik Ludvig, Hertugen af Lüneburgs Søn, fremlægge nogle Artikler i en Sag mod den sidstnævnte.

Original i Vatikanets Arkiv.

I Herrens Navn Amen. Aar 1312 efter samme Herres Fødsel, i den 12. Indiktion, i 7. Aar af den højhellige Fader og Herre, af Guds Miskundhed Pave Clemens 5.s Pontifikat den 21. Februar. Dette er de Bevisartikler, som blev modtaget ved den Undersøgelse, der foretoges af den velbyrdige og gode Mand, Herr Bernhard Roiardi, Ærkedegn i Xanten, den Herre Pavens Kapellan og Kuriens[1]) Appeldommer og Dommer i den Sag, som er imellem Herr Henrik Klüz, Kannik i Hamborgs Kirke paa den ene Side, og den fraværende Herr Ludvig, Søn af den højbaarne Mand, Hertugen af Lüneburg, paa den anden Side angaaende den store Præbende, der dengang stod ledig i Hamborgs Kirke som Følge af den Gottschalks Død, som fordum var præbendenydende Kannik i Hamborgs Kirke, til hvilken Præbende de begge paastod at have Ret. Sagen blev fremført paa den nævnte Henrik Klüz' Vegne, som fremlagde de nedenfor skrevne Artikler . . .

De nedenfor skrevne Artikler overrækker og fremlægger Lappus Recuperi fra Firenze, befuldmægtiget for den gode Mand Henrik Klüz, præbendenydende Kannik ved Hamborgs Kirke i Bremen Stift, i den Sag og de Sager, hvilken og hvilke han har med den ærværdige Fader, Herr Jens, af Guds Naade Ærkebiskop af Bremen, og Ludvig, Søn af den højbaarne Mand Hertugen af Lüneburg, Kannik i Lübeck . . .

1) egtl. *sacrum palatium*, d. v. s. Paladset i Avignon; der sigtes til den pavelige Domstol, der senere kaldes *Rota*.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

402 [Før 1312. 24. Februar. Vienne].

Pave Clemens 5. paalægger efter Anmodning af Biskop Oluf af Roskilde Ærkebiskop Esger af Lund at skaffe ophævet alle de Bestemmelser, der til Skade for Biskop Oluf var udstedt efter hans Pilgrimsrejse til det apostoliske Sæde.

Referat i Nr. 403.

403 1312. 24. Februar. Vienne.

Magister Richardus de Guallo, den danske Konges befuldmægtigede i Vienne, protesterer mod Pave Clemens 5.s Bulle til Ærkebiskop Esger af Lund (Nr. 402).

1. Registratur hos Bartholin:

Saaledes nedlagde Magister Richardus ogsaa Indsigelse mod Pave Clemens' Bulle, opnaaet af Biskop Oluf af Roskilde og stilet til Ærkebispen af Lund, at alt, hvad han fandt foretaget ubesindigt til Skade for samme Biskop efter sammes Pilgrimsfærd til den hellige Stol, skulde han føre tilbage til den behørige Tilstand. Givet i Vienne den 24. Februar.

2. Registratur hos Stephanius:

Apostoliske Breve opnaaede af forskellige Bisper i Danmark.

404 [Før 1312. 24. Februar. Vienne][1]).

Pave Clemens 5. paalægger Guido, Dekan ved Lundekirken, at drage Omsorg for, at alt det Gods, der tilhører Bispebordet i Roskilde og er frataget det, tilbagegives.

1) Da dette Paalæg til Dekanen ved Lundekirken maa antages at være udstedt samtidigt med Pave Clemens 5.s Bulle til Ærkebiskop Esger (Nr. 402), som Magister Ricardus de Guallo protesterede imod 1312 den 24. Februar (Nr. 403), maa denne Bulle ogsaa være udstedt inden dette Tidspunkt.

405 [1312. Omkring 24. Februar. Vienne][1]).

Magister Richardus de Guallo, Kong Erik 6. Menveds befuldmægtigede i Vienne, protesterer mod Pave Clemens 5.s Bulle til Guido, Dekan for Lundekirken, se Nr. 404.

1. Registratur hos Bartholin:

Endelig nedlagde han ogsaa Indsigelse mod samme Pave Clemens' Bulle til Lundekirkens Dekan, at det, der er frataget Roskilde Bispebord, skal tilbagekaldes.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. Registratur hos Stephanius:

Apostoliske Breve opnaaede af forskellige Bisper i Danmark.

1) Denne Protest er formodentlig nedlagt den 24. Februar eller i Tiden omkring 24. Februar 1312, hvor Richardus de Guallo nedlagde Protest paa den danske Konges Vegne mod en lignende Bulle, stilet til Ærkebiskop Esger af Lund, jf. Nr. 403. Bartholin anfører da ogsaa denne Protest umiddelbart efter den anden.

1312. 3. Marts. Eutin. 406

Ridder Hildebrand af Mölln erklærer, at han har sluttet Overenskomst med Kapitlet i Lübeck om Patronatsretten til et Vikariat, som hans Fader har indstiftet i St. Jakobskirken i Lübeck. Brevet er beseglet af bl. a. Biskop Jens af Slesvig.

Afskrift i Lübeck.

Ridder Hildebrand kaldet af Mölln, til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med Gud . . .

Til Vidnesbyrd herom er Segl tilhørende den ærværdige Fader, vor Herre Jens, Biskop over Kirken i Slesvig, og mig hængt under dette Brev. Givet i Eutin i det Herrens Aar 1312 den 3. Marts.

1312. 12. Marts. Vordingborg. 407

Kong Erik 6. Menved gør vitterligt, at Broder Degn, Kongens Vicekansler, i Kongens Nærværelse har tilskødet St. Agnete Kloster i Roskilde Jordegods i Kamstrup.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vor elskede Vicekansler, Herr Broder Degn, i vor Nærværelse som Gave skødede til de fromme Fruer, Nonnerne i St. Agnetes Kloster i Roskilde sit Gods, alt og eet, løst og fast, i Kamstrup at besidde frit med Rette evindelig, idet han foretog denne Skødning i Præstens, vor Notar Herr Bos, Hænder paa samme Nonners Vegne. Da vi ønsker, at denne Skødning skal være fast og urokkelig, bekræfter vi den ved dette Brev. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1312 paa den hellige Pave og Martyr Gregors Dag i vor Nærværelse; nærværende var ogsaa Herr Tord Amring, Niels Munk og mange andre troværdige Mænd.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

408 [Før 1312. Omkring 26. Marts][1]).

Byraadet og Borgerne i Slesvig, Flensborg og Haderslev forpligter sig til at betale Staden Greifswald 513 Mark vendiske Penge, som Hertug Valdemar 2. af Sønderjylland har laant af Staden.

Original i Greifswald.

Vi, Raadmændene og de øvrige Borgere i Slesvig, i Flensborg og Haderslev, til alle troende kristne, der faar dette Brev at se, vor oprigtige Kærlighed med Gud.

Vi anerkender ved dette Brev og erklærer offentligt, at vi til de gode Mænd, Raadmændene og Borgerne i Staden Greifswald med samlet Haand er pligtige at betale paa den berømmelige Fyrste, vor Herre Valdemar af Guds Naade Hertug af Jyllands Vegne 513 Mark vendiske Penge paa nedenforskrevne Terminer, nemlig til Pinsen i det Herrens Aar 1319, fremdeles til den følgende Pinse i det Herrens Aar 1320. Fremdeles til Pinsen i det Herrens Aar 1321. Saaledes vil vi erlægge og betale den fulde Sum af denne Gæld til de nævnte Raadmænd og Borgere i Greifswald uden Hindring. Til Vidnesbyrd herom har vi givet de samme dette Brev og bekræftet det med vore Stæders Segl.

1) Da Hertug Valdemar 2. døde 1312 'efter Paaske' (jf. den lybske Krønike), kan Brevet senest være fra den Tid, d. v. s. 1312 omkring 26. Marts.

409 1312. 31. Marts. Ribe.

Ribe Kapitel vidimerer Pave Bonifacius 8.s Bulle af 18. December 1302.

Afskrift (Løgumbogen).

Ribe Kapitel til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har set den højhellige Fader, Pave Bonifacius 8.s Brev med ægte Bulle og ubeskadiget Seglsnor, uskrabet, ustunget og i enhver Henseende ubeskadiget, af følgende Ordlyd: Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Sønner, samtlige Abbeder, Abbedisser og Konventer af Cistercienserordenen (o. s. v. = *1302 18. December)*. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1312 Fredag efter Paaske den 31. Marts.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. 18. April. Søborg. 410

Hertug Erik af Sverige slutter Forbund med Kong Erik 6. Menved.

1. Registratur hos Hvitfeld:

Aar 1312 Tirsdagen lige efter Tiburtius' Dag forpligtede Hertug Erik af Sverige sig paa Søborg overfor Kong Erik, de Danskes og Venders Konge, til tro at staa ham bi i alle sine Levedage imod hvem som helst undtagen hans Broder, Valdemar, idet han skulde yde og bevise ham al tro Hjælp.

2. Registratur hos Stephanius:

Hertug Erik af Sveriges Forpligtelse, i hvilken han lover at staa Kongen bi i alle sine Dage. Aar 1312.

1312. 2. Maj. Vienne. 411

Pave Clemens 5. meddeler Ærkebiskop Esger af Lund, Bisperne Oluf af Roskilde og Henrik af Reval, at alt Tempelherrernes Gods skal overdrages Johanniterordenen, og paalægger de ovennævnte at sørge for, at denne Bestemmelse udføres.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1312. 4. Maj. Vordingborg. 412

Grev Adolf af Holsten tager Kong Erik 6. Menved til Voldgiftsdommer i den Strid, han har med Grev Gerhard 2. af Holsten.

1. Referat hos Hvitfeld:

Aar 1312 Kristi Himmelfartsdag har Grev Adolf[1]), Herre af Holsten, i Vordingborg overdraget til Afgørelse af Kong Erik de Sager, som han havde med sin Farbroders Søn, Grev Gerhard, dog saaledes at den Fred, som er aftalt imellem dem indtil Jul, skal staa ved Magt, inden hvilken Tid Kongen har lovet at forlige dem. Men hvis Grev Adolf efter Jul tilføjer hans Brodersøn Grev Gerhard nogen Skade uden dennes egen Skyld, staar det Kongen frit for at hjælpe fornævnte Grev Gerhard.

1) Den i Brevet nævnte Grev Adolf kan baade være Grev Adolf, Johan 2. af Kiels Søn, og Adolf 6. af Schauenburg, der begge laa i Strid med Gerhard 2. Sandsynligheden taler dog for, at der er Tale om Adolf af Kiel, da de i Rigsbrevbogen fra denne Tid afskrevne Breve kun angaar Striden mellem Greverne af Kiel og Plön, og ikke Stridighederne mellem Greverne af Plön, Schauenburg og Rendsburg. Det er van-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skeligt at afgøre om *Grev Gerhard* er Gerhard 2. eller hans Søn Gerhard 4. Gerhard 3. af Rendsburg kommer ikke i Betragtning, da der ikke fra denne Tid vides noget om, at han skulde være i Strid med Greverne af Kiel, hvorimod han sammen med Adolf 6. laa i Strid med Gerhard 2. Hvitfeld kalder ham Adolfs *Farbroders Søn* og *Brodersøn*; Originalen har sikkert haft *patruus*, der baade betyder Farbror, Fætter, Næstsøskendebarn og lignende Slægtskabsgrader. Gerhard 2. var Adolfs Faders, Johan 2.s Fætter. Om Stridighederne mellem Johan 2. og hans Søn, Grev Adolf af Kiel, og Gerhard 2. og hans Sønner, Gerhard 4. og Johan 3. (Junker Henneke), se Nr. 349, 467—469.

2. Registratur hos Stephanius:

Grev Adolf paa den ene Side og Grev Gerhard af Holsten paa den anden Side tager Kongen til Voldgiftsmand. 1312.

413 1312. 4. Maj. Roskilde.

Kongens Vicekansler Broder Degn giver Roskildekanniken Piper Fuldmagt til at tilskøde Roskilde Agnete Kloster det Jordegods i Kamstrup og Kamstrup Mark, han selv tidligere har tilskødet Klosteret i Kongens Nærværelse.

Original i Rigsarkivet.

Broder Degn, Vicekansler hos de Danskes berømmelige Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg har givet den gode Mand, Herr Piper, Kannik i Roskilde, Fuldmagt og Frihed til at tilskøde de fromme Fruer, Nonnerne i St. Agnetes Kloster i Roskilde, alt mit Gods, løst og fast, der ligger og er i Kamstrup og Kamstrup Mark og til at overdrage dem det frit til deres Brug at besidde evindelig, saaledes som jeg personligt har skødet samme Gods til Fruerne i min Herre Kongens Nærværelse, og som det fuldstændigt staar i hans aabne Brev[1]) udfærdiget desangaaende. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i Herrens Aar 1312 Kristi Himmelfartsdag.

1) jf. Nr. 407.

414 1312. 5. Maj. Vienne.

Den pavelige Appeldommer, Magister Bertrandus fra Milano, tildeler i et af den offentlige Notar Johannes Servati udfærdiget Brev Kapitlet i Hamborg absolutio ad cautelam[1]) *i dets Strid med Ærkebiskop Jens Grand af Bremen, jf. Nr. 401.*

Original i Hamborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I vor Herre Jesu Kristi Navn Amen . . . Der opstod for nogen Tid siden imellem den ærværdige Fader, Herr Jens, Ærkebiskop af Bremen, paa den ene Side og de ærværdige Mænd, Herrerne (Ludvig,) Provst, (Bertram af Heimechude,) Dekan, (Bruno,) Kantor, og (Herman,) Skolastiker, og hele Kapitlet ved Hamborgerkirken i nævnte Bremen Stift paa den anden Side Aarsag til Strid angaaende og paa Grund af, at nævnte Herr Ærkebiskop paalagde de fornævnte og hver især af Kapitlet en Afgift eller Skat af Tiendedelen af de Frugter og Indtægter, som de fornævnte Mænd, Provsten, Dekanen, Kantoren, Skoleforstanderen og de andre Kanniker ved nævnte Kirke har af deres Beneficier, og Tiendedelen af dens Indtægter . . .

Den nævnte Syndsforladelse[1]) blev givet og skænket nævnte Herr Markvard[2]) paa de ovenfor nævntes Vegne af den nævnte Herr Appeldommer, der sad paa sit Dommersæde om Morgenen i Retstiden i Vienne i Domkirken, hvor de Herrer Appeldommere ved Pavehoffet[3]) sidder for at fælde Dom, i Aaret 1312 efter Herrens Fødsel, den tiende Indiktion, Fredagen den 5. Maj i syvende Aar af den Herre Pave Clemens 5.s Pontifikat i Nærværelse af de ærværdige og gode Mænd, Magistrene Nicolaus af Bevagna og Matheus Canoria, Notarer ved Pavehoffet, og Petrus Michaelis, Klerk i Nîmes, og Herr Filip Gerardi, Kannik i Porto, og saare mange andre Vidner, der særlig var kaldet og stævnet til fornævnte Forhandling.

1) d. e. en Absolution, der gives i Tilfælde, hvor der kan herske Tvivl, om den Kirkestraf, der gives Afløsning for, har været gyldigt paalagt, og om Afløsning derfor overhovedet er nødvendig, se Hinschius V p. 675. — 2) Markvard Rusche. Om Sagen se Nr. 401. — 3) jf. Nr. 401 Note 1.

1312. 7. Maj. Vienne. 415

Pave Clemens 5. udnævner Biskop Kristian 2. af Ribe og Abbederne af Løgumkloster og Ømkloster til Konservatorer og Dommere for Ærkebiskop Esger af Lund, saalænge han lever, da han har klaget over, at saavel gejstlige som verdslige i Lunds Stad og Stift har sat sig i Besiddelse af ærkebiskoppelige Ejendomme og Rettigheder, og det er ham umuligt at klage til Paven i hvert enkelt Tilfælde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Biskop (Kristian) i Ribe og vore elskede Sønner Abbederne . . i Løgum Kloster i Ribe Stift og . . i Øm Kloster i Aarhus Stift. Dertil har Gud sat os i Spidsen for Tjenerne i sit Hus, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vi i den os paalagte tro Tjeneste med Klogskab skal yde de enkelte vor Forsorgs gavnlige Hjælp, alt efter Forholdene, og især i deres Trængsler bistaa dem, som har faaet paalagt en Forsorgspligt og er betegnede ved en fremtrædende Værdigheds Rang, raade Bod paa deres Skader og give dem Oprejsning. Ved en Klage fra vor ærværdige Broder Ærkebiskop Esger i Lund har vi bragt i Erfaring, at nogle verdensgejstlige og klostergivne, Hertuger, Grever, Baroner, Adelsmænd og andre Lægfolk i Lunds Stad og Stift og de omliggende Egne for nylig har beslaglagt og ladet beslaglægge Tiender, Borge, Landsbyer, Jorder, Besiddelser, Retsomraader, Rettigheder og andet Gods, løst og fast, som tilkommer hans ærkebiskoppelige Bord, og efter Beslaglæggelsen fastholder det eller hjælper dem, der gør dette, med Raad og Daad eller Gunst. Ogsaa nogle andre gejstlige Personer, baade verdensgejstlige og regelbundne, og Korporationer og Enkeltpersoner i disse Stæder, Borge og Landsbyer i fornævnte Stift og Omegn, nægter til en vis Grad at svare Ærkebispen eller hans Stedfortrædere de Afgifter, Indtægter, Rettigheder og andre Ting, som tilkommer bemeldte Bord. I fornævnte Stad, Stift og Omegn er der ogsaa nogle, som ikke frygter for at tage Herrens Navn forfængeligt, og som paafører samme Ærkebiskop mangfoldige Besværligheder og Tab paa disse Borge, Jorder, Landsbyer, Retsomraader, Rettigheder, Gods og andre Ting, som tilkommer fornævnte Bord. Derfor har nævnte Ærkebiskop ydmygt ansøgt os om, at vi, da det falder samme overmaade vanskeligt for hvert enkelt Klagemaal at tage sin Tilflugt til det apostoliske Sæde, med faderlig Omhu vilde værdiges at sørge for ham i denne Sag. Vi ønsker da mod dem, der har lagt Beslag paa og beholdt alt dette, og drister sig til at volde ham Besvær og tilføje ham Fornærmelser, at komme ham til Hjælp med et saadant Lægemiddel, at deres Frækhed derved kan tugtes, og andre afskæres fra at foretage sig noget lignende, og derfor paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Eder, vise Brødre, at I eller to eller blot een af Eder personlig eller ved een eller flere andre, selv om det er udenfor de Steder, hvor I er indsat som Værneherrer og Dommere, skal bistaa fornævnte Ærkebiskop, saa længe han lever, virksomt forsvare og beskytte ham og ikke tillade, at samme uforskyldt med Hensyn hertil eller noget andet Gods og andre Rettigheder, som tilkommer nævnte Bord, forulempes af disse eller nogle som helst andre, som saaledes beslaglægger eller tilbageholder hans Gods og drister sig til at volde ham Besvær og tilføje ham Fornærmelser, eller at der af dem

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

paaføres ham Tynge, Tab eller Fornærmelser. I skal, naar I anmodes derom af ham selv, hans Stedfortrædere eller befuldmægtigede eller een af dem, skaffe Ærkebispen hans fulde Ret overfor de fornævnte og hvilkesomhelst andre Personer med Hensyn til Tilbagegivelse af Tiender, Borge, Jorder, Landsbyer, Besiddelser, Retsomraader, Rettigheder og Gods, baade løst og fast, og tillige af Indkomster og Indtægter og af alt det øvrige fornævnte Gods og med Hensyn til hvilkesomhelst Besværligheder, Fornærmelser og Tab nuværende og tilkommende, nemlig summarisk og uden offentlig formelig Rettergang angaaende det, som kræver retslig Behandling, og angaaende andre Spørgsmaal, saaledes som deres Beskaffenhed gør Krav paa, og I skal med Tilsidesættelse af Appel, om fornødent ogsaa med Paakaldelse af den verdslige Arms Bistand, saa snart og saa ofte I finder det tjenligt, med Kirkens Straf tugte dem, der saaledes beslaglægger eller tilbageholder hans Gods og drister sig til at volde ham Besvær og tilføje ham Fornærmelser, og ligesaa dem, der ikke retter sig herefter, men er genstridige, af hvilken Værdighed, Stand, Rang eller Stilling de end maatte være — uanset vor Forgænger, salig Ihukommelse, Pave Bonifacius 8.s Bestemmelse[1]), hvorved der drages Omsorg for, at Dommere og Værneherrer, som er indsatte af det fornævnte Sæde, ikke maa føre Proces mod nogen uden for den Stad eller det Stift, hvori de er indsatte, eller overdrage een eller flere andre at optræde paa deres Vegne eller driste sig til at drage nogen mere end een Dagsrejse ud over Grænserne for deres Stift, eller at Værneherrerne ikke maa befatte sig med andet end aabenbar Fornærmelse, Vold og andet, som kræver retslig Undersøgelse, med Tilføjelse af Straffe over dem, der handler anderledes, og dem, der virker derfor; uanset ogsaa den paa det almindelige Kirkemøde tagne Bestemmelse om to Dagsrejser[2]), naar blot ingen i Kraft af dette Brev drages ud over den tredje eller fjerde Dagsrejse uden for sin Stad eller sit Stift, og ligesaa uanset alle andre Bestemmelser af vore Forgængere som romerske Paver baade om delegerede Dommere og Værneherrer eller andet, som paa nogen Maade skulde kunne lægge Hindringer i Vejen for Eders Retshaandhævelse eller Myndighed i dette Anliggende og den fulde Udøvelse deraf; uanset fremdeles, om nogen, i Fællesskab eller hver for sig, har faaet bevilget af fornævnte Sæde, at de ikke kan rammes af Banlysning, Suspension eller Interdikt eller stævnes for Retten uden for eller ud over bestemte Steder ved apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt, tydeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling og de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i denne nævnte Personer, Steder, Grader og Navne; uanset endelig enhver Begunstigelse, almindelig eller særlig, af dette Sæde, hvilken Ordlyd den end har, hvorved, naar den ikke er tydeligt omtalt eller fuldstændigt optaget i dette Brev, Udfoldelsen af Eders Jurisdiktion i dette Anliggende paa nogen Maade kan hindres, og hvorom — og om hvis fulde Ordlyd — der Ord til andet skal ske særlig Omtale i vort Brev. Forøvrigt ønsker vi og bestemmer med apostolisk Myndighed, at enhver af Eder kan fuldføre en Foranstaltning, der er paabegyndt af en anden, skønt den, der paabegynder Foranstaltningen ikke er forhindret af en kanonisk Forhindring; vi ønsker fremdeles, at der fra Udstedelsen af nærværende skal være tildelt Eder alle og hver enkelt af Eder forlænget Myndighed og Jurisdiktion i eet og alt af det, vi har forudskikket, saaledes at I med saadan Styrke og saadan Kraft kan gaa frem i alt det forudskikkede, hvad enten det er paabegyndt eller ikke paabegyndt, nuværende eller tilkommende og for de fornævnte, som om eet og alt af det fornævnte var paabegyndt for Eder, og Eders Jurisdiktion og hver enkelts Jurisdiktion i alt og eet af det ovennævnte var forlænget ved Stævning eller paa anden lovlig Maade, uanset fornævnte og enhver anden Bestemmelse angaaende Værneherrer, som gaar ud paa det modsatte. Givet i Vienne den 7. Maj (i vort Pontifikats) 7. Aar.

1) c. 15 in VI^to de officio et potestate I 14. — 2) c. 28 X in rescriptis I 3, se DRB II 9 Nr. 234.

416 1312. 7. Maj. Vienne.

Pave Clemens 5. udnævner Bisperne Kristian 2. af Ribe, Oluf af Roskilde og Burchard af Lübeck til Værneherrer for Biskop Peder 2. af Odense, der har klaget over, at Bispestolens Gods er udsat for Overgreb saavel fra gejstlige som verdslige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til de ærværdige Brødre Bisperne (Kristian) af Ribe og (Oluf) af Roskilde og (Burchard) af Lübeck o. s. v. Dertil har Gud gjort os o. s. v. som i det nærmest foregaaende, idet 'Tiender og Landsbyer' udgaar og 'Riddere' indsættes. Ved en Klage fra vor ærværdige Broder Biskop Peder af Odense har vi bragt i Erfaring o. s. v. som ovenfor helt igennem. Givet som ovenfor.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. 7. Maj. Vienne. 417

Pave Clemens 5. udnævner Ærkebiskop Jens Grand af Bremen og Bisperne Henrik af Camin og Jens 2. af Slesvig til Værneherrer for Biskop Oluf af Roskilde, der har klaget over, at Bispestolens Ejendom er udsat for Overgreb fra saavel gejstlige som verdslige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore ærværdige Brødre (Jens), Ærkebiskop af Bremen, og Henrik, Biskop af Camin, og Jens, Biskop af Slesvig o. s. v. Dertil har Gud gjort os o. s. v. som i det første foregaaende Brev indtil 'give dem Oprejsning'[1]). Ved en Klage fra vor ærværdige Broder Biskop Oluf af Roskilde har vi bragt i Erfaring, at nogle verdensgejstlige og Lægfolk fra Roskilde Stad og Stift og Omegn fornylig har beslaglagt og ladet beslaglægge Borge, Jorder, Besiddelser, Tiender, Retsomraader og Rettigheder og adskilligt andet Gods, løst og fast, som hører til hans Bispebord, og at de efter Beslaglæggelsen fastholder dette eller bistaar dem, der fastholder dette, med Hjælp og Gunst. Adskillige fra fornævnte Stad og Stift og Omegn, som ikke frygter for at tage Herrens Navn forfængeligt, paafører samme Biskop mangfoldige Besværligheder og Tab paa disse Borge, Jorder, Tiender, Retsomraader, Rettigheder, Gods og andre Ting, som tilkommer hans Bord. Derfor har nævnte Biskop ydmygt ansøgt os om, at vi, da det falder samme overmaade vanskeligt o. s. v. som i det første foregaaende Brev[1]) med de fornødne Ændringer lige til Enden. Givet som ovenfor[1]).

1) Nr. 415.

1312. 8. Maj. Vienne. 418

Pave Clemens 5. meddeler Esger 2. (Bonde), udvalgt til Biskop af Aarhus, at han giver ham Dispensation med Hensyn til hans Alder og udnævner ham til Biskop af Aarhus, da Embedsbesættelsen tilkommer Paven som Følge af, at Bispesædet har staaet ledigt under hele hans Pontifikat.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Esger, udvalgt til Biskop af Aarhus. Blandt andre Bekymringer, hvorved vi paa Grund af forskellige opdukkende Hverv uafladeligt drages bort fra vort Hyrdeembedes Pligt, er det vor særlige Bekymring at besætte de Kirker, der er berøvede deres Hyrder, med egnede Personer. Da Kirken i Aarhus nylig blev ledig ved, at vi forflyttede[1])

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vor ærværdige Broder Esger, nu Ærkebiskop i Lund, men da Biskop i Aarhus, til Kirken i Lund, som da var berøvet sin Hyrdes Trøst, har vi — i Betragtning af, at ingen anden end vi kunde befatte sig med Besættelsen af fornævnte Kirke i Aarhus, eftersom vi i sin Tid før denne Ledighed særligt har forbeholdt os og det apostoliske Sæde Besættelsen ogsaa af alle Domkirker, som under hele vort Pontifikat maatte blive ledige ved samme Sæde[2]), idet vi fra da af erklærede det for magtesløst og uden Betydning at være, om nogen, hvilken Myndighed han end havde, med eller uden Viden herom, handlede anderledes desangaaende — i den Hensigt med faderlig og nidkær Omhu at skride til en hastig Besættelse af Kirken i Aarhus, for at den ikke skulde være udsat for Ulemperne ved længere Tids Ledighed, rettet vor Sjæls Øje mod Dig, der er Kannik ved nævnte Kirke i Aarhus, og vi giver Dig nu med vor apostoliske Myndighed, uanset Bestemmelsen paa Kirkemødet i Lyon og enhver anden derimod stridende Bestemmelse, Dispensation med Hensyn til den Mangel, Du ved Din unge Alder lider under — idet Du siges at gaa i Dit 25. Aar[3]) eller saa —, og erklærer Dig uanset denne Mangel for egnet til at opnaa denne Værdighed. I Betragtning af Din boglige Kundskab, Din redelige Karakter, Din rene Vandel og Livsførelse og de mangfoldige andre Dyder, Du vides at være smykket med, sætter vi Dig efter vore Brødres Raad og af apostolisk Magtfuldkommenhed i Spidsen for denne Kirke i Aarhus som dens Biskop og Hyrde, idet vi betror Dig den fulde Sjælesorg i og Forvaltningen af den i aandelige og timelige Anliggender, eftersom vi har faaet en fast Tro til, at samme Kirke i Aarhus ved Din vidtskuende Dygtighed vil blive bevaret mod Skader og med Guds Hjælp vil gaa frem efter Ønske i timelige og aandelige Anliggender. Tag derfor med beredvillig Ærbødighed Herrens Aag paa Dig, bøj i Ydmygheds Aand Din Nakke for hans søde Byrde og søg paa en klog og nyttig Maade at varetage Sjælesorgen og Forvaltningen ved samme Kirke i Aarhus, saaledes at den under Din heldbringende Styrelse kan ledes lykkeligt og gaa fremad paa en frelsebringende Maade, og Du som en Hyrde, aarvaagen i sin Omsorg, kan erkendes at have styret Kirken i Aarhus med en heldig Haand. Givet i Vienne den 8. Maj i vort (Pontifikats) 7. Aar.

1) kun Paven kunde foretage en saadan Forflyttelse *(translatio*; jf. c. 2 X de translatione episcopi I 7). — 2) jf. Moltesen, De avignonske Pavers Forhold til Danmark p. 123. — 3) den kanoniske Alder for Præstevielse er 25 Aar (siden 1311), jf. c. 3 Clem. de aetate et qualitate I 6.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. 8. Maj. Vienne. 419

Pave Clemens 5. meddeler Kapitlet i Aarhus, at han har udnævnt den udvalgte Biskop Esger 2. (Bonde) til Biskop af Aarhus og paalægger Kapitlet at vise ham den skyldige Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Kapitlet ved Kirken i Aarhus. Blandt andre Bekymringer o. s. v. indtil 'gaa frem efter Ønske i timelige og aandelige Anliggender'. Derfor paalægger vi Eder alle, at I i fuldstændig Ydmyghed bøjer Eder for samme udvalgte Biskop som Eders Fader og Sjælehyrde og sørger for at vise ham skyldig Lydighed og Ærbødighed. Ellers vil vi stadfæste den Dom, som han med Rette maatte fælde over de genstridige, og med Guds Hjælp lade den ubrydeligt overholde, til han har faaet passende Oprejsning. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 418.

1312. 8. Maj. Vienne. 420

Pave Clemens 5. meddeler Gejstligheden i Aarhus Stad og Stift, at han har udnævnt den udvalgte Biskop Esger 2. (Bonde) til Biskop af Aarhus.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Gejstligheden i Aarhus Stad og Stift.

1312. 8. Maj. Vienne. 421

Pave Clemens 5. meddeler Menigheden i Aarhus Stad og Stift, at han har udnævnt den udvalgte Biskop Esger 2. (Bonde) til Biskop af Aarhus og paalægger Menigheden at være ham lydig.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Menigheden i Aarhus Stad og Stift indtil . . . Derfor retter vi vor Bøn, Opfordring og indstændige Formaning til Eder alle og paalægger Eder ved denne apostoliske Skrivelse, at I med Fromhed modtager fornævnte udvalgte Biskop, behandler ham vel og ydmygt retter Eder efter hans gavnlige Formaninger og Befalinger, saa at han kan glæde sig over i Eder at have faaet fromme Børn, og I altid i ham kan have en naadig Fader. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 418.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

422 1312. 8. Maj. Vienne.

Pave Clemens 5. meddeler Aarhuskirkens Vasaller, at han har udnævnt den udvalgte Biskop Esger 2. (Bonde) til Biskop af Aarhus og paalægger dem at vise ham Troskab.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner samtlige Vasaller under Kirken i Aarhus indtil . . . Derfor paalægger vi Eder alle, at I tager fromt mod samme udvalgte Biskop, behandler ham vel og ydmygt retter Eder efter hans frelsebringende Formaninger og Befalinger og, idet I aflægger samme den sædvanlige Troskabsed, yder ham vanlig Tjeneste og svarer ham de Afgifter og Indtægter, I er ham skyldige, saaledes at han kan glæde sig over i Eder at have faaet fromme Børn, og I i ham kan have en altid naadig Fader. Ellers vil vi stadfæste den Dom eller Straf, som han i det aandelige eller det timelige med Rette maatte afsige over de genstridige, og med Guds Hjælp lade den ubrydeligt overholde, til han har faaet passende Oprejsning. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 418.

423 1312. 8. Maj. Vienne.

Pave Clemens 5. meddeler Kong Erik 6. Menved af Danmark, at han efter Biskop Esger 1. (Jul) af Aarhus' Udnævnelse til Ærkebiskop af Lund i hans Sted har udnævnt Aarhuskanniken, den udvalgte Biskop Esger 2. (Bonde) til Biskop af Aarhus og beder Kongen yde Bispen sin Hjælp til at opretholde og udvide Aarhuskirkens Rettigheder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor kære Søn i Kristus (Erik), den berømmelige Konge af Danmark. Hos Barmhjertighedens evige Konge erhverver Du den evige Gengældelses Løn og hos Menneskene Lov og Pris, hvis Du af Ærbødighed for samme Konge værner kirkelige Personer, især dem, der beklæder Bispeværdigheden, med velvillig Gunst og naadigt lader dem blive kongelig Beskyttelse til Del. Derfor opfordrer vi Dig, hvis Omsorg er os bekendt, med saa meget desto større Tillid dertil, som vi haaber at finde Dig beredt og villig ved Udførelsen af gode Gerninger. Da Kirken i Aarhus nylig o. s. v.[1]) indtil . . . Derfor retter vi vor Bøn og Opfordring i Herren til Dig, høje Konge, om at have samme udvalgte Biskop og fornævnte Kirke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i Aarhus, der er betroet hans Styrelse, særligt anbefalede af guddommelig Ærbødighed for det apostoliske Sæde og os og til Forøgelse af Din Hæder og over for samme udvalgte Biskop at vise Dig gavmild med kongelig Gunst og naadig ved enhver Lejlighed, saaledes at samme udvalgte Biskop i Tillid til Din kongelige Bistand uafladelig kan have Held med sig ved Udøvelsen af det biskoppelige Embede, og Du som Følge deraf og som Følge af Dine øvrige fromme Gerninger foruden den evige Saligheds Løn, der bør foretrækkes frem for alt andet, som en katolsk Fyrste og en Velsignelsens Søn i fyldigere Maal kan fortjene at opnaa nævnte Sædes og vor Naade. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 418.

1312. 9. Maj. Vienne. 424

Pave Clemens 5. giver Biskop Esger 2. (Bonde) af Aarhus Tilladelse til at modtage Indvielse af en Ærkebiskop eller Biskop i Nærværelse af to eller tre andre Bisper fra hans eget Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Da vi nylig efter vore Brødres Raad besatte Kirken i Aarhus, som da stod uden Hyrde, med Din Person og satte Dig over den som dens Biskop og Hyrde samt med apostolisk Myndighed gav Dig Dispensation for den Mangel, Du ved Din Ungdom lider under, saa Du uanset denne lovligt kan beholde Aarhus Bispestol, bøjer vi os for Dine Anmodninger og giver Dig ved dette Brev Fuldmagt og Frihed til at modtage Indvielsens Naadegave af en hvilkensomhelst Ærkebiskop eller Biskop, som har det apostoliske Sædes Naade og har Del i dets Fællesskab, saaledes at han tilkalder og faar Bistand dertil af to eller tre andre Bisper i de Egne, som har en lignende Naade og har Del i det samme Fællesskab. Men det er vor Vilje, at samme Ærkebiskop eller Biskop, naar han har meddelt Dig denne Indvielsens Naadegave, i vort og den romerske Kirkes Navn modtager Troskabseden af Dig efter den Formular, som vi sender Dig i vor Bulle. Formularen til den Ed, som Du skal aflægge til os, skal Du snarest muligt lade os sende ved særligt Bud i Dit aabne Brev og beseglet med Dit Segl. Begiv Dig derfor til samme Kirke, Din Brud, med vor Velsignelses Naade og søg at styre den og den Dig betroede Gejstlighed og Menighed paa frelsebringende Maade, saa at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Du som Følge deraf kan anbefales med fortjent Ros i Herren. Givet i Vienne den 9. Maj i vort (Pontifikats) 7. Aar.

1) jf. Nr. 418.

425 1312. 9. Maj. Stralsund.

Tore den unge, befuldmægtiget Udsending for Kong Haakon 5. af Norge, slutter en Handelsoverenskomst med Søstæderne Lübeck, Rostock, Wismar, Greifswald og Stralsund, hvorved der sikres begge Parters Købmænd Ret til frit at handle i de respektive Lande. Som Deltager i Afslutningen af Overenskomsten nævnes Junker Niels, Søn af Grev Jakob af Halland.

Original i Stralsund.

Tore, kaldet den unge, den berømmelige Herre Kong Haakon af Norges særlige Udsending og befuldmægtiget, til alle troende kristne, der ser eller hører dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da jeg kom til Stralsund med Fuldmagt for den nævnte Konge af Norge i det Herrens Aar 1312 Tirsdagen før Pinse og de velærværdige Bisiddere, nemlig Junker Niels, Søn af Herr Jakob, fordum Greve af Halland, og Herr Simon, Kannik i Oslo, var til Stede . . . Til evindelig Bekræftelse heraf er den fornævnte Junker Niels' Segl tillige med mit Segl og Oslokanniken Herr Simons Segl hængt under dette Brev. Givet ovennævnte Aar, Dag og Sted.

426 1312. 10. Maj. Vienne.

Biskop Esger 2. (Bonde) af Aarhus lover at betale 500 Guldfloriner i Servispenge og de fem sædvanlige Afgifter til Kurien (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

1. Original i Vatikanets Arkiv.

(I det Herrens Aar 1312, i den tiende Indiktion, den 10. Maj i Vienne under Nærværelse af Herr Gaiardus, Prior for St. Cyprien, og Magister Petrus de Labatut) lovede Herr Esger, udvalgt til og stadfæstet som Biskop i Aarhus i Danmark at betale som sine almindelige Servispenge[1]) til Kammeret og Kollegiet 500 Guldgylden og de 5 sædvanlige Servitier til Tjenerskabet i Løbet af et Aar fra førstkommende Pinse. Ellers inden for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

et Tidsrum af 3 Maaneder (o. s. v.)[2]). Og han svor, som der staar i Formularen[2]).

2. *Original i Vatikanets Arkiv.*

Herr Esger udvalgt til Biskop af Aarhus i Danmark lovede som sine almindelige Servispenge[1]) til Paven og de 20 Kardinalers Kollegium at betale 500 Guldgylden og de 5 sædvanlige Servitier i Løbet af Tiden fra nu af og indtil førstkommende Pinse[3]).

1) se DRB II 4 Nr. 305 Note 2, 3. — 2) En lignende Forpligtelse er aftrykt i Kirchengeschichtliche Studien II 4, 73—77. — 3) Tilføjelse i Margen: Betalt.

1312. 14. Maj. 427

Kong Erik 6. Menved anmoder Raadet i Lübeck om at udbetale til Fyrst Henrik 2. af Meklenborg den Værneskat, som Staden skal erlægge til Kongen 1312 den 24. Juni.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til de kloge og gode Mænd, vore i Kristus elskede lybske Raadmænd, oprigtig Kærlighed med Gud tilligemed Frelse nu og i al Evighed.

Vi anmoder og beder kærligst Eder alle, som vi tiltror alt godt[1]), om, at I til den stormægtige Fyrste, Herr Henrik, Herre til Meklenborg, eller hans visse Bud i vort Navn ubeskaaret anviser de Penge, som vi skal have udbetalt af Eders Naader førstkommende St. Hansdag, for hvilke Penge vi erklærer Eder for kvit, fri og fuldstændig undtagne at være, naar de er udbetalte til ham. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1312 Pinsedag i vor Nærværelse.

1) jf. enslydende Breve Nrr. 343, 365.

1312. 17. Juni. Warin. 428

Biskop Gotfred af Schwerin befuldmægtiger Johannes af Kampe, Kannik i Schwerin og Hamborg, til overfor Ærkebiskop Jens Grand af Bremen at forsvare Schwerinerkirkens Privilegium, hvorefter den ikke er pligtig at deltage i Provinssynoder i Stade eller hinsides Elben.

Original i Hamborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gotfred, af Guds Naade Biskop af Kirken i Schwerin, ønsker, at det skal være bekendt for alle, der faar dette Brev at se, hvem det ligger paa Sinde eller maatte ligge paa Sinde, . . .

Idet vi giver og overlader samme vor befuldmægtigede fri Myndighed og særlig Fuldmagt til for den ærværdige Fader i Kristus, den Herre Jens, Ærkebiskop af den hellige Bremerkirke, eller hans Stedfortræder eller Stedfortrædere at forelægge, fremsætte og forsvare nævnte Privilegium, ved hvilket en saadan Frihed med dens Artikler under Hovedsagen eller Bisagen tilkommer os . . .

Givet i Warin i det Herrens Aar 1312 den 17. Juni.

429 1312. 20. Juni. Hamborg.

Provst Ludwig og Domkapitlet i Hamborg befuldmægtiger deres Skatmester Henrik og Kanniken Pelegrinus til over for Ærkebiskop Jens Grand af Bremen at forsvare deres Privilegium, hvorefter Kapitlet ikke er pligtigt at deltage i Provinssynoder eller Synodalkapitler syd for Elben.

Original i Hamborg.

Vi Ludvig, af Guds Naade Provst, og Kapitlet ved Hamborgs Kirke ønsker, at det skal være bekendt for alle, der faar dette Brev at se, hvem det ligger paa Sinde eller maatte ligge paa Sinde, . . .

Idet vi giver og overlader samme vore befuldmægtigede og hver enkelt af dem fri Myndighed og særlig Fuldmagt til for den ærværdige Fader Herr Jens, Ærkebiskop af Bremen, eller hans Stedfortræder eller Stedfortrædere at forelægge, fremsætte og forsvare det samme Privilegium eller de samme Privilegier, ved hvilket eller ved hvilke en saadan Frihed tilkommer os og nævnte Gejstlighed . . .

Givet i Hamborg under vor Kirkes Segl i det Herrens Aar 1312 den 20. Juni.

430 1312. 21. Juni. Vienne.

Pave Clemens 5. paalægger Ærkebiskop Jens Grand af Bremen og Bisperne Henrik af Hildesheim og Frederik af Brandenburg at skride ind mod de Stormænd og andre, som har begaaet Overgreb mod Ærkebiskop Burchard af Magdeburg, mens han deltog i Konciliet i Vienne.

Afskrift i Vatikanets Arkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. [Omkring 28. Juni][1]). 431

Borgerne i Greifswald frigiver to Skibe med tilhørende Besætninger fra Reval, som de har beslaglagt paa Grund af Krigen med Danmark, paa Betingelse af at der skal være Fred mellem de to Stæder.

Original i Greifswald.

Vi vil, at det skal være vitterligt, at vi i det Herrens Aar 1312 i Krigens Tid beslaglagde to Skibe fra Reval med Ladning og Mænd omkring Apostlene Filip og Jakobs Dag i den Havn, der hedder Neutief; disse Mænd har vi efter Meddelelse af nogle af vore Venner, som skaffede os Viden om, at de samme var vore tro Venner og vore Borgeres Velyndere, sat i Frihed og løsladt med alt deres Gods, ubeskadiget og tilbagegivet, paa følgende Betingelse: at Skibenes Kaptajner og Herrer med alle deres Mænd og Søfolk paa samme, som havde Gods, saavel smaat som stort, paa fornævnte Skibe sluttede Overenskomst og bestemt lovede fuldstændigt Forlig[2]) for sig og deres Stad Reval og alle deres Venner saavel i Staden Reval som andetsteds, og at de aldrig vilde hævne denne Beslaglæggelse, der var sket med god Grund, overfor os eller vore Borgere, saavel indenfor som udenfor, men at de gensidigt vilde overholde en fast Begunstigelse og sand Fred. Dette er Skibenes Herrer og deres Fæller, som afgav Løfte til os for ovennævnte Anliggender: Herr Siegfried af Hövel, Raadmand i nævnte Stad, Johan Kracht, Degenhard Borch, Bernhard Klein, Johan Didinghofen, Ludvig Rosslein, Peter Buntow, Schweder Ostinghausen, Henrik Schlüter, Goswin fra Köln, Johan fra Camin, Ditmar fra Werden, Richard fra Altwigshagen, Johan fra Hagen. Og saaledes blev Sagen sluttet og bilagt mellem dem og os.

1) med Hensyn til Dateringen se flg. Nr. — 2) gengiver Tekstens '*orweyda*' (d. v. s. Urfehde, Fjendtligheders Ophør): *composicio et sancio orweyde vulgariter dicta*, paa Dansk: Orfejde.

[1312]. 28. Juni. 432

Siegfried af Hövel, Raadmand i Reval, med flere erklærer, at de ikke i Fremtiden vil rejse noget Krav over for Greifswald i Anledning af Stadens Beslaglæggelse af deres Skibe og Arrestation af dem selv og deres Følge.

Original i Stralsund.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Siegfried af Hövel, Raadmand i Reval, Johan Kracht af Reval, Degenhard af Reval, Bernhard af Reval, Johan Didinghofen af Reval, Ludvig Rosslein af Reval, Peter Buntow og Schweder, hans Fælle, Henrik Schlüter, Johan af Hagen, Richard af Altwigshagen, Goswin fra Köln, Johan af Camin fra Riga, Ditmar og alle, der sejlede sammen med dem, erklærede for sig selv og andre, der gjorde og undlod at gøre noget for deres Skyld, at de aldrig vilde stille noget yderligere Krav eller tage Hævn for den Beslaglæggelse af deres Skibe og Gods, som Raadmændene i Greifswald og deres Medborgere lod foretage, idet de erklærede samme Raadmænd og Borgere i Greifswald for fuldstændigt fri og løste at være for saadan Mistankes Skyld, da hele denne Strid, der opstod som Følge af samme Skibes Beslaglæggelse, er bilagt og sluttet i Venskab, hvilket skete Dagen før de hellige Apostle Peters og Pauls Dag i det nedenskrevne Aar[1]).

1) jf. Nr. 431.

433 [Før 1312. 3. Juli][1]).

Kong Erik 6. Menved og Fyrst Nicolaus af Werle bilægger deres Strid med Hensyn til den Sum, Kongen var Fyrsten skyldig for Rostock, og bestemmer, at Biskop Kristian 2. af Ribe skal fastsætte Summens Størrelse.

1. Referat af Hvitfeld:

Der var nogen Strid imellem Herr Nicolaus af Werle og Kongen om nogle Penge, som han skulde have tilgode for Rostockerland, som han havde købt og ifølge Overenskomst modtaget af ham. Derom blev de forligt paa følgende Maade. Herr Henrik af Meklenborg skal udlægge til Herr Nicolaus af Werle Gods i Landet Meklenborg for 5100 sjællandske Mark; 1200 Mark for Oppebørselen af Gods i Sjælland og Skaane, som Kongen var ham pligtig for den Ed, som han har svoret ham; og 4000 Mark for det, som fornævnte Nicolaus siger, at Kongen er ham skyldig. I dette Beløb[2]) skal fornævnte Nicolaus give Kongen Afslag af den hele Sum eller en Del deraf, i Henhold til den Kendelse, som Biskop Kristian af Aarhus[3]) (!), som de begge har taget til Voldgiftsdommer, vil afsige herom i Slagelse paa St. Hansdag. Kan Bispen til den Tid intet udrette dem imellem, skal Kongen aflægge Ed derom. Det, som han mener, at han er skyldig eller ej af de 4000 Mark, ved det skal det blive. Kongen og hans Efterkommere har Magt at løse fornævnte Gods for 1600 og 4000,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eftersom Bispens Kendelse lyder, at der skal gives Afslag eller betales, dog skal Fyrsten af Meklenborg ikke overdrage ham nogen Fæstning, og han har ikke Lov at bygge nogen.

2. *Registratur hos Stephanius:*

Forhandling mellem Kong Erik og Nicolaus af Werle.

1) Hvitfeld refererer Brevet under 1311, i Stephanius' Registratur er det udateret, Den i Brevet omtalte Kendelse af Biskop Kristian af Ribe blev, som det fremgaar af Nr. 435, afsagt 1312 3. Juli. Det er dermed givet, at Brevet er udstedt før 1312 den 3. Juli; derimod lader der sig intet bestemt sige om Tidspunktet, efter hvilket det er udstedt. — 2) rimeligvis de 4000. — 3) fejlagtigt for 'Ribe'.

[Før 1312. 3. Juli][1]). 434

Kong Erik 6. Menved og Fyrst Nicolaus af Werle bestemmer, at Niels Olufsen, Aage Jonsen, fhv. Marsk, Peder Nielsen af Taasinge og Hamund Lille skal afgøre, hvad Kongen endnu er Fyrsten skyldig med Hensyn til hans Hustrus, Erik 5. Glippings Datter, Regitses Arv efter sin Fader, Moder og Broder.

1. *Referat af Hvitfeld:*

Herr Nicolaus af Werle rejste ogsaa Tiltale mod Kongen for nogen Arv efter hans Fader, Moder og Broder, som Kongen skulde være ham skyldig. Der blev truffet Forlig saaledes, at Niels Olufsen, Aage Jonsen, fordum Marsk, Peder Nielsen af Taasinge[2]) og Hamund Lille skulde komme sammen St. Hansdag i Slagelse; der skal de ved deres Ed afgøre, hvad Betaling Kongen er ham skyldig, og hvad der er betalt. Fornævnte Rest skal han betale ham ved Erlæggelse af Penge, eller Fyrsten af Meklenborg skal paa Kongens Vegne stille ham tilfreds med Pant. Dog skal Fyrsten af Werle ikke bygge nogen Fæstning paa fornævnte Gods. Kongen og hans Efterkommere skal have Ret til at genindløse fornævnte Gods. Fire Riddere skal afgive Løfte derfor. Dør nogen af dem, skal Kongen give Fyrsten af Werle en anden i hans Sted.

2. *Registratur hos Stephanius:*

At Nicolaus af Werle rejste Tiltale mod den Herre Kongen for noget frit Arvegods.

1) Med Hensyn til Dateringen af dette Brev, jf. Nr. 433; at de to Breve er samtidige, fremgaar af den fælles Bestemmelse om, at den i Brevene aftalte Kendelse skal afsiges til samme Tid og paa samme Sted. — 2) Hvitfeld har »Thy«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

435 **1312. 3. Juli.**

Biskop Kristian 2. af Ribe fælder sin Kendelse i Sagen mellem Kong Erik 6. Menved og Fyrst Nicolaus af Werle, der gaar ud paa, at Fyrsten intet Krav har paa Kongen.

1. Referat af Hvitfeld:

Aar 1312 Mandagen efter Ottendedagen efter St. Hansdag har Biskop Kristian af Ribe udstedt sit aabne Brev, at han, eftersom han er udnævnt til at afsige Kendelse om en Pengesum, som Kong Erik skal have lovet Herr Nicolaus af Werle, bekender, at han ikke ved af nogen Pengesum at sige, den være sig stor eller lille, som Kongen skal være ham skyldig, dog med det Forbehold, hvis det under Kongens Segl kan findes anderledes. Men i afdøde Dronning Agnes' Kammer blev der lovet en Ridder, som hed Heine, en Pengesum, han vidste nu ikke hvor stor den egentlig var; men denne protesterede imod at tage fornævnte Betaling i sjællandske Penge og ikke i jyske. Vi forundrede os alle derover, at han saa hurtigt skulde kende Kursen paa vor Mønt.

2. Registratur hos Stephanius:

Hvorledes Bispen af Ribe afsiger Kendelse om Striden mellem Kongen og Herr Nicolaus af Werle o. s. v. 1312.

436 **1312. 5. Juli. Warnemünde.**

Hertug Otto 1. af Pommern aflægger Troskabsed til Kong Erik 6. Menved og forpligter sig til at yde ham Hærfølge saavel i Danmark som i Tyskland.

1. Referat af Hvitfeld:

Aar 1312 Onsdagen i Ugen efter Peter og Pauls Dag aflagde Hertug Otto, Hertug af Venden, Kassubien og Herre til Stettin, sin Troskabsed og Forpligtelse til sin Herre og Konge, at han skal tjene ham imod hvem som helst undtagen Hertug (!) Valdemar af Brandenburg baade paa denne og hin Side af Vandet, d. v. s. i Tyskland og i Danmark. Kan han ikke skaffe ham Venskab eller Ret inden en Maaned, skal han tjene med 50 Mand. Kongen skal holde dem skadesløse. De skal leveres ham i Rostock. Givet i Warnemünde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. Registratur hos Stephanius:

Overenskomst imellem Hertug Otto af Stettin og Kong Erik af Danmark i Warnemünde. Aar 1312.

1312. 7. Juli. Warnemünde. 437

Hertug Erik af Sachsen, Grev Gerhard 2. af Holsten, Fyrst Vizlav 3. af Rygen, Grev Nicolaus af Schwerin, Grev Gerhard af Hoya, Grev Henrik af Schwerin og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg bevidner, at Kong Erik 6. Menved har forlenet Junker Erik Valdemarsen efter hans Faders Død med Hertugdømmet Sønderjylland som Fanelen.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Erik, Hertug af Sachsen, Gerhard, Greve af Holsten, Vizlav, Rygboernes Fyrste, Nicolaus, Greve af Schwerin, Gerhard, Greve af Hoya, Henrik, Greve af Schwerin, og Henrik, af Guds Naade Herre til Meklenborg, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at i det Herrens Aar 1312 Fredag lige efter Ottendedagen efter Apostlene Peter og Pauls Dag i Havnen Warnemünde oplod og overdrog vor stormægtige Fyrste, Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, i vor og mange andre troværdige Mænds Nærværelse og Paahør til den højbaarne Fyrste, Junker Erik, Søn af Hertug Valdemar, salig Ihukommelse, forhenværende Hertug af Sønderjylland, Hertugdømmet Sønderjylland med Fanen[1]) paa den Maade og med den Ret, med hvilken nævnte Junkers Forfædre, Hertugerne af Sønderjylland, hidtil har haft fornævnte Hertugdømme af den fornævnte Herre Konges Forfædre, Danskernes berømmelige Konger, efter at samme Junker havde aflagt Mandsed til ham og svoret ham Troskabsed; men vor fornævnte Herre Konge undtog og tilbageholdt og forbeholdt sig særligt Kongeriget Danmarks Krongods[2]) og alt andet Gods og alle andre Indtægter, hvilket og hvilke samme vor Herre Kongen kan bevise tilhører ham med aabne Breve eller med offentlige Dokumenter udstedte af Kongeriget Danmarks Herrer, Fyrster, Bisper og velbyrdige Mænd og udfærdigede under deres Segl. Til Vidnesbyrd herom o. s. v.

1) Lensfanen anvendtes som Investitursymbol ved Bortgivelse af Fyrstelen. — 2) se herom M. Mackeprang i Hist. Tidsskr. VI 6 p. 194.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

438 [1312.] 16. Juli. Stralsund.

Niels, Søn af Grev Jakob af Nørrehalland, underretter Ærkebiskop Jens Grand af Bremen om, at Dronning Eufemia af Norge er død, og beder ham fremme sin Sag ved Kurien.

Original i Münster.

Niels, Søn af afdøde Grev Jakob af Halland, bevidner den ærværdige Herr Jens, af Guds Naade Ærkebiskop af Bremen, sin redebonne Vilje i alt.

Lad det være bekendt for Eder, forudseende Fader, at min Frue Dronning Eufemia[1]) af Norge, er draget fra denne Jammerdals Udlændighed til sit evige Fædreland. Fremdeles har jeg ment at burde anmode Eders Højærværdighed om, at I i Betragtning af gammelt Venskab virksomt fremmer min Sag ved den romerske Kurie; gør I det, vil jeg tjene Eder med alt, og, for at I kan vide det, skal det være til min Fordel og Nytte[2]); thi hvad det end koster, saa vil Greven af Ravensberg, jeg og alle andre Venner betale det rigeligt. Givet i Stralsund Søndag lige efter Dagen for Apostlenes Adskillelse.

1) gift med Kong Håkon 5. Magnussøn af Norge; død 1312 1. Maj. — 2) Meningen maa vel være, at den Fordel, som Sagen maatte bringe, skal tilfalde Niels selv, der til Gengæld lover at betale Omkostningerne.

439 1312. 22. Juli. Le Groseau.

Pave Clemens 5. giver Magister Peder Aleksandersen, Ærkedegn i Roskilde, Doktor i kanonisk Ret og Lærer ved Universitetet i Paris, efter Ansøgning af hans Kolleger ved Universitetet Dispensation til foruden de gejstlige Embeder, han allerede beklæder, fortsat at være Sognepræst i Eggeslevmagle, Roskilde Stift, efter at han er blevet valgt til Ærkedegn i Roskilde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Magister Peder Aleksandersen, Ærkedegn i Roskilde, Doktor i kanonisk Ret[1]). Det apostoliske Sæde tager i sin altomfattende Velvilje omhyggeligt Hensyn til de enkelte Personers Kaar og Fortjenester og plejer undertiden ved Dispensation at tilstaa dem, der har gjort sig velfortjente, hvad den strenge Ret forbyder. Da Ærkedegneembedet ved Domkirken i Roskilde, som det fremgaar af den Ansøgning, Du har fore-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lagt os, paa ny og forøvrigt i Overensstemmelse med de kanoniske Regler er blevet Dig overdraget, skønt Du da havde og endnu vides at have Sognekirken i Eggeslevmagle i Roskilde Stift, har vi derfor i Betragtning af Din boglige Kundskab, Din hæderlige Vandel og Dine gode Sæder og mangfoldige andre Dyder, om hvilke der aflægges os rosende Vidnesbyrd, og fordi Du siges i Paris at fungere som Lærer[2]) i kanonisk Ret, og Pariseruniversitetet og Lærerkollegiet i samme kanoniske Ret ved deres Brev ydmygt er gaaet i Forbøn for Dig, og da vi af Hensyn til det foran anførte ønsker at vise Din Person særlig Gunst og Naade, bøjet os for Din, Universitetets og Lærernes Ansøgninger; vi giver Dig med vor apostoliske Myndighed Dispensation til, at Du, uanset Dine Kanonikater og Præbender ved Lunds og fornævnte Roskilde Domkirke og uanset det almindelige Kirkemødes[3]) og alle andre derimod stridende Bestemmelser, tillige med samme Ærkedegneembede eller en anden Dignitet i denne Roskilde Kirke, om en saadan ellers maaske en Gang i Fremtiden paa kanonisk Vis overdrages til Dig, lovligt maa beholde den fornævnte Sognekirke, tilmed da samme Sognekirkes, Ærkedegneembedes, Kanonikaters og Præbenders Indtægter, som Du oppebærer under Dit Studium, næppe overstiger 30 Mark rent Sølv aarlig, — forudsat at Tjenesten ved fornævnte Ærkedegneembede, Sognekirke og den anden Dignitet, om Du muligvis faar den, ikke forringes, og Sjælesorgen i de Embeder, den paahviler, ikke forsømmes. Ingen maa bryde dette vort Dispensationsbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 22. Juli i vort (Pontifikats) 7. Aar.

1) saaledes gengives *doctor decretorum*; Indehaveren af den tilsvarende Lærdomsgrad i verdslig Ret hedder *doctor legum*; den, der behersker baade verdslig og kanonisk Ret, kaldes *doctor utriusque iuris*. — 2) *in actu regens* er term. techn. om en ved Universitetet fungerende Lærer. — 3) se c. 28 X de præbendis et dignitatibus III 5, jf. DRB II 1 Nr. 48, II 4 Nr. 58.

1312. 22. Juli. Le Groseau. 440

Pave Clemens 5. giver alle, der paa visse kirkelige Festdage besøger det af Biskop Oluf af Roskilde ved Roskildekirken stiftede Kapel, Fritagelse for den dem paalagte Kirkebod i et nærmere bestemt Antal Dage.

Afskrift af Bartholin.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener hilser alle troende kristne, som faar dette Brev at se, med den apostoliske Velsignelse.

Skønt han, hvis Gave det er[1]), at hans troende paa værdig og priselig Maade kan tjene ham, af sin rige Kærlighed[2]) giver dem, der tjener ham paa en god Maade, langt mere til Gengæld, end de kan fortjene, indbyder vi dog saa at sige med lokkende Belønninger, nemlig Aflad og Syndsforladelse — i Ønsket om at gøre Menigheden velbehagelig for Gud — Kristi troende til at være ham til Behag, for at de derved kan gøres mere egnede til den guddommelige Naade. Da vi ønsker, at det Kapel, som vor ærværdige Broder Biskop Oluf i Roskilde, efter hvad han har forklaret, har grundlagt og doteret ved Domkirken i Roskilde til Ære for Gud og den salige Jomfru Maria[3]), kan opnaa passende Æresbevisninger, eftergiver vi barmhjertigt, i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed, alle, der viser sand Anger og bekender deres Synder, og som hvert Aar paa Herrens Fødselsdag[4]) og hans Opstandelses Dag[5]), paa den hellige Jomfru Maries Fester[6]) og Pinsedag besøger samme Kapel for at forrette deres Andagt, eet Aar og 40 Dage, og tillige dem, der besøger det paa Ottendedagene efter disse Fester, tre Kvadragener af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 22. Juli i vort Pontifikats 7. Aar.

1) jf. DRB II 2 Nr. 15. — 2) Formlen plejer at lyde: af sin rige Kærlighed, som overgaar de bedendes Fortjenester og Ønsker. — 3) om vor Frue Kapel, grundlagt ved Brev af 11. Juni 1310 (Nr. 251 og 252), se J. O. Arhnung, Roskilde Domkapitels Historie I S. 237. — 4) 25. December. — 5) Paaskedag. — 6) se DRB II 2 Nr. 15 Note 1.

441 1312. 22. Juli. Le Groseau.

Pave Clemens 5. stadfæster alt, hvad Biskop Oluf af Roskilde har foretaget sig i Anledning af det Kapel, han har oprettet ved Domkirken i Roskilde.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder Biskop Oluf i Roskilde med den apostoliske Velsignelse.

Din oprigtige Fromhed, Broder, fortjener, at vi naadigt bifalder Dine berettigede Ansøgninger[1]). Da Du, som vi erfarer af, hvad der staar i Din Ansøgning, med Dit Kapitels Samtykke har ladet opføre et Kapel

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved Kirken i Roskilde til Ære for Gud og den salige Jomfru Marie og siden har ladet det indvie og til Underhold af en Kapellan, som til evig Tid skal gøre Tjeneste i det, og til nævnte Kapels øvrige nødvendige Behov dels af Dine egne Midler og dels ogsaa af de Indtægter, som Du har Ret til af samme Kirke i Roskilde, ved Køb har erhvervet tilstrækkeligt fast Gods, bøjer vi os altsaa for Dine Ønsker, som de fortjener det, og da vi anser det, som saaledes fromt og forudseende er foretaget af Dig i denne Sag, for ret og rigtigt, stadfæster vi det med vor apostoliske Myndighed og bekræfter det ved dette Brev. Ingen maa bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 22. Juli i vort Pontifikats 7. Aar.

1) Brevet er en pavelig Stadfæstelse af Nr. 251.

1312. 25. Juli. Warnemünde. 442

Grev Gerhard 2. af Holsten giver Fyrst Nicolaus af Rostock og Raadet i Rostock og alle deres Tilhængere frit Lejde til at møde Kong Erik 6. Menved til Forhandling paa Gaarden Klein den 26. Juli.

Original i Rostock.

Vi Gerhard, af Guds Naade Greve af Holsten, Stormarn og Schauenburg, giver vor kære Onkel, Herr Nicolaus, Herre af Rostock, og Raadmændene sammesteds frit og sikkert Lejde over for vor Herre Erik, de Danskes Konge, og alle deres Tilhængere, der befinder sig i nævnte Herres og Raadmænds Følge, til at komme fredeligt til Gaarden Klein Dagen efter den hellige Apostel Jakobs Dag, til at opholde sig sammesteds, forhandle og drage tilbage til deres eget Land. Naar de er kommet hjem, skal nærværende ingen Gyldighed have.

Givet paa Borgen Warnemünde i det Herrens Aar 1312 ovennævnte hellige Apostels Dag.

1312. 9. August. Le Groseau. 443

Pave Clemens 5. tillader Ærkebiskop Esger af Lund at give seks gejstlige i sit Stift Dispensation saaledes, at de i Stedet for eet har Lov til at beklæde to Beneficier

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med Sjælesorg, da deres Indtægt ellers er for ringe til at give dem Mulighed for videnskabelig Uddannelse.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Ærkebiskop Esger i Lund. Den oprigtige Fromhed, som Du lægger for Dagen over for os og den romerske Kirke, fortjener, at vi viser Din Person en saadan særlig Gunst og Naade, at Du derved ogsaa kan vise Dig naadig mod andre. Da vi ønsker at hædre Din Person og ved den Hæder, vi beviser Dig, ogsaa meddele andre vor Naade, giver vi Dig i Kraft af dette Brev, uanset det almindelige Kirkemødes og enhver anden derimod stridende Bestemmelse[1]), Fuldmagt og Frihed til med vor Myndighed at give seks egnede gejstlige i Din Kirkeprovins, om hvem man kan haabe, at de kan være til Gavn for de Kirker, hvori de har Embeder, Dispensation, saaledes at hver af dem frit kan modtage to gejstlige Embeder med Sjælesorg, om de ellers overdrages ham i Overensstemmelse med de kanoniske Regler, og lovlig beholde dem sammen, især da paa Grund af Embedernes Ringhed i de Egne ingen let kan underholdes ved et Universitet gennem Indtægterne af et enkelt af de nævnte Embeder, saa at der som Følge deraf kun sjælden findes gejstlige, som vender sig til Studierne; Forudsætningen (for denne vor Dispensation) er, at Tjenesten ved disse Embeder, naar fornævnte gejstlige faar dem, ikke forringes, og Sjælesorgen i dem ikke forsømmes. Givet i Prioratet (Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift) den 9. August i vort (Pontifikats) 7. Aar.

1) c. 28 X de præbendis et dignitatibus III 5 (jf. DRB II 1 Nr. 48).

444 1312. 9. August. Le Groseau.

Pave Clemens 5. tillader Ærkebiskop Esger af Lund at give seks gejstlige i hans Stift Dispensation, saaledes at disse faar Ret til at modtage flere gejstlige Beneficier med eller uden Sjælesorg, hvoraf den aarlige Indtægt højst maa være 100 Mark Sølv efter Tiendevurderingen.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme. Din oprigtige Fromhed fortjener, Broder, at vi viser Din Person særlig Bevaagenhed og med Glæde tilstaar Dig en saadan Naade, at Du derved kan vise Dig naadig mod andre. Da vi ønsker at hædre Din Person og ved den Hæder, vi viser Dig, ogsaa meddele andre

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vor Naade, giver vi Dig i Kraft af dette Brev, uanset det almindelige Kirkemødes og enhver anden derimod stridende Bestemmelse[1]), Fuldmagt og Frihed til med vor Myndighed at give seks gejstlige Personer i Din Kirkeprovins Dispensation, saaledes at de hver for sig frit og lovligt kan beholde flere gejstlige Embeder med Sjælesorg eller flere Digniteter eller Personater[2]) med eller uden Sjælesorg samtidigt, hvis aarlige Indtægter ikke overstiger hundrede Mark Sølv efter Tiendevurderingen, hvis de muligvis har dem uden det apostoliske Sædes Dispensation, men forøvrigt har faaet dem paa kanonisk Vis, og iøvrigt til at modtage dem, hvis de ellers overdrages dem paa kanonisk Vis og paa samme Maade beholde dem samtidigt; tillige bemyndiger vi Dig til at borttage al Vanære, Inhabilitet, Plet eller Lyde, som disse Personer, der muligvis som foran anført uden den nævnte Dispensation sidder inde med fornævnte Embeder, maatte have paadraget sig ved saaledes at beholde Embederne og oppebære disse Embeders Frugter — forudsat at den skyldige Tjeneste ikke forringes i de fornævnte Embeder, naar de nævnte gejstlige opnaar disse Embeder, der som forud anført muligvis overdrages dem, og at Sjælesorgen i de Embeder, som den paahviler, ikke forsømmes. Givet (i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 9. August i vort Pontifikats 7. Aar).

1) jf. Nr. 443 Note 1. — 2) se DRB II 1 Nr. 122 Note 1.

1312. 9. August. Le Groseau. 445

Pave Clemens 5. tillader Ærkebiskop Esger af Lund at besætte to Kanonikater i Lundekirken og ved hver af Katedral- og Kollegiatkirkerne i hans Kirkeprovins straks, eller saasnart et Kanonikat bliver ledigt.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme. Som Dine klare Fortjenester kræver det, nærer vi Velvilje for Din Person, og da vi derfor gerne vil vise Dig en saadan Naade, at Du derved ogsaa kan vise Dig naadig mod andre, giver vi Dig, vor Broder, i Kraft af dette Brev Fuldmagt og Frihed til fra nu af med vor Myndighed personlig eller ved een eller flere andre at lade to egnede Personer blive optaget som Kanniker og Brødre i Din Domkirke i Lund og i hver af de andre Dom- og Kollegiatkirker i Din Stiftsby, Dit Stift og Din Kirkeprovins efter at have anvist dem Plads i Koret og Sæde i Kapitlet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved disse Kirker med fuld kanonisk Ret; (vi giver Dig fremdeles Fuldmagt til) at give dem Provision hver paa een Præbende, som ingen anden har berettiget Krav paa, om saadanne er ledige i disse Kirker for Tiden eller saa saare de bliver ledige, med alle Rettigheder og alt deres Tilbehør, og til at indføre disse gejstlige Personer eller deres Stedfortrædere paa deres Vegne i legemlig Besiddelse af fornævnte Præbender, Rettigheder og Tilbehør og derpaa forsvare dem; (vi giver Dig fremdeles Fuldmagt til) at sørge for, at man fuldtud svarer dem eller deres Stedfortrædere af disse Præbenders samtlige Frugter, Indkomster, Indtægter, Afgifter og Sportler; fremdeles til med vor Myndighed med Udelukkelse af Appel at tugte dem, der ikke retter sig herefter, uanset alle derimod stridende Bestemmelser og Sædvaner i disse Kirker om et bestemt Antal Kanniker eller andet, selv om de er stadfæstede med Ed, det apostoliske Sædes Stadfæstelse eller enhver anden Bekræftelse, eller om nogen med apostolisk Myndighed — hvori vi ikke vil, at der herved skal ske noget Indgreb — eller med nogen anden Myndighed er bleven anerkendt eller bestræber sig for at blive anerkendt som Kanniker i disse Kirker, eller om Bisperne paa hvert enkelt Sted eller Kapitlerne ved de nævnte Kirker eller hvilkesomhelst andre i Fællesskab eller særskilt har faaet bevilget af fornævnte Sæde, at de ikke skal være pligtige at anerkende Optagelse eller Provision af nogen og ikke skal kunne tvinges dertil eller rammes af Interdikt, Suspension eller Ban, og at ingen ved apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt, tydeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling, skal kunne faa Provision paa Kanonikater og Præbender ved disse Kirker eller gejstlige Embeder, som de i Fællesskab eller særskilt har Ret til at overdrage, give Provision paa eller paa anden Maade raade over; uanset endelig enhver anden almindelig eller særlig Bevilling af nævnte Sæde, af hvad Ordlyd den end maatte være, hvorved Virkningen af denne vor Naadesbevisning kan hindres eller blot udsættes, naar den ikke er tydeligt omtalt eller fuldstændigt optaget i dette Brev, og hvorom — og om hvis fulde Ordlyd — der i vort Brev skal finde særlig Omtale Sted, eller om disse Personer ikke er til Stede for at aflægge den sædvanlige Ed paa at ville overholde disse Kirkers Bestemmelser og Sædvaner, naar de blot under deres Fraværelse aflægger den ved en egnet Stedfortræder og siden, naar de er kommet til Kirkerne, i egen Person aflægger den. Givet (i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 9. August i vort Pontifikats 7. Aar).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. 9. August. Le Groseau. 446

Pave Clemens 5. tillader Ærkebiskop Esger af Lund efter eget Skøn at besætte gejstlige Embeder med eller uden Sjælesorg, der har staaet ledige i Lunds Stad og Stift saalænge, at Besættelsesretten derved er overgaaet til Paven.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme. Da vi ønsker at hædre Din Person og ved den Hæder, vi viser Dig, at vise andre vor Naade, giver vi Dig i Kraft af dette Brev, Broder, Fuldmagt og Frihed til i dette ene Tilfælde med vor Myndighed, som Du finder det tjenligt, at overdrage hvilkesomhelst gejstlige Embeder med eller uden Sjælesorg, selv om det er Digniteter eller Personater[1]), med alle Rettigheder og alt deres Tilbehør, som i Din Stad og i Dit Stift Lund er ledige for Tiden og allerede har staaet ledige saa længe, at Overdragelsen af dem er lovligt hjemfaldet til det apostoliske Sæde efter Bestemmelserne paa Kirkemødet i Lateranet[2]), til egnede Personer, ogsaa saadanne, som vides allerede at være i Besiddelse af dem. (Vi giver Dig fremdeles Fuldmagt) til personlig eller ved een eller flere andre at indføre disse gejstlige Personer eller deres Stedfortrædere paa deres Vegne i legemlig Besiddelse af fornævnte Embeder og derpaa forsvare dem, efter at have fjernet alle ulovlige Indehavere fra dem, efter at de først, som rimeligt er, er blevet stævnet. (Vi giver Dig fremdeles Fuldmagt) til at sørge for, at fornævnte Personer eller deres Stedfortrædere i deres Sted modtages og anerkendes i Embederne, som Skik og Brug er, og at man fuldtud svarer dem af disse Embeders samtlige Frugter, Indkomster, Indtægter, Afgifter og Sportler; fremdeles til under Tilsidesættelse af Appel med Kirkens Straf at tugte dem, der ikke retter sig herefter, uanset alle derimod stridende Bestemmelser og Sædvaner i disse Kirker, der omfatter saadanne Embeder, selv om de er bekræftede med Ed, det apostoliske Sædes Stadfæstelse eller en hvilkensomhelst anden Bekræftelse, eller om nogen i Fællesskab eller særskilt har faaet bevilget af dette Sæde, at de ikke skal være pligtige at anerkende Optagelse eller Provision af nogen, og ikke skal kunne tvinges dertil eller rammes af Interdikt, Suspension eller Ban, og at ingen ved apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt, tydeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling, skal kunne faa Provision paa Digniteter eller Personater eller andre gejstlige Embeder, som de i Fællesskab eller særskilt har Overdragelses- eller Præsentationsret til eller paa anden Maade Raadighed over; uanset enhver anden almindelig eller særlig Bevilling af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Sæde, af hvad Ordlyd den end maatte være, hvorved Virkningen af dette Brev paa en eller anden Maade kan hindres eller blot udsættes, naar den ikke er tydeligt omtalt eller fuldstændigt optaget i dette Brev, og hvorom og om hvis fulde Ordlyd der i vort Brev skal finde særlig Omtale Sted. (Vi giver Dig endelig Fuldmagt) til, hvis disse Personer tillige har andre Embeder, da ogsaa at eftergive og skænke fornævnte Personer, der, som ovenfor anført, besidder saadanne Embeder, Frugter, Indkomster og Indtægter, som de paa utilladelig Vis har oppebaaret af disse Embeder, og af apostolisk Magtfuldkommenhed yderligere at borttage enhver Plet eller Vanære og ethvert Inhabilitetens Mærke, som de muligvis kan have paadraget sig ved saaledes at have beholdt disse Embeder og oppebaaret Frugter, Indkomster og Indtægter af dem. Givet (i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 9. August i vort Pontifikats 7. Aar).

1) se Nr. 444 Note 2. — 2) c. 2 X de concessione præbendæ et ecclesiæ III 8 (Devolutionsret, naar Embedet ikke er besat inden 6 Maaneder); jf. DRB II 1 Nr. 406.

447 1312. 9. August. Le Groseau.

Pave Clemens 5. tillader Ærkebiskop Esger af Lund for et Tidsrum af tre Aar at lade vanhelligede Kirker og Kirkegaarde indvi af en Præst, naar de er saa fjerntliggende, at han selv kun med Besvær kan komme dertil.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme. Din oprigtige Fromhed fortjener, at vi viser Din Person faderlig Bevaagenhed og, saa vidt vi kan gøre det med Gud, naadigt bifalder Dine Ønsker, især dem, som gaar ud paa at øge Din Ro. Derfor bøjer vi os for Dine Bønner og giver Dig i Kraft af dette Brev Fuldmagt til af en dertil egnet Præst frit at lade genindvi Kirker og Kirkegaarde i Din Stad og i Dit Stift, som maatte være besmittede ved Blods eller Sæds Udgydelse[1]), og som Du personlig ikke uden Vanskelighed kan begive Dig til for at genindvi, saa ofte det bliver nødvendigt, dog først efter at Du, som det er Skik og Brug, først har velsignet Vievandet. Vi ønsker dog ikke, at der herved skal ske Indskrænkning i den Bestemmelse, der foreskriver, at dette kun maa ske ved en Biskop. Dette Brev skal kun have Gyldighed i tre Aar. Givet (i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 9. August i vort Pontifikats 7. Aar).

1) c. 20 Dist. 1 de consecratione.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. 9. August. Le Groseau. 448

Pave Clemens 5. tillader Ærkebiskop Esger af Lund at lade Kirker, Klostre og andre kirkelige Bygninger med tilhørende Personer i Lunds Stad og Stift visitere af andre end sig selv, for et Tidsrum af tre Aar, da baade Kirken og den danske Konge lægger saa stærkt Beslag paa Ærkebispens Person.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme. Som Dine Fortjenester kræver det, viser vi Din Person vor faderlige Velvilje og bifalder med Glæde Dine Ønsker, især dem, der gaar ud paa at øge Din Fordel og Ro. Derfor bøjer vi os for Dine Bønner og bevilger Dig i Kraft af dette Brev, at Du for en Tid af indtil 3 Aar kan lade Kirker, Klostre og andre kirkelige Stiftelser og de gejstlige Personer, der er knyttet til dem i Din Stad, Dit Stift og Din Provins, hvori Du, efter hvad Sædvane eller Ret byder, har Pligt til at holde Visitation, visitere af een eller flere dertil egnede Personer, hvilken eller hvilke Du beskikker dertil, og modtage det Gæsteri, som skyldes Dig af saadan Visitation af samme Kirker, Klostre, Stiftelser og gejstlige Personer, som saaledes er bleven visiterede, lempeligt omregnede i rede Penge, uanset alle derimod stridende Bestemmelser og især, da Du er saa optaget af saavel Din Kirkes som vor kære Søn i Kristus (Erik) Danmarks høje Konges Anliggender i denne Provins, at Du ikke uden Vanskeligheder personlig kan paatage Dig denne Visitation. Intet Menneske maa bryde dette vort Indrømmelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at gøre dette, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet (i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 9. August i vort Pontifikats 7. Aar).

1312. 9. August. Le Groseau. 449

Pave Clemens 5. paalægger Biskop Esger 2. af Aarhus, Ærkedegnen i Aarhus og Kantoren i Ribe at sørge for, at de Præster, som Ærkebiskop Esger udnævner til at visitere i sit Sted, ikke hindres i deres Hverv, og at Ærkebispen eller hans Stedfortræder faar udbetalt de Afgifter, han i denne Anledning har Krav paa.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor ærværdige Broder Biskop (Esger) i Aarhus, og vore elskede Sønner . ., Ærkedegn sammesteds og . ., Kantor i Ribe

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

o. s. v. Som Dine Fortjenester kræver det, viser vi Din Person o. s. v. indtil paatage Dig denne Visitation[1]). Derfor paalægger vi Eder, at I eller to eller een af Eder personlig eller ved een eller flere andre med vor Myndighed skal sørge for, at den eller de Personer, som Ærkebispen saaledes har beskikket, faar Adgang til at foretage denne Visitation, og at det fornævnte Gæsteri i samme Tidsrum af tre Aar, efter Ordlyden af dette vort Indrømmelsesbrev, ubeskaaret overgives Ærkebispen eller hans Stedfortræder, uanset det ovennævnte[2]), eller om det er bevilget nogen i Fællesskab eller enkeltvis af det apostoliske Sæde, at de ikke kan rammes af Interdikt, Suspension eller Ban ved apostolisk Brev, der ikke fuldstændigt, tydeligt og Ord til andet omtaler en saadan Bevilling, idet I under Tilsidesættelse af Appel tugter dem, der ikke vil rette sig herefter, med Kirkens Straf. Givet (i Prioratet Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 9. August i vort Pontifikats 7. Aar).

1) der henvises øjensynlig til Nr. 448, skønt nærværende Brevs '*duximus indulgendum*' ikke staar i Nr. 448, der paa det tilsvarende Sted har *indulgemus*. — 2) denne Passus synes at forudsætte nogle Bestemmelser, som ikke indeholdes i Brevet.

450 1312. 9. August. Le Groseau.

Pave Clemens 5. tillader Ærkebiskop Esger af Lund i sin Provins at give seks uægtefødte Præstesønner og tyve uægtefødte Degnesønner, der enten er af gejstlig Stand eller Skolarer, Dispensation, saaledes at de faar Ret til at beklæde gejstlige Embeder, ogsaa med Sjælesorg.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Ærkebiskop Esger i Lund. Som Dine Fortjenester kræver det, viser vi Din Person naadig Velvilje, og da vi derfor ønsker, Du skal være desto mere velset i Din Provins, jo større Naade Du støttet til vor Myndighed kan tilstaa Indbyggerne i nævnte Provins, giver vi Dig, Broder, i Kraft af dette Brev Fuldmagt og Frihed til, som Du efter Guds Vilje finder det tjenligt til deres Sjæles Frelse, med vor Myndighed i denne Provins at give Personer, der er udmærkede ved gejstlig Stand, eller Skolarer, som ønsker at optages som Stridsmænd i Herrens Hær, men hvis Fødsel er behæftet med en Mangel[1]), — nemlig 6 Sønner af Præster og ugifte Kvinder og 20 Sønner af Degne og ugifte Kvinder — Dispensation til, at hver enkelt af dem uanset denne Mangel kan for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fremmes til alle Grader og besidde gejstlige Embeder, selvom det er Digniteter eller Personater, og selvom de har Sjælesorg, naar blot disse Personer ikke efterligner deres Faders Mangel paa Maadehold, men fører en hæderlig Vandel og lever et godt Liv, hvilket vi agter at lade Din Samvittighed afgøre, og hvis de ellers fortjener at opnaa Dispensationens Naadegave; denne Fuldmagt er dog kun gyldig under Forudsætning af, at hver enkelt af disse Personer, der, som det forudskikkes, af Dig modtager Dispensation, paa de fastsatte Tider[2]) lader sig forfremme til de gejstlige Grader efter de Krav, som de Embeder, de efter denne Dispensation maatte faa, stiller til dem, og personlig residerer ved samme. Givet i Prioratet (Le Groseau ved Malaucène i Vaison Stift den 9. August i vort Pontifikats 7. Aar).

1) jf. DRB II 4 Nr. 17 og 26. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 17. 272.

1312. 20. August. Warnemünde. 451

Kong Erik 6. Menved giver Raadet og Borgerne i Hamborg Lejde til at tage Ophold i Danmark og handle der, naar de blot ikke udfører Varer til Danmarks Fjender i Tyskland eller paa anden Maade støtter disse.

Original i Hamborg.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har givet de gode Mænd, nærværende Brevvisere Raadmændene og Borgerne i Hamborg, sikkert Lejde og fuld Sikkerhed til at begive sig til vort Riges Egne, hvorhen de vil, til at opholde sig der og frit at drive deres Handel, idet vi beder alle og enhver, der vil gøre eller undlade noget for vor Skyld, til hvem samme eller en af dem maatte komme, at de skal fremme dem i alt for vor Skyld, naar blot fornævnte Raadmænd og Borgere ikke udfører Varer, som de har ført med sig fra vore Egne, til vore Fjenders Egne i Tyskland og ikke paa nogen Maade slutter sig til samme. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Havnen Warnemünde i det Herrens Aar 1312 Søndagen inden Ottendedagen efter Vor Frues Himmelfart i vor Nærværelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

452 1312. 21. September.

Margreta Ebbesdotter testamenterer en Gaard i Gjushult og et Nybrud i Birkås til Gudhem Kloster.

Original i det kgl. Bibliotek i Stockholm.

I Herrens Navn Amen. Jeg Margreta Ebbesdotter, der er karsk paa Sjælen, skønt svag af Legeme, ønsker paa en frelsebringende Maade at drage Omsorg for mig og min Sjæls Frelse, affatter og udfærdiger i det Herrens Aar 1312 mit Testamente paa følgende Maade . . .

Til Vidnesbyrd og større Sikkerhed herom er mit eget Segl og omtalte Herr Tyrgils Segl hængt under dette Brev. Givet i det ovenfor nævnte Aar paa den hellige Apostel Matthæus' Dag.

453 1312. 22. September. Ribe.

Ærkebiskop Esger af Lund stadfæster paa Begæring af Provst Jakob Assersen i Vardesyssel Biskop Kristian 2. af Ribes Henlæggelse af Sognekirken i Jerne til Vardesyssel Provsti.

Original i Rigsarkivet.

Esger, af Guds Barmhjertighed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til sin elskede Søn Jakob Assersen, Provst i Vardesyssel, Hilsen med den sande Frelser.

I Din Ansøgning til os staar, at vor ærværdige Broder, den Herre Biskop Kristian af Ribe med sit Kapitels Raad og Sognefolkets Samtykke, da Provstiet i Vardesyssel fordum ikke havde tilstrækkelige Indtægter til at bære samme Embedes Byrder, har overdraget og henlagt Kirken i Jerne til nævnte Provsti evindelig, hvorfor Du har bedt os om at bekræfte nævnte Overdragelse og Henlæggelse med vor Myndighed. Da vi altsaa ønsker at bevilge Din rimelige Ansøgning og har fuld Viden om, at Henlæggelsen er sket paa den rigtige og kanoniske Maade, godkender, stadfæster og bekræfter vi den med vor ærkebiskoppelige Myndighed ved dette Brev, idet vi forbyder strengt, at nogen paa nogen Maade drister sig til at krænke Dig eller Dine Efterfølgere i Fremtiden angaaende denne (Henlæggelse). Til Vidnesbyrd om denne Bekræftelse har vi givet Dig dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1312 paa St. Mauritius' og hans Fællers Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. 25. September. Ribe. 454

Ærkebiskop Esger af Lund skænker tre Gaarde til Oprettelse af en Præbende for en Kannik i Ribe Domkirke og giver Ribekanniken Magister Aastred Fuldmagt til at foretage Skødningen.

Efter Tryk hos Terpager.

Esger, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle og enhver[1]), der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi vil, at det skal være vitterligt for nulevende og tilkommende, at vore tre Gaarde, nemlig den ene i Toftnæs, den anden i Hede, i hvilken nu Esger Ulvsen bor, og den tredje i Alslev, hvilke Gaarde Herr Niels Jul købte af Herr Lave Rød, med alt Gods, løst og fast, saavel med Ager og Eng og Græsgang som med andre Friheder, der hører til omskrevne Gaarde, har vi frit givet, skødet og overdraget Vor Frue Kirke i Ribe til Oprettelse og Forøgelse af en Præbende for en Kannik og Gudstjenesten sammesteds evindelig. Vi giver ogsaa til nærværende Brevviser Magister[2]) Aastred, der er Kannik sammesteds, Fuldmagt til paa vore Vegne og i vort Navn at skøde nævnte Gods i (Toftnæs, Hede og Alslev) til Kirkens Brug, som det foran er sagt. Vi vil dog ogsaa, at hvis vi i vor Levetid køber og til nævnte Brug overdrager andet Gods, der aarligt frit yder 50 Mark gængse Penge i Skyld[3]), skal det første, nys nævnte Gods frit gaa tilbage til os. Ellers vil vi, at det første Gods, der nu er skødet til fornævnte Brug eller Tjeneste, skal forblive hos Kirken at besidde med Rette evindelig. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl sammen med vor velærværdige Broder, Herr Biskop Kristian af Ribes Segl hænge under dette Brev. Forhandlet og givet i nævnte Vor Frue Kirke i det Herrens Aar 1312 Mandag efter Apostelen St. Matthæus' Dag.

1) Terpagers Tekst har *percunctis omnibusque*; der synes at foreligge en Fejltolkning. — 2) Terpager har *Magno* d. e. Mogens. — 3) d. e. Landgilde.

1312. 29. September. Aarhus. 455

Provst Jens i Aarhus gør vitterligt, at han har ladet opføre et Alter i Frue Klosterkirke i Randers og tillagt det Jordegods paa den Betingelse, at der skal udnævnes en særlig Alterpræst, og at Besættelsesretten efter Stifterens Død skal tilfalde Aarhus Kapitel.

Afskrift (Aarhusbogen).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jens, Provst i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, saavel nulevende som tilkommende, at jeg til mine Synders Forladelse og min Sjæls Frelse har opført et Alter til Ære for det hellige Kors i Nonnernes[1]) Fruekirke i Randers, og at jeg til samme har skødet mit nedenfor skrevne Gods at besidde med Rette evindelig, nemlig tre Gaarde i Jennum og en Gaard i Handest med alt deres Tilbehør, løst og fast, paa følgende Betingelser, at samme Alter ikke bør henlægges til fornævnte Nonners Kloster eller til deres Priorats Embede eller til nogensomhelst anden Kirke, men bør være selvstændigt og have egen Kapellan, der skal være pligtig at holde Messe der evindelig hver Dag, nemlig om Søndagen efter Dagens Tekst, om Mandagen for de afdøde[2]), om Onsdagen for min, min Faders og min Moders Sjæle, om Torsdagen til den hellig Aand, om Fredagen til det hellige Kors og om Lørdagen til Vor Frue. Og fremdeles at fornævnte Alters Gods skal forblive frit for enhver som helst Provsts og enhver som helst Officials Gæsteri. Og jeg vil, at efter min Død de ærværdige Mænd, de Herrer Ærkedegnen, Provsten og Aarhuskirkens Kapitel, hvem det til enhver Tid maa være, skal have Ret til for den Herre Bispen af Aarhus at præsentere en velegnet Person til fornævnte Alter, naar det er ledigt. Fremdeles skal de fornævnte Herrer, Ærkedegnen og Provsten drage Omsorg for, at det nævnte Alters Gods ikke paa Grund af fornævnte Alterkapellans manglende Omsorg eller Slaphed forsømmes, splittes eller gaar tabt, saadan som de vil forsvare det for den højeste Dommer. Ydermere overdrager jeg nævnte Alter en Gaard nær ved Vor Frues Kirkegaard i Randers og tre Grunde paa den Gade, der hedder Møgelgade[3]) sammesteds, at besidde evindelig. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet mit Segl og de fornævnte Herrers, Ærkedegnens og Kapitlets Segl hænge under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1312 paa St. Mikkel Ærkeenglens Dag.

1) Nonnerne var af Benediktinerordenen; de havde det ældste Kloster i Randers. — 2) Tirsdagen synes at være bortfaldet ved en Afskriverfejl. — 3) nu Storgade.

456 1312. 3. Oktober. Aarhus.

Biskop Esger 2. (Bonde) af Aarhus udsteder med pavelig Bemyndigelse nye Regler for Erlæggelse af Vokskorn i Aarhus Stift, da de gamle Regler, der var forskellige for hvert Sogn, havde vakt Strid, og bestemmer, at Sognepræsterne fremtidig skal oppebære Honningtienden, Kirkeværgerne Hørtienden.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med ham, som er alles sande Frelser.

Alt Lysets Kilde, den himmelske Fader, lod sin Søn, sin Æres Glans, føde som Menneske; iført vort Køds Klædebon jog han Syndens Mørke paa Flugt og oplyste med Evangeliets Lys paa guddommelig Maade Folket, der tror paa ham. Selv skulde han lide og drage fra denne Verden til Faderen, men de troende efterlod han sit Legemes Sakramente at tage til Minde om hans Lidelse. Men dette Sakramente, der fortjener al Tilbedelse, skal oplyses paa indviede Steder og med Vokskærter til Ære for det sande Lys, som oplyser ethvert Menneske, der kommer til denne Verden, og det skal fuldbyrdes værdigt og tilbedes i Ærbødighed, som Modgift for de troendes Sjæle og som Rejsekost under vor Pilgrimsfærd. Thi Kong Salomon lod gøre ti Lysestager af Guld[1]), der bar de Lamper, der oplyste Templet som Tegn paa den givne Lovs ti Bud. Saaledes lod ogsaa Moses paa Guds Bud gøre syv Lamper[2]), der oplyste Teltet og forestillede de syv Sakramenter, som oplyser de troendes Sind og er aandelig Lægedom for vore Vunder. Og til Minde om de syv Lysestager vidner Johannes i Aabenbaringen[3]), at han har set Menneskesønnen, idet han giver at forstaa, at Guds Søn, vor Herre Jesus Kristus, er nærværende paa et indviet og oplyst Sted med de hellige Engle, mens hans kostelige Sakramente fuldbyrdes paa Alteret.

Da vi har bragt i Erfaring, hvor meget Gudstjenesten i vort Stift overalt forringes ved Mangelen paa Lys, og at der i hvert enkelt Sogn iagttages særlige Regler om og angaaende det Korn, der fra Arilds Tid af er bestemt til at købe og holde Vokslys i Sognekirkerne for, saaledes at denne Forskel fremkalder Strid i Menigheden og bevirker, at Gudstjenesten mindskes, vil vi da, efter at vi ved Guds Naade er valgt til at styre vor omtalte hellige Aarhuskirke, afgøre de Stridigheder, der hidtil er opstaaet om og angaaende dette Korn, som ellers kaldes Vokskorn, paa Retfærdighedens Vægt, og vi fastsætter ved dette Brev med vort elskede Kapitels Raad og med Velvilje og Samtykke af alle de bedste Mænd i vort Stift, forsamlede paa nærværende Synode, og med den særlige Myndighed, der er overdraget os i denne Sag af det hellige apostoliske Sæde, og idet vi følger i vore Forgængeres Fodspor, at hver, der giver Kornskyld[4]), skal give tre Skæpper Byg. Men den, der ikke giver Kornskyld[4]), skal give to Skæpper Byg. Men Innestfolk[5]) skal til Vokskorn give een Skæppe Byg,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der aarligt og fuldt og helt skal leveres til Sognepræsten eller hans Vikar. Og de skal for nævnte Korn efter Moses' Forbillede paa passende Maade lade vedligeholde seks Vokslys, nemlig to paa Højalteret, to paa to mindre Altre, eet ved Døbefonten og i Steden for det sjette smaa Lys, der skal indvies paa Vor Frues, den evige Jomfrus Renselsesdag og uddeles til Menigheden. Vi tilføjer den Bestemmelse, at Sognepræsterne eller deres Vikarer skal modtage hele Honningtienden, men Kirkeværgerne skal hæve hele Hørtienden til Kirkernes Bygningsfond, som det har været Skik fra Arild. Vi paalægger derfor i Kraft af Lydighedens hellige Pligt og under Banlysnings Straf alle og enhver, af hvad Embede, Stand og Stilling han end maatte være, at han ikke drister sig til at gaa imod fornævnte Bestemmelser, der saaledes er udstedte og bekendtgjorte paa forstandig Vis. Men hvis nogen i ubesindig Forvovenhed skulde forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' og hans hellige Martyr Clemens' Harme og Vrede. Men for at de fornævnte Bestemmelser skal forblive i Kraft evindelig, har vi ladet vort Sekret og vort fornævnte elskede Kapitels Segl hænge under dette Brev. I det Herrens Aar 1312 første Tirsdag efter Ærkeengelen St. Mikaels Dag i fornævnte Aarhuskirke paa Bispens Synode.

1) 1. Kongernes Bog 7, 49. — 2) 2. Mosebog 25, 31 ff. — 3) 1, 12 ff. 'jeg vendte mig for at se Røsten, som talte med mig, og da jeg vendte mig, saa jeg syv Guldlysestager og midt imellem de syv Lysestager en, lig Menneskesønnen'. — 4) d. e. Kornlandgilde. — 5) se Poul Johs. Jørgensen, Dansk Retshistorie p. 459.

457 1312. 4. Oktober. Aarhus.

Biskop Esger 2. af Aarhus gør vitterligt, at Stiftets Gejstlighed frit kan raade testamentarisk over Arve- og Købegods, og stadfæster Gejstlighedens Rettigheder med Hensyn til Annater, Beder og Afgifter, Vokskorn, Honning- og Hørtiende.

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Naade udvalgt og bekræftet som Biskop i Aarhuskirken, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med ham, som er alles sande Frelse.

Da det er rimeligt, at gejstlige Personer, der lever et retfærdigt og fromt Liv i denne Verden, med Rette fortjener at støttes med Friheder og Privilegier af deres Prælater, og at deres sidste Vilje kan have en frelsebringende Virkning, vil vi, at det til Sagens evige Ihukommelse skal være vitterligt for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nulevende og ikke være skjult for vore Efterkommere, at vi giver alle gejstlige i vort Stift, af hvad Stand og Stilling de end maatte være, som i levende Live maatte gøre lovligt Testamente angaaende det Gods, Gud har givet dem, hvad enten de har arvet det eller købt det, Frihed til at gøre Testamente angaaende dette deres Gods og til at afhænde eller skænke dette Gods efter deres Forgodtbefindende uden noget Krav fra vor, vore Efterfølgeres eller vore Officialers eller Provsters og andres Side, af hvad Stilling og Stand de end maatte være, idet det er vor Vilje og faste Bestemmelse, at disse saaledes afdøde gejstliges sande Arvinger i Fred og Ro skal nyde alt deres Gods, der rettelig er tilfaldet dem ved Arv, som foran skrevet staar, og kun de selv og ingen andre skal befatte sig dermed.

Fremdeles lover vi, at vi aldrig i Fremtiden vil kræve, forlange, modtage eller paa nogen anden Maade fratvinge Præster eller Sognepræster mere end den halve Tiende af det første Aars Frugter. Fremdeles lover vi, at vi ikke vil kræve, forlange eller paa nogen anden Maade fratvinge de gejstlige i vort Stift nogen Skat, Afgift eller andre Beder eller Gaver ved nogen Bøn eller ved andet Paaskud, undtagen der efter Befaling fra det apostoliske Sæde eller en foresat i Almindelighed er paalagt og paabudt de gejstlige nogen Skat eller Bede, eller ogsaa en klar og tydelig Grund kræver det til Kirkens og Rigets Forsvar og til at forsvare eller forøge Kirkens Friheder. Fremdeles tildømmer vi alle Præster og deres Vikarer i hvert enkelt Sogn det Korn, der hedder Vokskorn, til Kirkernes Oplysning, saadan som de er pligtige evindelig. Fremdeles tildømmer vi alle Præster og deres Vikarer hele Honningtienden evindelig, og vi anviser hele Hørtienden evindelig til Kirkernes Bygningsfond.

Vi forbyder strengt under Banlysnings Straf, at nogen af vore Officialer og Provster eller nogen som helst anden drister sig til paa nogen Maade at hindre, besvære eller krænke samme gejstlige eller en af dem eller deres Arvinger mod nærværende Bestemmelse. Men hvis nogen i ubesindig Forvovenhed skulde forsøge dette, skal han vide, at han med Rette vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet Segl tilhørende den ærværdige Fader og vor Herre, Herr Esger, af Guds Barmhjertighed Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, og os selv og vort elskede Kapitel hænge under dette Brev. Forhandlet og givet i Aarhus i det Herrens Aar 1312 paa den hellige Frants Bekenderens Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

458 1312. 5. Oktober. Rostock.

Hertug Erik 2. af Sønderjylland lover under Ed, at han hverken selv eller ved andre vil tilføje Kong Erik 6. Menved nogen Skade i Tiden indtil Mikkelsdag 1313.

1. Referat af Hvitfeld:

Aar 1312 har Hertug Erik af Jylland udstedt et Brev, lydende, at eftersom Kong Erik har taalt og tilladt, at al Tvist, som hidtil har været dem imellem, skal staa hen og hvile roligt til førstkommende Mikkelsdag, har han gjort Kong Erik sin legemlige Ed, at han i Mellemtiden ikke skal tilføje Kongen eller hans Riger Skade ved sig selv eller andre, hemmeligt eller aabenbart, og at hans Ret og Rettighed efter de Artikler, han har imod ham, skal staa ham frit for[1]) nu som da og da som nu. Derfor er hans Frænde Nicolaus af Werle gaaet i Borgen. Forhandlet i Rostock Torsdagen efter Remigius' og hans Bekenderes Dag.

1) dvs. han skal senere kunne genoptage Sagen.

2. Registratur hos Stephanius:

Et Diplom af Hertugen af Jylland, hvori Hertugen siger, at han ikke vil handle til Tab eller Skade for Kongen, bekræftet med Herr Nicolaus af Werles Segl. 1312.

459 1312. 6. Oktober.

Grev Adolf 6. af Schauenburg slutter Forbund med Kong Erik 6. Menved og lover i Tilfælde af Krig at tjene ham med femten Mand.

1. Referat af Hvitfeld:

Grev Adolf af Schauenburg forpligtede sig skriftligt overfor Kong Erik Fredagen efter Mikkelsdag til, at han, hvis Kongen var i Strid med nogen, og han da ikke kunde skaffe Kongen Forlig eller Ret inden en Maaned, skulde slutte sig til ham og tjene ham med 15 væbnede. Greven skal paa sin egen Bekostning føre den Hjælp over Land til Slesvig; vil Kong Erik have dem paa den anden Side af Vandet, skal han tjene ham med 15 væbnede og paa egen Bekostning sende dem til Warnemünde. Opstod der Trætte imellem Kongen og ham, skulde Grev Gerhard af Holsten, hans Broder, og Herr Henrik af Meklenborg have Fuld-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

magt til at dømme dem imellem. Opstaar der Trætte imellem fornævnte Herrer og nogen af Kongens Venner, skal Kongen have Fuldmagt til at afgøre Sagen.

2. Registratur hos Stephanius:

Overenskomst imellem Kong Erik og Grev Adolf af Schauenburg. Aar 1312.

1312. 6. Oktober. Rostock. 460

Fyrsterne Nicolaus og Johan af Werle slutter Forbund med Kong Erik 6. Menved og forpligter sig til at yde ham Hjælp, hvis han bliver angrebet.

1. Referat af Hvitfeld:

Nicolaus og Johan, Herrer af Werle, har Aar 1312 Fredag efter Mikkelsdag i Rostock skriftligt forpligtet sig overfor Kong Erik til, at de, hvis nogen vil skade eller forurette ham, inden en Maaned skulde skaffe ham Ret. Kan de ikke, skal de komme ham til Hjælp med 50 Væbnere; de skal præsentere ham dem i Slesvig eller i Warnemünde, hvor han vil have dem. Opstod der nogen Trætte imellem Kongen og dem, er det aftalt, at Grev Gerhard og Herr Henrik af Meklenborg skal være Voldgiftsdommere imellem dem til at afgøre mindeligt eller efter Retten. Opstod der noget Fjendskab imellem Kongens og deres Mænd, skal Kongen være Dommer deri; hvad han siger, derved skal det blive.

2. Registratur hos Stephanius:

At Nicolaus og Johan af Werle lover at staa Kongen bi imod hvem som helst. Rostock. 1312.

1312. 6. Oktober. Aarhus. 461

Ærkebiskop Esger af Lund stadfæster de af Aarhus Kapitel vedtagne nye Statutter.

Afskrift (Aarhusbogen).

I Herrens Navn Amen. Det bør ikke anses for forkasteligt, hvis menneskelige Love ændres i Overensstemmelse med ændrede Tider, især naar tvingende Nødvendighed eller aabenbar Nytte kræver det, fordi nye Sygdomme kræver nye Lægemidler. Derfor har vi, Ærkedegnen, Provsten og Kantoren og hele det menige Kapitel ved Aarhus Kirke, fordi

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mange — efter hvad Erfaringen har belært os om — viser sig forsømmelige i Overholdelsen og Udførelsen af vore Forgængeres Statutter, der var udstedte til den fælles Nytte, ladet disse forny til det bedre ved nærværende Forordning, som vi ønsker skal overholdes ubrydeligt. Idet vi ansaa en saadan Fornyelse for nyttig, tilføjede vi noget og forklarede de gamle, for at det tøjlesløse Begær, der er Fredens Fjende, Stridens Moder og Tvedragtens Ophav, kan holdes i Ave under denne Forordnings Regel, og Ret og Billighed, som er alle Dyders Moder, fredeligt kan overholdes. ⟨1⟩ Vi bestemmer altsaa for det første, at de fire sædvanlige Generalkapitler, det første 3. Paaskedag, det andet Dagen efter St. Hans, det tredje Torsdagen lige efter Synoden og det fjerde Dagen efter Helligtrekongersdag, skal overholdes ukrænkeligt og enhver af os, der er fraværende uden lovligt Forfald, skal bøde en Mark Penge; og han skal saa betale paa det umiddelbart følgende Generalkapitel under Trusel af dobbelt Bod, og vi vil, at disse Bøder, hvis han da ikke betaler dem, skal fordobles paa ethvert (følgende) Generalkapitel, hvis han er i Jylland. ⟨2⟩ Fremdeles skal enhver Kannik, der betræder Koret uden Kordragt, mens Tidebønnerne synges, erlægge en Øre Penge. ⟨3⟩ Fremdeles skal enhver Kannik stille en til Koret velegnet og brugelig Vikar. Men hvis han ikke stiller nogen for sig, skal han betale for ham, saaledes som det er Sædvane fra Arilds Tid[1]). Han skal ogsaa sørge for den nævnte Vikar med den sædvanlige Betaling og med en sømmelig Kordragt; eller han skal straffes derfor. ⟨4⟩ Fremdeles skal enhver, der bruger fornærmende Ord eller smudsig Tale mod sin Medkannik i Kapitlet eller andetsteds udenfor Kapitlet, i een Maaned være udelukket fra det fælles Bord og ikke have Adgang til det, førend han har stillet den skadelidte tilfreds med tre Mark Penge og Fællesbordet med ligesaa meget; og hvis den skadelidte ønsker at give Afkald paa sin Bøde, skal den tilfalde Bordet. ⟨5⟩ Fremdeles: hvis en Broder slaar en Broder eller — hvad Gud forbyde — tilføjer ham farligt Saar, skal han, foruden den efter Loven skyldige Erstatning til den skadelidte, som Kannikerne skal fastsætte, erlægge til den skadelidte 10 Mark Penge og lige saa meget til Bordet; og der kan ikke gives Afkald derpaa, medmindre de gives til Bordet; og han skal være udelukket fra Bordet og Kapitlet i et Aar. ⟨6⟩ Fremdeles: den, som røber Kapitlets Hemmeligheder og lovligt bliver overbevist herom, skal i hundrede Aar og en Dag[2]) være udelukket fra vort Broderskab. ⟨7⟩ Fremdeles: hvis en Kanniks Tjener forbryder sig imod en Kannik eller hans Tjener, skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hans Herre yde Erstatning for ham efter Kapitlets Skøn, eller han skal udelukkes fra vor Gaard. Ingen Kannik maa i sin Tjeneste have en anden Kanniks Tjener, som har forbrudt sig imod sin Herre. Men hvis han gør det, skal han udelukkes fra Bordet, indtil han sender den samme bort. ⟨8⟩ Fremdeles maa ingensomhelst, der er nærværende, undlade at deltage i sin Medkanniks Begravelse og Jordfæstelse under en Bøde af en Mark Penge. ⟨9⟩ Fremdeles maa ingen Kannik have mere end en Tjener ved Fællesbordet, Ærkedegnen og Provsten undtaget, som maa have to, fordi de mere end andre er pligtige at beskæftige sig med Kapitlets Sager. Men hvis de eller nogen anden Kannik ønsker at have en gejstlig i Tjeners Sted, skal den samme gejstlige nøjes med Tjenernes sædvanlige Kost. ⟨10⟩ Fremdeles: hvis Ærkedegnen eller Provsten eller en anden Kannik ikke inden en Maaned yder Erstatning for Skade, de har tilføjet Bordet, efter Kapitlets Krav og Vurdering, skal den Bøde, som Kapitlet har fastsat fordobles paa hvert af det Aars Generalkapitler. Men hvis han er ulydig udover et Aar, skal han udelukkes fra Bordet, indtil han betaler, saadan som det er fastsat af Kapitlet. ⟨11⟩ Fremdeles vil vi, at vort Bords Prokurator skal forsørge os og vore Gæster, som det sømmer sig, med forskellige Retter og godt Øl efter gammel Sædvane og især paa Højtiderne og ogsaa alle vore Tjenere, saadan som det er Sædvane. ⟨12⟩ Fremdeles vil vi, at vor Prokurator maa have saa mange Tjenere, som der tillades ham af Kapitlet. Men hvis han medfører flere, skal han svare for dem, saadan som en anden Kannik. ⟨13⟩ Fremdeles skal alle Kanniker fra Mikkelsdag lige til Paaskelørdag have en Overkappe[3]) og en Korkappe[4]) undtagen paa Højtiderne. ⟨14⟩ Fremdeles vil vi, at ingen af os maa lade sig bespise af Fællesbordet i Spisesalen eller i sit Kammer, efter at Kannikerne har trukket sig tilbage fra Middagen eller Aftensmaden. ⟨15⟩ Fremdeles: at ingen for sent, efter at Flertallet af de tilstedeværende Kanniker er gaaet bort, lader sig give af det fælles Øl. Men hvis han gør det, skal han betale en Ørtug Penge for hvert Stob. ⟨16⟩ Fremdeles: Hvis en Kannik slaar vor Gaards Skaffer, skal han betale tre Mark Penge til Fællesbordet og til den skadelidte efter Kannikernes Bestemmelse. Men hvis en Kanniks Tjener slaar ham, skal han udelukkes fra Gaarden. ⟨17⟩ Fremdeles hvis en Kannik spiser paa sit Kammer eller paa sin egen Gaard, skal han ikke, medmindre han er syg, have noget af Kosten fra Fællesbordet, under Trusel om en Bøde paa en Øre Penge. ⟨18⟩ Fremdeles skal ingen bringe Mad udenfor vor Spisesal und-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tagen paa vore tre almindelige Højtider under Trusel om Bøde paa to Ørtug Penge. ⟨19⟩ Fremdeles skal alle, som indbyder en Gæst eller Gæster, betale to Ørtug Penge for alle, som er ved det store Bord, og en Ørtug for Tjeneren. ⟨20⟩ Fremdeles skal enhver Kannik, naar Tidebønnerne i Kirken er til Ende, komme til Fællesbordet, medmindre han har lovligt Forfald, hvis han vil spise der, under Trusel om en Bøde paa en Ørtug Penge. ⟨21⟩ Fremdeles skal enhver Kannik ved første Klokkeringning til Højmessen paa alle Fredage komme til vort Kapitel, hvis han er i Byen, medmindre han har lovligt Forfald, under Trusel om en Bøde paa to Ørtug. ⟨22⟩ Fremdeles: Hvis nogen Kannik drager udenfor Byen eller vender tilbage, kan han en Gang maanedligt tage to Tjenere med til Bordet, men Ærkedegnen og Provsten fire. Men hvis nogen tager flere med, skal han betale som ovenfor nævnt. ⟨23⟩ Fremdeles vil vi, at alle de ovennævnte Bøder, for hvis Betaling der ikke er fastsat en bestemt Frist, skal erlægges paa det nærmest følgende ugentlige Kapitel. Og hvis de da ikke bliver betalt, skal de fordobles paa hvert enkelt ugentligt Kapitel lige til en Sum af tre Mark. Hvis han ikke, skønt opfordret, sørger for at betale den, skal han, hvad enten han er fraværende eller nærværende, udelukkes fra Bordet af Ærkedegnen eller af den ældste, der da er i Kapitlet; og han skal ikke vende tilbage dertil, førend han erlægger de tre Mark. Men hvis nogen, der lovligt er udelukket fra Bordet, faktisk vender tilbage til det samme, førend han har ydet Erstatning, skal han erlægge ti Mark for hver Gang. Men hvis han, skønt opfordret, opsætsigt nægter at betale dem, skal hans foresatte lade ham fratage hans Præbende. ⟨24⟩ Og for at vore ovenstaaende Statutter, hver og een, skal staa usvækket ved Magt, er Segl tilhørende os alle og den ærværdige Fader i Kristus, vor Herre Esger, udvalgt og stadfæstet som Biskop af Aarhus, og vort Kapitel hængt under dette Brev. Dette er forhandlet og bestemt i det Herrens Aar 1312 den 6. Oktober i Staden Aarhus. Og vi Esger, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, som har overværet alt det fornævnte, bekræfter det med vor ærkebiskoppelige Myndighed og stadfæster det med dette Brev. Til Vidnesbyrd om denne Bekræftelse har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet fornævnte Aar, Dag og Sted.

1) jf. J. O. Arhnung, Roskilde Domkapitels Historie I 391 ff. — 2) Denne Bestemmelse kan næppe være rigtig. — 3) gengiver *superpellicium*, terminus technicus for en hvid Præstekjole. — 4) se Braun, Die liturgische Gewandung 307.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. 7. Oktober. Aarhus. 462

Biskop Esger 2. (Bonde) af Aarhus stadfæster de Bestemmelser, som Provst Jens i Aarhus har truffet vedrørende Oprettelsen af et Alter i Frueklosters Kirke i Randers.

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Miskundhed udvalgt og stadfæstet som Biskop i Aarhus, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da den ærværdige Mand, Herr Jens, Provst i Aarhus[1]), til Frelse for sin Sjæl og sine Synders Forladelse har oprettet et Alter i Nonnernes Fruekirke i Randers af det Gods, Gud har givet ham, og skødet sit nedenfor skrevne Gods, nemlig tre Gaarde i Jennum og en Gaard i Handest med alt deres Tilbehør, løst og fast, til samme Alter og overdraget de ærværdige Mænd, de Herrer Ærkedegnen, Provsten og Kapitlet ved Aarhuskirken, hvem det til enhver Tid maatte være, Præsentationsretten til fornævnte Alter efter sin Død, godkender og stadfæster vi ved dette Brev Oprettelsen af nævnte Alter, Skødningen af Godset og de andre Betingelser, hver og een, som de staar i det originale Brev, der er udfærdiget herom, idet vi forbyder strengt, at nogen af vore Provster eller sammes Officialer eller nogen som helst anden paa nogen Maade hindrer eller krænker sammes Kapellan med Hensyn til Gæstning og nogen som helst anden Tynge. Vi forbyder ydermere under Banlysnings Straf, at samme Nonners Prior eller Prokurator har nogen Magt til at tvinge fornævnte Kapellan ved samme Alter til at holde Gudstjeneste for sig eller nævnte Nonner eller paa nogen Maade at holde Messe, undtagen som det staar i det originale Brev herom. Til Vidnesbyrd om denne Godkendelse og Stadfæstelse er vort Sekret hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1312 paa St. Markus Pave og Bekenders Dag.

1) jf. Nr. 455.

1312. 9. Oktober. Mestlin. 463

Kong Erik 6. Menved træffer Aftale med Markgreverne Valdemar og Johan af Brandenburg om, hvad hver især skal have af den Sum, de faar af Staden Rostock for at nedbryde Taarnet, som de havde ladet bygge i Warnemünde.

1. Referat af Hvitfeld:

Aar 1312 St. Dionysius' Dag blev det vedtaget i Mestlin mellem Kong Erik og Markgrev Valdemar, at det, som de begge kunde faa af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Rostockerne ved Forhandling (for at gaa med til), at det Taarn, som var bygget i Warnemünde, igen skulde nedrives, skulde de dele lige. Vi skal straks lade Markgreven vide, hvad der bydes os, han skal have 8 Ugers Frist til at overveje det og se til, om han kan faa mere, end der bydes Kongen. Markgreven skal gøre det samme overfor os, hvis der tilbydes ham nogen saadan Overenskomst.

2. Registratur hos Stephanius:

Markgrevens og Kongens Brev om en Deling. Aar 1312.

464 1312. [Omkring 9. Oktober[1]).]

Markgreverne Valdemar og Johan af Brandenburg indgaar en Aftale med Kong Erik 6. Menved om Nedrivelsen af Danskborg i Warnemünde.

Registratur hos Stephanius.

Forhandling imellem Markgreverne Valdemar og Johan af Brandenburg og Kong Erik Menved om Nedrivelsen af Taarnet, der kaldtes Danskborg, i Warnemünde. Aar 1312.

1) Da Markgreverne og Kong Erik, som det ses af Nr. 463 den 9. Oktober 1312 traf Aftale om den indbyrdes Fordeling af de Penge, som Rostock maatte betale dem for Nedrivelsen af Warnemünde Taarn, maa dette Brev være samtidigt dermed eller i hvert Fald fra Tiden omkring den 9. Oktober.

465 1312. 10. Oktober. Horsens.

Ærkebiskop Esger af Lund vidimerer og stadfæster Biskop Esger 2. af Aarhus' Stadfæstelse af Provst Jens af Aarhus' Oprettelse 1312 7. Oktober af et Alter i Frue Klosterkirke i Randers.

Afskrift (Aarhusbogen).

Esger, af Guds Barmhjertighed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har set nedenfor skrevne Brev uskrabet, ustunget, ubeskadiget i enhver Henseende og af følgende Ordlyd: Esger, af Guds Miskundhed udvalgt og stadfæstet som Biskop i Aarhus (o. s. v. = *Nr. 462)*. Idet vi bøjer os for omtalte Provst, Herr Jens' rimelige Bønner og har fuldt Kendskab til Opførelsen af omtalte Alter og Skødningen af Gods og Gaven til samme, godkender, anerkender og stadfæster vi ved dette

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brev med vor ærkebiskoppelige Myndighed Gaven og Skødningen til nævnte Alter af alt det ovenfor nævnte Gods. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Horsens i det Herrens Aar 1312 den 10. Oktober.

1312. 18. Oktober. Gjushult. 466

Margreta Ebbesdotter, Enke efter Öjar Gunnesson, skænker sin Gaard i Gjushult og andet Jordegods til Gudhem Kloster.

Original i det kgl. Bibliotek i Stockholm.

Margreta[1]), Enke efter Öjar Gunnesson, til alle, der ser nærværende Brev, Hilsen evindelig med Gud . . .

Til Vidnesbyrd herom og fyldigere Bevis er paa min Anmodning Segl tilhørende de stormægtige Fyrster, mine Herrer, Erik og Valdemar, de berømmelige Hertuger af Sverige, og den ærværdige Fader, Herr Brynjulf, Biskop af Skara, og mine elskede Brødre, Herr Tule Ebbesen[2]) og Aage Ravn og mit eget Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Gjushult i det Herrens Aar 1312 paa Evangelisten St. Lukas' Dag.

1) jf. Nr. 452. — 2) Teksten har Abbesen, men jf. Søsterens Navn (Ebbesdatter).

[1312. Før 25. Oktober]. 467

Grev Adolf af Holsten fremsætter til Afgørelse af Kong Erik 6. Menved forskellige Klager mod Greverne Gerhard 2. og Johan 3. af Holsten.

1. Referat af Hvitfeld:

Der opstod Trætte imellem Grev Adolf af Holsten og Grev Gerhard, ligeledes imellem Grev Johan og Henrik af Kiel. Samme deres Sager indbragte de for Kong Erik. Og dette var en Fortegnelse over dem:

Først klagede Adolf over, at Grevernes Fader havde købt et Hus i Segeberg, og dette besad og beboede Hertuginden (!) siden. Og da hun drog til sin Søn, tog vor Faders Broder og hans Fader samme Hus til sig, der var købt for 100 Mark lybsk. Fremdeles er deres Faders Broder dem 200 Mark skyldig, at betale af de 200 Mark lybsk, som alle Herrer af Holsten var Hertug Johan af Sachsen skyldig at betale af deres Len. Thi fordum blev Holsten taget til Len af Sachsen, før det kom til Bispen af Lübeck. Fremdeles er deres Faders Broder dem 200 Mark lybsk skyldig, fordi de har indløst hans tredje Part af Tolden i Hamborg, som deres Fader havde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

pantsat. Af Hamborgermøntens 200 Daler er han os de 50 Mark skyldige. Vor Faders Broder Hertug (!) Johan er os 12000 Mark skyldig for Segeberg Slot og By og 8 Sogne, som ligger dertil, (og) for Grabenitz Slot, hvorfor de i de 6 sidste Aar skulde betale 2000 — ellers skulde de gaa i Indlager i Kiel med deres Riddere — og ikke drage ud derfra, før de fik Tilladelse dertil — hvilket heller ikke er sket.

2. Registratur hos Stephanius:

Om det som Kongen er forpligtet til overfor Junker Adolf af Kiel 1313[1]).

1) Det af Stephanius registrerede Brev er antagelig identisk med det af Hvitfeld refererede. Hvitfeld anfører 3 Aktstykker, i hvilke Greverne Johan 2. og Adolf af Kiel og Gerhard 2. og Junker Henneke,, den senere Johan 3. af Plön fremsætter deres Krav paa hinanden for den danske Konge, for at han skal afgøre deres Stridigheder. Hvitfeld bringer Aktstykkerne fortløbende i følgende Rækkefølge: 1) Grev Adolfs Klager mod Grev Gerhard 2. og Junker Henneke 2) Junker Hennekes Klager mod Johan 2. og hans Søn, Grev Adolf, og 3) Gerhard 2.s Klager mod Johan 2. og Adolf. Det er givet, at Hvitfeld kun kender disse Aktstykker gennem Rigsbrevbogen og 2) og 3) lader sig med Sikkerhed identificere som afskrevet af Stephanius (Nr. 468 og 469) i samme Rækkefølge som hos Hvitfeld. Forud for Stephanius' Registraturer Nr. 468 og 469 gaar den nedenfor anførte ('Om det som Kongen er forpligtet til over for Junker Adolf af Kiel 1313'). Under 1313 findes intet tilsvarende Brev gengivet hos Hvitfeld; derimod kan det godt være identisk med det første af de tre hos Hvitfeld gengivne Aktstykker, som ellers ikke skulde være registreret hos Stephanius, hvad der er mindre sandsynligt, mens Parallelismen i Opstillingen af de tre Aktstykker hos Hvitfeld og Stephanius bestyrker Formodningen om Identitet. Registraturen betyder da, at Kongen over for Grev Adolf har paataget sig at afgøre hans Strid med de andre Grever, jf. Hvitfeld: 'samme deres Sager indbragte de for Kong Erik'. Som anført bringer Hvitfeld de tre Aktstykker under 1312; hos Stephanius er 2) og 3) uden Aar, mens 1) har Aaret 1313. Det kan næppe være rigtigt, da det indeholder Grev Adolfs Krav paa Grev Gerhard, medens dennes Krav og Modkrav fremsættes i 3). Gerhard 2. døde 1312 25. Oktober. 1) og 2) maa altsaa være affattet før dette Tidspunkt. 3) hører sikkert til samme Tid. Gerhard nævnes flere Gange deri, uden at det angives, at han skulde være død.

468 [1312. Før 25. Oktober.]

Junker Henneke af Holsten fremsætter til Afgørelse af Kong Erik 6. Menved forskellige Klager mod Grev Johan 2. og hans Søn, Junker Adolf af Holsten.

1. Referat af Hvitfeld:

Junker Henrik af Holsten og Stormarn anklager sin Faders Broder Herr Johan af Kiel. For det første, at hans Mænd har fanget hans Under-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saatter Verner og Trond af Tralow, ført dem til Segeberg og fængslet dem der med hans Faders Broders Vilje. Han tog deres Gods og aftvang dem en Bøde paa 300 Mark lybsk uden Dom og Ret med Magt. Han berøvede vor Ridder Johan Rönnow Kneckhorst, som ligger i vort Land, og alt hans Gods og Kvæg har han ført til Segeberg, og hans Bønder har han aftvunget 100 Mark. Vor Faders Broder opæggede Grev Gunzelin af Schwerin, som gerne havde taget os til Fange. Herr Johan Vedel, Herr Herman Raboyse og Ditlev Wensien har udplyndret vore Bønder i Marsken; Godset fik de dog tilbage undtagen 220 Køer, som de slagtede. Fremdeles har vor Faders Broder frarøvet Herr Henrik Motemeduvele alt hans Gods og slagtet hans Kvæg. Fremdeles fængslede han samme Ridders Broder. Vor Herr Fader anklagede vor Faders Broder for en Skov, som hedder *Fijd; og den skulde han faa ved sin og sine Ridderes Ed, som han dog ikke aflagde, men han beholder Skoven. I Rostock i Nærværelse af vor Broder Kong Erik har vor Fader beskyldt vor Faders Broder for, at han har lovet at yde ham Bistand i alle hans Anliggender, men da han opfordredes dertil, er det ikke sket, hvorved vor Fader er kommet i Borg og Gæld og har maattet gaa i Indlager i Hamborg, for dette har vi intet Vederlag modtaget. Paa samme Maade har vor Faders Broder beskyldt ham for, at han opkræver Upvegshavne[1]), som tilhører vor Fader i Marsken. Og paa den Tid, da Marsklandene blev oprørske mod vor Fader og sluttede Forlig med os, lovede de at betale en Pengesum, der beløb sig til 90 Mark lybsk, som han alene tog, skønt hans Fader havde pantsat vor Fader hele Marsken undtagen Sommerland og Grønland. Han tog en Hest fra vor Mand Sleff, 120 Mark værd, og vilde have fanget ham, men han undkom. Fra vor Herr Fader tog han Herr Johan Vedel til Fange uden Skyld fra hans Side. Han hindrer os i at have vore Folk og Embedsmænd i Marsken, skønt den er pantsat os. Han forbyder ogsaa Marskfolket at drage til ham, medmindre de opfordres dertil af hans Embedsmænd. Vor Faders Broder har fanget to af vore Bønder i *Merstorpe og beskattet dem uden Dom. Fremdeles forholder vor Faders Broder og hans Fader vor Fader hans Skat og Ret i Grabenitz, som ikke er solgt. Ligeledes lovede vor Faders Broder, som det før er sagt, vor Fader og os at aflægge Ed til os, og medens det Løfte gjaldt, sluttede han Forbund med vor Faders Brodersøn Grev Henrik imod vor Fader til ikke ringe Livsfare og Foragt for os, at han først er frataget Værgemaalet for sin Brodersøn, som han lovlig fik. Af den Grund mistede vi

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og vor Fader en stor Sum udlagte Penge, som vi kan lade vor Faders Broder Grev Henriks Søn se, som ikke er betalt os eller vor Fader, endskønt vor Fader for hans Fader Grev Henriks Skyld er kommet i al den Gæld og Fare, saaledes som det er det ganske Land vitterligt.

2. Registratur hos Stephanius:

At Junkeren af Holsten anklager Junker Adolf[2]).

1) se Poul Johs. Jørgensen, Dansk Retshistorie p. 542 samt Erik Arup, Hist. Tidsskr. 8 Rk. V p. 230 ff. — 2) Rep. antager, at Hvitfelds Udtog og Stephanius' Registratur gengiver to forskellige Breve, idet det siges hos Hvitfeld, at Junker Henrik (ɔ: Henneke) anklager Grev Johan af Kiel, medens Stephanius har, at han anklager Junker Adolf. Da Anklagerne, som det fremgaar af Hvitfeld, rettedes saavel mod Adolf — *vor Faderbroder* — som mod Johan — *hans Fader* —, er der ingen Grund til at antage, at det skulde være to forskellige Breve. Angaaende Parallelismen i Brevenes Placering hos Hvitfeld og Stephanius, se Noten til Nr. 468. Rep. identificerer den hos Stephanius nævnte Junker Adolf med Grev Adolf 6. af Schauenburg. Det fremgaar af Hvitfeld, at det er Grev Adolf af Kiel, der er Tale om, da hans Fader, Johan 2., er nævnt i Referatet, ligesom en Sammenligning med Nr. 467 og 469, med hvilke dette Aktstykke har en Række Klagepunkter fælles, viser, at der ikke kan være Tale om Adolf 6.

469 [1312. Før 25. Oktober.][1])

Grev Gerhard 2. af Holsten fremsætter forskellige Beskyldninger imod sine Slægtninge, Grev Johan 2. og hans Søn, Grev Adolf af Holsten.

1. Referat af Hvitfeld:

Grev Gerhard af Holsten beskyldte sine Farbrødre for, at han tit havde bedt dem om Hjælp, men ikke faaet nogen. De har sluttet Forbund med hans Brodersøn, som han heller ikke paa nogen Maade har modarbejdet, og paa den Maade arbejder de paa hans værste. Hans Faders Broder har i sin Tjeneste en Mand ved Navn Biskop, som, siden han tog Henrik Motemeduvele til Fange, er gjort fredløs. Siden har han udplyndret Motemeduvele, og hans Gods fører han til hans Farbroders Fæstninger, hvorom han ofte har forklaret sig. Fremdeles har vor Faders Broder fanget hans Mand Johan Vedel da han roligt drog til ham paa Segeberg og afpresset ham Penge. Fremdeles tog vor Faders Broder 90 Mark fra to Byers Omraade, Sommerland og Grønland, som tilhører ham. Dengang vor Faders Broder pantsatte Marskgods til ham for 22,600 Mark for 2 Aar, maatte vi gaa i Indlager for dem og led stor Skade. Da de siden pantsatte os samme Gods for 8000 Mark, fik vi intet for vor Skade. Frem-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deles er de os 50 Mark skyldige for Mønten i Hamborg. Fremdeles har han hindret os med Hensyn til vort Gods i Marsken og pantsat deres Skovhugst og anden Ret. Fremdeles har vor Faders Broder beskattet og fanget Cismar Munkes Bønder i Tesdorf. Dengang vi indløste og skaffede vore Farbrødre Mønten i Hamborg, skulde de overdrage os det Gods i Grabenitz; dette gjorde de ikke, men de beholdt det nævnte Gods et Aar længere til deres egen Nytte. Ligeledes gav vi sidste Vinter vor Faders Broder Henstand paa 320 Mark, hvoraf de skylder at betale os 84 Mark.

2. Registratur hos Stephanius:

At Grev Gerhard af Holsten anklager sine Farbrødre.

1) Udsteder af dette Brev er Grev Gerhard 2. Dette fremgaar ved en Sammenligning med Nr. 468, hvor hans Søn, Junker Henneke, nævner nogle af de i dette Aktstykke fremsatte Klager og siger, at disse Overgreb var sket mod hans Fader, og at hans Fader havde protesteret derimod. M. H. t. Dateringen, se Noten til Nr. 467.

1312. 30. Oktober. Roskilde. 470

Ærkebiskop Esger af Lund eftergiver alle, der besøger Clara Kloster i Roskilde og støtter Klosterets Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod og stadfæster Klosterets Afladsbreve.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Esger, af Guds Barmhjertighed Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas, til alle, troende kristne, hvem dette Brev kommer i Hænde, Hilsen med vor Herre Jesus Kristus.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder, mener vi, at vi øver en kærkommen og Gud velbehagelig Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som besøger St. Clara-Søstrenes Kloster i Roskilde og paa den Dag fromt siger et Fadervor tilligemed et Ave Maria for alle afdøde troendes Sjæle, eller som rækker en hjælpende Haand til denne Klosterkirkes Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod, idet vi ved dette Brev stadfæster de Afladsbreve, der ligegyldigt af hvem er tilstaaet samme Kloster[1]). Til Vidnes-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

byrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1312 den 30. Oktober.

1) jf. DRB II 1 Nr. 205. 259. II 2 Nr. 21. 338. 341. II 4 Nr. 43. II 5 Nr. 221. 227. 381.

471 1312. 1. November.

Kong Erik 6. Menved anmoder Raadet i Lübeck om at udbetale til Fyrst Henrik 2. af Meklenborg den Værneskat, som Staden skal erlægge til Kongen 1312 den 25. December.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til de kloge og gode Mænd, vore i Kristus elskede lybske Raadmænd, oprigtig Kærlighed med Gud med Hilsen nu og i al Evighed.

Vi anmoder og beder kærligst Eder, I gode Mænd, som vi tiltror alt godt[1]), om, at I til den stormægtige og højbaarne Herr Henrik af Meklenborg eller hans visse Bud i vort Navn ubeskaaret anviser de Penge, som vi skal have udbetalt af Eders Naader førstkommende Juledag, for hvilke Penge vi erklærer Eder for kvitte og fri og fuldstændig undtagne at være, naar de er udbetalte til ham. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1312 Allehelgens Dag i vor Nærværelse.

1) jf. enslydende Breve Nrr. 343, 365, 427.

472 1312. 1. November.

Fyrst Henrik 2. af Meklenborg anmoder Raadet i Lübeck om at udbetale de Penge, som Staden efter den danske Konges Anvisning er ham skyldig den 25. December, til hans Kreditorer i Lübeck.

Original i Lübeck.

Henrik, af Guds Naade Herre til Meklenborg og Stargard, til de hæderværdige og gode Mænd Raadmændene i Staden Lübeck vor største Gunst og Kærlighed.

Vi beder Eder indtrængende om, at I til vore Kreditorer, Eders Medborgere, nærværende Brevvisere, i vort Navn fuldstændigt lader anvise de Penge, der er anvist os af den berømmelige Fyrste, Herr Erik, de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Danskes Konge[1]), som I er pligtige at betale af Afgiften til ham førstkommende Juledag, efter hvilket I skal være fri og løste fra anden Opkrævning. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1312 Allehelgens Dag.

1) jf. Nr. 471.

[1312][1]). 3. November. Varberg. 473

Hertug Erik af Sverige lover Raadet i Lübeck at yde sin Hjælp til, at de lybske Købmænd, hvis Gods efter Hertugens Befaling er blevet beslaglagt paa Neva, faar dette tilbagegivet.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Svenskes Hertug, til de hæderværdige og gode Mænd, Fogeden og Raadmændene i Lübeck Hilsen og redebon Vilje til deres Behag . . . Skrevet i Varberg Fredag efter Allehelgens Dag.

1) At Brevet er udstedt 1312, fremgaar af et Brev, som de svenske Hertuger Erik og Valdemar udstedte til Lübeck i Varnhem 1312 15. August (trykt Bunge II 72 Nr. 641), hvorved de gav de lybske Købmænd Ret til at sejle op ad Neva til Novgorod med deres Varer, hvilket Brev maa gaa forud for dette.

1312. 27. November. Gottorp. 474

Hertug Erik 2. af Jylland meddeler Indbyggerne i Strukstrupherred, at han har stadfæstet et Kønsnævns Afgørelse af en Sag mellem Biskop Jens af Slesvig og Kalle Troelsen om Retten til et Stuv og i Overensstemmelse hermed tildømt Bispen det.

Afskrift (Svavstedbogen).

Erik, af Guds Naade Hertug i Jylland, til Indbyggerne i Strukstrup Herred, Hilsen og Naade.

Det er fastsat i Lovbogens Bestemmelser[1]), at naar Besidderne af to Marker strides om de sammes Skel, som kaldes Markskel, og det sker saaledes, at de, som bor i en Landsby, har købt noget Stuvjord[2]) i den anden, som er beliggende ved Markskellet, og Modparten saa vil opkræve Sandemænd for at sværge angaaende disse Jorder, saa skal de, som har købt, komme til deres Vedermaalsting, d. v. s. Tinget, der holdes inden Sandemændene skal sværge, eller Kongen ride Markskel, og erklære, at Markskellet er paa sit rette Sted, og desuden gøre Krav paa deres Stuv ved

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at føre Klage, d. v. s. 'kalde paa Stuv', og hvis de saa forsvarer hint Stuv ved deres Kønsed, inden Sandemændene sværger, skal de beholde det, selv om Markskel sværges fra Stedet[3]), naar blot det er afgrænset med Sten eller Grøft. Da derfor Magister Grumme, den Herre Bispen af Slesvigs befuldmægtigede kom paa Tinge, da Kalle Troelsen opkrævede Sandemænd til deres Vedermaalsting for at fastsætte Markskellet mellem Istedmark og Farensted Mark, og erklærede, at Markskellet var paa sit rette Sted, og, inden Sandemændene traf Afgørelsen, gjorde Fordring paa alle de Jorder, som Munkene i Rydkloster[4]) havde omgrøftet og havde haft i deres fredelige og rolige Besiddelse i mere end 120 Aar, som det ogsaa skal fremgaa af Pavebreve, Kongebreve og Bispebreve, fra Grydaa til *Krele Holbæk og saaledes videre langs med alle de Grøfter, som løber over Guldholm Mose til Flybæk og til de fornævnte Jorder, alle og hver især, der nu er grøftede og saaledes afmærkede, saa forsvarede han[5]) ved Kønsed sin Herre Bispen. Vi stadfæster den nævnte Magister Grummes Kønsed og tildømmer i denne Sag den nævnte Herre Biskop de ovenfornævnte Jorder, idet vi forbyder, at nogen drister sig til i Fremtiden paa nogen Maade at besvære den nævnte Herre Biskop eller nogen af hans undergivne, der bor paa Gaarden Guldholm, med Hensyn til de nævnte Jorder. Givet paa Gottorp i vor Nærværelse i det Herrens Aar 1312 paa den hellige Pave og Martyr Clemens' Dag.

1) Jydske Lov II 21 Om Markskel. — 2) se Poul Johs. Jørgensen, Dansk Retshistorie p. 181. — 3) dvs. selvom Markskellet ændredes ved Sandemandstoget. — 4) Ryd kloster afløste et ældre Kloster, Guldholm, og trods Ordene maa der vistnok være tænkt paa en af Munkene i dette Kloster foretaget Omgrøftning. Guldholm Klosters Ejendomme antages senere at være overgaaede til Bispen i Slesvig (jf. J. B. Daugaard: Om de danske Klostre i Middelalderen p. 461), og dette maa vel være Forklaringen paa, at Bispen kan paaberaabe sig den af Munkene foretagne Omgrøftning til sin Fordel. — 5) Teksten har Flertalsformerne *defendebant* og *suorum*, skønt Subjektet i den paagældende Sætning er Magister Grumme. Flertalsformerne er foraarsagede af, at Magisteren maatte aflægge Kønseden sammen med 11 Mededsmænd.

475 1312. 30. November. Greifswald.

Jens Strangesen Præst, Sognepræst i Örsjö, erklærer ikke at have noget Krav paa Borgerne i Rostock, Stralsund, Greifswald og Wismar, fordi han under Krigen med Danmark blev taget til Fange paa Borgen i Skanør; hverken Ærkebispen eller andre skal forfølge de nævnte Stæders Borgere i Anledning af denne Sag, naar de kommer til Danmark.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Greifswald.

Jens Strangesen Præst, Sognepræst i Örsjö, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt for alle, at jeg ved dette Brev erklærer de gode og hæderlige Mænd, Borgerne i Rostock, Stralsund, Greifswald og Wismar, alle og hver især for fuldstændig frie og undskyldte at være vedrørende det Fangenskab, ved hvilket jeg blev taget til Fange i Borgen Skanør paa Grund af Krigen mellem den berømmelige Konge af Danmark og disse velbyrdige Borgere. Jeg lover ydermere paa min Tro, at nævnte Borgere, naarsomhelst og hvorsomhelst de kommer til Danmarks Egne, ikke skal hindres eller krænkes i nogen Henseende af den Herre Ærkebispen, af hans Undersaatter, af mig eller mine Venner, Frænder eller af nogen anden, af hvilken Stilling de end maatte være, paa Grund af det nævnte Fangenskab. For at der altsaa ikke for de nævnte Borgere skal kunne opstaa nogen Anledning til Tvivl eller falsk Sigtelse fra Modstanderes Side i Fremtiden af nogen med Hensyn til nævnte Fangenskab, har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev til yderligere Forvaring. Forhandlet og givet i Greifswald i det Herrens Aar 1312 den hellige Apostel Andreas' Dag.

1312. 1. December. Avignon. 476

Pave Clemens 5. meddeler Ærkebiskop Esger af Lund og alle Bisper i Lunde Stift, at det er besluttet paa Konciliet i Vienne, at der skal foretages Korstog til det hellige Land, og derfor udskrives der af alle kirkelige Indtægter, Johanniterordenen og de andre gejstlige Ridderordener undtaget, en Korstogstiende, der skal opkræves i seks Aar at regne fra 1313 den 1. Oktober.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1312. 1. December. Avignon. 477

Pave Clemens 5. meddeler alle Abbeder, Priorer og Kapitelmedlemmer i Lunde Stift, at der efter Beslutning paa Konciliet i Vienne skal foretages Korstog til det hellige Land, hvorfor der skal udskrives en Korstogstiende af alle kirkelige Indtægter, — Johanniterordenen og de andre gejstlige Ridderordener undtaget —, der skal opkræves i seks Aar at regne fra 1313 den 1. Oktober.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

478 [1312. Før 7. December][1]).

Kong Erik 6. Menved fremsætter sine Anklager mod Staden Rostock.

1. Referat af Hvitfeld:

Omkring denne Tid[1]) lod han offentliggøre de Beskyldninger, som han havde imod Rostockerne. De har med Magt draget vore Ribnitzborgere til deres tyske Ret og har selv domfældt dem efter deres eget Forgodtbefindende. De har fældet en Del af vor Skov Ribnitz, bygget Byer der og indført lybsk Ret der, skønt de ikke maa gøre det uden vor Vilje. Fremdeles har de taget vore Enge og Fiskeri i Warnemünde, som vi og vore Lensmænd har brugt frit, til deres Brug. Den Foged, som vi indsatte for dem i Rostock, afsatte de og viste sig genstridige imod os. Da vi drog ind i deres By med deres aabne Lejde, samlede de sig ofte imod os i Mørke; og dermed brød de Lejdet. Fremdeles: da vi sidst vilde være i deres By, vilde de ikke give os Lejde uden til et bestemt Antal, og vort Gods skulde blive udenfor. Fremdeles har de under givet Lejde fanget en af vor Drosts Mænd. Fremdeles: da vi vilde forsyne vor Fæstning Schwan med Levnedsmidler, Landet og dem til bedste, forbød de os at udføre af Byen, hvad der var indført; desuden forhindrede de, at det, som var ført dertil fra Danmark, blev lagt op foran Warnemünde. Vort eget Gods, som var kommet til Byen, forbød de at udføre. De truede vore adelige Undersaatter i vor Nærværelse med at afbrænde deres Gods, skønt de ikke havde begaaet nogen Brøde, fordi de efter vor Befaling hjalp Meklenborgerne. De har fanget Rudolf, en Borger fra Schwan og Reinhold Kabelstrup (!) og afpressede dem Penge, fordi de skal have klaget over dem udenfor Byen. Godike Reygers Kvæg har de taget udenfor Byen. De har tilladt en af deres Borgmestre at handle med falske Penge, og de lod ikke vor Foged vide noget derom. Herman Schilling har de beskattet med 150 Mark uden at lade vor Foged vide noget herom. Fremdeles vilde de tvinge os til at opbygge Halvdelen af Didrik Friis' Hus, medmindre vi vilde give ham $1^1/_2$ Alen af vor Jord. Fremdeles betaler de os intet af den Jord, de bruger uden for Byen. De har fanget Jakob Flæbs Tjener i Warnemünde og ført ham til Byen og ladet ham lægge paa Stejle uden Hensyn til, at han havde indbragt Sagen for den lybske Ret[2]). De har fanget Jakob Flæbs Tjener Johan Güstrow alene af den Grund, at han fulgte Markgrevens Vogne igennem Byen til Ridderspil. Fremdeles før vi undsagde dem, fangede de en af (Slægten) Eixen, som afbrændte en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af vore Riddere Arrild Schmekers Gaard og tog hans Søn til Fange, og som de endnu forholder os. Fremdeles brændte de, før de overgav os Warnemünde, Byen og Kirken. Det Hus, som vi havde bygget til et Palads for Markgreverne og os, har de nedbrudt og borttaget, fordi vi undsagde dem. De lod os undsige paa Søborg af Henrik af Gotland og Bernhard Kopman. De har imod deres Lejdebrev udstedt i Warnemünde frataget Herr Niels Olufsen og Herr Peder Nielsen af Taasinge deres Gods og Tjenere.

2. Registratur hos Stephanius:

Kongens Anklager mod Borgerne i Rostock.

1) naar Hvitfeld som Brevets Datum anfører 'Omkring denne Tid' ɔ: Tiden omkring 1311 6. September (jf. det hos Hvitfeld foranstaaende Brev), kan det ikke være rigtigt. Kongen klager bl. a. over, at Rostockerne brændte Warnemünde By og Kirke, inden de overgav ham Taarnet; men ifølge den lybske Krønike fandt Overgivelsen af Taarnet i Warnemünde først Sted i 1312 cf. Nr. 395. Det er rimeligst at antage, at Kongens Anklager mod Byen er fremsat under de Forhandlinger, der førte til Fredsslutningen mellem Kong Erik og Rostock den 7. og 15. December 1312, cf. Nr. 481, i hvilket Brev Rostockerne forpligter sig til at genopbygge Kirken i Warnemünde. — 2) Rostock hørte til de Købstæder, der brugte lybsk Ret, og der kunde appelleres fra Rostock til den lybske Overret (Oberhof).

1312. 7. December. Polchow. 479

Raadet i Rostock bekendtgør de Betingelser, paa hvilke Krigen mellem Fyrst Nicolaus af Rostock og Staden paa den ene Side og Kong Erik 6. Menved af Danmark, Markgreverne Valdemar og Johan af Brandenburg og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg paa den anden er bragt til Ophør ved Mægling af Fyrst Henrik 2. af Meklenborg.

Original i Rostock.

Raadmændene i Staden Rostock til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med Gud.

Alle, der faar dette Brev at se, skal vide, at de Stridigheder og Fejder, som de berømmelige Fyrster, Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, Valdemar og Johan, de berømmelige Markgrever af Brandenburg, Herr Henrik af Meklenborg og deres Tilhængere i denne Sag af forskellige Aarsager rejste mod den højbaarne Mand, Herr Nicolaus af Rostock og os og vor Stad, ved nævnte Herr Henrik af Meklenborgs Forligsbestræbelser i nævnte Fyrsters Navn og paa deres Vegne er bilagt paa følgende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Maade. Nemlig at vi til de nævnte Herrer Kong Erik, Markgreverne Valdemar og Johan af Brandenburg skal betale 14,000 Mark rent Sølv i tre Terminer, nemlig den første Del førstkommende Juledag, anden Del inden fire Dage efter førstkommende Paaske og den sidste Del til førstkommende St. Jakobsdag under vort højtidelige Løfte. Men da vi ikke har kunnet betale nævnte Sølv i rede Penge saa pludseligt, blev det aftalt, at vi for hver Mark rent Sølv skal give fire vendiske Mark Penge, smukt Klæde, som Loven foreskriver, til fire Mark Sølv (Stykket), men groft Klæde, nemlig Popersch, Dornesch og Develesch til to og en halv Mark Sølv (Stykket), fyrretyve Stykker Graaværk for $^3/_4$ Mark Sølv. Og det nævnte Klæde skal være som Loven foreskriver, og Graaværket paa samme Maade, med hvilket enhver kan være garanteret. Men paa de to sidste Terminer skal vi erlægge det fine og grove Klæde, som foran skrevet staar, i lige Antal. Fremdeles er der med Hensyn til de landflygtige og fordrevne fra vor Stad, for hvem den Herre Kongen og de Herrer Markgreverne eller Fyrsten af Meklenborg maatte ønske at forhandle, truffet følgende Bestemmelse: at deres Arvinger eller nærstaaende Venner skal betale deres Gæld og derefter have Tilladelse til at sælge deres Gods og indkræve, hvad der skyldes dem. Men de samme landflygtige skal forblive uden for Staden. Men de landflygtige, som de nævnte Fyrster eller nogen af dem ikke vil tage i deres Værn, med Hensyn til dem skal der gaas frem, saadan som Lov og Ret kræver. Og med Hensyn til Fangerne er det vedtaget, at de, hvis de endnu ikke har betalt Prisen for deres Frigivelse, hvad enten de har stillet Sikkerhed for Betalingen eller ej, skal de paa begge Sider løslades. Men de som ringeagter deres Troskabsløfte og ikke har overholdt Betalingsterminen, de skal stadig være pligtige at betale. Til Vidnesbyrd herom er vor Stads Segl hængt under dette Brev. Dette er forhandlet i Nærværelse af de velbyrdige Mænd, Fyrsterne Henrik af Meklenborg, Nicolaus af Rostock og Ridderne Henrik af Stavenow, Johan af Kröcher, Bodo af Knesebeck, Johan af Zernin, Georg Hasenkopf, Johan Rosenthal, Raadmænd, Henrik af Gotland, Henrik Runge, Nicolaus af Küritz, Verner Höfisch, Johan Klein, Markvard Holstein, Henrik af Kurland og mange andre Borgere, der var særligt tilkaldte hertil, og som deltog i alt dette og tydeligt gav deres Samtykke dertil. Givet i det Herrens Aar 1312 Dagen efter den hellige Nicolaus' Dag paa Polchows Bymark.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. [Efter 7. December][1]. 480

Borgerne i Rostock udsteder et Brev, i hvilket det siges, at Kong Erik 6. Menved og Fyrst Nicolaus af Rostock har solgt Stadens Kornafgift til dem.

Registratur hos Stephanius.

Rostockborgernes Brev, ifølge hvilket Kongen og Nicolaus af Rostock solgte den aarlige Kornafgift sammesteds. 1312.

1) Brevet kan ikke være udstedt før efter 7. December, da der sluttedes Fred mellem Kong Erik og Fyrst Nicolaus.

1312. 15. December. Rostock. 481

Fyrst Nicolaus af Rostock og Staden Rostock slutter Fred med Kong Erik 6. Menved, Markgreverne Valdemar og Johan af Brandenburg og Fyrst Henrik 2. af Meklenborg og aflægger Troskabsed til den danske Konge og Fyrsten af Meklenborg paa den danske Konges Vegne.

Afskrift i Vidisse af 1313 23. April.

Raadmændene og Borgerskabet i Staden Rostock til alle, hvem dette Brev maatte komme i Hænde, Hilsen evindeligt med Gud.

Alle skal vide, nulevende og tilkommende, at de Stridigheder og Fejder[1]), som en Tidlang var rejst og foregik imellem de berømmelige Fyrster og Herrer Erik, de Danskes og Venders Konge, Valdemar og Johan, Markgrever af Brandenburg, Henrik, den højbaarne Herre af Meklenborg, og deres Tilhængere paa den ene Side og den højbaarne Mand, Herr Nicolaus af Rostock og os og vor Stad paa den anden Side er blevet bilagt ved fornævnte Fyrste af Meklenborgs Bestræbelser paa følgende Maade. For det første har vi aflagt Lydigheds- og Troskabsed til samme vor Herre Erik, de Danskes berømmelige Konge og til fornævnte Herr Henrik af Meklenborg til Kongens Haand, og vi skal ikke slutte Forbund med nogen eller nogle mod vor Herre Kongen i Fremtiden, men vi skal gøre for ham, hvad Borgere er pligtige at gøre for deres Eneherre. Og med Hensyn til de landflygtige, der er dømt fredløse i vor Stad for deres Forseelsers Skyld, er der vedtaget, at Arvingerne efter den eller dem, for hvem de Herrer Kongen eller Markgreverne maatte ønske at forhandle, eller deres nære Venner skal have Tilladelse til at sælge deres Gods og betale deres Gæld og kræve det, der skyldes dem betalt og saaledes skal de nævnte landflygtige forblive uden for Byen. Men med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hensyn til dem af disse Flygtninge, som de nævnte Fyrster eller nogen af dem ikke maatte ønske at forhandle for, med dem skal der gaas frem, saadan som Lov og Ret kræver. Fremdeles vort og vore Medborgeres Gods, der er beliggende uden for Byen, og som kan befries i Overensstemmelse med de Privilegiers Ordlyd, som er givet med Hensyn til dem, vil vi gøre frit for en saa stor Pengesum, som det vides at staa os og hver især af os i. Vi vil ogsaa stille vore Lejetropper, der er gaaet over til Fyrsterne, tilfreds i Mindelighed eller efter Retten, og hermed skal de være tilfredse. Ydermere skal vi i Byen Warnemünde genopbygge den smukke Trækirke. Med Hensyn til den faste Overholdelse af dette, alt og hvert især, forpligter vi os denne Gang og vi har givet dette Brev til Vidnesbyrd om det fornævnte, og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vor Stads Segl. Givet i Rostock i det Herrens Aar 1312 Fredagen efter Lucie Dag.

1) jf. Nr. 479.

482 1312. 16. December. Helsingborg.

Kong Erik 6. Menved og Hertug Erik af Sverige nedsætter en Voldgiftsret bestaaende af otte Herrer, der skal komme sammen i Falkenberg 1313 den 29. September for at afgøre al Strid mellem dem.

1. Referat af Hvitfeld:

Aar 1312 Lørdagen lige før den hellige Thomas' Dag blev der atter forhandlet i Helsingborg imellem Kong Erik paa den ene Side og Hertug Erik af Sverige paa den anden Side. Angaaende al den Trætte, som hidtil har været imellem Kongen og ham, har de sluttet en Voldgiftsaftale og taget Hertug Kristoffer af Halland og Samsø, Biskop Esger af Lund, Grev Adolf af Schauenburg og Henrik af Meklenborg til Voldgiftsmænd. Hertug Erik tog sin Broder Valdemar, Biskop Karl af Linköping, Birger Persson og Lagmanden Gudmar Magnusson til Voldgiftsmænd. De skal møde førstkommende Mikkelsdag paa Falkenberg. Hvad de gør, derved skal det blive. Kan de ikke blive enige, skal de komme sammen et Aar efter til Mikkelsdag, og vi skal personlig være til Stede, og Voldgiftsmændene skal have samme Fuldmagt som før. Dør nogen af Voldgiftsmændene, skal en anden udnævnes i hans Sted. I Mellemtiden skal der være en sikker Vaabenstilstand imellem Kongen af Danmark, hans Rige, hans Broder Kristoffer og deres Venner og imellem Kong Haakon af Norge, Erik og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Valdemar af Sverige. Deres Undersaatter maa frit besøge hinandens Riger. Begge (Parters) Undersaatter maa i Mellemtiden nyde deres Gods i begge Riger. De Familier, som ihjelslog hans Fader, eller deres Arvinger skal ikke være indbefattet i denne Fred.

2. Registratur hos Stephanius:

Forhandling i Helsingborg imellem Hertug Erik af Sverige og Kong Erik om mange Sager. 1312.

1312. [16. December?][1]). 483

Nogle Stormænd afgiver en Forsikring til Kong Erik 6. Menved om, at det Forlig, der er sluttet mellem Kongen og Hertug Erik af Sverige i Helsingborg 1312 den 16. December, vil blive overholdt.

Registratur hos Stephanius:

Om dem, som afgav Løfte til Kongen for Forliget, der sluttedes mellem ham og Hertug Erik af Sverige i Helsingborg. Aar 1312.

1) Det i Registraturen omtalte Forlig i Helsingborg fandt Sted 1312 den 16. December (Nr. 482). Den afgivne Forsikring om at overholde Forliget er sandsynligvis udstedt samtidig hermed.

1312. [Omkr. 16. December][1]). 484

Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige afgiver en Forsikring om at ville overholde det Forlig, der er sluttet mellem dem og Kong Haakon 5. af Norge.

Registratur hos Stephanius.

Om det at Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige lover at overholde Forliget, der sluttedes i Helsingborg mellem dem og Kong Haakon af Norge. 1312.

1) Det i Brevet omtalte Forlig blev sluttet i Helsingborg 1312 den 16. December samtidig med, at Kong Erik og Hertug Erik sluttede Forlig, se Nr. 482. Fra denne Dag eller Dagene derefter maa dette Brev følgelig være.

1312. [Omkr. 16. December][1]). 485

Hertug Erik af Sverige lover at ville tjene Kong Erik 6. Menved, saalænge han lever.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Registratur hos Stephanius.

Hvorledes Hertug Erik af Sverige lover at tjene Kongen, saa længe han lever. 1312.

1) Dette Brev, der i Rigsbrevbogen er registreret umiddelbart foran Overenskomsten af 16. December, staar formodentlig i Forbindelse med Forhandlingerne, der førte til Forliget i Helsingborg 1312 den 16. December, jf. Nr. 482.

486 **1312.**

Biskop Kristian 2. af Ribe sælger Nissum til Kong Erik 6. Menved for 2000 Mk.

1. Registratur hos Hvitfeld:

Fornævnte Biskop af Ribe solgte Kongen Nissum.

2. Registratur hos Stephanius:

Hvorledes Biskop Kristian af Ribe erkendte at have modtaget 2000 Mark. 1312.

487 **1312.**

Kong Erik 6. Menved indløser Sakskøbing, Nakskov og flere Landsbyer paa Lolland, som var pantsat til Markgrev Albrecht 3. af Brandenburg for Krigsomkostninger.

1. Referat af Hvitfeld:

Dette Aar indløste Kong Erik af Markgrev Albrecht[1]) paa Lolland Sakskøbing, Nakskov, Vigsnæs, Taagerud, Østofte, Sørup, Horslunde, Rørbæk, Rersnæs, Birket og Majbølle med mere Gods, som var pantsat til ham for Krigsomkostninger, han havde haft i Danmark.

2. Registratur hos Stephanius:

Om de Indtægter, som den Herre Kongen indløste af Markgrev Albrecht[1]).

1) naar det baade hos Hvitfeld og Stephanius siges, at Kong Erik indløste det pantsatte Gods af Markgrev Albrecht, kan det ikke være rigtigt. Forudsat at baade Titel og Navn og Hvitfelds Placering under 1312 er rigtig, kan der kun være Tale om Markgrev Albrecht af Meissen, der døde 1314, men sad fangen siden 1306; og der kendes intet til en nærmere Forbindelse mellem denne og den danske Konge. Det rimeligste er at antage, at der foreligger en Fejl i Navnet, saaledes at der skal læses Valdemar i Stedet for Albrecht; dette støttes ogsaa af, at dette Brev i Rigsbrevbogen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var indført sammen med en Række andre Breve, alle vedrørende Markgrev Valdemar af Brandenburg. Fejlen er formodentlig fremkommet ved, at det i Originalen var nævnt, at det indløste Gods var pantsat til Markgrev Albrecht.

1312. Ars Herredsting. 488

Peder Tygesen skøder sit Gods i Flinterup til Jon Gregersen.

Antvorskov Klosters Registratur.

Peder Tygesen i Vedbysønder oplod og skødede paa Arsherredsting til Jon Gregersen sit Gods i Flinterup og ligeledes 16 Ørtug Jord med et Stykke Skov i Hallebyore. Aar 1312.

1312. 489

N. N. pantsætter Gods i Algestrup til Herlug Jakobsen.

Roskildegaards Registratur.

Pantebrev af nogle gode Mænd paa noget Gods i Algestrup til Herlug Jakobsen for 80 Mark Penge. Aar 1312.

1312. 490

N. N. stadfæster Roskilde Agnete Klosters Ret til Gods i Hesselby.

Roskilde Agnete Klosters Registratur.

Fire sammenbundne Pergamentsbreve og et Godkendelsesbrev paa det Gods, som Klosteret har i Hesselby, og som er paa 12 Øre Jord. 1312.

1312. 491

Biskop Esger 2. (Bonde) af Aarhus overlader Abbeden af Vorkloster Retten til Sagefald i Helligbrødesager.

Skanderborgske Registratur.

Biskop Esger af Aarhus' Brev at han har skænket Abbeden af Vorkloster Helligbrøde, begaaet af hans Folk og Tjenere. Dateret 1312.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

492 **1312.**

Peder Brakke, Præst i Broby, og hans Moder Inge skænker en Gaard i Fjenneslevmagle til Sorø Kloster.

1. Referat i Sorø Gavebog f. 9 v:

Den ærværdige Mand Peder kaldet Brakke, Sognepræst i Broby og født i Fjenneslevmagle, gav til Klosteret, tilskyndet af sin Fromhed til sin Sjæls Frelse, en Gaard i Fjenneslevmagle, nemlig Jorder paa to Ørtug og syv og en halv Penninge i Skyld med Huse, Marker, Enge, Græsgange og Skove, idet han overgav det ærligt til Klosteret i dets Hænder at besidde evindelig. Men denne Gaard overdrog hans Moder Inge ogsaa tidligere ved testamentarisk Gave i det Herrens Aar 1312. Den omtalte Peder fik af Klosteret til Gengæld for denne Kærlighedsgave fem og en halv Ørtug Jord i Landsbyen Broby med Brugsret for hele sin Levetid.

2. Referat i Sorø Gavebog f. 15.v:

Den i enhver Henseende ærværdige Mand Herr Peder, Præst ved Broby Kirke, gav ærligt, aabent og betingelsesløst til sin Sjæls Frelse og i vore Hænder til Vor Frue Kloster i Sorø en Gaard i Fjenneslevmagle med Jorder paa to Ørtug og syv og en halv Penninge i Skyld med Huse, Marker, Enge, Græsgange og Skove. Ligeledes testamenterede den samme Herr Peders Moder ved Navn Inge i Forvejen den samme Gaard til Klosteret i sit Testamente i det Herrens Aar 1312.

493 **1312.**

Esbern Hammer skøder Jordegods i Døjringe til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Om Døjringe[1]) se først i den gamle Bog, hvor der skrives om en vis Esbern Hammer, som skødede tretten Ørtug Jord i Døjringe til Klosteret i det Herrens Aar 1312.

1) jf. DRB II 4 Nr. 289, hvor Referatet i Sorø Gavebog af Esbern Hammers første Skødebrev af 1298 omkr. 25. Marts er oversat. Det er muligt, at Afsnittet, der begynder med 'Efter at dette saaledes var sket' og slutter med 'aldrig, i al Evighed at ville handle imod ovennævnte Mageskifte og Gave', hvori der omtales en anden Skødning end den i det foregaaende Afsnit refererede, i Virkeligheden er den samme som Skødningen i 1312.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312. Bergen. 494

Kong Haakon 5. af Norge godkender sin Tantes, Frøken Agnes', Erik 4. Plovpennings Datters, Gave til Sorø Kloster af Hesselby i 1286 og følgende Aar.

Referat i Sorø Gavebog.

Ydermere[1]) ratificerede og godkendte ogsaa den berømmelige Kong Haakon af Norge, hvis Tanter var de fornævnte Agnes og Sofie, dette i Bergen i det Herrens Aar 1312.

1) jf. DRB II 3 Nrr. 228. 229.

1312? [Aarhus]. 495

Biskop Esger[1]) af Aarhus udsteder Statutter for Aarhus Stift.

Afskrift (Aarhusbogen).

I Guds Navn Amen. Vi Esger, af Guds og det apostoliske Sædes Naade Biskop i Aarhus, tilskyndes med stadig Omsorg ... (til at bevare) samme Kirkes Styre[2]) og (øger) i det Omfang, som det er os tilstaaet af Himlen, med ivrig Omhu i Overensstemmelse med det os betroede Forvalterhverv vore undergivnes Gavn, over hvis Fremgang vi uafladelig glædes, fordi vi beroliges og styrkes ved deres Fred og Ro, naar vi afryster deres Byrder og fjerner Forargelse. Da vi er ivrige efter at følge i vore Forgængeres Fodspor, hvis Statutter[3]) vi ønsker skal vinde Kraft, bestemmer vi derfor ved dette Brev, med Raad og Samtykke af vort elskede Kapitel, at nedenfor skrevne Artikler skal overholdes ukrænkeligt og evindeligt i hele vort Stift. ⟨1⟩ For det første at alle Klerke rettidigt skal deltage i Kirkemødet[4]), iførte deres Kapper[5]). Og de skal ikke gaa bort derfra førend (efter) Velsignelsen under en Bøde af tre Mark. ⟨2⟩ Fremdeles skal gejstliges Sager mod Lægfolk og Lægfolks Sager mod gejstlige føres og endes paa kanonisk Vis eller om fornødent udsættes til den følgende Dag for da at endes i Overensstemmelse med Retten. ⟨3⟩ Fremdeles om Tienden: af den dyrkede Jord, af hvilken der ikke gives Biskopsgave[6]), skal en Tiendedel af Kornet gives i Tiende, og den Del skal deles i tre Dele, der ligeligt skal gives Kirken, Bispen og Præsten. Men med Hensyn til Bispens Del skal hver Præst i sit Sogn aarligt gøre fuldt Regnskab for Landprovsten eller Aarhusgaards Official. Paa samme Maade skal der ligeledes aflægges rigtigt Regnskab om den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

øvrige Biskopsgave. ⟨4⟩ Fremdeles skal der erlægges Tiende af al Afgrøde, Dyr og Fiskeri og andet vanligt, hvoraf hele Honningtienden skal erlægges til Sognepræsterne, men hele Hørtienden tildømmer vi Kirkerne. ⟨5⟩ Fremdeles om Tienden af levende Væsener. Og først skal der erlægges Tiende af fuld Lod[7]), nemlig Fuldlæg. Men af halv Lod, nemlig Halvlæg, skal Halvdelen af en Femtedel erlægges som Tiende. Men naar den ikke opgaar til fuld Del, nemlig Fuldlæg, eller halv Del, nemlig Halvlæg, skal det afgøres ved Vurdering, nemlig Valg, og en Tiendedel af Værdien skal tilfalde Kirken og Sognepræsten. ⟨6⟩ Fremdeles skal de, der er i Restance med Tiende efter Allehelgens Dag[8]), betale den med tre Marks Bøde. ⟨7⟩ Fremdeles (skal) Sognepræsten ved Aarets store Højtider under Straf af Suspension fra Embedet ..... som udreder Tiende paa uret Vis ..... ⟨8⟩ Fremdeles om Velsignelse af Brudefolk. For det første skal Brudefolkene den første Dag have to Lys, indeholdende mindst to Mark Voks, saaledes at der med hvert Lys følger Sølvpenninge af den gængse, mindre Mønt. Men Andendagen skal Bruden, naar hun føres ind, have et Lys af en Mark Voks med 12 Penninge af den gængse, mindre Mønt vedlagt Lyset. ⟨9⟩ Fremdeles om Indførelse af Kvinder efter Fødsel. For det første skal den indførte ofre et Lys af mindst en Mark Voks med 12 Penninge af den gængse mindre Mønt vedlagt Lyset. Fremdeles skal en saaledes indført Kvinde ofre tre Nannest[9]), hver af dem til en Værdi af en Hvide eller saa meget, som det sømmer sig for hende, og som det stemmer med hendes Evne og Ære. ⟨10⟩ Fremdeles skal alle Sognebørn tre Gange aarlig, nemlig St. Laurentius' Dag[10]), Allehelgens Dag[8]) og Langfredag give tre Nannest[9]) i Brød og Levnedsmidler. ⟨11⟩ Fremdeles om Mariebyrd, som skal indsamles af Sogneboerne og deles i to Dele, af hvilke den ene tilfalder Sognepræsten, og den anden Del deles mellem de fattige og Kirkebetjenten. ⟨12⟩ Fremdeles skal enhver Sognepræst opfordre og paaminde Kirkeværgerne om, at de skal forsyne Altrene med passende Duge og andre nødvendige og krævede Prydelser; den visiterende eller Bispen skal straffe deres Forsømmelser. ⟨13⟩ Fremdeles skal Sognepræsten eller Kirkens Vikar være dens tredje Værge, for at der kan sørges desto bedre for Kirken med Hensyn til dens Bygninger og tilhørende Prydelser. ⟨14⟩ Fremdeles skal Kirkeværgerne være to Lægmænd, som skal opkræve Afgifter til den samme fuldt ud, inden Aaret er omme; og om hine og andre Afgifter skal de aflægge rigtigt Regnskab til den visiterende under Straf af tre Mark. Men disse to skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skifte fra Aar til Aar, med mindre de skal beholdes længere for Kirkens større Nyttes Skyld. ⟨15⟩ Fremdeles skal Kirkeværgerne under tre Marks Bøde holde den sammes Kirkegaard godt indhegnet overalt, for at der ikke skal være Adgang for de umælende Dyr. ⟨16⟩ Fremdeles skal de gamle Kirkeværger ved deres Afgang sværge paa, at de har aflagt rigtigt og sandt Regnskab; ellers skal de bøde tre Mark. Og de nye Kirkeværger skal tages i Ed ved deres Indsættelse, for at de skal være desto mere paalidelige mod Kirken. ⟨17⟩ Fremdeles skal den visiterende ikke kræve mere end fem Redskud[11]), naar han en Gang aarlig efter omhyggelig Undersøgelse aflægger Regnskab over Kirkens Afgifter; for sit Arbejde skal han af Kirken have en Ørtug lybsk af hver Mark af Kirkens Takst[12]) og et Lam. ⟨18⟩ Fremdeles skal Kirkens Kiste, i hvilken Kirkens hellige (Kar) og Prydelser skal gemmes, opbevares godt aflaaset, for at der ikke skal ske Tyveri eller Helligbrøde. Og Kvinder skal ikke paa nogen Maade have Adgang til den, men dens Nøgle skal overgives til omhyggelig Opbevaring. ⟨19⟩ Fremdeles skal Evangeliet udlægges hver Søndag, og der skal bedes for Freden og Rigets, Kongens og Dronningens Bevarelse og ogsaa for den Herre Bispen af Aarhus' Frelse og Bevarelse. Og da skal der forkyndes Aflad, og Faste og Helligdage i den Uge skal meddeles Menigheden. ⟨20⟩ Fremdeles skal Kirkernes Tavler[13]), nemlig Domkirken, St. Clemens' og Sognekirkens, bæres omkring hver Offerdag. Og de Penge, som er indsamlet i Sognekirkens Tavle, skal Kirkeværgerne opbevare til den samme Kirkes Brug; men de Penge, som er indsamlet i St. Clemens' Tavle, skal en paalidelig Mand fra Sognet bringe til Kirkemødet[4]) og overgive til den samme Domkirkes Værge. ⟨21⟩ Fremdeles er dette Offerdagene: Paaskedag, Kristi Himmelfartsdag, Pinsedag, Kristi Korsdag[14]), St. Johannes den Døbers Fødselsdag[15]), Marie Besøgelsesdag[16]), den sammes Himmelfartsdag[17]), den sammes Fødselsdag[18]), Mikkelsdag[19]), Allehelgensdag[8]), alle Sjæles Dag[20]), Marie Undfangelsesdag[21]), Vor Herres Fødselsdag[22]), hans Omskærelsesdag[23]), hans Fremstillelsesdag[24]), Jomfru Maries Renselsesdag[25]), Askeonsdag[26]), Marie Bebudelsesdag[27]), vor Beskytters Dag[28]) og vor Indvielsesdag. Paa disse Dage skal alle Sognebeboerne ofre.

1) Statutterne er udstedt af en Biskop Esger; de kan saaledes hidrøre enten fra Biskop Esger 1. (1306—1310) eller fra Biskop Esger 2. (1312—25). Af deres Indhold fremgaar ikke, hvilken af de 2 Bisper der er Tale om. Men da der i Aaret 1312 blev udstedt Statutter for Kapitlet, Nr. 461, og Regler for Erlæggelse af Vokskorn i Stiftet og om Stiftsgejstlighedens Arveret m. m., Nrr. 456—457, kan det tænkes, at disse Sta-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tutter er udarbejdede ved samme Lejlighed, da der iøvrigt blev fastsat nye Bestemmelser for Stiftets Gejstlighed. — 2) omtrentlig Gengivelse af Meningen; Teksten er her mangelfuldt overleveret. — 3) der sigtes formentlig til de af Pontoppidan i dennes Kirkehistorie under Aaret 1206 anførte Aarhusstatutter, se Hal Koch: Danmarks Kirke i den begyndende Højmiddelalder II, Kirkens Institutioner S. 114 ff. — 4) den latinske Tekst har *synodum*; der maa sigtes til en Stiftssynode. — 5) gengiver *superpellicia*, lang, hvid Overklædning af Linnedtøj, ofte med hvide Ærmer, anvendt under Gudstjenesten af gejstlige tilhørende de lavere Grader, se Jos.Braun: Die liturgische Gewandung, 1907. — 6) saaledes kaldtes i de nørrejydske Stifter og i Odense Stift en Pengeydelse, som her traadte i Stedet for den Tredjedel af Korntienden, som tilkom Bispen. Bispetienden blev i disse Stifter indført først 1443. — 7) Latin: *plena porcio*; ved dette Udtryk og det tilsvarende danske: Fuldlæg maa være ment et Antal af 10 Stykker Kvæg; ved *dimidia porcio* og det tilsvarende danske: Halvlæg forstaas et halvt saa stort Antal. Til Sammenligning med hele denne ikke let gennemskuelige Bestemmelse henvises til en Optegnelse fra Fyn, trykt i H. F. Rørdam: Danske Kirkelove II, Kbh. 1886, p. 243, Note 1. — 8) 1. November. — 9) en Afgift i Fødevarer, rimeligvis en Sammensætning af 'nat' = Døgn og 'nest' = Fødevarer, vel altsaa Fødevarer tilstrækkelige til en 'Nat' (d. e. et Døgn). — 10) 10. August. — 11) den latinske Tekst har *eveccio*; om Redskud se Ordlisten. — 12) Indtægtens takserede Værdi. — 13) Kasser eller Poser med en Stang som Skaft til Indsamling af Offer. — 14) 14. September (*exaltacio crucis* eller 3. Maj *inventio crucis*). — 15) 24. Juni. — 16) 2. Juli. — 17) 15. August. — 18) 8. September. — 19) 29. September. — 20) 2. November. — 21) 8. December. — 22) 25. December. — 23) 1. Januar. — 24) 6. Januar. — 25) 2. Februar (Kyndelmisse). — 26) første Onsdag efter Fastelavn. — 27) 25. Marts. — 28) Sct. Clemensdag, 23. November.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

PERSON- OG STEDNAVNE-REGISTRE

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VEJLEDNING

Registrene er delt i et Person- og et Stednavneregister. Ved *Personnavnene*, der er ordnet alfabetisk efter Fornavne, oplyses de vigtigste Stillinger, i hvilke hver Person forekommer i Bindet (f. Eks. Esger 1. Jul, Biskop af Aarhus, senere Ærkebiskop af Lund); hvor en Person er bedst kendt gennem et andet ikke i nærværende Bind omtalt Navn eller Embede, er det oftest anført, f. Eks. Jens Grand, tidligere Ærkebiskop af Lund (1289—1302), Ærkebiskop af Bremen (1307—1326). Ved *Stednavnene* er saa vidt muligt oplyst deres Beliggenhed, for de daværende danske Lokaliteter i de nuværende Amter og Herreder eller i Skaane og Sønderjylland, for de udenlandske Lokaliteter i de nuværende Lande. Udenlandske Lokaliteter, der kun forekommer i Forbindelse med Personnavne (Slægtsnavne), er anført under disse. Dersom et Person- eller Stednavn forekommer to Gange i samme Brev, er dette angivet (*bis*); forekommer det oftere, angives dette (*passim*), hvorimod det ikke siges, hvor ofte det forekommer. Stjerne foran et Navn i Stednavneregistret angiver, at den paagældende Lokalitet ikke har kunnet identificeres. Tallene henviser til Diplomets Nummer i Diplomatariet. Parentes om Tallene angiver, at en Person ikke med Navns Nævnelse forekommer i det paagældende Diplom. Dersom der forekommer flere Bærere af samme Navn, anføres først de gejstlige, dernæst de verdslige.

FORKORTELSER

A. = Amt H. = Herred
N. = Nørre S. = Sønder V. = Vester Ø. = Øster

AMTSBETEGNELSER

Aalb.	= Aalborg	Amt	
Aarh.	= Aarhus	—	
Bornh.	= Bornholm	—	
Frb.	= Frederiksborg	—	
Hjør.	= Hjørring	—	
Holb.	= Holbæk	—	
Kbh.	= Københavns	—	
Mar.	= Maribo	—	
Od.	= Odense	—	
Pr.	= Præstø	—	
Ra.	= Randers	—	
Ribe	= Ribe	—	
Ringk.	= Ringkøbing	Amt	
Sdrj.	= Sønderjyllands Amter (Aabenraa, Haderslev, Tønder samt Lokaliteter syd for Grænsen).		
So	= Sorø	Amt	
Svendb.	= Svendborg	—	
Ti.	= Tisted	—	
Vej.	= Vejle	—	
Vib.	= Viborg	—	

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

PERSONNAVNEREGISTER

A

Aage: **1.** Aa. Jonsen, fhv. Drost. 1307: 47. 1308: 108. 1312: 434. — **2.** Aa., Munk i Sorø. 1307: 74. — **3.** Aa. Ravn. 1312: 466 (= Agge Ebbesen Ravn?, s. d.). — **4.** Aa., norsk Kansler. 1310: 243.

Aastred: **1.** Aa., Kannik i Ribe. 1307: 162, 163. 1310: 293. 1312: 454. — **2.** Aa., Franciskanerminister for Dacia. 1309: 175. 1310: 216. 1311: 378.

Adam Bosen, Kannik i Roskilde. 1307: 74.

Aderstedt, se Gebhard og Henrik.

Adolf: **1.** A. 5. af Holsten-Segeberg. 1307: 72, 89, 92. 1311: 349. — **2.** A. 6. af Holsten-Schauenburg. 1307: 72, 89, 92. 1308: 116. 1311: 355, 356, 360, 366. 1312: 459, 482. — **3.** A., Greve af Holsten-Kiel. 1307: 92. 1311: 349. 1312: 412, 467, 468, 469.

Agge: **1.** A., Erik 6. Menveds 'bysser'. 1308: 131. — **2.** A. Ebbesen Ravn, Ridder. Før 1308: 147 (= Aage Ravn?, s. d.).

Agmund Øjvindsøn, norsk Væbner. 1309: 191.

Agnes: **1.** A., Dronning. 1312: 435. — **2.** A., Prinsesse. 1311: 357, 371. 1312: 494.

Alamannus, Johanniterbroder. 1311: 368.

Alard: **1.** A., Borger i Roskilde. 1307: 60. — **2.** A. Estorf, Kannik i Lübeck. 1308: 106.

Alban, Bryde i Havnelev. 1308: 126.

Albrecht (Albert): **1.** A. 1., Romernes Konge og Kejser (1298—1308). 1307: 72. — **2.** A. 3., Markgreve af Brandenborg. 1312: 487. — **3.** A 1., Greve af Anhalt. 1312: 395. — **4.** A. Albertsen, Greve. 1308: 113. 1311: 353. — **5.** A. Alwen, estnisk Vasal. 1306: 25. — **6.** A. Dewitz, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. — **7.** A. Dolen, estnisk Vasal. 1306: 6. — **8.** A. Spiessnagel, Borger i Rostock. 1309: 197. — **9.** A., Biskop af Chiemsee. 1312: 390. — **10.** A., fhv. Abbed i Esrom. 1307: 91. — **11.** A. af Milano, Kannik i Ravenna. 1310: 272. 1311: 367.

Aleke, Nonne i Agnetekloster, Roskilde. 1308: 126.

Alen, se Didrik og Tidemand.

Alexander: **1.** A. 4., Pave (1254—1261). 1306: 12. 1309: 203. — **2.** A. Kreck, Vikar i Lübeck. 1311: 356.

Alf, Kannik i Hamar. 1307: 81.

Alwen, se Albrecht (Albert).

Alwin vom Hause, Vikar i Lübeck. 1308: 106.

Amelia, se Petrus.

Amilius Ax(e)kow, meklenborgsk Ridder. 1307: 56.

Amme Aggesen i Hanherred. 1307: 69.

Amring, se Tord.

Anders, Andreas: **1.** A., Ærkebiskop af Capua. 1310: 308. — **2.** A., Dominikaner i Aarhus. 1308: 126. — **3.** A. Degn, Fru Cecilies Klerk. 1307: 91. — **4.** A. Andersen Højby, Drost. 1307: 52, 53, 71. — **5.** A. Olufsen. 1310: 301. — **6.** A. Pedersen af Bollerup. 1310: 275. — **7.** A. Ragnvaldsson, svensk Stormand. 1310: 287. — 8. A. Sigvardsøn, norsk Ridder. 1309: 191. — **9.** A. Stigsen. 1307: 52. 1308: 149. — **10.** A. Tagesen, Ridder. 1308: 147, 149.

Anton: **1.** A., Patriark af Jerusalem. 1308: 144, 145. — **2.** A. v. d. Lühe, tysk Ridder. 1310: 225.

Anund: **1.** A. Likvidsson, svensk Væbner.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1308: 116. — **2.** A. Sture, svensk Ridder. 1310: 285(?), 287.
Arnaldus, Kardinalpresbyter af S. Marcello. 1310: 254.
Arnbjørn Sigstenson, Drost. 1307: 62, 84, 95.
Arne, Biskop af Bergen. 1306: 4, 39. 1308: 115, 138. 1309: 175, 191. 1311: 328, 378.
Arnold: **1.** A. af Brylon, Kannik i Slesvig. 1308: 106. — **2.** A. fra Goslar, Munk i Doberan. 1309: 186. — **3.** A. Kopman, Borger i Rostock. 1309: 197. — **4.** A. Papen, Borger i Lübeck. 1310: 312. 1311: 366. — **5.** A. Vitzen, tysk Ridder. 1307: 77. 1310: 312.
Arrild (= Vollrath?) Schmeker, tysk Ridder. 1312: 478.
Artlenburg, se Leo.
Arvid: **1.** A. Gustavsson, svensk Ridder. 1307: 95. 1310: 297. — **2.** A. Kyrning. 1308: 148, 149. — **3.** A. Knudsen. 1308: 149.
Aslak Torsen, norsk Stormand. 1311: 347.
Asser: **1.** A. Simplex, Kannik i Roskilde. 1309: 184. — **2.** A. Jonsen, Kannik i Bergen. 1307: 94, 95, 97. — **3.** A., Præst i Lund. 1310: 275. — **4.** A. Jonsen, Ridder. 1306: 43. 1307: 74. — **5.** A. Jonsen, norsk Stormand. 1310: 243 (= Nr. 2). — **6.** A. Jonsen. 1311: 331. — **7.** A. Rampe, Væbner. 1306: 26. — **7.** A. 1308: 149.
Atenmark, se Tue.
Audun Guttormsøn, norsk Væbner. 1309: 191.
Augustin: **1.** A., Franciskaner i København. 1307: 91. — **2.** A. Arnesøn, norsk Ridder. 1309: 191.
Ax(e)kow, se Amilius, Gerhard, Henrik, Johan, Matthias, Otto og Schilt.

B

Baad, se Kjeld.
Barby, se Tidemand (Herman?).
Barnekow (se ogsaa Ulrik). 1310: 232.
Barnewin, se Henrik.
Barrerie, se Petrus.
Barsebek, se Emeke.
Baysio, se Guido.
Bellin, se Bernhard.
Bent, Benedikt: **1.** Algotsson, svensk Ridder. 1307: 62. — **2.** B. Bosson, svensk Ridder. 1308: 116. 1310: 287. — **3.** B. Esbernsen, Foged i Roskilde. 1306: 19. — **4.** B. Hafridson, svensk Ridder. 1307: 62. — **5.** B. Jonsen, Stormand. 1310: 306. — **6.** B. Valdemarsen, Væbner. 1306: 21, 22.
Berardus, Ærkebiskop af Salerno. 1310: 254.
Bernhard: **1.** B., Kardinaldiakon. af Sta. Agata. 1311: 361. — **2.** B., Provst i Bremen. 1310: 217. 1311: 351? — **3.** B., Munk. 1308: 126. — **4.** B. Roiardi, Ærkedegn i Xanten. 1312: 401. — **5.** B. Bellin, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. — **6.** B. Klein, Skipper fra Reval. 1312: 431, 432. — **7.** B. Kopman, Borger i Rostock. 1309: 183. 1310: 231, 236. 1311: 330, 382. 1312: 478. — **8.** B. Plessen, Væbner. 1310: 209. — **9.** B. Schaprode, Borger i Stralsund. 1306: 29.
Bertold: **1.** B., Biskop af Slesvig (1287—1307). 1307: 47. — **2.** B. Körbis, estnisk Vasal. 1306: 25. — **3.** B. Lechtes, estnisk Vasal. 1306: 25. — **4.** B. Osten, meklenborgsk Væbner. 1307: 55, 72. — **5.** B. Rönnow, holstensk Ridder. 1307: 72. — **6.** B. Stavnsen, Borger i Roskilde. 1311: 388.
Bertram: **1.** B. Heimechude, Dekan i Hamborg. 1311: 359. 1312: 414. — **2.** B. Kühl, holstensk Ridder. 1311: 356, 366.
Bertrand(us): **1.** B., Kardinalpresbyter af S. Giovanni e Paolo. 1311: 370. — **2.** B., Biskop af Orléans. 1308: 144, 145. — **3.** B. af Milano, pavelig Appeldommer. 1312: 414. — **4.** B. af Canavelli, Kannik i Lund. 1308: 114. 1310: 299, 300.
Bild, Bille, se Niels.
Biskop, Grev Johan 2. af Holstens Tjener. 1312: 469.
Billing, se Peder Nielsen.
Bircolue se Mathias.
Birger: **1.** B., Konge af Sverige (1290—1318). 1307: 84, 86, 86 a, 116, 125, 150, 177, 179, 191, 192, 224, 277, 278, 280, 282, 285, 287, 288, 297, 320, 323, 345, 347, 400. — **2.** B. Jonsson, svensk Væbner. 1310: 285, 287. 1312: 400. — **3.** B. Persson, svensk

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ridder. 1310: 297. 1312: 482. — **4.** B. Torkilsøn, norsk Ridder. 1309: 191.
Bise, se Niels.
Bjarne: **1.** B. Audunsøn, norsk Stormand. 1311: 347. — **2.** B. Erlingsøn af Bjarkö, norsk Raad. 1308: 115. 1309: 191. 1310: 243. 1311: 347.
Bjørn: **1.** B. Bondesen. 1307: 98. — **2.** B. Bræk, Borger i Roskilde. 1311: 388. — **3.** B. Pedersen, Væbner. 1306: 2. — **4.** B. Tømrer. Før 1308: 148, 149. — **5.** B., Magister. Før 1308: 149.
Blaafod, se Jakob Nielsen.
Blöming, se Gerhard.
Bo: **1.** B., Præst og Erik 6. Menveds Notar. 1312: 407. — **2.** B., Munk i Nydala Kloster. 1306: 10, 11. — **3.** B., Lægbroder. 1307: 91. 1308: 126. — **4.** B. Æsesen, Fru Cecilies Tjener. 1307: 91.
Bocholt, se Jens, Henrik, Siegfried.
Bodil, Fru Cecilies Terne. 1307: 91.
Bodo Knesebeck, tysk Ridder. 1312: 479.
Bolte, Johan Moltkes Notar. 1309: 186.
Bonde: **1.** B. Biskop af Slesvig (1265—1282). 1311: 341. — **2.** B. Lille. 1312: 389.
Bonde, se Esger, Herman, Svend, Tord.
Bonifacius 8., Pave (1294—1303). 1306: 8, 13. 1309: 202. 1312: 409, 415.
Borantenhagen, se Nicolaus, Pridbor og Teze (Podebusk).
Borch, se Degenhard.
Bornholm, se Gotschalk.
Both, se Ditlev.
Brakel, se Daniel, Gotfred og Henrik.
Brakke, se Peder.
Brock, se Niels.
Brockdorf, se Hildelev.
Broder Degn, Vicekansler. 1311: 329, 331. 1312: 407, 413.
Brok, se Niels.
Brud Bänesson, svensk Stormand. 1310: 287.
Brunckow, se Johan.
Bruno: **1.** B., Kantor i Hamborg. 1311: 359. 1312: 414. — **2.** B. Dolen, estnisk Vasal. 1306: 6.
Brylon, se Arnold.
Brynjulf: **1.** B., Biskop af Skara. 1308: 116. 1309: 177. 1310: 287, 297. 1312: 466. — **2.** B. Agmundsøn, norsk Væbner. 1309: 191. — **3.** B. Storm, norsk Ridder. 1309: 191.
Bræk, se Bjørn.
Buchwald, se Ditlev.
Bug, se Peder.
Bugislav 4., Hertug af Pommern. 1307: 49.
Bunkeflo, se Niels.
Buntow, se Peter.
Burchard: **1.** B., Ærkebiskop af Magdeburg. 1312: 390, 430. — **2.** B., Biskop af Lübeck. 1308: 106. 1312: 416. — **3.** B., Provst i Wildeshausen. 1311: 327. — **4.** B., Adolf 6.s Notar. 1311: 356. — **5.** B. Grube, Borger i Rostock. 1309: 197.
Buris, Prins. 1308: 131.
Büne v., se Konrad.
Büren v., se Johan.
Bælteslager, se Lars.
Bønstrup, se Henning.

C

Canavelli, se Bertrand.
Canoria, se Matheus.
Carotio, se Franciscus.
Cecilie: **1.** C. Sal(o)medatter, Nonne i Slangerup Kloster. 1307: 91. — **2.** C., Enke efter Marsken Jens Kalv. 1309: 204. 1310: 214, 275. — **3.** C. Jonsdatter Lille. 1306: 17. 1307: 91. — **4.** C., Enke efter Jens Sjællandsfar. 1310: 295, 296. — **5.** C., Datter af Nr. 4. 1310: 295, 296. — **6.** C., gift med Herr Peder Ebbesen. 1306: 17. — **7.** C., gift med Jens Poulsen. 1308: 126. — **8.** C., Cecilie Jonsdatters Terne: 91.
Chaurons, se Guillelmus.
Claus, se Klaus og Nicolaus.
Clemens 5., Pave (1305—1314). 1308: 107, 114, 117, 118, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 160, 161. 1309: 175, 194, 195, 200, 201, 202. 1310: 211, 217, 218, 219, 220, 221, 229, 230, 241, 242, 245, 247, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 272, 273, 276, 277, 278, 290, 291, 292, 297 299, 300, 308, 324(?), 325(?). 1311: 358 359, 361, 363, 364, 367, 369, 370, 374, 375 376. 1312: 391, 393, 394, 401, 402, 403

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

404, 405, 411, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 430, 439, 440, 441, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 476, 477.
Copman, se Kopman.

D

Dacia, se Florentius.
Daddel, se Herman.
Dampe, se Jens.
Dan: **1.** D. Katarinesson, svensk Stormand. 1310: 287. — **2.** D. Ragnvaldsson, svensk Stormand. 1310: 287.
Daniel af Brakel, estnisk Vasal: 1306: 25.
David, Drost. Før 1308: 147.
Degenhard Borch, Skipper fra Reval. 1312: 431, 432.
Degn, se Broder, Jens, Niels, Peder.
Dewitz, se Albrecht.
Didinghofen, se Henneke.
Didrik: **1.** D., Præst i Sjelle. 1308: 126. — **2.** D. Alen, Borger i Lübeck. 1310: 312. — **3.** D. Friis i Rostock. 1312: 478. — **4.** D. Kivel, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **5.** D. Lage, Borger i Rostock. 1309: 197. — **6.** D. Thoys, estnisk Vasal. 1306: 6, 25.
Diocha, se Landulf.
Diser, se Johan.
Ditbern Ho, holstensk Ridder. 1307: 72.
Ditmar fra Werden, Skipper. 1312: 431, 432.
Ditlev: **1.** D. Both, holstensk Ridder. 1307: 72. — **2.** D. Buchwald, holstensk Ridder. 1307: 72. 1311: 356. — **3.** D. Wensien, holstensk Ridder. 1312: 468. — **4.** D. Wolf, holstensk Ridder. 1307: 72.
Djækn, se Torkil.
Djærv, se Svend.
Dolen, se Albrecht, Bruno, Johan, Nicolaus.
Doren, se Eckhard.
Due, se Morten.

E

Ebbe Aggesen i Ø. Hanherred. 1307: 69.
Eberhard: **1.** E., Kannik i Hamborg. 1311: 327. — **2.** E. Moltke, meklenborgsk Ridder. 1309: 186, 187. 1310: 225. — **3.** E. Moltke, Væbner, Søn af Nr. 2. 1310: 225.
Eckhard: **1.** E. Doren, holstensk Ridder. 1307: 72. — **2.** E. Preetz, rygensk Væbner. 1306: 5. 1310: 246. — **3.** E. Quitzow, meklenborgsk Vasal. 1307: 55, 72. 1312: 372.
Edle, gift med Herr Niels Rane. 1307: 91. 1308: 126.
Egeside, se Peder.
Einar, Abbed i Bergen. 1311: 378.
Eivind Simonsøn, norsk Ridder. 1309: 191.
Eixen (Slægtsnavn): 1312: 478.
Elav: **1.** E., Diakon. 1308: 26. — **2.** Eilifsøn, norsk Ridder. 1309: 191.
Elsebet, Nonne i Slangerup Kloster. 1307: 91.
Embeck, se Vilhelm.
Emeke: **1.** E. Barsebek, holstensk Ridder. 1307: 72. — **2.** E. Hake, holstensk Ridder. 1307: 72.
Engelbert, Biskop af Dorpat. 1310: 210.
Erik: **1.** E. 5. Glipping (1259—1286). Før 1308: 149. — **2.** E. 6. Menved (1286—1319). 1306: 6, 15, 20, 21, 22, 25, 27, 31, 35, 38, 39. 1308: 47, 48, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 85, 86, 86a, 87, 88, 89, 90, 94, 95, 100, 104. 1308: 107, 108, 109, 111, 112, 115, 116, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 131, 133, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 167, 168. 1309: 176, 177, 183, 186, 187, 191, 192, 193, 197, 198, 199, 203, 205, 207, 209, 210. 1310: 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 234, 236, 249, 266, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 285, 287, 288, 297, 298, 303, 304, 305, 306, 312, 313, 314, 315, 316, 319, 320. 1311: 329, 330, 331, 333, 334, 335, 339, 340, 343, 346, 347, 349, 353, 355, 360, 365, 371, 374, 375, 377, 379, 380, 381, 382, 388. 1312: 392, 393, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 403, 407, 410, 412, 423, 428, 433, 434, 435, 436, 437, 442, 451, 458, 459, 460, 463, 464, 467, 468, 469, 471, 472, 475, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 485, 486, 487. — **3.** E. Præstehader, Konge af Norge (1280—1299). 1308: 147. 1310: 228. — **4.** E. 2., Hertug af Slesvig. 1307: 93. 1309: 189. 1310: 240, 313. 1311: 336.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1312: 437, 458, 474, 482. — **5.** E., Hertug af Sverige. 1306: 39. 1307: 53, 61, 62, 63, 86, 86a, 94, 95, 97. 1308: 105, 122, 125, 150. 1310: 228, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 284, 286, 287, 288, 297, 315. 1311: 339, 340, 345, 347. 1312: 410, 466, 473, 483, 484, 485. — **6.** E. 1., Hertug af Sachsen (Lauenburg). 1311: 348, 360. 1312: 437. — **7.** E., Herre til Langeland. 1306: 35. 1308: 125, 147, 167. 1310: 240. 1311: 357. — **8.** E. Knudsen, Hertug af Sønderhalland. 1307: 47. — **9.** E., Søn af Kong Valdemar af Sverige. 1308: 115. 1309: 191. 1310: 228, 243. — **10.** E. Kristiansson, svensk Væbner. 1310: 285, 287. — **11.** E. Turesson, svensk Væbner. 1310: 297. — **12.** E. (?), norsk Stormand. 1310: 243.

Eringisle: **1.** E. Magnusson, svensk Stormand. 1310: 287. — **2.** E., svensk Stormand. 1310: 287.

Erland: **1.** E., Biskop af Færøerne. 1306: 4, 39. — **2.** E., Foged i Malmø. 1310: 275.

Ernst, Junker af Gleichen. 1308: 116. 1310: 287.

Esbern Hammer. 1312: 493.

Esger: **1.** E. 1. (Jul), Biskop af Aarhus (1306—1310). 1306: 15, 42. 1307: 47, 85, 103. 1308: 108. 1309: 173. 1310: 212, 213, 215, 244. Ærkebiskop af Lund (1310—1325). 1310: 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 270, 271, 309. 1310—1325: 325. 1311: 329, 344, 358, 361, 363, 364. 1312: 390, 391, 393, 402, 403, 404, 405, 411, 415, 418, 423, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 450, 453, 454, 457, 461, 465, 470, 476, 482. — **2.** E. 2. (Bonde), Biskop af Aarhus (1310—1325). 1310: 302, 307. 1312: 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 426, 449, 455, 456, 457, 461, 462, 465, 491, 495. — **3.** E. Nielsen, Præst i Hornslet. 1310: 244. — **4.** E. Aastredsen. 1310: 289. — **5.** E. Apesen (Apysen), Raad. 1307: 47. — **6.** E. Muddel. 1307: 104. — **7.** E. Ulvsen, Fæstebonde. 1312: 454.

Eske Hemmingsen. 1310: 317.

Eskil: **1.** E., Provst i Lysgaard Herred. 1310: 307. — **2.** E., Frændesen. 1308: 147.

Estorf, se Alard.

Eufemia, Dronning af Norge. 1310: 228, 243. 1312: 438.

F

Fader, Magister, Kannik i Ribe. 1309: 196.

Falkenhagen (Slægtsnavn). 1310: 232.

Filip: **1.** F. Gerardi, Kannik i Porto. 1312: 414. — **2.** F. 4., Konge af Frankrig. 1308: 133. — **3.** F., Ingvaldsson, svensk Ridder. 1307: 62. 1310: 297. — **4.** F. Preen, meklenborgsk Ridder. 1311: 353. — **5.** F. Ulvsson, svensk Ridder. 1307: 62, 95. 1310: 297.

Finn, 'magister capellarum' hos Kong Haakon. 1309: 191.

Fjærebo, se Svend.

Flicke, se Herder.

Florentia, se Lappus.

Florentius: **1.** F. de Dacia, Kannik i Roskilde. 1309: 118. — **2.** F., Skolastiker i Bremen. 1310: 217.

Fly, se Peder.

Flæb, se Jakob.

Fod, se Jens og Jon.

Folke Jonsson, svensk Ridder. 1307: 62. 1310: 285, 287. 1312: 400.

Foss, se Henze og Lyder.

Franciscus: **1.** F., Kardinaldiakon af Sta. Maria in Cosmedin. 1310: 247. — **2.** F. Carotio fra Paris, Kannik fra Paris, Kannik i Salerno. 1310: 254. — **3.** F. Nicolai de Tibertis, pavelig Kollektor. 1311: 368, 369, 370. 1312: 394.

Franz, se Jens.

Frederik, Friedrich: **1.** F., Ærkebiskop af Riga. 1311: 367. — **2.** F., Biskop af Brandenburg. 1312: 390, 430. — **3.** F. Geudersheim, Kannik i Strasbourg. 1312: 390. — **4.** F. Lobek, tysk Ridder. 1307: 55. — **5.** F. Maltzan, meklenborgsk Ridder. 1307: 72. — **6.** F. Moltke, meklenborgsk Ridder. 1310: 225. — **7.** F. Moltke, meklenborgsk Væbner. 1309: 186, 187. 1310: 225. — **8.** F. Mund, tysk Ridder. 1307: 55. — **9.** F. Wrangel, estnisk Vasal. 1306: 25.

Friis, se Didrik, Jens, Jon, Knud, Niels og Svend.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fulco de Villareto, Højmester for Johanniterordenen. 1311: 370.
Fynbo, se Svend.

G

Gaiardus, Prior i Saint-Cyprien. 1312: 426.
Galenbek, se Otto.
Ganzow, se Lüder.
Gebhard Aderstedt, meklenborgsk Ridder. 1311: 348.
Georg Hasenkopf, meklenborgsk Ridder. 1312: 479.
Gerhard, Gert: **1.** G., Abbed i Doberan. 1307: 56. — **2.** G. 2., Greve af Holsten. 1306: 20. 1307: 49, 65, 66, 72, 73, 76, 89, 92. 1308: 116, 147. 1310: 233, 277, 278, 280, 282, 283, 286, 287, 288, 313, 314, 315, 316, 323. 1311: 347, 348, 349(?), 355, 360. 1312: 412, 437, 442, 459, 460, 467, 468, 469. — **3.** G. 4., Greve af Holsten. 1310: 349(?). 1311: 360. — **4.** G., Greve af Hoya. 1312: 437. — **5.** G. Ax(e)kow, meklenborgsk Væbner. 1307: 56. — **6.** G. Blöming, Raadmand i Rostock. 1309: 186, 187, 197. — **7.** G. Nyborg, Borger i Ribe. 1309: 196. — **8.** G. Virkes, estnisk Vasal. 1306: 25.
Gertrud Jonsdatter, Nonne i Frue Kloster i Roskilde. 1308: 126.
Geudersheim, se Frederik.
Giselbert, Ærkebiskop af Bremen. 1306: 1. 1310: 217.
Gisike, Biskop af Odense (1286—1300). Før 1308: 147.
Gisle Elinesson, svensk Væbner. 1310: 297.
Gleichen, se Ernst og Henrik.
Glob, se Niels.
Glysing, se Henrik.
Gobelin, Provst paa Rygen. 1310: 246.
Godike Reyger fra Walkendorf. 1312: 478.
Godskalk, Gottschalk: **1.** G., Kannik i Lübeck. 1412: 401. — **2.** G. Bornholm, Præst. 1309: 182. — **3.** G. Ummelandsfarer, Præst. 1309: 182. — **4.** G., Søn af Konstantin, Borger i Lübeck: 1311: 366. — **5.** G. Preen, Foged hos Henrik 2. 1309: 174.
Goswin: **1.** G. fra Köln, Skipper. 1312: 431, 432. — **2.** G., Komtur i Svenstrup. 1312: 346.
Gotfred: **1.** G., Biskop af Schwerin. 1310: 225. 1312: 428. — **2.** G., Biskop af Minden. 1310: 291. — **3.** G. Morum, Kannik i Lübeck. 1311: 356, 366. — **4.** G., Provst paa Rygen. 1306: 5. — **5.** G., Kældermester i Eldena. 1309: 182. — **6.** G. af Brakel, estnisk Vasal. 1306: 25. — **7.** G. Preen, meklenborgsk Ridder. 1311: 353.
Gotland, se Henrik.
Grastop, se Vilken.
Gregers Knutsson, svensk Stormand. 1310: 287.
Grete, se Margrete.
Gris, se Gunne og Niels.
Gristow, se Johan.
Groven, se Ludolf.
Grube, se Burchard.
Grube, meklenborgsk Ridder. 1307: 55, 72.
Grumme, Magister, Official hos Bispen af Slesvig. 1312: 474.
Guallo, se Richardus.
Gudbrand Gudbrandsøn, norsk Væbner. 1309: 191.
Gudmar: **1.** G. Magnusson, svensk Ridder og Lagmand. 1307: 62. 1310: 297. 1312: 482. — **2.** G. Før 1308: 149.
Gudmund, svensk Stormand. 1309: 206.
Gudserk Bosson, svensk Ridder. 1308: 116.
Guido: **1.** G., Dekan i Lund. 1309: 171. 1310: 214, 275. 1312: 394, 404, 405. — **2.** G., Sognepræst i Hoshe. 1309: 141. — **3.** G. de Baysio, Pave Clemens 5.s Kapellan. 1311: 374. 1312: 393. — **4.** G. af Novara, Prokurator ved Kurien. 1312: 390.
Guillaume Chaurons (se Vilhelm): Klerk hos Bispen af Spoleto. 1311: 364.
Gunnar Thomassøn, norsk Ridder. 1309: 191.
Gunne Gris, svensk Ridder. 1310: 297.
Gunnulv Svendsen, Raad. 1307: 47, 69. 1311: 337.
Gunzelin: **1.** G., Greve af Schwerin. 1311: 348. 1312: 468. — **2.** G., Ridder. 1308: 113. — **3.** G., borger i Roskilde. 1309: 198.
Gustav: **1.** G. Bernersson(!), svensk Stor-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mand. 1310: 287. — **2.** G. Karlsson, svensk Stormand. 1310: 287.
Günther Levetzow, tysk Ridder. 1310: 225.
Gøde: **1.** G. Nielsen. 1308: 155. — **2.** G. i Ajstrup. 1311: 331.

H

Haagen, Broder til Præsten Esger i Hornslet. 1310: 244.
Haakon: **1.** H. 5., Konge af Norge. 1306: 39. 1307: 52, 53, 61, 86, 87, 94, 95, 97. 1308: 115, 116, 122, 125, 147, 148, 149, 150, 1309: 191, 192. 1310: 228, 243, 277, 278, 279, 280, 282, 284, 324. 1311: 328, 339, 340, 347. 1312: 425, 482, 484, 494. — **2.** H. Läme, svensk Marsk. 1310: 224, 285, 287. 1312: 400. — **3.** H. Haraldsson, svensk Ridder. 1310: 224, 285, 287. 1312: 400. — **4.** H. Agmundsøn, norsk Væbner. 1309: 191. — **5.** H. Toresøn, norsk Væbner. 1309: 191.
Hagmoth, se Herman.
Hak, se Niels.
Hake, se Emeke og Johan.
Halstan Birgersson, svensk Stormand. 1310: 287.
Hamborg, se Peregrinus.
Hammer, se Esbern og Moritz.
Hamund Lille, Ridder. Før 1308: 149. 1312: 434.
Harald Vapne, svensk Stormand. 1310: 285, 287.
Hardbo, Fru Cecilies Løber. 1307: 91.
Hare, se Henneken.
Harfer, se Tore.
Hartvig: **1.** H. Herslo, Kannik i Hamborg. 1311: 359. — **2.** H. Hummersbüttel, holstensk Ridder. 1307: 72.
Hasenkopf, se Georg.
Haske, Provst Kristians Forvalter. 1310: 293.
Hattorp, se Henrik.
Havhede, Niels Bosens Bryde. 1308: 119.
Haupt, se Johan.
Hause, vom, se Alwin.
Haversforde, se Nicolaus.
Havtor Jonsen, norsk Stormand. 1310: 243.
Hedvig, Tyrgil Knutssons Enke. 1310: 287, 288.
Heiligen Geist, se Johan.
Heimichude, se Bertram.
Heinemann Preetz, rygensk Væbner. 1306: 5.
Henrik, Heinrich, Heine: I Gejstlige: **1.** H., Ærkebiskop af Köln. 1312: 390. — **2.** H., Biskop af Camin. 1312: 417. — **3.** H., Biskop af Reval (1287—1318). 1306: 6, 25. 1307: 51. 1309: 203, 210. 1312: 411. — **4.** H., Abbed i Eldena. 1309: 182. — **5.** H., fhv. Abbed i Eldena. 1309: 182. — **6.** H., Dekan i Bremen, udvalgt Ærkebiskop af Bremen. 1310: 217. — **7.** H. Bocholt, Magister, Kannik i Lübeck. 1308: 106. — **8.** H. Bocholt, Magister, Kannik i Hamborg. 1311: 359. — **9.** H. Postock, Dekan i Reval. 1309: 203. — **10.** H. Hattorf, Kannik i Lübeck. 1307: 106. — **11.** H. Klüz, Kannik i Hamborg. 1311: 359. 1312: 401. — **12.** H., Skatmester i Hamborg. 1311: 359. 1312: 429. — **13.** H. Brakel, Præst i Schwerin Stift. 1306: 30. — **14.** H. Staalbug, Munk. 1308: 126.

II Verdslige: **15.** H. 7., Kejser. 1310: 221. — **16.** H. 2. af Meklenborg. 1307: 49, 55, 64, 65, 72, 73. 1308: 116, 157. 1309: 205, 207. 1310: 232, 233, 277, 278, 280, 282, 283, 287, 288, 313, 314, 315. 1311: 330, 343, 347, 348, 355, 360, 365, 372, 373. 1312: 396, 398, 427, 433, 434, 437, 459, 460, 471, 472, 478, 479, 481, 482. — **17.** H. 3., Greve af Schwerin. 1309: 174. 1312: 437. — **18.** H., Greve af Gleichen. 1308: 125, 129. 1310: 246. — **19.** H. 1. af Holsten. 1307: 72, 89. Før 1308: 147. 1312: 468. — **20.** H., Borggreve af Stromberg (i Westfalen): 1308: 116. 1310: 287, 288. — **21.** H. Albertsen, Ridder. 1307: 47, 91. 1310: 315. — **22.** H. Aderstedt, meklenborgsk Ridder. 1311: 348. — **23.** H. Ax(e)kow, meklenborgsk Væbner. 1307: 56. — **24.** H. Assersen, Ove Kages Broder. 1308: 147. — **25.** H. Barnewin, Borger i Rostock, Erik 6. Menveds famulus. 1308: 146. — **26.** H. Brakel, estnisk Vasal. 1306: 25. — **27.** H. v. Gotland, Borger i Rostock. 1309: 197. 1312: 478, 479. — **28.** H. Glysing, svensk Ridder. 1308: 116. 1310:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

287. — **29.** H., Søn af Konstantin, Borger i Lübeck. 1311: 366. — **30.** H. Kröpelin, Borger i Rostock. 1309: 197. — **31.** H. Kurland, Borger i Rostock. 1312: 479. — **32.** H. v. Lechtes, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **33.** H. Lode, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **34.** H. Maltzan, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. — **35.** H. Möhlen, Borger i Rostock. 1309: 197. — **36.** H. Mönch, Borger i Rostock. 1309: 197. — **37.** H. Motemeduuele, holstensk Ridder. 1312: 468, 469. — **38.** H. Pleskow, Raadmand i Lübeck. 1310: 312. — **39.** H. Rastorf, holstensk Ridder. 1307: 72. — **40.** H. Rixdorf, holstensk Ridder. 1307: 72. — **41.** H. Runge, Borger i Rostock. 1309: 197. 1312: 479. — **42.** H. Schlüter, Skipper. 1312: 431, 432. — **43.** H. Stavenow, brandenborgsk Ridder. 1312: 479. — **44.** H. Stralendorf, meklenborgsk Ridder. 1307: 55, 72. 1311: 372. — **45.** H. Thondorf, Borger i Rostock. 1309: 197. — **46.** H. Wackerbart, saksisk Ridder. 1311: 348. — **47.** H. Vitzen, meklenborgsk Væbner. 1310: 312. — **48.** H., tysk Ridder. 1312: 435.

Helembert, Skolastiker i Lübeck. 1308: 106.

Helene, gift med Ødbern Tolvsen. 1310: 222, 223.

Helge, Biskop af Oslo. 1306: 39. 1308: 105, 150. 1309: 191. 1310: 243.

Helmold af Plessen, meklenborgsk Ridder. 1307: 55, 72. 1311: 372.

Helvig, svensk Enkedronning. 1311: 345.

Hemming: **1.** H., Abbed i Sorø. 1307: 60. 1309: 185, 190. 1310: 223. — **2.** H. Pedersen, Ridder. 1311: 350. — **3.** H. Ödgislason, svensk Stormand. 1310: 287.

Henneke, se ogsaa Johan: **1.** H. Didinghofen, Skipper fra Reval. 1312: 431, 432. — **2.** H. Hare. 1309: 196. — **3.** H. Hedding: Ribe. 1309: 196.

Henning Bønstrup. 1307: 99.

Henze: **1.** H. Krabbe, Munk i Esrom. 1307: 91. — **2.** H. Foss, svensk Stormand. 1310: 287. — **3.** H. Slapermule. 1308: 147.

Herder Flicke, Borger i Rostock. 1311: 382.

Herlug: **1.** H. Jakobsen, Ridder. 1307: 74. 1312: 489. — **2.** H. Kristiansen. 1308: 149. — **3.** H., Niels Oplændings Son af Gundsølille. 1308: 110.

Herman: **1.** H. (Morum), Kantor i Lübeck. 1308: 106. — **2.** H. v. Heiligenstedt, Kannik i Lübeck. 1311: 359. — **3.** H., Skolastiker i Hamborg. 1311: 359. 1312: 414. — **4.** H., Provst paa Femern. 1307: 60. — **5.** H., Prior i Eldena. 1309: 182. — **6.** H., Subprior i Eldena. 1309: 182. — **7.** H., Markgreve af Brandenburg. 1307: 49. — **8.** H. Bonde, Borger i Ribe. 1311: 362. — **9.** H. Daddel, Borger i Roskilde. 1311: 362. — **10.** H. Hagmoth, Møntmester i Ribe. 1309: 274. — **11.** H. Lasbek, holstensk Ridder. 1307: 72. — **12.** H. Lode, estnisk Vasal. 1306: 25. — **13.** H. Mödenstein, meklenborgsk Ridder. 1311: 372. — **14.** H. Pumog el. Plumog, Væbner. 1308: 147. — **15.** H. Raboyse, holstensk Ridder. 1312: 468. — **16.** H. Schilling, Borger i Rostock. 1312: 478. — **17.** H. Örtzen, meklenborgsk Ridder. 1309: 207.

Herod, se Jens Rohde.

Herslo, se Hartvig.

Heimechude, se Bertram.

Hildeborg, Abbedisse i Clara Kloster i Roskilde. 1306: 40, 41. 1308: 126.

Hildebrand: **1.** H. Jyde, Fru Cecilies Tjener. 1307: 91. — **2.** H. Mölln, holstensk Ridder. 1312: 406.

Hildelev Brockdorf, holstensk Ridder. 1307: 72.

Hildemar, Kældermester i Lübeck. 1308: 106.

Hjort, se Ingvar.

Ho, se Ditbern.

Hoya, se Gerhard.

Holbek, se Jens.

Holger Birgersson, svensk Stormand. 1310: 287.

Holmvid Elefsson, svensk Ridder. 1310: 224, 287.

Holstein, se Markvard.

Hoseøl, se Peder.

Hoya, se Gerhard.

Hovære, se Martin.

Hugo: **1.** H. Géraldy, Ærkedegn i Rouen. 1311: 358. — **2.** H., Kannik i Stavanger. 1309: 175.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Humbertus, Ærkebiskop af Napoli. 1310: 308.
Hummersbüttel, se Hartvig.
Huvud, se Johan.
Hvalp, se Jens.
Hvid, se Jens.
Hvide, se Skjælm.
Højby, se Anders.
Hövel, se Siegfried.

I

Impe, se Tyge.
Inge: **1.** I. Jakobsdatter, Nonne i Randers. 1308: 126. — **2.** I., Nonne i Roskilde. 1307: 91. — **3.** I., Præsten Peder Brakkes Moder. 1312: 492.
Ingeborg: **1.** I., Datter af Haakon 5. af Norge. 1308: 150. 1309: 191, 192. 1310: 228, 243, 277, 278, 280. 1311: 347. — **2.** I., Datter af Kong Valdemar af Sverige. 1310: 323. — **3.** I., gift med Herr Peder Mogensen. 1306: 21, 22. — **4.** I., Fru Cecilies Vaskekone. 1307: 91.
Ingefred, gift med Jon Jonsen Lille. 1306: 17.
Ingemar: **1.** I. Hugislesson, svensk Stormand. 1310: 287. — **2.** I., Søn af Troels Arnketilsen. 1310: 223.
Ingerd, Enke efter Mads af Åkarp. 1310: 248.
Ingjald, Biskop af Hamar. 1306: 39. 1309: 191. 1310: 243.
Ingvald: **1.** I., svensk Stormand. 1310: 287. — **2.** I. Magnusson, Svensker. 1307: 81. Ingvar Hjort, Ridder. 1307: 47, 74. 1308: 108. 1309: 192.
Innocens 4., Pave (1243—1254). 1306: 10, 11.
Isarn, Ærkebiskop af Riga (1300—1302), Lund (1302—1310) og Salerno (1310). 1306: 37. 1307: 47, 58, 59, 67, 96. 1308: 117, 132, 134, 138, 143, 144, 145, 162, 163, 171. 1310: 229, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 273, 276, 299, 308.
Ivan: **1.** I. Küren, svensk Ridder. 1307: 62, 95. — **2.** I. Sandberg, svensk Ridder. 1307: 62.
Ivar, Iver: **1.** I. Olavsøn, Kannik i Bergen. 1307: 94, 95, 97. 1308: 150. 1311: 339. — **2.** I., Klerk og Skriver hos Kong Haakon. 1307: 61. — **3.** I., Drost. 1308: 126. — **4.** I. Arnesøn, norsk Væbner. 1309: 191. — **5.** I. Bentsen, Foged i Aalborg. Før 1308: 147. — **6.** I. Steinarsøn, norsk Ridder. 1309: 191. — **7.** I., Herre, Bonde Lilles Broder. 1312: 389.

J

Jakob: **1.** J., Kardinaldiakon af S. Giorgio in Velabro. 1310: 247. 1311: 361. — **2.** J. Erlandsen, Ærkebiskop i Lund (1254—1274). 1309: 204. 1310: 270. — **3.** J., Abbed i Eldena. 1306: 5. 1309: 182. — **4.** J. Mortensen, Kannik i Roskilde. 1308: 110, 119. — **5.** J., Kannik i Ribe. 1306: 36. — **6.** J. Assersen, Provst i Vardesyssel. 1310: 293. 1312: 453. — **7.** J., Franciskanerguardian i Ribe. 1309: 199. — **8.** J., Greve af Halland. 1306: 4. 1307: 52, 53, 61, 94. 1308: 147, 148, 149, 150. 1309: 191. 1310: 277, 278, 280. 1312: 425, 438. — **9.** J. An(i)sen. 1308: 119. — **10.** J. Flæb Saltense, Ridder. 1308: 154, 159. 1310: 234, 315. 1312: 478. — **11.** J. Kalv, Søn af Marsken Jens Kalv. 1309: 204. — **12.** J. Lang. 1307: 91. — **13.** J. Nielsen Blaafod, Ridder. 1308: 126, 147. — **14.** J. Olufsen, Ridder. 1308: 113, 151. — **15.** J. Parenbeke, estnisk Vasal. 1306: 25. — **16.** J. Preen. 1311: 353. — **17.** J. Rød i Ribe. 1309: 196. — **18.** J. Røriksen, Borger i Roskilde. 1311: 388. — **19.** J., Fisker. 1307: 91.
Jedvard Filipsson, svensk Væbner. 1310: 285, 287. 1312: 400.
Jens, se ogsaa Johan, Johannes, Jon.
I Gejstlige: **1.** J. Grand, tidligere Ærkebiskop af Lund (1289—1302), Ærkebiskop af Bremen (1307—1326). 1310: 217, 218, 219, 220, 221, 247, 272, 290, 291, 292, 310, 311. 1311: 324, 325, 327, 342, 351, 352, 359, 367. 1312: 390, 401, 414, 417, 428, 429, 430, 438. — **2.** J. 1., Biskop af Aarhus (1288—1306). 1306: 3, 7. Før 1308: 147. — **3.** J. 2. Bocholt, Dekan i Lübeck. 1308: 106. Biskop i Slesvig (1308—1332): 170. 1309: 178. 1310: 240. 1311: 341. 1312: 406, 417, 474. — **4.** J. Hvid, Abbed i Esrom. 1307: 91. — **5.** J., Abbed i Løgum. 1308: 162, 163, 164. — **6.** J. Kalv, fhv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dekan i Lund. 1308: 171, 204. — **7.** J., Provst i Aarhus. 1306: 7. 1311: 338. 1312: 455, 462, 465. — **8.** J., Provst i Odense. 1309: 192. — **9.** J., Magister, Provst i Roskilde. 1310: 251. — **10.** J., Ærkedegn i Aarhus. 1306: 26. — **11.** J., Ærkedegn i Ribe. 1308: 162, 163, 164. 1309: 196. 1310: 293. — **12.** J., Provst i Almindsyssel. 1308: 162, 163. — **13.** J., Provst i Ommersyssel, Kannik i Aarhus. 1309: 173. — **14.** J. Duus, Kannik i Lund. 1308: 81. — **15.** J. Fod, Kannik i Roskilde, Søn af Jon Fod. 1306: 46. 1307: 60. — **16.** J. Franz, Kannik i Lund. 1308: 117, 118. — **17.** J. Rohde (Herod), Kannik i Ribe. 1309: 196. — **18.** J. Sejersen, Kannik i Roskilde. 1308: 119. — **19.** J. Tybjerg, Kannik i Roskilde. 1308: 126. — **20.** J., Komtur i Lund. 1311: 346. — **21.** J., Komtur i Ribe. 1311: 346. — **22.** J. Degn, Aarhus Domkirkes Prokurator. 1310: 307. — **23.** J. Strangesen, Præst i Örsjö. 1312: 475. — **24.** J. Ulstrup, Præst. 1307: 81. — **25.** J. Paaske, Franciskanermunk i København. 1307: 91. — **26.** J. Tostesen, Hertug Kristoffers Kapellan. 1307: 52.

II Verdslige: **27.** J. Andersen, Ridder. Før 1308: 147. — **28.** J. Assersen af Grimskær. 1311: 331. — **29.** J. Bentsen Marsvin. 1310: 306. — **30.** J. Bruun. 1308: 165. — **31.** J. Dampe, Ridder. 1307: 91. — **32.** J. Eskesen. 1307: 69. — **33.** J. Franz. 1306: 27. — **34.** J. Friis. 1308: 155. — **35.** J. Gunnesen. 1307: 69. — **36.** J. Haagensen. 1307: 69. — **37.** J. Hvid, famulus. 1307: 91. — **38.** J., kaldet Hvalp. 1311: 350. — **39.** J. Holbæk. 1308: 155. — **40.** J. Jakobsen. 1308: 113. — **41.** J. Jotæn. 1311: 331. — **42.** J. Kalv, Marsk. 1307: 47. 1309: 204. 1310: 275. — **43.** J. Kande, Erik 6. Menveds Udsending til Estland. 1310: 303, 304. — **44.** J. Lavesen, Ridder. 1308: 155. 1311: 329, 331, 388. — **45.** J. Lekke, Marsk. 1311: 337. — **46.** J. Mist. 1307: 69. 1311: 337. — **47.** J. Most. Før 1308: 149. — **48.** J. Nielsen af Aastrup. 1311: 337. — **49.** J. Nielsen af Kaas, Raad. 1307: 47. — **50.** J. Nielsen Saltense, Raad. 1307: 47. — **51.** J. Nielsen af Torup. 1310: 275. — **52.** J. Olufsen, Ridder. 1308: 113. 1310: 301. — **53.** J. Pedersen, Ridder. 1308: 155. 1311: 353. — **54.** J. Pedersen i Ribe. 1309: 196. — **55.** J. Poulsen. 1308: 126. — **56.** J. Sjællandsfar, Ridder. 1310: 295, 296. — **57.** J. Sommersen. 1309: 198. — **58.** J. Syndesen, Ridder. 1310: 251. — **59.** J. Thomsen, Fru Cecilies Svoger. 1310: 295, 296. — **60.** J. Tingløs. Før 1308: 147. — **61.** J. Tordsen, Væbner. Før 1308: 147. — **62.** J. Turesen. 1308: 155. — **63.** J. Vadde. 1308: 126. — **64.** J. Ridder, Bispen af Ribes Staller. 1310: 293. — **65.** J., Søn af Margrete. 1308: 155. — **66.** J., Fru Cecilies Bryde i Helsinge. 1307: 91. — **67.** J. Lille (Parvus), Fru Cecilies Tjener. 1307: 91.

Johan, se ogsaa Jens, Johannes, Jon. **1.** J. 2., Hertug af Sachsen(-Lauenburg): 1312: 467. — **2.** J. 4., Markgreve af Brandenburg. 1312: 395, 396, 463, 464, 478, 479, 481. — **3.** J. 2. af Holsten (Kiel). 1307: 72, 89, 92. 1311: 349. 1312: 467, 468, 469. — **4.** J. 3. af Holsten (Plön). 1312: 467, 468. — **5.** J. 2. af Werle (Wenden). 1311: 360. 1312: 460. — **6.** J. Ax(e)kow, meklenborgsk Ridder. 1307: 56. — **7.** J. Bremer, Borger i Rostock. 1308: 149. — **8.** J. Brunkow, svensk Ridder. 1310: 287. — **9.** J. Büren, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. — **10.** J. Didinghofen. 1312: 431, 432. — **11.** J. Diser, estnisk Vasal. 1306: 25. — **12.** J. Dolen, estnisk Vasal. 1306: 25. — **13.** J. Franz, se Jens Franz. — **14.** J. Gudbrandsøn, norsk Væbner. 1309: 191. — **15.** J. Gristow, meklenborgsk Ridder. 1309: 207. — **16.** J. Güstrow, Jakob Flæbs Tjener. 1312: 478. — **17.** J. Gützkow, meklenborgsk Ridder. 1307: 72. — **18.** J. Hagen, Skipper. 1312: 431, 432. — **19.** J. v. Heiligen Geist, Borger i Rostock. 1309: 197. — **20.** J. Haupt, Borger i Rostock. 1309: 197. — **21.** J. Hufnagel, Raadmand i Greifswald. 1309: 182. — **22.** J. Huvud, svensk Ridder. 1308: 116. — **23.** J. Ivarsön, norsk Ridder. 1310: 243. — **24.** J. Kaiser, Raadmand i Lübeck. 1310: 312. — **25.** J. Camin, Skip-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

per fra Riga. 1312: 431, 432. — **26.** J. Kerckow, brandenborgsk Gesandt. 1309: 398, 399. — **27.** J. Klein, Raadmand i Rostock. 1312: 479. — **28.** J. Kracht, Skipper fra Reval. 1312: 431, 432. — **29.** J. Kröcher, brandenborgsk Ridder. 1312: 479. — **30.** Johan Lange, Borger i Rostock. 1308: 149. — **31.** J. Lewenwolde, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **32.** J. Lise, Borger i Rostock. 1309: 197. — **33.** J. Moltke den ældre, meklenborgsk Ridder. 1309: 186, 187. — **34.** J. Moltke den yngre, meklenborgsk Ridder. 1307: 91. — **35.** J. Moltke, meklenborgsk Væbner. 1310: 225. — **36.** J. Morum. 1311: 356. — **37.** J. Mundere, Grev Adolf 6.s Notar. 1311: 356. — **38.** J. Möhlen, meklenborgsk Ridder. 1307: 72. — **39.** J. Niemann, meklenborgsk Væbner. 1310: 225. — **40.** J. Normann, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. — **41.** J. Oldenfleth, Borger i Greifswald. 1309: 182. — **42.** J. Platen, meklenborgsk Ridder. 1307: 72. — **43.** J. Rosenthal v. Plessen, meklenborgsk Ridder. 1307: 55, 72. 1312: 479. — **44.** J. Preen, meklenborgsk Ridder. 1307: 72. 1310: 225. — **45.** J. af Reval, estnisk Vasal. 1306: 25. — **46.** J. Riek, holstensk Væbner. 1311: 356, 366. — **47.** J. Rothe (Ruffus), Borger i Rostock. 1309: 197. — **48.** J. Rönnow, holstensk Ridder. 1307: 72. 1312: 468. — **49.** J. Schwarz, Borger i Lübeck. 1310: 312. — **50.** J. af Strand, norsk Væbner. 1309: 191. — **51.** J. Sturm, holstensk Ridder. 1307: 55,72. — **52.** J. Tolfsson, svensk Væbner. 1310: 297. — **53.** J. Tuur, svensk Væbner. 1310: 297. — **54.** J. Wachholtz, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **55.** J. Wagithæ, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **56.** J. Vedel, holstensk Ridder. 1312: 468, 469. — **57.** J. Verden, Borger i Lübeck. 1311: 336. — **58.** J. Wesenberg, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **59.** J. Yxkyll, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **60.** J. Zernin, meklenborgsk Ridder. 1307: 55, 72. 1309: 207. 1310: 246. 1312: 479. — **61.** J. Zöllner, Borger i Rostock. 1309: 186, 187, 197.

Johannes, se ogsaa Jens, Johan og Jon: **1.** J. 22. (el. Clemens 5.?), Pave. 1310—1319: 324. 1310—1325: 325. — **2.** J., Biskop af Chichester. 1308: 144, 145. — **3.** J., Biskop af Lincoln. 1308: 136, 144, 145. — **4.** J., Biskop af Strasbourg. 1311: 390. — **5.** J. de Rogerio, Kannik i Salerno. 1310: 254, 308. — **6.** J. Bule, Kannik i Lübeck. 1310: 291. — **7.** J. Hake, Kannik i Lübeck. 1308: 106. — **8.** J. v. Kampe, Kannik i Hamborg. 1311: 359. 1312: 428. — **9.** J. Klein, Kannik i Hamborg. 1311: 327. — **10.** J. v. Klüz, Kannik i Lübeck. 1308: 106. — **11.** J. Kreck, Kannik i Lübeck. 1308: 106. — **12.** J., Kannik i Uppsala. 1307: 81. — **13.** J., Provst for Bergen Nonnekloster paa Rygen. 1310: 242. — **14.** J., Provst paa Rygen. 1310: 242. — **15.** J., Præst i Orléans. 1307: 81. — **16.** J., gejstlig i Orléans. 1307: 81. — **17.** J. af Nym, Munk i Doberan. 1309: 186. — **18.** J. v. Bocholt, Vikar i Lübeck. 1311: 356. — **19.** J. Servati, pavelig Notar. 1312: 414. — **20.** J. de Treviso, pavelig Kurer. 1309: 194.

Jon, se ogsaa Jens, Johan, Johannes. **1.** J. Andersen, Stormand. 1310: 301. — **2.** J. Fod, Kannik i Roskilde. 1307: 60. — **3.** J. Fod. Før 1308: 147 (= Nr. 2?). — **4.** J. Friis?, Væbner. Før 1308: 147 (= Jens Friis?). — **5.** J. Jonsen Lille, Ridder. 1306: 17. 1307: 47, 54, 91. — **6.** J. Pallesen. Før 1308: 147. — **7.** J. Præst. 1306: 26.

Josef: **1.** J. Mogensen, Ridder. 1310: 305. — **2.** J., Svoger til Ingerd i Åkarp. 1310: 248.

Jotæn, se Jens.

Jul, se Esger, Knud og Niels.

Juris Mogensen, Kannik i Lund. 1310: 305.

Jyde, se Hildebrand og Peder.

Jørund, Ærkebiskop af Nidaros. 1306: 39. 1308: 138. 1309: 175.

K

Kaas, se Jens Nielsen.

Kabelstrup, se Reinhold Kabelstorf.

Kage, se Ove.

Kaiser, se Johan.

Kalv, se Jens, Torben.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kalle Troelsen i Strukstrup Herred. 1312: 474.
Kam, se Simon.
Kande, se Jens.
Kane, se Torkil.
Karl: **1.** K., Biskop af Linköping. 1307: 95. 1309: 177. 1310: 297. 1312: 482. — **2.** K. Eriksen, Provst i Lund. 1307: 96. — **3.** K., Provst i Slesvig. 1309: 188. — **4.** K., Ærkedegn i Aarhus. 1306: 7. — **5.** K., Provst i Djursland. 1306: 26. — **6.** K., Klerk hos Hertug Erik af Sverige. 1307: 97. — **7.** K. Aggesen, Ridder. Før 1308: 147. — **8.** K. Arnesson (Elineson?), svensk Væbner. 1310: 297. — **9.** K. Bentsson, svensk Væbner. 1310: 287. — **10.** K. Kristiansson (= Kristian?), svensk Væbner. 1310: 285. — **11.** K. Magnusson, svensk Væbner. 1310: 285. — **12.** K. Orestesson, svensk Væbner. 1310: 287. 1312: 400. — **13.** K. Ragnfridson, svensk Væbner. 1309: 206. — **14.** K. Turesson, svensk Væbner. 1310: 285, 287. 1312: 400. — **15.** K. Tykesson, svensk Væbner. 1310: 297. — **16.** K. Thydiske, svensk Ridder. 1308: 116. 1310: 287.
Katrine: **1.** K. Mortensdatter, Nonne. 1307: 91. — **2.** K. Margretesdatter. 1308: 155.
Kerchøe, se Johan Kerchow.
Ketil, se Kjeld.
Ketilløg, Kvinde i København. 1307: 91.
Kiel, se Wolf.
Kivel, se Didrik og Otto.
Kjær, se Tyge.
Kjeld: **1.** K., Biskop af Stavanger. 1306: 39. 1309: 191. 1311: 347. — **2.** K. Pedersen, Diakon i Odense Stift. 1308: 107. — **3.** K. Baad. Før 1308: 148. — **4.** K. Puke, svensk Væbner. 1310: 285, 287. 1312: 400.
Klaus, se ogsaa Nicolaus. **1.** K. Romeldsen, Borger i Roskilde. 1308: 158. — **2.** K. Teglbrænder. 1306: 19.
Klein, se Johan.
Klüz, se Henrik og Johan.
Knesbeke, se Bodo.
Knud (Knut): **1.** K., Præst i Lyngby. 1307: 68, 70. — **2.** K., Hertug af Sønderhalland. 1306: 32. — **3.** K. Bosen. 1306: 46. — **4.** K. Esbernsen, Kammermester. 1307: 47. 1308: 130. 1309: 180, 181. 1311: 337. — **5.** K. Friis. Før 1308: 147. — **6.** K. Jonsson, svensk Ridder. 1307: 62. 1310: 224, 285, 287. 1312: 400. — **7.** K. Jul, Ridder. 1306: 14. Munk i Sorø: 1310: 306. — **8.** K., Lagmand og svensk Ridder. 1310: 297. — **9.** K. Skrub. Før 1308: 149. — **10.** K. Ridder. 1307: 65 (= Nr. 4?).
Konrad: **1.** K., Kannik i Magdeburg. 1312: 390. — **2.** K. Büne, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. — **3.** K. Isarsson, svensk Væbner. 1310: 285, 287. 1312: 400. — **4.** K. Kramon, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. 1309: 207. — **5.** K. Lankow, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. — **6.** K. Moltke, meklenborgsk Ridder. 1309: 186, 187. 1310: 225, 234. — **7.** K. Preen, meklenborgsk Ridder. 1309: 186, 187. — **8.** K. Sage, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **9.** K. Wackerbart, saksisk Ridder. 1311: 348. — **10.** K. Voss, meklenborgsk Ridder. 1307: 55, 72.
Kopman, se Arnold og Bernhard.
Krabbe, se Henze.
Kraft, se Niels.
Kramon, se Konrad.
Kreck, se Alexander og Johan.
Kristian: **1.** K. 2., Biskop af Ribe (1288—1313). 1306: 20. 36. 1307: 47, 98. 1308: 107, 156, 162, 163, 164. 1309: 177, 196, 199. 1310: 239, 245, 293. 1311: 337. 1312: 391, 415, 416, 433, 435, 453, 454, 486. — **2.** K., Provst i Hardsyssel. 1310: 293. — **3.** K. af Aachen, Kannik i Utrecht. 1312: 390. — **4.** K., svensk Foged. 1308: 116. — **5.** K. Kristiansson, svensk Væbner, Søn af Nr. 4. 1308: 116. 1310: 285(?), 287. — **6.** K. Pæz (Peez). 1310: 239.
Kristine: **1.** K., Abbedisse i Reval. 1307: 79. — **2.** K. Torkilsdatter, Nonne i Aalborg. 1308: 126. — **3.** K. Jonsdatter, Nonne i Roskilde. 1308: 126. — **4.** K. Jensdatter, Fru Cecilies Pige. 1307: 91. — **5.** K., Pedersdatter, Fru Cecilies Pige. 1307: 91. — **6.** K. Poulsdatter, Fru Cecilies Pige. 1307: 91. — **7.** K., Moder til Bent Valdemarsen. 1306: 21, 22. — **8.** K., Enke efter Herr Jakob Blaafod. 1308: 126. — **9.** K., Johan

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Roths Enke i Rostock. 1309: 197. — **10.** K. i Roskilde. 1311: 388.
Kristoffer: **1.** K., Hertug af Estland, Halland og Samsø. 1306: 21, 35. 1307: 47, 48, 49, 50, 52, 53, 62, 71, 86. 1308: 115, 122, 123, 124, 125, 147. 1310: 277, 278, 280, 287, 288, 315. 1311: 337, 347. 1312: 392, 396, 482. — **2.** K., Junker af Holsten. 1307: 92.
Kruse(?). 1310: 285, 287.
Kröchern (Slægtsnavn). 1310: 232.
Kullfet, Fru Cecilies Terne. 1307: 91.
Kune, se Niels.
Kurland, se Henrik.
Kurv, se Niels.
Kühl, se Bertram.
Küren, se Ivan og Lyder.
Kyritz, se Nicolaus.
Kyrning, se Arvid.
Körbis, se Bertold.

L

Laale, se Mads og Trued.
Labatut, se Petrus.
Lage, se Didrik.
Lagmand, se Knud.
Lave, se Tord Lavesen. Før 1308: 147.
Lale Præst. Før 1308: 147.
Lambert: **1.** L. Hufnagel, Borger i Greifwald. 1309: 182. — **2.** L. Letzenitz, Borger i Greifswald. 1309: 182. — **3.** L., Søstersøn til Bernhard af Schaprode. 1306: 29.
Landulf af Diocha, Kannik i Köln. 1312: 390.
Lang, se Jakob, Mogens og Niels.
Lange, se Johan.
Langsom Tule, Præst i Hviding. 1308: 162, 163, 164.
Lankow, se Konrad.
Lappus Recuperi de Florentia, Prokurator ved Kurien. 1312: 401.
Lars: **1.** L., Ribe Bys Skolemester. 1310: 274. — **2.** L., Franciskanermunk i København. 1307: 91. — **3.** L. Arnoldsson, svensk Væbner. 1310: 287. — **4.** L. Bælteslaaer i Ribe. 1309: 196. — **5.** L. Gudmandsen. Før 1308: 149. — **6.** L. Ketilsson, svensk Ridder. 1310: 287. — **7.** L. Jonsen, Raad. 1307: 47. 1312: 392. — **8.** L., Søn af Mads af Åkarp. 1310: 248. — **9.** L. Skrubbe (= Stubbe?), svensk Væbner. 1310: 287. — **10.** L. Tygesen, fhv. Marsk. 1308: 147. 1311: 337. — **11.** L. Ulfsson, svensk Væbner. 1310: 297. — **12.** L., Fru Cecilies Svend. 1307: 91.
Lasbek, se Herman.
Lave: **1.** L. Aagesen, Marsk. 1307: 47. 1309: 207. 1310: 231, 236. 1312: 392. — **2.** L. Rød, Ridder. 1312: 454. — **3.** L., Palle Vognsens Broder. 1308: 147. — **4.** L., Herre. 1308: 122.
Lechtes, se Bertold, Henrik.
Lejrholm, se Sigvard.
Leo: **1.** L. Artlenburg, Kannik i Hamborg. 1311: 359. — **2.** L. Orghys, estnisk Vasal. 1306: 6, 25.
Leonardus de Tibertis, Johanniterprior i Venezia. 1311: 369, 370. 1312: 394.
Lennart Bydevardus(!), Leonard, svensk Drost. 1310: 224, 285, 287. 1312: 400.
Letzenitz, se Lambert.
Lewenwolde, se Johan.
Levetzow, se Günther.
Lille, se Bonde, Hanund, Jon og Tord.
Lindow, se Ulrik.
Lise, se Johan.
Lobeck, se Frederik.
Lode, se Henrik og Herman.
Lohe, se Markvard.
Ludolf: **1.** L. Grove, Kannik i Hamborg. 1311: 327. — **2.** L. Oldenburg, meklenborgsk Ridder. 1307: 55. — **3.** L. Parenbeke, estnisk Vasal. 1306: 6, 25.
Ludvig: **1.** L., Præst i Borgund, udvalgt Biskop af Færøerne. 1309: 175. 1311: 328. — **2.** L., Provst i Hamborg. 1311: 359. 1312: 414, 429. — **3.** L., Kannik i Lübeck. 1312: 401. — **4.** L. Rosslein, Skipper fra Reval. 1312: 431, 432.
Lunde, Datter af Frue Cecilie. 1310: 295, 296.
Lydbert, Franciskanermunk i København. 1308: 126.
Lyder: **1.** L. Foss, svensk Væbner. 1310: 287. — **2.** L. Ganzow, meklenborgsk Ridder. 1307: 27. — **3.** L. Küren, Ridder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hos Hertug Valdemar af Sverige: 1307: 62, 84, 95.
Lühe, se Anton.
Læk, se Peder.
Lække, se Jens.
Läme, se Haakon.

M

Mads, se ogsaa Matheus, Matthias. **1.** M. af Åkarp. 1310: 248. — **2.** M. Laale i Hellested. 1306: 38. — **3.** M. Knudsen. 1311: 383.
Magnus, se ogsaa Mogens. **1.** M., Biskop af Växiö. 1310: 224, 287. — **2.** M. 'den fjerde', Konge af Norge. 1311: 347. — **3.** M., Søn af Kong Birger af Sverige. 1308: 150. 1309: 191, 192. 1310: 243, 277, 278, 280. — **4.** M. Karlsson, svensk Ridder. 1310: 297. — **5.** M. Sibbeson, svensk Ridder. 1310: 287. 1312: 400.
Maie, gift med Herr Jens Dampe. 1307: 91.
Maltzanerne (Slægtsnavn), se Frederik og Henrik.
Markus Uffesen, Væbner. 1308: 147.
Margrete, Margareta, Grete: **1.** M., gift med Erik 5. Glipping. 1309: 203. — **2.** M., Dronning af Sverige. 1307: 86. — **3.** M., gift med Vizlav 3. af Rygen. 1310: 233. — **4.** M. Ebbesdatter. 1312: 452, 466. — **5.** M., Hugnes Søster. 1308: 155. — **6.** M. Jakobsdatter (Blaafod). 1306: 9. 1308: 126. — **7.** M. Jakobsdatter, Fru Cecilies Pige. 1307: 91. — **8.** M. Larsdatter. 1308: 126. — **9.** M. Nielsdatter, Fru Cecilies Pige. 1307: 91. — **10.** M., Datter af Oluf Tagesen. 1310: 301. — **11.** M. Truedsdatter. 1308: 126. — **12.** M., gift med Tue Atenmark. 1309: 196. — **13.** M., Fru Kristine Blaafods Pige. 1308: 126.
Markvard: **1.** M. Rusche, Kannik i Hamborg. 1311: 327, 359. 1312: 414. — **2.** M., Komtur i Odense. 1311: 346. — **3.** M. v. Holstein, Raadmand i Rostock. 1312: 479. — **4.** M. Lohe, meklenborgsk Ridder. 1307: 55, 72.
Marsilius, Munk i Eldena. 1309: 182.
Marsvin, se Jens.
Martin, se ogsaa Morten. **1.** M.4., Pave. 1307: 51. 1309: 203. — **2.** M. Bänäson, svensk Væbner. 1310: 287. — **3.** M. Hovære, svensk Væbner. 1310: 285. 1312: 400. — **4.** M. Starkow, meklenborgsk Væbner. 1310: 225.
Matheus, se ogsaa Mads. **1.** M. Canoria, pavelig Notar. 1312: 414. — **2.** M. Moltke, meklenborgsk Væbner. 1310: 225. — **3.** M. Thornirsson (Tordsson!), svensk Væbner. 1310: 297.
Mathias: **1.** M. Ax(e)kow, meklenborgsk Ridder. 1307: 56. — **2.** M. Ketilmundsson, svensk Ridder. 1310: 297. — **3.** M. Bircolue(?), meklenborgsk ridder.: 1311: 353.
Meinrich v. Stein, Domkirkeværge i Lübeck. 1308: 128.
Metzeke, se Raven.
Mikkel: **1.** M. Præst. 1310: 293. — **2.** M., Biskop Kristian af Ribes Klerk. 1309: 199. — **3.** M. Kaare, Fru Cecilies Tjener. 1307: 91. — **4.** M. Tule i Bedstedterp. 1308: 162, 163, 164.
Milano, se Albrecht.
Mist, se Jens.
Mogens, se ogsaa Magnus. **1.** M., Provst i Roskilde. 1308: 110. — **2.** M. Lang paa Taasinge. 1308: 149. — **3.** M. Pedersen. 1307: 69. — **4.** M. Fru Cecilies Tjener. 1307: 91.
Moltke, se Eberhard, Frederik, Johan og Konrad.
Monteboerii, se Raymund.
Moritz Hammer, Borger i Lübeck. 1310: 312.
Morten, se ogsaa Martin. **1.** M., Munk. 1308: 126. — **2.** M. Due, Gælker i Skaane. 1307: 107. 1312: 392.
Morum, se Gotfred, Johan.
Most, se Jens.
Muddel, se Esger.
Mule, se Peder.
Mund, se Frederik.
Munk, se Niels og Peder.
Mæ, i Ulkebøl. 1306: 24.
Mödentin, se Herman.
Möhlen, se Henrik og Johan.
Mönch, se Henrik.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

N

Nase, se Reddag.

Napoleon, Kardinaldiakon af S. Adriano. 1310: 247, 276. 1311: 361.

Nicolaus, se ogsaa Niels og Klaus.

I Gejstlige: **1.** N., Biskop af Verden. 1310: 291. — **2.** N. Dietrichs, Kannik i Hamborg. 1311: 359. — **3.** N., Forstander for Bergens Nonnekloster. 1306: 5. — **4.** N. af Bevagna, pavelig Notar. 1312: 414.

II Verdslige. **5.** N. 2. af Werle. 1307: 49, 55, 64, 72, 73. 1309: 186, 187. 1310: 232, 277, 278, 280, 286, 297, 314. 1311: 372, 373. 1312: 395, 433, 434, 435, 458, 460. — **6.** N. af Rostock 1307: 55. 1308: 146. 1309: 187, 197. 1310: 236, 312. 1311: 330. 1312: 442, 479, 480, 481. — **7.** N. 1., Greve af Schwerin. 1311: 348. 1312: 437. — **8.** N. Borantenhagen (Podebusk), rygensk Ridder. 1306: 5. 1309: 207. — **9.** N. Dolen, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **10.** N. Haversforde, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **11.** N. Küritz, Raadmand i Rostock. 1312: 479.

Niels (Nils), se ogsaa Nicolaus og Klaus.

I Gejstlige: **1.** N., Ærkebiskop af Uppsala. 1309: 179. 1310: 287, 297. 1311: 378. — **2.** N. 1., Biskop af Børglum (1283—1297). Før 1308: 147. — **3.** N. 2., Biskop af Børglum (1304—1328): 1309: 177. 1310: 245. — **4.** N. Rytze, Abbed i Sorø. 1310: 306. — **5.** N., Abbed i Ryd. 1306: 24. — **6.** N. Bunkeflo, Kannik i Lund. 1307: 58. — **7.** N. Diakon, Kannik i Aarhus. 1306: 26. — **8.** N., Dominikanerprior i Ribe. 1309: 199. — **9.** N., Præst i Brönnestad. 1307: 91. — **10.** N., Præst i Eveby. 1309: 171. — **11.** N. Ravn, Munk i Antvorskov. 1308: 165. 1311: 346. — **12.** N. Grønning, Franciskanermunk. 1307: 91. — **13.** N. kaldet Prior, Provsteofficial. 1310: 293. — **14.** N., Præst. 1307: 60.

II Verdslige. **15.** N. Andersen. Før 1308: 149. — **16.** N. Askansen kaldet Kraft i Han. H. 1307: 69. — **17.** N. Assersen, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. **18.** N. Björnsson, svensk Ridder. 1310: 297. — **19.** N. Bonde, Fru Kristine Blaafods Slægtning. 1308: 126. — **20.** N. Bosen af Taastrup. 1308: 119. — **21.** N. Brok af Hylke, Ridder. 1307: 47. Før 1308: 147, 149. — **22.** N. Bise. 1311: 329. — **23.** N. Elavsen i Han H. 1307: 69. — **24.** N. Eriksen, Ridder. 1310: 293. — **25.** N. Friis i Han H. 1307: 69. — **26.** N. Glob i Han H. 1307: 69. — **27.** N. Gris, Fæster i Havnelev. 1308: 126. — **28.** N. Gunnulvsen, i Han H. 1307: 69. — **29.** N. Hak, Provst Kristians Broder. 1310: 293. — **30.** N. Hartvigsen, Raad. 1307: 47 (= Nr. 31?). — **31.** N. Herlugsen, Kammermester. 1306: 14. 1309: 198, 207, 209. 1310: 231, 236 (jf. Nr. 30). — **32.** N. Jakobsen, Junker. 1307: 52. 1308: 115. 1312: 425, 438. — **33.** N. Jakobsen, Foged paa Hunehals. Før 1308: 147. — **34.** N. Jakobsen af Harrie. 1310: 275. — **35.** N. Jensen. 1310(?): 318. — **36.** N. Jonsson, svensk Væbner. 1310: 287. — **37.** N. Jul, Ridder. 1312: 454. — **38.** N. Kune. Før 1308: 149. — **39.** N. Kurv, Ridder. 1311: 331. **40.** N. Lang. 1311: 331. — **41.** N. Lende, Raad. 1307: 47. — **42.** N. Magnusson, Svensker. 1307: 81. — **43.** N. Munk, Væbner. 1312: 407. — **44.** N. Olufsen Bild, Ridder og Kammermester. 1306: 27. 1307: 47, 102. 1309: 186. 1310: 231. 1311: 353. 1312: 392, 434, 478. — **45.** N. Pedersen i Han H. 1307: 69. — **46.** N. Rane, Raad. 1306: 9. 1307: 47, 78, 91. 1308: 126. — **47.** N. Skaaning. Før 1308: 149. — **48.** N. Stigsen, Søn af Stig Andersen. 1307: 52. — **49.** N. Tap. 1308: 155. — **50.** N. Tinde, Væbner. 1306: 38. 1310: 289, 294. — **51.** N. Torbensen. 1308: 158. — **52.** N. Torstensen, Borger i Roskilde. 1309: 190. — **53.** N. Tuesen af Klågerup. 1310: 275. — **54.** N. Tyrgilsson, svensk Væbner. 1310: 287. — **55.** N. Tømrer i København. 1307: 91. — **56.** N. Ubbesen, Raad. 1307: 47. 1310: 304. — **57.** N. Ulv, 1311: 384, 385. — **58.** N. Vemundsson, svensk Væbner. 1310: 287. — **59.** N., Søn af Frue Cecilie. 1307: 91. **60.** N., Søn af Margrete. 1308: 155.

Niemann, se Johan.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nim, se Johan.
Normann, se Johan.
Novaria, se Guido.
Nyborg, se Gerhard.

O

Odo Lindvardsson, svensk Væbner. 1310: 287.
Odvard. **1.** O. af Reval, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **2.** O. Dolen, estnisk Vasal. 1306: 25.
Oldenburg, se Ludolf.
Oliver af Seyn, Prior i Antvorskov. 1310: 250, 253. 1311: 346.
Oluf: **1.** O., Biskop af Roskilde (1301—1320): 1306: 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 23, 28, 29, 30, 33, 34, 1307: 74, 85, 91, 107, 108, 118, 126, 150. 1308: 172, 184, 185. 1310: 235, 237, 238, 241, 250, 251, 252, 253. 1311: 332, 354, 374. 1312: 390, 402, 404, 405, 411, 416, 417, 440, 441. — **2.** O. Bjørnsen, Dekan i Roskilde. 1308: 126. 1310: 235, 251. — **3.** O., Kannik i Aarhus. 1311: 337. — **4.** O., Kannik i Lund. 1310: 248. — **5.** O., Kannik i Uppsala. 1309: 175. — **6.** O., Franciskanermunk i Helsingborg. 1307: 91. — **7.** O. Assersen. Før 1308: 149. — **8.** O. Eskilsen. 1308: 155. — **9.** O. Mogensen. Før 1308: 149. — **10.** O. Tagesen, Raad. 1307: 47. 1310: 301.
Oplænding, se Herlug Nielsen.
Orghys, se Leo.
Orvar, Munk i Antvorskov. 1311: 383.
Osten, se Bertold.
Ose Helmiksdatter. 1308: 126.
Otto: **1.** O., Biskop af Caserta. 1310: 308. — **2.** O. 4., Markgreve af Brandenburg. 1307: 49. — **3.** O. 1., Hertug af Pommern (Stettin). 1310: 314, 315. 1311: 355. 1312: 436. — **4.** O. 2. Hertug af Braunschweig-Lüneburg. 1311: 348, 360. — **5.** O. 3., Hertug af Braunschweig-Lüneburg. 1311: 355. — **6.** O. Ax(e)kow, meklenborgsk Væbner. 1307: 56. — **7.** O. Galenbek, holstensk Ridder. 1307: 72. — **8.** O. Kivel, estnisk Vasal, 1306: 6, 25. — **9.** O. Spliet. 1307: 72.
Ove: **1.** O. Kage, Væbner. Før 1308: 147. — **2.** O. Saksesen, Raad. 1306: 14. 1307: 47. Før 1308: 147. 1310: 301.

P

Paaske, se Jens.
Palle: **1.** P. Jensen i Han H. 1307: 69. — **2.** P. Vognsen. Før 1308: 147.
Papen, se Arnold.
Parenbeke, se Jakob og Ludolf.
Parvus, se Klein.
Peder (Peter), se ogsaa Petrus.
I Gejstlige: **1.** P. 2., Biskop af Odense (1304—1339). 1308: 107, 120, 130, 153. 1309: 171, 180, 181. 1310: 267, 268. 1312: 416. — **2.** P. 2., Biskop af Viborg (1298—1322): 1307: 47. 1309: 177, 192. 1310: 243, 245, 307. 1311: 337. — **3.** P. Saksesen, Provst i Roskilde. 1306: 19. — **4.** P. Aleksandersen, Ærkedegn i Roskilde. 1312: 439. — **5.** P., Kantor i Ribe. 1310: 293. — **6.** P. Urt (Herba), Kannik i Roskilde. 1311: 354. — **7.** P. Baardsøn, Kannik i Bergen. 1311: 328, 378. — **8.** P. Haakonsøn, Kannik i Bergen. 1311: 328, 378. — **9.** P. Allesen, Præst i Mjällby. 1310: 275. — **10.** P. Brakke, Præst i Broby: 1312: 492. — **11.** P. Clemmensen, Præst i Framlev. 1310: 213. — **12.** P. Fly (Fugimus), Franciskanermunk 1307: 91. — **13.** P. Tovesen, Franciskanermunk. 1307: 91.
II Verdslige: **14.** P. Andersson, svensk Væbner. 1310: 287. — **15.** P. Bug, Fru Cecilies Tjener. 1307: 91. — **16.** P. Buntow, Skipper fra Reval. 1312: 431, 432. — **17.** P. Ebbesen, Ridder. 1306: 17. Før 1308: 147. — **18.** P. Egeside, Ridder. Før 1308: 149. — **19.** P. Degn, Lægbroder i Næstved. 1308: 169. — **20.** P. de Haudes, estnisk Vasal. 1306: 25. — **21.** P. Jakobsen, Ridder. 1307: 52, 53, 61. Før 1308: 147, 149. — **22.** P. Jakobsen. 1308: 166. — **23.** P. Jonsen, Raad. 1307: 47. 1310: 275, 294. — **24.** P. Jyde, Fæster i Havnelev. 1308: 126. — **25.** P. Karlsson, svensk Væbner. 1310: 287. — **26.** P. Likvidsson, svensk Raad. 1310: 224, 285, 287. 1312:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

400. — **27.** P. Læk, Fæster i Allerslev. 1306: 41. — **28.** P. Mogensen, Ridder. 1306: 21, 22. — **29.** P. Mogensen. **1307**: 69 (= Nr. 28?). — **30.** P. Mule. 1311: 350. — **31.** P. Munk. 1307: 69. — **32.** P. Munk. 1307: 69. — **33.** P. Nielsen Billing. Før 1308: 149. — **34.** P. Nielsen af Borsjö, Ridder. 1310: 275. — **35.** P. Nielsen af Eljaröd, Ridder. 1309: 204. 1310: 214. — **36.** P. Nielsen Hoseøl, 1309: 209. — **37.** P. Nielsen af Simris, Ridder. 1310: 275. — **38.** P. Nielsen af Taasinge, Ridder. 1307: 91. 1312: 434, 478. — **39.** P. Nielsen, Ridder. 1311: 350. — **40.** P. Nielsen, Ridder. Før 1308: 147 (= Nr. 36?). — **41.** P. Nielsen i Han Herred. 1307: 69. — **42.** P. Nødde. Før 1308: 149. — **43.** P. Petersøn, norsk Væbner. 1309: 191. — **44.** P. Porse, Stormand. 1311: 345. — **45.** P. Pram. Før 1308: 147. — **46.** P. Ragnvaldsson, svensk Ridder. 1307: 62. — **47.** P. Saksesen, Ridder. 1307: 47, 69. — **48.** P. Spurv, Løber. 1307: 91. — **49.** P. Tille paa Fyn. Før 1308: 149. — **50.** P. Thydske, svensk Væbner. 1310: 284. — **51.** P. Tordsen. 1308: 126. — **52.** P. Truedsen. 1307: 101. — **53.** P. Tygesen, Søn af Fru Cecilie. 1307: 91. — **54.** P. Tygesen i Vedbysønder. 1312: 488. — **55.** P. Ubbesen, Raad. 1307: 47. — **56.** P. Uffesen, Foged i Lund. 1310: 275. — **57.** P. Væder, Ridder. 1307: 91. 1308: 126. — **58.** P., Skytte. 1308: 147.

Peez, se Pæz.

Peregrinus, Magister, Kannik Hamborg. 1311: 359.

Petrus, se ogsaa Peder og Peter: **1.** P. de Colonna, Kardinaldiakon. 1310: 276. — **2.** P., Biskop af Carcassonne. 1310: 299. — **3.** P., udvalgt Biskop af Spoleto. 1311: 364. — **4.** P. Angeli de Amelia, pavelig Notar. 1312: 390. — **5.** P. Barrerie, Kannik i Verdun. 1308: 118. — **6.** P. de Labatut, Magister ved Kurien. 1312: 426. — **7.** P. Michaelis, Klerk i Nîmes. 1312: 414. — **8.** de Signeriis, pavelig Kurer. 1309: 194, 195.

Piper, Kannik i Roskilde. 1312: 413.

Plate, se Johan.

Pleskow, se Henrik.

Plessen, se Bernhard, Helmold og Johan.

Plumog se Herman.

Plön, se Siegfried.

Podebusk, se Nicolaus, Pridbor og Teze.

Porse, se Peder.

Postock, se Henrik.

Poul: **1.** P. Baardsøn, Kannik i Bergen. 1311: 328. — **2.** P. Jakobsen, Foged i Roskilde. 1308: 110.

Pram, se Peder.

Preen, se Gotfred, Godskalk, Filip, Jakob og Konrad.

Preetz, se Eckhard, Heinemann og Udo.

Pridbor af Podebusk (Borantenhagen og Vilmnitz): 1306: 5. 1309: 207. 1310: 246.

Puke, se Kjeld og Ragnvald.

Pumog, se Herman.

Pæz (Peez), se Kristian.

Q

Quitzow, se Eckhard.

R

Ragnar Finvidsson, svensk Væbner. 1310: 287.

Ragnvald Puke, svensk Ridder. 1308: 116.

Rampe, se Asser.

Random, se Sigvard.

Rane, se Niels.

Rastorf, se Henrik.

Raymundus: **1.** R., Kardinaldiakon. 1311: 361. — **2.** R. de Monteboerii, pavelig Generalauditør. 1311: 370.

Raven: **1.** R. Metzeke, meklenborgsk Ridder. 1307: 72. — **2.** R. Woosten, meklenborgsk Ridder. 1307: 55.

Ravn, se Agge og Niels.

Recuperi, se Lappus.

Reddag mit der Nase, tysk Væbner. 1310: 225.

Reimar Russee, holstensk Ridder. 1307: 72.

Reinhold v. Kabelstorf. 1312: 478..

Reval, se Johan og Odvard.

Reyger, se Godike.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Richardus: **1.** R., Kardinaldiakon. 1310: 276. 1311: 361. — **2.** R. de Guallo, Erik 6. Menveds Prokurator ved Kurien. 1311: 374, 375. 1312: 393, 403. — **3.** R. fra Altwigshagen, Skipper. 1312: 431, 432.
Riek, se Johan.
Ripe, Præst i Ribe. 1309: 196.
Rixdorf, se Henrik.
Robert, Konge af Sicilien. 1310: 260.
Rohde, se Johan.
Rosen, se Valdemar.
Rosental, se Johan v. Plessen.
Rosslein, se Ludvig.
Rudolf: **1.** R. Præst i Beinwil. 1311: 390. — **2.** R., Borger i Schwan. 1312: 478.
Runge, se Henrik.
Rusche, se Markvard.
Russee, se Reimar.
Ryde, se Peder.
Rytze, se Niels, Abbed i Sorø.
Rød, se Jakob og Lave.
Rønnow, se Bertold og Johan.
Rörik: **1.** R. Birgersson, svensk Ridder. 1310: 287. 1312: 400. — **2.** R. Sture, svensk Ridder. 1310: 297.
Rötger af Cammin, Kannik i Lübeck. 1308 106.

S

Sage, se Konrad.
Saltense, se Jakob Flæb og Jens Nielsen.
Sasser, Forstander for Spedalskhedshuset i Roskilde. 1310: 235.
Schaprode, se Bernhard.
Schilling, se Herman.
Schilt af Ax(e)kow, meklenborgsk Væbner. 1307: 56.
Schmeker, se Arrild.
Schlüter, se Henrik.
Schweder af Ostinghausen, Skipper. 1312: 431, 432.
Schütz, se Valdemar.
Sebbe Præst. 1308: 155.
Segebod Crispin, Raadmand i Lübeck. 1310: 312.
Segeband, Skatmester i Lübeck. 1308: 106.
Selgern Tordsen. 1311: 331.
Serk Petersøn, norsk Ridder. 1309: 191.
Servati, se Johannes.
Seyn, se Oliver.
Siccardus de Vauro, Kannik i Narbonne. 1308: 140.
Siegfried, Sigfred: **1.** S. Bocholt, Borger i Lübeck. 1311: 366. — **2.** S. Gikow, holstensk Ridder. 1307: 72. — **3.** S. Hövel, Raadmand i Reval. 1312: 431, 432. — **4.** S. Plön, holstensk Ridder. 1309: 186, 187.
Siewert Starkow, Forpagter paa Rygen. 1311: 354.
Sigge Hallstensson, svensk Ridder. 1307: 95, 97. 1308: 105. 1310: 297.
Sigismund Keldorsson, svensk Væbner. 1308: 116. 1310: 287.
Signeriis, se Petrus.
Sigvard: **1.** S., Franciskanerkustos for Norge. 1311: 378. — **2.** S. Haareksøn, norsk Ridder. 1309: 191. — **3.** S. af Random, norsk Ridder. 1309: 191. — **4.** S. af Lejrholm, norsk Ridder. 1309: 191.
Simon: **1.** S., Kannik i Oslo. 1312: 425. — **2.** S. Kam. 1308: 149.
Simplex, se Asser.
Sinneke, se Wasmund.
Sjællandsfar, se Jens.
Skaaning, se Niels.
Skjalm Hvide, fhv. Drost. 1306: 35.
Skrub, se Knud.
Skrubbe, se Lars (Stubbe?).
Slapermule, se Henze.
Sleff, Johan 3. af Holstens Tjener. 1312: 468.
Snare Aslaksøn, norsk Ridder. 1308: 115. 1309: 191. 1310: 243. 1311: 339.
Sofie: **1.** S., datter af Erik 4. Plovpenning. 1312: 494. — **2.** S., gift med Herr Erik af Langeland. 1311: 357, 371. — **3.** S., Datter af Nicolaus af Werle. 1310: 277, 280, 282, 286, 297.
Sommer, Møntmester i Roskilde. 1309: 198.
Spiessnagel, se Albrecht.
Splitaf, se Troels.
Sprengel, meklenborgsk Ridder. 1311: 348.
Spurv, se Peder.
Staalbug, se Henrik.
Stade, se Unner.
Stage, se Ture.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Starkow, se Martin og Siewert.
Stavenow, se Henrik.
Stefan Röriksson, svensk Væbner. 1308: 116. 1310: 287. 1312: 400.
Stein, se Meinrich, Vollrath.
Stendal, Borger i Rostock. 1309: 197.
Stig: **1.** S., fhv. Marsk. Før 1308: 149. — **2.** S. Nielsen, Ridder. Før 1308: 147.
Storm, se Brynjulf.
Storm (Henrik), meklenborgsk Ridder. 1311: 372.
Stralendorf, se Henrik.
Strand, se Johan.
Stromberg, se Henrik.
Sture, se Anund og Rörik.
Sture Stureson, svensk Væbner. 1312: 400.
Styrbjörn, Biskop af Strängnäs. 1310: 297.
Sune Gjordsen. 1307: 69.
Sudman, Helenes Søn, Ridder. 1310: 275.
Svantepolk, Søn af Hertug Knud af Halland. 1306: 32. 1308: 116.
Svend: **1.** S. Bonde, Raad. 1307: 47. 1311: 337. — **2.** S. Djærv. Før 1308: 149. — **3.** S. Fjærebo. Før 1308: 148, 149. — **4.** S. Friis, Ridder. Før 1308: 147. — **5.** S. Fynbo, Foged i Aarhus. 1311: 338. — **6.** S.(?), Nordmand. 1310: 243.

T

T., Ridder og Kammermester. 1308: 112.
Tancrinnus, Prokurator ved Kurien. 1312: 390.
Tap, se Niels.
Tesmar, meklenborgsk Ridder. 1307: 55, 72.
Teze af Borantenhagen (Podebusk). 1306: 5. 1309: 207.
Thoyz, se Didrik.
Thomas: **1.** T., Kardinalpresbyter. 1310: 217. — **2.** T., Kannik i Lund. 1306: 37. 1310: 248.
Thondorf, se Henrik.
Thydske, se Karl, Peter.
Tibertis, se Franciskus og Leonardus.
Tidemand: **1.** T. Barby, (Herman?) brandenborgsk Ridder. 1319: 395. — **2.** T. Alen fra Lübeck. 1307: 82. 1308: 111.
Tilemand, Niels Jakobsens Skytte. Før 1308: 147.
Tille, se Peder.
Timme Larsen, Ridder og Høvedsmand i Rostock. 1307: 65, 73.
Tinde, se Niels.
Tingløs, se Jens.
Toke Bosson, svensk Væbner. 1308: 116.
Tolv, Grev Jakobs Foged. 1308: 147.
Tor, Ridder hos Hertug Kristoffer. 1308: 122.
Torben: **1.** T. Holgersøn, norsk Stormand. 1311: 347. — **2.** T. Jonsen. 1306: 27. — **3.** T. Kalv: 1310: 322.
Tord: **1.** T., Biskop af Gardar. 1311: 328, 378. — **2.** T. Knudsen, Ærkedegn i Roskilde. 1308: 158. 1311: 326. — **3.** T. Amring. 1312: 407. — **4.** T. Bonde, svensk Væbner. 1310: 297. — **5.** T. Haskesen. 1310: 293. — **6.** T. Labesen. Før 1308: 147. — **7.** T. Lille. 1307: 69.
Tore: **1.** T. Sigvardsøn, Kannik i Bergen. 1311: 328. 1311: 378. — **2.** T. Haakonsøn, norsk Ridder. 1309: 191. 1311: 347. — **3.** T. Harfer, norsk Ridder. 1309: 191. — **4.** T. den unge, Haakon 5.s befuldmægtigede. 1312: 425.
Torkil, se ogsaa Tyrgils. **1.** T., Provst paa Lolland. 1309: 171. — **2.** T. Amundsen, Fæster i Allerslev. 1306: 40. — **3.** T. Djäkn, svensk Ridder. 1310: 297. — **4.** T. Kane(?), svensk Væbner. 1310: 297. — **5.** T. Magnussøn, norsk Ridder. Før 1308: 147.
Torsten: **1.** T., Provst paa Öland. 1309: 175. — **2.** G. Gudfastsson, svensk Væbner. 1310: 285, 287. 1312: 400.
Torvald Toresøn, norsk Ridder. 1309: 191.
Tralow, se Trond og Verner.
Treviso, se Johannes.
Troels, se ogsaa Tyrgils: **1.** T. Arnketelsen. 1310: 222, 223. — **2.** T. Splitaf. 1310: 315. — **3.** T. Tygesen. 1307: 69.
Trond: **1.** T. Gunulvsøn, norsk Ridder. 1309: 191. — **2.** T. Halvardssøn, norsk Ridder. 1309: 191. — **3.** T. af Tralow, Holstener. 1312: 468.
Trued Laale, Haakon 5.s Tjener. Før 1308: 147.
Tue: **1.** T. Atenmark. 1309: 196. — **2.** T. Mikkelsen. 1307: 98. — **3.** T. Sasser Ært-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ling. 1307: 98. — **4.** T. Vindsen, ridder. 1307: 78.
Tule, se Langsom og Mikkel.
Tule Ebbesen. Ridder. Før 1308: 147. 1312: 466.
Ture: **1.** T. Birgersson, svensk Raad. 1310: 224. — **2.** T. Biskopsøn. 1308: 149. — **3.** T. Ketilsson, svensk Kammermester. 1310: 224, 285, 287. 1312: 400. — **4.** T. Stage. 1308: 148.
Tuur, se Johan.
Tydeke, se Didrik.
Tyge: **1.** T. Bosson, svensk Væbner. 1310: 287. — **2.** T. Ebbesen. 1308: 123. — **3.** T. Impe. 1306: 44. — **4.** T. Jonsson, svensk Raad. 1310: 224. 287. 1312: 400. — **5.** T. Jurissen, Ridder. 1307: 91. — **6.** T. Kjær. 1312: 389. — **7.** T., den blinde. 1307: 91.
Tyra, i Helligaandshuset i Ribe. 1307: 91.
Tyrgils; **1.** T., svensk Marsk. 1310: 287, 288. — **2.** T. Klemensson, svensk Ridder. 1310: 297. — **3.** T. Benediktsson, svensk Ridder. 1310: 287. — **4.** T., svensk Ridder. 1312: 452. — **5.** T., de svenske Hertugers Sekretær. 1307: 95.
Tømrer, se Bjørn og Niels.
Tønne, Ridder. 1311: 387.

U

Udo v. Preetz, meklenborgsk Ridder. 1310: 246.
Uffe Jensen. 1310: 296.
Ugod af Bratskov, Ridder. 1307: 69.
Ulrik: **1.** U. Barnekow, meklenborgsk Ridder. 1307: 72. — **2.** U., Greve af Lindau. 1312: 395.
Ulstrup, se Jens.
Ulv, se Niels.
Ummelandsfar, se Godskalk.
Unner af Stade, Kannik af Hamborg. 1311: 359.
Urban 4., Pave (1261—1264) 1309: 203.
Urt, se Peder.

V (W)

Wachholtz, se Johan.
Wackerbart, se Henrik og Konrad.
Wadde, se Jens.
Vagithæ, se Johan.
Vagn, Dominikanermunk i Slesvig. 1307: 91.
Valborg, gift med Herman Bonde i Ribe. 1311: 362.
Valdemar: **1.** V. 2., Konge. 1311: 335. — **2.** V. 2., Hertug af Sønderjylland. 1306: 20, 35. 1307: 47, 49, 64, 65, 93. 1308: 125, 147, 159, 167. 1309: 189, 208. 1310: 233, 240, 313. 1311: 336, 348, 356, 366, 373. 1312: 396, 397, 408, 410, 437. — **3.** V., Hertug af Sverige (Finland). 1307: 62, 84, 86, 86a, 94, 95. 1308: 105, 122, 125. 1310: 228, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 287, 288, 297. 1311: 339, 340, 345, 347. 1312: 466, 482, 484. — **4.** V., Markgreve af Brandenburg. 1310: 313, 314, 315. 1311: 337, 348, 360. 1312: 395, 396, 397, 398, 399, 436, 463, 464, 478, 479, 481. — **5.** V., Fyrste af Rostock. 1311: 353. — **6.** V., Søn af Gerhard 2. af Holsten. 1307: 72, 89. — **7.** V. Rosen, estnisk Vasal. 1306: 6, 25. — **8.** V. Schütz, holstensk Ridder. 1307: 72. — **9.** V. Vangelin, estnisk Vasal. 1306: 6. — **10.** V. Wrangel, estnisk Vasal. 1306: 25.
Walraven af Krummesse, saksisk Ridder. 1311: 348.
Vapne, se Harald.
Vartislav, Hertug af Pommern (Wolgast). 1310: 313, 314. 1311: 355.
Wasmund Finck, Borger i Rostock. 1311: 382.
Vedel, se Johan.
Wensien, se Ditlev.
Verden, se Johan.
Werden, se Ditmar.
Verner: **1.** V., Præst i Ribnitz. 1310: 225. — **2.** V. Höfisch, Raadmand i Rostock. 1312: 479. — **3.** V. Tralow, Holstener. 1312: 468.
Wesenberg, se Johan.
Vilhelm (se Guillaume): **1.** V., Ærkebiskop af York. 1308: 136, 144, 145. 1312: 390. — **2.** V. Alardsen, Borger i Roskilde. 1307: 60. — **3.** V. Embeke, estnisk Vasal. 1306: 25.
Villareto, se Fulco.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vilken: **1.** V. Grastop i Ribe. 1309: 196. — **2.** V., Læge i København. 1307: 91.
Vilmnitz, se Pridbor.
Virkes, se Gerhard.
Visti Stagesen. 1307: 69.
Vitzen, se Arnold og Henrik.
Vizlav: **1.** V. 2., Fyrste af Rygen. Før 1308: 147. — **2.** V. 3., Fyrste af Rygen. 1306: 33, 34. 1307: 49. 1309: 207. 1310: 232, 233. 1311: 355. 1312: 392, 395, 397, 437.
Wolf, se Ditlev.
Wolf Kiel, Kannik i Hamborg. 1311: 359.
Vollrath: **1.** V. Stein, holstensk Ridder. 1307: 72. — **2.** V. Züle, holstensk Ridder. 1307: 72.
Woosten, se Raven.
Voss, se Konrad.
Wulfrand, Præst paa Rygen. 1310: 241.
Væder, se Peder.

Z

Zernin, se Johan.
Züle, se Vollrath.
Zöllner, se Johan.

Æ

Ærtling, se Tue.

Ø

Ødbern Tolvsen, Stormand. 1310: 222, 223.
Örtzen, se Herman.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

STEDNAVNEREGISTER

A

Aabosyssel (Jylland): 329.
Åby (Bohuslän, Sverige): 94, 95.
Åby (Sverige): 287.
Åbylund (Västmanland, Sverige): 287.
Aachen (Tyskland) se Kristian.
Åhus (Skaane): 112.
Åkarp (Oxie H., Skaane): 248.
Aalborg (Aalb. A.): 126, 147.
Aalestrup (Rinds H., Vib. A.): 91.
Aalevad (Musse H., Mar. A.): 171.
Aarhus (Aarh. A.): Biskop: 3, 7, 15, 42, 47, 85, 99, 103, 108, 147, 173, 212, 213, 215, 244, 261, 302, 307, 344, 361, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 426, 449, 455, 456, 457, 461, 462, 491, 495. — Foged: 338. — Kantor: 461. — Kirke og Kapitel: 3, 7, 26, 47, 49, 149, 173, 212, 213, 215, 244, 307, 337, 344, 358, 419, 420, 421, 422, 455, 456, 457, 461, 462, 495. — Provst: 7, 338, 455, 461, 462, 465. — Sortebrødre: 126. — Stift: 415. — Ærkedegn: 7, 26, 449, 455, 461, 462, 465.
Ås Kloster (Viske H. Halland): 147.
Aaskelne (Sverige): 287.
Aastrup (Vennebjerg H. Hjør. A.): 337.
Aasø (Tybjerg H., Pr. A.): 190.
Ahrenshoop (Tyskland): 353.
Ajstrup (Ning H., Aarh. A.): 331.
Alet (Frankrig): 300.
Algestrup (Skippinge H., Holb. A.): 489.
Allerup (Aasum H., Od. A.): 67, 120.
Algö (Sverige): 224.
Allerslev (Volborg H., Kbh. A.): 40, 41.
Almindsyssel (Jylland): 162, 163.
Als (Sdrj.): 91.
Alslev (Skads H., Ribe A.): 454.
Altenkamp (Rygen, Tyskland): 5.
Alt-Kalen (Tyskland): 55.
Altwigshagen (Tyskland): 431, 432.
Anhalt (Tyskland): 395.
Antvorskov (Slagelse H., Sorø A.): 126, 206, 250, 253, 317, 346, 383, 384, 385.
Arboga (Sverige): 297.
Arndrup (Sdrj.): 162, 163, 164.
Ars H. (Holb. A.): 488.
*Aspe (Lysgaard H., Vib. A.): 307.
Avignon (Frankrig): 15, 194, 195, 200, 201, 202, 211, 217, 218, 219, 220, 221, 229, 230, 241, 245, 247, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 272, 273, 276, 308, 324, 394, 476, 477.

B

Balgö (Ø ved Hallands Kyst, Himle H.): 147, 228.
Ballerup (Smørum H., Kbh. A.): 184.
Bartenshagen (Tyskland): 56.
Barvidsyssel (Sdrj.): 178, 341.
Basel (Schweiz): 390.
Bedstedterp (Sdrj.): 162, 163, 164.
Beinwil (Schweiz): 390.
Bénévent-l'Abbaye (Frankrig): 300.
Berga (Sverige): 125.
Bergen (Norge): 4, 39, 94, 95, 97, 115, 138, 150, 175, 191, 328, 339, 378, 494.
Bergen (Rygen, Tyskland): 5, 242, 246.
Bering(mark) (Aarh. A.): 244.
Bevagna (Italien): 414.
Birkås (Sverige): 452.
Birkerød (Lynge-Kronborg H., Frd. A.): 91, 113, 151.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Birket (Lollands Nr. H. eller Musse H., Mar. A.): 487.
Bjærup (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 383.
Bjæverskov (Pr. A.): 68.
Blangslev (Hammer H., Pr. A.): 43.
Blangstedgaard (Odense H., Od. A.): 180, 181, 267, 268, 269.
*Boatinge (Fyn): 180.
Bollerup (Ingelstads H., Skaane): 275.
Bolsberg (Tyskland): 353.
Borgholm (Sverige): 86.
Borgund (Norge): 175, 328.
Bork (Nr. Horne H., Ringk. A.): 293.
Borsjö (nu Marsvinsholm, Ljunits H., Skaane): 275.
Brandenburg (Tyskland): 49, 313, 314, 315, 348, 360, 390, 395, 396, 397, 398, 399, 436, 463, 464.
Bratskov (Ø. Han H., Hjør. A.): 69.
Bremen (Tyskland): 1, 217, 218, 219, 220, 221, 247, 272, 290, 291, 292, 310, 311, 324, 325, 327, 342, 351, 352, 359, 367, 390, 401, 414, 417, 428, 429, 430, 438.
*Brinne (Framlev H., Aarh. A.): 331.
Broby (Alsted H., Sorø A.): 492.
Bruges (Belgien): 332.
Brönnestad (V. Göinge H., Skaane): 91.
Burlöv (Bara H., Skaane): 37.
Buxtehude (Tyskland): 327.
Bylderup (Sdrj.): 170.
Bølle (Rinds H., Vib. A.): 91.
Børglum (Børglum H., Hjør. A.): 177, 245.
Børnelod (Skov i Solbjerg, Løve H.): 222.

C

Camin (Tyskland): 417, 431, 432.
Canterbury (England): 136.
Capua (Italien): 308.
Carcassonne (Frankrig): 299.
Caserta (Italien): 308.
Casnewitz (Rygen, Tyskland): 5.
Chichester (England): 144, 145.
Chiemsee (Tyskland): 390.
Cismar (Tyskland): 469.
Cyngele, se Reval.

D

Dacia, se Danmark.
Dalby (Ramsø H., Kbh. A.): 14.
Dalum (Odense H., Od. A.): 130, 180, 181.
Danmark: 6, 25, 49, 61, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 150, 167, 191, 194, 200, 305, 313, 314, 319, 320, 328, 391, 436, 478, 487. — Kirkeprovinsen Dacia: 175, 216, 378.
Danskborg (ved Warnemünde): 463, 464.
Dargun Kloster (Tyskland): 55, 186.
Dierhagen (Tyskland): 353.
Ditmarsken (Tyskland): 56, 186, 187.
Djursland (Ra. A.): 26.
Doberan (Tyskland): 56, 186, 187.
Dolgemost (Tyskland): 246.
Dorpat (Estland): 210.
Dovns (Langelands Sd. H., Svendb. A.): 147.
Dünamünde Daugavgrihwa (Letland): 210, 334.
Dänischwohld (Sdrj.): 92.
Døjringe (Alsted H., Sorø A.): 493.

E

Egaa (Ø. Lisbjerg H., Rand. A.): 322.
Eggeslevmagle (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 439.
Egholm (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 149.
Ejby (Odense H., Od. A.): 267.
Ejderen (Sdrj.): 1, 167.
Ejdersted (Sdrj.): 66
Ekeby (Sverige): 287, 288.
Elben (Tyskland): 1, 395, 428, 429.
Eldena (Tyskland): 5, 182.
Elfsyssel (Sverige): 94, 95, 228.
Eljaröd (Albo H., Skaane): 204, 214.
Eltang (Brusk H., Vej. A.): 155.
England: 136, 139, 140, 141, 142, 200, 319.
*Esringe Bæk: 125.
Esrom (Holbo H., Frb. A.): 17, 54, 91, 127, 129, 201, 226, 227.
Estland: 6, 25, 47, 79, 85, 210, 249, 303, 304, 334.
Eu (Frankrig): 300.
Eutin (Tyskland): 106, 406.
Eveby (Fuglse H., Mar. A.): 171.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

F

Fakse (Pr. A.): 295, 296.
Falkenberg (Fauras H., Halland): 52, 71, 278, 280, 286, 482.
Farensted (Sdrj.): 474.
Femern (Tyskland): 60, 64, 65, 66, 76.
Femernsund (Tyskland): 65.
Fensmark (Tybjerg H., Pr. A.): 295, 296.
*Fijd, Skov i Holsten: 468.
Finland: 228, 297, 347.
Finveden (Sverige): 287, 288.
Fivelstad (Sverige): 345.
Fjenneslevmagle (Alsted H., Sorø A.): 492.
Fjädrundaland (Sverige): 287, 288.
Flakkebjerg H. (Sorø A.): 289, 383.
Flandern (Belgien): 85, 332.
Flensborg (Sdrj.): 189, 408.
*Flesta (Sverige): 287.
Flinterup (Ars H., Holb. A.): 488.
Flybæk (Strukstrup H., Sdrj.): 474.
Folby (Sabro H., Aarh. A.): 26.
Follnäs (Sverige): 287, 288.
Framlev H. (Aarh. A.): 213, 321.
Frankrig: 133.
Fyn: 130, 147.
Fynshoved (Bjærge H., Od. A.): 149.
Fænø Kalv (Vends H., Od. A.): 147.
Færøerne: 4, 39, 175, 328.

G

Gamtofte (Baag H., Od. A.): 96.
Gardar (Grønland): 328, 378.
Gedsted (Rinds H., Vib. A.): 91.
Gellen (Ø ved Rygen): 28, 332.
Getinge Landsting (Halland): 148.
Gjushult (Sverige): 452, 466.
Glambek paa Femern: 66.
Gnoien (Tyskland): 232, 392.
Goslar (Tyskland): 186.
Gotland (Sverige): 86, 287, 288.
Gottorp (Sdrj.): 474.
Grabenitz (Tyskland): 467, 468, 469.
Grammendorf (Rygen, Tyskland): 232.
Greifswald (Tyskland): 208, 298, 408, 431, 432, 475.
Grimmen (Tyskland): 233.
Grimskær (Framlev H., Aarh. A.): 331.
Groseau, Le (Frankrig): 290, 291, 292, 299, 300, 438, 439, 440, 441, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450.
Gross-Bölkow (Tyskland): 186, 187.
Gross-Grenz (Tyskland): 186, 187.
Gruben-mühle (ved Wismar, Tyskland): 35.
Grydaa (Strukstrup H., Sdrj.): 474.
Gränna (Sverige): 287, 288.
Grønland (i Kremper Marsk, Holsten): 468, 469.
Gudhem Kloster (Sverige): 466.
Gudum Kloster (Skodborg H., Ringk. A.): 293.
Guldholm (Sdrj.): 341, 474.
Gummersmark (Bjæverskov H., Pr. A.): 68.
Gundsølille (Sømme H., Kbh. A.): 110, 326.
Göinge H. (Skaane): 86.
Gørlev (Løve H., Holb. A.): 350.

H

Haderslev (Sdrj.): 178, 408.
Halland (Sverige): 4, 47, 48, 52, 62, 71, 86, 94, 122, 125, 147, 148, 149, 150, 191, 228, 277, 278, 280, 281, 282, 315, 392, 396, 425, 438, 482.
Hallebyore (Løve H., Holb. A.): 488.
Halmstad (Halldn, Sverige): 71, 149.
Hamar (Norge): 39, 81, 191, 243.
Hamborg (Tyskland): 310, 311, 327, 352, 359, 401, 414, 428, 429, 451, 467, 468, 469.
Hammersholt (Lynge-Kronborg H., Frb. A.): 113, 151.
Han H. (Hjør. A.): 69.
Handest (Nørhald H., Ra. A.): 455, 462.
Hardsyssel (Jylland): 147, 293.
Harg (Sverige): 287, 288.
Harrie (Harjager H., Skaane): 275.
Haveng (Ribe Stift): 293.
Havnelev (Stevns H., Pr. A.): 126.
Hede (Skast H.?, Ribe A.): 454.
Hedeby, se Slesvig.
Hegewich (Tyskland): 353.
Hellested (Stevns H., Pr. A.): 38.
Helsingborg (Skaane): 83, 89, 90, 91, 209, 277, 278, 280, 281, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 323, 340, 347, 483, 484.
Helsinge (Holbo H., Frb. A.): 91.
Helsingør (Frb. A.): 109, 224.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

*Hemedale Ore (Skov i Lynge S. Alsted H., Sorø A.): 222.
Herfølge (Bjæverskov H., Pr. A.): 68.
Herrenfähre (Tyskland): 72.
Herslev (Sømme H., Kbh. A.): 91.
Hesselby (V. Flakkebjerg H. Sorø A.): 357, 371, 494.
Hiddensee Kloster (Tyskland): 23, 241.
Hildesheim (Tyskland): 430.
Himmelev (Sømme H., Kbh. A.): 326.
Hindsgavl (Vends H., Od. A.): 147.
Hinge (Lysgaard H., Vib. A.): 147.
Hjelm (Mols H., Ra. A.): 61.
Holbo H. (Frb. A.): 21, 22.
Holbæk (Holb. A.): 91.
Holbæk (Strukstrup H., Sdrj.): 474.
Holm Kloster, se Slesvig Johannes Kloster.
Holma (Sverige): 345.
Holmsø Aa (Ø. Han H., Hjør. A.): 69.
Holsted (Ø. Flakkebjerg H., Sorø A.): 44.
Holsten (se ogsaa Greverne Adolf, Gerhard, Johan): 64, 65, 66.
Horns H. (Frb. A.): 251.
Hornslet (Ø. Lisberg H., Ra. A.): 244.
Horsens (Aarh. A.): 147, 173, 465.
Horshave (nu Horsager, Skrave S., Frøs H., Haderslev A.): 293.
Horslunde (Lollands Nr. H., Mar. A.): 487.
Hoshe (England): 141.
Hostrup (Skast H.?, Ribe A. el. Slogs. H., Sønder A.): 155.
Hundslund (Hads H., Aarh. A.): 215.
Hunehals (Fjäre H., Halland): 147, 228.
Hvidding (Sdrj.): 162, 163.
Hygum (Skast H., Ribe A.): 293.
Hylke (Vore H., Aarh. A.): 147.
Hälsingland (Sverige): 287, 288.
Höl (Hurl, paa Skanør, Skytts H., Skaane): 90.
Hørsholm (Lynge-Kronborg H., Frb. A.): 91.

I

*Iderås (Munkegaard i Halland): 147.
Ikast (Hammerum H., Ringk. A.): 293.
Irland: 136, 137, 139, 140, 141, 142, 200.
Isefjord: 150.
Ishøj (Smørum H., Kbh. A.): 251.
Isted (Sdrj.): 474.

J

Jasmund (Rygen, Tyskland): 207.
Jennum (Nørhald H., Ra. A.): 455, 462.
Jerne (Skast H., Ribe A.): 36, 453.
Jerusalem (Palæstina): 136, 144, 145.
Jonstrup (Skjød S., Hovlbjærg H., Vib. A.): 331.
Jylland, se ogsaa Sønderjylland: 91, 147, 177.

K

Kaas (Rødding H., Vib. A.): 47.
Kalby (Hammer H., Pr. A.): 102.
Kalen, se Alt-Kalen.
Kalundborg (Holb. A.): 91, 147.
Kampen (Holland): 83, 90.
Kamstrup (Sømme H., Kbh. A.): 407, 413.
Kappelgaarden (Tune H., Kbh. A.): 251.
Kasted (Hasle H., Aarh. A.): 26.
Katebol (i Solbjerg H., Holb. A.): 222.
Kiel (Tyskland): 467.
Kimmerslev (Ramsø H., Kbh. A.): 250.
Kirch-Nüchel (Tyskland): 356.
Kirke-Hyllinge (Volborg H., Kbh. A.): 326.
Kirkerup (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 129.
Kirke-Stillinge (Slagelse H., Sorø A.): 250, 253.
Klågerup (Bara H., Skaane): 275.
Klarup (Fleskum H., Aalb. A.): 147.
Klein-Nüchel (Tyskland): 356.
*Kleffsa (Sverige): 287.
Kleinhof (Tyskland): 442.
Knardrup (Ølstykke H., Frb. A.): 121.
Kneckhorst (Tyskland): 468.
Kolding (Vej. A.): 35, 155.
Kongshelle, se Kungälv.
Kopparberget (Sverige): 287, 288.
Korsmølle, se Roskilde.
*Krele (Sdrj.): 474.
Kremper Marsk (Marsken (Holsten)): 468, 469.
Krøjerup (Merløse H., Holb. A.): 74.
Kuhlrade (Tyskland): 225, 234.
Kungälv (Sverige): 52, 62, 97, 105, 228, 277, 278, 280, 339.
Kvidinge (Sd. Asbo H., Skaane): 91.
Kværkeby (Ringsted H., Sorø A.): 172.
Kyndby (Horns H., Frb. A.): 384, 385.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Källstad (Sverige): 32.
Källstorp (Vemmenhögs H., Skaane): 58.
Kærgaarde (Aal S.?, Vester Horne H., Ribe A.): 293.
København: 12, 13 147, 150, 191, 192, 228, 339, 340, 347, 354. — Borgere: 91. — Franciskanere: 91. — Frue Kirke: 91. — Helligaandshuset: 91. — Spedalskhedshuset: 91.
Köln (Tyskland): 390.
Körckwitz (Tyskland): 353.

L

Laasby (Gern H., Aarh. A.): 307.
Lagny (Frankrig): 142, 144, 145, 200.
Langeland (Svendb. A.): 35, 125, 147, 240, 357.
Lekkende (Baarse H., Pr. A.): 237.
Lille H. (Kbh. A.): 119.
Lille Bælt: 35.
Lime (Tørrild H., Vej. A.): 45, 173.
Limoges (Frankrig): 300.
Lincoln (England): 136, 144, 145.
Linköping (Sverige): 10, 11, 32, 86, 95, 177, 297, 482.
Lister (Blekinge): 275.
Litauere: 210.
Livland: 292.
Lolland (Mar. A.): 171, 209, 487.
Lomma (Bara H., Skaane): 204.
London (England): 141.
Lund (Skaane): 112. — By: 305, 309. — Dekan: 171, 204, 214, 275, 305, 394, 404, 405. — Dominikaner: 214, 275, 305. — Foged: 275. — Franciskaner: 214, 275. — Kannik, Kapitel, Kirke: 37, 49, 58, 59, 81, 114, 117, 118, 122, 171, 214, 248, 262, 275, 278, 280, 299, 300, 305, 308, 439. — Komtur: 346. — Landsting: 305. — Mikkelskirke: 275. — Peblinger: 204, 305. — Provst: 96. — Stift: 263, 264, 265, 415, 476, 477. — Ærkebiskop: 37, 47, 58, 59, 67, 132, 134, 138, 143, 144, 145, 162, 163, 171, 204, 229, 254, 255, 256, 257, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 305, 309, 318, 325, 329, 344, 358, 361, 363, 364, 390, 391, 393, 402, 403, 404, 405, 411, 415, 418, 423, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 450, 453, 454, 457, 461, 465, 470, 476, 482. — Østerport: 305.
Lübeck (Tyskland): By: 64, 65, 72, 73, 75, 82, 84, 85, 89, 111, 128, 154, 157, 159, 205, 298, 312, 336, 343, 365, 366, 428, 471, 472, 473. — Gejstlighed: 88, 106, 176, 183, 291, 312, 356, 366, 401, 416.
Lüneburg (Tyskland): 348, 355, 360.
Lyng (Alsted H., Sorø A.): 74.
Lyngby (Lunde H., Od. A.): 68.
Lyngby (Volborg H., Kbh. A.): 91.
Lynge H. (Kbh. A.): 17.
Lyngerup (Horns H., Frb. A.): 251.
Lysgaard H. (Vib. A.): 307.
Læsø (Horns H., Hjør. A.): 147.
Lödöse (Sverige): 62.
Løgum (Sdrj.): 162, 163, 164, 170, 389, 415.
Løjtved (Sdrj.): 389.
Løve H. (Holb. A.): 60, 306.

M

Magdeburg (Tyskland): 390, 430.
Mainz (Tyskland): 390.
Majbølle (Lolland, Mar. A.): 487.
Malaucène (Frankrig): 290, 291, 292, 299, 300, 439, 440, 441, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450.
Malmö (Skaane): 275.
Mark (Sverige): 228.
Markaryd (Sverige): 86, 125.
Marstrand (Sverige): 243.
Meklenborg, se Henrik 2. af Meklenborg.
Meissen (Tyskland): 395.
Merløse H. (Holb. A.): 2.
*Merstorpe (Holsten): 468.
Mestlin (Tyskland): 463.
Middelfart (Od. A.): 147, 313, 314.
Minden (Tyskland): 291.
Mjällby (Lister H., Blekinge): 275.
Morup (Faurås H., Halland): 62, 148.
Mossø (Aarh. A.): 103.
Moissenstorp (nu Wendorf, Rügen): 353.
Munkholm (Merløse H., Holb. A.): 147.
Musteri (Estland): 249.
Møn (Pr. A.): 232, 392.
Möre (Sverige): 86.
Mörkö (Sverige): 287, 288.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

N

Nakskov (Mar. A.): 57, 355, 487.
Napoli (Italien): 308.
Narbonne (Frankrig): 140, 300.
Narva (Rusland): 85.
Nebel (Skast H., Ribe A.): 293.
Neuenkamp (Tyskland): 241.
Neu-Kalen (Tyskland): 55.
Neutief (ved Greifswald, Tyskland): 431.
Neva (Rusland): 473.
Nidaros (Norge): 39, 61, 138, 175.
Nielstrup (Musse H., Mar. A.): 209.
Nim (Nim H., Aarh. A.): 149.
Nîmes (Frankrig): 414.
Nissum (Ulborg H., Ringk. A.): 147, 486.
Njudung (Sverige): 287, 288.
Norge — se ogsaa Haakon 5. af Norge: 49, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 194, 200, 378, 438.
Norrköping (Sverige): 287, 288.
Nosaby (Villands H., Skaane): 318.
Novgorod (Rusland): 85.
Nurme (Estland): 334.
Nybølle (Smørum H., Kbh. A.): 251.
Nydala (Sverige): 10.
Nykøbing (Mar. A.): 31, 57, 128.
Nyköping (Sverige): 207, 287, 288.
Næstved (Sorø A.): 43, 44, 76, 91, 100, 101, 102, 149, 168, 169, 386.
Nöbbelöv (Järrestad H., Skaane): 271.
Nørre-Bork (N. Horne H., Ringk. A.): 293.
Nørbyholm (Landskab i Ribe Stift): 293.
Nørre Mern (Baarse H., Pr. A.): 236.

O

Oblu (Estland): 249.
Odense (Od. A.): 75. — Biskop: 107, 120, 130, 147, 153, 171, 180, 181, 267, 268, 416. — By: 153. — St. Knudskloster: 267, 268, 269. — Komtur: 346. — Provst: 192. — Stift: 68, 96, 107.
Olstrup (Hads H., Aarh. A.): 99.
Ommersyssel (Jylland): 7, 173.
Omø (Ø. Flakkebjerg H., Sorø A.): 183.
Orléans (Frankrig): 81, 144, 145.
Ormslev (Slagelse H., Sorø A.): 147.
Ornumbol (Solbjærg, Løve H., Holbæk A.): 222.
Orten (V. Horne H., Ribe A.): 239.
Oslo (Norge): 39, 53, 105, 150, 191, 192, 228, 243, 425.
Osnabrück (Tyskland): 342.
Oxie H. (Skaane): 248.

P

Palæstina: 476, 477.
Paris (Frankrig): 139, 142, 324, 439.
Parkentin (Tyskland): 56.
Pikva (Estland): 334.
Poitiers (Frankrig): 96, 107, 114, 117, 118, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145.
Polchow (Tyskland): 479.
Pommern: 49, 395.
Porto (Portugal): 414.
Preetz (Holsten, Tyskland): 92.
Priwall (Tyskland): 73.
Provstrup (Volborg H., Kbh. A.): 158.

R

Raagelund (Aasum H., Od. A.): 165.
Ralswik (Rügen; Tyskland); 354.
Rambin (Rügen, Tyskland): 29, 30.
Ramsø H. (Kbh. A.): 19.
Ramsømagle (Ramsø H., Kbh. A.): 166.
Randers (Ra. A.): 126, 329, 335, 455, 462, 465.
Randerup (Sdrj.): 98, 156.
Ranrige (Norge): 94, 95.
Ratele (Tyskland): 146.
Ravenna (Italien): 272, 367.
Ravensberg (Tyskland): 438.
Rejsby (Sdrj.): 196.
Reknitz (Tyskland): 353.
Rersnæs (Loll. Nr. H., Mar. A.): 487.
Reval (Tallinn, Estland): Biskop: 6, 25, 51, 203, 210, 411. — By: 303, 304, 333, 431, 432. — Kapitel: 203. — Michaelskloster: 79, 80, 249, 333.
Ribe (Ribe A.): 67, 157. — Bodemændsgade: 362. — Biskop: 20, 36, 47, 98, 107, 156, 162, 163, 164, 177, 196, 199, 239, 245, 293, 337, 391, 415, 416, 433, 435, 453, 454, 486. — By: 274, 362. — Clemenskirke: 91.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

— Dominikaner: 91, 199, 293. — Franciskaner: 91, 199, 293, — Helligaandshus: 91, 293. — Johanneskirke: 91, 196. — Kannik, Kapitel, Kirke: 36, 91, 98, 156, 162, 163, 164, 193, 196, 211, 239, 245, 293, 302, 362, 368, 369, 370, 376, 409, 454. — Kantor: 196, 293, 449. — Komtur: 346. — Møntmester: 274. — Nonnekloster: 293. — Skolevæsen: 91, 274, 293. — Spedalskhuset: 293. — Stift: 368, 415. — Ærkedegn, 163, 164, 196, 293.
Ribnitz (Tyskland): 77, 225, 232, 233, 236, 312, 353, 381, 478.
Riga (Letland): 210, 367, 432.
Ring (Hammer H., Pr. A.): 101.
Ring Kloster (Vore H., Aarh. A.): 45, 337, 387.
Ringsted (Sorø A.): 91, 172, 185.
Risby (Baarse H., Pr. A.): 237.
Rodnæs (Vends H., Od. A.) 149.
Roskilde (Kbh. A.): 54, 58, 113, 127, 297, 400. — Agnete Kloster: 91, 126, 152, 295, 296, 350, 407, 413, 490. — Biskop: 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 23, 28, 29, 30, 33, 34, 74, 85, 91, 107, 108, 118, 126, 150, 172, 184, 185, 235, 236, 237, 238, 241, 250, 251, 252, 253, 305, 332, 354, 386, 390, 397, 402, 404, 405, 411, 416, 417, 440, 441. — Borger og By: 46, 119, 158, 190, 198, 235, 388. — Clara Kloster: 2, 9, 16, 18, 40, 41, 42, 91, 108, 126, 216, 235, 388, 470. — Clemenskirke: 235. — Dekan: 126, 235, 251. — Dominikaner: 91, 126. — Foged: 19, 110. — Franciskaner: 91, 126. — Frue Kloster: 91, 126, 166. — Helligaandshuset: 91, 126. — Kapitel og Kirke: 17, 33, 34, 60, 74, 91, 109, 110, 117, 118, 119, 126, 161, 173, 184, 238, 241, 250, 251, 252, 305, 326, 374, 386, 413, 440, 441. — Korsmølle: 216. — Laurentius Kirke: 91. — Mortens Kirke: 91. — Møntmester: 198. — Olufskirke: 91. — Peblinger: 91, 251, 305. — Provst: 19, 110, 251. — Rødeport: 216. — Sakristi: 251. — Spedalskhuset: 91, 126, 235. — Stift: 5, 16, 29, 30, 241, 246, 325. — Strandmølle: 216. — Vindebo: 388. — Ærkedegn: 158, 326, 439.
Rostock (Tyskland): 55, 146, 149, 183, 186, 187, 197, 231, 234, 235, 298, 312, 313, 314, 315, 330, 353, 355, 379, 380, 382, 395, 397, 433, 436, 442, 458, 460, 463, 468, 475, 478, 479, 480, 481.
Rothenkirchen (Rügen, Tyskland): 29, 30.
Rouen (Frankrig): 300, 358.
Rydkloster (Sdrj.): 474.
Rygen (Tyskland): 5, 28, 29, 30, 33, 34, 49, 232, 242, 246, 332, 354, 355, 386, 392, 395, 397, 437.
Rørbæk (Musse H., Mar. A.): 487.

S

Sachsen: 64, 348, 360, 437.
Sagard (Rügen, Tyskland): 23.
Saint-Andrews (Skotland): 137.
Saint-Cyprien (Frankrig): 139.
Saint-Germain des Prés (Frankrig): 139.
Sakskøbing (Mar. A.): 31, 487.
Salerno (Italien): 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 273, 276, 299, 308.
Saltø (Ø. Flakkebjerg H., Sorø A.): 43.
Samsø (Holb. A.): 149, se endvidere Kristoffer, Hertug af Halland og Samsø.
Sanitz (Rügen, Tyskland): 231, 330.
Santiago de Compostella (Spanien): 305.
Schaprode (Rügen, Tyskland): 29.
Schauenburg, se Adolf 6. af Schauenburg.
Schwan (Tyskland): 146, 478.
Schwantewustrow (Tyskland): 353.
Schwerin (Tyskland): 28, 30, 225, 241, 348, 428, 437.
Segeberg (Holsten, Tyskland): 92, 349, 467, 468, 469.
Selsø (Horns H., Frb. A.): 91.
Serridslev (Vore H., Aarh. A.): 99.
Sicilien (Italien): 260.
*Sighærstorp (Sømme H., Kbh. A.): 251.
Simonsö (Sverige): 287, 288.
Simris (Järrestad H., Skaane): 271, 275.
Sjelle (Framlev H., Aarh. A.): 126, 321.
Sjælland: 21, 22, 109, 126, 147, 150, 433. — Landsting: 123.
Sjöby (Sverige): 287.
Skaane: 62, 91, 147, 275, 392, 433.
Skanør (Skytts H., Skaane): 47, 83, 90, 475.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Skara (Sverige): 116, 177, 287, 297, 466.
Skast (Skast H., Ribe A.): 302.
Skelskør (Sorø A.): 147.
Skillinge (Ingelstads H., Skaane): 392.
Skotland: 136, 137, 139, 140, 141, 142, 200.
Skovrup (Fakse H., Pr. A.): 185.
Skovslod (Lynge S., Alsted H., Sorø A.): 222.
Skrave (Sdrj.): 293.
Skullerup (Bjæverskov H., Pr. A.): 185.
Skørpinge (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 384, 385.
Slagelse (Sorø A.): 91, 433, 434.
Slangerup (Lynge-Frb. H., Frb. A.): 91, 377, 388.
Slesvig, se ogsaa Sønderjylland (Sdrj.): 459, 460. — Biskop: 47, 170, 178, 240, 341, 406, 417, 474. — By: 408. — Dekan: 202. — Dominikaner: 91. — St. Johanneskloster: 91, 188. — Kapitel og Kirke: 91, 106, 178, 240. — Peblinger: 91. — Provst: 188.
Slien (Sdrj.): 167.
Slots-Bjærgby (Slagelse H., Sorø A.): 250.
Smidstrup (Stevns H., Pr. A.): 296.
Smørum (Smørum H., Kbh. A.): 91.
Solbjerg (Løve H., Holb. A.): 222.
Sommerland (i Kremper Marsk, Holsten): 468, 469.
Sommersted (Sdrj.): 147.
Sorø Kloster (Sorø A.): 14, 60, 68, 74, 91, 166, 185, 190, 222, 223, 301, 306, 357, 371, 492, 493, 494.
Spangager (Ramsø H., Kbh. A.): 14.
Spjellerup (Ø. Flakkebjerg H., Sorø A.): 43.
Spoleto (Italien): 366.
Sponga (Sverige): 287, 288.
Spørring (V. Lisberg H., Aarh. A.): 26.
Stade (Tyskland): 1, 327, 351, 428.
Starup (Sdrj.): 178.
Stavanger (Norge): 39, 175, 191, 347.
Stege (Pr. A.): 197, 198.
Stenderup (Tyrstrup H., Vejle A.?): 155.
Stenkelstrup (Ramsø H., Kbh. A.): 14, 301.
Stettin (Tyskland): 314, 315, 355, 436.
Stevns H. (Pr. A): 38.
Stillinge, se Kirke-Stillinge.
Stralsund (Tyskland): 5, 28, 29, 30, 91, 93, 189, 208, 232, 298, 397, 425, 438, 475.
Strandmølle, se Roskilde.
Strasbourg (Frankrig): 390.
Strukstrup H. (Sdrj.): 474.
Strängnäs (Sverige): 287, 288, 297.
Stäkeborg (Sverige): 86, 287, 288, 400.
Stöbelow (Tyskland): 56.
*Svenum (Sverige): 287, 288.
Svendborgsund (Svendb. A.): 147.
Svenstrup (Ramsø H., Kbh. A.): 346.
Sverige, se ogsaa Kong Birger og Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige: 49, 76, 81, 116, 194, 347.
Svinninge (Tudse H., Holb. A.): 346.
Sværdborg (Hammer H., Pr. A.): 27, 117.
Søballe (Venge S., Hjelmslev H., Aarh. A.): 104.
Søborg (Holbo H., Frb. A.): 111, 123, 146, 148, 151, 226, 227, 377, 410, 478.
Söderköping (Sverige): 285, 400.
Sømme H. (Kbh. A.): 110.
Sønderborg (Sdrj.): 20, 91.
Sønder-Jernløse (Merløse H., Holb. A.): 9.
Sønderjylland: 20, 35, 47, 49, 64, 65, 91, 125, 159, 189, 208, 233, 240, 313, 336, 348, 356, 372, 373, 396, 397, 437, 458, 474.
Sørup (Søstrup, Fuglse H., Mar. A.): 487.
Søstrup (Merløse H., Holb. A.): 74.

T

Taagerud, se *Tadenud.
Taagerup (Merløse H., Holb. A., nu Løve H., Holb. A.): 2.
Taagerup (Kirkerup S., Sømme H., Kbh. A?): 251.
Taarnborg (Slagelse H., Sorø A.): 123, 154.
Taasinge (Svendb. A.): 91, 149, 434, 478.
Taastrup (Smørum H., Kbh. A.): 119.
*Tadenud (= Taagerud? Fuglse H., Mar. A.): 487.
*Takæn: 91.
Tamsi (Estland): 249.
Tersløse (Merløse H., Holb. A.): 74.
Tesdorf (Holsten, Tyskland): 469.
Toftnæs (Skast H., Ribe A.): 454.
*Tokeborg (Fyn): 180.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tomarp Kloster (Järrestad H., Skaane): 271.
Topshøj (Alsted H., Sorø A.): 222.
Torslev-Dyb (Ø. Han H., Hjør. A.): 69.
Torslundemagle (Smørum H., Kbh. A.): 119.
Torup (Skjøds. S., Hovlbjærg H., Vib. A.): 331.
Torup (Bara H., Skaane): 275.
Toulouse (Frankrig): 160.
Tranekær (Langelands Nr. H., Svendb. A.): 339.
Travemünde (Holsten, Tyskland): 72.
Tretingsbol (Slagelse H., Sorø A.): 317.
Tribsees (Tyskland): 233.
Trollerup (Framlev H., Aarh. A.): 329.
*Trove (Sverige): 287.
Tryde (Ingelstads H., Skaane): 305.
Tybjerg H. (Pr. A.): 190, 295, 296.
Tyskland: 75, 95, 313, 314, 379, 390, 436, 451. — Den tyske Orden: 210, 367.
Tvede (Lynge S., Alsted H., Sorø A.): 222.
Tveta (Sverige): 287, 288.
Tvis Kloster (Hamrum H., Ringk. A.): 131.
Tønsberg (Norge): 94, 95, 191.

U

Ulkebøl (Sdrj.): 24.
Ulstrup (Løve H., Holb. A.): 350.
Ungstrup (Lysgaard H., Vib. A.): 307.
Uppsala (Sverige): 81, 175, 179, 287, 297, 378.
Urnehoved (Sdrj.): 35.
Utland (Frisland, Sdrj.): 188.
Utnäs (Sverige): 287.
Utrecht (Holland): 390.
Uvelse (Lynge Frb. H., Frb. A.): 17, 54.
Ütersen (Holsten, Tyskland): 349.

V (W)

Vadstena (Sverige): 39.
Vaison (Frankrig): 290, 291, 292, 299, 300, 439, 440, 441, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450.
Valbyvester (nu Valbygaard, Slagelse H., Sorø A.): 317.
Vaopere (Estland): 249.
Varberg (Himle H., Halland): 52, 228, 473.
Vardesyssel (Jylland): 36, 293, 453.
*Warele (Estland): 249.
Warin (Tyskland): 428.
Warnemünde (Tyskland): 353, 360, 436, 437, 442, 451, 459, 460, 463, 464, 478, 481.
Vedbysønder (Slagelse H., Sorø A.): 91, 488.
Vejby (Holbo H., Frb. A.): 21, 22.
Vejlev (Salling H., Svendb. A.): 147.
Venezia (Italien): 369.
Venden (Tyskland): 313, 314.
Vendsyssel: 147.
Venge (Hjemslev H., Aarh. A.): 104.
Verden (Tyskland): 291, 360.
Verdun (Frankrig): 118.
Werle (Tyskland): 49, 55, 64, 72, 73, 186, 187, 232, 277, 278, 280, 286, 297, 314, 372, 373, 395, 433, 434, 435, 458, 460.
Wesenberg (Estland): 25.
Vesterbol (i Solbjerg, Løve H., Holb. A.): 222.
Vestmanland (Sverige): 287, 288.
Viborg (Vib. A.): 126, 147, 177, 179, 331, 333, 334, 335. — Biskop: 177, 192, 243, 245, 307, 337. — Dominikaner: 91. — Franciskaner: 91, 126. — Kapitel: 147. — Matheuskirke: 91.
Viborg (Finland): 287, 288.
Vienne (Frankrig): 133, 134, 229, 230, 358, 361, 363, 374, 375, 390, 391, 393, 401, 402, 403, 404, 405, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 426, 430, 476, 477.
Vigsnæs (Musse H., Mar. A.): 487.
Viken (Frosta H.?): 294.
Viken (Norge): 115.
Wildeshausen (Tyskland): 327, 342.
Vilmnitz (Rügen, Tyskland): 246.
Wilmshagen (Tyskland): 77, 312.
Vimannebol (i Solbjerg, Løve H., Holb. A.): 222.
Vindebo (Roskilde, Kbh. A.): 388.
Vinde-Helsinge (Løve H., Holb. A.): 60, 306.
Vindinge (Hammer H., Pr. A.): 27.
Vinderup (Volborg H., Kbh. A.): 251.
Virland (Estland): 85.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Virring (Hjelmslev H., Aarh. A.): 387.
Visby (Gotland, Sverige): 287, 288.
Visingsö (Sverige): 288.
Viskan (Viske H., Halland): 147.
Wismar (Tyskland): 35, 298, 372, 373, 475.
Vista (Sverige): 287, 288.
Withorn Galloway (Skotland): 137.
Vitskøl (Aars H., Aalb. A.): 322.
Wittow (Tyskland): 207.
Volborg H. (Kbh. A.): 91.
Vor Kloster (Tyrsting H. Aarh. A.): 103, 491.
Vordingborg (Pr. A.): 21, 22, 27, 38, 77, 79, 80, 82, 122, 131, 193, 249, 306, 407.
Vragerup (Bara H., Skaane): 214, 275.
Värend (Sverige): 86, 287, 288.
Værløse (Fakse H., Pr. A.): 295, 296.
Västbo (Sverige): 287, 288.
Västerås (Sverige): 345.
Växiö (Sverige): 86, 224, 287.

X

Xanten (Tyskland): 370, 401.

Y

York (England): 136, 144, 145, 390.

Æ

Æbelholt Kloster (Lynge-Frb. H., Frb. A.): 91, 113, 121, 151.
Ätran (Halland): 150, 191, 277, 278, 280.

Ø

Öland (Sverige): 86.
Øland (Norge): 175.
Øm Kloster (Tyrsting H., Aarh. A.): 322, 337, 415.
Örebro (Sverige): 116.
Øresund: 228.
Örkelljunga (Nr. Asbo H., Skaane): 85, 86, 125, 285.
Ørkil (Sunds H., Svendb. A.): 130.
Örsjö (Vemmenhögs H., Skaane): 475.
Ørting (Hads H. Aarh. A.): 99.
Östergötland (Sverige): 86, 287, 288, 345.
Østofte (Fuglse H., Mar. A.): 487.
Østrup (Støvring H., Ra. A.): 215.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FORELØBIG ORDLISTE

Aartid: aarlig Sjælemesse.

Abbed: Klosterforstander.

Abbedisse: Forstanderinde for et Nonnekloster.

Adelvej: Hovedvej, alfar Vej.

Afladsbrev: skriftligt Dokument, der tilsiger Eftergivelse af Straf for begaaede Synder.

Absolution: Eftergivelse af Syndeskyld, Syndestraf og Kirkestraf. Den Absolution, der gives i Tilfælde, hvor der kan herske Tvivl, om den Kirkestraf, der gives Afløsning for, har været gyldigt paalagt, kaldes absolutio ad cautelam.

Allodialgods: Jord, som Besidderen ejer med fuld Ejendomsret, i Modsætning til den Jord, over hvilken han kun har Brugsret, navnlig som Len; i Estland synes Allodier at betegne den Jord, som Godsejeren selv har ladet opdyrke eller erhvervet af Bønderne, og som han drev for egen Regning, altsaa det samme som Herregaard.

almindeligt Kirkemøde se Generalkoncil.

apostolisk: udgaaet fra (henhørende under) Pavestolen, hvis Myndighed er en Arv fra Apostlen Peter.

Anfall: 1) Lensherrens Ret til at nyde Lenet paa Grund af Lentagerens Mindreaarighed, der har tilfølge, at Lenet midlertidigt 'tilfalder' Lensherren 2) Lenets Hjemfald til Lensherren paa Grund af Mangel paa Lensarvinger.

Annater (af 'annus'): aarlig Afgift til højere gejstlig Myndighed.

Anneksionsskrivelse: Skrivelse, hvorved en Kirke lægges ind under en anden.

Arenga: den almindelige Motivering, der i et fuldstændigt Diplom følger efter Hilseformlen.

Arvekøb: en i de jydske Købstæder forekommende Afgift til Kongen, hvorved gifte Borgere og fremmede købte Retten til, at deres efterladte Formue kunde gaa i Arv til deres Arvinger og undgaa Konfiskation.

autentiske Breve: Breve udstedt af viri autentici, d.v.s. Mænd, der fører sigillum autenticum, hvorved forstaas et Segl tilhørende en gejstlig eller verdslig Person eller Korporation, hvis Troværdighed mentes at yde en særlig Garanti (Regent, Biskop, Dommer, Kapitel etc.).

Ave Maria: katolsk Kirkebøn.

Bagergæld: særlig Afgift, som Bagererhvervets Udøvere fra gammel Tid maatte svare til Kongen.

Ban: Udelukkelse fra Kirken og dens Naademidler.

Barfred: Forsvarstaarn i et Befæstningsværk.

Baptisterium: Daabskapel.

Bede: en paa Fyrstens Anmodning vedtagen Skat eller Ydelse.

Beneficium: de til et kirkeligt Embede som Løn for Tjenesten henlagte Formuegodser, dernæst ogsaa selve Embedet.

Birk: en fra Herredsinddelingen undtaget Jurisdiktion, der havde særlig Ret og Domsmyndighed.

Biskopsgave: saaledes kaldtes i de nørrejydske Stifter og Odense Stift en Pengeydelse, som her traadte i Stedet for den Tredjedel af Korntienden, som tilkom Bispen. Bispetienden blev i disse Stifter først indført 1443.

Bol: en efter Bolantallet vekslende Del af en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Landsbys Tilliggende, ogsaa et Jordmaal; fandt opr. Anvendelse ved Fordelingen af offentlige Byrder.

Bord se Fællesbord.

Breviarium: en Bog indeholdende alle til Tidegudstjenesten eller Officiet hørende Stykker.

Brevviser: Ihændehaver af Brev.

Brunert: en Slags fint farvet mørkt Uldstof.

Bryde: Forvalter, Bestyrer af Gaard.

Brydegaard: Gaard, der bestyres af en Bryde.

Bymænd: Indbyggere i Købing (gengiver det latinske villani).

Bulle: 1) rund Metalkapsel, som omslutter Pavers, Kejseres osv. Segl; 2) selve Seglet; 3) pavelig el. kejserlig Skrivelse med et saadant Segl.

celebrere: term. techn. om at læse Messe.

Circumdederunt (sc. me dolores mortis): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 9. Søndag før Paaske (Septuagesima), dernæst Betegnelse for selve denne Søndag.

dagtinge: forhandle.

Dagtingning: Forhandlingsmøde.

Dekan: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder ved et Domkapitel, ogsaa gejstlig Tilsynsmand inden for et Dekanat; desuden (i Lunds Ærkestift) om de saakaldte Landdekaner (decani rurales), der svarede til Provster.

Demat: Flademaal i den nordvestlige Del af Slesvig; dets Størrelse er varierende.

Develesch: Klæde fra Deventer.

Diakon: lavere gejstlig Grad.

Dignitet: Fællesbetegnelse for de højeste gejstlige Embeder inden for Domkapitlet, f. Eks. Ærkedegn, Provst, Dekan og Kantor.

Domkapitel se Kapitel.

Domprovst: Indehaver af Provsteværdigheden i et Domkapitel.

Dornesch: Betegnelse for Klæde (muligvis fra Doorn, jf. Develesch).

Drost: Navn paa den højeste Rigsembedsmand i Middelalderen.

Drømt: nedertysk Udtryk for Ottendedelen af en Læst.

Ekskommunikation: Udelukkelse af det kirkelige Fællesskab.

Esto mihi (sc. in deum protectorem): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 7. Søndag før Paaske (Quinquagesima), dernæst Betegnelse for selve denne Søndag.

faktisk Besiddelse, se legemlig Besiddelse.

Fanelen: Len, der er overdraget en Fyrste, og ved hvis Overdragelse en Fane har tjent som Investitursymbol.

fanelensvis: som Fanelen.

Fed: lavtliggende Landstrækning, hvor Hanseaterne havde Fiskeboder.

Floriner: opr. florentinsk Guldmønt paa 5,4 g, præget Aar 1252 med en Lilje (flos), Byvaabenet; senere taget som Mønster ved Møntprægningen flere Steder.

Foged: 1) kongelig Embedsmand; 2) biskoppelig Embedsmand; 3) grevelig Embedsmand.

Forlover: Garant.

Frugt: Indtægt, Udbytte.

Frænke: kvindelig Slægtning.

Fuldlæg: et Areal af 10 Stykker Kvæg.

Fællesbord: Gods, hvis Indtægter gaar til et gejstligt Samfunds (Kapitels el. lign.) Underhold.

Gaardsæde: Fæster af et Hus med en mindre Jordlod, for Brugen af hvilken han som Vederlag præsterede Arbejde for Ejeren.

Gaardsædetoft: den indhegnede Plads, der hører til en Gaardsædes Beboelses- og Avlsbygninger.

Genbrev se Modbrev.

Generalkapitel: den Forsamling, der har den øverste Myndighed inden for visse Munkeordener; ogsaa om selve denne Forsamlings Møde.

Generalkoncil: almindeligt Kirkemøde.

Generalmagister: Dominikanerordenens øverste Forstander.

Generalminister: Franciskanerordenens øverste Forstander.

Generalofficial: den fornemste af Officialerne ved en Bispegaard.

gentisk: fra Byen Gent i Flandern (Mønter, Klæde etc.).

Grot: (af lat. 'grossus', stor) betegner ofte en Beregning efter Vægten af et Møntsteds store Mønter; i Danmark kun om de store Toursmønter (Turnoser), idet baade de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

store og de smaa Toursmønter herhjemme kaldtes Grot, de store (Vægt 3,93 g) for Skilling Grot, de smaa, som i Frankrig benævnes *turones parvi* blot for Groter.

Guardian: Forstander for et Franciskanerkloster.

Guldfloriner se Floriner.

Gælker: den højeste kongelige Embedsmand i Skaane.

Gæsteri: Pligten til at forpleje en overordnet gejstlig og hans Følge under Opholdet hos hans underordnede.

Hageplov: middelalderlig Regneenhed, der dannede Grundlaget for Beskatning i Estland.

Halvlæg: et Antal af 5 Stykker Kvæg.

Havn(e): Læg af Bønder, som i Fællesskab skulde stille en Mand i Leding.

Helligbrødesager: Sager vedrørende Vold udøvet i Helgtiderne eller paa Helligdage; for saadan Vold maatte der bødes til Bispen (en Tremarksbøde) foruden som ved al Vold til den forurettede og til Kongen.

Honningtiende: en Afgift i Stedet for en Ydelse af Honning.

Hovedstol: den oprindelige Kapital, Grundkapitalen, i Modsætning til paaløbne Renter.

Hufe: et Jordmaal af vekslende Størrelse (i Prøjsen mellem 15 og 40 Morgen).

Hørtiende: Tiende af Hør.

Høvedsmand: øverste Befalingsmand paa et kongeligt Slot.

Immunitet: den et Gods tillagte Fritagelse for at være undergivet de kongelige Embedsmænds Myndighed med Hensyn til Indkrævning af Skatter, Sagefald o. lign.

inddrage: begive sig i Indlager.

Indgangsbøn: Introitusbønnen, hvormed Messen indledes.

Indiktion: Femtenaarsperiode, hvortil der tages Hensyn ved Dateringen i Pavebreve, saaledes at et Aar bestemmes efter sin Plads i en saadan Femtenaarsperiode.

Indlager: det Forhold, at en ikke betalingsdygtig Skyldner maa opholde sig paa et Sted, som han har forpligtet sig til ikke at forlade, før han har indfriet sin Gæld.

inhabil: uegnet paa Grund af medfødte eller erhvervede Egenskaber.

Inhabilitet: Uegnethed paa Grund af medfødte eller erhvervede Egenskaber.

Inne: Navn paa en Ydelse (Arbejdspræstation eller dertil svarende Afgift) til Kronen.

Innestfolk: Landarbejder, der bor til Leje hos en Gaardmand.

Interdikt: Forbud mod Prædiken, Forvaltning af Sakramenterne og kirkelig Jordfæstelse.

Invocavit (sc. me et ego exaudiam): Begyndelsesord til Introitusbønnen 1. Søndag i Fasten (6. Søndag før Paasken), dernæst selve denne Søndag.

Irregularitet: Udelukkelse fra at kunne ordineres eller modtage en højere Vielsesgrad.

Jernbyrd: Form for Gudsdom bestaaende i, at en anklaget ved at bære glødende Jern skal demonstrere sin Uskyld.

Judica (sc. me Deus): Begyndelsesord til Introitusbønnen 5. Søndag i Fasten, dernæst selve denne Søndag.

Kammermester: Embedsmand, som især har Finansvæsenet og Bestyrelsen af Skatkammeret under sig.

Kannik: Medlem af et Domkapitel eller Kollegialkapitel.

Kanonikat: Kanniks Embede.

kanonisk: Overensstemmelse med den kirkelige Lovgivning (Corpus Iuris Canonici).

Kansler: den Rigsembedsmand, der stod i Spidsen for Kongens Kancelli.

Kantor: højere gejstlig inden for Domkapitlet.

Kapellan: Præst, der varetager Gudstjenesten ved et Kapel, Hjælpepræst.

Kapellanbord: Gods, hvis Indtægter gaar til en Kapellans Underhold.

Kapitel: Forsamling af Munke ved samme Kloster, Kollegium af Præster ved samme Kirke (Domkapitel eller Kollegiatkapitel) eller Forsamling af Personer hørende til samme gejstlige Orden (Ordenskapitel, Provinskapitel).

Kardinaldiakon: Embedsmand (Diakon) inden for Kardinalkollegiet, som bl. a. har til Opgave at vælge Paven.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kardinalpresbyter, -præst: Embedsmand (Præst) inden for Kardinalkollegiet (jf. Kardinaldiakon).

Kathedraticum eller Kathedratafgift: Afgift til Bispen af hver Kirke i Stiftet.

Kollegiatkirke: Kirke, der ikke er Domkirke, men hvor Gudstjenesten ligesom ved en saadan varetages af et Samfund (Kollegium) af gejstlige.

Komtur (commendator): Indehaver af et Embede i den tyske Orden.

Konservator: paveligt Ombud, der varetager Kirkers og fromme Stiftelsers Interesser.

Konsistorium: Pavens Raad, der udgøres af Kardinalerne.

Konvent: de Abbeden undergivne Klosterbrødre.

Konventualbrødre: Medlemmer af et Konvent.

Kornskyld: en Afgift i Korn.

Korsalær: det Honorar, Kannikerne skulde betale deres Vikarer under Fraværelse.

Korsmesseaften: 2. Maj.

Kurien: Pavestolen.

Kværsæde: aarlig Afgift, der ydes i Stedet for Leding.

Kvadragene eller Karene: 1) en Fasteperiode paa 40 Dage; 2) 40 Dages offentlig Kirkebod eller Eftergivelse af de Syndestraffe, der kan forlades ved 40 Dages Kirkebod.

Kældermester: Forvalter af biskoppelige Indtægter.

Købegods: det modsatte af Arvegods.

Kønsnævn: Mededsmænd valgt af Sagsøgeren blandt den sagsøgtes Frænder indenfor en vis Slægtskabsgrad (se Jydske Lov I 1).

Laasebrev: Kongebrev, der danner Afslutningen paa den saakaldte Laaseforfølgning, hvortil hører 4 Domsbreve, der fire Gange efter hinanden tildømmer Laaseforfølgningens Iværksætter det Gods, hvorom Striden drejer sig; ved Laasebrevet satte Kongen 'Sagen evindelig Tielse paa'.

Landbo: Fæster paa Aaremaal.

Landbotofter: Jord, der dyrkes af Fæster.

Landgilde: den Afgift, der af Landboen ydedes Jordens Ejer.

Landraader (consules terrae): den danske Konges Raader i Estland.

Leding: d.v.s. Ledingsskat.

Legat, pavelig: Udsending, der er Kardinal og udøver overordnet kirkelig Myndighed indenfor sit Omraade.

legemlig Besiddelse: romerretligt Udtryk, der betegner den virkelige Besiddelse (af et Embede el. lign.), hvis Forudsætning er visse Ceremonier.

legemlig Ed: Ed afgivet under Berøring af Bibelen, en Relikvie eller en anden hellig Ting.

Lejle: Trædunk (til Transport af Drikkevarer).

Lektie, Lektion: Stykke af den hellige Skrift, Kirkefædrene, Helgenlegenderne o. s. v., som oplæses ved Gudstjenesten.

Livgeding: Overenskomst angaaende en fyrstelig Persons (navnlig en Enkes) Underhold, dernæst selve det Gods, der tjener til Underhold.

Lægbroder: ikke præsteviet Person, der i et Klosters Tjeneste udfører legemligt Arbejde.

Læst: 1) Rummaal for Korn og andre tørre Varer, som fragtedes med Skib; 2) Jordareal, der kan besaas med en Læst Korn.

Lætare (sc. Jerusalem): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 4. Søndag i Fasten, dernæst Betegnelse for selve denne Søndag.

Løber: Tjener, som bruges til at gaa Ærinder.

Mandsed (hominium): Troskabsed, som aflægges af en Lensmand eller Herremand til vedkommende Herre.

Mariebyrd: en Afgift, hvis ene Halvdel tilfalder Sognepræsten, medens den anden Halvdel deles mellem de fattige og Kirken.

Mark: 1 Mark = 8 Øre à 3 Ørtug à 10 el. 12 Penninge. 1 Mark Penge: en vis efter Tid og Sted skiftende Del af 1 Mark Sølv. Samme Inddeling bruges om Korn, saaledes at den til Penning svarende mindste Enhed er en Skæppe; endelig bruges Mark som Jordmaal om det til Udsæd af en Mark Korn svarende Areal.

Messe: den katholske Gudstjeneste, ved hvilken Forvandlingen af Brød og Vin finder Sted og Alterens Sakramente uddeles.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Metropolit: Ærkebiskop, der er Forstander for en hel Kirkeprovins.

Midsommergæld: aarlig Skat, som svaredes i Købstæderne af hver Familie.

Misericordias domini (sc. cantabo): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 2. Søndag efter Paaske, dernæst Betegnelse for selve denne Søndag.

Modbrev: skriftlig Erklæring om at have indgaaet en Forpligtelse.

Morarenter: den Rente, som det trods Kirkerettens Forbud var tilladt at betinge sig.

Møntmester: Embedsmand, som forestaar Pengenes Udmøntning.

Nannest: en Afgift i Fødevarer.

Nivellesklæde: kostbart Klæde fra Nivelles i Brabant (Nøvælst).

Notar: Person, der er beskikket til at udfærdige eller bevidne Dokumenter.

Notarialinstrument: Dokument udstedt af en Notar.

Nuntius: pavelig Udsending, der ikke er Kardinal.

Oculi mei (sc. semper ad dominum): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 3. Søndag i Fasten, dernæst Betegnelse for selve denne Søndag.

Official: befuldmægtiget Stedfortræder 1) for en Biskop; 2) for en kongelig Foged.

Ombud: Udsending.

Ombudsmand: 1) kongelig Embedsmand, der som Kongens Repræsentant ledede den lokale Forvaltning indenfor et vist Omraade; 2) den, der forvalter et Klosteromraade.

Ordensmester: Forstander for den tyske Orden.

Orfejde: Fjendtligheders Ophør.

Otting: Ottendedelen af et Bol.

Palliet: Skulderbort af Uld med sorte Kors, som Paven overrækker Ærkebispen som Tegn paa hans Værdighed.

Patronatsret: Ret til at foreslaa Præst ved den Kirke, hvis Patron man er.

Penning se Mark.

Personat: Fællesbetegnelse for de højeste gejstlige Embeder i et Kapitel.

Pontifikat: Paves Regeringstid.

Popersch: Tøj fra den flamske By Poperinghe.

Prekarier: ekstraordinær Skat (= Bede).

Primas (Sveriges): Ærkebispen i Lund som Melleminstans mellem Paven og Ærkebispen i Uppsala.

Prior: Forstander for et Kloster, især for et Dominikanerkloster.

Priorat: Dominikaner- eller Benediktinerkloster.

Priorinde: Forstanderinde for et Cistercienserkloster.

Privilegium: Særrettighed.

Prokurator: Sagfører ved de gejstlige Retter.

Provincialminister: overordnet Franciskaner, der forvalter en provincia.

Provision: Besættelse af gejstligt Embede af en højere el. højeste Instans (Pavestolen).

Provst: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder i et Domkapitel, gejstlig Tilsynsmand i et større Distrikt (Provsti).

Præbende: det en Kannik i et Kapitel tillagte Beneficium (s. d.), ogsaa Betegnelse for selve Embedet.

Præceptor: Forstander for et af Johanniternes eller Tempelherreordenens Klostre.

Prædikebrødre: Dominikanere.

Præfekt: Roms Borgmester.

Prælat: højere gejstlig.

præsentere: fremstille som Kandidat til et kirkeligt Embede.

Psalter: Salmebog.

Quasi modo geniti (sc. infantes): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 1. Søndag efter Paaske, dernæst Betegnelse for selve denne Søndag.

Quinquagesima: 7. Søndag før Paaske, Fastelavnssøndag.

Redskud: Befordring af Kongen eller Kongehusets Personer, hvilket ydes som Pligt.

Rentesynd: ulovlig Rentefortjeneste (modsat den af Kirken tilladte Rente; se Morarente).

Reservation: Forbehold, især om Pavens Forbehold af Retten til at bortgive gejstlige Stillinger og Præbender.

Residens: Ophold (i Stiftsstaden).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

residere: være bosat i Stiftsstaden (om Kanniker).
Rota: pavelig Domstol.
sacrum palatium: Paveslottet i Avignon.
Sagefald, Bøde, Kronens Ret til Bøder.
Sakristan: den, der i et Kapitel eller Kloster havde Institutionens Kostbarheder under sin Bevogtning og Omsorg.
Sandemænd: Nævninger, der skal sværge om Drab, Saar, Voldtægt, Hærværk og Markskelstridigheder.
Sekret: højtstaaende Persons mindre Segl (modsat det store Segl).
Servispenge: Navnet paa en Afgift, som Ærkebisper, Bisper og Abbeder maatte udrede til det pavelige Kammer, naar de udnævntes eller deres Valg stadfæstedes af Paven.
Septuagesima: 9. Søndag før Paaske.
Sexagesima: 8. Søndag før Paaske.
Skattejord: gengiver latin *terra in censu*.
Skolar: Pebling, studerende.
Skolastiker: Leder af Domskolen.
Skomagergæld (Sudergæld): særlig Afgift, som Skomagerne fra gammel Tid maatte svare til Kongen.
Skøde: 1) Overdragelse af Grundejendom; 2) skriftligt Vidnesbyrd om en saadan Overdragelse.
Skyld: Afgift.
Slagtergæld: særlig Afgift, som Slagterne fra gammel Tid maatte svare til Kongen.
Staller: Staldmester.
Stigbord: en i et Sluseværk anbragt Lem eller Falddør af Planker, indrettet til at hæves eller sænkes, naar man enten vil give Vandet friere og stærkere Løb eller standse Løbet.
Stod: en Hingst med en Flok Hopper (ifl. Jyske Lov ialt 12 eller flere Heste).
Stormester: Tempelherreordenens øverste Leder.
Strog: fri og lovlig Passage til en Aalegaard.
Stud: Navn paa en fast aarlig Afgift.
Stuv: Jordparcel (i Bymarken), som var solgt eller givet bort fra en af Byens Gaarde.
Subdiakon: lavere gejstlig Grad.
succedere: efterfølge i Embede.
suspendere: midlertidigt afsætte.
Suspension: midlertidig Afsættelse.
Syndicus: Sagfører.
Synode: Møde af gejstlige i et Stift under Forsæde af Bispen.
tinge: forhandle.
Toft: den til hver Gaard hørende indhegnede Plads med Beboelses- og Avlsbygninger, Have m. m. I Byerne = Grundstykke.
Torvegæld: Afgift for Tilladelse til Handel paa Byens Torv.
Toursmønt se Turnos.
Translation: Forflyttelse.
Translationsbrev: paveligt Brev om Forflyttelse af gejstlig.
transsumere: gentage et ældre Brevs Indhold.
Transsumpt: Gentagelse af ældre Brevs Indhold.
Trinitatis: 1. Søndag efter Pinse.
Turnos: Sølvmønt fra Tours (1266—14.—15. Aarhundrede).
Underdiakon: se Subdiakon.
Upvegshavne: Adgang for den enkelte Havne til at frikøbe sig for Tjenesten mod en anden og rimeligvis højere Ydelse end Ledingsskatten.
ustunget: gengiver de i latinske Vidisser almindelige Ord *non abolitas*; ved at gennemhulle et Brev erklærede man det for ugyldigt.
Vedermaalsting: Ting, der holdes, inden Sandemændene skal sværge.
Viceguardian: Stedfortræder for et Franciskanerklosters Forstander.
Vicekansler: Stedfortræder for en Kansler.
vidimere: at udstede en Vidisse (s. d.).
Vidimering: den Handling at vidimere.
Vidisse: Dokument, som indeholder Afskrift af et andet Dokument og Dokumentudstedernes Erklæring om, at de har set (paa Latin: vidisse) det paagældende Dokument samt deres Beskrivelse af samme Dokuments Tilstand.
Vigilie: Gudstjeneste, der oprindelig fandt Sted om Natten.
Vikar: Stedfortræder i et gejstligt Embede; evig Vikar: Vikar, hvis Stilling var et fast Embede.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Virning: Værdien eller Udbyttet af det Inventar eller den Besætning, der følger med en Ejendom, og som skal tilsvares ved Fratrædelsen.

Visitation: overordnet kirkelig Myndigheds (oftest Biskops) Tilsyn med gejstlige Embeder eller Institutioner gennem Besøg paa Stedet.

Visitator: overordnet gejstlig (oftest Biskop), der fører Tilsyn med gejstlige Embeder eller Institutioner gennem Besøg paa Stedet.

Vokskorn: Kornafgift til at vedligeholde Vokslys i Kirkerne.

Værgemaal: Forsvar.

Wibold: Grænserne for et Byomraade.

Ærkedegn: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder i et Domkapitel.

Økonom: 1) Kapitelmedlem, der i Tilfælde af Bispevakance varetager alle de biskoppelige Opgaver; 2) den, der forvalter et Klosters Pengesager.

Øre, **Ørtug** } se Mark.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK